BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXXIX
F
39
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

NICOLAI PARTHENII
GIANNETTASII
NEAPOLITANI
E Societate Jesu
OPERA OMNIA POËTICA.
TOMUS SECUNDUS
COMPLECTENS
PISCATORIA,
NAUTICA,
ET
HALIEUTICA.

NAPOLI

Neapoli, Apud Bernardum-Michaëlem Raillard, M.DCC.XV.

SUPERIORUM LICENTIA.

Digitized by Google

PARTHENII

PISCATORIA.

EDITIO QUARTA.

A a

Digitized by Google

Reimprimatur, *Neap. die* 2. *Februarii* 1715.

NICOLAUS CAN. ROTA PRO-VIC. GEN.

D. Petrus-Marcus Giptius Can. Dep.

Reimprimatur, *Neap. die* 8. *menſis Februarii* 1715.

ARGENTO REG. ET PRÆSES.

Peſcarini.

Digitized by Google

LEOPOLDO I.

CÆSARI, AUGUSTO,

PIO, FELICI, VICTORI,

E C L O G A I.

T I T T R U S.

A R G U M E N T U M.

Tityrus piſcator, Lycida hortante, CÆSARI epinicium ob Viennam liberatam canit: per Tityrum Poëtam, per Lycidam verò Joſephum Medicæum *Octaviani Principem, qui primus Victoriæ nuncium Vati attulit, intellige.*

LYCIDA, TITYRUS PISCATORES.

LYC. TITYRE, quid vitreas recubans Crateris ad undas
Otia lentus agis? tenui cur lætus avena
Non dulcem viridi Muſam meditaris in acta?
TIT. Non equidem, Lycida, non hæc fert carmina tempus;
Improba Sors quando, & Scytha barbarus omnia verſant.
LYC. An quæ Parthenopes audivi nuper in urbe,
Cùm domino ferrem Synodontas, Tityre, neſcis?
TIT. Dic, age, quid, Lycida, Sirenis ab urbe reportes?
LYC. Tityre, læta tibi Sirenis ab urbe reporto,
Urbs ſecura metu: perrupit barbara caſtra
Auguſtus CÆSAR LEOPOLDUS, & agmina mille

Thre-

Threicium fudit, gelidoque immerſit in Iſtro.
TIT. Veranc ſunt, Lycida hæc, an dulcia ſomnia amantum?
LYC. Vera quidem; nam fama volans pernicibus alis
Danubio ex alto Romam pervenit, & omnes
Italiæ implevit lætis rumoribus urbes:
Et modò Parthenopen replevit, Tityre, noſtram.
Nonne vides, ut crebra ſonum tormenta canorum
Dent paſſim, & tutis plaudant terroribus arces:
Noſtraque feſtinis ardeſcat (1) Olympia flammis?
TIT. O quantùm exſilio, Lycida, dum talia narras:
Exſiliunt mihi læti oculi, lætum exſilit & cor.
Munere pro tali pulchra te murice concha
Donabo, Lycida, dono mihi quam dedit olim,
Cùm canerem, Meliſæus: aquis non venit ab altis
Pulchrior. Eſt circùm vario depicta colore:
Miræ conchæ deſcriptio. Et mare depictum, & ſcopuli ſpectantur, & udum
Litus, & in tremulo fugientes gurgite cymbæ:
Naturæ ludentis opus, quam murice concham
Credo equidem pinxiſſe manu, ingenioque magiſtro:
Nanque opus hoc caſu minimè eveniſſe putandum eſt.
LYC. Accipio pulchram, quam das mihi, Tityre, concham.
Tu verò Auguſto dignam, tantoque triumpho
Litoream tenui calamo meditare Camœnam.
Nanque acta in noſtra jam te dixere poëtam,
Et tibi jam noſtræ gratantur (2) Olympides; & te
Velarunt muſco Nymphæ, tumuloque propinquo
Synceri applaudunt Manes, Maneſque Maronis.
TIT. Litoream Muſam dicamus, & æquora cantu,
Litoraque, ſcopulique, omniſque reſultet Olympus.
Incipiam, tu, docte, modos percurre loquaces.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha,
Vicit, io! Cæsar. Vos, ò maris aurea proles,
Nereides, formoſa Theti, formoſaque Dori,
Hùc celeres imis à ſedibus uſque venite;
Et viridi ſertum Victori texite myrto.
Cæsaris & viridi conſueſcant tempora myrto:
Nam vetus eſt laurus: nova ſint inſignia regum.
Currite Tritones, per cærula, currite concha:
Vicit, io! Cæsar: calcata ſuperbia regis
Eoi, fractæque acies, fuſique manipli,

Thra-

(1) Sic antiquis dicta ora maritima inter Lucullanum, & Pauſilypum, vulgò *Chiaja*. Scip. Mazzella in deſcriptione Regni Neapolitani. (2) Muſæ ab ora Olympia ſic dictæ.

Threjiciique, Arabesque, ſagittiferique Geloni,
Victi omnes; verſæque retrò fugere tyranno
Mille acies, & mille virùm data millia letho
Centum pro tali nunc dicite digna triumpho
Carmina, Pauſilypique Deæ, pelagique puellæ.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
Vicit, io! Cæsar: Neptunia Numina, Glauci,
Voce ciete ſonum, & conchas inflate marinas.
Ite ſub Antipodas, celeri vos ite natatu;
Ac geminos facti ſamam proferte ſub axes:
Audiat Heſperius, ſimul audiat Orbis Eous
Auguſti palmam, & Romæ gratetur ovanti.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
Vicit, io! Cæsar: per litora ſpargite muſcum
Najades, & circùm vitreos conſulite fontes:
Pollice virgineo teneros hic carpite flores:
Floribus & pictum, divæ, replete caniſtrum.
At vos, ò Nymphæ Craterides, ite ſub undas:
Ite, recurvato variata corallia trunco
Vellite muſcoſis è rupibus, & mihi conchas
Ferte Deæ pelagi, & pingui conchylia ſucco.
Atque hæc cæruleis apponam carmina donis:
Hæc ego Victori Leopoldo munera mittam:
Hæc piſcatoris ne temnas munera, Cæsar;
Nanque his Neptunum donamus, & his quoque Dorin;
Eſt & Neptunus Deus æquoris, & Dea Doris.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
Vicit, io! Cæsar: per marmora ludite cymbis,
O juvenes, puppesque novis ornate corollis:
Et niveos inter delphines ludite curſu.
Tritonum intereà vocali ſcrupea concha
Antra ſonent, ſcopuliqne, omnisque à vertice pontus.
Et circùm ſocio reſponſent litora cantu.
Omnia lætitiæ concedant: omnia feſtis
Vocibus applaudant Victori, & murmure læto
Auguſti nomen Leopoldi ad ſydera tollant.
Currite, Tritones, per cærula, currite concha.
O mihi ſi cœlo exoptatus fulſerit unquam
Ille dies (illum Superi concedite Divi)
Quo te regali in puppi ſuper æquora vectum
Antiquam imperii ſedem luſtrare ſub Ortum,
Atque per Eoi populos dare jura volentes
Aſpicerem: tunc ipſe tuas jam dicere laudes
Aggrederer, nomenque tuum, tua facta per Orbem
Mæonio ferrem cantu, calamoque Sicano.

Me

Me ſuper aſſurgens humiles procul ire jubebo
Pauſilypi Muſas, & litora: me ſacra Pindi
Accipient nemora, & Parnaſſi dulcia Tempe.
Litoream intereà, Cæsar, ne deſpice Muſam,
Quam tibi cærulei cecinit Crateris ad oram
Tityrus, è patrio qui primus litore Muſas
Per vitreas vexit velis majoribus undas,
Primus & audaces duxit per cærula nautas,
Tu verò pulſare, puer, freta deſine concha:
In cava ſoliciti veniunt ad litora nautæ:
Et (1) Megaræ turres jam longior occulit umbra.

ECLOGA II.

PARTHENIS.

ARGUMENTUM.

Jolas piſcator Virginem, *humani generis delicias, unice adamabat: qua cum dulcè queritur, quod ſe ex oculis ſubtraxerit. Per* Parthenidem, Virginem, *per Jolam, religioſum virum intellige.*

Parthenidem puer ardebat piſcator Jolas,
Delicias divûm, atque hominum, quam ſæpè ſolebat
Ad (2) Mergillinæ vitreos inviſere fontes,
Sacrum ubi Parthenidis ſtat curvo in litore templum.
Hic cùm jam Zephyri ponebant murmura, & altum
Purpureus rediens pulſabat Veſper Olympum,
Hæc dulces inter lacrymas incondita ſolus
Fluctibus, & duris jactabat carmina ſaxis.
JOL. Quid tantum refugis, bona Virgo? quid & mihi tantum
Divinum avertis vultum, renuiſque, videri?
Ah miſer! ah noſtros contemnit Parthenis ignes?
Prætulerimne aliquam tibi forſan, Dia, vereris?
At mihi vos, Superi, teſtes, ſi corde caducum,
Aut unquam mortale aliquid meditatus: & ipſi
Sint mihi vel ſcopuli teſtes, ſint litora, & undæ,
Di-

(1) Inſula Lucullano objecta, quæ & caſtrum Lucullanum appellata eſt, *Caſtel dell' ovo.* (2) Amœniſſima ad Pauſilypum Villa in extremo oræ Olympiæ *Mergoglino*, olim Actii Synceri Sannazarii, ubi celeberrimum ejus ſepulchrum in templo ab ipſo Virgini, & Divo Nazario dedicato.

Dicite vos, ſcopuli, vos litora dicite, & undæ,
(Si ſenſus ſcopuli, ſi litora habetis, & undæ)
Parthenidem ſi ſemper ego piſcator amavi:
Nam voces vos ſæpè meas audire ſoletis,
Atque repercuſſas mea reddere verba per auras.
Ah noſtro quoties offenſæ murmure cautes
Parthenidem ſonuere! meos jam carmine amores
Edoctæ rupes reſonare, & concava ſaxa.
Et vos, quæ noſtro frondetis litore, quercus,
Dicite (nam ſenſus, & habetis Numina quercus)
Hæc veſtro quoties incidi carmina trunco:
Te, Virgo, piſcator amat, & amabit Jolas:
Et veluti hæ quercus, creſcent ſic ſemper amores.
An me tu forſan, Virgo, aſpernaris amantem,
Quòd pauper piſcator? erat piſcator & ipſe
Nonne puer, formoſa, tuus, quem ſæpè beato
Amplexum gremio tenuiſti, & dulcia ſæpè,
Atque optata ſacris libaſti baſia labris?
Ille nec erubuit calamos, non retia, & hamos,
Nec parvam ſociis agitare per æquora cymbam,
Cùm Deus ipſe, maris regnator, & ætheris alti,
Qui nutu terras, nutu qui ſydera torquet.
Fortis amor: noſtrum quis vincere poſſit amorem?
Ille Deum in terras, vel ab æthere traxit amantem;
Atque malis hominum pariter conſueſcere juſſit.
Et tu, Diva meos nunc aſpernaberis ignes?
An mihi dura, quia agreſti munuſcula cultu
Nulla tibi miſi? miſi tamen ipſe rubentes
Biſſenas de more roſas tibi, Dia, quotannis:
Et meminiſſe potes; nanque hoc cum carmine miſi:
Virgo, noſter amor, tuus hæc tibi mittit Jolas.
Quin etiam variis memini miſiſſe corollam
Floribus intextam, & calathis quoque lilia plenis;
Candida (novi equidem) quia ſunt tibi lilia cordi.
Sunt & plura mihi in teſtis: cras illa videbis
Ante aras, Regina, tuas emittere odorem.
Præterea, dura quæ vix de caute revelli
Nuper oliviferæ piſcoſa ad ſaxa (1) Minervæ,
Bina mihi curvos variata corallia ramos:
Bis petiit Niſæa ſoror, bis & mihi furtim
Sublegere aggreſſa eſt: arca ſed condita ſervo.
Illa tibi multo cum carmine mittet Jolas,

 Nata-

(1) Campaniæ promontorium *Capo di Maſſa*, *ò la Campanella*.

Natalem cùm, Virgo, tuum lux annua reddet;
Sed piſcatoris parva hæc an munera ſpernis,
O Divùm Regina? tibi ſed munera digna
Quis ferat? ipſe ſuis vix dignum texit amictum
Sol radiis: vix Luna pedes tibi lambere digna eſt.
At, quia dulce ſibi cor amantes mittier optant;
Cor tibi, quod tantùm reſtabat, miſimus ultrò.
Quicquid id eſt, certè Deus ipſe hoc munere majus
Nec ſperare poteſt, nec reddere poſſumus ipſi.
At tibi quòd totum, Virgo, jam miſimus illud,
Scis equidem, certiſque potes cognoſcere ſignis,
Mane ego te primo, te veſpere, Diva, ſaluto:
Sæpiùs atque die in medio tibi carmina dico;
Atque tuum quoties audire, & reddere nomen
Contingit, tunc ore fero prona oſcula terræ
Cernuus, & cœli venerabile pignus adoro.
Nil tamen hæc proſunt, dulcem ſi cernere vultum
Dura negas, tantùmque meos contemnis amores.
At mihi te propria vetitum ſi cernere forma,
Appicta in tabulis ſaltem ſimulacra videbo.
Sic aliqua & noſtro dabitur medicina dolori;
Eſt ſua conſpectu vel inani blanda voluptas.
Ah timeo (de te quoniam mihi credere tantùm
Non equidem, bona Virgo, licet) ne pectore noſtro
Quid lateat, quod, Diva, tuos offendat ocellos.
Dic mihi quis lateat malus anguis? ut & citus illum
Conteram, & optato dignus jam reddar amore.
Sed tempus rutilis percurrere litora flammis;
Noſtra ſed occultæ depaſcent pectora flammæ.

ECLO-

E C L O G A III.

A N T I G E N E S.

A R G U M E N T U M.

Milcon, & Dorylas piſcatores mutuis inter ſe primùm conviciis, mox advocato Antigene, carmine certant: ſed neuter vincit, Antigenis ſententia. Per Antigenem intelligit poeta familiariſſimum ſuum Joſephum Vallettam *Juriſconſultum eximium, & Latinis, Græcitque literis florentiſſimum, Qui regio animo, ac ſumptu celeberrimam Neapoli Domi ſuæ bibliothecam ex probatiſſimis Authoribus omnium admiratione, ac plauſu comparavit. Per Argilocham innuit* Franciſcum Solimenem *Pictorem ſui temporis egregium, antiquis ipſis vel invidendum, Muſiſque Ethruſcis perpolitum.*

MILCON, DORYLAS, ANTIGENES.

MIL. Dic mihi cui naſſas ſervas puer? an Polybotæ?
DOR. Non illi, at Lycabæ, Bajas qui nuper abivit.
MIL. Infelix piſcator, ovem qui neſcius iſti
Commiſit ſervare lupo; nam ſæpè reviſit
Hinc naſſam, & partem prædæ ſibi ſubripit udæ.
DOR. Tu fur, tu naſſis ſolitus ſubducere piſces,
Te modò cum præda fugientem ab litore vidi,
Cù fumoſa citus Phraſidami tecta petebas,
Plurima ſæpè ſoles ubi, peſſime, condere furta.
MIL. Vidiſti, Doryla, ſed cùm te Liber habebat
Numine repletum multo, & dulcedine lætum.
Quippe tibi trullas mos eſt ſiccare rubentes,
Atque omnes vili vappa purgare tabernas.
DOR. Iſta viris, perverſe? mihi non murice pictam
Clam nuper concham medio furatus ab antro es?
MIL. Nunc etiam inflaris temulento, ut ſemper, Jaccho.
Non reddenda mihi pro pignore? protinus hinc te
Ni citò proripias, ſaxo caput, improbe, frangam.
DOR. Tu Dorylæ noſtris ni te, ſcelerate, Comatas
E manibus toties rapuiſſet, mortuus eſſes.
MIL. Novit & ille tibi quoties cava tempora fregi.
DOR. Te, te ego: vicinus prohibet ſed plura ſatelles.
Dic, age, danda tibi quonam pro pignore concha?
Poſt mihi (nec fugies) pœnas tu, perfide, ſolves.
MIL. Te quia tunc mecum certantem carmine vici.
DOR. Tu me cantando? non tùm mea carmina fluctus

Mirati, & rigidæ movere cacumina rupes?
At te, cùm fracta ſtreperes, indocte, cicuta,
Nereides, pelagique omnes ſprevere puellæ,
Viſne iterum eertare? novo certamine victus
Tùm me eantando viciſſe fateberis ipſe.
In medio ſtatuam duo pocula, quæ mihi Gallus,
Cùm procul Armorieis veniſſet portitor oris,
Vendidit Eurialus, Cumarum in litore quondam.
Divini eſt opus Argilochi, qui pocula feeit.
(Argilochum memini Eurialum dixiſſe magiſtrum)
Depicta in medio ſpectantur cærula, & udis
Stat ſenior, Batto ſimilis, piſcator arenis,
Cui nudo nimium nitenti educere ponto
Retia, purpureo turgeſcunt ſanguine venæ,
Et duri multo tenduntur robore nervi;
Omnibus ut eredas piſcari viribus illum,
Non longè ſedet in ſcopulo formoſa puella,
Seu vitrei ſit Nympha maris, ſeu litoris una,
Quæ viridem vario diſtinguit flore corollam
Myrto intertextam, nitidiſque aſpectat arenis
Piſcantem, & riſu ludit dea pulchra ſoluto.
Parte alia ſurgens aprico vinea colle
Uvis luxuriat maturis, parvulus illam
Cuſtodit puer, & roſeo pulcherrimus ore eſt,
Qui ſepes propè vimineas conſidit, & illum
Stant geminæ circùm vulpes, quarum altera vites
Per medias curſat, quà dulcior uva racemo
E læto pendet, folioque intecta virenti
Clam latet, & dulces morſu depaſcitur uvas.
In peram verſata dolos ſtruit altera furtim,
Atque pyra, atque nuces, atque aurea mala rapaci
Subripit ore. Puer eapiendis manè eicadis
Intexit juneo caſſes, nee mitia poma.
Nec vites quicquam curat: ſed totus in uno
Eſt opere: & puero ſua ſunt puerilia curæ.
Nec labra admovi, quamvis me ſæpè rogaret
Niſa: ſed intacta ex illo ſervantur in arca.

Mirabilis poculi deſcriptio ex Theocrito mutuata.

MIL. At mihi nodoſo ſunt bina corallia trunco,
Nuper Teleboum dura de rupe revelli:
Hæc ſint victori ſua munera: plura neque auſim
Ponere; nanque domi, ò Doryla, mihi dura noverca,
Et durus pater eſt, arca qui condita ſervant
Cuncta: nec eſt quicquam, quod clam ſubducere poſſim.
DOR. Jam certare placet: veniam quòcunque vocaris
Non me iterum effugies: faciam, certamine victus

Ne

Digitized by Google

Ne Dorylam, aut alium poſthac tu voce laceſſas.
Audiat hæc tantùm, vicino in margine ripæ
Qui ſedet, & Zephyros, & dulcia frigora captat,
Antigenes: nunquam ſic me viciſſe negabis.
MIL. Nec te, nec quenquam fugio. Bonus hìc age noſtras
Antigenes, audire veni, & laudare Camœnas.
ANT. Dicite jam, pueri, molli conſedimus alga,
Frigus ubi lato præbet curvamine rupes,
Lumine nunc cœlum puro nitet; æquora rident,
Et placidi rident Zephyri, luduntque per undas
Nereides, vitreoſque reviſunt Najades amnes.
Dic prior, ò Doryla; referet mox carmina Milcon.
Ludite & alternis; nam alternis ludit Apollo.
DOR. Cærulei fluctus, & marmoris ima canori,
Dicite, ſi Dorylas cantavit amabile carmen:
Dicite, feſtivas & gurgite tollite voces:
Si ſecus, immoto torpeſcat in æquore pontus.
MIL. Muſcoſæ cautes, & aquis lita ſaxa marinis,
Aurea ſi calamo deduxit carmina Milcon,
Oſtreaque, & læto conchylia gignite ſucco.
Si contra, vacuas ſinè ſucco effundite conchas.
DOR. Cùm lentus canerem ſub tegmine rupis opaco,
Quà ſuper incumbit placidiſſima Mergelline,
Nereides vitreis ſe tollere protinus undis,
Et placidos miſcere choros ad carmina vidi.
MIL. Quà ſe Pauſilypus deducit in æquora clivo,
Dum ſedeo, & gracili deductum carmen avena
Sæpè itero, dulci Sirenes murmure captas
Aſpexi ad litus celeri properare natatu.
DOR. Me ſcopuli, Miſene, tui, colleſque Dicarchi
Viderunt ſuavi mulcentem carmine Phocas.
MIL. Me Prochyte aſpexit muſcoſo in vertice ſaxi
Cantantem rigidas mollire in fluctibus Orcas.
DOR. Retia ſi jacio, veniunt ad retia piſces:
Si naſſas, pingui gravitant ſub pondere naſſæ.
MIL. Nunquam cæruleis immergitur hamus in undis,
Qui mihi non molles ferat alto à gurgite prædas.
DOR. Dum viridi è ſcopulo nudus ſub marmore mergor,
Oſtrea dura lego, & pingui conchylia ſucco,
MIL. Cùm noctu nitidis perluſtro litora flammis
Octipedes rigida divello è rupe paguros.
DOR. Blanda mihi ſemper Fortuna, & cærula rident:
Et formoſa ſuo ridet mea Niſa marito.
MIL. Aurea decurrunt mihi ſecula: marmora nunquam
Dura mihi, & nunquam triſtes Amaryllidis iræ.

DOR.

LOR. Dic (1) quibus in terris (& eris mihi Proteus alter)
Subter aquas jacto naſcantur ſemine conchæ ?
MIL. Dic (2) quibus in ſcopulis felicibus Iride picti
Verſentur piſces, & pignora victor habeto ?
LOR. Dic (3) ubi ſquamigeræ veniant ad litora prædæ
Sponte ſua, manibusque udis captentur arenis ?
MIL. Dic (4) ubi lacteolos progignant cærula piſces,
Os quibus eſt nullum, dorſo nec ſpina rigeſcit ?
ANT. Haud equidem veſtras auſim componere lites ;
Tu pateras : hic nigra corallia : dignus uterque.
Ducite jam naſſas, pueri, nox humida venit.

LEO-

(1) Tarenti, ubi non longè à litore ingentes palos incolæ ſigunt, qui vertice ſupra aquas extant, in hoſce è cœlo ros decidit, concharumque ſufficit ſemina, corrupto græco vocabulo *Lo Fito* vocant : hæc indè è palis abſtrahunt, ſubterque aquas ad oſtia parvi ſinus mittunt, vehemens ubi eſt maris fluxus, ibique mirum in modum excreſcunt.

(2) Ad Pauſilypum, ubi piſces triplici Iridis colore naſcuntur, regios piſces Olympici vocant.

(3) In ora Rhegina ad Cænym promontorium, de quo infrà ſæpè incidet mentio. Hìc enim Pelamydes à Delphinis agitati, marisque fluxu ferente, in terras incidunt : utque Delphines fugiant, in litus exiliunt, captanturque ab incolis nullo negotio : rem ſæpè non ſinè voluptate admiratus ſum.

(4) Rhegii, & Meſſanæ : *Cicirelli* vulgus vocat, ſuaviſſimi ſaporis ſunt, ac veluti lac coagulatum ; de his plura in Halieuticis.

LEOPOLDO I.

CÆSARI, AUGUSTO,

PIO, FELICI, VICTORI,

E C L O G A IV.

C Æ S A R.

A R G U M E N T U M.

Vienna obſidione liberata, fuſo, fugatoque Barbarorum exercitu, Strigonioque recepto, promiſſa Superum oraculo aurea mundo ſecula jam incipere, CÆSARI gratatur Poëta, cui, pulſis Europa Scythis, Orbis univerſi Imperium auguratur.

ACtiades Muſæ, paulò majora canamus:
Non humiles cuncti myrtos ſectantur, & algas.
Litora ſi canimus, ſint litora Cæsare digna.
Triſtia nunc tandem ceſſere oracula Divum,
Nec duros ultrà portendet (1) pagina caſus.
Spes redit, Auſtriacisque iterum victoria caſtris,
Ac læti redeunt poſt triſtia bella triumphi.
Incipiunt jam fauſta: vetus jam vertitur ordo,
Mutatæque vices rerum, nova naſcitur ætas:
Et promiſſa Diis felicia ſecula Mundo,
Ac magni fluere incipiunt ex ordine menſes.
Caſta fave nunc Virgo; tuo ſi numine Cæsar
Vicit, & ingenti terras formidine ſolvit,
Hoc duce, ſi qua manent priſcæ veſtigia culpæ,
Tollentur, totoque Fides regnabit in Orbe.
Gens ſancta ex alto mittetur, & impia paſſim
Deſinet: èque polo veniens Aſtræa redibit
In terras iterum, & Saturnia ſecla reducet;
Pacatumque reget totum ſub Cæsare Mundum.
Non miſeros poſt hac nautas urgebit egeſtas:
Non labor uda mari committere retia, & imas

Non

(1) *Martini Stredonii Soc. Jeſ.* qui adverſa primùm, mox proſpera Cæsari futura prædixit.

Non opus eſt refluí perquirere gurgitis undas.
Ipſa ſinu prædas mittent læta æquora, & udi
Sponte ſua venient captivi ad litora piſces.
Ipſi & odorati muſco ſcopuli, & lita ſaxa
Fluctibus, & duræ fundent conchylia rupes.
Ridebunt lenes auræ, Zephyrique ſalubres,
Et tranquilla levi criſpabunt cærula flabro.
Nam procul horriſoni pacato ex æthere nimbi
Semper erunt; rigidæque ſilebunt rupe procellæ,
Nec nautis Hyades metuendæ, aut enſe minaci
Qui mare, qui terras, quique aëra quaſſat Orion,
Ulla nec aſſurgent poſthac mala ſydera Mundo.
Non vacuæ metuent Lunæ diſpendia conchæ,
Nec foliis illas unquam lentiſcus amaris
Inficiet: pleno turgebunt ubere conchæ,
Ac dulci ſemper pingueſcent ubera ſucco.
Nullæ prædonum vexabunt cærula puppes:
Noſtra nec infames curſabunt litora lembi.
Non fraudes aderunt, ſævæ non amplius iræ:
Non mala furta, dolique, execrandæque rapinæ,
Et nullæ ſcelerum facies: poſt terga revinctæ
Æternùm ſtabunt Furiæ, Diræque ſorores:
Semper & horrendi claudentur limina Jani;
Sordebitque ſua exeſum rubigine ferrum.
Non ſylvas paſtor, non deſeret arva colonus
Invitus, rigidique gemet ſub pondere Martis:
Et curvæ falces non conflabuntur in enſes.
Non vitreas piſcator aquas, nec ſcrupea linquet
Saxa, nec ærata ſulcabit marmora puppi,
Atque inſueta gravi tentabit bella tridente.
Rupe ſed umbroſa frigus captabit opacum,
Blandaque litoreas revocabit ad otia Muſas
Pax erit: ex alto pacem regnator Olympi
Spondet: & optatam ſpondent bona ſydera pacem.
Pauca tamen peragenda priùs ſunt bella per Orbem:
Expugnandæ urbes ferro, durique domandi
Jazyges (1) immaneſque (2) Avares, Hunnique rebelles;
Inde

(1) Jazyges Metanaſtæ Europæ populi inter Danubium, & Carpathum, qui nunc Hungariæ montana tenent, quorum metropolis Caſſovia, à vulgo Alta Hungaria dicitur, quæ tota ferè Auſtriacis parebat ante recentes tumultus. (2) Avares, & Hunni populi, qui primùm circa Mæotidem paludem inhabitantes, mox in Pannoniam migrarunt, quæ Hungaria ab ipſis dicta eſt.

Digitized by Google

Inde (1) Scythæ, & dirus (2) Maomethes, (3) Caſpia victus
Qui jam clauſtra petit, fugientem (4) Bactra, neque Indi
Tutantur: longè ſylvas, ſaltusque peragrat
Riphæos, (5) latebríſque vagus ſe condit (6) Imaï.
Te manet hic labor, ò noſtri decus, ò amor Orbis,
Austriade Cæsar: Teque unum Fata repoſcunt
Everſorem Aſiæ: rapidum ceu fulmen, in hoſtes
Ibis, & horrenda quaties formidine gentes.
Mox ubi barbarica pulſo cum gente tyranno,
Imperium Eoi, ſedemque tenebis avitam,
Invades Aſiam, ſpoliis (7) Babylona ſuperbam
Diripies, & regna Cypri vaſtabis opima.
Hinc Syriam evertes totam, fœcundaque Nili
Regna, & palmiferam ſubmittes victor (8) Idumen.
Hic (nimium ò felix, hominum pater, atque Deûm rex
Te, te in ſpem tantam, tantosque reſervat honores)
Sanctam Urbem intrabis, regum ſtipante corona,
Numen adoratum, & dulci dabis oſcula ligno,
Unde ſalus nobis orta eſt, & gaudia Mundo.
Auſpiciis & jam lætis, felicibus & Diis,
Talia concordes nent aurea ſecula Parcæ.
Aggredere ò tantos, ſpondet quos Numen honores,
Chara Deo ſoboles, magnum Fidei incrementum.
Aſpice totum imo concuſſum à cardine Mundum,
Oppidaque, urbesque, & nutantia regna ſub armis,

(1) Turcæ ex Scytharum gente, qui anno 625. Heraclio Imperatore, per portas Caſpias in minorem Aſiam ingreſſi pro Imperio Romano militarunt: mox in Scythiam reverſi, irrupere iterum anno 958. Conſtantino Copronimo Imperatore, & Perſidem primùm, hinc Aſiam minorem, & totum Orientis Imperium occuparunt, capto Byzantio ſub Maomethe II. anno 1453. (2) Quartus hoc nomine Turcarum Rex.

(3) Pylæ, ſeu portæ Caſpiæ, per quas ex Scythia in Aſiam aditus patet, ſive ex Media in Partiam, anguſtiæ inter montes, vulgò *Le porte di Teflis.* (4) *Termend* vulgò, non longè à Caucaſo, qui *Cocas*, *&* *Cocbias*, dicitur, & per totam Aſiam extenditur. (5) Aſiæ mons Scythiam ſecans, Sarmathiamque, vulgò *Oby* dicitur, quo nomine fluvius etiam appellatur. (6) Mons Scythiæ, ex quo Scythia intrà, & extrà Imaum appellatur: longè per Aſiam extenditur: In Tartaria nunc *Moregar* barbaris indigetatur, in India verò *Dalanguer*. (7) *Bagdat*. (8) Idumea, quæ in ſacris literis Edom dicitur, ab incolis *Bidumi*.

Aſpice, læta novo gratentur ut omnia ſeclo.
O mihi ſi tantum concedant Numina vitæ,
Egregios quantum ſat erit celebrare triumphos,
Et partam imperio pacem, & tua dicere facta.
Non me divinus poterit ſuperare canendo
Actius, aut dignas cecinit qui Conſule ſylvas;
Sicelides quanquam adſint huic, Craterides illi.
Judice ſi mecum certet Deus ipſe Palæmon:
Judice ſe, victum dicet Deus ipſe Palæmon.
Incipe, macte animis, claras decerpere palmas,
Et tua victrici intertexere tempora lauro.

ALPHONSO PHILAMARINO

TURRIS DUCI CLARISSIMO.

E C L O G A V.

T H T R S I S.

ARGUMENTUM.

Corydon, & Mopſus piſcatores Thyrſidis Olympici piſcatoris mortem deflent, alterque epitaphium, apotheoſin texit alter: ſub Thyrſidis perſona luget poëta familiariſſimum ſuum Aſcanium Philamarinum, *Aſcanii Cardinalis nepotem, Turris Dominum, qui acerbiſſimo occubuit fato, ſummo totius Civitatis mœrore. Vir, & conſilio promptus, & ingenio: moribus verò candidiſſimis, & ad ſibi omnium animos comitate, & officiis promerendos unicè factus: Pater Patriæ meritò appellatus, quippè qui nunquam à patritia gravitate dictis, aut factis ne latum quidem unguem delabi viſus eſt, ut cæteris Nobilibus virtutum omnium egregium eſſet exemplar. Per Corydonem intelligit* Alphonſum Philamarinum *demortui germanum, cui in acerbiſſimi funeris ſolatium Eclogam conſcripſit poëta, eique nuncupat, omnemque felicitatem precatur.*

CORYDON, MOPSUS.

COR. CUr non, Mopſe (leves quoniam demiſimus undis
Jam naſſas, longo capturas tempore prædas;

Et tenues calami nobis, & carmina) molli
Hic muſco ſuper intereà conſedimus ambo?
MOP. Tu major, Corydon, faciam quodcunque jubebis.
Aut hic quà Zephyri ſtrepit aura, & murmurat unda;
Sive tibi gelidum potius placet ire ſub antrum.
Aſpice, ut ante fores myrtus ſtipaverit antrum,
Atque leves ſubter ſternantur molliter algæ.
COR. Litoribus noſtris unus tibi certat Jolas.
MOP. Quid ſi idem certet Tritona laceſſere cornu,
Et niveos inter delphinas Ariona cantu?
COR. Incipe, Mopſe, prior (ſunt & mihi carmina) ſi quas,
Synceri vel habes laudes, vel jurgia Batti,
Incipe: nam pelago naſſas ſervabit Amilcon.
MOP. Imò hæc, quæ vitreas deduxi nuper ad undas,
Jam repeto: mox ipſe mihi fac certet Jolas.
COR. Ut mergos dulci ſuperant modulamine cycni;
Judicio noſtro, ſic carmine vincis Jolam.
MOP. Deſine plura, puer; vacuo ſucceſſimus antro,
Nereides Thyrſin crudeli morte peremptum
Flebant; vos teſtes ſcopuli, vos litora Nymphis:
Cùm conjux amplexa viri miſerabile corpus
Perfudit lacrymis, & queſtubus aëra complet:
Sæpè Deos, ſæpè aſtra vocat crudelia conjux.
Nulli cæruleis illis errare diebus,
Nec reſilire leves viſi Delphines in undis:
Non & ſueta citi venere ad pabula thynni.
Thyrſi, tuum Phocas etiam ingemuiſſe per æquor
Interitum, fluctuſque maris, cauteſque loquuntur.
Thyrſis Olympiacas curſu contendere cymbas
Inſtituit, lætiſque dedit certamina nautis,
Et ludos Thetidi, & ſolennia vota quotannis.
Fluctibus ut piſcis decori eſt, ut oſtrea ſaxis,
Litoribus myrtus, ſcopulis ut muſcus odoris,
Sic nobis decor omnis eras: ſed triſtia poſtquam
Eripuere tuis te Fata, immitia Fata!
Ipſa Thetis fluctus, & Nereus ipſe reliquit.
Retia ſæpè, leves quæ miſimus humida in undas,
Purgamenta maris, quaſſataque ligna tulere:
Pro pingui Mullo, pro cæruleo Melanuro,
Muſcus, & infelix provenit gurgitis alga.
Spargite humum foliis, puppeſque ornate corollis.
O piſcatores; petit hæc ſibi munera Thyrſis.
Erigite hic tumulum, tumuloque inſcribite carmen:
Thyrſis ego hac quondam capiebam notus in acta
Formoſos calamo piſces, formoſior ipſe.

 COR.

COR. Tale mihi, divine puer, tua buccina cantu.
Quale truci pelago jactatis litora, quale
Sole ſub ardenti Megara venientibus umbra.
Fortunate puer, non amiſiſſe magiſtrum
Noſtra tibi læto gratatur Olympia plauſu.
At nunc cærulea quæcumque hæc carmina concha
Expediam, tollamque tuum ſub ſydera Thyrſin:
Thyrſin in aſtra feram; dilexit nos quoque Thyrſis.
MOP. Nil erit, ò Corydon, nobis hoc munere majus,
Munere & hoc dignus fuit ille; & carmina nobis
Jampridem iſta Mycon laudavit, lentus ad umbram
Cùm mecum molli ſarciret vimine naſſas.
COR. Lucida purpureus ſummi ſubit atria cœli,
Et vaga ſub pedibus deſpectat nubila Thyrſis:
Perque alios amnes, tranquillaque marmora Divùm
Felices ſequitur piſces, felicior ipſe.
Ergo alacris fluctus, & litora læta voluptas,
Et lætus pacata tenet per cærula nautas.
Tempeſtas jam nulla mari: non ſævus Orion
Æquora turbabit nimbis, læta otia felix
Thyrſis amat, Divosque inter jam geſtit ovantes.
Ipſi lætitia cœlo ſua murmura tollunt
Æquorei fluctus: ipſæ jam carmina rupes,
Ipſa ſonant cava ſaxa; procul reſponſat & Echo:
O Corydon, Deus ille, altarum & numen aquarum.
Sis felix, fauſtusque tuis: tibi litore ſeptem,
Quot pater ipſe tenet Nereus, altaria ponam:
Quæ mihi Pauſilypus fert aurea vina quotannis
Spargam lætus humi, viridique altaria muſco
Intexam, ſociis hilarans convivia læta.
Surget ſi Caper, ante focum, ſi Cancer, in umbra,
Tityrus intereà, & fulvus cantabit Amyntas;
Neriedum choreas imitabitur alba Lycoris:
Delphinum & ſaltus imitabitur Artemidorus:
Hæc ſacra, Thyrſi, tibi faciam ſolennia ſemper,
Seu tumidum remis findam mare, litore noto
Seu mihi ſubductam firmabunt ſaxa phaſelum.
Dum Neſis pelago ſtabit, dum litore ſurget
Pauſilypus, fluctusque maris dum piſcis amabit,
In terris ſemper, ſemperque per æquora notus
Thyrſis eris, laudesque tuæ, tua facta manebunt.
Ut Nereo, Glaucoque vovent in gurgite nautæ,
Sic tibi, Thyrſi: reos damnabis tu quoque votis.
MOP. Tali digna tibi quæ reddam carmine dona?
Nam neque me tantùm labentes pumice fontes,

Nec

Nec Zephyri tantùm delectant murmura, nec qui
Propter aquas dulci modulantur gutture cycni.
COR. Ipſe ſed ante mihi hac ibis donatus avena:
Hæc nos. Parthenidem ardebat piſcator Jolas,
Hæc eadem docuit, cui naſſas? an Polyboiæ?
MOP. Accipe tu concham, qua nos donavit Amyntas;
Donatam & mihi tunc doluit pulcherrimus Authus.
COR. Sed jam ſurge puer; de litore clamat Amilcon:
Tempus: & è pelago plenas educere naſſas.

MARCO ANTONIO
JUSTINIANO
VENETORUM DUCI SERENISSIMO.
E C L O G A VI.
G L A U C U S.
A R G U M E N T U M.

Venetorum *claſſi in Orientem ex Italia ſolventi, cum Auxiliariis copiis*, Innocentio XI. *Pont. Max. adhortante, poſita ſub Glauci perſona felicia omnia auſpicatur.*

Si juvat edomito de Thrace, Scythiſque ſuperbis,
Te Duce, venturas patriæ prænoſcere palmas,
Huc ades, Adriaco veniens de litore, Marce
Antoni, atque animum à curis averte parumper,
Quæ jam fatidicus nautis oracula Glaucus
Obſcura ſub nocte dedit, nunc accipe; magnæ
O decus Auſoniæ, & Venetæ clariſſima gentis
Gloria; litoreas nec dedignare Camœnas.
Fors erit, (ò utinam fortunent Numina vota!)
Ut tibi grande meo veniat de carmine nomen,
Cùm duce te, partos cantabo ex hoſte triumphos.
Piſcatu Stabiis multa jam nocte redibat
Bajanus Milcon; ſociique per æquora cymbam
Pellebant Lycabas, & Surrentinus Amilcon.

Nulla

Digitized by Google

Nulla cavo ſtabat vicini à flumine (1) Sarni
Aura mari: at puro ſplendebat ab æthere Luna,
Et ſubtùs tremuli ſplendebat marmore ponti:
Jam veterem in (2) ſcopulum, qui ſervat ab Hercule nomen,
Venerat: audiri cœptus cum litore ab udo
Fatidicus Glaucus, tumidi qui monſtra profundi
Innubi ſub nocte ſolet mulcere canendo.
Quin & ſæpè canit trepidis oracula nautis
Cæruleus pelagi Vates, aperitque futura.
Et tunc vaticinans Deus hæc ex ore profatus.
GLAU. Ægæi tumidas percurrere puppibus undas
Victricem aſpicio claſſem, plena æquora velis,
Et longis video remis freta pulſa ſonare.
Aſpirant lenes Zephyri: præit agmina prima
Adriacus Leo, quem centum comitantur ovanti
Cum plauſu, fremituque rates: juxtàque carinas
Aſſultant læti Delphines, & humida ponti
Gens tota, & vario ludunt per marmora curſu.
Ipſæ etiam pelago ſurgunt Nereides udæ,
Oræ omnes pulchræ, nitidiſque in veſtibus omnes,
Et niveis omnes, diſcincta veſte, papillis,
Nudæ humeros, nudæque genu, ſparſimque ſolutæ
Cæſariem per colla levem, vitreasque per undas
Solennes ducunt, Nereo plaudente, choreas:
Concertantque vago puppes ambire natatu,
Dum reſona Triton cita perſonat æquora concha.
Scilicet egregios jam nunc ſpectare triumphos,
Et debellato palmas ex hoſte videntur.
Unda fremit plauſu: geminant cava litora plauſum:
Laudibus & meritis Venetus Leo tollitur aſtris.
Illius adventu pulſos dare terga Gelonos
Jam video, celerique fuga ſe trudere in (3) Hellen.
Ceu timidi fugiunt ſylvoſa per avia damæ,
Cum propè venator jaculo ferus, & canis inſtat
Latratu; & nemorum cæcis conduntur in umbris.
Sed nec ſecuros ſe faucibus Helleſponti
Stare putant: fugiunt trans (4) Boſphoron, atque per altum
Euxinum in gelidas contendunt (5) Phaſidis oras.
Exultant lætæ Cyclades, Venetumque ſalutant

Vi-

(1) *Fiume di Scafati*. (2) *Rovigliano* aliis eſt *Scoglio d'Orlando* inter Stabias, & Vicum Æquenſem. (3) *Stretto delli Dardanelli.* (4) *Canale del Mar negro, ò Stretto di Coſtantinopoli.* (5) *Faſſo* urbs, & fluvius Cholcorum *Georgia*.

Digitized by Google

Victorem, & feſtas jactant ad ſydera voces.
Auratasque ſinu puppes, gentemque togatam
Accipiunt, ſparguntque novos per litora flores.
Libera ſervitio (1) Leucas, ſervataque plaudit
Nicopolis: (2) ſocio reſponſat Græcia plauſu.
Ipſa ſed ante alias fremitu gratatur ovanti
Naſcenti data Creta Jovi, populoque potenti
Applaudit ſervata, jugoque exuta Tyranni
Geſtit ovans, plauſuque ſonant latè omnia circum,
Litoraque, ſcopulique, omniſque remugit Olympus,
Jam ſecura metu ſunt omnia: rura colonus
Exercet ſua: gramineas errare per herbas
Jam tutæ incipiunt capræ, ſimæque capellæ.
Populea paſtor recubans ſecurus in umbra,
Attritos certat calamos compingere cera,
Dulcia, & agreſtes revocare ad carmina Muſas.
Securæ ludunt pecudes, ſaltusque peragrant
Dictæos; baculo puer armentarius illas
Creſſus agit, paſtuque ſua ad præſepia ducit:
Et lætæ redeunt ſtabula ad Cortynia vaccæ.
Tutus & ipſe ſedet viridi piſcator in acta:
Atque leves gracili dum texit vimine naſſas,
Nereidas reſonare docet cava litora cantu.
At ſocii intereà celeri vada ſalſa phaſelo
Solicitant, captantque vagi per marmora piſces.
Nulla nocens currit mare puppis, & æquora nulli
Prædantur lembi: ſæcuræ cærula pinus
Alta ſecant, Syrioque vehunt de litore merces,
Et fortunati convectant dona Canopi.
Nam victi fugere Scythæ: jam Caucaſus illos
Rurſus habet: cœcis & ſaltibus abdit Imaüs:
Atque Afer pulſus Lybiæ in deſerta refugit,
Hæc dedit: & magno plauſerunt murmure Nymphæ,
Et vada Tritones pulſarunt humida cornu.

ECLO-

(1) *S. Maura*, (2) *La Preveſa* ab Auguſto condita contrà Actium, poſt victum M. Antonium, & Cleopatram.

E C L O G A VII.

E P Æ N E T E R I A.

A R G U M E N T U M.

Cum fortè Tityrus paſtor, & Amilcon piſcator conveniſſent, Sylveſtrem alter vitam, litoream laudat alter.

TITYRUS PASTOR, AMILCON PISCATOR.

Fortè Dicarchæis ſervabat montibus hœdos
Tityrus, argutæ recubans ſub tegmine quercus:
Hìc & lentus oves tenui mulcebat avena,
Ad ſua ſylveſtres compellens carmina Divas:
Cùm longè Baiis veniens piſcator Amilcon,
Faſce ſub ingenti preſſus conſedit ad umbram.
Ut piſcatorem conſpexit Tityrus, inquit:
Non hæc, piſcator, vobis ſunt otia læta
Litoribus, non blanda quies, non vita beata eſt:
Cui piſcator ait: Nobis ſunt otia læta
Litoribus, tranquilla quies, & vita beata eſt.
Verſibus hinc ambo incipiunt certare viciſſim:
Tityrus & ſylvas laudabat, litora Amilcon.
TIT. Nos hic vere novo in ſylvis, cum lumine puro
Purpurei fulgent Soles, & lucidus æther:
Cùmque rubere novis jam prata coloribus, & jam
Incipiunt læto turgere in cortice gemmæ,
Et nidum tignis jam garrula figit hirundo,
Per virides latè colles, & florea rura
Erramus læti, & cœlo gaudemus aprico.
AM. Tunc nos; blanda mari quoniam pellacia ridet,
Et pura ſub luce dies micat aureus, & jam
Felici criſpant Zephyri placida æquora flabro,
Muſcoſos inter ſcopulos, & litora cymba
Curſamus, molleſque citi per cærula jactis
Retibus, aut longa captamus arundine prædas.
TIT. At verò nimiis cùm jam fervoribus æſtas
Incipit exardere, nemus tunc inter opacum
Ac gelidos inter fontes, & flumina circùm
Optatas auras, dulceſque inquirimus umbras.
Hìc & ſub patulæ proſtrati tegmine fagi,
Sylveſtrem tenui meditamur arundine Muſam:
Et triſtes cantu curas ſolamur amaras.
Nos hìc & rauco delectant murmure rivi,

Dum

Dum per ſaxoſæ decurrunt concava vallis.
AM. At nos æſtate in media, dùm litora fervent,
In vitreas pelagi nudi deſcendimus undas.
Hic juvat & celeri Delphina laceſſere curſu,
Et crebrò variis aſſultibus ire ſonantes
Subter aquas, vitreasque domos luſtrare profundi:
Mox & cæruleis emergere protinus undis.
At nunc in viridi conſidere vertice ſaxi,
Muſcus ubi ſuavem de caute exhalat odorem.
Alta dies medio ſed cum libratur Olympo,
Nos antrum in gelidum contendimus: hic ubi mollis
Mixta hederis myrtus veſtit pallentibus antrum,
Roſcidus èque cavis diſtillat rupibus humor,
Cærulea longè pulſamus litora concha,
Litoream & Muſam, & dulces cantamus amores.
TIT. At nos per ſylvas, Zephyris motantibus umbras,
Argutæ mulcent vocali murmure quercus,
Atque avium cantus inter virgulta canori.
Hic philomela loquax, & garrula turtur ab ulmo,
Et rauca ardenti reſonans ſub Sole cicada
Sæpè levi ſomnum ſuadent captare ſuſurro.
AM. Nos in litoribus, Zephyris criſpantibus undas,
Et pelagi murmur, percuſſaque litora fluctu,
Ac tenuis raucæ delectat ſibilus auræ.
Nec vicina ſilent myrteta, & concava ſaxa,
Sæpè ubi pennigeræ volucres modulantur ad auras:
Hic feſſis gratum membris vaga murmura ſomnum
Conciliant, fractæque ad litora leniter undæ.
TIT. Hic nemore umbroſo cœtus ſpectamus ovantes
Nympharum, Dryadasque inter, ruriſque puellas
Ducimus immixti choreas, & Oreadas inter
Erramus ſummis in montibus, atque repoſtos
Luſtramus ſaltus nemorum, ſedesque beatas,
Hic Satyros etiam ſaltantes cernimus ipſos;
Sæpius & calamos, ſylveſtria Numina, Panes
Inflare ad cantum, & Divas iterare cachinnum.
AM. Inter Nereides cœtum nos ducimus udum,
Atque leves agimus vitreo ſub gurgite luſus,
Doris ubi formoſa choros exercet ovantes.
Nos hic Tritones pulſantes æquora cornu
Audimus, Proteumque ſenem, Glaucumque canentem:
Cernimus & vario Delphinas ludere curſu:
Nec pulchræ deſunt per litora nota puellæ,
Non & Naïades redimitæ tempora muſco,
Quæ dulces nectant choreas, & carmina dicant.

TIT. Cùm verò Autumno in pingui vindemia ſpumat,
Atque ſua paſſim ſternuntur in arbore poma,
Sylveſtres ludos celebramus, & orgia Bacchi.
Tunc & dona Deûm, & lætas decerpimus uvas,
Atque nuces, & poma, & caſtaneas hirſutas:
Non & oves deſunt nobis, nec copia lactis.
AM. At nos Neptuni ludos celebramus in undis:
Et curſu cymbæ, & juvenes certare natatu
Feſtinant, plauſuque ſonant cava litora, & æquor,
Phycides haud nobis deſunt, rutilæque per undas
Auratæ, Rhombique, & amantes ſaxea Pagri.
Oſtrea dant ſcopuli, & pingui conchylia ſucco;
Undique & armatos radiis venamur echinos;
Et pingues mediis (1) onychas ſcrutamur arenis.
TIT. Nos, dum Bruma rigens disrumpit frigore ſaxa,
Et rapidos glacie curſus infrænat aquarum;
Ante focum, ſuccenſus ubi non deficit ignis
Plurimus, & pingues ſtant tædæ, & fiſſile robur,
Et dulces chara circumſtant conjuge nati.
Frigora ridemus, flatusque Aquilonis iniqui.
AM. Nos, quia triſtis hyems latè maris aſperat undas,
Et patrium tectum, & fumoſa reviſimus antra.
Hic tantùm pelagi curamus murmura, quantùm
Aut Delphin numerum, aut inſanos litora fluctus,
Deſine ſed jam, Paſtor, iter mihi reſtat agendum.
Tu ſylvas, & rura colas: ego litora, & undas;
Nam ſive in ſylvis, ſeu curvo in litore, lætam
Quiſque ſuo vitam contentus munere ducit.

ECLO-

(1) *Cannolicchi* vulgus vocat, ex arenis educunt nautæ ad Sebethum, & Olympiam oram: dulciſſimi ſaporis ſunt, habenturque in deliciis.

E C L O G A VIII.

GENETHLIACA.

A R G U M E N T U M.

Zephyræus, & *Artemidorus cùm VIRGINIS Templum*, *quod in extrema Olympia ad Pauſilypi radices juxtà cryptam*, *quà via Puteolos ducit*, *extructum eſt*, *natali die ad pompam celebrandam*, *ut moris eſt*, *conveniſſent*, *illius genethliacum texunt*.

ZEPHYRÆUS, ARTEMIDORUS.

VIRGINIS Auguſtæ ad templum ſub monte repoſtum
(Namque dies natalis erat) convenerat omnis
Pauſilypi, Megaræque manus; Zephyræus aprico
Pauſilypo, Megara deſcenderat Artemidorus:
Nare periti ambo, & durare in fluctibus ambo,
Velocique vagum Delphina laceſſere curſu:
Et verſus cantare, & acuta ludere canna.
Tùm prior hæc patula vitis Zephyræus ab umbra.
ZEP. Natalem, VIRGO alma, tuum lux aurea vexit,
Lux ſemper Mundo, & mihi læta: age, Delie, currus
Siſte rotas properantis: aquas ne tangere tantùm
Feſtina: pede lento ut eas, ſimilisque moranti,
VIRGO jubet; laudes celebrandæ VIRGINIS hujus
O utinam ſi anno flueret mihi longior hæc lux.
VIRGINIS eſt Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.
O piſcatores, date flores, ſpargite muſcum,
Sacraque cæruleis altaria cingite vittis.
Et vos, ò pueri, atque intacto flore, puellæ,
(Vos amat hæc VIRGO) calathis nunc lilia plenis,
Pubentesque afferte roſas, caſiamque nitentem:
Pulchraque naſcenti ſubtexite ſerta Puellæ.
VIRGINIS eſt Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.
Candida gemma velut concreſcit matris in alvo,
Et nitida ætherias cœli ſe prodit in auras:
Sic matris concepta utero munditſima VIRGO
Candidior nive, purpureisque nitentior ipſis
Erumpit gemmis: mirantur ſydera, & omnes
Cælicolæ, & roſeis delibant oſcula labris.
VIRGINIS eſt Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.
O VIRGO formoſa, Deo gratiſſima VIRGO,
Jam tibi naſcenti ſe per tua tempora flectunt
In gyrum ſtellæ, & radianti luce coronant:

Jam tibi Luna vagos ſubmittit frontis honores:
Atque ſuis nitidum radiis ſubtexit amictum
Purpureus Titan, circùmque nitoribus ambit.
Virginis eſt Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.
Tu magni regina maris, tu ſydus amicum
Nautis ſemper eris, lætum, & piſcantibus omen.
Se tibi ſubmittent, ventique, àtræque procellæ,
Et ſeſe prono curvabunt vertice fluctus.
Teque homines, Divique colent, dominamque vocabunt:
Ac tibi dona ferent hæc ad delubra quotannis.
Virginis eſt Natalis, age, ede, ò buccina, cantus.
Hæc Zephyræus: opacæ innixus protinus ulmo,
Dicite, Nereides, quæ luſerit Artemidorus.
Nec poſſum meminiſſe: canentem audire negabat
Turba virùm ſtipata: nec omnia poſſumus omnes.
ART. Omnia lętantur, Tellus, mare, ſydera, cœlum,
Et Superi, atque homines: quid mirum? naſcitur Orbi
Aurea nunc Virgo; ut cùm matutina reſurgit
Aurora, & gremio Solem paritura rubeſcit.
Divinum & Solem noſtra hæc paritura Puella eſt,
Atque optata dabit felici gaudia Mundo.
Ducite ſolennes, bona pubes, ducite pompas,
Cernite, ut alma dies innubi effulſit Olympo,
Et roſeos Phœbi currus, aurumque revexit:
Cernite, pacatis ut rideat æquor in undis,
Et Zephyri levis aura, & ſaxa virentia muſco.
Omnia nunc rident: gratantur & omnia Divæ
Naſcenti; Superique ipſi ad cunabula ludunt.
Ducite ſolennes, bona pubes, ducite pompas;
Non poſthac rauco Triton per cærula cornu
Horrendos pelago nimbos inſtare monebit,
Nec frontem Sol ipſe ſua ferrugine tinget.
Naſcitur en Virgo: placantur Virginis ortu
Et venti, nimbique, impacatæque procellæ:
Ac ſua jam mites deponunt murmura fluctus.
Ducite ſolennes, bona pubes, ducite pompas.
O ſummo dignata Deo, dum deſpicit omnes,
Te te unam Pater elegit, divina Puella.
Incipe jam totum riſu componere Mundum,
Tellurem, freta lata maris, camposque liquentes.
Incipe; lætæ adeunt tua jam cunabula gentes,
Annua Natalis recolunt dum gaudia lucis.
Ducite ſolennes, bona pubes, ducite pompas.
Ire juvat, vitreique maris perquirere fundum:
Vertere Tritonum latebras, & quicquid in alto
Do-

Doris avara ſinu latè abdit, ſive rubentes
Murice ſint conchæ, aut pictis interlita punctis
Oſtrea; ſeu curvo ramoſa corallia trunco,
Sublegere; illa feram naſcenti dona Puellæ.
Ducite ſolennes, bona pubes, ducite pompas.
Hæc illi: & memini veniſſe ad litora piſces,
Et rigidas caput erexiſſe à fluctibus Orcas.

ECLOGA IX.

DORYLAS.

ARGUMENTUM.

Dorylas Piſcator Jolæ pueri, quem Delphinus ſpinæ caſu transverberaverat, immaturum obitum deflet: illum autem ſolatur Anthus, Jolæ apotheoſin referens. Per Jolam Poëta ſub Dorylæ perſona, Alumno ſuo Orontio Montalvo, *& genere, & indole nobili illacrymat, qui omnium dolore, quoniam febri correpto vena inciſa eſt, interiit. Per Anthum verò intelligit* Nic. Cæſareum *demortui ſocium.*

DORYLAS, ANTHUS.

PIſcoſi vitreas (1) Lucrini nuper ad undas
Defunctum Dorylas flebat piſcator Jolam:
Lugentem Dorylam conſolabatur & Anthus,
Anthus amor Muſarum, atque Antho charus Jolas;
Et patri nimium Dorylæ dilectus Jolas:
His autem lacrymis, his queſtubus ora rigabat.
DOR. Quis mihi te, pulcher, quis caſus, ademit, Jola;
Et dulcem rapuit riſum, & mea gaudia tecum?
Heu! qui molle latus crudeli vulnere fixit;
Nate, tibi, & multo turpavit ſanguine membra?
Membra, olim niveus quæ vivida candor habebat:
Sed nunc pallor habet, fœdoque aſperſa cruore
Sordeſcunt: clauſique oculi: nec lumine fulgent,
Lumine quo noſtros tum venabantur amores:
Non placidus fronti color eſt, non gratia labris,
Atque inſueta permixti dulcedine riſus,
Riſus, quos Nymphæ ſuſpiravere marinæ:

Quæ

(1) Lacus Campaniæ inter Avernum, & ſinum Puteolanum maximè piſcoſus: multis eſt *Mare morto*, aliis *Lago di Licola*.

Digitized by Google

Quæ nunc diſciſſis nimio mœrore capillis
Flebilibus paſſim replent vada ſalſa querelis.
Et piſces etiam, & tumidi fera monſtra profundi
Te, miſerande puer, nunc caſſum lumine lugent.
Inſcius & qui molle latus Delphinus acuta
Transfixit ſpina, & Fato demiſit acerbo,
Attonitus jacet, & ſeſe, ſtimulante dolore,
Diſcruciat, quæritque miſer diffundere vitam.
At mihi quis vitam, & duræ faſtidia lucis
Auferat? immiti nam funere te mihi rapto,
Dulce mori citiùs, longum ſed vivere durum eſt.
Triſte mari in medio tempeſtas horrida nautis,
Delphin Pelamydi, triſte & Delphinibus Orca;
Puppibus & Syrtes; miſero tua funera patri.
Quis mihi, quis poſthac ſervabit in æquora naſſas,
Retia & ad Solem expandet, madidoſque rudentes,
Nate, parentis amor, dulcis mea vita, meum cor?
Namque puer mihi nullus erit, dum, pulcher Jola,
Occidis, & vili palleſcis ſtratus in alga:
Ceu niveus medio Delphinus in æquore pallet,
Quem durus celeri tenuit per marmora cymba
Piſcator fugientem, & acuta cuſpide fixit.
Tu pelagi decor omnis eras, tu litoris hujus
Riſus eras: tu dulcis amor, tu gaudia noſtra:
Per te grata mihi quondam freta cærula: per te
Muſcoſæ cautes, & aquis-lita ſaxa placebant,
Et dulces Zephyrorum inter myrteta ſuſurri.
Omnia nunc ſordent ſine te; ſimul omnia triſtis
Luctus habet, mæſtæque ſilent Nereides antro,
Et triſtis concham projecit in æquora Triton.
Crudeles Parcæ, & crudelis tu quoque Delphin;
Formoſum patri quoniam eripuiſtis Jolam.
Unus qui vitam longos producere in annos
Debuerat, ſeròque pios inviſere Manes.
Non vos oris honos, non frontis amabile lumen,
Nec faciles pueri potuerunt flectere mores?
Quid queror! haud ſpecies flectit pulcherrima Parcas.
Nec placidis hominum manſueſcunt moribus unquam,
Ah puer! ah malè caute! nimis confidere monſtro
Auſus, & inſolito vitam committere ludo.
Ergo etiam læti crudelia funera luſus,
Et triſtes pariunt luctus, atque inter amantum
Blanditias mors dura venit læta omnia turbans.
Ite procul calami: tenues piſcator avenas,
Nec poſthac dulces animabo ad carmina cannas,

Non

Digitized by Google

Non me Pauſilypi vada læta, ſinuſque (1) Dicharchi
Aſpicient vitreas deducere retia in undas:
Non viridem celeri viſam (2) Neſida phaſelo,
Atque humilem (3) Euplæam, quondam felicia nautis
Litora Pellæa venientibus urbe Dicarchum:
At mihi ſemper erunt ſævi monumenta doloris.
Hos virides linquam ſcopulos, hæc litora, & antra,
Retiaque, & calamos, & vimineos labyrinthos:
Solus & in ſaxis, & litoribus deſertis
Vitam infelicem per dura, per aſpera ducam,
Quò tandem mites ſcindant mea ſtamina Parcæ.
Intereà hæç duro deſcribam carmina ſaxo,
Carmina, quæ molli dum texit vimine naſſas,
Piſcator legat, & lacrymans ſuſpiria fundat.
Delphinum in ludo hic periit formoſus Jolas:
Hic Dorylas illum, & Nymphæ flevere marinæ.
Sed, puer ò delecte, vale, vale pulcher Jola.
  Hæc dedit: & calamos jam frangere, & ire parabat,
Cùm flentem cœpit ſolari talibus Anthus.
ANT. Deſine flebilibus cava ſaxa implere querelis,
Et triſtem, Doryla, tandem ſolare dolorem.
Non dignus lacrymis puer ille: nec impia Fato
Sors illum miſero rapuit: ſed victor Olympo
Redditus, & Divos inter jam geſtit ovantes.
Vidi ego, purpureus dùm Sol luceret in Orbe,
Turmatim in terras ſummo deſcendere cœlo
Aligerum cœtus: pictiſque exercitus alis
Ardebat, cithariſque omnes, cantuque fremebant.
Alpexi & tenues inter volitare per auras,
Et choreas agere, & lato proludere cœlo.
Cycnorum veluti niveum volat agmen, ab alta
Nube ruens, placidoque ſonans implet æthera cantu:
Et vario circùm curſans ſecat aëra gyro.
Quos inter puerum (nec me ſententia fallit)
Ire coronatum lauro, nitidoque coruſcum
Lumine, & è terris cerno ſuper aſtra volantem.
Atque hæc ſyderias longè reſonare per auras
Audita eſt mihi vox, & reddita vocis imago
Sæpiùs ex alto: Cœlo jam victor Jolas
Ten-

(1) Puteoli. (2) *Niſita*, Inſula Pauſilypo objecta ad Occaſum vergens. (3) *La Gajola*, Inſula ad Notum Pauſilypo oppoſita, ſic dicta, quod naves Alexandria venientes cùm vidiſſent, bonam egiſſe navigationem lætabantur.

Tendit, io! Superi, venienti plaudite, & inter
Felices puerum cœtus, ſedesque locate.
Hæc Anthus, læto ſolatus & omine patrem eſt.

E C L O G A X.

C H R Y S I S.

A R G U M E N T U M.

Ladon Urinator, Polydoro adhortante, CHRYSIDIS apotheoſin anniverſaria pompa celebrat. Per CHRYSIDEM D. Saverium *intellige: per Ladonem poëtam, per Polydorum* Joannem Berardum S. J. D. Saverii *cultorem egregium: meditatus hanc Eclogam poëta eſt, cùm jam ſe ad Indicum iter accingeret; hinc Urinatores ad Gangis oſtia introduxit.*

LADON, POLYDORUS Indi Urinatores.

LAD. Mirabar, Polydore, mari dum nuper in alto
Immergor, rutilas piſcatum gurgite conchas,
Quid tanta, inſolitùm, narent conchylia fundo!
Vidi etiam è vitreo ſpumoſæ Tethyos amne
Hùc unà properaſſe Deas, ubi cærula Ganges
Lata ſubit, nitidasque auro devectat arenas.
Cæruleos hìc blanda Deos ad carmina, & ipſos
Auritos etiam piſces, & monſtra vocabant.
Ecce dies aderat, victor qua Chrysis Olympum
Aſcendit, novus æquoreis Deus additus undis,
Quà locus aſtriferi in medio vacat aureus orbis,
Inter Phillyridæ jaculum, Ægocerumque ſequentem:
Et nos ſtamus adhuc, nec reddimus annua magno
Vota Deo, lætique agimus ſpectacula pompæ?
POL. Scilicet id fuerat, Gangis quod nuper ad ora
Dum ſedeo, & rutilas auro perquirere arenas,
Carpere & è fluvio nitidos mihi cura lapillos,
Neſcio quæ læti canerent mihi carmina cygni.
Illos (credo equidem) ſtellato Chrysis Olympo
Ad pompam, ò Ladon, atque annua ſacra vocabat:
LAD. Sic ipſe, ò Polydore, reor, ſolennia Divo
Æquoris æquoreæ ducunt ſub gurgite Nymphæ;
Candentesque ſonant ripa in Gangetide cygni.
At tu quæ pepigiſſe mihi te carmina quondam
Dixiſti, vacuo recubans dum frigus in antro
Captabas mecum, tenui meditare cicuta,
Incipe: jam raucus cecidit Notus, atque ſilentes

Aſpi-

Digitized by Google

Aſpice tranquillo ſternantur ut æquore fluctus.
POL. Non eadem eſt ætas, Ladon: jam prorſus & illa
Sunt oblita mihi tot carmina: quin quoque vires
Defecere: ſeni mentem & longa abſtulit ætas:
Tu puer, & meminiſſe potes, mihi nuper ad undas
Dic, quæ litoreis ceciniſti carmina Muſis.
LAD. Immo hæc, quæ nitidas medio de gurgite conchas
Dum refero in litus, Divo properata parabam,
Jam repetam, & reſona complebo cærula concha.
POL. Incipe: pacatis en jam tibi Doris ab undis,
Et tibi gemmifero applaudit de gurgite Ganges.
LAD. Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Quæ nunc, ò Divæ (1) Chryſeides, æquora læta
Quæ colitis, roſeus ſurgit qua Phœbus ab undis,
Litora vos mihi, vel fluviorum panditis ora,
Chrysidi lætus ubi ſolennes ducere pompas
Incipiam, & muſco redimita altaria ponam.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha,
An ſedet hìc, Nymphæ, quà turgidus influit auro
Ganges, & rutilas gremio Thetis accipit undas?
Noſco, Divæ, omen: ſacra hìc altaria ponam
Muricibus contexta rubris, albiſque lapillis.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura concha.
Oſtrea da, Polydore, mari quæ duximus alto,
Et miris referunt variata coloribus Irim.
Affer & è duris evulſa corallia ſaxis.
His ego cæruleis contextam altaria donis.
Tu, Chrysi, in medio, tot quando cærula conchas
Effudere ſinu, tua munera, gemmeus eſto.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Hùc age, Lyda, veni, fer tecum maſcula thura,
Portitor illa mihi quæ quondam vendidit Afer:
His ego thuriferis incendam altaria donis.
Affer & apricis quæ collibus uva miniſtrat
Vina mihi, totumque cadis ſervata per annum:
Illa egò diffundam læta hæc altaria circùm,
Et duo, Chrysi, tibi, & Didymo duo pocula patri.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Jam fortunatus ſummo conſidis Olympo
Perque alios erras amnes, & cærula Divûm,

(1) Nymphæ Eoi maris, ſic dictæ à ſinu Magno, qui & Chryſe ab antiquis appellatus eſt: hodiè vulgò dicitur *Golfo di Sian*.

Cærula, quæ nunquam perturbant flamine Cori;
Sed Zephyro ſemper gaudent, ſemperque per undas
Cœleſtes ludunt, felicia Numina, Nymphæ.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Cuncta tibi nautæ per litora, quæ vaga Doris
Alluit, & latè vaga circuit Amphitrite,
Septem Aras ponent, totidemque ex more quotannis
Oceani vitulos antè aram, Orcamque litabunt.
Et tibi ſervati ſua vota in litore ſolvent.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Ite per Eoi vaſtiſſima cærula puppes;
Nam novus Oceano Deus additus: ite per undas,
Audaces nautæ, & placidos jam findite fluctus;
Chrysis enim pelagi ſpumantia marmora placat.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Ite, nec inſano quaſſantes turbine ventos
Oceanum, rapidas nec formidate procellas,
Ille animos mulcet ventorum, & temperat iras;
Ille nigras pellit nubes, Solemque reducit.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Ite ſub æquoreas, nudi vos ite ſub undas,
Divitis, ò pueri, quæſitum abſcondita Nerei.
Jamque novum cœlo proceſſit Chrysidis aſtrum:
Aſtrum, quo matres gauderent roribus, & quo
Lucidus aurata in teſta concreſceret humor,
Lætaque purpureis flaveſceret unda lapillis.
Da mea vocalis, mecum vaga murmura, concha.
Hæc levibus properata modis nunc accipe, Chrysi.
Carmina plura tibi mox, & meliora canemus.
Deſine vocalis, mea deſine murmura, concha.
At tu nos cœlo pius aſpice: marmora conchas,
Et rutilas Ganges, te Numine, fundat arenas.
Deſine vocalis, mea deſine murmura concha.
Auſpice te, placidum ſemper mihi rideat æquor;
Rideat & puro ſuffuſum lumine cœlum.
Deſine vocalis, mea deſine murmura, concha.
POL. Dulce mihi, Ladon, cecinit tua buccina carmen:
Non tam ſuavè ſonant hæc per Gangetica cycni:
Nec quæ ſublimes ſemper ſummo aëre ſidunt,
Uranides (1) modulantur aves, cùm rore beato
Jam ſaturæ, dulces effundunt gutture voces.

Ille

(1) Sic dictæ, quia nunquam in terris conſiſtere videantur, undè & Paradiſææ *Uccelli di Paradiſo*.

Ille tibi Phœbum inſpirat: facit ille poëtam:
Et tecum concha mare perſonat. Illius ergò
Egregias laudes meditare, & grandia facta.
Digna Deo tua ſemper erunt, & dulcia nobis
Carmina: te noſtra laudabunt ſemper in acta,
Dùm juvenes læti repetent tua carmina noſtri.
LAD. Surgamus, Polydore; vagis Sol mergitur undis,
Et latè maria, & montes umbrantur opaci.

THEODORO
COMITI BARBOVIO
FORTISSIMO MILITIÆ PRÆFECTO.

E C L O G A XI.

Æ G O N.

A R G U M E N T U M.

Cum Ægon ad (1) *Poſidonium felicem nuncium attuliſſet, exceſſiſſe nimirùm Meſſana Gallicam claſſem, urbemque à* Comite Theodoro Barbovio *receptam; Melibœus paſtor, & Lycabas piſcator læti carmen Victori canunt. Per Ægonem poëtam intellige, qui Rhegii hanc Eclogam conſcripſit, cùm ſeveriori Minervæ operam daret.*

ÆGON Nauta, LYCABAS Piſcator, MELIBOEUS Paſtor.

Actiadis magnum noſtræ decus, & nova Muſæ
Gloria, ſeu pictis alacer ſplendeſcis in armis,
Aut petis adverſos ærata cuſpide reges:
Sive tibi merita præcingunt tempora lauro
Servatæ gentes, plauſuque ad ſydera tollunt,
Huc ades, ò Theodore, atque has ne deſpice Muſas,
(Si qua tibi noſtræ velocis gratia cymbæ)

(1) Seu Columnam Rheginam, *La Catona.*

Quas Paſtor Melibœus, oves dùm paſcit ovantes;
Ac tibi Piſcator Lycabas, dùm retia ducit
Alternis referunt certantes verſibus ambo:
Tuque etiam facilis tenues Ægonis avenas
Accipe: nàm noſtræ debent tibi carmina Muſæ.
Fortè mari ex alto ducebat retia in actam
Piſcator Lycabas, triſtesque in pectore curas
Verſabat: pelagi ſed per vicinia paſtor
Lanigeras Mœlibeus oves non lætus agebat.
Ad (1) Cœnym Lycabas habitabat: Paſtor ad umbras
Vicini nemoris, viridique in valle (2) Salicti
Improviſus adeſt, timidisque ſupervenit Ægon,
(Ægon Euboici quondam maris accola, ponto
Tunc Siculo errabat, patris procùl exul ab oris)
Protinùs & læto ſic incipit ore profari:
Cui trepidi juvenes mox reſpondere viciſſim.
ÆG. Solicitos veſtro depellite corde timores,
O pueri, felix vobis en nuncius adſum.
LYC. Dic age, quæ nobis Ægon nunc læta reportas?
ÆG. Infeſtæ Siculo exceſſere ab litore puppes;
Arma procùl ceſſere, minæque, infandaque bella.
Pax redit, & læti capiunt exordia menſes.
Vidi ego, lunati ſurgit quà pompa theatri
Magnanimum Heroem, regisque inſignia noſtri,
Agmina mille ducem ſtipantia litore vidi,
Et lætas voces, plauſusque his auribus hauſi.
Ceù regi agglomerantur apes, poſt prælia quando
Victor regna petit, cæſoque ex hoſte ſuperbus
It lætos inter cœtus, plauſusque faventum.
LYC. Scilicet id fuerat: prima quod luce diei
Sæpiùs, inſuetùm, reſiliret ab æquore Delphin,
Nereidesque choros agerent, dùm murmura longè
Cærulea invectus concha ciet æquore Triton.
MEL. Hoc etiam (nec fallor) erat, quod prata capellæ
Tonderent nimia paſſim dulcedine lætæ:
Ac virides inter ſalices, & flumina circùm
Errarent Dryades feſtivæ, & Najades udæ:
Quas inter mixti, ſylveſtria Numina, Panes
Inflarent læti calamos, & læta ſub auras
Murmura jactarent volucres per compita ſylvæ.
Credo equidem: nam ſenſus ineſt divinitùs illis.

ÆG.

(1) Promontorium, & fluvius, de quo Lib. 4. Nauticorum.
(2) Amœniſſima Villa *lo Salici*, de qua eod. libro.

ÆG. Ergo agite, & veſtræ poſſunt quæ carmina Muſæ,
Dicite, & alterno, juvenes, contendite cantu.
Ipſe has intereà pulſabo pectine cordas.
MEL. Ite per apricos colles, & rura capellæ,
Ac lætæ cytiſum, & florem tondete ſalicti;
Hoſtis abit: ceſſere minæ, pax aurea venit.
LYC. Ducite ſecuri choreas Delphines in undis,
Et vario circùm litus curſate natatu;
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. Vos, ò paſtores, inducite fontibus umbras;
Et ſinite optatas tenerum pecus ire ſub umbras.
Hoſtis abit: ceſſere minæ: pax aurea venit.
LYC. Vos, piſcatores, læti deducite cymbas,
Et piſcoſa leves jam ſolvite retia in undas;
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. Fœcundos proſcindat agros feſtivus arator.
Et pingues pedibus preſſit jam vinitor uvas.
Hoſtis abit: ceſſere minæ: pax aurea venit.
LYC. Alta rupe ſedens piſcator arundine piſces
Captet ovans, nudusque mari ſcrutetur echinos:
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. Hic ego ſub patulæ proſtratus tegmine fagi,
Dum teneros carpunt flores, mea cura, capellæ,
Ac Phyllis formoſa comas mihi Daphnide cingit,
Agreſtes tenui modulabor arundine Muſas.
Hoſtis abit: ceſſere minæ: pax aurea venit.
LYC. Hic inter ſcopulos, Zephyrique tepentis ad auras
Dum moror, & molles expecto ad retia prædas,
Ac mihi de myrto nectit Galatea corollam,
Æquoreas reſonare Deas cava ſaxa docebo.
Pax redit: & placido rediens nitet aurea ponto.
MEL. At vos, Pierides, victori cingite lauro
Tempora, & Aoniæ, vos dicite carmina, Muſæ.
LYC. Vos illi ſertum viridi contexite myrto,
Nereides, plauſuque ſonans ciat æquora Triton.
MEL. Illi ego per ſylvas, ſeptemque altaria circùm
Biſſenos de more dies ſacra liba quotannis
Spargam lætus humi, atque incendam maſcula thura.
Non me carminibus ſuperabit fuſcus Amyntas:
Nec Pan ipſe Deus vincet: nec Thracius Orpheus.
LYC. Aſt ego litoribus, totidemque altaria circùm,
Et ſacros latices, & vina liquentia fundam,
Et ſpargam pelagi muſcum feſtivus ad aram.
Non niveos inter cantu Delphinas Arion,
Nec mihi per ſcopulos certet Deus ipſe Palæmon,

Sic

Sic illi alterno miſcebant carmine Muſas:
Ægon intereà calamos inflabat acutos.
Cùm tandem (alta jugis jam Solem abſconderat Ætna)
Amborum invitæ fecere ſilentia Muſæ:
Atque hinc muſcoſi ſcopuli, rupesque cavatæ,
Hinc longè colles reſponſavere beati.

E C L O G A XII.

M OE R I S.

A R G U M E N T U M.

Cùm Phraſidamus Mœrim puerum roſas, & corallia ferentem vidiſſet, ſuſpicatus ne puellæ alicujus amore teneretur, conatur illum ab amore revocare. At puer ſe Virginem *amare ingenuè fatetur, & quo modo à* Virgine *vocatus fuerit, exponit. Per Mœrim intelligit poëta Olympicum piſcatorem, qui annos duos, & viginti ſupra centum habet, virgo ſemper, &* Virgini *addictiſſimus.*

PHRASIDAMUS, MOERIS.

PHRA. CUi tu, Mœri, roſas, & nigra corallia portas?
Ah timeo tibi, Mœri, furor ne te improbus ille
Prævertat, præcepsque trahat malè ſana cupido.
MOE. Vera tibi fateor, jam me pulcherrima Virgo
Totum habet, & dulces animo mihi ventilat ignes.
PHRA. Ah puer infelix, quæ te dementia cepit!
An neſcis quam durus amor? non ſævior illo
In terris Leo, non pelago crudelior Orca eſt.
Illum ſæva mari, canibusque incincta marinis
Scylla tulit; natumque ſinu impacata Charybdis
Fovit, & immanes admorunt ubera Phocæ.
MOE. O, neſcis, Phraſidame, mihi quæ flamma medullas
Torreat, & quæ me teneat formoſa puella.
PHRA. Dic age, quæ flamma, & quæ ſit formoſa puella?
MOE. Incendit me dius Æmor: me Parthenis: ò, quæ
Non conſueta meum pertentant gaudia pectus!
Illa meos poſcit (ſi quicquam credis) amores.
Illa habeat: mentem hic ſemper bonus occupet error.
O nimium felix, hanc ſi, piſcator, amares!
PHRA. Non humana ſonant tua verba: ſed unde repentè
Parthenidis tibi tantus amor? quo Numine dextro

Mœ-

Mœri, tibi ſacræ exarſere in pectore flammæ?
MOE. Dicam equidem, Phraſidame: Cavo ſtat picta ſub antro
Quà Mergellina illuſtres via ducite in (1) ædes
Virgo decus cœli, quæ me dum ſpectat euntem,
Pubentesque roſas dextra tunc fortè ferentem,
(Ipſa mihi ſoror è teſta decerpſerat Ægle)
Cui, formoſe, roſas, Puer? inquit: at ipſe repentè
Obſtupui: captusque nova dulcedine mentem,
Illi hæc: Dia, roſas vis tu pro munere, Virgo?
Accipe: parva quidem; ſed ſi dignabere, majus
Cor, noſtri, Regina, tibi do pignus amoris.
Tunc dextram mihi Virgo tetendit, & Has, puer, inſit,
Accipio, dilecte, roſas, quæ pignus amoris
Semper erunt: ſemperque tuos dignabor amores.
Sed tu, Mœri, alias ſectari, & amare puellas
Mitte, nec inſanæ incendant tibi pectora flammæ.
Cui contrà. Tibi, Diva, meos piſcator amores
En voveo: immotumque animum tu Numine firma.
Ac veluti nunquam tot me flexere puellæ,
Litora quæ mecum paſſim per noſtra vagantur:
Sic & nulla mihi poterit prævertere mentem:
Non Beroë formoſa comas, non picta Lycoris,
Non Hyale, quanquam nobis pro dote ſuperba
Centum regna daret, rubroque è gurgite gemmas,
Quot veniunt, quantumque Indis deducitur aurum.
Tuque, Puerque tuus noſtro ſub pectore fixi
Stabitis, æternùmque mei vos ſemper amores.
Nec veſtra ex oculis unquam labetur imago,
Diva, meis: nec erit quicquam mihi gratius unquam,
Ni Dius Puer, & Pueri tu candida Mater;
Nam dulcis Puer eſt, & dulcis tu quoque Mater.
Ipſa, Puerque meus te ſemper amabimus, inquit
Illa mihi: tu noſter amor, tu maxima cura.
Proque roſis, quas, Mœri, mihi, Pueroque dediſti,
Jam tibi luciferis ſertum ſubtexitur aſtris.
Hæc dedit, & placidis mihi mox ſubriſit ocellis:
Subriſit Puer ipſe, ſinu quem Dia tenebat,
Et mihi divinos animo inſpiravit amores.
PHRA. Fortunate Puer; Diæ tu Virginis ergò
Factus amans, quæ tantùm alias formoſa puellas
Exuperat, quantùm reliquas Luna aurea ſtellas,

Illam

(1) Magnifico ſumptu extructæ ad Pauſilypi litus à Methymnæ Duce, & Anna Carafa conjuge Proregibus Neapolitanis.

Digitized by Google

Illam Cœlicolæ, nitidiſque exercitus alis
Aligerùm obſervat venerans, plauſuque coronat.
Fortunate Puer, nunquam tibi dura negabunt
Æquora captivos piſcola in retia piſces.
Non poſthac vacuas velles de murice conchas;
Nec tenues inter ſabulum venaberis (1) aulos;
Nam Virgo, cui Sol, cui Luna, & ſydera parent,
Et venti, nimbique, undoſi & cærula ponti,
Placabit maria, & ventos, imbreſque fugabit:
Piſcibus & naſſas, ſuccoque implebit echinos.
I, felix Puer, ò! fer nigra corallia Divæ,
Purpureamque roſam, & flammas teſtare pudicas.
Sed veniam Comes ipſe tibi, ſi fortè benignis
Aſpiciat me Virgo oculis, nec ſpernat amantem.
MOE. Corripiam priùs ipſe viam: tu ponè venito.

JA-

(1) Iidem, ac onyches, qui & Solenes à Græcis: à Latinis digiti, etiam appellantur.

JACOBO CANTELMO

S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO,

Archiepiſcopo Neapolitano.

ECLOGA XIII.

ARGUMENTUM.

Cùm Roma Pontificia Claſſe profectus, Maſſam ad delubrum per æſtatem ſeceſſurus veniſſet, amœniſſimaque circùm loca unà cum poëta luſtraret.

LYCABAS, MOPSUS.

Fortè ſub umbroſo Lycabas conſederat antro
Palladias juxtà rupes, & plurimus auras
Captabat Zephyri molles, & frigus opacum,
Ingentes Regum meditatus arundine pugnas;
Cùm celer adveniens Vervecide Mopſus ab unda,
Piſcatu dives multò: quid lentus ad umbram,
Quid, Lycaba, ceſſas? inquit. Stat carmina quando
Texere digna tibi: & venientem attollere cantu
Heroem inſignem pietate, oſtroque nitentem.
Quem fore venturum piſcoſa ad ſaxa Minervæ,
Jam dudum cecinit divino carmine Proteus.
Ipſe etiam purâ Vatem ſub nocte canentem
Audivi, freta Teleboûm dùm fortè recurro,
Lunaque oliviferos linquebat lucida colles.
Sed quà, Mopſe, virum vidiſti ad litora ferri?
Da, precor: occurram, cantuque ad ſydera tollam;
Spero equidem, noſtras non reſpuet ille Camœnas:
Reſpondit Lycabas, contra cui talia Mopſus:
Nuper cautè ſedens Vervecide, quà vagus undas
Sol petit, Inarimen inter, Prochytenque: citumque
Expecto ad prædam Synodonta, Chromimve rubentem,
Tres vidi vitreo curſantes æquore puppes:
Illis credo equidem vectari Heroa carinis.

Nam circùm pulchræ Nereides, & genus omne
Nympharum tremulo ducebant marmore luſus:
Quas inter mixti pingebant æquora cauda
Delphini: & reſona pulſabant Nærea concha
Tritones: perculſa procùl cava ſaxa ſonabant.
Quare age, quandoquidem non fiſtula, non tibi deſunt
Carmina, litoream modulare ad litora Muſam.
Ille hæc: & Lycabas ſic orſus arundine carmen.
 Currite Lubrenſes per cærula, currite, Nymphæ,
Auſpicio meliore. Redit quà feſſus ad æquor
Heſperium Titan, currumque reducit ad Indos,
Sol novus exoritur, roſeoque decorus in oſtro
Emicat; atque diem terris, lucemque perennat.
 Currite Lubrenſes per cærula, currite, Nymphæ,
Auſpicio meliore. Subit jam Regius Hoſpes
Claſſe ſinum, feſtiſque ſonant pulſa æquora bombis,
Lætaque ſecuris terroribus unda remugit:
Totus & innocuis ſubtermicat ignibus Æther.
 Currite Lubrenſes per cærula, currite Nymphæ,
Auſpicio meliore. Suo non Scyrus Achille
Ampliùs, ingenti quanquam, ſe jactet Alumno,
Non Jove Dictæi colles: namque Hoſpite tanto
Lubra præit Scyrum, Cretamque ſuperba laceſſit.
 Currite Lubrenſes per cærula, currite, Nymphæ,
Auſpicio meliore: procùl Sebethide ab unda
Parthenope tantum vobis gratatur honorem.
Parthenope, fatis cui nunc felicibus, Heros
Contigit: & Paſtor ſtat pro Paſtore Supremo.
 Currite Lubrenſes per cærula, currite, Nymphæ,
Auſpicio meliore, petunt jam litora veſtra
Viſuræ Heroem quotquot Cratera recurſant
Flavicomæ Ponti Nymphæ, cætuſque beati
Sirenum, & vitreo de flumine plurima Naïs.
 Currite Lubrenſes per cærula, currite, Nymphæ,
Auſpicio meliore: quibus ſub Principe tanto
Optati ſpirant Zephyri felicibus auris,
Blandaque ſubridet Nerei pellacia, & almo,
Eque coruſcanti radiat lux aurea vultu.
 Currite Lubrenſes per cærula, currite, Nymphæ,
Auſpicio meliore: imiſque è fluctibus oſtro
Tincta rubeſcenti corallia carpite, mixta
Multa quibus rutilis ardeſcat purpura fibris,
Sitque Dicharchæo ſublectus ab æquore murex.
 Currite Lubrenſes per cærula, currite, Nymphæ,
Auſpicio meliore. Latino hæc debita Patri

Mu-

Digitized by Google

Munera ſunt: nitidum argentumque, aurumque coruſcum,
Quasque alii cupiunt, gemmas contemnit; & unis,
Quæ ſua, contentus gaudet virtutibus Heros.
Currite Lubrenſes per cærula, currite, Nymphæ,
Auſpicio meliore. Maris muſcoſa profundi
Dona, leves Aulos non dedignabitur ille,
Non balano lepadas, conchilia, non & Echinos,
Oſtreaque, & Cochleas cum purpureis Neritis.
Currite Lubrenſes per cærula, currite, Nymphæ,
Auſpicio meliore. Rubro non vellere Mullos,
Non & Acum, & Soleam, pictamque remiſerit Umbram.
Quare agite, his, Divæ, tenues onerate caniſtros:
Qui grato ſpirent muſco, atque ſuavibus herbis.
Currite Lubrenſes per cærula, currite, Nymphæ,
Auſpicio meliore. Simus jam pandite veſtros
Sirenes; nam vectus equo petit alta marino,
Muſcoſoque legit ſcopulos, & odora ſecundùm
Saxa leves Zephyros, & murmura captat amica.
Currite Lubrenſes per cærula, currite, Nymphæ,
Auſpicio meliore: cavum Colomelis in Antrum
Coge Deas, cætusque Viro ruat obvius omnis;
Et vitreas nectat choreas, & carmina dicat.
Namque ſacris Heros choreis, & carmine dignus.
Currite Lubrenſes per cærula, currite, Nymphæ,
Auſpicio meliore. Natantia regna tenetis,
Vos quæ Teleboûm, Divæ, deſcendite ab alto
Vertice, & Heroem venientem ambite natatu,
Dùm rauci circùm Tritones Nerea pulſant.
Siſtite Lubrenſes jam curſum, ſiſtite, Nymphæ.
Jàm redit è vitreis Neptuni fluctibus, omni
Nereidum læta circùm ſtipante corona:
Aſſultantque viro Delphines, & æquora pingunt,
Miſcentes varios miris erroribus orbes.
Siſtite Lubrenſes jam curſum, ſiſtite, Nymphæ.
Jamque hinc pacato venienti à gurgite cautes
Aſſurgunt, plauduntque undis vada læta canoris:
Hinc & proceræ nutantia culmina rupes
Inclinant, blandoque ſonant myrteta ſuſurro.
Siſtite Lubrenſes jam curſum, ſiſtite, Nymphæ.
Jamque coronatis è puppibus exit, & actam
Inſilit in viridem: citò litora ſternite myrto,
Et circùm foliis ornate virentibus: illum
Vos & purpureo, Divæ, conſpergite nimbo.
Siſtite Lubrenſes jam curſum, ſiſtite, Nymphæ.
Hæc levibus properata modis, pro tempore Muſæ,

 Nunc

Nunc tibi Parthenię mittunt, mitiſſimè Pinceps.
Spero equidem, meliora dabunt, ſi fronte ſerena,
Noſtra hæc litoreæ reſpexeris orſa Camœnæ:
Sique tua Vatem Phœbea afflaveris aura.

CAROLO
CARDENIO

SAC. ROM. IMPERII PRINCIPI MERITISSIMO,

Laini Marchioni, Acerrarum Comiti.

ECLOCA XIV.

CARDENIDES.

ARGUMENTUM.

CARDENIDEN Mecœnatem ſuum Poëta ſub æſtatem unà cum Phyllide ad Pauſilypum invitat, locique amœnitatem, ac delicias deſcribens: atque illi & piſcatoria munuſcula, & verſus ſpondet. Per Phyllidem intellige FRANCISCAM M. SPINELLAM è Scaleæ Principibus, Marchionis Conjugem, mulierem præſtantiſſimam, omnibusque animi, fortunæque dotibus abundè ornatam.

Optatos jam pande mihi, formoſa, receſſus,
Mergillina, cavis & amicam in rupibus umbram,
Quò plenas referam naſſas, & frigora captem.
Pauca ſed ante meo gracili ſunt carmina avena
Cardenidæ dicenda: neget quis carmine magno
Cardenidæ, me cujus amor facit eſſe poëtam.
Sic tibi, cùm vitreas pelagi deſcendis in undas,
Et blandam curſu ſequeris Neſida ſororem,
Non Protei poſſint, Phorcique nocere petulci.
Incipe: Pauſilypi ad littus, ſedesque beatas
Cardeniden tenui calamo, cantuque vocemus.

Ca-

Carole, dùm ſummis ardet fervoribus æſtas,
Incenditque ſuo rutilans ſata Syrius igne,
Hùc, quò Pauſilypus ſcrupoſæ rupis in antrum,
Et formoſa vocat te Mergillina, venito.
Ipſa ſed in primis veniat tua Phyllis, & ipſa
Cæruleas inter ludat non ultima Divas:
Euboidum Phillys pulcherrima, quam tibi caſti
Dulcis amor thalami concordi fœdere iunxit:
Et quæ jam pulchra fecit te prole parentem.
Hic lenes ſpirant auræ, Zephyrique ſalubres,
Et placido intendunt felicia marmora flabro:
Crebròque impulſæ modico clangore jocoſæ
Per virides ſcopulos, per litora leniter undæ
Aſſultant, vitreique tegunt ſaxa humida rores.
Hic & odorifero florentes pumice cautes
Cæruleum gignunt muſcum æquoris: aſpice, ut omne
Litus, & objectos ſcopulos maris integat herba,
Qua non purpurei ſpirant fragantiùs horti:
Gratus & halat odor, qui thure ſuavior ipſe
Leniter immiſſa inſinuat ſe naribus aura,
Atque ægros reficit ſenſus, viresque miniſtrat.
Stant rigui fontes, multoque foramine manat,
Qui nitidas inter fugiens ſtrepit humor arenas.
Et ſincerus aquæ ſe litora propter amœna
Fons agit è ſcopulis, cui non vicina recurrens
Doris amara ſuum immiſcet perfuſa liquorem.
Inter & optatos ſubſultant Najades amnes,
Ore omnes formoſæ, adianti frondibus omnes
Ornatæ, & viridi ſuccinctæ crura cothurno;
Sunt hic & rupes, tepidæque in rupibus umbræ,
Quæ nimios relevent æſtus, & læta miniſtrent
Otia Muſarum: gelidis hic ſæpè ſub antris
Cantando ingentem poteris lenire laborem,
Dùm choreas tua Phyllis agit, luditque beato
Nympharum ſociata choro; mediasque per undas
Humida Delphinum ad cantum gens aſſilit omnis.
Eja, age, rumpe moras: tibi jam per litora muſcus
Sternitur, & paſſim mollis ſe ſubjicit alga;
Aſpice, ut undivagi nantes per cærula piſces
Te placido invitent luſu, curſentque per æquor
Feſtivi, & frutices inter ſpatientur odoros.
Ipſa tibi rident Zephyrorum animata ſuſurro
Æquora, vocalique laceſſunt murmure cautes.
Hic juvat in vitreo ludentes gurgite Divas
Nereides ſpectare, & fluctivagas Sirenas:

Quip-

Quippe ſuus nunc menſis adeſt, qua gurgite ludunt
Cùm flabro incipiunt Zephyri ſpirare canoro:
Interdum picto luſtrabis læta phaſelo
Litora Pauſilypi, & colles ſpectabis apricos,
Et quæ magnifico ſurgunt palatia luxu:
Nec non & mixtim pueros, tenerasque puellas
Innocuos celebrare choros, & ludere in undis.
Sæpè etiam celeres ſublabi gurgite cymbas,
Et pubem remis certare, & ſcindere fluctus,
Ut primi metam teneant, & præmia tollant.
Aſpicies lætos & ovanti murmure plauſus
Attolli, & feſtas cava litora reddere voces,
Ac longè ſcopulos plauſu, & freta pulſa ſonare.
Quin etiam, ſi noſtra tibi munuſcula cordi,
Barbatos tibi ego Mullos, Rhombumque trilibrem,
Auratamque feram, & Turdum, flavosque (1) Erythinos:
Addam atq; his (2) Apyrenum, & cęruleum (3) Melanurum,
Atque leves (4) Synodontas (amat hos nam tua Phyllis:
Sæpius atque illos memini, me ferre rogabat)
Hos & odorifera contectos deſuper alga,
Vimineosque inter calathos tibi munera ducam.
Prætereà, primis quæ ſunt gratiſſima menſis,
Dona feram, æquoreo madeant quæ plurima rore,
Atque vaporifero ſpirent circumdata muſco,
Et perſæpè famem quæ irritavere morantem,
Oſtrea, purpureoque ardentes murice conchas,
Et ſaxoſa mihi Neſis quos ſervat Echinos,
Quosque Dicharchæis nutrit Thetis humida ſaxis:
Illos è fundo, rigidaque è rupe revellam,
Cùm jam Luna ſuum complevit lumine cornu.
Inſuper & pictum, non ultima dona, quaſillum
Cæruleis plenum digitis, quos litora propter
Sebethi medias inter ſcrutamur arenas.
Hinc cùm læta inter myrteta, & concava ſaxa,
Aut riguos inter lenta otia ducimus amnes
Jam vacui, & Zephyrum, & frigus captamus opacum,
Quam mihi Syncerus moriens donavit, avenam
Inflabo, & noſtro freta carmine pulſa ſonabunt.
Tunc genus antiquum regali è ſanguine regum
Cantabo, ſtirpisque tuæ primordia dicam,

Hæc

(1) *Fragolino*, & *Pragro*. (2) *Lampreda*, ſic dicta, quia exoſſis eſt. (3) *Occhiata*. (4) Iidem, ac Dentices latinè, *Dentici*.

Magnanimos addam Heroas, Regesque ſuperbos,
Quos Tagus auriferis regnantes vidit arenis,
Et quos Dives Iber, niveaque incinctus oliva
Bætis, & umbroſa coluit cervice Pyrene:
Quos & Parthenope titulis majoribus auxit:
Noſter, & in viridi miratus ſæpè receſſu
Pauſilypus, fovitque ſuas Euplæa per undas.
Non taceam tua facta, mihi ſi pulcher Apollo;
Et digna Actiades concedant carmina Muſæ.
Hæc ſat, Nereides, veſtrum luſiſſe Poëtam,
Dùm ſedet, & rarum ſubtexit arundine linum.
Hæc vos, & Divæ, facietis maxima magno
Cardenidæ, mihi cujus amor ſic creſcit in horas:
Orbe velut pleno ſuccus pingueſcit Echini:
Aut matutino ut turgent conchylia rore.
Surgamus: nam prima gravis cantantibus aura
Veſperis, atque aër gelidi nocet humidus antri,
Ite domum teneræ, Sol occidit, ite puellæ.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

PARTHENII
NAUTICA.
EDITIO QUARTA.

Digitized by Google

Digitized by Google

AD LECTOREM.

Plurimùm ultimis hiſce ſeculis pollere navigandi artem, nemo eſt qui ambigat, quare ſi antiquorum navigationes cum noſtris conferamus, non dubito, quin vagire infantem apud illos maritimæ rei peritiam, apud nos verò adultam jam, & ad plenam evectam ætatem dixeris. Vix auſi ſunt illi Oceani veluti primam oram luſtrare: nos quantum Oceani eſt, quod utrunque Orbem alluit, circuitque, navigavimus, novosque orbes, novas provincias, nova regna, inſulas, promontoria, flumina, populosque alios deteximus, ut nihil jam in vaſtiſſimo terrarum Orbe nos lateat, niſi exigua dumtaxat particula, quam nobis unæ perpetuæ Borealis poli, Auſtralisque caligines occulunt: hæc tamen nec terrarum particula cenſenda eſt, quam ne feris quidem ad habitandum natura conceſſit.

Accedit, quod apud Antiquos ante nauticæ pyxidis inventionem adeò tenuis erat maris peritia, curſusque regendi, ut vix ſinè periculo per vigintiquatuor horas longè à terris navigari potuiſſet, quod ſi contigeret, ſtatim, ut ait Poëta:

Errabant acti fatis maria omnia circùm.

Quippe uni ad indagandum meridiani ſitum, & reliquas plagas, ad quas navigatio inſtituenda erat, interdiù Solis altitudine, noctu verò Stellis Majoris Urſæ Græci, & Rhodii, Minoris Phœnices, Sidoniique utebantur, ut meminit Ovidius:

 Ma-

Magna, minorque feræ, quarum regit altera Grajas,
Altera Sidonias, utraque ſicca, rates.

Hac verò tempeſtate ope pyxidis, mapparumque Geographicarum, necnon & ſumma mathematicæ diſciplinæ peritia, id præſtitum eſt, ut non per Mediterraneum modò, ſed longè, latèque per Oceanum tutiſſima, ac breviſſima ſit nobis navigatio. Præſtitere ad id operam ſuam quamplurimi eruditi auctores, qui nova, exquiſitaque methodo Rem Nauticam aggreſſi ſunt non ſine ſumma ingenii laude, & reipublicæ commodo. Præcipuam verò laudem nacti ſunt Villebrordus Snellius in ſuo Typhi Batavo, Bartholomæus Creſcentius in Nautica Mediterranea, Moriſotus in Orbe Maritimo, Dudlæus in Maris Arcano, Ricciolius in Hydrographia, & noviſſimè Georgius Furnerius in eruditiſſimo Geographiæ volumine. At nullus, quod ſciam, hactenus Rem Nauticam carmine complexus eſt; nam cùm lapidem omnem evolverem, ut ſi quis hujus rei auctor aliquis eſſet, ad manus perveniret, nunquam vel unum nactus ſum. Id cum viderem ſubitus animum invaſit calor, ut rem hucuſque intactam arriperem: atque ille non parum me ſtimulus pupugit, ut ſi non ab elegantia carminis, ſaltem ab argumento, reique novitate aliquam mihi eruditorum benevolentiam conciliarem. Verùm ne operi manus admoverem obſtabat in primis infirma valetudo, & maximè Hypochondriorum inflammatio, quæ lues mirum quantum hoc ſeculo apud nos graſſatur: obſtabat prætereà ſeverioris diſciplinæ provincia, quæque mihi plurima erat opera: vicit tamen Muſarum ardor, & reluctante ingenio, valetudineque ſex menſium curriculo tot inter tricas opus abſolvi, coronidemque qualemcunque impoſui, cum jam in dies Viennenſis obſidionis exitus expectabatur: ac ſi divinaſſem, id quod & futurum erat, & maximè praoptaveram, feſtivus cecini; annuitque votis benignus ſemper Deus.

Sed adeò diminutæ ſunt vires, ut ſequenti anno in gravem morbum inciderim, ex quo tamen convalui; perpolitoque utcunque opere, ne longioris limæ ſtudium in peſſum valetudinem daret, opus penè rude in lucem dedi, etſi non bonam: eo tamen conſilio, ut ſi eruditis placeret, iterum cultiùs, auctiùſque proferrem. Damnabis fortaſſe conſilium, præſertim monente Horatio, opus quodcunque in nonum annum premendum eſſe. Verum id præter valetudinis periculum, feci amicis hortantibus, qui opus feſtino calore abſolutum benè noverant. Prætereà ſunt quamplurimi, quorum ingenii ſupellex adeo tenuis eſt, ut principiò inventis, vix habeant, quod addant: & ſi diutiùs rem perpolire velint, turpiſſimè deformant. Sed utcunque ſe res habeat, pauca ſunt in quibus te monitum velim. Longiuſculi videbantur fortaſſe libri, quàm par ſit, ſed uberior materies breviores non patiebatur.

Primo

Digitized by Google

Primo tamen cujus curta erat ſeges, ut juſtus fieret, varia inſerenda ſuere, quæ fortaſſe ad rem minus viderentur. Nova nonnulla uſurpavimus mutuato ex Græcis vocabulo, alia ex barbaris perpolito non nihil vocis ſono; ſed id neceſſarium erat; nam ut optimè Tullius: novis rebus nova nomina ſunt imponenda. Prætereà ne abſtruſarum vocum crebra uſurpatio in locis deſcribendis nimium lectorem fatigaret, appoſuimus in calce vernaculas appellationes, quæ licet, ut plurimùm Italicæ ſint, tamen inflexo vocabulo pro nationis cujuſque uſu, ac genio eadem, & Hiſpanæ ſient, & Gallicæ. At quia difficile, ac plenum aleæ opus regionum, locorumque, portuum, ac fluminum, urbiumque antiquas appellationes hodiernis vocibus aptè, & ſinè errore reddere, cum plerumque ignorentur, & loca multa penitus interierint, veniam facilè impetrabimus, ſi aliquando à recta appellatione aberravimus; nam etſi diligentiam omnem impenderimus, probatoſque auctores ſequuti ſimus, tamen nunquam à recta ſemita deviaſſe ſperare vix poſſumus in re tam difficili.

Non tibi mirum videri debet, ſi ſæpè præceptis appoſuerim etiam exempla, nam cum navigandi ars moralis quædam ſit diſciplina, congruum mihi viſum eſt, ſi præcepta exemplis confirmarem; quandoquidem plus ponderis habent ad cautiùs evitanda pericula, & nos alienis periculis longè melius erudimur, quàm rationum vi, præceptorumque monumentis.

Plurima, quæ ad navigationem ſpectant, & matheſin magis ſapiunt, prætermiſimus, cum nullum carmini decorem allatura eſſent: imo nec illa carminis elegantia patiebatur: neque illi, qui rem aliquam carmine tradendam ſuſcepere, omnia complexi ſunt. Omiſit multa Virgilius: omiſere alii, & quidem ex induſtria. Quod ſi aliquid, quod elegantiùs futurum eſſet, omiſerim, fateor id me invitum latuiſſe.

Cenſebit fortaſſe aliquis me præter operis majeſtatem in quinto libro litoralem navigationem amplexum eſſe: ſed facilè veniam impetrabit Campanus homo, quem decebat populares ſuos, qui illo præcipuè navigationis genere utuntur, erudire: nec porrò ſuis placere potuiſſet, ſi litoralem curſum penitus omiſiſſet.

Poſtremo & ſi ſciam eſſe nonnullos, qui inter Eclogas non cenſent piſcatoria, tamen apud me plus valet Actii noſtri auctoritas, qui primus ea laude piſcatores introduxit in Eclogis, ut poſt Virgilium nemo ſit, qui illi præponendus videatur. Prætereà quid tritius, quàm piſcatores maximè in Olympia noſtra cantilenis, citharisque indulgere ſæpiſſimè, non quidem dum piſcantur; nam nec locus ille opportunus eſt, nec tempus, ſed cùm vel feriati ad otium ſedent, vel dies feſtos agunt: quin etiam dum ſecundis auris velificant, à carmine non abſtinent.

Introduximus etiam paſtores piſcatoribus confabulantes, quod

in-

Digitized by Google

interdum accidit ; præcipuè in litoralibus , ubi paſſim paſtores degunt . Pauſilypus noſter , Puteoli , Bajæ , ac Cumæ agreſtibus hominibus habitantur , qui ſæpè mutata perſona , genioque piſcatoriam exercent . Sed nolo te pluribus tenere . Vale .

NAU-

Digitized by Google

NAUTICORUM

LIBER PRIMUS.

QUæ veniant nemora apta mari, quo ſydere pinus
Cædere, & arte rates qua cæſis ponere truncis
Conveniat: quæ cura omnes prædiſcere ventos,
Et mores, & ſigna; vagique ſonantia Nerei
Æquora velivolis latè ſulcare carinis;
Litora vel circùm pictis freta findere lembis:
Nec non & quæ in Acu, & parvo ſolertia Mundo,
Et tempeſtatum quanta experientia Nautis;
Hinc canere, & vaſti puppes per cærula Atlantis
Ducere ſurgentem in Solem, Solemque cadentem,
Incipiam: vitrei quando me Numina ponti
Nativam in ſedem invitant Nereides udæ;
Et tenues Vati calamos compingere cera,
Litoreoque parant ſertum ſubtexere muſco.
Nam neque Mæonios auſim ſperare cothurnos,
Noſtra nec æternam interſerpere tempora laurum.
O magnæ clarum Auſoniæ decus, edite cœlo,
CARDENIDE, pulchris ſeu te per rura viretis
Leucopetre (1) ſpatioſa tenet, vel carmine dulci
Agreſtes inter Divas blanditur Apollo:
Seu te ſtellati ducit per concava cœli
Uranie, & nitidos orbes, & ſydera dicit;
Sive invectus equo, tua Regna, inviſis Acerras,

Ac

(1) Amœniſſima Neapoli Villa altero ab urbe lapide Veſuvium verſus, *Pietrabianca*.

Digitized by Google

Ac longè rauci perluſtras flumina (1) Lai,
(Regna ſolo pingui, & lætis felicia campis,
Mille & regna annos atavis dominata ſuperbis)
Huc ades, & primum pelagi ne deſpice munus.
Quicquid id eſt: mediis te fluctibus æmula Doris
Compellat, campusque ſonat latè omnis aquarum.
Parva altis & ſæpè damus munuſcula Divis.
Forſitan & tempus veniet (jam retia, & hamos
Liquimus, & grandi percurrimus æquora puppi)
Ut, noſtris majora auſis molimina Muſis,
Bella canam, & palmas, cum primo Oriente ſubacto,
Cæſar in Euphratem victricia dirigat arma,
Ut pius injuſto jam Numinis eximat Urnam
Servitio, & ſacras ſiſtat ſe victor ad aras:
Tuque operis tanti in partem, partemque triumphi
Dux aderis, magnique comes tu Cæſaris ibis:
Tunc ego te ſummis Heroibus, & magnis Diis
Laudibus æquabo, tollamque in ſæcula nomen.
Sume hoc intereà, Martisque accingere in arma.
At tu, qui Superos inter ſpatiaris Olympo,
Saberide, mihi dexter ades: tu dius Apollo
Magnam Vati animam, & divini carminis œſtrum
Inſpira; noſtriſque volens allabere cœptis.
Nam te, nec fallor, magnarum Numen aquarum,
Rectoremque maris, tempeſtatumque potentem
Gangaridæ (2) quondam dixere, & creditus Indis
Oceani immenſi magnus Deus, humida parent
Neptuni cui regna, vagique per aëra nimbi,
Et ſe pacato ſubmittunt murmure venti.
Sed quamvis (tibi mentitum non fingimus ultrò
Numen, & immeritos aris adolemus honores)
Non deus Oceani, verùm tibi gurgitis alti
Imperium Pater Omnipotens dedit, ut tua nautæ
Numina ritè colant: placidos tu tollere nutu,
Turbatosque potes nutu componere fluctus.
Ergo age, & innubi quoniam lux aurea cœlo
Jam nitet, & Zephyris criſpantur molliter undæ,
Audaces tu pande ſinus, dextraque potenti
Tu dubio curſum pelago, clavumque guberna.
Principiò nautis ſylvæ delectus habendus,

Un-

(1) Straboni Talaüs Fluvius, & Urbs in finibus Lucanorum, *Laino*. (2) Indiæ populi circa Gangem fluvium incolentes, *Regno di Bengala*.

Digitized by Google

Undè abies viduata comis, nudataque fagus,
Ulmique, & cæſæ veniant ad litora pinus.
Primus & hic illis labor impendendus, & omnes
Sacrorum ſaltus nemorum luſtrare neceſſe eſt.
Hìc & ſylvarum ſobolem legiſſe potentem,
Et Martis ſortem, & caſus ſufferre marinos:
Nec labor incaſſum tantus cadet, ire ſonantis
Aut opus Ægæi per cærula, perque tumentem
Euxinum, aut (1) clauſum ſulcandum navibus æquor:
Sive per externas oras, audacibus auſis, Arborum delectus quàm utilis.
Oceano errandum, latè qui panditur ingens
Herculeas ultrà metas, ſeſeque per omnes
Inſinuat torrente plagas, quà ſurgit Eoo
Phœbus, & Heſperio rediens lavat amne quadrigas.
Nam ſi materiem texendis navibus aptam
Legeris, atque data fabricaveris arte carinas,
Deduces celerem ſecurus in æquora puppim,
Ac lætus Zephyro committes vela vocanti.
Non te nimbifero terrebunt turbine venti,
Nec tumidum veniens glomeratis fluctibus æquor
Vertice ab undoſo; rapidas animoſa procellas,
Nimboſque, pelagique minas pulſabit, & Euri
Illa, coronatas opponens pulſibus alnos,
Idæas ſoboles, Alpinaque pignora. Ceu arx
Duro impoſta jugo, duraque è rupe reciſo,
Plurima quadrato ſurgunt cui mœnia ſaxo,
Quam crebris aries ærata cuſpide pulſat
Ictibus, alatoque petunt tormenta metallo;
Verberat infractos iteratò machina muros,
Atque exploſa cavo pila ferrea ſibilat ære.
Stat contrà hæc: duris eludit rupibus ictus:
Nec timet horrificis tormenta ſonantia bombis.
Sic & robuſto de robore texta carina,
Non niſi ſpumoſum multis poſt curſibus æquor
Emenſa, & pelagi varios experta labores,
Et ſeros obitus, longævaque fata videbit.
Quid tibi ſi ſylvæ nullus delectus, & omnes
Imbelles nemorum populos admoveris undis,
Accipe: non multis (juvat hæc meminiſſe) docebo. Neglectus verò quàm noxius.
Cùm tibi cæruleus ſuprà caput æthere ab alto
Inciderit nimbus, miſſique à carcere venti

(1) Sic Cæſar vocat Mediterraneum mare, quod & concluſum, & incluſum nos etiam vocamus.

Digitized by Google

Compactam fragili feriant de robore navim,
Dilacerent velum, quatiant latus impete multo,
Et validis obvertant flaminibus antennas:
Hæc primò vitium faciet, ſenſimque patentes
Incipiet laxare ſinus, rimisque fatiſcet.
In latus hìnc prona incumbet: concuſſaque ponto
Scindentur tranſtra, & laterum compage ſoluta,
Fluctibus infelix ibit data præda marinis.
Non ſecus, incocta tenui quas arte bubulci
Argilla fecere, caſæ, cùm plurimus imber
Decidit, & plenis undarunt æquora rivis,
Accipiunt tectis imbrem, ſubterque ruentum
Vix fragili curſus fluviorum pariete ſiſtunt.
Paulatim incocti lateres laxantur, & undis
Dant aditum: ſenſim moles ruitura fatiſcit.
Cùm tandem è ſummo labentia culmine tecta
Naufragio jactantur humi: de vertice paſtor
Dejectas videt ire caſas, ſua regna, per undas.
Sed jam tempus equum pulſu ſtimulare ferocem,
Implicitasque errore vias ſuperare ferendo.
Ergo age, tantiſper pelago, portuque relicto,
Ne pigeat ſacros nemorum penetrare receſſus;
Quæque ſit apta rati, vel quæ ſit inutilis arbos,
Et quo conveniat cœli ſub ſydere truncos
Frondifera nudare coma, & radicibus altis
Noſcere, quo rigidas valeas inferre ſecures.
Eſt mons Auſonia in magna, qua Martia Tellus

Silæ Montis, & Sylvæ, eſtque ea Apennini pars, quæ Conſentia Orientem verſus extenditur, deſcriptio.

Hybernum ad Solem, & mollem ſe fundit ad Auſtrum:
Hinc quà purpureo Solem primo excipit ortu,
Jonio diſcluſa mari ſtat Græcia Tellus;
Hinc quà Thyrrenum Siculi per clauſtra Pelori
Joniis miſcetur aquis, Vulcania regna,
Æoliasque domos, & totam à vertice ſpectat
Trinacriam, antiquo montem cognomine Silam
Romani, & Graii pariter dixere vocantes.
Hìc nemus umbroſum, atque ingens, ſylva horrida montem
Occupat; & nigra dorſo latè incubat umbra.
Hìc mille in cœlum tollunt capita ardua pini;
Et totidem ramis circùm frondentibus alni
Aſſurgunt turritæ, & nubila vertice lambunt:
Quæſitæque nuces ſaxorum grandine multa
Ingratam præbent pecori, & paſtoribus umbram.
Hìc mille expanſis pandunt ſeſe undique ramis
Caſtaneæ, & magnæ laxant ſua brachia quercus.
Plurima & argutis agitatur frondibus ulmus,

Et

Et fagus, campoſque abies curſura marinos:
Cerrique, platanique, altæque in montibus orni:
Atque aliæ: neque enim verbis percurrere refert
Quotquot Sila ferat truncos, latiſſima ſylva.
Nunc ego (ſub montes quoniam penetravimus altos,
Provida ubi ſylvas longè Natura locavit,
Ut pelagi caſus averteret: attamen ipſa
Semper avara fames hominum, & ſolertia major
Evicere, & itum in montes, in nubila & uſque eſt)
Quæ meliora probes, quorum eſt communior uſus:
Quæque mari ſit apta magis, ventiſque ferendis,
Et robuſta ſolo veniant, non carmine multo
Expediam, nec te per longa exordia ducam.
Eſt autem varius, cultuſque, habituſque locorum,
Atque uſus: Non omnis enim fert omnia ſylva;
Non ſtudium cunctis, nec amor mortalibus unus
Inditus. Ignotis qui primi fluctibus Argo
(Magnum opus) & parvo vitam committere ligno
Sunt auſi, ſacro Dodonæ è vertice fagum — Apollonius 4. Argon.
Acciſam vexere mari; fagoque volanti
Ægæum ſecuere fretum; & medium Helleſpontum
Tranſvecti, externas tetigerunt Phaſidis oras.
Umbroſi nemora Aſſyrii populantur Amani:
Hic & odoratam cædunt de rupe cupreſſum. — Plin lib 16. cap 4.
Phœnices Libani rapiunt à culmine cedrum,
Et Syrus, & quicunque colunt plana æquora Idumes:
Atque Terapnæi gens fortunata Canopi
Vela cedro impoſuere, marique dedere patenti.
Gallus amat fagos, & puppes inſerit ulmis:
Et proram, & dura geminas facit abiete coſtas.
Arduennam, & gelida nudat nemora alta ſub Arcto
Belga ferox, & qui diſperſa mapalia quondam
Incoluere humiles Batavi, vicinaque circùm
Litora piſcatu victum de more petebant:
Nunc re, nunc opibus multis, luxuque ſuperbi
Regna tenent, & jam magni crevere ſub ipſis
Principiis, clari bello, & victricibus armis:
Nam quicquid pelagi veniens Sol luſtrat Eous,
Quicquid & Heſperius, curru fugiente relinquit,
Claſſibus & pariter luſtrant ingentibus ipſi.
Sic fluxas Fortuna hominum res undique verſat;
Nunc ſurgunt humiles in regna, ruuntque potentes
Verticibus rerum ex altis: nunc ordine verſo
Præcipites ſummo labuntur culmine primi;
Rurſus & alta illi rerum faſtigia tangunt.

Verùm lecta manus, quæ prima è litore Ibero
Solvit, & Oceanum magnis percurrere velis
Auſa fuit, ſatisque novum monſtrantibus Orbem
Detexit, vicitque omnem victricibus armis,
Alta Pyrenæos ducit per cærula ſaltus.
Diviſi rapiunt Caledonia luſtra Britanni,
Idam Bithyni, Græci felicia Tempe.
Mænalium ſcandunt nemus Arcades, aut Erimanthi,
Argutasque petunt pinus: populantur Athenæ
Fatidicam Cyrrham, & colles ſectantur Hymetti.
Annoſam Venetus fagum venatur, & alnum
Rupibus Alpinis: canentem fronte nivali
Cædit & Afer inops operoſa Atlanta ſecuri.
Romani rerum domini, qui claſſibus olim
Concluſam domuere Thetin, Pontumque ſonantem,
Ægæumque furens, ſpumoſaque cornua vinctum
Oceanum traxere altæ ad Capitolia Romæ,
E Sila pinum, & fagum petiere comantem;
Velleruntque omnem è radicibus Apenninum.
Ergo age, terrarum dominos imitare potentes:
Et quò te mecum prærupta per avia montis
Cornipedes hauſti curſu duxere virentem
In Silam, truncos ponendis navibus aptos
Findito (materiam tibi plurima ſylva miniſtrat)
Quique apti ratibus, paucis, adverte, docebo.
    Prima tibi pinus rigida gemat icta ſecuri,
Quæ arbores cædendæ. Atque umbroſa ruat ſciſſis radicibus alnus:
Adde ulmos, cæſoque cadat de ceſpite cerrus.
Nigras cæde nuces: nucibusque apluſtria ſunto.
Ipſa ſed in primis abies, annoſaque fagus
In partem veniant operis; neu cædere molles
Cures caſtaneas, multùm aut querceta fatiges;
Caſtaneæ fragiles, quercus nodoſa lacertos:
Umbroſis aptæ frondeſcere montibus ambæ,
Paſcere & autumno pingui pecus ubere bacca;
At non Oceanum ſulcare: in fontibus alta
Non te frondoſa delectet populus umbra:
Nam levis eſt arbos, & abundat plurima ſucco.
Una tamen longis cædenda eſt optima malis,
Quæ (1) Lupias ſe propter Aquas agit æmula pinis;
Phœ-

(1) Aquæ lupiæ, vicus Hiſpaniæ *Quadalupe*, & amnis ejuſdem nominis, quem proceræ populi inumbrant, maliſque inſerviunt.

Digitized by Google

Phœnices cedrum, & Syriæ laudato cupreſſum:
E noſtris fructus petito. Parnaſſia laurus
Semper fronde ſacra tollat ſe læta ſub auras,
Ut ſua divini præcingant tempora Vates,
Et clari quoque victores ſua: mitte feracem
Sectari ceraſum, & mitèm ſine creſcere malum.
Non obliqua petas: quæ recta in luminis auras
Tolluntur, legito, truncoque impone bipennem.
Parce manu teneram ab radice evellere ſylvam,
Navita; venturos expectat ſera nepotes
Illa, coronato cum vertice ſurget in auras.
Quæ multos ſenſere æſtus, quæ frigora multa,
Succidas. Quid plura canam? Te multa docebit
Longa dies: variusque tibi nova ſuggeret uſus.
Verum age, delectas cœli quo ſydere plantas,
Et quo conveniat ſub Luna accidere vultu,
Accipe: tu Lunæ vultus numerare memento.
Illa regit ſylvas: illi nemora horrida parent;
Illa & luce vaga plantarum temperat ævum,
Atque illis ſuccum, & vitales ſufficit auras. Plantæ Lunæ imperio ſubjectæ.
Ac velut æquoreæ pingueſcunt ubera conchæ
Lacte novo, rutilos cùm Luna impleverit orbes:
Tunc plenis turgent radiis, & lumine læto
Luxuriant: verùm rediens ſi proxima Phœbo
Occuluit vultum, & totos contraxerit ignes,
Sufficiunt tenues ſuccos: vix lucidus humor
In matris gremio, Luna fugiente, refulget.
Non aliter plantis humorem ſubripit orbe
Luna novo, rurſusque illum jam plena remittit.
Namque etiam ſylvæ norunt diſpendia Lunæ.
Sed tibi Signiferi quanam ſub ſede rubentis,
E qua Lunæ ætate nemus populeris opacum, Quo tempore cædendæ arbores.
Dicam equidem; nec te dubium, Palinure, tenebo.
Extremum Ægoceri rediens cum liquerit orbem Januario in Lunæ ſilentio optima cæditur materies.
Phœbus, & adverſo ſurgens Canis emicat aſtro,
Tertia ſi raris per cœlum cornibus ibit
Syderio comitata choro Latonia Virgo,
Tunc tibi nubifero nutare à vertice fagus
Incipiat; latè ferro pineta laborent.
Nulla quies operi: cedendus optimus altis
Arboribus eſt ille dies: qui deinde ſequuntur
Dividuum ad menſem, quo toto effulſerit orbe, In plenilunio non ita.
Felicem ſylvis ſobolem, ſed navibus aptam
Non tibi materiem ſubmittent; ubere pleno
Humorem nimium plantis, ſuccumque miniſtrant.

Agri-

Agricolæ tunc jure ſinant pubeſcere truncos,
Queis præſtat baccas, lapidoſaque carpere corna:
Tu ne cede operi, aut nimio frangare labore,
Donec lecta ruat frondoſo à vertice ſylva.

Verùm ſi gelidas hyemes præverterit annus,
Et cani montes magna ſub mole pruinæ
Depreſſa cervice gemant, atque obruta paſſim
Semita, & oppletæ ſtipentur ab aggere valles,
Ac, lympha torpente gelu, ſtet ſaxeus humor,
Tunc Boreæ furiis ſpatiis diſcluſus iniquis,
Pone animo curam ſylvæ, Palinure, nec altos
Perque nives gelidas, perque horrida culmina truncos
Sectare, infeſtæ prohibent dùm frigora brumæ.
Et differre moras opus eſt, & cedere Fato.

Aſt ubi jam Virgo os terris oſtendit honeſtum
Erigone, cùm lance pari Sol dividit orbem
Signorum, tantumque polo latet abditus imo,
Arctoo quantùm rediens micat aureus axe,
Litore deſerto ſummos pete, navita, montes,
Nubiferi quà Sila jugum tegit Apennini
Arboribus denſis. Sublimi in vertice montis
Planities extenſa jacet, latèque ſub ortum
Excurrit, fœcunda ſolo, nemoroſaque ſylvis,
Læta ſitu aprico, & vitreis lætiſſima rivis.
Cùm cœli metas ardenti Scorpius aſtro
Jam tenet, & vacua deſcendit Aquarius urna,
Ut diræ ceſſere hyemes, ceciditque nivoſa
Canities, tunc terra novo pubeſcere fœtu
Incipit, & tenero veſtit ſe germine campus:
Seque aperit ſylva, & læto de cortice gemmas
Fundit odoratas, ſequitur citò deciduus flos:
Excipiunt flores citò poma, & præcoce partu
Compenſat Pomona moras. Jam vertice pleno
Flaveſcit matura Ceres: jam ſerus Jacchus
Rore novo geſtit. Calabris in ſaltibus alter
Non locus eſt pingui fœcundior ubere glebæ,
Aut mons aſſurgit nemoroſa ditior umbra,
Vel magis irriguus: centum de vertice montis
Præcipites rauco labuntur murmure fontes:
Et circùm ſata læta rigant, & amœna vireta.
Hic ubi te feſſum recreavit Sila ſub umbris,
Et fontes, geniuſque loci, cùm Luna revertens
Incipiet primùm radio falcata bicorni
In longùm proferre diem, Palinure, comantes
Cæde trabes; nam ſicca ſinum tunc arida Tellus

Altera ſylvæ deſcriptio.

Autumno tempeſtiva etiam venit materies.

Parciùs è gremio plantis alimenta miniſtrat.
 At ſi nimboſus Mauris de finibus Auſter
Irruerit, ſubitiſque nemus concuſſerit alis,
Parce trabi, & trunco rigidas averte ſecures.
At verò cecidit raucæ cùm ſibilus auræ,
Cynthia fraternas & jam fugit æmula bigas,
Velle ſolo plantas, ramoſque recide feraces.
Tandem (me doctum multa experientia fecit)
Illa abies nautæ votis reſpondet avari,
Quæ, cùm nodoſis tenuis radicibus humor
Sufficitur, nec jugis aqua illam, afflantibus Auſtris,
Humectat, matris gremio conciſa bipenni
Congemnit, magnumque dedit convulſa fragorem;
Illius æratæ multùm vixere carinæ.

Non cædendæ arbores Auſtro perflante,

 Sed neque materiam ſubitus denudet, & ulmos
Ire novam in formam jubeat fabricator: at illas
Torreat ignito geminus Sol ſydere Cancri:
Sic omne excoquitur vitium: ſic cortice multus
Succus abit pingui; atque exudat inutilis humor.
Nàm ſecùs ille labor formatis puppibus inſtat:
Cùm jam materia incoctis areſcere truncis
Incipit, & ſenſim pinus ſe contrahit in ſe,
Pandit aquis tunc illa vias, & cœca relaxat
Spiramenta ſinu; ruptis hinc nexibus alni
Neptunum accipiunt gremio, rimiſque dehiſcunt.

Antè quam cæſi trunci in navim aptentur, ad Solem exponendi, ne ſuperfluus humor exudet.

 Altus ubi cœlo tollit ſe fronte nivoſa
Iſmarus, & rauci labuntur Strymonis undæ,
Barbara gens habitat cultu, quæ Caſpia quondam
Clauſtra pharetratis irrupit curribus, & ſe
Per latos Aſiæ campos: perque arva ſonantis
Intulit Euphratis victrix: populoſque feroces
Contundens, triſti complevit funere regna.
Hinc Aſiæ poſtquam domitrix, atque effera bellis
Helleſpontiaci fauces pervenit Abydi,
Noſtris, ò pudor! & vili mercede paratis
(Non res Romanæ, non tot labentia regna,
Non & relligio gentes permovit avaras)
Navibus Europam tranſvecta, potentibus armis,
Diſcordes animis populos, & regna ſubegit,
Fixitque imperii ſedes, ubi mille per annos
Victrices Aquilæ ſpectatæ, atque arma Quirini.
Hi, quà frondoſi vertex aſſurgit Olympi,
Non certo Lunæ vultu, non ſydere certo
(Mira quidem; nam ritè colit gens barbara Lunam)
Antiquam invadunt ſylvam, nigra regna ferarum,

Turcarum vilitas in formandis navibus.

Ex-

Extemplò viridi vellunt de ceſpite truncos,
Cæſariemque citi tondent, raptimque tepentes
Dilacerant artus ferro: ferit ille bipenni
Annoſam fagum: ſuccifam hic cortice nudat:
Hic pinus in fruſta ſecat: vix lævigat ille
Scabritiem primam tabulæ: cavat ille carinam
Præceps; ærata munit hic cuſpide roſtrum.
Ocyus appingunt coſtas, & tranſtra reponunt.
Haud mora, præcipitat ſeſe labor: æquora puppes
Accipiunt: medio ſpectat ſe gurgite ſylva,
Miraturque novas formas, & non ſua vela.
Heliodorus in Æthiopicis,& Achilles Tatius in Leucippe.
Quales Niliaci circùm per ſtagna Canopi
Fluminea habitare caſas, & vivere rapto
Sueti prædones, ſi quando gurgite ab alto
Spectavere procul ſpecula properare carinam,
Præcipites in ſtagna volant, rapiuntque cavatam
Vim ſylvæ, rapiuntque arma, & ſe viribus aptant:
Impelluntque leves cymbas, atque oſtia complent.
Hic poſtquam taciti latuere crepidine ripæ,
Ut fluvio ſpectant vicinam appellere puppim,
Erumpunt latebris: ſegnem, & nil tale timentem
Invadunt navim, & ſtridoribus aëra complent.
Confertique ruunt, rapiunt, perduntque viciſſim
Omnia; & aggeſtas vectant ad litora prædas.

Non ſic, ignotum qui ſulcavere carinis
Oceanum, & longè terras petiere repoſtas;
Quippè altis primùm venati in montibus alnos,
Pinusque, & patulas annoſo robore fagos:
Inde & ſub gemino domuerunt ſydere Cancri;
Multus ut ex illis, craſſusque excederet humor.
Hinc & ſolerti fecerunt arte carinas,
Circuitus Navis Victoriæ Ferdinandi Magallani, quæ Hiſpali ſolvit anno 1579. & triennali navigatione totum Orbem circumluſtravit.
Victores quibus Oceani ſpumantia regna
Sub juga, & indomitos potuerunt mittere fluctus.
Quin etiam ratis una (quod & ventura nepotum
Attollet ſemper, ſemper mirabitur ætas)
Immenſo potuit gyro circumdare mundum,
Ac totum Oceani tranſmittere curſibus æquor.
Litore ab occiduo primùm ratis æmula Solis
Solvit, & ingentem velis percurrit Atlantem;
Inque novum devecta, Notis ſpirantibus, Orbem,
Auſa fretum ignotum tentare, & conſita ſaxis
Æquora naviſragis: hinc, & felicibus auſis,
Per mare (1) Pacificum victrix pervenit Eoum;

Et

(1) *Mar del Sud*, Oceani pars inter Americam, & Orientem

Hic Seres latè, nigros luſtravit & Indos,
Et Perſas, Arabesque: Erythræaque cærula præter
In Lybiam venit, vacuumque invecta per axem,
Horrendum ventis, & fluctibus, atque procellis
Acronoton (1) ſuperavit: & inde reducta ſub Arcton
Clauſtra triumphatrix ſubiit felicia portus.
Laudibus æternis, & cœlo digna carina,
Cui magnum meritò fecit Victoria nomen.
Non illa Oceani fluctus, ventosque ſonantes,
Nec tempeſtates timuit, rapidasque procellas.
Sed lecto ſylvæ de robore, & arte magiſtra
Texta, ratis montes victrix ſuperavit aquarum,
Et ventos. Adeò cœptis inſiſtere multum eſt.

Præterea ſectam nodoſo è ceſpite ſylvam
Non gelidæ videant hyemes, non humidus Auſter
Aëre ſub rigido, aut campis ſternatur apertis.
Nam cùm cæruleas collegerit æthere nubes
Juppiter, & plenos alto demiſerit imbres,
Humorem tunc illa bibit, rurſumque ſubactas
Vi Cancri multa non ſanas accipit undas.
Arboribus gravis unda nocet: nocet humidus Auſter.
Ille etenim, pluvio qui fluxit plurimus imbre,
Nativum humorem deperdit noxius humor;
Quippè poris actus perfunditur undique venis;
Atque agit inſinuans ſeſe, plantæque vigorem
Paulatim attenuat: nodos, robuſtaque mollit
Oſſa lues: ſic illa & aquis pingueſcere primùm
Incipit, & ſenſim putris ſe facta reſolvit.
Qualis hydrops maleſanus, aquis cùm plurimus udis
Indulſit, tabemque intùs concepit aquoſam,
Pinguior accreſcit membris, & flaccida nervi
Vis venit: elanguet vigor, & ſeſe oſſa relaxant.
In venis ſtat cana lues: furit intùs aquæ vis.
Corporis infelix cùm jam compage ſoluta,
Deſerit inviſas auras, lucemque diei.

Eſt ſed amica trabi maris unda; poriſque ſubactus
Humor aquæ multa ſaturus ſalſedine truncos
Indurat: medio lapideſcit gurgite ſylva:
Deſuper impoſtas moles, & mœnia, & arces
Suſtinet, æternùmque manet durata ſub undis.
Sic magno claram imperio, & victricibus armis

Arbores non imbus exponendæ.

Arbores in mari dureſcunt.

(1) Sic appellavimus ultimum Africæ promontorium, *Bonæ Spei*, antiquis incognitum, quod in Auſtrum tendat.

Digitized by Google

Miramur Venetam ſpumoſi in fluctibus urbem;
Adriaci inſtructam, ſumptuque, & mole ſuperbam.
Ergo ornos, pinusque Alpino è vertice cæſas,
Conciſasque ſimul mittunt ſub cærula ſagos.
Hinc ubi jam duræ longo poſt tempore in undis
Concrevere, trahunt alto de gurgite: & inde
Longævas ſolido ponunt de robore puppes.
Nunc age, (cærulas quoniam properamus ad oras)
Qua demùm è lucis ingenti corpore moles
Arte trahas, caſusque feras ſpectare marinos,
Præcipiam: prolixa juvat diſpendia ſylvæ,
Sumptusque, & multos famulùm vitare labores.
Sylvæ ad Clanium deſcriptio. Eſt lucus Clanii fontes, & flumina circùm
Monte ſuper viridi, qua ſe pater Apenninus
Attollens læto felices ubere campos
Ambit circuitu longo, propè mœnia Abellæ
Aſſurgunt: ſubjecta jugis lætiſſima Baccho
Planities extenta jacet: procul invia Pœno
Nola coronatis oſtentat mœnia campis.
Lucus, Hamadryadum ſedes gratiſſima, Cancer
Igneus è cœlo dum perſurit, & ſata propter
Vix torrente ſtrepens tardo pede labitur amnis.
Hic gelidi fontes crebrò de rupe cavata
Diſtillant, ſonitusque cient per ſaxa canoros.
Dulcè repercuſſa in Sylvis ſonat aura ſuſurro,
Dum molles vario perflant ſpiramine venti;
Ludit & in tremulis alliſus frondibus aër.
Qui Capreas, & ſacra colunt delubra Minervæ,
Ænariam, Prochytenque, & Surrentina Lyæo,
Delicias Vatum, juga læta, ſinusque Dicarchi,
Hæc ſacra Naïadum nemora, & juga celſa frequentant,
Ut ſibi materiam lembis, parvisque phaſelis
Delectis quærant truncis; nam plurima ſylvæ,
Nec ſoboles ingrata mari: ſtant vertice pini,
Stant orni, mediisque virent in vallibus alni.
Dum mihi vernabant prima lanugine malæ,
Cum jam pierides gratæ, & formoſus Apollo
Gratus erat, nemora alta Jovis, ſedesque beatas
Luſtrabam, rurisque Deas venerabar agreſtes;
Meque ſinu Muſæ ſtringebant: blanda neque ipſa
Quomodo trunci in lucos devehendi. Pieris indignata meos ſpernebat amores.
Hic ego præcipites vidi de vertice montis
Subjectam in vallem cæſos demittere truncos
Agricolas: vaſtas cervici imponere moles,
Aut latis parcunt humeris: incommoda ſylvæ,
Im-

Implicitæque viæ, ſumptusque impendia vitant.
Non tamen obliquos, ſed rectos rupibus altis,
Nudatosque coma mittunt, cæſosque lacertos.
Inde boves gemini ſubmittunt forma ſueto
Colla jugo; geminique alii, ſi corpore præſtet
Ingenti moles, ſubeunt, atque ipſa rudenti
Vimineo ſecto religatur vertice pinus,
Perque jugum funis ductorius orbe plicatur,
Inde per æquor iter capiunt, lentèque trahentes
Paulatim ad litus magno pineta labore
Convectant: loris inſtant, & verbere multo
Agricolæ, pigrosque altis clamoribus urgent.
Quos ipſe arguta fagi dum ſtratus in umbra
Aſpicerem de colle, boves miſeratus inertes,
Increpito Agricolas dictis, & ſiſtere currum
Præcipio: timidi faciunt mandata bubulci.
Hinc geminas afferre rotas, quarum ultimus orbis
Ingens circuitu, cuneumque, axemque rotundum,
Temonem oblongum, tabulasque, & cætera currus
Armamenta: citi agricolæ data juſſa faceſſunt.
Tunc geminas hinc, inde rotas axi infero, & altè
Mox lignum terebro, cuneumque foramine figo.
Nectuntur tabulæ, medioque imponitur axi
Oblongus temo, temoni adnectere curvo
Cum bobus juga præcipio, truncosque receiſos
Imponi in medio, librato pondere, curru.
Hinc bobus dare lora rudes, & verbere torto
Inſtare agricolas jubeo: mora nulla, juvencis
Vix data lora; citus fertur per compita currus.
Ceù cum vela Noto crepitanti è puppe magiſter
Laxavit, commota ratis volat ilicet alis,
Prona petens maria, & roſtro tumida æquora findit.
Hæc quondam ad Clanii fontes: nunc addere pauca
Eſt animus; (nam nota vocant ad litora Nymphæ
Nereides, longèque ſonant navalia plauſu)
Faginus oblongus temo; ſit cerrinus axis:
Ulmea ſit rota: ſint radii: ſed ferrea ſummæ
Curvatura rotæ, medium librata bicorni
Arbor in axe locum teneat: bobusque relictis,
Temoni jungas poſcentes fræna jugales:
Aptior ad curſum ſonipes, volat æquore aperto
Promptior, & facilis laxatis audit habenas.

NAUTICORUM
LIBER SECUNDUS.

JAm celeri nimiùm curſu per opaca locorum
Fræna reluctantem morſu, ſtimuliſque negantem
Egimus alipedem: tempus nunc flectere habenas,
Atque iterùm in pontum, jam ſaltibus ire relictis.
Sat Faunis, ſylviſque datum. Vos ò ubi Nymphæ
Nereides? properate citæ, & pernicibus alis
Reddite me pelago: ſinite ut deſerta reviſam
Litora, & annoſa compingam ex abiete puppes.
Vos, & qui ratibus primi freta cæca profundi
Auſi homines ſulcare, vagique errare per undas,
Pandite: namque illos, Divæ, meminiſſe poteſtis:
Et Vatem egregias artes, uſumque docete.
Principiò cum rari homines ab origine Mundi
Qua occaſione inventæ naves. Incolerent terram, felix gens illa beatum
Aſſyriæ nemus, & florentia rura colebat
Euphratem circà, & Tigris felicia Tempe.
Fortunata, procul bello, & diſcordibus armis,
Sponte ſua Tellus mortalibus una ferebat
Sufficiens cunctis alimentum, & fœdere pacto
Pauci exercebant terram, & læta arva tenebant:
Sed poſtquam primi ſoboles numeroſa parentis
Paulatim antiqua crevit de ſtirpe feraci,
Non ſatis Aſſyriæ felicia rura viretis,
Nec ſimul hoſpitium ſat erat tot millibus unum.
Hinc cunctis mens una fuit trans flumina terras
Quærere, & ignotos Mundi penetrare ſub axes:
Eoas alii terras, ditiſſima regna,

Can-

Caucaſum, & algentes alii venere ſub Urſas:
Pars Tauro inſedit: pars Thermodoontis ad undas;
Pars & odoriferas felici munere ſylvas
Arabiæ, & tepidum latè ſe fudit ad Auſtrum.
At, quibus audaces animi, generoſaque corda,
Auſi cæruleum Thetidos regnum, & vada cæca
Rumpere, & infido primi ſe credere ponto:
Quæſitas magni terras mercede laboris
Excolere, & pretio charos habitare Penates.
Namque ea, quæ multo nobis ſunt parta labore,
Sunt & grata magis: magis eſt ex omnibus una
Nobilis, immenſis venit quæ palma periclis.
Non ſecùs, anguſto cùm jam dimiſit ovili
Paſtor oves, tenerasque dedit pecus ire per herbas,
Extemplò celeres ſtricto de carcere caulæ
Erumpunt, ſparſimque locis funduntur apertis.
Hæ vitreos fontes, & odori marginis undas,
Et flores, & culta petunt lætiſſima curſu:
Stellatos aliæ campos, & dulcia quærunt
Paſcua: prata aliæ, ſpatioſaque rura viretis,
Mollis ubi cytiſus viret, & ſylveſtris acanthus,
Sed, quibus eſt animus major, temnuntque pericla;
(Namque etiam teneris animis ſua blanda cupido
Laudis ineſt) colles animoſæ, & culmina ſcandunt;
Quæſitosque fuga multa, multosque labore,
Delectos celſo flores de vertice carpunt.
Tunc primùm terris ratis uſus; & æquora primùm
Spectavere rudes truncos nulla arte dolatos
Intactis innare fretis. Procul ire per altum
Auſi homines ligno exiguo: committitur undis
Vita rate in parva, quis crederet? At fuit illa
Magna equidem virtus, quamvis temeraria virtus.
Audax inventum: ſed tanti audacia facti
Profuit: æternis celebrandi laudibus illi,
Qui pelago avulſas ſociarunt puppibus oras,
Et ſuper alta levem ſtraverunt cærula pontem.
Non tamen ignoti (felici audacia caſu
Paulatim ex primo crevit, majorque ſecundo
Venit, & exhauſtis animi crevere periclis)
Itur in abruptum pelagi: ſecuere propinqua
Litoribus vada tuta, brevi quà Nereus æſtu
Fluctuat undoſus: patriis diſcedere longè
E terris primùm, & medium tentare profundum
(Sentit & ipſa ſuos audacia cæca timores)
Non auſi: molles radebat palmula ripas.

Per litora primùm inſtituta navigatio.

Non ſecùs aërii, cùm jam pubeſcere pulli
Incipiunt, teneræque alis ſuccreſcere plumæ,
Per nidos volitant circùm, ramisque recurſant:
Non audent pavidi nativas linquere ſedes:
Credere ſe cœlo, & primo petere aſtra volatu.
Hæc rudis ignoto primùm ſe machina ponto
Credidit: hac undis inſultavere marinis
Audax Japetus, genitique à ſtirpe nepotes.
Vix firma compage trabes & fœdere certo
Fluctibus innabant; verùm non tempore longo,
Ut cultæ venere artes, ut crevit & uſus,
Inſtar montis aquis deducta tumentibus Argo
Litore Thermaico, & rigidæ ſub montibus Oſſæ.
Hinc ſenſim crevere rates: Inventaque prima
Ad majora viam fecerunt: crevit & uſu
Ingenium artificis, conjunctæ nexibus alni;
Diſtinctæque loco tunc ſunt, & nomine partes.
Extenſa eſt prora, & ſenſim deficit acutum
In roſtrum: roſtroque fuit ferri addita cuſpis.
Incurvum latus, & pandæ data forma carinæ:
Et gemina in longum ſunt tranſtra, forumque repoſtum
In medio, & morſu retinacula miſſa tenaci:
Et puppis procera, auroque inſignis, & oſtro.
Sic olim rudis, indigeſtaque corpore moles,
Ingenio artifici, & multo ſudata labore,
Pulchrior it pelago: & ſpumantes fortior undas
Suſtinet, Ægæasque hyemes, ventosque ſonantes.
Alpinis velut, urſa jugis (ſi vera feruntur)
Quam priùs informem connixa in luminis auras
Produxit mater, fit pulchrior, & ſua membris
Paulatim nova forma venit, ſpeciesque decora.
Nam fœtum complexa parens (mirabile dictu)
Senſim lambendo diſtinguit mollia membra,
In latum ventrem compingit docta, manusque
Dividit in digitos, atque unguibus armat aduncis;
Educit de mole caput, collumque rotundat;
Hirſutasque genas pingit: ſua naribus addit
Spiramenta, quibus ſubducat ſpiritus auras;
Atque ori decus, & rutilos inducit honores:
Naturam compenſat amor: quis neſcit amoris
Ingenium? hoc ſenſim fœtum formante magiſtro,
Exurgit ſoboles, patrioque ſimillima vultu.
Tunc verò alipedes dorſo ſenſere carinas
Æquora, turritas mirata in gurgite moles.
Centaurus tunc viſa mari, roſtrataque Piſtris

Japetus primus navigationis parens, unde & Neptunus dictus.

Argo ad Thermaicum litus fabricata ab Jaſone, & Argonautis.

Scyl-

Scyllaque, Delphinusque, ingenti & mole Chimæra.
Alta, metu procul, & patria tellure relicta,
Tunc primùm celeres violarunt marmora puppes.
Aligeræ veluti volucres ſuper aëra lapſæ
Sydera ſumma petunt, nido, ramiſque relictis,
Cùm celeres pennæ, & fiducia crevit adultis.
Sed te ritè modum fabricandæ puppis, & artes
Egregias, ac mira hominum comperta docebo.
In primis ſit cura tibi ſpectare locandis
Qui ſinus, aut ſtatio fuerint navalibus apta.
Optimus ille locus cenſendus, valle repoſta
Qui jacet, & monti, & nemoroſis proximus umbris:
Ne labor annoſas deducere montibus ornos
Improbus agricolas nimiùm premat: ille propinquum
Secura ſtatione ſinum, portumve tenebit,
Qui primùm nuda venientem corpore navim
Accipiat, firmoque ratem tegat objice ſaxi.
Sint circùm fontes, cœli ſit grata ſalubris
Temperies: ſit terra ſimul pinguiſſima cultu.
Ut facilis victus, ſint & ſitientibus undæ,
Nec famulos lædat maleſana Juppiter aura.
Acceſſu facili pateat locus: ipſa reducto
Opportuna ſitu ſtatio: campoque patenti
Alta tibi moles ſaxo fabricanda quadrato
Porticibus longis, ingentes mole carinas
Læta quibus ſecto compingat robore pubes,
Sint pariter centum extructo longo ordine cellæ,
Queis ſua ſoliciti fungantur munera fabri.
At domus interior majori condita ſumptu
Prætorem accipiat, turbæ qui præſidet omni.
Hic leges dicat: reliqui mandata faceſſant.
Non temerè incumbant operi, ſed legibus æquis
Quiſque ſuum conetur opus, rectore ſub uno.
Eſt opus, ut reges etiam cum mœnibus arcem
Ædificent; ſummis atque æra tonantia bombis
Mœnibus imponant: hoſtiles fulmine pellent
Illa rates, ne fortè ferant incendia tectis.
Quin cave, nè furtim jactis tecta arida flammis
Accendantur: iners vel cuſtos molibus ignem
Excitet. Arcendus ſiccis navalibus ignis.
Illa alii in mediis magno viſenda theatro
Urbibus ædificant: ſaxa conſtructa vetuſto.
Talia Parthenope jactat navalia Siren.
Eſt locus in media fama notiſſimus urbe,
Quem navale vocant, vitrei Crateris ad undas,

Navalia quomodo, & quo in loco extruenda.

Navalia arce munienda.

Navalis Neapolitani deſcriptio.

Amplis

Amplis porticibus, domibusque ampliſſima centum
Aſſurgit Cœlo moles: ſtat proxima colle
Magnifico ſumptu, & regali ſplendida luxu
Regia: ſtant niveo circùm de marmore fontes,
Artis mirum opus, & monimentum nobile ſeclis
Spectandum: placido lymphas jaculantur ad aſtra
Ore feræ, pictosque premit delphinas Arion,
Et fluctu ſaliente, ciet vaga murmura, & ipſi
Marmorei rugiunt, unda fugiente, leones.
Eſt & ſylva manu navalia conſita propter,
Optatam factura comis frondentibus umbram,
Sirius ardenti cœlo dum perfurit æſtu.
Eoum ad Solem ſtatio benè fida carinis
Anguſto concluſa ſinu jacet: altera longè
Stat moles injecta mari, ſumptuque ſuperba.
Fluctibus immiſſi montes, rupesque refectæ
Alatum accipiunt Libycum, franguntque ruentem:
Intùs tuta ſilet placidè Thetis: altaque cœlo
In medio aſſurgit cum mœnibus aëriis arx.
Mille fabri, & famuli totidem navalibus adſunt
Soliciti, & celeres componunt abiete currus:
Quisque Ducis dicto parens data munera forti
Impiger exercet. Serra pars dividit alnos:
Pars dolat ignavos truncos, primamque retondet
Scabritiem ligni: ſectas pars lævigat ulmos.
Compingunt alii coſtas, aliique carinam
Incurvant: alii proram cum cuſpide nectunt:
Pars ſtudet & variis puppes animare figuris:
Arte laboratas puppes pars cælat in auro:
Pars acuit clavos, & ferrum forcipe verſat.
Hic commiſſuras lino replet, & pice molli
Vulnera concludit: tabulas pars jungit hiantes:
Illi onera accipiunt venientum, & ſedibus altis
Imponunt: hic vela ſuit, tortosque rudentes
Implicat: antennas illi, malosque laborant.
Fervet opus: pictæque micant in litore puppes:
Quales Cecropiæ volucres æſtate laborem
Exercent (ſi magna licet componere parvis)
Purpureis aliæ fragrantes floribus hortos
Invadunt, campoſque aliæ populantur odoros,
Et pinguem tondent tiliam, caſiamque rubentem:
Cæruleumque crocum, & ferrugineos hyacinthos:
Mella legunt aliæ, teneroque è cortice ceram,
Et lentum rapiunt gluten, queis cerea fingunt,
Regna: favis aliæ conſtipant dulcia mella:

Fa-

Faſce levant aliæ venientes, furtaque Veris
Accipiunt, tectiſque locant: ſic fœdere pacto,
Experiuntur opus, fabricantque è nectare cellas.
Præterea quicunque ratem meditaris, oportet,
Ut primum ſicco deſcribas cortice puppim.
Ac veluti turres, & celſa palatia fabri,
Atque novum molitur opus cùm ſedulus ipſe
Parthenius, primùm inſcribunt facienda papyro:
Exemplumque operis digito, ingenioque magiſtro
Ante oculos plumbo ponunt, præbentque videndum:
Artificem nè fortè operis pars ulla futuri
Prætereat; ſic ante ratem deſcribere plumbo
Eſt opus in tenui membrana, operiſque futuri
Exemplum, cui rectè operis mox ſingula quadrent.
Nunc age, præcipuas artes tibi carmine dicam.
Sunt autem variæ fabricandis navibus artes,
Et varium quoque pro cultu, ingenioque locorum
Illarum genus eſt, varioſque aptantur ad uſus.
Nam fluviis aliæ ſternuntur, & inter inertes
Solicitant, vada pigra, lacus, turpeſque paludes:
Curva errant aliæ per litora: cærula at illæ
Alta petunt, roſtroque maris tumida æquora findunt.
Hæ tonſis vada lenta ſecant: Hæ carbaſa ventis
Committunt: aliæ velo, remoque volantes
Corripiunt maria, & campis ſpatiantur apertis.
Transvectant aliæ pretioſas gurgite gazas:
Sed rigidos aliæ belli formantur ad uſus.
Linter amat fluvios, & inertes Cymba paludes:
Alveus in ſtagnis, per litora curva Phaſelus:
Undoſique lacus alnos portare cavatas
Conſuevere, Rateſque fretum arripuere volentes:
Roſtratas concluſa Thetis petit æquore puppes,
Pontus, & Ægæum, & Siculi maris unda Triremes,
Illas trans Gades, pelagique in gurgite vaſto
Reſpuit Oceanus, turritaque fluctibus altis
Navigia, & magno patitur vix corpore (1) Gaulos.
Eſt varium & gentis ſtudium, ingeniumque viciſſim.
Gaudent Campani celeres agitare Phaſelos:
His alacres Tyrrhena ſecant vada, lætaque circùm
Litora, & apricos colles, & rura pererrant.

Navium graphis, ſeu forma priùs in papyro exhibenda.

Variæ navium ſpecies.

Diverſis locis diverſæ naves aptæ.

Varia in fabricandis navibus hominum ſtudia, & inventa.

(1) Etſi Gaulus ab antiquis pro navi oneraria accipiatur, nos pro Gaulis eas naves accipimus, quas Hiſpani *Galeones* appellant.

Velocem Nereo Lembum dedit uſta Cyrene;
In mare Phœnices Cymbam, Rhodus alta Celocem
Miſere, & Canna pelagus fregere Micipſæ:
Aſſuta veteres ſulcarunt Pelle Britanni:
Pelle etiam, quotquot rigidis tenet Urſa ſub oris,
Marmora cana legunt: & ſutilis orbe rotundo
Sutilis ex pelle navis Ex argilla in Ægypto, et ex Papyro.
Euphratem irrumpit venientem gurgite Linter.
Fertur & Ægypti regnatrix barbara Memphis
Argilla feciſſe ratem, teſtamque cavatam
Suſcepit medio miratus flumine Nilus.
Flumineam biblum, & niveam junxere papyrum
Prædones, qui ſtagna colunt torpentia Nili.
Quique Erythrça tenent vada læta, rubentibus undis,
Artibus inventam patriis miſere Biremem.
Inſignes auro, ut perhibent, oſtroque Triremes
Conſtratæ, ſeù tectæ naves.
Cæruleis admovit aquis generoſa Corynthus.
Conſtratas verò Thaſii fecere carinas,
Magnum opus, & duro fortiſſima machina bello.
Illyris Adriaco celeres agit ora Liburnas:
Jonium, Siculumque rapit: gens Itala pictas
Penteres (1) in bella trahit per cærula puppes:
Illas Hiſpani pariter, Gallique togati
Ædificant: illos imitata eſt barbara Thrace.
Trans Calpen, extrema colunt quæ litora gentes
Oceani ad fontes, alato flamine currus
Ingentes agitant: his dorſo turribus altum
Impoſitis Atlanta domant, franguntque ruentem.
His animadverſis, certas præſcribere leges
Navis fabricandæ modus.
Aggredior. Poſtquam plumbo, miniove rubenti,
Exiguam in ſicco pinxiſti cortice puppim,
Et partes omnes, atque intervalla notaſti,
Ingentem in primis opus eſt, Palinure, quadratam
Sternere humi (2) fagum, aut pinum, pedibusque duobus
Sexaginta ſuper quæ ſit tibi longa; ſed alta
Bis ſeptem aſſurgat digitis, denisque pateſcat,
Penterem ſi fortè velis fabricare, vel ingens
Navigium: quà prora venit, pandam inſere, (3) fagum,
Adde (3) aliam quà puppis erit: ſed & utraque fagus,
Vi-

(1) Quinqueremes, in quinque remiges ſingulis remis inſiſtunt. (2) Pro Carina, *Carena*, Gallis *Quille*.

(3) Dyochi, carinæ partes, quæ in proram, & puppim curvantur, quæ ad proram Italis *Rota di prora*, Gallis *Eſtable*: altera, *Rota di poppa*: *Eſtambord*.

Viginti ſit longa pedes, ſi cura triremem
Moliri: magnæ verùm fundamina puppis
Si jacias, obliqua cadat rectiſſima fagus
Poſtera, quæ puppis faciat primordia quadræ.
At ſi majores pelago deducere naves, *Navium longitudo quanta eſſe debeat.*
Fortè cupis, majora ſolo tunc prima locato
Fundamenta; (Operis fundamina prima futuri
Qui majora jacit, majus conſurgere in altum
Cernet opus: Sequitur moles exordia prima)
Sic centum ſuper inflexam juſſere carinam
Ire pedes alii: bis ſenos inſuper olli
Addere conſuerunt illi, qui corpore gaulos
Ingenti fabricant, vaſtum quibus æquor arandum
Oceani: at terris concluſum qui mare ſulcant,
Non tàm magna locant fundamina prima carinæ.
Sexaginta, quibus vectoria ponitur: at qui
(1) Surrentinam agitant velis, celeremque liburnam,
Quadraginta trabem ſternunt de more repandam.
Hinc, & digreſſus, (2) coſtas adnecte carinæ.
Et coſtas curvo facies de robore cerri, *Coſtarum ſtructura.*
Aut fagi: in medio ſed curvatura repoſtis
Major erit: magnum verò ſi texere cures
Navigium, latè coſtas laxabis in orbem.
Transverſum aſcendant, pedibusque à ceſpite ſurgant
Bis ſeptem pro navi, altæ pro mole carinæ
Adde unum: gaulique duos ſibi jure repoſcunt.
Bis ſenos aliæ exoptant, denosque minores,
Utq; celox, (3) lembusq; (4) celer, ratis, atque (5) liburna,
Illas, dùm ſpinæ radiis nectuntur acutis,
Subjecti teneant firmo munimine pali.
At verò, ut pandæ ſociare (6) ſtatumina ſpinæ
Firmiùs, & totum valeas compingere corpus.
Cerrina per longum conjunges (7) ligna carinæ:
Quæ tamen extremo tenuem flectantur in orbem:
Deinde quibus rigida figendæ cuſpide coſtæ.
Hic geminum compinge latus: ſylvisque reſectis,
Ardua velivolæ conſurgant mœnia turris. *Naves bellicæ è ſolidis trabibus, & cur?*
Quæ ſi terribiles belli formentur ad uſus,

K 2 E ſo-

(1) *Tartane* qua Surrentini paſſim utuntur. (2) Italis *Stamenali*: Gallis *Coſtes*. (3) *Tartana*. (4) *Fragata*, & *Fuſta*. (5) *Marſiliana*. (6) Eadem, ac coſtæ. (7) Sunt hæc coſtarum initia, quæ in Oceano, Italis, & Gallis *Varangue* appellantur, in Mediterraneo *Madere*.

E ſolidis veniant trabibus: ſic fortiùs ictus
Excipient, Martemque ferent: non ære canoro
Disjicietque latus glans ferrea: mœnibus altis
Exiguum faciet, trunco obluctante, foramen.
Quantùm autem in medio puppes laxare cavatas
Conveniat, quantùm ſenſim decreſcere utrinque,

Quanta navium latitudo.

Præſcribam. Pentera pedes bis tende novenos.
At Galli, Rhodiique duces, qui falſa triremes
Per vada veloces agitant, tres demere ab illis
Conſuevere: leves at ſi fabricare biremes
Exoptas, ſeptem pedibus tunc detrahe primis.
Verùm ſi naves, quæ merces gurgite vectant,
Aggrediare, duos illis ſuper adde, magiſter.
At quæ terribili veniunt pro munere belli,
Bis ſenos addunt: ſed maxima corpora gauli
Quadraginta pedes laxari pectora poſcunt.
E medio incipiant ſpatiis decreſcere coſtæ
Imparibus, paribusque, petant ſeu tramite recto
Auratam puppim, aut proram aggrediantur acutam.

Naves, quæ in acutam exeunt proram agiliores ſunt.

Tandem (me toties acti per cærula curſus,
Et caſus docuere, exantlantique labores)
Illas laudato nimiùm, Palinure, carinas,
Anguſta quæ fronte patent, ſeſeque relaxant
Non multùm in medio, & roſtro attenuantur acuto;
Sic faciles vento, longisque per æquora remis
Tendere iter poſſunt, dextramque audire magiſtri,
Accelerare fugam, & venientes gurgite ab alto
Transversùm abruptos montes diffindere aquarum.
Non ſecùs ac volucres, gracili quæ corpore præſtant,
Aëra diffindunt lapſu, celerique volatu
Objectam irrumpunt nubem, ventosque laceſſunt.
Poſt ubi compactum ſteterit latus abiete multa,
Tende trabes; magnumque trabes ſuper injice (1) tectum:
Et (2) ſpondas circùm ſuccingat zona ſupremas.
Intùs prima locum putris ſentina tenebit:
Hanc ſuprà conjecta cavo tabulata receſſu
Proxima ſuccedant: ſtabitque his ſedibus imis,
Libratura ratem, fluctu jactante, ſaburra.
At ſuper annoſo facies de robore cellas,
Concluſis annona quibus ſervanda feneſtris,
Atque oleæ, laticesque ſacri, quadræque tenaces,
Atque nitrum, atque pilæ, atque horrendi copia Martis.
Aſt

(1) *La Coverta*, Gallis *Tillac*. (2) *Orlo della Nave*. Gallis *le Bord du Navire*.

Aſt alibi ſomno concedant mollia membra
Delecti proceres, defeſſaque corpora curent.
Puppe ſub extrema ſtabit domus ampla, ſupremi
Illa Ducis, circùm pictis ornanda tapetis.
His actis, properè inſequitur formanda magiſtro
Altera pars navis, quæ primo à limine ſpondæ
Altior aſſurgit. Varius fabricantibus offert
Se modus hic primùm: validas ſi cura triremes
Moliri, è fago, aut cerro, Palinure, refecta
Viginti quatuor nectantur in ordine (1) tranſtra
Ad latus hinc, illinc, geminoque ſedilia verſu.
At ſi, quam texis, fuerit prætoria puppis,
Adde duo: quatuor ſuperaddere barbara Thrace
Conſuevit: ſed mole gravis non apta per undas
Ocyus ire ratis, nec cærula frangere gyro.
Infames pelagi prædones, Africa nutrit — Afrorum biremes vulgò *Galeotte*.
Barbara quos Tellus, & moribus imbuit atris,
Quique nigras animas nigranti in corpore verſant,
Euripedes agitant per cærula ſalſa biremes:
Ac gemino verſu bini per tranſtra ſedentes
Viginti inſurgunt remis, celereſque per undas
Aufugiunt, latè & terras prædantur, & æquor.
Dii ſuperi, infames longè detrudite ab oris
Italiæ, & pelago prædones mergite: Diris
Quos ego: ſed cœptas præſtat compingere puppes.
In medio protende foros, tabulataque junge
Aſſeribus nexis, binos (2) agearia longa
Accipiant homines: intùs ſub fornice cellas
In longùm extende, & tabulis compone politis,
Vela quibus, funeſque, intextaque lina repones.
Ultima zona latus currat longiſſima circùm
Pinea: perque latus pateant ſub margine ſummo
Spiramenta, quibus venientem à gurgite pontum
Accipiat, reddatque, freto jactante, carina.
Margine & in ſummo per cuncta ſedilia lignum
Fige teres, qui ſcalmus erit: religandus & illi — Scalmi.
Impulſurus, erit, ſpumantia marmora remus.
At remum pini facies de robore recto,
Vel fagi, qui tonſus erit, circùmque rotundus:
Sed qua parte ferit maris æquor, palmula ligno
Inſit acuta, leves quæ diſſecet ocyùs undas.
Quadraginta pedes & ſit tibi longus: at ille — Remi.

Lon-

(1) *Banchi*. Gallis *Banc*. (2) Sunt loca in navi, per quæ hortator ad remiges accedit, *Corſia*.

Longior, ingentem pellit qui mole Chimæram
Prætoris: brevior ſed, ſi citet ille biremem.
Sed proræ labor æratæ ſubit: ergo age, binas
Mole pari turres, quas Martia tela retundant,
Proræ formandæ ratio. Æraque terrificis ſuſtentent horrida nimbis,
Arboribus ſectis, medioque in vertice ſige.
Adde ori roſtrum, & roſtro ferrum inſere acutum.
Ardeſcant auro, atque è murice roſtra rubeſcant.
Hinc procera venit docto ponenda magiſtro
Puppis, & in puppi varianda apluſtria ſignis.
Dædala puppis erit: puppi cælentur in auro
Fortia facta ducum, & patriæ decora inclyta gentis.
Parthenopæus Hylas Sirenes cælat in auro,
AUSTRIACOS animat Reges, domitosque tyrannos
Sub pedibus ſtratos inſcribit, & inſuper addit
Arma virûm, galeasque, & capta inſignia regum.
E nuce ſubluſtri facies ſubſellia longa
Hinc, inde: & circùm variis intexta figuris
Cælatura humeros exornet, & aurea ſigna
Sint ſuper: Attalicique tegant convexa tapetes.
Cheniſcus. Quin & barbarico luxu (1) Cheniſcus in alta
Cælandus puppi, & minio tingendus, & auro.
Forum. Ante forum protende: Thronumque cacumine ſige.
Thronus. Pretor ubi det juſſa, ratemque per alta gubernet.
Inde coronato conſurgat vertice, opacam
Pharos. Quæ nitidis noctem vincat (2) pharos aurea flammis.
At medio regis cælata inſignia fulvo
Sint auro, atque auro prætoris ſigna niteſcant.
Gemina in Navi puppis. Qui ſemota colunt felicis regna Cyambes,
Turrito geminam fecerunt vertice puppim:
Ac nautis gemini pariter dant juſſa magiſtri.
Prætereà geminus formandus puppe ſub ipſa
Pontis ſtructura. Pons (3) erit, & lateri ferro verſatilis unco
Adnectendus, aquis demitti, & tollier alto
Qui poſſit, fune extento, rurſumque reducto.
At ſi navigium ponis, celeremque liburnam,
Ad latus in medio firmos imponere pontes
Præcipio: pandumque ſupra protendere (4) cinctum,

E qui-

(1) Anſerculus, qui puppi præfigitur, ornatus gratia.

(2) *Panale*, *ò Lanterna*, quarum prætoria tres geſtat, legati verò duas, Vicelegati unam. (3) Scala per quam in navim aſcendimus. (4) Idem, ac Zona, dicitur & ſubligaculum, quo navis cingitur, ut firmius tabulæ conſiſtant, Galli *chaindes* vocant, noſtri *cordone*.

E quibus accipiat venientem (1) Pergula pubem.
Inſuper his, curva ſurgit quà mole carina
In medio clavus duplex figatur: aduncus
Alter erit, qui ſalſa petat, circoque rotundo
Alter, & incurvum temonem, utrique tenebunt
Mole pari: tantùm deſcendat clavus in undas,
Cæruleis quantum tollit ſe fluctibus. At me
Nunc majora vocant altæ molimina puppis.
Eſt in receſſu Adriaci maris, æquore in ipſo
Venetiarum elogium.
Urbs auguſta, potens armis, regniſque ſuperba,
Et latè imperio multos dominata per annos,
Cui placidis famulatur aquis Neptunus, & altus
Adria, & Jonium cum fluctivago Ægæo.
Et quæ (vera fides; diæ cecinere Sybillæ)
Felix æternùm terris durabit, & omnis
Adriaci maris imperium ſinè fine tenebit,
Italiæ decus almum, & libertatis avitæ
Relliquiæ, & priſci quicquid jam reſtat honoris.
Illa etenim afflictis melius confidere rebus
Dat fractam Auſoniam: Superùm pietate relicta
Præſidio miſeræ; nam ſæpè potentibus armis,
Inſtantes jugulo Mauros avertit iniquos,
Immites pepulit Thraces: fregitque tyrannum
Auroræ, & victum retrò dare terga coegit.
Illa & juſta animo rurſus nunc concipit arma,
Pontificis Magni juſſu, monituque Deorum:
Scilicet Europa, totoque Oriente tyrannum,
Atque Scythas fuget immanes, & fortibus armis,
Conetur fluxas Aſiæ res vertere fundo.
Hanc urbem Veneti auguſtam coluere per annos
Mille, tot & populis leges, & jura dedere,
Qui magnas ingenti (2) Hepteres corpore longè
Adriaci præter fines duxere ſub Ortum
Primi, & Neptuni domuere tumentia regna.
Has ubi turrita compingere mole triremes
Aggrediere, ſolo primordia prima carinæ
Latiùs extende, & lato ſit corpore pinus.
Hepteris texendæ modus.
Et coſtas laxabis, & altiùs abiete ſecta
Attolle, & medio major ſit mole triremis.
Adde etiam nova tranſtra, quibus generoſa juventus

Se-

(1) Eadem, ac Agear, *Corſia*. (2) Sic appellavimus eas naves, quas Veneti *Galeazze* vocant; nam ſepteno remige impelluntur.

Septeni remum impellunt, & longior ille eſt.
Sitque urbi lorica, & proræ in vertice turres
Sint geminæ: turrita tibi ſit & ardua puppis.
Mœnia ſed circùm plures ſint curva feneſtræ,
Æra quibus ſub Marte tonent, & fulmina vibrent;
Tertius è puppi ſurgens ſe malus in auras
Rectus agat. Sed Major erit tibi cura, magiſter,
Navis Venetæ inſignis ornatus. Ornandæ minio puppis, nitidisque figuris.
Ludentes tremulo delphinas in æquore ſculpes,
Tritonesque cavo pulſantes cærula cornu,
Et Glaucum, & Proteum cum ſemifero comitatu.
Ipſe vel in medio fulvo cælandus in auro
Sylvarum regnator erit, dominusque ferarum
Magnanimus Leo, quem latos diffuſa per armos
Exornet juba, cæſariem mentita comantem:
Et geminas armis, erectasque inſere pennas.
Verùm olli in primis fronti generoſa ſuperbæ
Majeſtas inſit, vivoque in lumine vultus:
Ut credant ſpirare: manumque impone rapaci
E chalybe, at gemmis textum fulgentibus enſem;
Et ſubter Fidei, Paſſique volumina Divi,
Quæ ſervet, Thracique necem, ſtragemque minetur.
At capiti ex auro effinges ſplendente coronam
Eois rutilam baccis, oſtroque nitentem.
Inde coronatæ depicta in vertice puppis
Æquatas Aſtræa gerat juſtiſſima lances.
Sint & divinæ pulcherrima Virginis ora,
Atque comæ, flavoque comæ nodentur in auro;
Plurima cæruleo veſtis fucata colore,
Et nitidas ſparſim referens argentea ſtellas,
Circumdet, niveique incingant crura cothurni.
Sed jam veloces pelagi compingere currus,
Navigii ſtructura. Vela quibus multo ſurgentes flamine venti
Impellunt: fortes & ſunt pro remige venti,
Aggredior. Primæ ſurgat de limine ſpondæ
Majori cum mole latus: ſuperinjice tectum
Tecta ſuper: circùmque latus ſuccingat utrumque;
Zona alia ex fago: ſit tertia margine ſummo.
Hinc fabricanda tibi magnæ ſunt mœnia turris,
Quæ Martem accipiant venientem, atque objice nautas,
Armatosque tegant: circùm ſpiramina muro
Tot facies, tormenta velis quot Martia turri
Addere, flammivomo turbent quæ ſydera nimbo.
Viginti geſtare ſolet vectoria; ſed quæ
In belli caſus veniunt, agilesque per undas

Mole

Mole levi fugiunt, prædaſque ad litora vectant,
Quadraginta ferunt: magni ſed corporis alni
Sexaginta ſinu comprendunt: maxima gauli
Mœnia centum etiam crepitantibus æra ſub auras
Accipiunt bombis, triſidæ Jovis æmula flammæ.
In puppi tormenta duo retinacula circùm;
Æra locant alii quatuor longiſſima, curvo
Illa miniſtrantem clavo, clavumque tuentur.
At quæ terribilem belli texuntur ad uſum
Terna tenent tabulata; pedes quæ diſſita denos
Semper erunt: geminus ſit mœnibus æreus ordo;
Alter & in puppi ſuperadditur: ænea binis
Mobilibus tormenta rotis, teretique cylindro
Impones: ſic ore cavo dum fulmina torquent,
Retrò inferre pedem facilis via, neve reſiſtat
Navigii pars ulla: ruant ne ſciſſa per undas
Roboraque, tabulæque, intretque patentibus æquor
Sciſſuris; puppiſque, freto refluente, fatiſcat.
Mobile quin etiam lignum compinge feneſtris
Cardinibus ſuper, aut concludier omnia poſſint
Spiramenta mari turbo cum venit ab alto,
Ingeminatque vadis tempeſtas atra refuſis,

Sunt etiam, curvo ſurgunt quæ corpore, naves,
Quas olim dixere (1) Dromos cognomine Graii;
Nam velis, remoque volant. Maurusia tales
Gens facit, & Libyci curſat per litora regni.
Hæc texenda tibi fuerit ſi fortè carina,
Tot cava fagineo molire (2) foramina muro,
Quot longos utrinque velis ſuper addere remos.

Dromi fabrica.

Hæc ſunt præcipuæ fabricandis puppibus artes,
Qui ſequitur facilis labor eſt, formare celocem,
Qua Surrentini gaudent; impone magiſter,
Tecta ſuper latus, atque humero tenus intege nautas.
Accipiat puppis tectum: ſtet vertice (3) cella;
Lora reget currus confidens claviger illa.

Celocis fabrica.

Cura levem cymbam, & pictos formare phaſelos
Haud equidem tibi multa: laborque facillimus illas

Cymbæ.

Tom. II. L Te-

(1) Celerrimæ naves à currendo ſic dictæ, *Caravelle*.

(2) Columbaria ſcilicet, per quæ remi extenduntur: in antiquis navibus maximè in uſu: in quibus qui in primo ordine erant remiges, dicebantur Thranitæ: in 2. Zygitæ: in 3. verò Thalamitæ: etſi alii velint Thranitas eſſe, qui ad puppim navigant, Zygitas, qui in medio. Thalamitas verum, qui verſus proram. (3) *La Camera della poppa*.

Tenuibus è truncis compingere; tranſtra neque illæ
Accipiunt, ſed firma tenent latera alta tenaci
Annexæ clavo tabulæ, quibus aſſidet æquor
Everſura levi remo generoſa juventus.
Qui cymbas agitant, tonſis maria alta ſedentes
Semper arant: celeres pubes Campana phaſelos
Per fluctus erecta vagos impellit, & omnes
Ad numerum remis feriunt mare, & æquora verrunt,
Sint coſtæ terno; digito vix latior uno
Sit tabula, & multo non ſurgat pondere linter,
Ocyus ut pelago fugiat, dextramque magiſtri
Audiat: è prora ſurgat tibi malus ad auras
Mobilis, & quadrum ſuſtentet pertica velum.
Ad latus hinc, illinc ſint bina ſedilia puppi,
Et variata ſuper protenſa tapetia, & altus
Sit tectus velo fornix, villoſaque circùm
Zona fluat, rapidos Solis quæ temperet æſtus.
Semoti qui regna colunt vaſtiſſima Congi,
Innocui Æthiopes (1) Zaireïa flumina circum, — *Naves monoxylæ.*
Ingentesque lacus, per quos fluit amne canoro
E (2) Lunæ rapidus deſcendens vertice Nilus.
Immenſos ſoliti truncos agitare cavatos — *Furnerius Hydrog. lib. 1. cap 27.*
Arboris unius, (licondum nomine dicunt)
Bis centum trunco inſidunt, remiſque laceſſunt
Cærula: lethiferas etiam vibrantia glandes
Æra cavo imponunt trunco, & fera prælia tentant.
Cura dehiſcentes ſupereſt occludere rimas;
Ante mari puppes quàm miſeris; imber apertis
Ne commiſſuris ruat intùs, & æquora pinus — *Quomodo rimæ, & commiſſuræ concludendæ.*
Accipiant; contuſa rudis pars ultima lini
Proxima corticibus rimas implere patentes
Optima: quæ rimis ferro trudatur acuto;
Fluminei crinem calami contundere quondam
Conſuevere humiles Batavi, rimàsque patentes
Opplere. Eoo diſperſa in gurgite, gentes,
Quæ tot regna tenent, truncorum cortice nectunt
Vulnera; ſed valido primùm ſub pondere tundunt.
Sic lino ſtipata rudi, linienda liquenti — *Naves pice liniendæ.*
Puppis erit cera, tædiſque ungenda refuſis,
Alta picem Phrygiis mittet de montibus Ida,

Aut

---

(1) Fluvius, & Lacus in interiore Æthiopia, *Regno di Congo*, qui ab urbe Zaire nomen accipit. (2) Lunæ montes, ex quibus defluit Nilus, ut veteribus creditum.

Aut vicina dabit tibi Sila: in rupibus altis
Ingentes alit hæc pinus, quibus atra liquatis
Pix coquitur, centumque fluit fornacibus humor
Denſus, opacus, iners, viſcoque tenacior ipſo.
Verùm alba, ut perhibent, inſtructas calce carinas
Illiniunt primo gentes Oriente repoſtæ.

Calce liniuntur apud Indos.

Eſt opus accenſa tabulas & inungere cera,
Et pice nigranti, clavisque adnectere acutis.
Succenduntque trabes multi: picibusque liquatis,
Accenſisque linunt alii; ſic atra tenaci
Pix jungit nexu tabulas, & firmiùs hæret,
Pellit & æratis inimicum puppibus imbrem.
Alta etiam tabulata linunt, tædisque præuſtis
Incendunt, nè fortè graves cùm miſerit undas
Juppiter, accipiant imbrem, rimisque fatiſcant.
His actis, cave continuò navalibus alnum
Inſtructam pelago deducas; tempore certo
Compacta in ſiccis opus eſt inſiſtat arenis,
Ut nexæ partes coaleſcant; fluctibus at ſi
Committas, caſusque trahas ſpectare marinos,
Concuſſa compage trabes, tabulæque dehiſcent,
Fiſſaque diductis ſolventur vulnera rimis.
Ceù currente rota ſi cùm cavus urceus exit,
Nec coctus fornace priùs, vel Sole ſub alto,
Accipiat lymphas, paulatim frigidus humor
Laxabit rimas: ſenſim compage ſoluta,
Urna dehiſcenti, reſerabit vulnera, creta.

Compactæ naves ad certum tempus ſtare debent, ut mutuò tabula coaleſcant.

Intereà famuli antennas, malosque laborent.
Corticibus nudata ſuis longiſſima pinus
Malus erit, ſuperis qui ſe rectiſſimus auris
Inferat: & nodo careat: non ſiſſilis ille,
Non obliquus erit: veniatque à ceſpite major:
Inde minor ſenſim tenuatus acumine ſurgat.
Par (1) ille incurvæ tollat ſe mole carinæ,
In medio qui rectus erit: verùm (2) alter in ipſa
Curvatura inſit ſpinæ minor: utraque pinus
Unus erit truncus: cuneis firmetur acutis
Pterna foraminibus, (3) Modioque immota quieſcat
Ponderibus librata ſuis longiſſima ſylva.
Navigii malos ſoliti formare magiſtri

Antennarum, & malorum ſtructura.

L 2 Ar-

(1) *Albero maeſtro* Italis appellatur, Gallis *Le gran Maſt.*
(2) *Lo Trinchetto* Italis, Gallis *Le Brocet.*
(3) Foramen, cui malus imponitur, cuneisque firmatur.

Arboribus geminis, ut cùm furit Æolus antro,
Altior à ſummo demitti vertice poſſit.
Navibus in multis malis non rectus ad auras
Aſcendit: caput obliquum ſed flectit in undas.
Antennas gemini annoſo de robore trunci,
Connexique dabunt: illos tu vimine torto
Firmiter adſtringe, & picibus perfunde liquatis,
Ne pluviæ noceant: quin &, Palinure, memento
Arboribus formare pares: ſed pondere major
In medio tibi truncus erit, parteſque per ambas
Attenuatus eat, cornuque nitebit acuto.
Antennam è medio ſuſpendes corpore malo;
Nam librata ſuo ſic perſtat corpore moles.
Perge, alium tollunt malum (1) de puppe Celoces,
Turritæ geminos alios portare carinæ
Conſuevere: (2) minor puppi præfigitur altæ.
Roſtra per obliquus major deſcendit & alter:
Quot in navigiis antennæ. Recta ſed extremi pars tollitur ultima mali.
Maximus è medio qui ſeſe nubibus infert,
Tres habet antennas, alatis cornibus: (3) ima
Longior & prima eſt (4) pterna ſuper: (5) altera (6) collo
Addita mole minor: tandem (7) carcheſia circùm
Tertia (8) contractis tendit ſe cornibus arbos.
Antennas totidem ſpeculator vertice malus
Suſtentat: geminas proræ ſuperadditus alter
Obliquus: major rectum premit una trachelum.
Ille unam è media ſurgit qui puppe tenebit,
Auritumque dabit velum venientibus Euris.
Corona Gabia malis imponenda. Quot tenet antennas, totidem redimire coronis
Cura tibi malum, ſpeculamque imponere ſummis
Verticibus, qua cuncta maris lata æquora cuſtos
Inſpiciat, referatque duci quas gurgite ab alto
Adventare videt puppes, quæ puppibus undent
Vexilla, hoſtileſne illæ, ſociæne carinæ.
Corbita quæ. At verò in ſummo teneat vectoria corbem

Ver-

(1) Italis, *l'Albero di poppa*, vel *di Mezania*. Gallis *Artimon*. (2) *L'Albero della Zevadera*, vel *Bompreſſo*. Gallis *Le Maſt de Beauprè*. (3) *Antenna maeſtra*, Gall. *La grande Vergue*. (4) Ima pars mali. (5) *Antenna della gran Gabbia*, Gallis *La Vergue de Hune*. (6) Eſt trachelum, mali medium. (7) Suprema mali pars, ubi ſpecula, Italis *Il Calceſe*, Gallis *Hune*. (8) *L'antenna del Perrochetto*, Gallis *La Vergue de perroquet*.

Digitized by Google

Vertice, (1) corbitam hanc olim dixere Latini.
Sed Marti quæ ſacra mari natat ærea (2) pinus,
Aut Galeam referat, pictumve cacumine ſcutum,
Et ſuper undanti regis cum ſtemmate ſignum.
Vimineas etiam ſummis pendere coronis,
Atque imo ſcalas opus eſt firmarier unco.
In malum pubes contendet, & ultima mali
His animoſa petet carcheſia. Candida ſed me
Poſcunt vela: operis quæ pars non ultima noſtri eſt.
Ergo age, pernices aptemus navibus alas.

Æolus primus velorum inventor.

Æolus, ut fama eſt, primus Neptunia regna
Audax velivola fugiens cum puppe cucurrit,
Concluſitque ſinu ventos, & fœdera certa
Aëriæ pepigit cum gente, & viribus uſus
Mollüt audaces animos, fregitque tumentes.
Cana reluctantes tunc primùm carbaſa ventos

Quomodo texenda.

Excepere ſinu: molles audire rudentes,
Et parere manu, & nutu didicere magiſtri.
Dedalus hinc fugiens Dictæi regna tyranni

Dedalus in Italiam invexit.

Carbaſa Chalcidicas Cumarum invexit ad oras:
Ex quo artem egregiam noſtri accepere parentes.
Principiò tortum lini de cortice filum,
Velocique dabit contextum pectine velum.
Vela etiam duplici ſubtexere ſtupea filo
Eſt opus, ut valido venientes flamine ventos
Accipiant, tolerentque: intorta cannabe velum
Subtexunt alii, geminataque ſtamina torquent;
Vimque addunt filis, ut ſint fortiſſima vela,
Ardentesque ferant ſpumoſa per æquora nimbos.

Vela ſerica Cleopatræ.

Vela Teraphæi, ut perhibent, regina Canòpi
Serica contexto pretioſo vellere fecit.
Verùm hos barbaricos luxus, quos fœmina vexit,
Non ego laudarim; nam ſerica texere vela
Barbara luxuries regum eſt, & ſumptus inanis.

Ex pelle.

At nigri Æthiopes nudati pelle draconis
E puppi accipiunt ſurgentia flamina venti.
Arctois ſed regna tenent qui cana pruinis,

Ner-

(1) *Nave da carico*. (2) *Nave da guerra*, cui olim aut galea, aut ſcutum in ſummo malo apponebatur: nunc vexillum tantum, hoc tamen diſcrimine, ut Prætoria *l'Ammiraglio* vexillum habeat in maximo malo; Legati verò navis *Viceammiraglio* in malo anteriori, ſive Dolonis; Vicelegati *Contrammiraglio* navis in malo poſteriori.

Digitized by Google

Nervis vela ſuunt, direptaque piſcibus exta
Suſpendunt malo: duris dant pellibus Auſtros,
Diverſa à nobis habitant quæ litora, gentes
Axe alio, quà rara polo circumnitet Arctos.
Qui Magellani vertunt freta conſita ſaxis,
Concludunt rapido venientes murmure ventos
Ex cortice arborum. Cortice in arboreo: qui regna rubentis Eoi
Gangaridæ, Seresque colunt, & durus Japon
Viminea. Vimineam Zephyris tegetem ſpirantibus alto
Expandunt malo; floreisque canentibus aura
Obſtrepit: inflatæ tegetes ſpumantia currunt
Æquora: tu foliis contexere vela caveto,
Nauta; ſed Eoi ſi ſit maris æquor arandum
Trans freta, trans Gades, gemina compingere tela
Carbaſa præcipio, ut dirum Typhona procellis,
Ac Præſtera ſinu poſſint tolerare furentem.
Velorum ſpecies. Eſt autem duplex veli genus: alta triremis
Per fluctus (1) aurita Notis dat vela ſecundis.
Antennæ geminas ſuſpendunt cornibus aures:
Cannabe (2) pes imus duro religatur ab unco.
Atque celox etiam, lembique, liburnaque velum
Auritum ventis committunt: cætera (3) quadra
Navigia expandunt ſua vela, ruentibus Euris:
Demittuntque pedes geminos, longoque rudente
Unco nauta ligat, (4) circoque rotante, revolvit,
Contrahere ut facilis labor, & laxare rudentes.
Præterea tibi velorum ſit copia multa;
Nanque uſus pariter varius: cùm murmure leni
Felices ſurgunt auræ, tunc maxima vela,
(Artemones (5) noſtri Grajo cognomine dicunt)
Dant levibus nautæ Zephyris, & cærula currunt.
At cùm ſylviſragis agitat Notus æra flabris,
Aut Euri ruit, aut Boreæ intractabilis ira,
Contrahit Artemonem, parvoque (6) Dolone magiſter
Par-

(1) Velum triangulare, *Vela latina*. (2) Eſt acutior pars veli, quæ ad navis latus religatur, modoque contrahitur, modò relaxatur, *Angolo della vela, & l'orecchio*, Gallis *Coin*. Sunt & pedes funes, quibus hujuſmodi veli partes ligantur, *Scotte*, Gallis *Eſcoutes*. (3) Quadrangula, *Vele quadre*, Gallis *Voile quarrée*. (4) Lignum illud rotundum ad modum trochleæ, quod noſtri *Girella*, & *Ruzzola*, Galli *Poulie* appellant. (5) *Vela maeſtra*, Gallis *Voile du gran Maſt*. (6) *Trinchetto*.

Digitized by Google

Parciùs ardentes gremio venti accipit auras.
Dat (1) Medium in ventum, juſto cùm murmure Corus
Obſtrepit. Aptandum velum ſpirantibus auris

Sunt etiam texenda tibi de cannabe vela.
Suppara (2) Romani appellant, quæ plurima ventum *Suppara.*
Accipiunt gremio moriturum, atque ocyùs alnos
Pontigradas per ſalſa citant, curſuſque ſecundant.
Hæc aliis alto jungenda in vertice mali,
Et firmandus erit curvo pes unicus unco.

Cannabe cura etiam longos torquere rudentes *Rudentes Sarta.*
Et facies varios, vario pro muneris uſu,
Majores (3) illi, jacitur quibus anchora fundo,
Et quibus æratæ religantur ab aggere puppes,
Semper erunt: (4) alii verùm qui vela minores
Suſtentant: tenuique alii de ſtamine ſcalas
Facturi veniant: ſint ſtupea vincula veli.

Præterea annoſo fagi de robore (5) clavus *Clavi ſtructura, & partes.*
Formandus, Palinure: uno vix latior ala
Sit pede; & in gyrum ſenſim curvarier illa
Incipiat radice; hinc & tenuetur acutum
In collum, ut pandæ reſpondeat ille carinæ.
Verùm (6) lax capulo formetur acutior, (7) aſſer
Quà patet, imponi ut valeat verſorius illi:
Et denis erit hic pedibus tibi longior aſſer.
Mox alæ in latere oblongum cum cuſpide ferrum,
Conjuncturæ aliud circo defige rotundo:
His clavum accipiet puppis, quà torquet habenas
Ipſe gubernator, tenditque per æquora curſus.
Sint geminæ hinc, & illinc trochleæ, verſare magiſter
Queis clavum poſſit, quà venti, & ſydera ducunt.

Hæc præter, ferro ſupereſt cudenda Britanno *Anchoræ cudendæ.*
Anchora: & hæc binis armatur dentibus una,
Altera ſed quatuor: capulo ſimul annulus inſit,
Quo religanda, mari dum mittitur; axis & illi

Sub-

(1) Sic vocamus Epidromon velum, quod noſtri dicunt *la mezana*, vel, *vela di Mezania*. (2) Sunt veluti velorum ſupplementa, quibus utuntur nautæ, cùm langnet vis venti: noſtri appellant *contravele*: eſt & velum, quod in ſuperiori mali parte apponitur *Bonetto*. (3) *Gomene*, Gallis *Cables*. (4) *Scotte*, Gallis *Manocuure*. (5) *Timone*, Gallis *Gouvernail*. (6) Superior clavi pars, ità Moriſotus & alii. (7) Scilicet manubrium, quò clavus hàc, illac vertitur, Italis *Aggiaccio*, Gallis *Barre*.

Digitized by Google

Subter acernus erit: ſint bina foramina proræ
Species variæ.
Per quæ funis eat, dum protinus anchora in undas
Proijcitur: tranſenna cavo religatur in unco.
At non una tibi duro formanda metallo
Anchora, ſed plures, quarum quæ maxima, nautis
Dicta eſt ſacra; Noti cùm perſurit ira, ſub æquor,
Deſcendit, navimque immenſo corpore fundat.
Sed jam læta vocant inſtructas cærula naves,
Aſpirantque levi in velum cita flamina cantu:
Nec non & vitreis ludunt Nereides undis.
Ergo age, purpureo textam de flore corollam
Naves priusquam in mare mittantur, Superis dedicandæ.
Puppibus impone: & ſerto redimita juventus
Frondenti niteat, lauroque aplauſtre virenti
Floreat, & lauro carcheſia ſumma nitebunt:
Et molles ſternantur humi violæque, roſæque;
Tempora dein ſacra præcinctus fronde ſacerdos,
Accenſamque ferens tædam divina faceſſat.
Navis tutela.
Solenneſque preces præfatus ab ore, carinas
Depictas veteri patrum de more ſacrabit:
Nuncupet & Superis felicibus, altaque puppis
Præferat ex auro cælatum in vertice ſignum
Numinis, auratæ cui ſit tutela carinæ.
Qui verò ingentes turrito corpore puppes
Paraſemum, ſive Navis oculus incidendus, ex quo navis nomenclatura, & ornamentum.
Ædificant, roſtro in medio ſub vertice proræ
Imponunt Oculum, cujus de nomine naves
Appellant, auroque Ptychen, & murice pingunt.
Delphinos multi cælant, Scyllaſque biformes,
Centauros alii armatos, aliique volantem
Pegaſum, & armigeras Aquilas, fulvoſque Leones;
Et Tigrem horribilem, & Piſtrim, indomitamq; Chimeram;
Quin etiam proræ pictis variare figuris
Conſuevere genas, ornare & floribus illas:
Et ſimul auratis navim redimire corymbis.
Effingunt alii Mauros, victoſque Gelonos,
Qui magnis geminas ſuſtentent viribus alas.
Sed deducendis quæ ſint nunc navibus arma;
Deducendæ navis modus.
Expediam. Tibi multus erit pulvinus, & ingens
Ergata (1) pergrandes trochleæ, magnique (2) cameli:
Plurima & in gyrum verſetur vectibus acta
Sucula, (3) perque illam æquato ſe corpore vectes
Transjecti extendant: curvæ ſuppone carinæ,

Navi-

---

(1) *Argano*, Gallis *Faulconneau*. (2) Eſt & machinæ, & funis tractorius. (3) *Torno*, Gallis *Tourn*.

Navita, fagineos axes, ſolidaſque phalangas;
Et cera ungendi, pinguique bitumine trunci.
Principiò tonſilla ſolo figatur acuta,
Atque alii ad litus pali figantur arenis,
Quò verſus magnæ mittendæ in cærula naves,
Tonſillis forti trochleas vincire rudente
Eſt opus, & duris firmanda eſt machina palis.
Hinc axes circùm teretes, trochleaſque camelus
Multiplici ſpira ducendus, & inſuper ille
Non ſemel eſt circùm navim volvendus in orbem.
Mox bini incipiant vectes verſare miniſtri:
Nec ceſſent donec vitreas ſe puppis in undas
Mittat, & emergens ſuprà natet æquora moles.
At ſi quem fortè ars prorsùs defecerit omnis,
Nec, quo ſylva, modum, pelago mittatur, habebit:
Tempus & Ortygii memoranda inventa magiſtri
Pandere, quoque modo turritam mole carinam
In mare deduxit pueri manus: altius omnem
Expediam, antiqua revocans ab origine, famam.

Mirabile Archimedis inventum pro nave Hieronis deducenda.

Clara Syracoſii qui regni ſceptra tenebat
Magnanimus Hiero, & Siculos ditione premebat,
Ingentem lecto ſylvæ de robore puppim
Juſſerat artifices moliri, & murice, & oſtro
Pingere, & auratis paſſim cælare figuris.

Ingens Hieronis Siracuſani navis.

Quam facto, infectoque auro, gemmiſque coruſcis,
Cælatiſque gravem ſignis, pictiſque tapetis,
Atque ebore inſignem multo, & nitido argento,
Jam Peluſiaco regi donare parabat.
Continuò artifices datum opus navalibus altis
Experiuntur, & aſſidui compingere navim
Concertant: fabricata brevi poſt tempore puppis
Aſſurgit cælata auro, atque in murice fulgens.
Aſt ubi conſtructam pelago deducere fabri
Aggrediuntur, & ingentes ſupponere vectes,
Atque axes motu faciles, tereteſque cylindros
Feſtinant alacres: circùmque revolvitur ingens
Ergata, ſtridenteſque rotæ verſantur in orbem,
Aſpiciunt vitreas turrim demittere in undas
Difficile eſſe; adeò ſurgebat machina mole
Immenſa: namque illa caput ſuper altior urbem
Extulerat, latique ſuos laxaverat artus.
Ergò alios poſcunt ſocios, axeſque rotundos,
Et vectes addunt alios, ac viribus urgent:
Attamen incaſſum cecidit labor omnis: & illam
Non axes, longique valent impellere vectes:

Et

Et fruſtrà juvenes ſubnixi viribus urgent.
Ac velut in medio rupes immota quieſcit
Æquore, quam contrà Boreæ inſuperabilis ira
Infremuit, denſiſque ferox diverberat undis;
Aut, Euro bacchante, ruunt ſtridore procellæ,
Et commota ferunt ſpumantia cærula nimbis.
Alliſæ franguntur aquæ, franguntur & Euri;
Stat rupes immota, & cedere neſcia ventis.
Sic & firma manet, nec vectibus ardua cedit
Machina, vimque omnem ſuperat, niſuſque potentes.
Hæc ubi cognovit miratus ab arce tyrannus,
Ortygium ſub tecta ſenem jubet aurea duci,
Magnarum cui ſumma datum molimina rerum
Ingenio tentare, manuque attollere quicquid
Magnum mole foret, cunctaſque exquirere cauſſas
Occultas rerum, & numerum ſubducere arenæ;
Fama per Auſoniæ, & Siculas vulgaverat urbes.
Accivere ſenem famuli: pictæque repentè
Aulai in medio ſenior ſtetit: excipit illum
Rex Siculus, dextramque viro dat pignus amoris,
Divinum rogat inde ſenem, ſtimulatque precando,
Fluctibus ut navim deducat, & aurea poſcat
Præmia: donandum magno ſe munere ſperet.
Sic fatus rex eſt: placido cui talia contrà
Ore refert ſenior: Faciam, rex magne, quod optas:
Verùm nulla mihi donari præmia poſco;
Tangere nam dextram ſatis eſt potuiſſe tyranni:
Et ſatis ipſa ſibi quovis pro munere facta
Egregia, æternùmque manet laus, & decus ortum
Ex illis. Mora nulla, rotas formare metallo
E ſolido jubet artifices, & dentibus illas
Armari obliquis; numero ſex: æraque cudi
Hac lege, ut ſpatiis ſemper majoribus orbes
Se ſuperent, primuſque minor, majorque ſecundus;
Imperat & totidem pariter fabricare minores.
Intereà quatuor præſtanti robore truncos
Litore ſuſtollit: totidem mox deſuper addit
Ad latera, & clavis capita ultima nectit acutis:
Subter & hinc, inde, & medio ſub corpore molis
Ingentes nectit tabulas, & multus in illis
Ferreus utrinque, & verſatilis additur axis,
Quo rota verſari poſſit: trabibuſque locatur
Ordine quique ſuo: innectitque volubile ferrum
Extremi capulo, quo circumvolvitur axis.
Axibus inde rotas diſponit in ordine curvas,

Machinæ, gloſſocomum dictæ, mira ſtructura

Atque

Atque illas ſpatiis omnis diſterminat æquis,
Dentibus ut cunctæ ſeſe per mutua nexis
Exciperent; vertique ſimul, volvique viciſſim
Unà omnes poſſint: mox circumvolvit in axes
Ingentem funem, quo à fronte ligaverat alnum.
His actis, pueri manibus verſatile ferrum
Imperat in gyrum verti, ſenſimque rotari:
Ut primùm cœpere rotæ ſuper axe revolvi
Orbibus adverſis, ſubitò (mirabile dictu)
Ingens paulatim deduci machina cœpit.
Attoniti ſtupuere omnes: ſtupuitque tyrannus,
Dum nova tantarum ſpectat miracula rerum,
Quæ facili niſu nunquam facienda putaſſet;
Ni leve confieri paucis res ipſa doceret.
Et tandèm exclamans: Quæ non miracula rerum
Ingenium facit acre, manuſque operoſa magiſtri!
Cui ſenior: Majora oculis ſpectacula rerum
Aſpiceres, mihi ſi ſursùm ſubducere plantas;
Et fas in tenui veſtigia figere nube,
Namque ima mundum traherem de ſede supernè:
Magna quidem: ſed vera: neque his deducere multum eſt.
Tum rex: Credo equidem: nihil eſt molimine magnum,
Difficile & nihil eſt, docti quod dextera tandem
Non queat artificis ſuperare, & vincere niſu
Ingenii. Sed lata ſubit ratis æquora: retrò
Subſequitur plauſus populorum, & murmure feſto
It cœlo clamor, diſcurſat læta per auras
Vox: reboat mare longè, & litora curva reſultant:
Aſſurgunt plauſu ſcopuli, & vaga murmurat unda.
Hæc igitur Siculi memoranda inventa magiſtri,
Et ſimul egregias artes, Palinure, ſecutus,
In mare velivolas deduces litore puppis.

NAUTICORUM

LIBER TERTIUS.

HACTENUS æratas puppes, & linea vela;
Nunc te, Phœbe, canam: nec non cœleſtia tecum
Sydera: te niveis etiam, Latonia, bigis
Undoſi regnata feram per cærula ponti.
Tuque vel in primis venies pars maxima cœpti,
Æole, inacceſſosque petam, tua regna, receſſus,
Ac nava pacatos revocabo ad carmina ventos,
Et genus, & mores, numerumque, & nomina dicam:
Divinumque canam inventum, & data munera Divùm.
Principiò, Palinure, priusquàm ſcindimus æquor
Ignotum per iter, varios prædiſcere ventos
Eſt opus, & quo quisque ſuo de cardine perflat:
Quique polum nimbis contriſtant, quique ſerenant,
Nubibus expulſis: & cœli tempore certo
Dent faciles in vela auras: qui cærula contrà
Occludant, triſtesque hyemes, & nubila portent:
Et tibi quo ventos prædicat Delia cornu, — *Ventorum cognitio quam neceſſaria navarchis ſit.*
Aut Sol, aut Helice, aut ardenti Sirius aſtro.
Atque hæc in primis ſolerti cura magiſtro
Semper erit, longè inſtantes prænoſcere ventos,
Ire procelloſas ſi vult impunè per undas,
Atque iterum patriæ portus ſpectare relictos.
Ipſi etiam tutis ſi currere claſſibus æquor, — *Et Claſſium ductoribus.*
Et pugnare velint, clarosque referre triumphos,
Noſſe duces ventos opus eſt, variantia cœli
Sydera, & Eoos ortus, Solemque cadentem.
Namque olim Zanclæ memini me turribus altis,

Quà

Quà Thetis anguſti veniens à ſede Pelori
Objectas modico terras ſecat ardua fluctu,
Evandron vidiſſe ſenem cui multa ſenectus;
Luſtra decem bis jam robuſta expleverat ætas.
Hic mihi cærulei cùm jam conſedimus ambo
Ad molles pelagi ripas, ubi ſplendida luxu
Alta theatrali ſurgunt palatia circo,
Maurolycum noviſſe ſenem narrabat, & illum
(Multa viro virtus, multo ſudata labore;
Ars erat, & varii varia experientia cœli,
Noſcere ſeu vellet ventos, ſeu dicere curſus
Aſtrorum, & longè venientia pandere Fata)
Auſtriaco donaſſe duci (qui victor ad altum
Jonium, Eoi concuſſit regna tyranni,
Avertitque hoſtem Italiæ, cladem que futuram)
Depictas minio tabulas, queis longa per omnes
Scripta dies rerum ſeries erat: ille futuras
Hic tempeſtates, ventoſque, & nubila, & imbres:
Hic & purpureos Soles, cœlumque ſerenum
Fatidicus niveo ſignarat cortice Vates.
Cùmque has ille duci properanti ad bella dediſſet,
Hæc olli dixiſſe ferunt: I, chara Tonanti
Progenies, Fidei, & regni ſpes maxima noſtri;
Cùmque manus conferre paras, has, inclyte, primum
Conſule; namque illæ quæ ſint ventura docebunt.
Et ſic Threïcii contundes arma tyranni:
Et venies victor, ſpoliiſque Orientis onuſtus:
Tu Vatem ne ſperne; Fidem obſervata merentur.
Mox totam Evander repetens (audire videbat
Me cupidum ſenior) memoravit origine pugnam.

Tempus erat, quo celſa domus ſtellantis Olympi
Panditur, Oceano tenebris, Lunaque fugatis,
Purpureis variata notis Aurora rubeſcit:
Cùm geminas fors una tulit propè litora claſſes
Naupacti, (1) junxitque freti diſcrimine parvo.
Eſt locus Actiacis Ætolùm proximus oris,
Flumina quà nitidis Acheloja miſcet arenis
Ipſe ſuis Neptunus aquis: hic Græcia Tellus
Heſperium ad Solem, & lævas ſe flectit ad undas,
Quà mollem Zephyrum, & felices excipit auras:

Maurolyci elogiſ & Ephemerides ab ipſo Auſtriaco datæ. Hoc poëta Meſſanæ à viris fide dignis accepit.

Pugna Naupactæa deſcriptio.

Loci hypotipoſis.

Con-

(1) *Lepanto*, hinc victoria Naupactæa: non longè ad Actium promontorium Auguſti victoria ex M. Antonio, & Cleopatra notiſſimum.

Contrà elata mari ſtat Neritos ardua ſaxis.
Hic geminas æſtu terras ſecat unda revulſas
Exiguo: ſenſimque patens fluit uſque Corinthum,
Ætolùm hinc regio eſt; illinc Pelopeïa regna
Reſpondent: geminæ curvo ſtant litore (1) turres,
Quæque Rhion Grajo quondam cognomine dicta:
Barbara gens nomen nunc invertere vocantes.
Hinc verò Ætolùm quà ſe cava litora flectunt
Cyrrhæum in pelagus, fundata virentibus arvis,
Naupactus, ſtatioque jacet benè fida carinis.
Trans Rhion objectas Achelus (2) Echinadas undis
Verberat. Hæ quondam (ni mendax fabula Grajùm)
Najades errabant fluviis, quæ numine verſo,
Nunc ſcopuli riguere mari, quibus alta trophæa
Contigit Auſtriadùm, & Venetùm ſpectare triumphos.
Hos inter ſcopulos certatum Marte cruento
De maris imperio: ò utinam non læva fuiſſet
Mens hominum! tota fractus cum claſſe tyrannus
Eoa nunc urbe foret, regnoque repulſus.
(Et conceſſa ſequi, & Fatis felicibus uti
Neſcia mens hominum) Hos ſcopulos tenuere carinæ
Chriſtianorum claſſis diſpoſitio. Auſtriadùm, Venetùmque rates, cùm Barbara claſſis
Naupacti ſtatione ſedens dare carbaſa cœpit
Trans Rhion, & ſenſim pelago ſe mittere aperto.
Mille rates mare prætexunt, atque aëra mille
Vela, & mille leves fluitant vexilla per auras.
Ipſe ubi jam properare hoſtem audiit Auſtriacus dux,
Conſtitit, atque oculis plena æquora circumſpexit.
Mox celſa in puppi circum vectatus in altum
Agmen agit, tenditque acies, & cornua flectit.
Auſtriadùm dextram claſſis, Venetùmque ſiniſtram
Occupat: in medio puppes prætoriæ, & ipſæ
Bis ſeptem, horrendi facturæ exordia belli,
Turritæ ſteterunt primo agmine (3) Bucentauri.
Jamque rubeſcebant radiis ardentibus undæ.
Eoa de ſede ruens cùm ſibilus Euri
Labitur Oceano crepitanti flamine vela

Odry-

---

(1) *Dardanelli di Lepanto*, vulgus vocat, per quos in Corinthiacum ſinum *Golfo di Lepanto* intramus.

(2) Inſulæ ad oſtia Acheloi *Curzolari* appellant.

(3) Sic non incongruè Hepteres, ſeu *Galeazze* vocamus à mole, qua reliquas ſuperant, etſi non eadem ſit apud Venetos *Galeazza*, & *Bucintoro*.

Digitized by Google

Odryſiùm tumuere ſinu; flatuque ſecùndo,
Jamque propinquabat primæ ad tentamina pugnæ;
Barbara Threijciùm ſinuata in cornua claſſis,
Undanteſque dabant vexilla argentea Lunas.
Aſt ubi Chriſtiadæ in proram deſcendere ventos,
Atque hoſtes ruere adverſos videre, repentè
Perculſi cecidere animis, trepidoque tumultu:
Jamque refertè pedem, & retrò dare terga parabant.
Ipſe ſed Auſtriacus ſpem magnam in pectore verſans. Chriſtianorum metus ex adverſo vento.
Ingenteſque animos, altæ ad ſubſellia puppis
Imperat acciri proceres. Utque ære canoro
Increpuere tubæ, celeres ad juſſa vocati
Convenere, replentque duces ſubſellia primi.
Tunc ille afferri tabulas, quas arte peritus
Maurolycus dederat, famulos jubet: inde recludit
Quæ Vates ventura die ſignaverat illo.
Hæc autem ventura die ſignaverat illo:
Cùm Sol Oceano ſurget, ſimul Eurus Eoo Reſumpti animi.
Aſſurget: ſi fortè mari ſeſe obvius hoſtis
Intulerit, Martemque velit tentare ſecundum,
Ne dubites conferre manus, cadet Eurus, & undas
Afflabit Zephyrus, nubeſque immittet in hoſtes.
Vix hæc Auſtriacus, procerum ſtipante ſenatu,
Legerat, & claſſes dederat vulganda per omnes:
Cùm ſubiti rediere animi, ſtrepituque canoro,
Arma petunt. Dictis tanta eſt fiducia Vatis.
Ipſa ſed in primis læto clamore vocatur
Divorum Regina, maris cui cærula parent,
Et cui depoſito famulantur murmure venti.
Nec mora, continuò paribus concurritur armis:
Claſſibus adverſæ claſſes, roſtra obvia roſtris
Ivere, ut belli ſignum prætoria puppis
Fecit, & horrendo ſtrepuerunt cornua cantu. Atrox pugna.
Hinc celeres ſicca ſervatam in reſte favillam
Admovere nitro, conceptoque ocyus igne,
Emicuere tubi, ſonitumque dedere metalla.
Nec mora millenæ fugiunt, rupto obiice, glandes,
Vulcano pellente: pluit latè horridus imber
Ferreus, & nigræ tolluntur in aëra nubes,
Et medias inter nubes micat ignibus æther
Cum tonitru: cæcis exhorruit unda tenebris,
Et pulſata imo fremuerunt æquora fundo.
Ac veluti ruptis, gremio fervente, caminis,
Ingentes ſcopulos, & grandia ſaxa ſub auras
Veſbius agglomerat, disjectaque viſcera montis

Eri-

Digitized by Google

Erigit eructans, & ſydera verberat imbre
Saxorum: totus radicibus egeritur mons.
Flammarum erumpunt cunei ſub nubila; & ingens
It cœlo fumus, cœlique obnubilat aſtra.
Præcipitesque ruunt pice nigra, & ſulphure mixto,
Ardentes fluvii, rapida flammante ſavilla:
Subjectas implent valles: latè omnia circùm
Arvaque, litoraque, & villæ vaſtantur, & urbes,
Non aliter gremio, ſuſcepto protinus igne,
Horrendùm concuſſa cavo crepuere metalla:
Disjectæ tonitru glomerantur in aëra puppes.
Mille trabes, & mille volant disrupta per auras
Roſtra, carinæque, quaſſataque fulmine vela:
Corpora mille virùm: medias diſperſa per undas
Arma fluunt, galeæque, atque altæ robora ſylvæ.
Odryſii, velis Euro ſpirante ſecundo,
Audaces animos, atque irrita vota ſovebant.
Attamen incaſſum gaviſi Marte ſecundo:
Alternat Fortuna vices: Felicia cœpta
Flebilis eventus, lacrymandaque Fata ſequuntur.
Jam Sol altus erat, conſeſtim murmure fracto,
Eurus abit: ſiluere vada: & ſtetit utraque claſſis.
Sed conceſſa quies brevis eſt: pernicibus alis
Allapſi Zephyri rupere ſilentia: feſto
Secundi Auſtriacis venti. Auſtriaci Zephyros venientes murmure læti
Accipiunt: tumuere ſinus, tumuere ſecundis
Auſpiciis animi: læto clamore laceſſunt
Sydera: bella iterum, & victricia ſigna repoſcunt.
Magnanimus dux audentem in certamina pubem
Tùm ſic aggreditur: Promiſſi numine venti
En adſunt: reliquum, in manibus victoria veſtris
Tota eſt: ite; præit quoniam Fortuna, ſequendum eſt.
Nec plura: Auſtriaci invadunt, & roſtra feroces
Vi ſuperant: ruptoque velut ruit objice ripæ
Immiſſis cùm flumen aquis, & murmure rauco,
Dejectat latè ſegetes, populatur & arva:
Chriſtiadæ in claſſem irrumpunt, atque obvia diro
Enſe metunt, cædesque, & paſſim funera miſcent.
Ipſe ubi præcelſa in puppi conſpexit Alymum,
Irruit Auſtriades contrà, & præcordia multo
Barbara transfigit ferro: cecíditque ſuperbus
Mole gigas, ſtrepituque iit indignatus ad umbras.
Qualis ubi in ſylvis contorto fulmine pinus
Icta cadit, gemituque replet nemora alta ſupremo.
Tunc cæſi caput Auſtriades obtruncat, & haſta

Præ-

Præfigit, tollique jubet de vertice puppis.
Ut cæſi de puppe caput, lacrymabile ſignum,
Threjicii ducis aſpiciunt, trepidi ocyùs omnes
Prona fugæ dant terga, ratesque ad litora vertunt:
Inſequitur victor: ferro debellat & igne,
Quid plura? ardent roſtra: viri ſternuntur, & omnes
Æquore diſperſi vento jactantur, & armis.
Chriſtiadæ læti exultant, Superûmque ſalutant
Reginam, tanti fuerat quæ cauſſa triumphi:
Atque ipſos læto Zephyros clamore ſalutant
Præſentes. Adeò ventos prædiſcere magnum eſt.
Hæc quondam Evandrum memini cecíniſſe ſub altis
Turribus, anguſti quà fluctuat unda Pelori.
Sed jam me Zephyri, & felicior evocat aura:
Ire animus: felices concedite carminis œſtrum,
O Muſæ, & celeres properate per ardua mecum:
Namque iter in nubes intendimus. Eſt locus ingens
Ætheris in medio, rigidis ubi plurimus horret
Aër frigoribus, volucrique impervius omni eſt.
Proximus huic flammis ardentibus imminet altus
Juppiter: ima tenet dulcis mortalibus ægris
Temperies, magno Superûm data munere Divûm:
Pendula ſe circùm regio diffundit in omnes
Terrarum, pelagique plagas; ſed major in axe
Arctoo, gelidisque riget ſtipata pruinis:
At Sol Æthiopas quà ferventiſſimus urit,
Strictior illa, nimis vicino preſſa calore:
Sed geminæ in medio quà zonæ habitabilis Orbis
Temperiem, & mixtam faciunt cum frigore flammam,
Stat juſtis extenſa locis. Hìc æthere regna
Æolus alta tenet: veniunt his ſedibus Euri,
Et Zephyri, Corique, & nimbiferi Aquilones.
Hìc etiam nubes concreſcunt, tenujor imo
Cum vapor è terræ gremio conſurgit in altum:
Cæruleique cadunt, ſubmotis nubibus, imbres.
Ergo age, nunc cauſſas mecum tentare latentes
Aggredere, & prima revocemus origine ventos.
Tantiſper, Palinure, licet divertere clivo:
Haud equidem labor incaſſum, nec inutilis error:
At tu, quo noſtræ lætantur Apolline Muſæ,
CARDENIDE generoſe, præi, tenuesque per auras
Sterne viam Vati facilem, incœptumque ſecunda.
Sol maria, & terras flammis vitalibus omnes,
Aëraque irradians, animantia cuncta calore,
Cunctarumque fovet cauſſarum exordia prima:

Turcarum cædes, & Chriſtianorum victoria.

Aëris regionum deſcriptio.

Ventorum generatio, & cauſſæ.

Digitized by Google

Semina compingit rerum, concretaque vertit,
Atque novas cogit paulatim ſumere formas;
Rerum quippè parens Sol eſt. Sic humida Tellus
Phœbeis ſenſim radiis tepefacta relaxat,
Expanditque ſinum: tenui volat halitus aura
Nimborum in ſedes, hic frigore preſſus iniquo
Stipatur: ceu parva phalanx, cùm fortior inſtat
Hoſtis ab adverſo, cuneo denſatur acuto;
Colligit & vires, atque arma, globosque ruentes
Objectis contrà ſcutis, haſtisque repellit.
Sed gravis ille venit concretus, pandere quo ſe
Confeſtim patrias iterùm demittit ad oras:
Hic rurſus tepefactus abit reſolutus in auras,
Et ſenſim major, majorque accreſcit eundo:
Cum tandem ſpatiis nimium concluſus iniquis,
Quà via per medias nubes, perque aëra latè
Sese aperit, citus irrumpit, velut acta ſagitta,
Stridulus, & circùm rapidus ſe trudit in auras:
Atque auras premit obſtantes, premiturque viciſſim:
Stare loco neſcit: celeri ſecat aëra lapſu,
Dum fugit, immiſcetque fretum, & nemus omne tumultu.
Non ſecus admotum rapidis ſi fortè favillis
Vas fuerit, cui ſtricta manent, oblongaque colla,
Æneus & venter magnum turgeſcit in orbem:
Intùs paulatim ferveſcens humor ab igne
Solvitur, & tenues rarus ſe vertit in auras:
Ac majora petens latè loca, it halitus alto
Colla per oblonga erumpens, tractimque volando
Attenuatus abit, ſonituque effertur acuto
Stridulus, & multo fugiens niſu premit auras
Objectas, raucoque imitatur murmure Coros.
Non intermiſſi flantes ſic aëra venti
Continuis agitant flabris, & cærula vertunt;
Quippè ſinu terræ ſemper vapor exit ab imo.

Venti olim ſine nomine.

Incerti quondam perflabant marmora venti;
Nec numeros norat, nec nomina fecerat illis
Navita, nec medio ſpectarat ab æquore ſtellas.
Aſt ubi culta Thetis, celeresque immiſit in undas

Ventorum multiplex numerus, & nomenclatura.

Audax nauta rates, ſua tùm (1) cognomina ventis,

Om-

---

(1) Non omnibus una eſt ventorum nomenclatura, neq; omnium ventorum, juxtà recentiorum diviſionem apud Latinos nomina fuere, nos probatos Authores ſecuti ſumus, & aliis Græca nomina accomodavimus, aliis verò ventis nova ex Italis nomina deprompſimus.

Omnibus & ſua tùm pariter data nomina ſtellis.
Primus purpureo cœli de cardine præceps
Eois ruit (1) Eurus equis: contrà æquore ab alto
Quà Sol flammiferos rubro lavat amne jugales,
Aſſurgit (2) Zephyrus. Mundi de ſede nivali — Cardinales.
Deſcendit (3) Boreas nivibus ſtipatus, & horrens
Frigoribus multis: contrà venit humidus (4) Auſter
E Libya, & pluvio contriſtat turbine cœlum.
Hos inter quatuor totidem generantur, & illis — Medii.
Nomina nauta dedit. Boream ſtrepit inter, & Eurum
Ventus, ab egelidis mittit quem rupibus Æmi
Græcia: (5) Græcum Itali jam nunc cognomine dicunt.
Contrà hunc nimborum denſum citus explicat agmen
Africus, (6) & Mauris deſcendit ab uſque præuſtis.
Hybernum propè ſolſtitium tonat (7) Euroauſter
Denſis ſtipatus pluviis: contrarius Urſa
Alta (8) Arctozephyrus deſcendit, & horridus æquor
Aſperat: illum Itali ventum dixere Magiſtrum.
Quiſque horum dextra, lævaque armatus ab alto
Irruit, & gemino Tethyn lictore flagellat.
Durus Hyperboreis (9) Aquilo ſe rupibus infert: — Laterales.
Alter ab Eois furit (10) Helleſpontius oris.
Ultrà Eurum immiſſus roſeo (11) Vulturnus ab Ortu.
At mitis venit è tepido (12) Gangeticus Auſtro.

N 2 He-

---

(1) Italis *Levante*, Hiſpanis *l'Eſte*, Gallis *Eſt*, Belgis *Ooſt*, Anglis *Eaſt*. (2) Ital. *Ponente*, Hiſp. *Oeſt*, vel *Oes*, Gal. *Oveſt*, Bel. *Vueſt*, Angl. item *Vueſt*. (3) Ital. *Tramontana*, Hiſp. *Nort*, vel *Norte*, Gal. *Nord*, Bel. *Noort*, Angl. *Noorth*. (4) Ital. *Oſtro*, vel *Mezzodì*, Hiſp. *Sur*, Gal. *Sud*, Bel. *Zuyd*, Angl. *South*. (5) Ital. *Greco*, vel *Grecale*, Hiſp. *Nord Eſte*, Gal. *Nord eſt*, Bel. *Noort Ooſt*, Angl. *Noorth Eaſt*. (6) Ital. *Libeccia*, vel *Garbino*, Hiſp. *Sud Oeſte*, Gal. *Sud Oveſt*, Bel. *Zuyd vueſt*, Angl. *South vueſt*.
(7) Ital. *Scirocco*, Hiſp. *Sueſte*, Gal. *Sudeſt*, Bel. *Zuyd ooſt*, Angl. *South eaſt*. (8) Ital. *Maeſtro*, vel *Maeſtrale*, Hiſp. *Noroeſt*, Gall. *Nordoveſt*, Belg. *Noort vueſt*, Angl. *Noorth vueſt*. (9) Ital. *Greco Tramontana*, Hiſp. *Nor Nordeſte*, Gal. *Nord nordeſte*, Belg. *Noort noort ooſt*, Angl. *Noorth noortheaſt*. (10) Ital. *Greco Levante*, Hiſp. *Leſnordeſt*, Gal. *Eſt nordeſt*, Bel. *Ooſt noort ooſt*, Angl. *Eaſt north eaſt*. (11) It. *Scirocco Levante*, Hiſ. *L'Eſt ſueſte*, Gal. *Eſt ſud eſt*, Bel. *Ooſt zuyd ooſt*, Angl. *Eaſt ſouth eaſt*. (12) It. *Scirocco Mezzodì*, vel *Oſtro*, *Scirocco*, Hiſ. *Sur ſueſte*, Gal. *Sud ſud eſt*, Bel. *Zuyd zuyd ooſt*, An. *South ſouth eaſt*.

Heſperia ſub ſede tenet dextra Africus udum.
Libonotum : (1) è leva ſurgit (2) Subveſperus atrox.
Addit ſe comitem occiduo ſub ſole Magiſtro:
Corus, (3) ab Auſoniis cognomine dictus Japyx:
Circius (4) Arctoa ſequitur de ſede nivali.
    Hos præter, totidem mediis è ſedibus auræ,
Nothi, ſeu Quartæ. Turba minor, certoque mari ſine nomine ſurgunt:
Quas etiam, Palinure, animas prædiſcere cura.
Ut certum teneas infida per æquora curſum.
Hanc & rectores, uno cognomine, plebem
Quartas (5) ventorum noſtri dixere vocantes:
Appellare Nothos alii voluere magiſtri.
    His animadverſis, qua nunc ratione per undas,
Navita, tot varios poſſis cognoſcere ventos,
Expediam, Superûmque canam data munera Divûm.
    At mihi vos alti Nymphæ maris, hæc vada læta
Quæ colitis Bajas, felicia litora, circûm,
Vos, quæ Sirenum ſedes habitatis odoras,
Regnaque Teleboûm, litusque tepentis Amalphis,
Pandite, Nereides, (nam vos ſpectaſtis & illum,
Divinique in partem operis venistis ab alto)
Quis Deus hanc nobis divinis extudit artem
Inventis. Deus ille equidem, Deus ille magiſter,
Qui primus rerum cauſas penetrare latentes
Auſus, & obſcuræ novit connubia gemmæ.
Magnetem quibus ipſa ſibi Cynoſura maritet
Ardeſcens flammis: (Norunt jam ſydera flammas)
Primus, & errantes duxit, duce cuſpide, nautas.
    Ante mari in magno, dubia ſub nocte pererrans
Arcadias Urſas trepidantes æquore tingi,
Arcturum, pluviaſque Hyadas ſpectare ſolebat
Navita, & ardentem ſtellis Orionis enſem,
Tendebatque freto in medio, duce ſydere curſus.
Sed nigra cùm latè texebant nubila cœlum,

Ac

---

(1) Ital. *Libeccio*, *Mezzodì*, vel *Oſtro Libeccio*, Hiſp. *Surſudoeſte*, Gal. *Sud ſudoveſt*, Bel. *Zuydzuyd vueſt*. Angl. *South ſouth vueſt*. (2) Ital. *Ponente Libeccio*, Hiſp. *Oeſt ſudoeſte*, Gal. *Oveſt Sudoveſt*, Bel. *Vueſt zuyd vueſt*, Angl. *Vueſt South vueſt*. (3) Ital. *Ponente Maeſtro*, Hiſp. *Oeſt noroeſt*, Gal. *Oeſt nordoveſt*, Bel. *Vueſt noort vueſt*, Angl. *Vueſt noorth vueſt*. (4) Ital. *Maeſtro Tramontana*, Hiſp. *Nor nor oeſt*, Gal. *Nord nord oveſt*, Bel. *Noort noort vueſt*, Angl. *Noorth noorth vueſt*. (5) *Quarte de' venti*, ò *venti baſtardi*. Itali dicunt ventos medios, ſeu laterales.

Digitized by Google

Ac Lunam obtectam nimbo nox cœca tenebat,
Tunc, duce ſublato, dubiis errabat in undis,
Carbaſa quò venti, tempeſtateſque trahebant.
Verùm regna tenent qui ditia Perſidis, & qui
Æquora Niliacis ſulcant Erithræa papyris,
Olim (1) Taprobanen, & Gangis litus adibant, Arabum navigatio duce columba. Moriſotus in orbe maritimo.
Aëra per vacuum curſus ſignante columba.
Chaoniam ex alta mittebant puppe volucrem:
(Nam Telluris aves, verrentes æthera pennis,
Natura monſtrante, petunt vicinia ſemper)
Hinc quà miſſa fugam capiebat in aëra, & ipſi
Tendebant iter Oceano: mox illa volatu
Cum ſeſe ex oculis ſubtraxerat, ilicet illi
Laxabant aliam: ſic & ductoribus iſtis,
Taprobanen curſu tandem, (2) Sindaſque petebant.
Auſonia in magna, biferique ad marmora Pæſti, Inventæ pyxidis hiſtoria, fabula adumbrata.
In medium converſa diem quà ſurgit Amalphis,
Nauta fuit, magnis auſis generoſus, & acer
Ingenio, & reliquos inter ſolertior omnes,
Flavius (3) (hoc illum dixerunt nomine nautæ)
Cui nitidis formoſa comis Beronia mater,
Inter Nereidas forma non ultima Nymphas.
Hic quondam æſtate in media, dum cardine ſummo
Jam rapidus Titan medios accenderat æſtus,
Dum ſitiunt ſegetes, ſilet aura, & cœrulus humor
Aſſultans ſcopulis vix rorem aſpergit amarum,

De

---

(1) Eſt hæc Ceylanum, quæ quidem inſula Cory (*Capo di Comorin*) promontorium objecta eſt. (2) Tres maximæ inſulæ Eoi Oceani, *Sumatra*, *Bornèo*, *Java*, vulgò *Iſola della Sonda*. (3) Flavius natione Italus, patria Amalphitanus, qui anno MCCC. mirabile ſanè, ac navigationi opportunum inventum nauticæ pyxidis (*La Buſſola*, Gallis *Bouſſole*) adinvenit, atque illius uſum poſteris tradidit; undè meritò illum Snellius in Epiſtola ad Lectorem Tiphys Batavi, & ex eo Moriſotus in Orbe maritimo lib. 2. cap. 41. vocant *Sagaciſſimum Naturæ Myſten, cujus induſtria à ſecretioribus ejus adytis id erutum ſit. Hujus enim fiducia Itali primùm, inde etiam Hiſpani externa maria tentare inſtituerunt*. Huic ſententiæ ſe ſubſcribunt Ortelius, Biondus, Creſcentius, Ferrarius, Philander, aliique quamplurimi, ut citrà invidiam non ſit hæc laus Italis deneganda. Panormitanus autem ſic cecinit:

Prima dedit nobis uſum Magnetis Amalphis.

Defeſſus vacuam ſecreti ad marginis oram
Venerat ex alto, gremio quà ſcrupea rupes
Dat placidas ſomno ſedes: hic ille ſub antro
Sternitur egelido, muſco ſuper, & ſua ſomno
Lumina concedit: primos laxaverat artus
Vix optata quies, & lumina ſomnus habebat,
Cùm, tremulas Zephyris lenè impellentibus undas,
Scinditur Oceanus, vitreiſque ſedilibus omnes
Nereides, Nymphæque aſſurrexere marinæ:
Flava comas Ephyre, Lepytheque, & candida Clio,
Pulchra genas Panopæa ſoror, quæque ubere læto
Tunc geminos primùm pueros enixa fovebat
Leucothoë, & vultu venit placidiſſima Micle,
Euplæe, Prochyteque, Cleoque, & cærula Neſis:
Purpureum quibus os, placidum decus oris: & illis
Verſicolor niveas cingebat tænia mammas.
Et tandem formoſa mari Beronia mater
Aſtitit, & dium nato diffudit odorem.
Ut multo præſentem afflatus numine ſenſit
Nauta deam, & vultus genitricis novit amatos;
Currit in amplexus: teneros per colla lacertos
Injicit; & charæ delibat dulcia matri
Oſcula: (Nereides plauſu infremuere marino)
Terque, quaterque iterat: matri mox talia fatur:
O mater dea, Nereidum pulcherrima Nympha,
Sirenum quæ regna colis, & gurgitis hujus
Ima tenes, ubi tecta tibi pellucida vitro,
Cæruleaſque inter Divas ſpatiaris in undis,
Qui te nunc pelago, tectiſque accivit ab imis;
Teque dedit gnato divina in luce videndam?
O Genitrix, magno natum dignaris honore.
Flavius hæc: illi contra placidiſſima Nympha
Hæc dedit, & roſeo placidè ſimul ore locuta eſt.
Magna tui ſemper dilectæ cura parenti,
Nate, fuit, matriſque animum timor anxius urget,
Ne quando, rapido deprenſus turbine venti
Jacteris pelago in medio, quo tendere curſus
Inſcius, ardenti cum ſe ſubduxit Orion
Sydere, & Arcadium texit nox atra Bootem.
Quare age, quam mihi nunc lacrymis dedit, & prece multa
Fatidicus Proteus, nitidam cape pyxida, nate.
Hac duce, cæruleum carpes iter, & vada ſalſa
Tutiùs hac dubia cœli ſub nocte ſecabis.
Ipſa polum nimbo obtectum tibi ferrea cuſpis
Oſtendet, Mundique plagas, & ſydera dicet:

Et

Et tibi per fluctus, quà ſit, monſtrabit, eundum;
Qui ſpirent venti, rigidæ qua rupe procellæ
Deſcendant. Quid plura? tibi pro ſydere ferrum
Dux erit, & reducem patrias te ſiſtet ad oras.
Hæc illa, & læto porrexit pyxida nato.
Tornatæ quæ cura hinc ſit, qui pydixis uſus,
Illa docet: cupidus genitricem Flavius audit
Dicentem, & memori ſub mente audita recondit.

Argento inſignem multo, niveoque elephanto,
Ipſe ſuis manibus tornavit pyxida ferro
Cæruleus Proteus: medio ſtat circulus aureus.
Nomina ventorum multo cælavit in auro
Hoc circo Proteus; nam æqualibus intervallis
In totidem partes ſecuit, quot flamine venti
Spirant; cælavitque ſuis in ſedibus omnes.
Lilia, quæ rutilo præfulgent plurima in auro,
Arctoo Boream venientem ab ſydere monſtrant,
At reliquos alii ventos dant vertice ab uno
Extenſi in gyrum radii, minioque rubentes.
Inde ſtylum è chalybe in medio præfixit acutum:
E chalybe huic etiam ſuper addidit ille ſagittam,
Quam nigro admovit lapidi, ((1) Magneſia fertur
Gemmâ) è contactu multo maleſana veneno.
Cuſpis abit, calidaſque hauſit de marmore flammas.
Mira quidem ſunt, nate, meæ pars altera vitæ,
Quæ mihi narravit Proteus commercia gemmæ.
Marmor amat ferrum, dulceſque in pectore flammas
Nutrit dura ſilex: chalybis duriſſima corda
Allicit illecebris: mollit ſua viſcera ferrum
Illecebra, & rigidum quamvis reſpondet amori,
Atque agitur flammis. Quid non cedamus amori?
Mollit amor ferrum, & duriſſima marmora mollit.
Mobilis illa ſtylo ſuperadditur: irrequieta
Vertitur hàc, illàc; donec præfulgida cœlo
Quà Cynoſura micat, ſe ſiſtat, & æthere ab alto
Hauriat obtutu flammas acus acta veneno.
(Nam velut ipſa poli ſectatur ſydera gemma,

Sic

Pyxidis deſcriptio, & illam formandi modus.

(1) A Magneſia Macedoniæ regione Magnetis feraci: qui & Heraclius ab Heraclia urbe etiam appellatur. Alii ſideritem vocant, ſcilicet ferreum; nam in eadem fodina cum ferro naſcitur. Hinc ferunt excoctum ferrum habere partes Boreales, & Auſtrales, vigorem magneticum, verticitatem, & vertices, ſeu polos deſtinatos.

Digitized by Google

Sic nigræ dulci gemmæ correptus amore,
Aſtra chalybs amat, atque obtutu fallit amorem:
Hinc ille ex nivea cryſtallo pyxida texit:
Bracteola & circùm clauſit ſtrictiſſimus illam;
Ne maris unda nocens, aut aëris aura marini

Cepe, & allia, adamaſque Magneticam vim infringunt.

Inficiat, nigraque terat rubigine ferrum.
Cepe timendum etiam, graveolentiaque allia Vates,
Vimque adamantis; acum viſu nam faſcinat ipſo,

Quomodò locanda in navi pyxis ad ventos, & mundi partes dignoſcendas.

Admonuit. Tu, nate, maris cùm gurgite vaſto
Errabis, dubiusque viæ ſinè ſydere cœli,
Hanc fidam media comitem ſub puppe locabis
Libratam lævi in tabula, quò ferrea cuſpis
Volvier in gyrum poſſit: ſed pyxida tantùm
Verte manu hàc, illàc, donec ſe concita cuſpis
Siſtat, & inſcriptæ reſpondeat illa ſagittæ,
Aut medium feriat tornatæ pyxidis orbem
Axis ad Arctoi partem: mox inſpice & illam.
Illa tibi ventos, curſusque & ſydera dicet.
Hæc dedit; & circùm Nymphis ſtipata marinis,
Oceano caput immerſit, natoque relicto,
Humida ſpumoſæ venit ſub Doridos antra.
Ille autem charæ genitricis munere lætus,
Pyxida cælatam ſignis miratur eburnam,
Miraturque orbes argento, & murice pictos
Liliaque Arcadii monſtrantia ſydera Plauſtri,
Ac minio inſcriptum ventorum nomina circum.
Hinc ſtupet in gyrum hàc, illàc trepidare ſagittam:
Et ſenſim arcana ferri virtute ſub Urſas.
Nec non & prima perquirit origine cauſſas
Occultas rerum, & tacitus præcepta revolvit,
Quæ dederat mater; ventoſque, & ſydera diſcit.
Pyxidis hinc primùm fuit uſus, & æquora primùm
Audaces auſi, duce cuſpide, currere nautæ.

Pyxide duce primùm in Oceanum, & externa maria navigatum.

Nec ſolùm concluſa Thetis ſulcata carinis
Omnis, & Ægæi ſpumantia marmora ponti:
Ipſe ſed Oceanus noti trans litora Mundi
Tentatus magnis auſis, Fatisque ſecundis.
Hac duce jam noti Æthiopes, atque ultima Cafri
Regna pharetrati, Mundique impervius axis.
Quin & inceſſi tot jam per ſæcula (1) Seres,
Ac penitùs toti terrarum incognitus Orbi
Nunc tandem Auroræ ſub ſede eſt viſus Japon:

Ac

(1) Iidem, ac Sinæ, ſerico lanificio nobiles.

Ac novus Ammericæ luſtratus navibus Orbis.
Sic & divinum inventum, pyxiſque per omnes
Delata eſt populos, quos decolor inficit Eos,
Aut rapido Sol torret equo, aut premit Urſa pruinis:
Quos & in Occaſum Atlantæum ſubmovet æquor.
Sed qui (1) Cathygaren, extremaque litora Mundi
Soli habitant Seres, diverſo pyxidis uſu,
Terrarumque plagas, ventoſque, & ſydera norunt.
Circuitu effingunt curvum cratera capaci,
Et fluvio undantem multo ſub puppe reponunt.
Subere ſuffultus parvo natat ære tricuſpide
In medio Rhombus verſatilis, altaque ſignat
Aſtra, polumque: regitque vagos per marmor (2) Ioncos.
Non ſecus Arctoi faciunt, qui Balthica nautæ
Cærula, Hyperboreumque cava trabe Nerea currunt.
At quia Nautarum poſita eſt ſpes omnis in una
Pyxide, mira quidem, atque uſu comperta docebo,
Egregiam tibi quò valeas compingere buxum.
Stat geminus Magnete polus, quorum alter in Arcton,
Alter in adverſum Mundi ſe dirigit axem.
Hos autem quo ritè modo perquirere poſſis,
Expediam: Ilicea in media net cymbula pelni,
Quæ gremio incluſam ſuſtentet flumine gemmam.
Hæc circùm incipiet ſenſim irrequieta moveri:
Non tamen integrum deſcribet motibus orbem,
At ſeptem verſus ſe conciet illa Triones,
Quò tandem directus eat polus alter in Urſas,
Inque diem vergat medium polus alter: at illos
Sedulus advertes, radioque notabis acuto.
Hinc & acus ſi fortè tibi fucanda veneno,
Cuſpis Hyperboreum tendet quæ mota ſub axem,
Auſtrinum complexa polum, lapidi oſcula libet:
Nam ſecus Arctoum ſi contigit, ilicet Auſtro
Se vertet, ventoſque alios monſtrabit, & oras.
Admiranda quidem, quorum cognoſcere cauſſas
Nobis, in parvo ludens, Natura negavit.
Si Magnes generoſus erit, ſat cuſpis in uno
Contactu bibit arcani maleſana veneni.
At cum langueſcit gemmæ vis, ſæpè fricandus
Eſt illi Rhombus, certa ſed lege, modoque,
E medio ſuper incipias deducere ſaxum

Uſus pyxidis apud Seres per acum in vaſculo innatantem. Furnerius *Hydr. lib.* 11. c. 6.

Item apud Septentrionales. *Ricciolus Geogr. lib.* 10. c. 8.

Duplex in Magnete polus.

Quomodo acus vi magnetica imbuenda.

Tom. II. O Leni-

(1) Sinarum emporium, *Cantòn*. (2) Navigiorum genus apud Sinas, quibus plurimùm utuntur.

Leniter alternum in punctum, ferroque fricabis,
Hùc ubi jam ventum, ſuſtolles deſuper illud
Actutùm, propè nec redeat vis nigra metallo:
Ni facias, reditu immutabitur indita virtus
Jam chalybi: in medio fuerit cum gemma repoſta,
Duc illam rurſus ferrum ſuper, ut calor intus
Plurimus ardeſcat venas diffuſus in omnes.
Prætereà, quoniam languescit tempore longo
Herculeus vigor, ære tibi ſtipandus acuto.

Ferro armatus Magnes vim ſuam ſervat.

Plurima ſive inter chalybis ramenta locandus;
Vivida ſic vis, amplexuque ſovetur amico.
Scilicet armari quæcunque potentia ferro
Indiget, ut longos poſſit durare per annos.
Sed jam naturas, ventis quas Juppiter ipſe
Addidit, expediam: Zephyri felicibus auris

Zephyri natura, & mores.

Aſpirant, placidoque intendunt carbaſa flatu.
Raro manè ruunt: ſed Veſpere ſæpius afflant.
Interdum Zephyris curſus ſpirabilis auræ
Eſt brevis: interdum nitido ſub lumine plures
Duravere dies, Phœboque cadente, ſileſcunt:
Incipiunt æſtate nova, placidiſſima quando
Tempeſtas pelago: raro brumalibus afflant
Temporibus: Palinure, ſinus inflare ſecundis
Da Zephyris, Zephyriſque citis in vela vocatis
Tutiùs infidum lento pede currimus æquor.
Eoo cum Sole leves de fluctibus Euri
Attolluntur, aquas majori & flamine verrunt,

Euri.

Quàm Zephyri, tepidumque colunt ver: bruma nec illos
Reſpuit, aut nimiis ardens fervoribus æſtas.
Crebreſcunt multi in noctem; ſed cardine cùm jam
Adverſo Manes luſtrat Sol, murmura ponunt.
Bis quinos perſæpè dies vaſti æquora Nerei
Lata cient: ad menſem etiam protendere curſum
Sæpè ſolent: tu carpe iter adventantibus Euris.
Dum noſtrum Titan devexior aſpicit Orbem,

Borea.

Exoritur Boreas, gelidiſque è rupibus ardens
Labitur, ac rigido Neptunia regna flagello
Quaſſat: & annoſas ſub montibus atterit alnos,
Ac ſtrepitu latè miſcet nemora alta canoro.
Pulſatæ plangunt valles, & magnus Olympus.
Paulatim murmur ponit, mollitque feroces
Senſim animos: longo langueſcunt tempore vires.
Vix agitat tandem tenui maria uda flabello:
Donec & halitibus cùm jam ſua pabula deſunt,
Attenuatus abit. Veluti forcacibus altis

Cùm

Digitized by Google

Cùm ſubitò ſiccis è truncis arida meſſis
Suggeritur, concepta ſtatim de fomite flamma
Murmure conſurgit multo, rapidoſque repentè
Altiùs attollit cuneos, & ſydera lambit.
Mox ut materies ſenſim conſumpta receſſit,
Flamma cadit, circùmque levi vix ſibilat aura.
Diſſolvit nubes Boreas, cœlumque ſerenat
Luce nova: interdum denſatis nubibus aſtra
Obtegit, & dextro dimittit ab axe pruinas.
In terras ſi nocte vaga deſcendit ab Urſa,
Tertia lux illum nunquam perflare videbit:
Sin minùs, ad ſenos Aquilo, denoſque rigebit
Sæpè dies: viginti etiam pulſabit Olympi
Sacra Jovi nemora, & maria alta à gurgite vertet.
Tu cave, ne primis Aquilonibus in mare puppim
Deducas: ſtatione ſedens ſine flamina prima,
Paulatim contuſa cadant; tunc ſtrata per alta
Tende iter, & feſſis Aquilonibus utere tandem.
Humidus ex imo, pluviiſque, nigerrimus Auſter Auſter.
Axe ruit, creberque, hyeme adventante, procaci
Imbre tonant, nimboque, & plurimus obruit arva.
Verùm pleni amnes cùm ceſſavere, ſerena
Luce aperit cœlum, & ſimul æquora leniùs urget.
Non & certa illi vitæ data tempora; ſæpè
Vita brevis, totuſque leves ſe ſolvit in imbres:
Sæpè ſed alatis invectus in æthere bigis
Murmurat, & multo latè ciet aëra flabro.
Principiò levis hyberno de Sole ſub undas Euroauſter.
Labitur Euroauſter, & æquora molliter afflat:
Mox denſat cœlo nubes, atque occulit aſtra:
Senſimque aſſumit vires, & creſcit eundo:
Donec ſe totum campo commiſit aperto.
Tunc cœlo tollit ſpumantia marmora, & altis
Fluctibus inſultat ratibus: ceu nubibus imbres
Cùm ruptis veniunt: primùm de montibus undæ
Exiguo torrente cadunt, creſcuntque fluendo:
Cùm tandem fluvii, multis jam fluctibus auctæ,
Inſultant magno venientes gurgite campis,
Ingenteſque imis vellunt radicibus alnos.
Æquor agit fundo, rapidoſque per aëra nimbos
Agglomerat; pluviiſque cadit venientibus aura.
Sæpiùs autumno ruit imo à cardine Mundi
Horridus, at bruma magis horridus aſperat undas,
Longiùs extendit curſum; nam ſæpè reflectit
Exactum ad menſem pluvios temone jugales.

Principiò, dum criſpat aquas, da fluctibus alnum,
Nec fine, paulatim vires acquirat eundo.
Nam ſi poſt quartum vento tua vela furenti
Laxabis, non tutus erit per cærula curſus:
Tempeſtas te dira manet, durique labores.
Principiò dum blanda vocat Fortuna, vocantem
I, ſequere: è manibus ſors labitur aurea pigris.

Supernatis (*Græco*) qui ſic dictus eſt, quia à ſupero mari perflat.

Præceps Arctoa veniens à ſede Supernas
Frigidus hyberno crebreſcit tempore, & æquor
Altiùs attollit, ſcopuloſque ſuperjacit undas:
Diſcludit nubes, nivibuſque incandet, & alma
Cœlum luce aperit, lenique adſibilat aura,
Et longè pulſis ſequitur lux aurea nimbis.
Mollior æſtate in media felicia mulcet
Æquora; nec Zephyris tunc lenior invidet aura.
Tu fine, ſurgentis langueſcant murmura venti,
Ut celeri tutus percurras Nerea puppi.

Africi item natura deſcribitur.

Denſus turbinibus Libyca de ſede feroces
Africus urget equos, crebriſque per aëra nimbis
Invehitur, flatuque ciet ſtrepitante tumultus:
Aſperat Oceanum, fluctuſque ad ſydera tollit.
Laxat aquis nunc lora: mari nunc murmure rauco
Stridulus incumbit: ſubitis modò nubibus aſtra
Obtegit, & noctem terris inducit, & umbras:
Mox pulſis aperit nimbis, Solemque reducit.
Totus & interdum cadit, & ſilet æquor, & aër.
Sed brevis illa quies; nam finibus uſque prænſtis
Mox redit è Libycis inopinus, & acrior inſtat:
Frangit aquas, tollitque vadum, miſcetque tumultus.
Qualis ubi vacuam ſpectavit Perſa pharetram,
Ora, fugam ſimulans, avertit, & æquore cedit.
Hinc ubi jam vacuam telis complevit acutis,
Impavida cum fronte redit, Martemque laceſſit.
Acrior inſtat equis: rapidas vibrare ſagittas
Non ceſſat: transfigit equos, transfigit equorum
Seſſores unà, & crudeli funere mergit:
Per cædes, ſtrageſque ruit: Fuge cautus iniqui,
Nauta, dolos venti: cœlo ne crede ſereno;
Namque dolos etiam norunt, & fallere venti:
Principiò tres ille dies fœdare procellis
Aſſolet; at ſenos ſi tres tranſcenderit ultrà;
Sæpè novem: quos ſi ſuperaverit, ille profundum
Viginti torquere dies ſolet imbribus atris.
Tu Libyco ne crede ratem, Palinure, furenti.
Durus Hyperboreis, Boreæque ſimillimus, oris

Cir-

Circii.

Circius incumbit, glacieſque indurat acutas,
Et curſu in medio fugientia flumina ſiſtit:
Nec non & ſummas pelagi diverberat undas,
Et nemora alta jugis horrendo murmure quaſſat.
Hinc ut ſylvifragi cecidit gravis ira flagelli,
Vela vocat: velum vento committe vocanti.
Hos mores, ſibi quiſque ſuos, diſcrimine certo,
Majores ventorum animæ coluere volentes.
At quæ conſurgunt dextra, lęvaque minores
Majorum leges etiam, moreſque ſequuntur.
Sunt & multa, dies quæ longa, & plurimus uſus,
Atque acti pelago curſus te, nauta, docebunt:
Poſt hinc digreſſus, jubeo ſpectare locorum
Naturam; pelagi qui nobis æquora venti
Ardentes claudunt, aliis felicia pandunt.
Certa tenent & regna; ſuiſque in ſedibus illi
Exercent iras vehementiùs: arbiter undæ
Adriacæ Boreas, & proximus urit Japix:
Sæpè & ab Odryſiis flat lenior Orithyja.
Jonio magno fluctus regit Euroauſter:
Et quoque Tyrrhenum mare concutit, atque patentes
Sardoi campos, & Galli cærula ponti.
Sed nullus Libyco furit acrior: ille ſub aſtra
Jonium, Siculumque rapit. Subveſperus at ſe
Crebe Tyrrheno nimboſis explicat alis,
Et paſſim freta naufragiis infamia reddit.
Sæpè & Barbaricis crebreſcit fluctibus Auſter,
Et Nothus, è roſeo qui turbidus inſtat Eoo.
Virgineo (1) in pelago ſpirat felicius Eurus,
Ac ſimul, hyberno ſurgit qui proximus Ortu.
At venti Ægæis varii dominantur in undis;
Tot propter medio diſperſas gurgite terras.
Sic concluſa ruunt multi per cærula venti,
Et varii è variis terræ regionibus afflant.
At verò Oceano in magno, quà torrida cœli
Zona rubet, paribus ſeſe explicat alis
Eurus, (2) & Eoa ſurgunt qui ſede canori.

Variæ diverſis in locis ventorum naturæ. Et certi in certis regionibus regnant.

Cur in Mediterraneo, & Ægæo varietas tanta ventorum.

In Oceano ſub torrida Zona flant Eurus, & Zephyrus.

Hi

---

(1) Sic appellata eſt ea pars Mediterranei, quæ inter Aſiam minorem, Syriam, & Ægyptum interſluit: vulgo *Mare di Levante*, quod per eam Europa in Cretam devecta eſt. Brietius in Parallelis Geogr. to. 1. lib. 6. c. 7. (2) Hos generales, ſeu fixos nautæ vocant. Indi verò *Bryſas*, qui ab Ortu in Occaſum ſequuntur motum Primi Mobilis.

Hi Solem curſu ſectantur; & aura volantes
Fert æquata rates: totoque extenditur anno.
Contrà ex Occaſu (1) Zephyri in contraria flantes
Æquor agunt: illis ſed vis non fortior Euris;
Hinc & ſæpè ſilent, victique fugantur ab Euris.
Ultra Tropicum Capricorni Libycus. Trans verò Ægocerum violento à Veſpere flabro
Aſſurgunt Zephyri, Libycique, & cærula turbant.
Hinc facilis via, Atlantei trans æquora ponti
Cùm longè alterius luſtrant ditiſſima Mundi
Litora ab Europa, aut ſemoti è finibus Euri
In Libyam veniunt, Soliſque cubilia gauli;
Sive (2) Philippinas lævo de litore terras
Ammerices adeunt, & odoriferas Moluccas.
Longa ſed Eoum cùm quærimus, atque remotam
Taprobanam, atque Indum, & Gangetidis oſtia ripæ.
Idcircò Auroræ inquirunt cùm regna magiſtri,
Ægoceri in circum, transverſa ruentibus Euris,
Obliqua ſe puppe ferunt: hinc inde ſub Ortum
Percurrunt lævum ſpumanti in gurgite Rhombum:
Atque Eurum evitant, Libycoque afflante feruntur.
In Oceano Indico, ubi tot inſulæ varietas mira ventorum. Magnus ubi terris tot latè conſitus undat
Oceanus, non ſemper aquas, nec tempore eodem
Eurus habet: multi circùm per litora venti
Temporibus ſpirant certis: & ſæpiùs undas
Nocte regunt quidam, quos inde Aurora reſurgens
Non videt, & ſecum diverſos invehit ortu:
Hos & quarta ſitim cùm jam collegerit hora,
Fervidus in tenues diſſolvit Cynthius auras:
Dudlæus in Maris Arcano. At media cœli zona, quæ vergit ad Arcton,
Græcus Atlanteo ſpirat felicibus auris
Tempore ſub certo, & quinis ſe menſibus alnis
Dat facilem: Notus adverſo crebreſcit in Orbe.
Circius Eoo ſex flabro linea menſes
Vela implet læto, totidemque impervius ille eſt.
Eteſiæ quæ. Sunt & Eteſiæ, æſtivo qui tempore ſurgunt,
Solſtitio torrente Indos, veniuntque nivoſa
Et Arcto, atque auris mulcent maria alta diurnis.

Sed

(1) Hos Indi *Vendavalos* nuncupant, qui contrà motum Primi Mobilis feruntur intrà Tropicos.

(2) Hæ à Philippo Secundo Hiſpaniarum Rege ſic appellatæ, illius enim auſpiciis detectæ à Ferdinando Magellano, anno 1520. ſunt numero plusquam 120, ac præcipua eſt Manilla: olim Baruſſæ dictæ.

Sed cùm bruma rigens diſrumpit frigore ſaxa,
Tunc & Eteſiæ humenti labuntur ab Auſtro.
Nunc age, divinas artes, & ſi qua futuri
Cognitio, inſtantes poſſis qua noſcere ventos,
Et tempeſtatum variarum ediſcere ſigna
Expediam. Tibi Sol primùm certiſſima ſigna
Ventorum dabit exoriens: dabit æquore currum
Cùm Tarteſſiaco lavat aureus: ille furentes
Excitat & ventos, & tempora mobilis anni
Alternat vicibus, ſignisque futura relatis,
Nunciat: eventus ſequitur certiſſimus illum:
Occaſu nunquam, nunquam Sol fallit in ortu.
Ille ubi fulgentem referet de gurgite vultum,
Ac nitidum ſparget jubar oris, ab æthere nimbos
Submovet, & ventos cohibet ſub rupe ſilentes.
Diſcolor Oceano cùm ſurgit, & ore rubores
Ardentes mediis jaculatur nubibus, Euris
Laxat equos: rigidas dat pallidus ore procellas.
Eoum gemino ſi videris orbe rubentem,
Nemo tibi madidum è terra convellere funem
Suadeat; alatis tempeſtas horrida nimbis
Incumbet pelago: verùm ſi fulſerit orbe
Dividuo, da vela Noto, Palinure, vocanti.
At ſi purpureæ fuerint ſub Veſpere nubes,
Aura ſerenato vix obſtrepet humida cœlo.
Cæruleæ pluviam, mixta nigredine ventos
Imbribus admiſcent: at ſi præverterit ortum
Igneus erumpens radiis Sol, Dorida fundo
Attollit, gelidasque ciet de rupe procellas,
Sin ortu in primo obtuſus ſinè nubibus ibit,
Collige, nauta, ſinus; præceps ruet imber ab alto.
At ſi per cœlum ſtipatus nubibus ibit
Igneus, & radios medio de corpore vibret
Exiguus, metuenda ruet ſinè more procella.
At mihi jam nitidum cœli decus, aurea Phœbe
Offert ſe varia vultus ſub luce notanda.
Illa tibi in primis ſpectanda in litore, nauta,
Ante coronatas quàm ſolvis ab aggere puppes.
Illa regit fluctus: illi vaga cærula parent;
Et ventos ditione premit: nunc illa quietos
Irritat: flabris nunc mitigat illa feroces.
Ergo ubi conſurgens argentea cornibus ibit,
Purpureum ſinè nube diem, Solemque ſerenum,
Et pacata maris denunciat æquora, læti
Tunc vada Campani per litora nota phaſelis

Ventorum præſagia.

Ex Sole primùm.

E Luna Præſagia.

So-

Solicitant; luditque hilaris per tranſtra juventus.
Pallida dat pluvias: rutilat ſi flammea, ventos:
Si nigræ incipiant nubes miſcerier igni,
Undique tunc Tethyn, cœlumque ardere videbis
Fulminibus, Nereusque furet, ſtrepitante procella;
Heu malè deprenſis longè trans litora nautis!
Bis ego jactatus nigra ſub nocte procellis
Ionio in vaſto, Siculique in gurgite ponti,
Semianimis lacera in terras cum puppe redivi;
Votaque ſervatus vix tandem in litore ſolvi
SABFRIDÆ, & LOIOLÆ, & PARTHENIÆ GENITRICI.
At ſi per cœlum gemino Latonia circo
Fulgeat, horrendo pelagus quaſſabitur imbre.
Tertius obſcuro rutilet ſi circulus orbe,
Improviſa cadet tempeſtas horrida cœlo,
Puppibus, arboribusque trucem latura ruinam.
  Id quoque non cura nautis leviore notandum:
Si cùm Luna jugo ſe ſubtrahit, æthere ab alto
Ante diem quartum non fulſerit humida terris,
Menſe dabit toto pluvias, ventosque ciebit.
Candida ſi fuerit, cornuque nitebit acuto,
Tende iter: exactum ad menſem maria uda ſilebunt.
Sed te, quod pauci norunt, adverte, docebo.
Cùm ſilet illa, mari quæ murmuret aura, notato:
Si tribus aſpiret venientibus (1) illa diebus,
Vix tandem ponet ſua murmura, cùm vaga Phœbe
Aſſurgens gibbum monſtraverit æthere dorſum.
Si pluvii fuerint illi, pluviique ſequuntur
Mox alii: roſei, roſea ſi luce nitebunt.
Sic etiam pleno cùm ſurget ab æquore cornu;
Quales tres alii, tales naſcentur ab illis
Exactum ad menſem reliqui: ſpirare diebus
Si geminos illis ſpectabis in aëre ventos,
Illos tu pariter toto ſub menſe videbis,
Alterno tremulum verrentes flamine pontum.
Tandem (2) vere novo quali ſe Delia vultu
Oſtendet, talem mediis ſervoribus æſtas

Aſpi-

(1) Autumant multi ex toties repetito experimento illum ventum ſpiraturum per totum Lunæ menſem, qui à novilunio uſque ad tertium diem ſpiraverit, immò tales futuros reliquos menſis dies, qnales tres primi poſt Lunæ ſilentium fuerint. (2) Qualis fuerit verna lunatio, tales reliquæ per totum ver, & æſtatem.

Digitized by Google

Aſpiciet: talem ſqualens quoque bruma videbit,
Qualis (1) in autumno primo ſpectabitur ortu.
Quin (2) ortu in quinto, ſi quarta fulſerit hora
Candida, per totum fulgebit candida menſem.
Si contrà, rigidis triſtabit cærula nimbis.
At ſi fortè trucem convenerit illa Gradivum
Obtuſa, aut medium curret nigra Virginis orbem,
Tutos quære ſinus, & amicos, navita, portus:
Formidandus aquis deſcendet ab æthere turbo.
Quin etiam Superûmque domos, Titanaque aſtra
Contemplare; vices rerum, maturaque vertunt — Ex Aſtris.
Tempora, continuo labentia ſydera motu.
Contemplator item, quo cœli ſydera vultu
Aſpiciat Sol ipſe pater, qui ſingula luſtrans,
Et duodena ſuum percurrens ſigna per orbem,
Aſpectu aſtrorum vario diverſa per annum
Tempora, diverſaſque vices moderatur, & ortus.
Ille Cleonæo cùm jam deſcenderit aſtro,
Felices ſtabunt Zephyri, tepidique Favoni
Multos aura dies criſpabit molliter undas.
Si verò æquatis ſurgat cum Lancibus, imbres
Deſcendent, rabidique invertent marmora nimbi.
Eoo rutilant cùm Plejades Atlanteæ,
Da Pelago, Palinure, rates, auctoribus iſtis;
Nunquam Taygete, nunquam te candida Maja
Fallet, & inſidiis nunquam capiere Celœnus;
Ni forſan lacrymis vultum madefacta decorum,
Taygete pluvios cœlo demiſerit imbres.
At ſi unà cum Sole cadant, fuge gurgitis altum
Navita; tunc crebris Aquilonibus æquora turbant
Plejades. Arcturo ſi Sol comitante reſurgit,
Præque illum Arcadium ſummo venit æthere Plauſtrum,
Cautè, nauta, fretum, dubia nec nocte ſecandum;
Nubigena Ægypto Notus irruet, aut vada tollet
Africus è Libya irrumpens: ſi Phœbus Aſellis
Cum rudibus ſurgat, ſummoque incedat Olympo,
Aut mediam Andromadam, aut Neptunia monſtra ſecutus,

---

(1) Qualis verò autumnalis, tales & aliæ per totum autumnum, & hyemem, quod quidem certo experimento eſt comprobatum. (2) Exiſtimant plerique certum indicem, auctoremq; futuræ ſerenitatis, vel tempeſtatis eſſe diem quartum poſt interlunium, ſed falluntur: certus auctor eſt quarta hora diei quintæ, ut eruditis placet.

Digitized by Google

Indignatus aquas mixta cum grandine mittet:
Turbabit maria, & tonitru cœlum omne ciebit.
Verùm cæruleas ſi duxerit orbe choreas,
Et niveus placido aſſultaverit æquore Delphin,
Lenitèr afflantes Zephyros, Caurosque movebit.
At ſi ſtellatum mergat caput ille ſub undas,
Albeſcet cœlum nivibus, ventique ſequentur.
Candidus aurato rutilat cui baltheus enſe,
Cùm cœlo ardentem circumſpicis Oriona,
Nauta, hyemes fuge nimbiferas, fuge cærula, nec te,
Nec tibi commiſſos in certa pericula mitte.
Horridus ille armis, magis horridus ille procellis:
Horridus exoriens, & cùm ſe condit in undas
Horridus Orion, rapidiſque impervia reddit
Æquora turbinibus, & non tractabile cœlum,
Ipſa procelloſos etiam Jovis armiger ales
Irritat nimbos. Nemeæo ſydere ab amne
Cùm Sol Oceani ſurgit, dat nubila, & imbres,
Et Boream ciet: ardenti, ſed Sirius aſtro,
Vel ruat, aut nitidum caput exerat igneus undis,
Denſos turbinibus, Libycumque, Auſtrumque movebit,
Atque Eurum, atque Notos, atque imbriferos Aquilones.
Heſperias Hyadas cùm videris æquore tingi,
Gnoſſiaque ardentis deſcendere ſigna coronæ,
Et mare ſolicitum, & crebris Aquilonibus imbres
Sint certi, Palinure, tibi. Si (1) lucida Tauri
Exoriens rutilet, vel diri (2) filia Phorci,
Longinquas iter in terras inſtare caveto.
Cùm matutinus cœlo vaga Plauſtra Bootes
Inflectit, paſtumque boves præſepibus urget,
Temperiem, Zephyroſque, & molles nunciat auras.
I, Palinure, ferent placidi tua carbaſa venti.

Ex Iride.

Ipſa tibi pariter picto Thaumantias arcu
Signa dabit. Pluviam cœlo ſi fulſerit ante,
Fundet aquas: lætos ſi poſt curvabitur imbres,
Auricomos aperit Soles, cœlumque ſerenat.
Purpureis ſi tincta notis nimis illa rubebit,
Æoliæ flabunt animæ: dare vela per altum
Ne dubites: tua vela canent felicia Coris.
Verùm cæruleo ſi fulſerit illa colore,
E cœlo largos demittet Juppiter imbres.

Si

(2) Oculus Tauri, Palilicium Romani vocabant; nam in illius ortu Palilia ſacra fiebat. (2) Meduſæ caput.

Si geminæ geminos latè curventur in arcus,
Ingenti torrente cadent de nubibus amnes.
Verſicolor tepidum cùm ſe diffundit in Auſtrum
Iris, aquas, tonitruque, & concita fulmina mittet:
Si verò in Boream, fulgebit candida ſummo
Lux cœlo, cœlique ſimul convexa nitebunt.

Ex aſtr.

Hinc & digreſſus, tetras quibus ipſe procellas
Juppiter oſtendat ſignis, jam carmina dicam.
Si noctu plures diverſo à cardine cœli,
Ardentesque cadant ſtellæ: ſi fulgura, & ignes
Crebra micent, ſeſeque vago in contraria curſu
Excipiant: ſubitæque, greges velut, aëre nubes.
Aut ceu detonſæ, concurrant ordine, lanæ,
Vel ratibus properent; montesque obtexere certent,
Magna mari vaſto incubet ſtridore procella.

Helena tempeſtatis ſignum.

Si ſummo antennæ vivaci lumine cornu
Sola Helena inſidat, Divos, Palinure, vocato
Supplicibus votis; ventorum prælia, & iras
Accendet dea ſæva, omnemque gurgite pontum
Quaſſabit nimbis, & tempeſtatibus atris;
Ut quondam bellis Aſiam vaſtavit, & armis.

Tyndaridæ gemini ſerenitatis ſignum.

At ſi (1) Tyndaridæ gemino ſplendore coruſci
Navibus ex imis ſurgant (quia navibus imis
Sulphurei erumpunt piceo nidore, vapores)
Et gemino antennæ pacati in vertice ſidant.
Pone metum; rapidos turbato ex aëre ventos
Pulſabunt, tetras & amica luce procellas.

Ex mari ipſo præſagia.

Cæruleum quoque ſigna dabit mare, & ipſe futura
Prædicet Proteus, mendax ſi cætera Proteus.
Quin & aves pelagi, fulicæque per antra repoſtæ,
Halcyones ſcopulis, udoque in litore mergi
Signa dabunt, mediisque vagi delphines in undis;
(Illis quippè mali mens eſt præſaga futuri)
Cùm ſcopulis ſpectas pendentes ponere nidos
Dilectas Thetidi Halcyones, ſimul ipſe videbis
Ire ſerenatos innubi lumine Soles.
Verùm cùm fulicæ, celeresque per æquora mergi
In turmas, aciesque ruunt, curſantque ſonando,
Aut choreas cœli ducunt ſub luce ſerena
Cærulei delphines, & undivagæ Sirenes,

P 2 Seu

(1) Caſtor, & Pollux ſi gemini ſint ignes ſerenitatis ſignum: ſi una tantùm fax Helena dicitur, & naufragium præſagit, nautæ vocant *Fuoco di S. Elmo*.

Seu turpes vituli, & ſummo nant gurgite cete,
Et longo navim ſpatio comitantur euntem,
Suſpecti tibi ſint nimbi: nimbique timendi,
Cùm transverſa citi fugiunt per ſalſa, lapillis
Ora ſaburrati, ſtipent vel ſe undique cancri;
Oſtrea ſeu ſcopulis affixa tenacius hærent.
Dum mare tranquillum trans litora, murmure rauco
Obſtrepit, & longè reſponſant concava ſaxa,
Tempeſtas ſylvis, pelagoque parabitur ingens.
Si lanæ videas albeſcere vellera ponto,
Fervere pacato varias in gurgite bullas,
Adventare hyemem, & longùm durare procellas
Aſpicies, Palinure. Noto cum ſurgere nullo
Jactante incipiunt maria alta, & nigra repentè
Spectatur Nerei facies, fœda æthere ab alto
Tempeſtas deſcendet, & æquora ſpumea tollet.
Murmura ſi dederint cautes, penitusque ſonarint
Turriti ſcopuli, aut portu increbeſcere murmur
Cœperit, & longè ſtrepitus reboare ſonantes,
Marmora ventus aget: ſed cùm mutata repentè
Cærula ſubſidunt, paſſimque nigreſcere fluctus
Incipiunt, levesque mari ſubſternier undæ,
Et longos undæ tractus imitantur arenæ,
Pacatos alto diffundet Juppiter amnes.
At cùm cæruleas ſubſternet leniter undas
Tranquillus Nereus, longosque in gurgite tractus
Luce colorati varia, ſparſimque videbis
Undarum ſeriem nitido ſplendeſcere ponto,
Solve ratem: nunquam nam te pellacia fallet,
Nauta, nec inſidiis Thetidos capiere ſerenæ.
At color Oceano multus ſi cærulus ille
Fulgeat, Auſter erit; verùm ſi mixta nigredo,
Deſcendet Boreas nivibus ſtipatus ab Urſa.
Cùm tempeſtivè ſe concitet æſtus, iniqua
Tempeſtas tonitru veniet comitata ſonanti.
Demum quæ cœli facies, quæ tempora Titan
Luce vehat, qui ventus erit, quid cogitet Auſter,
Ipſa tibi oſtendet facies maris. Æquora nunquam
Fallent. Illa etiam populorum inſtare tumultus
Sæpè monent, cædesque, infandaque bella per Orbem;
Illa etiam motus Siculorum, atque horrida bella
Gallorum monuere, ſacro cùm fœdere rupto,
Heu malè diſcordes! moverunt prælia gentes.
Longa quies nocuit, bellumque licentia movit.
Vidimus undantes longè trans litora fluctus.

Tyr-

Digitized by Google

Tyrrhenumque vadum ſcopulos ſuper ire refuſum:
Fervere Leucopetram, Vulcania regna cavernis
Horrendum mugire, freto reſonante procellis.
Vidimus immanem canibus latrare marinis
Scyllæa ſub rupe deam, ſævamque Charybdim,
Heu miſeros! vaſto diſcerpere gurgite nautas.
Tempore quamquam illo cœlum quoque & arida Tellus
Signa dabant: quoties Liparæ ſub rupibus altis — *Mamertini tumultus præſagia.*
Dira laborantes fabricare audivimus arma
Cyclopes, rupto quoties & vertice montis
Vidimus undantem flammis liquentibus Ætnam
Latè arva, & villas, urbesque ardere Sicanas.
Arduus ipſe etiam liquentia ſaxa ſub auras
Vesbius eructans glomeravit, & ignibus arſit
Proxima, disruptis fornacibus, horrida Phlegra.
Diffindi montes, terrasque dehiſcere paſſim
Vidimus: excuſſæ timuerunt motibus urbes.
Quin præter ſolitum per litora curva dedere
Halcyones lamenta; altoque in vertice mergi,
Et fulicæ in ſcopulis, & per deſerta latentes,
Infandùm, viſæ nigris ululare ſub umbris.
Numquam tot ſtellæ in terras cecidere ſereno
Æthere, & in partem viſæ tranſcurrere lævam:
Ex alto toties nec (1) deſcendere minaces
Dicturi cædes, atque horrida bella Cometæ.
Ergò iterùm placuit bellis ardere Pelorum,
Sanguine & Jonium, Siculumque rubeſcere pontum.
Scilicet Auſoniam toties hoſtilibus armis
Non ſatis everſam, vaſtataque regna tyrannis.
Tempus erit, magno reſonans cùm turbine Nereus,
Litoribus tormenta, pilas, diffractaque roſtra
Egeret: auratas puppes, reſonantiaque æra,
Et galeas ſicco ſpectabit litore nauta.
Dii Superi, veneranda Trias, tuque aurea Mater,
Et vos indigetes Divi, Sacrique (2) Cruores,
AUSTRIACUM ſaltem juvenem ſuccurrere rebus

---

(1) Juxta Senecæ ſententiam, quam & nos ſecuti ſumus in Cometa in anni 1681. qui lib. 7. cap. 22. ſic habet: *Ego noſtris non aſſentior: non enim exiſtimo Cometam ſubitaneum ignem, ſed inter æterna opera naturæ*. Permeant igitur per altiſſima cœli loca, ſtatisque temporibus ad nos deſcendunt, ſeque videndos mortalibus tanquam ferales nuncios præbent; indè, ut receſſere, evaneſcunt. (2) D. Januarii, Jo: Baptiſtæ.

Ne prohibete: ſatis commiſſa piacula noſtro
Sanguine jam luimus: noſtri pars maxima regni
Carolus. Hic patris lapſum virtutibus Orbem
Reſtituet; Martemque, & triſtia bella fugabit:
Et pacem terris, atque aurea ſecula condet.
Quippè ubi præcipites egit furor, iraque mentes,
Fœderaque, legesque, & fas abrumpitur omne.
Hinc movet Oceanus, movet illinc Sequana bellum:
Hìc furit immanis Sicula ſub rupe Charybdis.
Ut cùm tempeſtas pelago deſcendit ab alto,
Ipſa per abruptum trahitur, quò turbine multo
Eurus agit, ne curva audit retinacula puppis.

NAUTICORUM
LIBER QUARTUS.

INTACTOS tentare ſinus, fluctusque tumentes
Jam tempus: me regna vocant Neptunia, & udi
Tritones, Zephyrique venit ſpirantibus aura
Cyrrhæa de rupe cadens, ſylvisque relictis,
Nec mecum invitus per cærula fertur Apollo.
At tu tot regum de ſanguine clarus avito,
CARDENIDE, mecum vento da vela vocanti:
Et juvet undoſi percurrere cærula ponti:
Non aliena petes tu regna: tot illa per annos
Majores tennere tui, qui claſſibus altum
Tyrrheni campum: & fluctus ſpumantis Iberi
Sulcarunt, clari bello, partisque triumphis.
Quare age, regnatas pelagi deſcende ſub undas.
Et ſine cæruleam tua tempora cingere myrtum.
Forſitan alter eis Deus æquoris. En age, ſegnes
Rumpe moras: læti pulſant cita marmora cornu
Tritones, curſantque vagi delphines in undis.
Quod ſi (t) aliquis forſan, ruris qui nuper amore
Captus, odoratis halantes floribus hortos,
Et nemora, & fontes cecinit: croceisque corollam
Floribus æternam ſibi texuit, alta Maronis

Renati Rapini elogium.

Ten-

(t) Eſt hic *Renatus Rapinus* Turonenſis Soc. Jeſu: qui ſcripſit elegantiſſimum carmen de cultu hortorum, ſummo plauſu tota Europa exceptum, & ſtyli candore, & mira facilitate dicendi inter aurei ſeculi poetas facilè aſcribendus.

Digitized by Google

Tendentis cœlo veſtigia ponè ſecutus,
Atque per ora virûm plauſu volat undique victor:
Jam nunc bella parat, Magnique illuſtria Regis
Facta, & victrices etiam contexere palmas,
Carmine Mæonio. Felix cui numine multo
Se penitùs totùm inſpirat per pectora Phœbus:
Atque opus in tantum properat Deus: at mihi fluctus
Tentare intactos ſatis eſt, & litora circùm
Errando è ſcopulis humilem decerpere muſcum.
Ergo age, ſecuros cœli quo ſydera portus
Linquere conveniat, ventosque in vela ruentes
Accipere; & longos per marmora tendere curſus:
Et clavi quæ cura prior ſit habenda magiſtro,
Quanta & Acus, picti quanta experientia Mundi:

Quo tempore inſtituenda navigatio.

Jam canere aggredior. Pelagi dum gurgite ab alto
Oleniæ aſſurgit ſydus glaciale Capellæ,
Et ſimul adverſo cedens Olor occidit aſtro,
Cùm primùm roſei cœlo ſplendeſcere Soles
Incipiunt, lenisque mari ſubſternitur unda,

Martio, ineunte Vere.

Tunc patrios nautæ feſtinent linquere portus,
Carpere iter velis, longisque inſiſtere remis.
Quales purpureos cœlo dum ſurgere Soles
Aligeræ volucres ſpectarunt, candida cùm lux
Perluſtrat medium nitidis ſplendoribus Orbem,
Ardentes Libyæ colles, ſylvasque relinquunt
Depaſtas: iter arripiunt, fugiuntque per undas
Remigio alarum, & curſu maria alta pererrant:
Cùm tandem vada ſalſa fuga, camposque liquentes;
Italiam emenſæ veniunt, ſylvasque reviſunt;
Et notos latè colles populantur odoros.
Verùm Neptuni per cærula tutiùs ibis,
Si terris funem abrumpas, cùm fluctibus altis

Tutius ſub Maii finem.

Jam matutinæ Atlantides attolluntur
Sub Maii finem, placidas cùm carbaſus auras
Evocat, & Zephyri veniunt in vela vocati.
Namque ſub Aprilem, variique exordia Maii
Sæpè die in medio, & cœli ſub luce ſerena
Texitur extemplò denſatis nubibus omnis
Æther, & Libyæ ſtrepitans Notus irruit oris,
Et mare ſubvertit fundo: longùmque procellæ
Durabunt, tumidisque furet Neptunus in undis.
At verò ut terris fugiens os condit honeſtum

Quando occludendi portus.

Plejas, & Oceani vitreos pede concitat amnes,
Occluſi tibi tunc portus, tibi cærula clauſa
Semper erunt: longè ſpectabis, navita, pontum,

Et

Et tuta ſtatione hyemes durabis aquoſas.
Nam tentare ſinus, & equis dare lora marinis
Jura vetant: nec fauſtus aquis comitabitur altis
Ipſe coronatam puppim Portunus euntem.
Haud equidem Superi temeraria vota ſecundant.
Tunc gelidæ terris hyemes, pelagoque rigeſcunt,
Et furit Odryſius Boreas, atque humidus Auſter.
Nemo mihi poſtquàm ſubiit maris æquora Plejas,
Octobre exacto, jubeat violare ſonantes
Tyrrheni fluctus pelagi, pontique Sicani,
Seu fuerint Calabri, vel proxima Regna petenda
Trinacriæ, aut longè fuerit luſtrandus Iberus.
O fugite, ò ſocii, Calabros, portusque Sicanos,
Nec vada Tyrrheni medio tentate Novembri;
Namque ego bis dicto parens (parere neceſſe eſt,
Æqua licèt duri non ſint mandata magiſtri)
Parthenope procul è patria mea vela ſub ipſum
Invitus per ſalſa dedi nimboſa Novembrem,
Viſurus Calabros, cognataque regna Sicanùm;
Bis etiam tumidis periiſſem merſus in undis,
Ni Pater ipſe manu magna Saberus ab alto
Traxiſſet pelagi rorantem aſpergine multa.
Nam cùm (1) Pæſtani legerem cava litora Ponti,
Et (2) Silari circùm patrio vada flava phaſelo
Soliciti urgerent nautæ, rectore (3) Melantho,
Fortior aſſurgens mediis è vallibus aura
Irruit improviſa: latus dedit acta ſub undas
Transverſum ratis, & medio penè obruta fluctu eſt.
Sed quid plura? (juvat cauſas reticere malorum,
Ne vix ſopiti conſurgant corde dolores)
Me pater è pelago ſervatum ad litora vexit
Saberides, cui Muſa chelyn pro munere vovit;
Quæ rea nunc voti quæcumque hæc carmina ſolvit.
Verùm ſi cœlo noctes fulſere ſerenæ,
Vos ſemper, nautæ, noctes optate ſerenas,
Cùm jam luce nova, & falcatis cornibus errat
Aurea per cœlum Phœbe, & novus incipit annus,
Carpere iter velis trans æquora, non tibi durus
Ipſe vero, ſi ſalſa maris freta findere puppi

Vatis penè naufragium ex intempeſtiva navigatione.

Serenæ noctes Januario ineunte, navigationi opportunæ

(1) Pæſtanus Sinus à Pæſto, roſariis nobili, dictus, nunc ab urbe Salerno, *Golfo di Salerno*. (2) Fluvius Picentinorum, *Selo*. (3) Archinavarchus Neapolitanus maris, & ventorum notitia, vel in paucis egregius.

Digitized by Google

Urget opus, terrasque alias penetrare neceſſe eſt.
I ſecurus aquis; illo nam menſe ſerenus
Fulgebit cœlo Titan, pelagusque ſilebit.
Et Alcedonia quies.
Eſt etiam tranquilla ſuis non menſibus (1) æſtas,
Halcyonem dixere dies, quibus aurea cœlo
Lux nitet, & tacita venti ſub rupe ſileſcunt,
Et fluctus pelago torpent: emitte ſub illam
Carceribus currum, terrasque inquire latentes.
Præterea numquam committes puppibus Auſtros,
Ni priùs incipiat cœlo jam Luna videri,
Poſtquàm fraternas convenerit æmula bigas,
Aut librata jugo pleno jam lucida cornu,
Priusquam à litore ſolvant, Lunam conſulere nautas opus eſt.
Egerit alatos ſuda ſub nocte jugales:
Aut priùs in medio fulgens ſublimis Olympo
Dividuum terris, pelagoque oſtenderit orbem.
Nam tunc Oceanum, noctis nitor, aurea Luna
Concitat, Æolioque ciet de carcere ventos:
Vel fugat, & ponti jam turgida marmora placat:
Ipſa vices etiam dominæ maria alta ſequuntur,
Omnis & humor aquæ, & terræ circumfluus aër.
Numquam inconſulta ponti per cærula Luna,
Incertum tentabis iter, Palinure, relictos
Si ſalva cum puppe velis ſpectare penates.
Inſuper his, alto cumuli de vertice primam
Sub noctem tacito labentia ſydera cœlo
Et cœli totius, marisque proſpectus.
Inſpicias, fluctusque vagos, auramque patentem:
Si conſtet cœli facies, & lumine puro
Aſtra micent: extrema ſalis ſi muta quieſcant:
Si gelidæ ſpirent auræ, ſi montibus atræ
Inſidant ſparſim nubes: vigil undique circùm
Cuncta oculis luſtra tacitis: aure aëra capta
Solicitus, ne fortè dolo capiare ſereni
Ætheris, aut blandi fallat pellacia ponti.
Qualis ubi denſum ductor movet agmen in hoſtem,
Explorat loca cæca priùs, circùm omnia luſtrat
Attentus, ne ſylva dolum ſtruat inter opaca
Denſorum nemorum, atque hoſtes nigra integat umbra.
An duri occurrant ſaltus, monteſque nivales,
Aut vallis veniat ſuperanda, aut flumina lata
Longarum curſus interruptura viarum.
Prudentis ſic cura ducis: ſua munera cauti

Hæc

(1) Alcedonia quies, *Eſtà di S. Martino*, Itali vocant, quæ ferè Novembri, vel Decembri contingit.

Hæc etiam rectoris erunt; inſtantia rerum
Momenta, & cauſas ſimul inſpexiſſe malorum:
Ac vigili luſtraſſe oculo mare, ſydera, terram,
Ante procelloſas quàm det ſua vela per undas.
 Verùm ubi marmoreo religatam ex aggere ripæ
Solvere jam puppim, portuque emittere certum eſt,
Litoribus geminas tendens ad ſydera palmas, 4
Principiò venerare Deos, quorum æquora curris,
Et quibus imperium ventorum. Sic freta cæca
Audaci findes cum puppe; volentibus & Diis
Quo te cumque vocet Fortuna, per æquora tutus
Ibis, & incolumem advertes ad litora proram,
Navita, funde preces, Divoſque in vota vocato;
Semper & è Superis exordia fauſta petantur
Inceptorum operum: Diis ſemper agentibus ipſis,
Lætaque principia aſpicies, curſuſque ſecundos:
Et nihil invitis Superis ſperare licebit.
Principiò veneranda Trias, atque aurea Mater,
Diique, Deæque omnes veniant in vota vocati:
Et placido intendent canentia ſuppara flatu.
Imbriferos Cœlo nimbos, pelagoque procellas
Diſcludent toto rigidas, atque aſtra malignæ
Tyndaridis nymboſa procul de puppe fugabunt.
Ipſe etiam in primis placida in ſtatione vocatus
Saberides, magni rector maris, æthere ab alto
Deſcendat, vultuque hilari, quo ſydera placat,
Quo fluctus, ventoſque truces, cœlumque ſerenat,
Aſpiciat trepidam venturam in cærula puppim.
 His actis, lenes quoniam cita carbaſus auras
Matura jam nocte, vocat, cùm lumina tollit
Pura mari, ſocioque choro micat aurea Phœbe,
Cornibus ex altis læto jam murmure nautæ
Carbaſa demittant, ventoſque à puppe ruentes
Accipiant, faciantque pedem, cunctique ſiniſtros.
Indè ſinus ſolvant dextros: unà ardua flectant
Cornua, deflectantque: ferent cita flamina pinus.
 Sedulus intereà confidens puppe Magiſter 5
Intentus clavo, clavoque immobilis hærens,
Stet promptus torquere manu retinacula, quà ſe
Ventus agit veniens, curſuſque, & ſydera ducunt.
Omnis & in clavo docti ſtet cura Magiſtri.
Ac veluti loris currus auriga volantes
Hac, illàc, quà poſcit iter, curſuſque viarum
Inflectit, varioque volans gyro, arva recurrit,
Non aliter curvo Rector temone carinas,

Superi, ut curſus fortunent, principio colendi.

Clavi moderamen Rectori quàm accuratè tenendum.

Quà ventus, curſusque vocat, reget æquore vaſto.
Si dextra errandum pelago, de puppe Magiſter
Impiger ad dextram inflectet (1) cita lora: ſed illa,
Si plaga terrarum fuerit luſtranda ſiniſtra,
Torqueat ad lævam: ſi rectus gurgite curſus
In medio, Palinure, loca retinacula puppis;
Nam ſic directò celeri vada concita lapſu
Alnus arat. Tortas veluti quà flexit habenas
Excelſo inſidens curru moderator equorum,
Quadrupedes docti ſtrictis parere lupatis,
Cur tanta in clavo vires.
Incedunt, promptique terunt iter: ærea puppis
Haud ſecus, incurvum quà flexerit ipſe Magiſter
Temonem, cita carpet iter, fluctusque ſecabit.
Exigua nam mole licèt ſtet puppe ſub alta
Adniſus gemino circùm verſatilis unco,
Attamen æratas magna cum mole carinas
Hàc, illàc contrà, pelago obluctante, retorquet,
Quà ventus, curſusque vocat, quàque ipſa petit res.
Ferreus ipſe velut parvo cum corpore vectis
Marmoraque, lapideſque, atque alta mole columnas
Submovet, & grandes ſcopulos, rupeſque revellit.
Menſa deindè ſuper lævi, puppique ſub ipſa,
Nauta, coloratos (2) orbes, pictasque tabellas
Extendas, pariterque plicata volumina volves,
Tota quibus terræ facies, pelagique ſonantis
Cæruleis diſtincta notis, minioque rubeſcit.
Ardua conantis magnus labor artis, & altum
Ingenii ſolertis opus, quo ſurgere majus
Haud equidem quid poſſe reor; namque ultima rerum
Jam doctæ tetigere artes faſtigia, & ipſum
Se ſuper ingenium, atque hominum ſolertia vexit.
Ipſe colorata totus ſub imagine mundus
Picti Orbis, ſeu Mapparum deſcriptio.
Cernitur, & juſtis ſpatiis diſtincta locorum
Intervalla jacent: quicquid ſpectabile rerum
Orbis habet, totum tenui tu cortice pictum
Aſpicies. Celſo tolluntur vertice montes.
Atque coloratis circùm nemora alta vireſcunt
Arboribus: medio valles umbrantur opacæ.
Appictæ ludunt pecudes, luduntque capellæ

Pra-

(1) De ipſo clavo accipiendum; qui in oppoſitam partem vertitur, non verò de manubrio, quod ad eam partem convertitur, quà navis dirigenda eſt. (2) Mappas ſcilicet hydrographicas, *la carta di navigare* appellant Itali.

Digitized by Google

Prata per, & pictos colles, & Tityrus illas
Pictus agit: mentita procul viret herbida ſcena:
Et fera mentitis ſylvarum ambagibus errat:
Hic urbes etiam vallantur, & oppida muris
Exiguis, ſurguntque jugis caſtella ſub altis.
In breve contracti ſpatium cernuntur & ipſi
Ingentes fluvii, ſtrictisque anfractibus errant;
Depictasque inter ripas labuntur in æquor,
Ingens circuitu parvo ſe colligit alveo
Verticibus Lunæ Nilus devexus ab altis:
Exiguis fluit Indus aquis, & maximus Iſter.
Vix tabula Rhodanum cernes, Hypanimque ſonantem,
Eridanumque, vagumque Tagum, Myſumque Caicum,
Et vix appicto Sebethus in orbe pererrat.
Magnus in anguſto riparum margine clauſus
Fluctuat Oceanus: pictis criſpantur in undis
Æquora, & exiguo trepidant circumdata limbo.
Tollere ſe ſimulant miniato in gurgite fluctus,
Advolvique vadum, ſcopuloſaque litora propter
Allidi, & fracta rorare aſpergine cautes.
Æoliæque animæ niſu conantur inani
Flaminibus turbare ſalum, cœlumque procellis:
Appictæque fremunt muto ſtridore procellæ.
Hic plana in pictum Tellus ſe porrigit æquor,
Et longùm excurrit, cuneoque ſimillima acuto
Deficit in punctum, & tremulis vix fluctibus extat.
Altior hic digito ſimulat ſe tollere cœlo
Verticibus ſummis, ſenſimque aſperrima duras
Scinditur in cautes: curvata hic brachia tendit,
Atque ſinus gremio complectitur, Iridis inſtar
In medio ſenſim longos curvantur in arcus
Litora: turriti ſurgunt, ceu cuſpis, ad auras
Hic ſcopuli, cautesque, fretoque interlita ſaxa.
Prætereà quæcumque Thetis, circumfluit, ipſe
Deſcripta in parvo ſpectabis ſingula mundo.
Pontus ubi cæcas tumido tegat æquore ſyrtes,
Occulat & brevia; & ſcopulis ubi dura rigeſcant
Marmora, & horrendæ ſurgant ad ſydera rupes.
Infames cæco ſignantur gurgite ſyrtes
Cuſpidibus nigris: brevis & Brevia invia punctus
Præſignat: curvis ſtatio quà fida carinis,
Atque ſinus tacitis in ſedibus abſcondantur,
Et placidos inſcripta tibi notat anchora portus,
Pictus & ipſe tibi monſtrabit cortice mundus,
Inſula ubi mediis pelagi tollatur ab undis,

Quæ

Digitized by Google

Quæ laterum objectu tutos det litore portus,
Cùm freta Neptunus rigido quatit alta tridente.
Quà fluat Oceanus, refluatque citiſſimus inde:
Et quas ille plagas curſu petat incitus, & quas
In ſe dum reſilit ſpumantia lora retorquens.
Singula quos ſervent mores maria humida, vel qui
Sit cunctis genius ſuus unus, & ipſa locorum
Quid natura ferat, quid reſpuat: una nec illis
Conditio eſt, habituſque ſuus non omnibus unus.

Diverſa marium conditio.

Namque hæc ſolicitis ſunt hoſpita cærula nautis,
Invitantque ratem: hæc ſed inhoſpita puppibus: illa
Nunc placidum ſternunt ſalis æquor, & aurea rident:
Nunc tollunt ſublime caput, cœlumque laceſſunt.
Hæc Zephyro gaudent, atque hæc ſpirantibus Euris:
Illa Notis pulſata fremunt: hæc humidus Auſter
Verberat, hæc Libycus: verum hæc Aquilone tumeſcunt.
Cuncta ſuis, Palinure, locis ſignata videbis
Membrana in picta, & radio bicolore notata.
Hæc ſit & in primis tibi maxima cura, priusquàm
Expandas tua vela Notis, in cortice pictum
Doctè orbem legiſſe, dies quem multa notavit.
Tutiùs hoc ibis medias, Palinure, per undas:
Inſuper inſcripti viſuntur vertice ab uno
Per gyrum radii, referuntque coloribus aureis
Spirantes vario Mundi de cardine ventos.
Lilia cuſpidibus quæ ſummis linea præfert,
Arctoo Boream venientem ab ſydere monſtrant.
Et reliquos alii ventos tibi, nauta, rubentes
Oſtendunt radii: noſtro qnos carmine doctum
Te meminiſſe decet. Sed jam tibi verſibus opto,
Qui primo in curſu ventorum maximus uſus,
Et fortunati quæ ſint exordia curſus,
Dicere. Depicto ponatur eburnea pyxis
Orbe ſuper, quæ mota polum monſtrabit, & aſtra,
Quàque diem referat Titan, condatque relatum,
Et ventus quo quisque ſuo de cardine ſpiret:

Qui Rhombi.

Atque plagas omnes oſtendet cuſpide Rhombus;
Namque etiam in Rhombi ſpeciem jam nautica multis
Informatur acus: noſtri hinc cognomine Rhombos
Terrarum dixere plagas, numerumque ſequuntur
Ventorum, pariterque tenent cognomina venti
Quisque ſui, qui parte illa ſe fluctibus infert.

Quomodò inſtituenda navigatio in certos portus.

His actis, Palinure, plagam, quò gurgite curſum
Inſtituis, perquire: modum non carmine multo
Expediam. In parvo primùm vigil inſpice mundo

In

In portum, quò tendis iter, quæ linea ducta eſt
Litore ab adverſo, quod deſeris: illa notabit,
Quæ plaga terrarum fuerit, quam puppe requiris.
Hanc etiam explora tornata in pyxide: Rhombus
Cuſpidibus dabit auratis: mox dirige clavum,
Inque plagam rectà quæſitam per mare magnum
Perge, nec & dextram pete clavo, neve ſiniſtram,
Atque gubernaclum radiis in pyxide ſemper
Congruat inventis adamuſſim; fluctibus altis
Sic iter in terras rectum, portusque tenebis,
Quos petis. At venti qui ſit tibi maximus uſus, *Ventorum uſus.*
Accipe. Si recto deſcendat flamine ventus,
Inque plagam tua vela ferat, quam cuſpide picta *Recta navigatio.*
Monſtrat acus, recta ventis da vela ſecundis.
Si verò obliquè feriat navim aura volantem,
Obliqua velum in ventum, clavumque, magiſter: *Obliqua: & ut Galli dicunt, de Bouline.*
Tende hos in proram, atque illos in puppe rudentes
Ferreus accipiat duplicatis nexibus uncus.
Quæſitis quantùm à terris ſpirantis oberrat
In latus aura Noti, tantùm obliquare memento,
Ipſe gubernaclum: & vento obluctare, ſecando
Tranſverſum ſalis ære vadum: ſed nitere ſemper
Illàc per ſpumoſa maris freta flectere curſum,
Quà quæſita jacet terræ plaga, quam tibi primùm
Depicta in parvo ſignavit linea mundo.
Verùm age, qui melior tibi ſit per cærula ventus
In velum optandus, quò puppibus ocyùs altis
Turbida fluctivagi diffindas cærula ponti,
Dicamus: Celeres ſi per freta vaſta celoces,
Sive leves agitas lembos, pictasque triremes, *Qui ventus felicior ſit.*
Quæ gemina in ventum dant vela aurita ſecundum,
Poſticos pete, nauta, Notos è puppe ruentes:
Inque-crucem extende antennas: ſic carbaſa ventum
Accipiunt omnem, & cita diſſecat æquora pinus.
At ſi navigium, atque ingenti corpore gaulum
Per fluctus auriga regis, tu mitte ſecundas
Exoptare auras; nam currus tardiùs illis
Incedit pelago: felici carbaſa vento
Cuncta nec inflantur, primi ſed linea mali
Vela auram accipiunt, & cætera muta quieſcunt.
Obliquos pete, nauta, Notos de rupe cadentes;
Nam ſic aura ſinus omnes cita flamine complet,
Ac multa pellit vi navim: fluctibus illa
Prona volat, roſtroque maris lata æquora ſindit.
His animadverſis, magnæ labor improbus artis

Sub-

Subſequitur, curſu in medio cùm flaminis auræ
Quid cùm venti mutantur.
Mutavere loca, & ſedes liquere priores:
Ut, Borea ceſſante, loco qui proximus ardet,
Circius Oceano pernicibus irruat alis.
Rectorem extemplo clavo torquere carinam,
Tunc opus, Oceanique plagam, quam linea primùm
Luſtrandam oſtendit perquirere, perque tumentis
Cærula Neptuni curſus intendere in illam.
Illa ſed in primis, vento variante, magiſter,
Cura tibi ſpectare mari, qui cardine verſo,
In velum ventus ſubita ſpiraverit aura.
An ne Nothi fuerint flatus, animæque minores
Ventorum; nam ſæpè mari, ſpe falſus inani,
Non benè perſpectis jactatur navita ventis.
Ac velut in bivium preſſus cùm faſce viator
Venerit, ignarus neſcit carpenda duarum
Semita quæ ſit, & alta ſecum in mente volutat;
Quà maturet iter, veniat quo tutus ad urbem.
At quoniam, ſeu preſſa hominis formidine cœca,
Seu Fato pellente ruit mens neſcia rerum,
In dubiis anceps animus pejora ſequetur,
Inſcius obliquum per inhoſpita luſtra viator
Carpit iter, ſenſimque viæ de tramite recto
Flectitur, & ſpatiis ſemper majoribus errat.
Principiò qui parvus erat, fit maximus error,
Sub finem, creſcitque malum currentibus horis.
Sic ubi purpureo proceſſit Veſper Olympo,
Defeſſus torquere retrò jam lora viator
Cogitur, & nigra ſylvarum errare ſub umbra.
Non ſecùs, ignarus venti cùm vela magiſter
Obliquo temone dedit ſpirantibus auris,
A recto ſenſim diſcedit tramite, vaſtis
Transversùm propulſus aquis, cùm denique longè
Quæſita Tellure alias ſe vertit in oras
Ignarus, curſumque retrò inſtaurare neceſſe eſt.
Me quondam Ænariæ memini ſub rupibus altis;
Pericula ex ventorum inſcitia, & Britannici navarchi caſus.
Quà latus obvertit Prochyte, collesque Dicharchi
Aſpicit apricos, ubi puppibus hoſpita tendit
Litora, pacatosque ſinus in valle reducta,
Quaſſata cum puppe Lycam vidiſſe Britannum,
Ænariæ ad portum venientem à gurgite vaſto.
Ut primùm è puppi ſociis comitatus in actam
Deſcendit, quæ cauſſa mali, qui bella tuliſſet
Perquiro, nam notus erat: reſpondit & ille:
Hæc tibi de multis (prohibet nam dicere plura

Altus

Altus corde dolor) Drepanum, cùm Delia cœlo
Luceret, lenique afflaret flamine Caurus,
Deſervi, velumque dedi, quà diruta ſaxis
Vix propriis Carthago jacet viſenda ruinis.
Aſt ego dum tenues auras, atque aëra capto,
Credideram ſpirare Nothum de litore Caurum.
Inſcius hæc: non ille Nothus mea carbaſa Caurus,
Ipſe ſed è Siculo tendebat litore Caurus,
Qui procul in Leptim, ſcelerataque litora vexit,
Quà mare, quà terras prædatur barbarus Afer.
Ignari ut primùm portus intravimus, ecce
Armatas quatuor Mauris prædonibus alnos
Aſpicimus: retrò ſubducta in valle latebant.
Ut me delapſum ſceleratæ ad litora terræ
Conſpexere, ruunt: ſubitò crepuere metalla,
Atque exploſa cavo pila ferrea verberat altam
Ære ratem, crebròque ſonat Vulcanus ad auras.
Bellum horrendum, atrox, nigraque in nube procella
Subſequitur: crebris ardet latè ignibus aër,
Omnia & ex imo reboant freta cærula fundo.
Jamque ego diſparibus cedebam victus ab armis,
Tempeſtas cùm dira mari ſe ſuſtulit alto,
Quæ tonitru, nimbisque, & fulmine bella diremit.
Sæpè novi caſus vicibus nos ordine verſis
Caſibus eripiunt, & Fatum Fata morantur.
Hinc ego vix tandem pelago jactatus, & armis,
Hùc veni incolumis. Ventos captate, magiſtri,
Qui ſint, quo certo mundi de cardine ſpirent;
Ne tandem ignari in diſcrimina certa ruatis.
Hæc tunc ille: tibi quæ nunc meminiſſe juvabit.

Sed Major, Palinure, labor, duruſque paratur;
Cùm proræ incumbit ventus, retròque repellit
Litore ab optato ſpumoſa per æquora puppim:
Tunc ea ſolicitum preſſabit cura magiſtrum
Obliquare ſinus, & turgida frangere multo
Æquora circuitu, ac vento transverſa furenti
Obniti, ſenſimque anfractu vincere longo.
Ac veluti miles cùm Martia mœnia turris
Fulminibus crebris, tonitruque horrentia multo
Aggreditur: non ille audax ruit ignea contra
Fulmina confeſtim, ſtrepitantiaque æra laceſſit,
Nam ſe præcipitem certo objectare periclo,
Vincere cùm poſſit, Martem & ſuperare moriendo,
Non virtus hæc, ſed temeraria, cœcaque mentis
Conſilia, inſanuſque animi furor. Ergo ubi prudens

Quid cùm ventus è prora flat, & quæ obliqua navigatio per acceſſus, quod noſtri *volteggiare* dicunt, Galli *aller ſur les voltes*.

Acceſſum videt in muros prohibere metalla
Concava terrificis latè exhorrentia bombis,
Non contrà miles procedit, & æquore aperto
Excipit ardentem nudato pectore Martem.
Sed priùs obliquum tuto munimine vallum
Impiger in latus attollit, paliſque revincit:
Vimineamque ſtruit loricam, & fortibus illam
Turriculis munit, ſtipato & milite complet.
Tranſverſum molitur opus, dextraque, ſiniſtraque
Obliquè extendit: ſic ſenſim mœnia contrà
Urget opus, flexoque tegit circùm aggere corpus.
Cùm tandem ſeſe vicino ex aggere muris
Objectat, teliſque premit jam proximus arcem.
Qualis in Ægæum centum cum flexibus errans,
Et centum aggeribus riparum ſe arduus infert
Mæandrus, tortoque volumine verberat undas.
Non ſecùs adverſo ventus cùm flamine perflat.
Obliqua in ventum nitatur puppe magiſter.
Nunc dextram temone petat, ſubitoque relicta,
Diſcedat: rurſusque volans petat ille ſiniſtram:
Tranſverſumque vadum frangat, perque æquora circùm
Multiplici flexu, atque iteratis curſibus erret.
Cùm tandem adverſi ſuperato flamine venti,
Defeſſas curſu puppes ad litora vertat.

Difficilis navigatio adverſo vento intra anguſta loca, & circa promontoria.

Maximus at nobis labor hic, cùm puppe volantes
Nitimur exceſas retrò transmittere rupes,
In longùm pelago vel procurrentia ſaxa,
Ac ſimul in proram Boreas ruat horridus Urſa:
Aut inter freta terrarum diſcrimine parvo
Cùm petimus portus, urbeſque in valle repoſtas,
Sæpè dies multos curſu trivere morando
Rectores vento obluctantes viribus, altum
Ut latus exceſi montis, portumque ſubirent.
Attamen incaſſum cecidit labor: oſtia portus
Cùm jam lunati peteret ratis, impete multo
Fortior aſſurgens viciuis vallibus aura
Longinquùm optato pepulit de litore puppim.
Sæpè piger laxare pedes, velumque miniſter,
Et citò veliſera: ſummo demittere malo
Antennas, geminoque obvertere vela cerucho,
Cùm ventus, curſusque, gubernatorque petebat,
Non juſtis in vela modis cita flamina Cori
Accepit, ceſſitque ratis vi pulſa repentè.
Ut cùm præruptum ruit alto à vertice ſaxum,
Ni latus avertant ſubitò, cedantque ruenti

Agri-

Agricolæ, magno dejecti pondere molis
Præcipiti de rupe cadent per devia lapſu.
Ergò ubi velivolis errandum navibus inter
Anguſtis concluſa locis vada cœca profundi,
Et ſimul adverſa ventus ſpiravit ab ora,
Centum in vela manus intendant, brachia centum
Solertes famuli, & cautus ſtet puppe magiſter.
Cùm me Rhegini colles, & dulcis alebat
Cænys (1) odoratis inter juga læta ſaliĉtis,
Centum ubi purpureis halantes floribus horti
Aurea Medorum felicia citria fundunt,
Arcanas rerum cauſſas penetrare, Minervæ
Addictus ſtudiis, jam feſſus, in otia ruris
Agreſtes inter Nymphas conceſſeram, & omnes
Depuleram curas animo: me Phœbus habebat,
Me Muſæ tantùm, & dulces antè omnia Muſæ.

Villæ Rheginæ ad Cærym deſcriptio, & Joſephi Mareſcalci elogium.

Valle ſub umbroſa, vitreique ad fluminis undas
Eſt nemus, & circùm placidis loca fœta ſaliĉtis,
Deliciæ Vatum, & ſtatio gratiſſima Muſis:
Hic inter ſalices, placidique ad murmura fontis,
Quà circùm grata viret alta jacentibus umbra
Populus, & patulis tendit ſua brachia ramis,
Nobilis æſtivo quondam ſub Sole (2) Meralcus
Splendida regali ſtruxit convivia luxu.
Ille hic Parthenias herboſo in gramine Muſas,
Una & Parthenium juſſit diſcumbere Vatem:
Partheniis gratus Muſis, Vatique Meralcus.
Dum primos dulci Baccho libamus honores
Chryſtallo in nivea, ſubitus conclamat agreſtes
Vicina è ſpecula cuſtos: ruit agmine facto
Sylveſtrum numeroſa manus: citò litora complent
Armati agricolæ, ſudibusque, & falce recurva.

R 2 Haud

(1) Promontorium Calabriæ ſupra Columnam Rheginam, ex quo brevis in Siciliam tranſitus eſt, Peloro objectum (*Capo della Volpe*) Incolæ vocant; ex hoc enim Siculi freti æſtus (*la rema* Itali nautæ dicunt) exordium ſumit. Non longè ex hoc promontorio, amœniſſima villa eſt, & pagus Collegii Rhegini, cui (*Cannatello*) à proximo Arundineto nomen factum eſt. (2) *Joſephus Mareſcalcus* nobilis Rheginus Saliceti Dominus, qui ſæpè in amœniſſimam Saliceti ſui villam, ac nemus Vatem, cui vel in primis charus erat, excipiebat læto, & pereleganti convivio. Vir comis, & eruditus, & ad animos ſibi officiis promerendos unicè factus.

Haud mora, ſemotis epulis, conſurgimus omnes;
Tela citi capimus, celereſque ad litora greſſus
Tendimus, & circùm denſis ſtipamur in armis,
Ignari quæ cauſa viros civiſſet agreſtes.
Aſt ego (quandoquidem ventura præſcia Vatum
Mens eſt) Trinacriæ properare ad litora claſſem
Gallorum ingentem, pacis quæ fœdere rupto
Gallicæ Claſſis Meſſanam venientis deſcriptio.
Horrida Zanclæis tunc arcibus arma ferebant,
Admonui: haud Phœbi Vatem cortina fefellit.
Cænyos ad litus dum venimus, omnia circùm
Æquora turritis ſpectamus operta carinis.
Qualis Taygetus, vel Menalus, aut Erimanthus
Arboribus tegitur denſis, & ſydera pulſat.
Velivolas inter ſylvas, pinuſque natantes
Ingens turris erat (turrim ſi dicere fas eſt,
Quæ ſe mole mari tollebat Cycladis inſtar)
Hæc alias inter tantùm ſurgebat Olympo,
Quantùm turriti ſcopuli demiſſa cacumen
Et prætoriæ, omniũ hac ætate celeberrimæ, quam à Ludovico Magno Magnum Ludovicum Galli appellarunt.
Saxa ſuper cœlo tollunt, nubeſque laceſſunt:
Aut Siculos quantùm colles ſupereminet Ætna.
Navis erat multo regali ſplendida luxu
Conformata ducis ſtudio, quo panderet Orbi
Quàm ſint divitiæ ingentes, Gallique ſuperbæ
Regis opes. Surgebat aquis tota aurea moles:
Ex auro puppis, nitido ſplendebat in auro
Prora, coronatæ turres, atque aurea cuſpis.
Ipſa etiam fulvo radiabant roſtra metallo,
Et geminum latus ardebat fulgoribus aureis,
Et mali, & ſpeculæ, & veligeræ antennæ.
Ipſa Pharos ſummo fulgebat vertice puppis
Aurea, nocturnas cœlo pulſura tenebras.
Verùm materiem, pretioſaque dona metalli
Artificum ſuperabat opus; namque inclyta centum
Magnanimùm ſimulacra virùm, ſpirantia centum
Signa ducum, & fulvo ſeries longiſſima regum
Artifici cælata manu ſpirabat in auro.
Inciſæ ſtabant acies, fuſique tyranni,
Devictæque mari claſſes: ſpumabat in auro
Oceanus, flavi fluctus, & vertice fulvo
Aureus auratis Delphin ſaliebat in undis.
Auratæ centum ſpeculæ latera omnia circùm
Multiplici ſerie totidem tormenta ſub alto
Condebant gremio: tandem placidiſſima viſu,
Aurea ſpuma velut, fulvum quam deſpuit aurum,
Tota coruſcabat radianti lumine Cyclas.

Aſpe-

Aſpera cælatis tot floribus, aſpera ſignis.
Ac, veluti ſpeculum, fulgebat lucida circùm,
Cùm radiis illam ſplendentibus æthere Titan
Luſtrabat, rutiloque ardebat lumen in auro.
Tota repercuſſis radiis cava litora circùm,
Et Calabri ardebant colles, colleſque Sicani:
Subter, & in tremulo ſplendebat gurgite pontus.
Quingenti puppem juvenes fulgentibus armis
Marte tuebantur, totidemque in vela miniſtri
Prompti aſſurgebant vi multa, & corpore forti.
Illam dixerunt Magni cognomine Regis
Magnam Ludovicum, & tali nomine digna
Puppis erat: talis Siculum viſenda per æquor
Errabat, trepidi undoſam cùm venimus actam.
Ut primùm alatam ſpectavimus æquore ſylvam,
Hæſimus, auratamque, oculis mirantibus alnum
Attoniti ingentem luſtravimus: aurea pectus,
Atque oculos miſto tenuit terrore voluptas.
Aurum oculos, captumque animum, ſenſuſque tenebat:
Martia ſed centum terrebant fulmina mentem,
Uſque adeò tutum nihil eſt; terremur ab auro:
Sævior & fulvo Mars eſt armatus in auro.
Litoribus noſtris, Dii, talem avertite puppim,
Ne pacem Italiæ turbet, pacataque regna
Regibus AUSTRIACIS tot jam dominata per annos,
Aurea pax vigeat: quantùm eſt in fluctibus auri
Diſpereat, pereatque auri inſatiabilis ardor;
Hoſtes ne nobis fulvo inſidientur in auro:
Inſidioſa dolos auri vis prodiga tendit.
Æquore, poſt curſus varios, cœloque remenſo,
Jam (1) Zancles portum claſſes, & longa theatri
Brachia ſe ſummo tollentia vertice cœlo,
Intrabant, in vela Noto ſpirante ſecundo,
Languidus extemplò cecidit Notus, & citus alis
Labitur anguſti Boreas de ſede Pelori:
Atque ſinus auras venientes murmure læto
Accepere, retròque receſſit concita claſſis
Vi multa Boreæ venientis nec mora, cunctæ
Tunc vento obniti contrà cœpere carinæ;

Et

(1) Meſſana, ſic dicta, quia ibi Saturnus falcem, qua patris pudenda præſecuerat, abſcondit; falcem enim Zanclon Siculi vocant: vel potius quia urbs curvitate ſua falcem refert: totam autem portus curvam oram ſuperbiſſimo ædium theatro cives adornarunt, quo nihil in tota Europa prẹſtantius eſt.

Et ventum ſenſim vento ſuperare ſequendo.
Ante alias Boreæ obluctarier aurea Cyclas
Cœpit, & obliquè in ventum dare vela: ſub alta

Galli navarchi mira peritia.

Sedulus aſſidens puppi molitur habenas
Longo uſu, multaque exercitus arte magiſter.
Nunc hàc, nunc illàc currus retinacula flectit:
Nunc petit Heſperiam curſu: & jam proximus oræ
Torquet iter, Siculæque levi ſuccedere terræ
Feſtinat curſu: propiùs mox flamine multo
Huc ubi iam venit, celeri fugit ocyùs Euro,
Obvertique jubet velum: promptique miniſtri,
Haud mora, conſurgunt omnes, atque ardua torquent
Cornua, detorquentque, citi & data juſſa faceſſunt.
E prora hic tendit; dat & ille è puppe rudentes:
Pervigil hic ſcalas celeri pede preſſat, & alto
Contendit malo, & carcheſia ſumma manu jam
Arripit, & lætus circo ſedet inde coronæ.
Et facit ille pedes, & veli cornua flectit
Impiger, obliquatque ſinus; nunc contrahit alter;
Nunc pandit: tunc juſta truci dat carbaſa vento;
Aſſurguntque alacres opera ad navalia nautæ
Unà omnes, ſtudiumque unum, & cura omnibus una eſt,
Intereà regit ipſe ratem Palinurus in undis:
Rurſus in Italiam flectit temone carinam,
Obliquatque mari curſus, ſenſimque ſub Arcton
Scandere conatur puppi, Cænymque virentem
Exuperare. Fluit pelagus de litore Cænys
Zanclæum in portum, curſusque citiſſimus. Acri
Non opus hic eſt (mira quidem, nec credita vulgo)
Remigio, ventoque ferunt ipſa æquora puppes.
Quin etiam Boreas ſpirat de puppe ſecundus,
Cùm Cænym legere rates. Propè litora claſſis
Cænyos, obluctante freto, pervenerat, & jam
Audiri ſtrepitus nautarum in litore cœpit,
Velorumque fragor: pictis terrebat ab armis.
Nos Gallus: noſtris & terrebatur ab armis.

Marini Caraſæ elogium.

Parthenopæus erat miles, cuſtodia collis
Cui fortè obtigerat, generoſus, & impiger armis,
Dux illi Marti charus, Vatique (1) Marinus

Ca-

(1) *Marinus Caraſa*, *Martii Caraſæ* Excellentiſſimi Madalunenſium Ducis germanus, qui tunc Rhegii Neapolitanorum militum legionem Tribunus regebat. Vir animo penè regio, & ad maxima quæque natura comparatus, Vatique perquam familiaris.

Digitized by Google

Carafidùm de gente ſatus, tot clarus avorum
Nominibus, primæ quot ſunt ab origine gentis:
Magnanimi heroes cuncti, geſtiſque ſuperbi,
Illuſtres centum titulis, & laude decori,
Quos inter claros heroas, & ipſe videndus
Egregia incedit laude, & virtutibus heros:
Acer equis, promptuſque manu, promptuſque ſagittis,
Promptus conſilio, quo non felicior alter.
Hoc duce jam fretus miles tentare parabat
Principium pugnæ, rigidiſque emittere cannis
Fulmineas per inane pilas; crebroque rotatu
Torpentem ſicca excutiebat reſte favillam.
Et jam admota truci radiabat Veſta metallo,
Cùm ſubitò lapſus crepitanti murmure ventus
In Siculum puppes iterum latus ire coëgit.
Haud animis læta cecidit cum pube magiſter:
Rurſus tentat iter, ſerpitque per æquora gyro
Multiplici, & ventum conatur vincere vento.
Cùm tandem magnis, & viribus uſus, & arte,
Cænyos aprici ſuperato colle ſequendo,
(Nil durum eſt nobis, & inluctabile ſemper)
Dat velum in ventum, & celeri ſubit oſtia curſu.
Non ſecus (1) accipiter cùm vidit ab aëre ſummo
Arboreo ex nido, vel agreſti ex arce columbam
Egreſſam celeri lapſu petere arva volando,
Ungue rapax, crudelis, hians prædæque, rapinæque,
Advolat, & pavidam contrà ruit arduus ales.
Non tamen ille priùs contrà citò tramite recto
Adventat, ne fortè volet dilapſa columba;
Inſidias ſtruit ille fuga, meditatur & artes.
Ingenioſa fames, prędæque innata cupido:
Nunc dextra ſimulat curſus, nunc illa ſiniſtra:
Nunc medio librat ſeſe, atque immobilis hæret;
Nunc volat, & tortos deſignat in æthere gyros:
Mille per ambages ruit aëre, mille per orbes.
Itque, reditque frequens, properatque, urgetque morando;
Transverſùmque loco cedit, ferturque propinquus.
Dum fugere inſimulat, contrà venit, & propè curſu
Cùm fuerit, pavidamque premit jam proximus ungue,
Irruit, & celeri prædam petit aëre lapſu:
Æratis exploſa velut ruit ignea cannis,
Et liquidum per inane volat pila: qualis & arcu

Accipitris columbam inſectantis deſcriptio.

Evi-

(1) Nimirum Falco, qui ex accipitrum genere eſt.

Evibrata fugit cædem latura ſagitta.
Has, Palinure, artes, atque hæc exempla ſecutus,
(Nam licet egregias artes, verumque laborem,
Et ſi quæ fuerint virtutes diſcere ab hoſte)
Adverſos ſuperare Notos, fluctusque valebis,
Et tandem optatæ puppes advertere ripæ.

Quid cùm lenè in velum venti ſpirant.

Eſt etiam ille labor properandis curſibus alter;
Cùm ſenſim tenuis moriture ſibilus auræ
Languet, & in lento currit pigra gurgite puppis:
Quid tibi ſolerti ſtudio tunc, rector, agendum eſt;
Expediam. Si vela Notis aurita dediſti,

Cùr antenna elevata ad Carcheſiû velociùs navis fertur.

Et Lembos agitas, vel pictas puppe triremes.
Attolle è medio antennas carcheſia circùm;
Languida ſic navim propellit fortiùs aura,
Vela implens: curſatque citus per cærula currus;
Non ſecùs ac vectem, ſi cùm longiſſimus exit,
Exigua faber impellens vi, protinus imis
Attollit lapide, & grandia marmora terris.
At ſi per canos ſpumanti flumine campos

Suppatorum uſus.

Turritas, auriga, rates moderaris, ab alto
Vertice malorum crepitantia ſuppara pande:
Illa ſinu tenues perituri flaminis auras
Accipient: fugientque trabes tranquilla per alta;
At verò immoriens velo cùm deperit omnis
Ventus, & in patriam feſſas vocat Æolus auras;
Tunc latos nudata humeros generoſa juventus
Remigio inſiſtat, pacataque marmora verrat.
Vel, ſi remigio careat ratis, illa ſilentes
Remulco (1), Palinure, tibi ducenda per undas.
Hic ſed præcipiam queis artibus otia pubes
Interea vitet: ſemper vitanda Magiſtro,
Et vitanda mari in medio ſunt otia Nautis:

Dum mari malacia eſt, cantu frangenda otia.

Quippè animi robur frangunt, vireſque remittunt;
Ergo ubi pacato ridet pellacia ponto,
Lentaque ſub roſtris vix ſciſſa remurmurat unda,
Indulgere juvet cantu, fidibuſque canoris.
Thermaico Nautæ de litore, qui freta primùm

Hyginus Fab. 4.

Tentarunt, pulchræ ſuccenſi laudis amore,
Secum una in Graja duxerunt Orphea puppi,
Qui cantu egregius, citharaque inſignis eburna
Lude-

---

(1) Remulco navim trahere, eſt illam è ſcapha remis antrorſum agere, undè meritò cùm Scaligero primam produximus: *Rimorchiare*, Gallis *Remolquer*.

Digitized by Google

Luderet, & longi faſtidia falleret oti.
Ægæi fluctus ſulcabat Theſſala pinus
Argolica cum pube: lyram ſed candidus Orpheus
Alta puppe ſedens animabat, & æthera cantu
Mulcebat: velut albus olor dum flava Cayſtri
Ad vada, Mæandrive ſedet ſub margine ripæ.
Cantu, quo ſcopuli, & Tellus pulſata ſonabat:
Et rauca attoniti ponebant murmura fluctus.
At ſocii intereà leniti carmine mentem,
Non maris errores, tempeſtateſque ſonantes
Formidant, dubioſque dies, vel inhoſpita Ponti
Non patriæ Telluris amor, non chara parentum
Cura movet: dulcis citharæ ſonus occupat aures,
Pierioque ſilent ſopitæ carmine curæ.

Argonautæ, Orpheo canente curas levabant.

Ipſa etiam cantu diſcat lenire laborem,
Remigio inſiſtens pubes, dumque æquora remis
Verrit, & ad numerum cantando ſydera pulſet,
Ut ſævas pelagi poſſit mulcere procellas.
Qui Sindas circum, & per odoriferas Moluccas,
Oceani vada læta ſecant, ut cærula tonſis,
Sic paribus pulſare modis ſua cymbala certant.

In Indico Oceano remigerant remos impellunt, ſic & cymbala pulſant. Furnerius lib. 19. c. 38.

Quin matutino cum jam ſubtermicat igne
Phoſphorus, & primi rubuere cubilia Solis,
Præcipio flatu lituos inflare canoros,
Et quaſſare manu cava tympana, lætaque ſiſtra,
Murmure quo cuncta è tranſtris excita juventus
Surgat, & Auroram concordi voce ſalutet.
Non ſecus, Oceano facies cùm Phœbus Ibero
Conditur, & fuſcas vectat nox uda tenebras.

Inſuper optatis cùm jam delaberis oris,
Increpitent magno nervi clangore, tubæque,
Æraque feſtivo diſrumpant aëra bombo,
Lætitiæ indicium: feſtoque celeuſmate cuncti
Acclament læti Nautæ, portumque ſalutent,
Portum exoptatum: tum è puppe in litus amicum
Ingreſſi, Diis vota piis pro munere ſolvant.

Non inutiles cantilenæ decantandæ

Attamen illud erit cura majore cavendum,
Nè ſtudio pejore modos, & inania cantet
Carmina, quæ ſenſim mollem per viſcera peſtem
Inſinuent, blandoque accendant murmure flammas.
Nec vos è puppi illecebroſa faſcinet aura
Mellitas inter voces molliſſima Circe:
Non & Sirenes, medio quæ gurgite nantes,
Spumoſum niveo diffundunt pectore pontum,
Et maria, & dulci complent modulamine cœlum.

Circe, & Sirenes devitandæ.

Virgineo ne crede choro, ne crede canoris
Vocibus: in ſummo quæ cernitur æquore virgo,
Inferius fera ſæva latet, caudaque biformi
Incautos feriet pellectos carmine Nautas.
Sic multi periere viri: ſic dius Ulyſſes,
Quo non mortalis vixit prudentior alter.
Inſidiis quandoque boni capiuntur: &, heù! quot
Mendaci vitium ſub imagine ſæpè fefellit.
Incertus quicunque mari ſe credit, in una
Spem certam pietate, & amico Numine ponat,
Nevè pudicitiæ leges, & jura reſolvat:
Sic aderit Deus, & felici carbaſa vento
Intendet, facilesque dabit per cærula curſus.
Nam ſi vela Venus perflabit mollibus auris,
Atque pedes, clavumque regat malèſana voluptas,
Iratum miſer ille Deum experietur, & ipſos
Ultores ventos, ultrices ſentiet undas:
Et gemino infelix, atque illacrymabilis ibit
Naufragio, ſtygias meritò detruſus in umbras.
Sed cita jam tempus pelagi vitare fluenta
Clavum in transverſùm, celeresque ferentia puppes:
Atque venenati chalybis perquirere mores,
Erroresque vagos, & veſtigare locorum
Falſus ubi in picto, & varius ſitus orbe notatur.
At mihi vos, Muſæ, ſuperi quæ vertice Olympi
Cœleſtes habitare domos, & rura ſoletis,
(Namque Deæ vos eſtis, & omnia vos quoque noſtris:
Vix famam obſcuram, nomenque audivimus ipſi)
Dicite qui maris errores, cœlique retexit
Primus, & optato potuit ſuccedere portu,
Atque oſtenſa Deùm auxilia, & læta munera nautis.
Nam niſi, Olympiades Muſæ, Jovis aurea proles
Ægiochi, veſtro inſpiretis numine Vatem,
Haud equidem dicam tantarum exordia rerum.
Ergo agite, & veterem revocate ab origine famam,
Niſi Fabula, & maris errores detecti. Vir fuit, ut fama eſt, Beroè Sebethide Nympha
Cretus, Neptuno puerum quæ juncta ſub antro
Herculeæ rupis concepit, & intulit auris.
Niſo nomen erat, qui patria regna ſecutus;
Concluſum ratibus ſulcabat Nerea, & altum
Ægæum: ſed ſæpè alias dilapſus in oras,
Quam rate quas primùm clavoque petiverat, & ſe
Inſcius incautum, & ſocios culpabat inertes,
Ac malè perſpecto fallacia ſydera cœlo.
Hic quondam vitrei Sebethi ad fluminis undas

Se-

Digitized by Google

Sederat, & triſtes volvebat pectore curas,
Cùm gnatum miſerata parens Dea, fluminis alveo
Affuit auxilium Niſo latura; ſed omnem
Divinam occuluit ſpeciem, vultusque verendos.
Mortalem in formam ſeſe induit: aurea virgo
Emerſit fluvio, viridique crepidine ripæ
Aſtitit, & forma Niſo pulcherrima viſa eſt.
Qualis pulchra Hyale cœtu comitata ſororum,
Cùm Prochyten curſu, maternaque regna pererrat
Ænariæ, gaudetque fuga prævertere cervum
Venatrix, jaculoque leves transfigere damas.
Namque Dea ex humero pictum ſuſpenderat arcum,
Et flavos dederat vento diffundere crines,
Purpureis formoſa genis, & candida mammas.
Ut triſtem aſpexit natum Dea, voce locuta,
Sic ait: O juvenis, quænam tibi cauſa doloris?
Fare age: quandoquidem demiſſo pallidus ore
Triſtitiæ indicium color eſt: cui talia contrà
Niſus ait: Fortuna mihi contraria ſemper,
O Dea (tu certe ſacri Dea fluminis una es:
Nam neque mortalis tantùm ſe tollere forma
Ulla poteſt: tama nec majeſtate videri)
Quæſitos numquam veniunt mea carbaſa portus:
Fallaces mihi ſtellæ ſunt, & cortice pictus
Ipſe etiam mundus fallax: mare, curſus, & auræ
Fallaces: ars nulla mihi, experientia nulla
Profuit: indeprenſus aquis latet error in altis.
Tunc Dea ſic Niſo, & curas ſolatur amaras:
Eſt hic, antiquum quæ ſervat ab Hercule nomen
Inſula, quò Glaucus recipit ſe feſſus ab undis
Cùm venit, & ſtratus recubat per litora paſtor;
Namque ſenex Nerei paſcit vaſtiſſima cete,
Squamigerosque greges ſub gurgite: & omnia ponti
Per liquidos campos paſtorem armenta ſequuntur,
Hic cauſſas rerum arcanas, venturaque novit;
Nam Deus, & Vates. Glaucus tibi, nauta, rogandus
Supplicibus donis: mitis nam numine Glaucus.
Ille nec inſidiis capiendus, ut horridus ore
Proteus immani, qui ſe in miracula rerum
Omnia transformat, ferus, hiſpidus: ille tibi rem
Pandet, & errorum cauſſas monſtrabit, & omnes
Occultas maris ambages canet. Ergò ubi Titan
Egerit in medium currus ſublimis Olympi,
Cùm nigrum Æthiopem, & Garamantem fervor adurit,
Et ſitiunt campis ſegetes, & florea in hortis

Niſus à Boroë matre ad Glaucum, oracula ſciſcitatum mittitur.

Gens ſqualllet, tenueſque fluunt per flumina lymphæ,
I tu, nauta, duo ſpumanti pocula lacte,
Et Surrentino duo pocula plena Lyæo,
Dona ferens; nam mitis amat ſibi talia Glaucus
Dona geri: vacuo feſſus tunc ille ſub antro
Dat placidum membris ſomnum. Neptunia monſtra
Litoribus paſſim proſtrata, & fuſa per herbam
(Nam cùm ſopitus ſomno jacet ille per antrum,
Sopitæque jacent paſſim per litora Phocæ)
Ne timeas. Hæc illa dedit, liquidaſque ſub undas
Deſcendit, diaque ſimul ſub luce reluxit,
Et circùm ſuaves ſpiravit vertice odores:
Veraque deſcendens patuit Dea; ille ubi matrem
Aſpexit Beroen deſcendere fluminis alveo,
Hac voce inſequitur, queſtuſque ad ſydera jactat;
Tu quoque crudelis falſa ab imagine formæ
Me ludis, dulceſque negas mihi cernere vultus?
Cur prohibes gnatum dextræ conjungere dextram?
Et te complecti, & teneris dare dulcia labris
Oſcula? te ne tui cœpere oblivia Niſi?
Talibus incuſat genitricem, & litora greſſu
Nota petit. Medium cœli conſcenderat axem
Phœbus, & arebant nemora, & ſitientia prata,
Et pelago fluctus torpebant, cùm ſua Niſus
Dona ferens Glauco celeri vada ſalſa phaſelo
Scindit, & Herculeæ vicina in litora rupis
Flectit iter: ſcopulo Niſus jam proximus ibat,
Undique cùm vidit proſtratas litore Phocas,
Immaneſque Orcas dulcem captare quietem.
At Glaucus gelido rupis reſupinus in antro
Serpentem primùm per mollia membra ſoporem
Carpebat; proſtrata ſolo Neptunia monſtra
Ut propè conſpexit, ſtetit, horruit: & quid agendum
Inſcius inquirit ſecum. Dea flumine ab alto
Affuit, & medio viſa eſt in gurgite, qualis
Nerine Galatea, Thoëque, aut cærula Clotho,
Cæſariem diffuſa levem per candida colla,
Et niveos nudata humeros, nudata papillas.
Atque hæc Niſo effata dedit: Neptunia monſtra
Ne timeas, ò nauta, vides quæ litore in illo;
Nam ſomno ſopita jacent; mox illa carinam
Impulit in litus; caſuque audacior ipſo
Egreditur Niſus, tacituſque incedit in antrum.
Utque antro propiùs ſuccedit, conſpicit ipſum
Tollere ſe Glaucum: ſupplex citò munera Niſus

Ob-

Obtulit, & multa paſtorem voce precatur.
Glauce pater, qui monſtra regis Neptunia, & udos
Per vada lata greges; tibi ſunt mitiſſima quando
Pectora; non humileſque preces, non munera ſpernis,
Tu noſtri miſerere: mihi da noſcere cauſ[illegible]s
Errorum, pelagi quò tutiùs invia luſtrem
Æquora, & optatum teneant mea carbaſa litus.
Tunc ille: ò juvenis confidentiſſime noſtri
Quæ Dea te juſſit properare ad litora regni,
Arcana in dubiis quæſitum oracula rebus,
Novi equidem: formoſa mihi jam cognita Nympha eſt.
Accipe nunc, penituſque animo mea dicta recondę,
Pauca tibi è multis: ſeries longiſſima, longæ
Ambages, variuſque error: faſtigia rerum
Summa ſequar, ratibus quo tutiùs ire per altum
Poſſis, quæſitoſque ſinus, portuſque ſubintres.
Herculis irrumpens anguſta per oſtia pontus
Vi magna Libyæ trans litora concitus undis
Fertur in Eoum, terraſque interfluit omnes.
Hinc ubi palmiferæ in litus defluxit Idumes,
Phœnices petit aſcendens, ferturque ſub Arcton.
Inde iterum ſaliens undantia lora retorquet
Occiduum in Solem, curſumque per Aſida tendit,
Hinc ſecat Europam; fracto jam mitior æſtu.
Ut reſilit, inſtante ſolo, pila concita retrò;
Atque repercuſſum liquido volat aëre telum
Lentiùs. Herculeas tandem ſe ſiſtit ad oras.
Hinc vagus (1) error aquis: veniens vi pontus aquarum
Transverſìm puppes agit incitus: inde carinæ
Atque alium in portum, atque aliam vertuntur ad oram.
Præterea eſt etiam (2) fallax acus ipſa, nivalem

Primus error, è motu maris in Orientem, & inde in Occidentem.

Secundus à Magnetis vertigine.

Non

(1) Primus error navigationis ortus ex motu maris ex Gaditano freto irrumpentis (*la Corrente*, Itali appellant) qui ſenſim naves in transverſum agit. (2) Error alter oritur ex declinatione Magnetis, qui non ſemper in Boreum Mundi polum vergit; alibi enim in Græcum deflectit, *Grecheggia* noſtri dicunt; alibi verò in Magiſtrum ſeſe agit *Maeſtraleggia*. Hoc autem plus, minus pro varietate locorum: in paucis verò Mundi partibus nullam habet declinationem: celeberrima loca ſunt, Inſulæ, quas *Terzeras* Hiſpani dicunt, Africæ promontorium, quod ultra Bonæſpei promontorium eſt, illudque vocant *Capo dell'Aguglie*. Tertius locus eſt apud Seres in urbem, quam *Cantonem* indigitant.

Digitized by Google

Non ſemper tremula cum cuſpide reſpicit Arcton.
Syderis illa vago nimium torquetur amore:
Diverſiſque locis varia eſt fallacia gemmæ.
Hìc petit illa polos, & cuſpide figit acuta:
Hìc celerans iter ad dextram ruit incita partem:
Hìc verò ad levam: minus hìc fugit, at magis illic,
Nec certis errat ſpatiis, nec legibus iiſdem
In lævam, dextramque plagam ſe vertit in orbem;
Fluctuat incertis erroribus, & loca mutat
Sæpè. Adeò longo variari tempore poſſunt
Res cunctæ, verſæque alium ſervare tenorem.
Mira hæc, Niſe, vagus forſan furor inditus aſtris,
Et vagus eſt lapidi ſuus ardor: & inter amantes
An quia nil firmum, nihil eſt durabile ſemper;
Aut occulta latet gremio vis abdita terræ,
Quæ ſociam flectat mentem, retrahatque, feratque.
Hæc tu dum vacuo deprenſus litore nimbis,
Non optata trahes alto procul otia ponto,
Veſtigia, & cauſſas rerum meditare latentes.
Sed varium nigræ errorem perquirere gemmæ

Quomodò inquirenda Magnetis vertigo.

Difficile eſt: hac arte tamen venaberis illum.
E ligno facies, aut cupro, Niſe, tabellam,
Et planam, & lævem, mediaque in nave locabis
Libratam in longo tripoda, quæ vertice ſummo
Sic Finitori reſpondeat, undique ab illo
Æquali ut diſtet ſpatio: mox circinus orbem
Deſcribat tabula in media, centroque rotundum
Fige ſtylum; ſuperis qui ſe rectiſſimus auris
Inſerat è centro, tabulæque impone politæ
Pyxidis orbiculum: ſummo cùm proximus ibit
Vertice Sol, orbemque ſtyli luſtraverit umbra,
Punctum, Niſe, nota in circo: poſt tempore longo,
Ardenti Phœbus cùm jam deſcendit Olympo,
Rurſus & umbra ſtyli circùm perluſtrat eundem,
Tunc opus extremos apices ſignarier umbræ.
Hinc poſtquam in partes geminas diviſeris arcum,
Linea per centrum, & medium quæ ducitur arcus,
Illa erit, immoto Mundi quæ congruit axi:
Atque erit hæc medii tibi linea vera diei.
Quantùm ex hac acus effugiet, dextraque, ſiniſtraque,
Illius tunc tantus erit tibi cognitus error.
Sed quia difficile eſt medio conſiſtere ponto

Modus alter.

Libratam fulcro tabulam tibi dextera filum
Suſpenſum teneat, rectà quod tendat ad imum
Ære grave; & puro obiectum cum pyxide Soli

Sic

Digitized by Google

Sic moveas circùm dextra, levaque ferendo,
Projecta ut medium vaga diſſecet umbra rotundæ
Pyxidis: atque umbræ punctum ſignare memento
Extremo in circo: partes ubi Phœbus eaſdem
Attigerit, (partes radio, aut ſextante notabis)
Sedulus hoc itera, punctumque in margine ſigna.
Divide mox arcum: mediæ tibi cognita lucis
Linea, & hinc trepidæ rurſus vertigo ſagittæ.
At ſi purpureo cuſpis ſe vertit Eoo,
Illam gemma plagam ſpectabit, & agnitus error:
At verò occiduum in Solem ſi cuſpis abibit,
Tunc ille Heſperiam in partem, Caurumque recedet.
Inſuper his, (1) fallax ſitus ipſe, habitusq; locorum eſt
Orbe in picto: hominum quamquam ſolertia ſumma

Tertius error ex falſo ſitu locorum in Mappis deſcripto.

Aſtra notare polo, radioque notata referre,
Altior hinc Creta, & longè promota ſub Arcton,
Et Rhodos, & Cyprus jacet altior, atque Cythera:
Ipſa etiam ſurgit Pharos altior, altus & ipſe
Flumine ſepteno Nilus, divesque Canopus.
Quæ cùm ſic habeant ſeſe: (tibi dicere pauca
E multis cupio) curvo de litore funem
Cùm (2) Galatæ ſolves longè venturus ad urbem,

Quomodò inter navigandum corrigendi errores.

Cui (3) Sabathræ nomen fecerunt, elige dextram
Puppe plagam, & rectà tepidum ne curre ſub Auſtrum.
At ſi Sardoo venias de litore tutos
In Drepani portus, partem percurre ſiniſtram;
Si redeas, lævam pete, Niſe, & gurgitis æſtus
Non tua quæſito propellet carbaſa portu.
Cùm Melita ex humili centum petis urbibus olim
Inſignem Cretam, lævas deflectere ad undas
Cura tibi multa. At Veneri dilecta (4) Cythera
Si luſtranda mari in magno, ne cortice mundus,
Ne tendas, quà monſtrat iter, ſed Solis ad Ortum
Rectà cæruleum ſulcabis Nerea roſtro.
Si Cypro querenda Pharos, litusque Canopi,
Bis ſenas læva partes deflecte carinam.

Ve-

(1) Tertius error ex vitio Mapparum Geographicarum, in quibus non ſunt veræ latitudines, ac longitudines locorum notatę: modus autem inveniendæ veræ latitudinis, longitudinisque, tradetur Libro 7. (2) Inſula Africi maris *Galata*. (3) Tripolis vetus, cujus vix ruinæ extant: eſt tamen opportuna navibus ſtatio. (4) Inſula inter Peloponneſum, & Cretam, *Cerigo*.

Audent: & celeri curſu, velut acta ſagitta,
Tyrrheni ſulcant medium, curſuque ſecundo
Nota Panormææ contingunt litora terræ.
Hos ego non auſim audaces damnare magiſtros:
Sed neque laudarim, infidas nam currimus undas:
Tuta nec eſt nobis, Zephyris ſpirantibus, æſtas.
Sæpè ſerenato dum lumine fulget Olympus,
Et Doris pacata ſilet, ſeſe ilicet atræ
Effundunt cœlo nubes, & ſydera texunt;
Ac ſubito rapidi incumbunt ſtridore (1) Tropæi,
Momento quibus è fundo ſubvertitur imo
Oceanus: fluctusque ruunt transverſa furentes.
Verùm age, non id te lateat, ſi fortè per altum
Carpis iter, rectoque petis temone Panormum;
Vicinam pete tu primùm Neſida phaſelo,
Vel juga Miſeni, Prochytęque virentia ſaxa:
Libonotum hinc verſus contende, & flantibus auris,
Remigioque vola: dextramque ſecare memento
Puppe plagam, ſenſimque undas ſuperare ruentes;
Ne te transverſùm venientum curſus aquarum
Paulatim abripiat, pellatque (2) Soluntis ad oras,
Aut ubi dividuo ſe miſcet flumine ponto
Himera (3), & hinc perdit, hinc & tenet unda ſaporem.
Ipſa ſed ad lævam longè deſerta colonis
Uſtica (4) prætereat, quàm tu tranſmittere curſu
Nocte ſub obſcura ſemper, Palinure, memento;
Nam ſe piratæ deſerto in litore condunt,
Et ſæpè incautos deprendunt gurgite nautas.
Cùm verò è Sicula remeas Tellure, repoſtos
Trans (5) Erctam perquire ſinus: hinc inde ſub Arcton,
Qui

Quid cum per Tyrrheneum recta in Siciliam iter intenditur.

(1) Venti, qui ſæpè æſtate è terra repentino turbine exurgunt, & tunc apogæi vocantur: mox è mari in terram iterum redeunt, & tropæi appellantur: violenti ſunt, & mare momento ſubvertunt, vix in occaſum durant: qui quidem frequentes in Tyrrheno mari bacchantur.

(2) Promontorium inter Himeram, & Panormum, ubi olim urbs erat, vulgò *Solanto*. (3) Fluvius. & urbs in Septentrionali Siciliæ latere Panormo diſſita orientem verſus XXIV. mil. paſſ. *Termini*. (4) Inſula Tyrrheni maris propè Siciliæ litora: eſt & mons Italiæ cùm penultimam producit, *Uſtica*. (5) Mons quarto lapide Panormo diſſitus, in quo olim Caſtellum, vulgò *Monte Pellegrino* ad radices opportuna navibus ſtatio eſt: Siculi *Mondello* indigitant.

Quà gelidis ſpirat ventus de rupibus Æmi,
Flecte viam velis, remoque, & cærula ſulca.
At ſenſim in ſeptem clavum torquere Triones
Contendas, humiles donec rareſcere montes
Teleboûm ſpectes, hinc & ſacra culmina Lubræ.
At ſi me curſum dubias auctore per undas
Inſtituis, patriasque velis remeare ſub oras,
Tutiùs in Siciliam curſus. Ne maris exiguo tentare pericula ligno,
Ne cupias: medios currant ingentia fluctus
Navigia, & vento credant vela ampla furenti;
Tu numquam è noto diſcedas litore: & illud
Neve oculos fugiat: tuta hæc Cynoſura ſecundum
Viſa regat curſum, & ſurgentia flamina monſtret.
Ergo, Panormæas curſu cùm tendis ad oras,
Et quomodò inſtituendus. Leucoſiam (1) primùm Pæſtana per æquora quære:
Perque ſinum cœlo medium percurre ſereno.
Nam tibi ſi dubio pendet ſub ſydere, tutum
Litus ama, & longo gyro lege litoris oram.
Lentus in ancipiti feſtina, navita, curſu.
Hinc ſale (2) Buxenti ſuperato, dirige clavum
In (3) Paticum, quò cùm perveneris, aſpice cœlum
Si conſtat, ſi certa mari pellacia ridet:
Quæ cùm ſic habeant ſeſe, canentia pande
Carbaſa, & Æoliis ſurgit quà (4) Strongyle ab undis,
Carpe fugam pelago, lævaque relinquere montem
Feſtina, & Liparæ tandem te vertere ad oram.
Hinc (5) Agathyrna ſuo venientem in litore cymbam
Accipiet: mox & tranſmittet ad uſque Panormum.
Verùm ſi Melitam, & terras tentare repoſtas
Et in Melitam. Fortè velis, litus primùm tu rade Sicanum,
Eoum ad Solem quod ſpectat, & alta Pachini
Saxa, ſinumque cavum, ſedemque immitis Ulyſſei.
Donec pacato accipiat te (6) Caucana portu,
Unde iter in Melitam breve panditur: aureus altos
Cùm

(1) Inſula ad extremum Pæſtani ſinus, *Golfo di Salerno*, ſic dicta de nomine unius ex tribus Sirenibus, quæ ex Græcia in Italiam navigarunt, vulgò dicitur *La Licoſa*.

(2) *Policaſtro*, ſic dictum à copia Buxi.

(3) Oppidum Calabriæ maritimum *Paola*, nota phaſelis ſtatio. (4) Una ex Æoliis à figura ſic appellata, eſt enim rotundus mons exiguæ magnitudinis, *Strongoli*.

(5) *Capo d'Orlando*, ubi quondam Agathyrna urbs.

(6) Olim portus, nunc ora, *Mulinazzo* incolæ appellant.

Digitized by Google

Cùm ſurgens roſei poſtes jam pulſat Olympi
Veſper, & occiduos vertit ſe Phœbus ad Indos,
Tende iter in noctem: & remis, ventisque vocatis,
In Libycum curvo flectas temone carinam;
Quippe ſub Auroram Melitæ laberis ad oras.
Quod ſi Sardoo circum reſonantia fluctu
Litora, Cyrnæasque petas trans Dorida Terras,
Expediam paucis. Tyrrheni litoris oram
Principio releges, ventisque in vela vocatis
Herculeum in portum venies: hinc indè per altum
Si tranquilla ſilent maria, aut felicibus auris
Arridet criſpata Thetis, ſecurus ad oras
Sardoas recto flectes temone carinam.
At dubii pendent ſi nimbi, hyemesque nivoſæ,
Iluam puppe pete, & vicinæ litora Cyrni.
Sunt qui, dum Cancri fervet ſub ſydere Titan,
In Prochytæn primùm generoſo remige puppim
Impellunt: mox uda mari cum ſurgit ab alto
Nox, & ſubluſtres inducit Luna tenebras,
In libycum velo carpunt iter, aut vada tonſis
Solicitant, Calarisque petunt trans Nerea portum.
Hanc curtam ſi fortè viam, Palinure, ſecabis,
Obniti in Pelagus contrà, dextraque memento.
Verùm age, quæ ſtudia alatos agitare phaſelos
Arva per, & colles, & litora propter amœna,
Expediam, curſusque juvat meminiſſe peractos;
Nam ſic Italiæ felicia litora quondam,
Sicaniæque oram legi, rectore Melantho,
Ventorum, & cœli, tempeſtatumque peritus,
Qui fuit, atque uſu longo verſatus in undis;
Incipiam: verum exemplo tu diſce laborem,
Jam cœlo Domitor præfulſerat Orionis,
Cùm (1) Bretti populos iterum luſtrare coactus,
Parthenopen linquo, & patriis feror exul ab oris
Quò Vati, & Muſis fatalia juſſa vocabant.
Oceani croceum linquens Aurora cubile,
Purpurea cùm luce diem referebat Olympo,
Cùm celerare moras magno clamore Melanthus
Juſſit, & invitis properare ad litora Muſis.
Haud mora, compoſitis rebus, jam faſce parato,
Me ſocii ad litus deducunt: hùc ubi ventum eſt,
Cùm lacrymis multis amplector, & ultima dico.

Quomodò in Sardiniam ſuſtituenda navigatio.

Vatis per Meridionalem Italiæ oram navigatio.

Vi-

(1) Fuit Herculis filii, à quo Brettii, quos alii Brutios appellant.

Amicis vale dicit. Vivite felices gremio Sirenis amatæ,
O ſocii, nullum pelagi quibus æquor arandum:
Læta domi ſed parta quies, atque otia vobis:
Vos natale ſolum, vos cœli mollior aura
Dulcè ſovent, Zephyrique canoro murmure mulcent.
Vos & Leucopetre, vos regum cognita (1) ſedes
Accipit interdum, vitreus quà fontibus humor
Labitur, & centum ludunt per culta Napææ:
Et vagus umbroſo veniens Sebethus ab antro
Allicit, & placidus ludit deus amne fluenti.
Hinc & Pauſilypi colles molliſſima præbent
Vobis hoſpitia, & felicibus otia Divis.
Vos Neſis, Prochyteque, & Olympia detinet ora,
Ora meis quondam ſtatio gratiſſima Muſis.
Otia, Pierides Muſæ, & mihi culta tot annis
Partenope dilecta vale, ſociique valete:
Me Calabri invitum rapiunt. Nec plura: viciſſim
Antiquum ſocii lacrymis teſtantur amorem,
Et mihi felices auras, curſusque precantur:
Quos inter primo pubeſcens flore juventæ,
Et virtute potens, & ſanguine clarus avito,
Alumni ad Superos pro Vale preces. Flavus Alexander, mihi quo non charior alter:
Nec fuit, & Muſis, & Phœbo gratior alter:
Dignus Alexander Muſis, & Apolline dignus,
Rore madens multo geminas ad ſydera palmas
Suſtulit, & Superos humili cum voce precatus,
Hæc dedit: O Superi, ſi quicquam optare precando
Poſſumus, & multa veſtrum prece flectere Numen,
Sternite molle fretum, placidosque in carbaſa ventos
Mittite, & ardentes nimbis arcete procellas:
Ut tandem nullis per cærula caſibus acta,
Litoris extremi vertat ſe puppis ad oram.
At vos, Nereides, vos cætera turba Dearum,
Vitrea quæ colitis ſpumoſæ Doridos antra,
Felices, precor, ite duces, placidoque natatu
Pandite iter, veſtrumque, Deæ, ſervatæ poëtam,
Qui veſtra Oceani cantavit munera primus,
Primus & audaces duxit per cærula nautas.

Sed

(1) Nobiliſſima Neapolitanorum Regum Villa altero ab urbe lapide Orientem ſita: locus antiquitùs Doliolum vocabatur, nunc *Poggio reale* ab Alphonſo Calabriæ Duce Ferdinandi Primi filio amœniſſimis fontibus, hortisque, & ſuperbiſſimis ædificiis primùm exornatus.

NAUTICORUM
LIBER QUINTUS.

SEd jam me patrii per litora nota phaſeli,
Tyrrhenique vocant fluctus, fluctusque Sicani,
Ac longè applaudunt Ligures: juvat ire per undas
Euboicos ultrà fines, & amœna ſecundùm
Litora, & ingenio paulùm indulgere paterno.
Hic patriæ debetur honos: nec erit labor iſte
Non gratus nautis, nec Vati inglorius. At tu,
O decus, ò noſtræ meritò tutela carinæ,
Cardenide, hos etiam tenues ne deſpice luſus;
Quandoquidem exiguis ſæpè eſt ſua gratia rebus.
Non ſemper magnis ſulcandum navibus æquor
Trans terras, mare quà patet undique, & undique cœlum, *Litoralis navigatio quam ſit amœna.*
Arbitrio ventorum, & agentis ſingula Sortis.
Interdùm licet & pictis vada findere lembis,
Ac lætos celeri colles transmittere curſu.
Salſa pererranti ſemper fuit illa voluptas
Blanda mihi, ut molles una hinc cita palmula ripas
Stringeret, & placidos hinc ſcinderet altera fluctus,
Ergo age, velocem mecum conſcende phaſelum,
Dum puri fulgent Soles, & leniter undas
Optatæ intendunt auræ, procul en vaga Lai
Flumina te nunc compellant, ſceptriſque ſuperba
Regna tuis: læto reſponſant murmure fontes,
Et plauſum ingeminant valles, colleſque ſupini:
Nereidaſque inter tibi jam præit æmula Doris.
In primis quicumque levi ſulcare phaſelo. *Principio Pubis delectus habendus eſt.*
Aut Tyrrhena paras felicia cærula ponti,

Aut longè Ligures, Hetruſcaque litora quæris,
Cura tibi inſignem, fortiſſima robora, pubem
Eligere: egregiam ſed quæ det terra juventam,
Accipe. Robuſtos primùm tibi patria Siren
Sufficiet juvenes ſulcandis fluctibus aptos,
Quos timidos numquam, numquam experieris inertes;
In caſus quoſcumque vocet Fortuna ſiniſtros,
Qui præſtantiores ſint. Audaces veniunt, & dura pericula temnunt.
Ipſa etiam mittet pubem tibi Lubra valentem,
Quæ fluctus ſecet, atque ingenti quæ pede lembum
Preſſet ovans, curſumque citet generoſa per undas.
Hiſque pares etiam juvenes tibi molle miniſtrat
Surrentum: melior ſed quæ (1) campeſtria pubes
Rura tenet: paribus vidi certare lacertis
Surrenti egregiam pubem, pubemque Minervæ,
Cùm Surrentino de litore fortè (2) redibam
Parthenopen. Prochytæ fortes ne deſpice, rector,
Nec quos Euplæe juvenes, & Olympia nutrit:
Ac qui clara tenent Romano Conſule (3) ſaxa.
Non multùm Ænariæ gentem, gentemque Dicarchi
Laudarim: non ipſa ſuos mihi jactet Amalphis,
Sint quamquam magnis ducendis navibus apti,
Et mores norint ventorum, & ſydera cœli.
Æquenſis neque det Vicus, Stabiæque vetuſtæ:
Nec Tellus Sicana ſuos, nec Brettia mittat;
Quippe apti remo non ſunt, veliſque regendis.
Rheginos tamen haud auſim contemnere nautas,
Nec duri vicina colunt qui litora (4) Oreſtis;
Solertes quondam expertus, cùm flava Simethi
Flumina, & apricis legerem ſub collibus Hyblam,
Ortygiæ (5) ſedem, & Siculi monimenta magiſtri,
Ac vitreos rauci fontes viſurus (6) Anapi.
Hinc ubi legiſti generoſam ab litore pubem,

Et

(1) Vicus Surrenti, vulgò *il Piano di Sorrento.*

(2) Poſt autumnale otium ex Villa *Joſephi Guardati* viri ornatiſſimi, qui domi ſuæ, quæ amœno in colle ad mare ſita eſt, unde pulcherrimus Crateris totius Neapolim uſque proſpectus patet, me lauto, ac geniali convivio exhilaraverat. (3) Capreæ Tiberii intemperantia celebres.

(4) Ubi nunc oppida (*Palma*, & *Bagnara*).

(5) Inſula, olim Syracuſarum, nunc illam urbs occupat.

(6) Fluvius, qui in magnum portum ſe exonerat, olim per urbem, nunc altero ab urbe lapide interfluit.

Digitized by Google

Et jam clara dies nitido ſurrexit olympo,
Poſtquam Luna novo per cœlum lucida cornu
Fulſerit, & lenes crepitanti murmure venti
Vela vocant, Palinure, cavam da fluctibus alnum,
Nec ſine purpureos fruſtrà decedere Soles:
I celer, & cauſſas ne longùm innecte morandi;
Ne te ſolicitus comprendat turbine nimbus.
   At verò ex udis cùm ſolvis vincula ripis,
Et jam Sirenis de litore ſtrata per alta
Carpis iter læto magnam clamore ſaluta
Reginam Superùm, curvo cui plurima portu
Aſſurgunt delubra, piis ſolemnia votis,
Ac veteri ſacra cultu, & relligione parentum;
Quæque regit ventos, & vaſtis præſidet undis:
Illa dabit faciles auras, curſusque ſecundos.

Virgo parens primum colenda.

   Mox ubi Sithonii felici flamine vela
Implerunt Boreæ, volitatque per æquora puppis,
Invigilet velo pubes, verſetque rudentes:
Ipſe gubernaclum ſolers moderare, magiſter,
Quò cœpti curſus, optataque flamina ducunt:
Objectique vocant viridi de vertice colles;
Namque tibi nec opus tornatæ pyxidis uſus,
Nec nivea pictum membrana ediſcere mundum:
Litus ama, & bibulas tibi palmula radat arenas.
Vitiferi colles, & ſumma cacumina montis
Pyxis erunt, propriaque tibi ſub imagine Mundus.
Quas fugias cautes, quæ ſaxa latentia fluctu
Evites, quæ fida petas & litora dicet.
Non tibi ſuadebo longè tentare profundùm,
Ac fragili immenſum pelagi percurrere lembo
Æquor in abruptum. Sed ſi fiducia tanta
Pectus habet, pontique altum ſulcare neceſſe eſt,
Pyxida tunc, Palinure, & pictum conſule mundum.
   Vidi ego, qui regis juſſu, dum bella negabant
Gallica veloci transmittere litora lembo,
Auſus per medias concluſæ Tethyos undas
Litore ab Heſperio ſepoſtos quærere Iberos,
Exiguo fretus ligno; fluctusque ſonantes,
Atque æſtus pelagi, rapidosque laceſſere ventos.
Felici hinc lætus ſucceſſu, auſoque potitus,
Auſus in Jonium deſcendere, & ire per undas
Ægæas: tenuitque mari, cœloque remenſo,
Litora Minois quondam regnata tyrannis
Victor, & Eoi luſtravit regna rubentis.
   Talia quid memoro? levis hæc audacia nautæ

Audax Navarchus qui per Jonium in Cretam navigabat.

Sed doctus cymbæ retinacula curva Melanthus
Immiſit, terriſque abduxit fune ſoluto:
Arripiunt nautæ remos, atque æquora verrunt.
Mox, longè à terra ut ventum, fortiſſima pubes
Vela ſtetit factura: mari ſed currit aperto
Puppis, & impreſſus fert impetus ipſe volantem.
Ceu per inane volat fugiens lethalis arundo,
Quam Creſſus duro ex arcu, vel barbarus egit
Threiicius. Verùm nautæ clamore ſecundo
Dant ſenſim velum in ventum, nè fortè ruentes
Obvertant ſubitæ latus auræ, & cærula puppis
Accipiat: tumuere ſinus, volat incita velis
Prona petens maria, & cita diſſecat æquora pinus.
Confeſtim velut è nido ſublapſa columba
Radit iter liquidum, cœloque excurrit aperto.
Jam mihi ſpectanti longè Crateris ab alto
Urbs auguſta, ingens, variis placidiſſima ſcenis
Panditur, & magno circùm curvata theatro
Verſicolor, Phœbo primùm radiante, pateſcit:
Phœbeos velut ipſa ſinu cùm roſcida nubes
Accepit radios, circùmque remiſit in arcum;
Extemplo curvata polo micat aurea ſummo
Thaumantis ſoboles, centumque coloribus ardet.
Omnis in obtutum nobis cadit aurea Siren
Parthenope, & latè colles qui rura coronant.
Læva Pauſilypus, pulchris juga læta puellis,
Cernitur, & dextrà qui proximus (1) Antinianus
Undique lætam urbem lætis cum collibus ambit.
Herculeæ hinc cantes, & dictus ab Hercule (2) vicus;
Vicus odoriferis ſylvarum cognitus umbris:
Et (3) Pompejanum, felicia litora Baccho,
Oſci quæ quondam, & veteres tenuere Pelasgi.
Apparent & rura, vago quæ flumine (4) Sarnus
Irrigat, & viridi prætexit arundine ripas.
Et veteres Stabiæ, & crebris juga conſita ſylvis,
Ac Surrentini colles, quibus invidet altus
Maſſicus, & dulci Bromio lætiſſima Creta.
Quin, & Oliviferæ apparent delubra Minervæ.

Crateris per hypotiposin deſcriptio.

(1) Collis, qui proximè urbem ambit vulgò *Il Vomero*, in quo pagus eſt ab antiquo montis nomine dictus *Antignano*. (2) Herculanium, incolis *Torre del Greco*.
(3) *Torre della Nuntiata*.
(4) *Scafati*.

Regnaque (1) Teleboûm felicia: longiùs inde
Parte alia ſurgens turrito vertice Neſis
Spectatur mediis in fluctibus, atqnc Dicarchi
Aprici colles, atque ignibus horrida (2) Phlegra,
Miſeni juga celſa, & olentes ſulphure Baiæ,
Atque humilis dirum Prochyte ſortita Mymanta:
Et quæ ſubjectum premit alta Typhoëa monte
Inarime (3) & circùm colles felicia læto
Uber alit centum vineta madentia Baccho.

At ratis intereà, Borea ſpirante, ſecabat
Æquor, olivifero cùm jam de colle Minervæ
Delubra, & nobis paulatim clauſtra patebant.
Hic vigil intendit velo, clavoque magiſter;
Improviſus enim medio de cardine ſæpè
Irruit Euroauſter, & æquora turbine vertit:
Et vertit velum irrumpens: tu, navita, cautus
Collige vela manu, cùm turbidus intonat Auſter:
Nec ventum ſuperare, & ſpumea cærula remis
Contendas: curſu vel proxima litora Lubræ,
Aut (4) Polli ſtatio vicina in valle petatur.

Capreas tranſmiſit, & Navarchi ſolertia.

At freta transvectus celeri cum puppe Melanthus,
Jam virides dextra Capreas, lævaque Minervæ
Saxa relinquebat, roſeo cùm Phœbus Olympo
Pronus agebat iter, currumque urgebat ad Indos;
Tunc cecidit Boreas: demitti vela magiſter
Imperat, & molli luctari in gurgite tonſas.
Haud mora, demiſſo velo, maloque repoſto
Ad latus arborea in furca, conſurgere remis
Incipiunt nautæ, & celeres freta cærula ſulcant.
Commiſit puero clavum mox ipſe Melanthus,
Arripuitque manu remum, ſocioſque laceſſens
Diffindit maria: & ſocii ſuperare magiſtrum

Con-

(1) Capreæ à Teleboo Prerelæ Regis filio, qui primus è Græcia in hanc Inſulam navigavit. (2) Mons ignivomus non longè̇ à Puteolis, *la Solfatara:* ſubjecti viſuntur Phlegræi campi, ubi Hercules Gigantes domuit: hic olim Liborinus ager, cujus mira ſertilitas ab antiquis commendatur. (3) *Iſchia*, in qua altiſſimus mons Epopeus, cui Typhoeus ſubjectus eſt: hæc autem Inſula una cum Prochyte, *Procita*, Pithecuſæ dictæ fuerunt. (4) Sinus inter Surrentum, & Maſſam Lubrenſem, in quo olim ad mare celeberrima fuit Pollii Felicis Villa: locum hunc corrupto vocabulo *Paolo* nautæ dicunt.

Digitized by Google

Contendunt : magnis, & cærula viribus urgent.
Ceu luctatores nudati corpora quando
Gramineis alacres exercent membra palæſtris;
Vel quales, nacti caprum, cervumque bicornem,
Exuperant deſerta, fame ſtimulante, leones.
Continuò adductis ſpumant freta verſa lacertis,
Et cani apparent convulſo in gurgite ſulci.
Et jam Sirenum (1) ſcopulos provectus adibam,
Cùm roſeas Titan nubes, aurumque relinquens,
Conditur Oceano; & bigis invecta ſerenis
Nox venit, humentique polos involuit in umbra.
Tunc rector: Quia blanda mari nox ſe intulit alto,
Remigio inſtemus, ſocii, curſuque petamus
Leucoſiam: nobisque dati nunc temporis uſus.
Turpe ſerenatas pro ſomno perdere noctes.
Sic ait; & nautæ faciunt mandata magiſtri.
Proſcindunt remis vada lenta; fugitque per undas,
Ceu fulmen, pelago ſubter ſpumante, phaſelus.
Hinc, prima jam nocte polo conſtare ſereno
Omnia cùm vidit, placidasque è collibus auras
Allapſas ſenſim increbreſcere, vela ſecundum
Expandi in ventum citò juſſit: & ipſe virentem
Leucoſiam contrà proram temone tetendit.
Intereà feſſi placidam per tranſtra quietem
Carpebant ſparſi nautæ: vigil ipſe magiſter
Nocturnas agit excubias; Nam cura ſalutis
Cui commiſſa hominum, & vitæ ſpes dirigit unus;
Non decet in dubiis concedere lumina ſomno:
Semper & in dubio res eſt, dum currimus æquor.
Jam (2) Silari, Zephyris ſpirantibus, ora legebat
Lembus, ubi multus gelido de flumine ventus
Sub noctem ſpirat, magna cùm voce Melanthus
Conclamat, Socii, ò vos, hic, velumque, rudentesque
Arripite: hic locus eſt (nec me ſententia fallit,
Atque acti curſus, ſervataque ſydera cœlo)
Creber ubi ſurgit Silari de flumine ventus.
Hæc ubi dicta: gravi increbreſcere murmure ventus
Incœpit: nautæ ſurgunt clamore vocati:
Arripiunt, ſolvuntque citi, laxantque rudentes.
Ceu cùm ſub noctem ſpecula conclamat ab alta

Serenis noctibus navigandum.

A rectori maximè tunc vigilandum eſt.

V 2 Cu-

(1) Tres Inſulæ Pæſtani ſinus, *li Galli*.

(2) Fluvius Picentinorum *Selo* ab incolis dictus, in hunc ſe exonerat Tanager, cujus meminit Virgilius.

Cuſtos arma vocans, dum primùm conſpicit hoſtem
Mœnibus inſtantem, vallo & propiora tenentem.
Extemplo commiſſa quibus cuſtodia turris,
Arma citi rapiunt, ſtipati & mœnia complent.

Vigilare Nautas noctu opus eſt, cum fluviorum ora, vel concava Vallium prætenavigant.

Sic vigilem te, nauta, velim dum noctis in umbra
Puppibus ora legis fluviorum, aut concava vallis,
Quà ſubita in velum deſcendit fortior aura,
Quæ, niſi confeſtim velo des pronus habenam,
Invertet latus, & navis ruet acta ſub æquor.
Vidi ego, Tyrrhenis quà ſe vagus inſerit undis,
Et molles viridi conveſtit gramine ripas
Ocinarus, cœcæ noctis periiſſe ſub umbra

Miſerabile juvenis naufragium.

Egregium forma juvenum, quo pulchrior alter
Non fuit, atque atavis, opibusque potentior alter
Et gratus Muſis, & Phœbo gratior ipſi.
Hic puer in ſylvis primos tranſegerat annos
Agreſtes inter divas, & Oreadas inter.
Hic modò per nemorum ſaltus, & confraga vallis
Veloces crebris agitabat curſibus apros;
Et modò per colles, ſylvoſaque culmina damas;
Atque agilis curſu fuit, indomitusque labore;
Acer equis: & ſæpè per campeſtria circùm
Exercebat equos, pictisque ardebat in armis.
Illum & Hamadryades ſylvis, & Oreades illum
Montibus, & comitem vitreis in fontibus illum
Najades optavere, & dilexere puellæ,
At puer infelix cùm jam pubeſcere cœpit
Major, & ingentes animos, & grandia facta
Concepit, jam laudis amans, læta otia ruris,
Et nemora alta Jovis liquit, ſaltusque beatos:
Atque deas ſprevit nemorum, ruriſque puellas.
Felix ille deas ſi non ſpreviſſet agreſtes;
Nam non irato ſenſiſſet numine Divos.
Ergo ubi tranquillo ſub ſydere navigat æquor,
Ac deſes clavo ſedet, incautusque magiſter,
Ocinari (1) demiſſus adeſt de flumine ventus:
Obvertitque ratem: proh Numina! mergitur undis
Infelix puer, & fato decedit acerbo.
Illum ipſæ cautes: illum vaga cærula flerunt;
Et Thetis, & Doris, cunctæ & flevere puellæ
Nereides; gemitusque cavo Deus edidit antro

Oci-

(1) Fluvius Brutiorum, qui propè Terinam interfluit, vulgò *Saccto*.

Digitized by Google

Ocinarus, Maneſque etiam ingemuere (1) Ligeæ.
   Hìc neque tranſierim, quod non leviore notabis
Cura. Sæpè, cavis ſpirare è vallibus, aura, *Venti qui ſint, accuratè notandum.*
Aut quam vicino deſcendere ducis ab amne,
Aut venit Illyricis è montibus, aut flat Eoo.
Quam tempeſtivè niſi tu deprenderis, illa
Paulatim in pelagus puppim propellet apertum.
Ut detur mox nulla tibi remeare poteſtas *Vatis periculum ex ventorum ignorãtia.*
In terram, quamvis frangatur remus in unda.
Sic olim medio periiſſem gurgite merſus,
Ni cautus ſenior dixiſſet nauta magiſtro;
(Voſque ſenes ſemper faciles audite, magiſtri)
Quid tardamus adhuc nos ò, lege vela; propinquo
Non hæc è fluvio ruit aura, aut Eurus ab Ortu
Vela implet veniens, aut Helleſpontius hic eſt,
Nonne vides, ut crebra micent vaga ſydera cœlo?
Montibus & ſummis ſtrepitu nemora alta canoro
Quaſſa gemant, mediaſque laceſſant cærula cautes?
(Quæ venti ſpirantis erunt certiſſima ſigna)
Hæc ille: & velum colligimus ilicet: Euroque
Obluctari unà nautæ cœpere lacertis.
Et multo tandem conatu, & tempore longo
Vix notam attigimus vicini litoris oram.
   At nos intereà ventus provexerat altos
Trans Silari lucos, & odora roſaria Pæſti,
Cùm matutino ſurgente à gurgite Phœbo,
Leucoſiam ſpectamus; & alta cacumina longè
Alburni (2) apparent croceis ardentia flammis.
Hìc ventus velo immoritur: mora nulla, juventus
Vela legit: muto luctantur gurgite tonſæ.
Proxima Leucoſiæ transmittitur ora phaſelo:
Lucanumque ſolum legimus, colleſque Velinos;
Hinc cautes, Palinure, tuas, portuſque repoſtos,
Velocique fuga tranavimus ardua montis. *Palinuri fabella.*
Et vix prærupto projecta è culmine ſaxa
Fugimus. Hìc ſenior ſpecula (3) Palinurus ab alta
Saxa manu jacit implacabilis: æquora longè

Puppe

(1) Altera ex Sirenibus, quæ in Italiam devectæ ex Græcia fuere (tertia Parthenope eſt) quæ ad Ocinarum obiit, & ſepulta eſt in Inſula ad fluvii oſtia ſita, dicta Terinæus ſcopulus, *Pietra della nave*. (2) Mons iter Silarum, & Tanagrum, vulgò *Monte di Poſtiglione*.
(3) Prominens in mari mons, à Palinuro ſic appellatus.

Digitized by Google

Puppe pete, & læva ſcopulos fuge, nauta, rigentes,
Ne te ſublimi petat ille à vertice ſaxis.
At legere alta velis ſi duri culmina montis,
Redde ſeni naulum, & ſupplex venerare magiſtrum.
Sed jam prærupti ſuperato vertice montis
Cùm plauſu, fremituque: ſiniſtras rector ad undas
Circumflectit iter, vicinaque litora curſu
Puppe petit: (melior quoniam pars acta diei)
Tunc lembo egredior primus, ſociique ſequuntur
Omnes florentes ætate, atque artibus omnes
Ingenuis: grati Phœbo, gratique Camœnis.
Mox unà ad fontem contendimus. Eſt ſpecus altum
Amœniſſimi loci deſcriptio, ubi elegans Vatis cœnula.
Scrupola ſub rupe patens, cui myrtea ſylva
Deſuper incumbit: medio de pumice manat
Mollis aqua, & nitidos inter fluit unda lapillos.
Hic hilares cuncti in molli diſcumbimus herba;
Et menſam tenui cultu, dapibusque paramus
Litoreis: primùm erumpentem flore novello
Cauliculum pingui ſucco, laridoque vetuſto,
Et tenera elixum vitula libamus: & inde
Ingentem pipere, & conditum nectare capum,
Quem tenui Cerere incruſtaverat ante Britannus
Piſtor, odorato perfundens pulvere cruſtas.
Hinc geminos barba mullos, oſtroque nitentes,
Et rutilam auratam, & ſcombrum, ſargumque ſalignis
Aſſatum verubus, quos tunc de gurgite noſtri
Captarant juvenes, pelago dum retia mittunt.
Sed nativus adhuc color aſſis, & ſua forma,
Atque odor halabat ſcopulorum dulcis, ut ipſis
Dixiſſes etiam ſpirare in lancibus illos.
Inde pyrum læti, mitemque comedimus uvam.
Sed largis ſæpè in pateris feſti inter edendum
Campanum dulci Baccho libamus honorem.
Hinc omnes, poſtquam, menſæque, epulæque remotæ,
Fronde ſuper viridi, & ſub tegmine rupis opaco
Sternimur, & placida curamus membra quiete.
Mox brevis ut membris ſopor infitus, ilicet omnes
Per Lucaniam navigatio.
Surgimus, & celerem conſcendimus inde phaſelum.
Proxima Lucanæ perſtringit palmula terræ
Litora: Projectas cautes, ſcopulosque ſonantes
Radimus, & (1) Melphis transmittimus ora fluentis.

Jam-

(1) Fluvius Lucanorum inter Palinurum, & Buxentum, accolis etiam nunc *Melſa*, & *Melpa* dicitur.

Jamque humiles ſubeunt medias (1) Oenotrides undas,
Et ſenſim retrò fugiens Palinurus opaco
Vertice decedit: colleſque, urbeſque propinquæ
Prætereunt, celerique fugit vaga ſcena theatro.
Remigio intereà provecti (2) cærula Lai
Intramus: muris torpebat fluctibus æquor,
Et longè vix ſaxa, freto refluente, ſonabant.
Ergo altas violamus aquas, & remige multo
Cærula Buxenti præter ſinuoſa volamus.
At tibi quid, Palinure, cava ſi ventus ab ora
In proram gelidis deſcendat plurimus auris,
Non ego prætercam tacitus. Reſonantia propter
Litora, ſub colles, umbroſaque culmina ſylvis
Stringe oram remis, & niſu flamina vince;

Quid cum ventus è ſinu perflat.

Subter enim colles crebreſcit mitior aura.
Sed durare opus eſt ventum, multoque labore
Eſt tibi cærulea lentandus remus in unda.
At ſi ſuccreſcat violento murmure, retrò
Flecte viam velis, rapidoque obſiſtere vento
Ne certes; labor incaſſum cadet omnis, & ipſa
Nequicquam remo inſudat generoſa juventus.
Ergo tibi primùm cura majore notandum,
Si levis aura ſinu ſubmurmuret, an vada ſurgant
Spumea, & alati diſcindant aëra venti;
Quippè quies pelagi ſæpè eſt tranquilla per oram,
Flamina ventorum quando latè acriùs altum
Invertunt violenta ſinum, tolluntque ſub aſtra.
Hoc quibus, & certis valeas cognoſcere ſignis,
Accipe. Si nimio ſcintillent lumine ſtellæ,
Ventoſæque alto denſentur vertice nubes,
Aut penitùs ſummo crebreſcant murmura ponto,
Tranquillo ne crede mari, cœloque ſereno;
Namque ſinu in medio ventus ſtrepit, & vada ſpumant.
Sed me jam raucus venientis ſibilus Auſtri.
Inceptique vocant per opaca ſilentia curſus.
Sylvarum, cœlique decus Latonia Virgo
Aſſurgens nivea luſtrabat lampade terras,
Confeſtim gelidæ vicinis collibus auræ
Deſcendunt velumque vocant: dant carbaſa nautæ:

Im-

(1) Inſulæ duæ *Pontia*, & *Iſchia* ad oſtia Haletis, vulgò *Halento*, ò *Fiume di Piſciotta*, eſt autem *Piſciotta* antiqua Velia, quæ & Elia dicta eſt, Patria Parmenidis, & Zenonis Pythagoreorum.

(2) Talaus ſinus, *Golfo di Policaſtro*.

Implent & flabra ſinus: fertur cita gurgite puppis.
Jam retrò viridem gemmato in vertice Aitam
Liquimus, & clari pariter monumenta (1) Draconis:
Hinc (2) Talai fontes, & aprico in colle (3) Carillas,
Muſcoſamque (4) Adamanta lego, (5) Blandamq; virentem,
Plurima lætus ubi ſua munera jactat Jacchus.
Inde (6) urbem impoſtam ſcopuloſo in vertice ſaxi,
Citria cui nomen fecere, atque ære potentem
Prætereo (7) Temeſam, & delubrum in colle (8) Politæ.
Fortior hìc ventus ſpirare è vallibus altis
Incipit, & ſciſſi ſpuma incandeſcere fluctus:
Nos tunc iu lævam juſſit ſuccedere rector,
Quà ventus pulſabat aquas: ſic pondere juſto
Stat ratis obliqua, & facilis freta cærula ſulcat.
Sic ego per dubias errare frequentiùs undas
Optarem: obliquas auras optate, magiſtri;
Rectum carpit iter obliqua per æquora puppis.
Nam cùm poſtico deſcendit murmure ventus
Et librata maris diffindit marmora pinus,
Improviſa latus vertit ſæpè aura ſub undas.
Tunc vigil in puppi retinacula curva gubernet
Rector, & intortus pertractet nauta rudentes.
Sed jam purpureos currus Aurora vehebat;
Cum tandem Patici ventus nos vexit ad oras.
Hìc fidos noto complexi litore amicos,
Numina (9) magna loci proni veneramur: & indè
Magnanimum viſo (10) Heroem, prolemque beatam
Tot Spinelliadùm cretorum à ſanguine regum:
Et te, Diva, meis (11) nunquam reticenda Camœnis;
O Iſa-

Per Calabriæ litoralia navigatio.

Obliquior aura felicior.

(1) Sacellum unius ex Sociis Ulyſſis. (2) Idem ac Laus, *Laino*. (3) *Cirella*, ex qua lætiſſima deferuntur vina.
(4) *Diamante*. (5) *Belvedere*, ex qua optima provenit uva paſſa: perque omnem Europam devehitur.
(6) *Cetraro*. (7) *Torre Loppa* vetuſtiſſimum oppidum, ex quo optimum æs, ut habet Homerus.
(8) Unius ex ſociis Ulyſſis. (9) Divum Franciſcum Minimorum Parentem, cujus hoc in oppido, ex quo fuit oriundus, ſuperbiſſimum extat Templum cum peramplo Cœnobio. (10) Joannem Baptiſtam Spinellum Fuſcaldi Marchionem, Paticique Dominum, virum animo penè Regio, & geſtis belli, domique clariſſimum. (11) Marchionis filia, magniq; Comitis Altavillæ conjux, Matrona literis ſuprà ſexum erudita, pietate verò, & moribus integerrima. Ab his ſæpè Poëta humaniſſimè exceptus fuit, cum Thyrrenum navigaret.

O Iſabella: ſed, ah! diro quo turbine rerum
Te properè è noſtris mors abſtulit invida terris?
Certè equidem (nec vana fides) invidit Olympus
Te nobis: numerumque volens augere Dearum,
E terris tulit, & cœli ſuper aſtra locavit.
Ergo poli quacumque ſedes de parte ſereni,
Aſpice nos, Iſabella, ratemque per alta guberna,
Atque meæ ſemper ſis tu Cynoſura carinæ.
Hinc poſtquam Dominos inviſi, & numen amicum,
Digredior. Celſi legimus vada ſalſa (1) Lyciti,
Et gelidum retrò puppi tranavimus (2) amnem.
Hinc altis impoſta jugis (3) Nepetia ſurgit,
Quondam Nympha maris, quæ Najadas inter oberrans
Infelix periit, Satyros dum caſta petulcos,
Laſcivumque fugit Panem: fluvioque ſepulta eſt.
Nunc urbs antiquæ ſervat cognomina Nymphæ,
Vati dulce ſolum: primos hìc ille ſub annos
Excoluit Muſas, teneroſque inſtruxit ephebos.
Apricos læto colles clamore ſaluto:
Ingeminant nautæ plauſus: ceu gurgite ab alto
Cùm puro aſpiciunt venientem lumine Solem
Vocales modulantur aves: longè aſſonat Echo:
Plauſuque aſſurgunt valles, colleſque ſupini.
Hinc viridum (4) Linum, & (5) Tylleſia ſaxa relinquo,
Et Baccho lætam gemmato in colle (6) Terinam;
Oſtiaque Ocinari legimus, tumulumque Ligeæ.
Hinc & vitiferos colles, & rura (7) Lameti,

Iſabellæ Spinellæ Elogium.

Nepetiæ fabula, unde urbs, Vati olim ſedes perquàm chara.

(1) Maritimum in colle oppidum *S. Lucito*. (2) Fluvius, & oppidum *Fiume freddo*. (3) Quæ & Clampetia, vetuſtiſſimum, ac nobile oppidum in colle ſitum ad Olivæ fluvii ripas, incolæ *Catocaſtro* vocant, eo quod ſubter caſtrum, quod urbi imminet, interfluat, urbs *Amantea* vulgò appellatur. (4) Promontorium ad Olivam amnem *Camolo*.

(5) Promontorium alterum, in quo urbs, & ſylva ejuſdem nominis *Capo di Corica* Calabri vocant. (6) Antiquum oppidum, cujus laudatiſſima ſunt vina, eſt autem in amœniſſimo colle vitibus conſito extructum, *Nocera di Calabria*. (7) Fluvius, vernaculo ſermone, *l'Amato*: eſt & promontorium Lametes, vulgò *Capo Suvaro*: inter promontorium, & fluvium oppidum eſt Lametus, ſive Lametia, à fluvio dictum *Santa Euſemia*. Hæc autem urbs tota penitùs abſorpta eſt in ultimo Calabriæ terræmotu: à prædicto fluvio appellatur ingens ſinus Lametinus, *Golfo di S. Euſemia*.

Digitized by Google

Angitulæque (1) cito curſu vada flava ſecamus.
Mox (2) Laërtiadæ ſpeculam ſuperamus Ulyſſis,
Dives ubi quondam turritis mœnibus (3) Hippo,
Quam fortes coluere Locri: nunc tota ruinis
Merſa jacet, congeſta jacent ſimul horrida ſaxa.
Fata urbes, & regna trahunt: ſub mole caduca
Quid mirum miſeri ſi Fatis ducimur ipſi.
Prona coloratos jam lux vergebat ad Indos,
Cùm ſubitis tegitur denſatis nubibus aër,
Atque imo ſenſim è fundo maria atra tumeſcunt:
Igneus ipſe etiam flagrabat proximus alto
Sol pelago, inſtantis certiſſima ſigna procellæ:
Quo viſu puppim detorquet rector ad oram,
Proxima quæ tuta nobis ſtatione patebat.
Agmine remorum celeri freta turgida verrunt,
Solicitique fugam capiunt ad litora nautæ.
Ut, cùm terribilem deſcendere monte leonem
Aſpexere, fugam arripiunt per rura, coloni,
Et ſua vix ſummo veſtigia pulvere ponunt.
Alipedes facit ipſe timor: nec currere ceſſant,
Ni jam ſecuri procul evaſere periclum.
Seriùs heſterno poſtquam de fluctibus ortu
Emerſit veniens attrito Delia cornu,
Surgere nec ventos, diſcludi aut nubila cœlo
Aſpicimus: pendent nubes: ſilet æquor, & altum
Sylvani nemus, & cœlo intempeſta ruit nox.
Tunc rector pelago deduci è litore cymbam
Imperat: incipiunt nautæ parere parati.
Tunc ſic ingreſſus: Non ſi mihi Juppiter ipſe
Spondeat, hoc fluctus auſim percurrere cœlo.

Difficilis per Brettium ſinum navigatio nocte intempeſta.

Hic ſinus infamis, refugisque exæſtuat undis
Brettius (3) & duris denſatur cautibus ora.
Præterea (avertant deſtro Dii numine caſum)
Si nocte ruat è cœlo ſine more procella,
Quantus aget tum corda timor? majora pericla
Impendent noctu, & terrorem plurimus horror
Accumulat: pendent animi; & mens neſcia nutat.
Quid facias, curſuque petas quæ litora, neſcis.

Qua-

---

(1) *Angitola* fluvius. (2) Parvæ Inſulæ contra Vibonem.

(3) Sive Hipponium à Locris conditum: Romani Vibonem Valentiam appellarunt, *Monteleone*.

(4) Sive Brutius, qui à Brutio promontorio, *Capo Vaticano* Scyllæum uſque extenditur, *Golfo di Gioja*.

Qualis ubi nemorum per inhoſpita luſtra viator,
Cùm Lunam obtexit nimbus, pluviæque refuſæ
Deſcendere, viæ ſpatiis deprenſus iniquis,
Quæ vitet prærupta, petat quæ tegmina, neſcit.
Rector ad hæc: cautum toties ſervata Melanthum
Sydera non fallent, nec quæ tot curſibus actis
Nota mihi, crevitque uſu experientia longo.
Quot ſimiles vidi noctes, quibus æquore vaſto,
Inter & horrores, atque alta ſilentia cœli
Erravi. Dedit ipſa vias audacia primùm:
Succeſſu tutas inde experientia fecit.
Ire igitur placeat: tutus, mihi crede, poëta,
Curſus erit: verùm ſi pigri hac nocte taberna
Brettiorum infami; tetroque manebimus antro,
Heu miſeros! quot fœda dies domus iſta tenebit.
Nam cùm Phœbus equos aget æthere, concita nimbis
Spectabis maria, & longùm durare procellas.
Crede ſeni, multi florent cui vertice cani.
His dictis commotus, iter per cærula carpo.
Tunc rector cymbam dat fluctibus: ilicet omnes
Ex acta in puppim conſcendimus: haud mora, nautæ
Corripiunt mare ſolliciti: freta verſa lacertis
Deſpumant: medio prætervolat æquore linter.
Ipſe æſtum fugiens clavum deflexit ad oram
Trinacriæ rector: mediusque ſilentibus umbris
Brettius ære ſinus proſcinditur. Acta phaſelus
Jam propè Sicaniam nitidas radebat arenas,
Cautus ab excelſa tunc clamat puppe magiſter:
O, inhibete citi tonſas: mora nulla, juventus
Curſum inhibet remis, vertitque ad litora puppim.
Ipſe mihi tum rector ovans: Ars multa Melanthum,
Illum nec cœli experientia nota fefellit.
Hæc animis conde, ut venturos carmine nautas
Edoceas; (noſtræ nam te fecere poëtam
Nereides, viridi velantes tempora myrto)
Cùm Sol Oceano demergitur, aut vaga Phœbe
Nocte intempeſta tacitas agit æthere bigas
Exoriens, nec flare levi Notus incipit aura,
Nec mare rauciſonos urgere ad litora fluctus,
Tende iter in noctem: nullus ruet aëre nimbus:
At nunc in molli corpus ſternamus arena:
Nec tentemus aquas cœca ſub nocte Pelori.
Jam ferrugineos Aurora invexerat ortus,
Cùm tandem anguſti ſpectamus clauſtra Pelori.
Arripiunt nautæ remos: pelagoque volamus.

Quando nocte in dubia tutus ſit curſus.

Digitized by Google

At mihi cernenti Siculi miracula ponti,
Mamertini Freti deſcriptio. Panditur inſuetum ſcena in refluente theatrum:
Et majora quidem, quàm quæ vulgaverat olim
Fama patrum. Freta cœca maris fervere videmus,
Et bullire ſalum, & latè incandeſcere ſpumis.
Fervidus incandet curvo velut humor aheno,
Cùm ſubter virgis ſtridet crepitantibus ignis.
Sed certis fervere locis vehementiùs æquor
Aſpicio, longoque albeſcere cærula tractu.
At læves medio fluctus, tractimque fluentes
Ocyùs ire: ratemque ſimul trahere æquora cerno.
Obſtupui primùm: mox explorare latentes
Aggredior cauſſas: quas & meminiſſe juvabit.
Heſperiæ finem juxtà, Siculumque Pelorum,
Quà modico terras æſtu ſecat unda revulſas,
(Nam, ſi vera canunt, quondam fuit utraque Tellus
Æſtus Siculus. Una, ſed ingenti mox terræ concita motu
Diſſiluit: vapor è gremio Telluris ad auras
Erumpens tantam potuit feciſſe ruinam)
Itque, reditque mare, & Lunaribus æſtuat horis.
Cùm Luna Oceano emergit, turgeſcere pontus
Et quo tempore incipiat. Incipit, & magna fertur vi percitus, ipſa
Aſcendens quò Luna trahit; nam fluctibus ille,
Seu genius, ſeu dirus amor, vel concita vis eſt,
Ut Luna veniente fluant, refluantque viciſſim,
Dum fugit. In pratis veluti flos roſcidus ille,
Heliotropii deſcriptio. Helio quem Graii Tropium cognomine dicunt,
Ut Solem mediis venientem aſpexit ab undis,
Incipit inflecti in Solem, gyroque ſequaci
Currentem curſu ſequitur: mox inde reverti
Ut vidit, retrò devexo vertice cedit,
Orbibus aſſimilans Solaribus æmulus orbem.
Floribus ingenium eſt, virtutis & æmula virtus.
Ni veteres forſan Phœbi ſuſpiret amores
Infelix Clytie, durumque ſequatur amantem.
Oceano aſſurgens Phœbe vim concitat undis:
Agglomerantur aquæ paulatim; & gurgite pleno,
Jam mare turgeſcens aſcendit ab uſque Pachino:
Plemmyrium (1) ſecat undoſum, (2) Tapſumque jacentem;
Fla-

(1) Syracuſarum promontorium contra Ortygiam, *Maſſa d'Olivero*.
(2) *Iſola delli Magniti*.

Flavaque prorumpens prætervolat ora Simethi.
Aſt ubi (1) Cyclopum ſcopulos, (2) Acimque fluentem,
Præteriit, rapida vi fertur, & impete multo
Anguſti ſaliens irrumpit clauſtra Pelori. — *Æſtuantis Freti curſus.*
Hinc Scyllæa fluens per litora, perque (3) Metaurum
Irruit in (4) portum, qui ſervat ab Hercule nomen:
Sed ſenſim fugiens æſtus langueſcit aquarum.
At poſtquam medii circum jam Luna diei
Deſcendens ſecuit, confeſtim concita retrò
Vertuntur maria, & refuga Thetis æſtuat unda.
Cùm verò ad Manes deſcendit, cærula rurſus
Aſcendunt, refluuntque hinc & converſa ſub Ortum
Dum properat, poſito ſubſidunt gurgitis æſtu.
Verùm quà Siculum Tellus Rhegina Pelorum
Spectat, & hinc Cænys ſurgit, (5) Neptunius illinc,
Eſt rapidus maris æſtus, & ocyùs unda recurſat.
Has inter terras ferveſcit gurgite paſſim,
Diverſisque locis Nereus ebullit aquoſus.
Eſt & Trinacriæ propè litus in æquore vortex
Horrendus, Graii quondam dixere Carybdim
Nomine, Cariophyllum appellavere Sicani; — *Charybdis quæ.*
Quippe illum gyro florem maris unda quieti
Exprimit: alato cùm turbine fervet Japyx,
In gyrum glomerantur aquæ: velut incita fertur
Axe ſuper longo rota mobilis, & citus orbis
Vertitur in medio; per vorticis ora rotantur
Veloces curſu fluctus: ruit unda ſub imum
Oceanum præceps, rapiturque voragine tetra.
Nam ſubtus terram, ut perhibent, Maneſque profundos — *Æſtus Mamertini varia cauſſa.*
Tenditur immenſus per concava ſaxa meatus:
Illum trans Libyæ fines erumpere fundo
Oceani voluere, viaſque ſecare latentes
Oceanum Eoum, fluctuſque haurire Sicanos.

Sub-

(1) *Li Sparagliani.* (2) *Jaci.*

(3) Geminus fluvius alter per Turianum *Seminara* fluit, accolis dictus *Fiume Marro*, alter per Medamam *Roſarno*, & appellatur *Meſuma, & Metrami*: in hoc, ajunt ſe laviſſe Oreſtem, & ſanam iterum mentem accepiſſe.

(4) Herculis portus, qui & Tropæa, ſic vocatus, quia ubi ad illum pervenit Siculi maris æſtus, revertitur, nec ultrà excurrit.

(5) Mons Meſſanæ imminens, *Colle de' Rizzi*.

Subter aquis (1) alii vaſtam conſurgere rupem,
Rupis & in medio horrendum curvamine lato
Eſſe antrum dixere, ſinuque patere capaci:
At verò rapidum contra prorumpere flumen
Litore ab adverſo, ex ipſis radicibus Ætnæ
Immiſſum cæco loca per concluſa meatu:
Inque ſpecus celeri curſu devolvier amnem.
Quò cùm ſpumoſo venerunt impete fluctus,
Merguntur ſciſſis in rupibus: inde retrorſum
Alliſi redeunt vi multa, & protinus imo
Vorticibus circum rapidis tolluntur in altum.
Seu quoniam terræ cùm diſſiluere revulſæ,
Altus ad infernos vi per loca concava Manes
Latè aditus circùm patuit, multuſque dehiſcit.
Cur Charybdis æſtuat. Hinc æſtus pelagi, hinc immanis & illa Charybdis
Cùm Notus, aut Euri furit ira, aut ſibilat atrox
Africus, horrendo implacabilis ore Charybdis
Æquor agit circùm, rapidoſque voragine fluctus
Sorbet, & eructans iterum jaculatur ad aſtra:
Pontus at immenſo jactatus turbine venti
Irruit, & crebros fert longè ad litora fluctus.
Verùm ubi vorticibus venit jam proximus, intus
Præcipiti lapſu deſcendit, & omnia circùm
Sorbet agens: veluti montano à vertice torrens
Veloci veniens devexa per avia curſu,
Obvius ut vaſto occurit Telluris hiatu,
Mergitur, & præceps Manes ruit actus ad imos
Cum ſonitu, latèque ſtrepunt per confraga fluctus:
Si tibi chara ſalus, rapidam fuge, nauta, Charybdim:
Nam ſi ſublapſus venies ubi vortice fervent
Æquora, nulla tibi dabitur fuga, nulla ſalutis
Spes ultrà: abreptam vortex trahet ilicet alnum.
Vidi ego (Dii Superi nautis arcete periclum)
Hiſce oculis, inquam, torrentia flumina vidi,
Et monſtrum horrendum Sicula ſub rupe Charybdim
Ore dehiſcentem, fluctuſque ſub ima trahentem.
Athanaſius Kircherius Mundi ſubterranei to.1. lib.2.c.15. At latus Italiæ dextrum, maris horrida virgo

Scylla

(1) Ita obſervatum ferunt ab egregio quodam Urinatore, dum Federici Regis juſſu prope Carybdim urinat, ut auream pateram ab ipſo Rege projectam è fundo educeret: huic Nicolao nomen erat à Prochyte oriundus, verum ob inſignem urinandi artem cognomento Piſcis vocabatur. De hoc plura in Halieuticis.

Digitized by Google

Scylla tenet, canibusque latrat ſuccincta marinis. Scylla quæ.
Litore denſantur cautes, penitùsque cavernis
Unda fremit, vocem ſævorum imitata luporum.
Cùm pelago jactantur aquæ, tu cautus in altum
Carpe fugam: nam Scylla ſinu complexa profundo
Diſcerpet, monſtrisque dabit tua membra marinis.
Prætereà, mare dum refluit Sicana ſecundùm
Litora, præcipiti curſu tunc ſcandit ad oras Mira de æſtu.
Italiæ pronum, ferturque rapacibus undis.
Eſt & Rhegino prætenta in litore villa Villæ Rheginæ deſcriptio.
Nacaris (1) antiquo Nymphæ de nomine dicta,
Læta ſitu aprico, & pulchris ſpatioſa viretis,
Mollemque ad Zephyrum, & Solem converſa cadentem:
Palladio è ludo quà feſſi ſæpè ſolemus
Quærere ſeceſſum Muſis, atque otia læta.
Hinc æſtus molitur aquæ primordia curſus,
Et Mamertini contendit in oſtia portus:
Ut venit, alliſus retrò ruit inde citato Æſtus multiplex.
Torrente, & medio deſpumant gurgite ſulci.
Alter at intereà per litora profluit æſtus
In Cænym; hinc lævam tendit, litusque Sicanum.
Cùm fluit unda, brevis pelago via: nullus & alnos
Pontivagas agitare labor: cita cærula puppes
Ipſa ferunt; non remo opus eſt, non flamine. Collem
Qui viridem Cęnys, ſpatioſaque rura Salicti,
Et Scyllæa (2) colunt qui litora, lintre cavata
Trinacriam nullis pulſantibus æquora remis,
Deſcendente mari, veniunt, redeuntque retrorſum,
Dum ſalit: imbelles pueri, innuptæque puellæ
Veloces agitant cymbas, fugiuntque per undas.
Non vada, nec rapidi formidant fluminis æſtus,
Aſpera quæque dies, longusque emolliit uſus.
At ſi cùm refluit maris æſtus, & unda recurſat,
Obvius ire velis, fruſtra conabere tonſis,
Incaſſumque Noti deſcendent puppe ſecundi. Sæpè hærent in æſtu naves: & quid tunc agendum?
Sæpè rates medio hærentes in gurgite vidi,
Cùm venti velum inflarent, velut aſpera ſaxis
Stat rupes immota mari, ventosque laceſſit:

Ceu

(1) Suburbanum rus Collegii Rhegini, *Nacareni* vulgus vocat. (2) *Lo Sciglio*, oppidum ſerico lanificio nobile: ex quo in Siciliam vel ipſæ mulieres ſine remo, ſed fluxu ferente veniunt, redeuntque.

Ceu ſtetit extemplo mediis in fluctibus alnus,
Cùm trabibus ſubter curvis Echeneis adhæſit.
Si fortè in rapidos ſpumoſæ Doridos æſtus
Turritæ inciderint naves, tunc ære canoro
Dant longè ſignum: Scyllæo ab litore rector
Accitus venit extemplo, immotasque carinas
Vorticibus trahit è mediis, pellitque periclum:
Multo illum nautæ ſervati munere donant.
Non ſecus è patria veniunt Tellure Britanni:
Æſtus ut Oceani refluit, dant puppibus undas,
Deſcenduntque mari refugo: mox concita retrò
Ut ſaliunt maria, è puppi demittitur alto
Anchora, & in medio feriati gurgite fidunt.
Rurſus & ex imo deducitur anchora fundo,
Cùm cedit, longèque petunt ſine remige Belgas.
Tempeſtate illa, Zanclen qua Gallus habebat,
Sicaniamque omnem bello vertebat opimam,
Cænyos aprici memini me litore curvo
Allobrogem vidiſſe virum, cui nomen Jopas,
Hunc rigidi falſa ſub proditione Sicani
Inſontem ficto indicio: quia ſcilicet igni
Aggreſſus totam clam noctu incendere claſſem,
Atque urbem ſimul, atque omnem ſubvertere gentem;
Damnavere neci, mortemque inferre parabant.
Ille ubi cognovit ſe certæ occumbere morti,
Incœpit verſare modum, quo triſtia Fata,
Et necis infandæ ſortem vitaret iniquam,
Moliturque fugam (juſtis Deus adfuit auſis).
Cùm prima ex alto rueret nox humida cœlo,
In mare ſe nudum demittit, & æquore nando
Incipit Italiam celeri contendere curſu.
At miſer hàc, illàc quà fervidus ipſe trahebat
Æſtus, oberravit dubius, vitæque, viæque.
Cùm tandem (inſontes cœlo pia numina ſpectant)
Cænyos undoſas venit jactatus ad oras
Semianimis, gelidoque jacebat litore nudus.
Fortè pererrabat per proxima litora Tarchon.
Excubias qui ſorte datæ tunc noctis habebat:
Hic ubi conſpexit Lunæ ſub luce maligna
Adveniſſe virum in litus per cærula nando,
Fit propior miſero, & novitatis imagine captus,
Dicere qui ſit, quidve agitet, quo ſanguine cretus;
Hortatur, dextramque viro dat pignus amoris.
Ille algore rigens vix hæc dedit ore trementi:

Britanni, in Belgium æſtu ferente navigant.

Galli militis audax facinus.

Gal-

Digitized by Google

Gallus (1) ego, Siculos, inviſaque litora fugi;
At tu, ſi qua animo pietas, ſi tangeris & tot
Ærumnis, mea membra fove: nec plura profatus,
His dictis, Fatoque viri commotus acerbo
Magnanimus Tarchon, gelido de litore nudum
Suſtulit, & lætus cervici imponit inertem.
Ut vicina ſubit ſociorum caſtra, rigentes
Ignibus admovit ſublati militis artus.
Hic, ubi vitali recreatus membra calore,
Et ſolitæ vires animo rediere, profatur:
Et cauſſas omnes referens ab origine dicit:
Hic mihi, vectus equo dum florea rura Salicti
Propter aquas, jubare exorto, litusque pererro,
Hæc dedit: explevitque animum novitatis amantem.
Me primùm pelagus cœco ſub ſydere nantem
Trinacriæ ad litus, quà fluctuat unda (2) Pelori, — Mirus, & in natando caſus.
Egit: & hinc refluens retrò maris æſtus ad oram
Italiæ vectavit, aquis ducentibus ipſis.
Hic me conantem vicina tenere natatu
Litora, transverſùm veniens vi pontus abegit
E terra, & Siculas iterum perduxit in oras.
Hinc, cùm jam portum, deſertaque clauſtra ſubirem,
(Seu Divûm pietas fuit illa, & credere par eſt;
Seu ſic noſtra tulit Fortuna, aut gurgitis æſtus)
Deſcendens pelagus rapuit, duxitque, benignus
Quà me ſemianimem accepit de litore Tarchon.
Sed quod tunc animo mirum, indictumque putabam;
Accipe. Triginta conſpexi in fluctibus æſtus — Triginta in Siculo freto æſtus, quorum unus calidus, frigidus alter.
Fervere, & totidem rapidis torrentibus æquor
Defluere, Herculeo dum currit ab uſque receſſu.
Qualis per campum multis delabitur amnis
Auctus aquis, curſuque fluit devexus in æquor.
Alter & in Boream currebat, & alter in Auſtrum:
Egelidis erat alter aquis; ſed fervidus alter
Amnis erat: vix nudus aquas tolerare rigentes,
Vix calidas recreatus aquas perferre valebam.
Mira quidem, ſed vera: maliſque exercitus iſta
Ipſe meis vidi; & doctum experientia fecit.

(1) Accidit audaciſſimum iſtuc transfugæ ſactum hyeme nocte rigidiſſima, ut inſtar portenti viſum ſit: illum pluribus aureis donatum ad ſuos remiſit *Theodorus Comes Barbovius*. (2) Unum ex tribus Siciliæ promontoriis, quod Orientem ſpectat, *il Faro*.

Morganæ Rheginorum deſcriptio.

Intereà canos ſepteno impulſa phaſelus
Remige ſulcabat fluctus Rhegina ſecundùm
Litora: pulchra modis cùm ſe (1) ſpectacula miris
In pelagi medio nobis viſenda dedere.
Invenient vix dicta fidem: majora Sicano
Occuluit Natura freto miracula rerum,
Quàm veniunt alto glomerati ad litora fluctus.
Illa ſed ardemus narrare, & dicere cauſſas.
Principio tenui criſpantur cærula vento,
Poſtquam multa quies riſit tranquilla per alta:
Hinc miranda vago pandit ſe ſcena theatro,
Et gratus mentem ſtupor occupat: æquore centum
Arboribus latè denſis frondeſcere ſylvas
Montibus in ſummis, & per florentia rura
Innumeros errare greges, errare capellas:
Paſtores & mille greges poſt ire ſequaces,
Aſpicio, & tenui deducere carmen avena.
Parte alia centum juvenes percurrere ſylvas,
Atque altos video montes, avidisque Moloſſis
Umbroſos nemorum latè circumdare ſaltus,
Venatuque feras agere, & vibrare ſagittas
Ex arcu, & leporem, & timidam transfigere damam.
Flumina & ex altis devolvere rupibus undas
Electro ſimiles, viridique crepidine ripas
Floribus intextas hyali ſplendere colore.
Attalico veluti variata tapetia luxu,
Aut quæ diviſi texunt aulæa Britanni.
Unum ego ſed pulchrum viſu, mirumque putabam:
Cærulei paſſim montes, auroque nitebant;
Et fulvæ pariter ſylvæ, ſaltusque, feræque.
Et venatorum croceis lita corpora guttis.
Innocuis longè ardebant trepida arva favillis:
Vernabant nemora, & ſata rura rubentia flammis.
Ut cùm purpureus mediis in nubibus arcus

Emi-

(1) Mirabile hoc refractæ poſt repercuſſionem lucis ſpectrum (Non enim in Athanaſii Kircherii ſententiam eo, qui neſcio ex quibus ſulphureis halitibus, lapillisque in Mamertini freti fundo relucentibus evenire id putat) Rhegini patrio ſermone, *la Fata Morgana*, appellant. Eſt autem adeò mirum Naturæ phaſma, ut vix fidem inveniret, ni tot eſſent oculati teſtes, quot ſunt ferè Rhegii incolæ. Contingit autem æſtate, vel autumno, cùm poſt ſummam malaciam leviter undæ criſpari incipiunt.

Digitized by Google

Emicat, & centum trahit alto à Sole colores.
Paſtores, mixtimque greges in collibus aureis
Errabant, rutiloque ardebat Tityrus auro;
Aurea & auratæ tondebant prata capellæ:
Et fulvæ Serum referebant vellera lanæ.
Alta coloratis fulgebat frondibus arbos:
Fulgebant nova poma, novisque coloribus arva.
Qualis Alcinoi Eois in finibus horti,
Heſperidumque velut trans longè Atlanta repoſti:
Qui (ſi vera ſacri cecinerunt carmine Vates)
Purpureis ardent flammis, auroque niteſcunt.
Cæruleis paſſim intermixta coloribus arva
Culta micant, virides truncis imitata ſmaragdos:
Aurea poma rubent: ſed flos argenteus exit.
Hæc dum proſpicio: pendentes aëre ſylvæ,
Atque feræ, atque homines, atque aurea flumina, & arva,
Ut venit levis aura, mari non amplius alto
Viſa mihi, & dicto citiùs fugere ſub auras.
At facies nova ſeſe oculis tulit obvia noſtris:
Alta velut verſis diſceſſit frontibus olim
Scena theatrali circo: nova viſa repentè,
Et miranda quidem pulchris ſpectacula rebus.
Penſile conſpectum ſuprà mare; & æquore fluctus
Purpureos pendere procul de puppe videbam,
Curvaque depicto protendi litora gyro.
Ad cautes fulvum ſpargebant cærula rorem
Alliſa, & fulvo ſplendebant murice cautes.
Mille rates vitreis errabant fluctibus, auro
Ardentes: varioque interdiſtincta colore
Roboraque, tabulæque cavæ, remique micabant.
Ex auro mali turrito vertice in auras
Surgebant; pictis, & per carcheſia ſignis
Undabant vexilla; velut tenuiſſima tela,
Vellere Seriadùm intertexta, & murice tincta.
Candida vela, notis ſed per confinia rubris
Texta videbantur, pictiſque undantia villis:
Et villi multa ſaturi Sidone rubebant.
Mille Phari nivea ex cryſtallo, oſtroque nitentes
Per puppes rutilo cælatæ deſuper auro,
Sole repercuſſo radiabant undique circùm:
Sol velut ipſe nitens medio ſplendeſcit Olympo.
Parte alia magno circùm curvata theatro
Urbs auguſta polo tollebat mœnia, & altis
Circuitu longo ſurgebant molibus ædes.
Mille coronato ſpatioſa palatia circo

Cæruleis depicta notis, mixtoque ſmaragdo,
Et minio ardebant, rutilæque ſimillima flammæ,
Alta videbantur ſuccendi culmina, & omnes
Igne domos flagrare; coloribus & lita centum
Tecta coruſcabant, gemmisque urbs tota nitebat.
Undantes vidi fontes vibrare favillas,
Et liquidum argentum: vibrata canalibus unda
Purior electro, mixtimque argentea guttas,
Et croceas fundebat aquas: pictoque ſub arcu
Curvata in varios ſparſim diſtincta colores
Se pulchram viſu præbebat: ut Iris aquoſas
Per nubes nitida cingit ferrugine cœlum.
Ingens turba virùm per compita, perque plateas
Errabant, quos picta humeros nova purpura, fulvique
Auratos petaſi crines, mitræque tegebant.
Et currus auro inſignes, oſtroque coruſci:
Ardebant & equi flammis, fulgentiaque auro
Mandebant fræna, & nitidum ſimul ungula campum
Pulſabat nitida, & flammis auriga rubebat.
Quales Solis equi, cùm primo Oriente reſurgunt
Oceano ardentes auro, & fræna aurea mandunt.
Hìc ubi jam cœpit venti increbreſcere murmur,
Extemplò diſperſa leves abiere per auras.
(Seu mihi viſa mari fuerint miracula in alto,
Aut ſubter pelagus, ſive aëre pendula ſummo)
Nam breve (proh dolor!) effulſit decus, & vaga lucis
Pompa mihi viſa, & levium ſpectacula rerum.
At mihi rimanti cauſſas, ſententia menti
Morganæ cauſſæ quæ ſint. Hæc potior viſa eſt: Sicana ſcilicet ora
Luce repercuſſos Rhegina in litora longè,
Inque levi primùm criſpatos ſlamine fluctus,
Nativa immitti radios ſub imagine rerum;
Hinc quicquid medio natat æquore, quicquid apricis
Collibus adverſo frondeſcit litore, & ipſam
Ingentem procul apparere à vertice (1) Falcem
Saturni, & magno curvata palatia circo.
Verùm criſpatis quia, lenè afflantibus auris,
Fluctibus incurſant radii latera inter aquoſa,
In diverſa ruunt diffracti; hinc gurgite in alto
Millenæ rerum ſpecies viſuntur, & igne
Ardere, & vario mixtim fulgere colore.
Ceu cùm luminibus nitidiſſima lumine vitra

Obii-

(1) Meſſana, de qua lib. 4.

Obiicimus (1) polyedra (vocant ſic nomine docti
Grajugenæ) variata modis ſpectacula miris
Ilicet aſpicimus: vario depicta colore
Apparent quæcumque oculis ſunt obvia noſtris.
Tum diverſa ruens nam lux pellucida vitri
Per latera, in varios miſcet ſe docta colores,
Pubentes imitata roſas, caſiamque rubentem,
Narciſſumque, crocumque, & vivaces amaranthos:
Purpureos, & picta refert Thaumantidis arcus,
Atque oſtrum, atque aurum, radiisque rubentibus aſtra,
Et centum geminas pulchra ſub imagine formas.
    Sed Rhegina vaga jam ventum ad litora puppi,
Accipiunt ubi me ſocii, atque in tecta reducunt.
    Hi læti propter felicia litora curſus,
Et nobis via per dubios tutiſſima fluctus.
Sic ego longinqui luſtrarem regna Canopi,
Et Tarteſſiacas irem ſecurus ad oras,
Si celeres mihi Parthenope daret alma phaſelos,
Mitteret & fortes juvenes, rectore Melantho.
Sed jam me, trepidis turbato in gurgite rebus,
Cura vocat, pectusque premit fragor altus aquarum:
Atque truci veniunt ſuperandi turbine venti.

NAU-

(1) Vitra multis lateribus lævigata, quæ res ſpectabiles, pro numero laterum replicatas, viſendas præbent.

Digitized by Google

NAUTICORUM

LIBER SEXTUS.

NUNC age, turbati quæ prima pericula ponti
Exuperanda tibi, & ſolertia quanta adhibenda
Ventorum adverſus rabiem, fluctusque ſonantes:
Nec non & quæ cura truces defendere Syrtes
Puppibus, & longè ſcopulos tranſmittere acutos,
Atque æſtus vitare, ſinusque inquirere, dicam.
Tu magni regina maris, Jeſſeïa virgo,
Dextra veni, trepidisque præi tu, diva, carinis:
Tu vaſtas aperi Syrtes, & marmora placa:
Collectasque fuga nubes, cœlumque ſerena.
In primis ea cura animo tibi multa recurſet,
Pendentes dubio in cœlo vitare procellas.
Ingruente tempeſtate portus quærendi. Ergo ubi jam longo nigreſcere cærula tractu
Aſpicies, monteſque atras obtexere nubes,
Vel nigrum Aurorâ latè tranſcurrere nimbum;
Flecte iter in portus, & proxima litora curſu
Tuta pete, atque moras omnes celerare memento;
Ut cùm ſublimi ſpectavit vertice paſtor
Ingratam pecori deſcendere rupe procellam,
Ac penitùs ſylvas reboare procacibus Auſtris,
Lanigerum vocat ore pecus: ſparſumque repentè
Colligit, & tutis preſſans agit agmina caulis.
Verùm ſi ſubito incumbent ſtridore procellæ,
Ut duces urbium contra aggreſſores, ita ſe nautæ contra tempeſtates inſtruãt Et loca tuta fuga, & portus penetrare negatur,
Tunc opus eſt arte, & magnis tunc viribus uſus.
Ac velut, armatus vallo cùm ſe intulit hoſtis,
Dux ubi terribilem criſtis, atque ære nitentem

Apta-

Aptavit capiti galeam, & lateri addidit enſem,
Fertur in arma ferox, aciesque, & mœnia luſtrat.
Fortibus imponit primæ tutamina portæ,
In muros alios, & propugnacula mittit.
Hos ignes jubet in vallum, atque immittere ſaxa:
Hos tormenta: cavas alios explodere cannas:
Illos murorum ſubitas ſarcire ruinas
Aggeribus plenis, lunataque cornua primis
Objectare locis: interritus ipſe per omnes
It partes, dictisque animos incendit, & iras.
Haud ſecus & rector faciet, cùm turbine ſpectat
Denſari cœlum, tollique à gurgite fluctus:
Impiger & ventis, & motis impiger undis
Obvius occurret. Subitis cùm caſibus imus
Obvii, & impavida objectamus fronte ſiniſtris
Infractos animos, ſuperatum ex parte periclum eſt.
Hos jubeat rigidos manibus verſare rudentes
Solicitos, alios demittere carbaſa ſummis
Cornibus, atque ſinus auris prohibere tumentes,
Aut citò colligere, ardenti cùm turbine ventus
Deſcendit, rectorque jubet, cùmque ipſa petit res.
Demittant alii antennas, aliique coronis
Ut fidant; maloque alii, velisque miniſtrent:
Egerat hic fluctus, æquorque refundat in æquor:
Ipſe ſedens clavum turrita in puppe magiſter
Arte regat, clavoque maris ſpumantia frangat
Æquora: nunc rectum venientem à vertice pontum;
Nunc verò obliquum accipiat, vitetque ruentem.
Sic ad opus cuncti magnis conatibus unum
Intenti, rigidas ſuperabunt arte procellas:
Urgebitque cavas aſſultibus irritus alnos
Nereus, & duro venientes turbine Cori.

Ergo ubi nautarum confeſtim munera quisque
Arripuit ſua, turbatoque in gurgite venti
Ingeminant ſeſe, magnum de vertice mali
Artemonem demitte, Notoque dolona furenti
Expande: at tibi tunc ſolertia multa adhibenda,
Ne mora ſit, fluctusque agitent ſine pondere puppes.

Cum fortius flat ventus demittendus ſtatim artemon eſt, dolonque faciendus.

Verùm ſi rauco ſuccreſcat murmure ventus,
Antennas demitte humiles à vertice ſummo:
Et velum in latus obliqua, madidosque rudentes
Contrahere hinc ſolers, hinc & laxare memento.
Languida ſed rigidi cùm turbinis aura remittit
Paulatim ſeſe, celeres tunc brachia velis
Extemplo famuli intendant; iterumque repentè

Mox & demittenda antenna.

Demit-

Demittant; cùm vela, Noto redeunte, tumeſcunt.
Intereà (quæ cura tibi vel maxima ſemper,
Rector, erit) pictas media ſub puppe tabellas
Conſule, ventorumque ferentem nomina buxum.
Quære & qui ventus ſpiret, quo turbine ducat

Mappæ, & pyxis conſulenda.

Tempeſtas: quantùmque tuo de tramite Rhombus
In levam, dextramque cadat: pariterque neceſſe eſt
Deprenſi erroris certas perquirere partes;
Quippè viam incertùm non per vada cœca ſecabis.
Nam fuerit ſi certa tibi plaga cognita cœli,
Et ventus ſimul, atque ſinis cum partibus error,
Certum iter inſtitues: quin & freta dura triſulcis
Effugies ſaxis, pelagoque errabis aperto.
At quoniam crebrò ſe hàc, illàc concita fluctu
Verſat, & in latus obliquat ſe plurima puppis,
Idcircò è medio pendebit Amalphica pyxis,
Libera ut in gyrum ſemper ruat incita cuſpis.
At quanta in dubiis ars ſit nunc rebus habenda,

Quando pedes laxandi.

Proſequar. In velum ſi dirus ab æquore turbo
Ocyùs irruerit, ſubitò det pronus habenas,
Et lævum, dextrumque pedem laxare miniſter
Conetur; diffuſa cadet ſic turbinis ira;
Ac velo cedente, perit: ceu cùm pila molle
Incidit in linum; vix impete pulſa retrorsùm
Exiliet: tenui in lino vis deperit omnis.
Impiger ipſe etiam intorquens temone carinam,
Ventorum infringet vires de puppe magiſter.
Sed quid, ſi gemini diverſo à cardine venti
Deſcendant, rapiantque leve in contraria velum,
Dicam equidem, Palinure: labor ſed maximus ille eſt.
Parte ruens gemina geminum evitare periclum,

Quid cum gemini ex adverſo ingruunt venti.

Hoc opus, hic labor eſt, altum tu deprime velum.
Ventorum cùm lucta mari fremit horrida vaſto.
Nunc raucum accipias contractis cornibus Auſtrum,
Nunc Boream; ſed fronte petas cave flaminis ictus:
Da latus: obliquus velo ruat impetus Auſtri.
Ceu gladiator, ubi incœpit certare duello,
Atque hoſtem adverſa venientem cuſpide vidit,
Extemplo avertit pectus, rigidumque cruento
Hoſti dat latus, atque eludit cuſpidis ictum.
Si, cedente Noto, diras Aquilone procellas

Vento ſæviente, non obvertendum velum, ſed demittendum prius eſt.

Arctoæ mittent rupes, cave vela repentè
Obvertas: geminis primùm demitte ceruchis:
Inde dabis Boreæ venienti vela, magiſter.
Nam ſi continuò ſtridet cùm turbine ventus,

Cor-

Cornua veligerarum obvertimus antennarum,
Prona dabit latus, & ſubter ruet æquora pinus.
Cura etiam, ne dira ruens vis ipſa procellæ
Obvertat velum: cùm videris aëre ventos
Adventare, cito conatu collige velum.
Tædia nec magni capiant te multa laboris;
Namque optata ſalus multo ſperanda labore eſt.
Verùm ſi leni deſcendant flamine venti,
Haud veto; nam crebrò memini feciſſe Thoantem.
Nec minor ille labor fluctus haurire refuſos
Sentina ex humili: rimas laxare patentes
Plurima cùm cœpit pelago concuſſa carina.
Sed quibus epotos valeas educere fluctus
Artibus, expediam, compertaque mira docebo.
In primis facili torno, duraque cavandus
Ex ulmo tibi modiolus, pedibusque carinam
Ter quinis ſuper aſcendat: ſic antlia fluctus
Evomere alta poteſt, æquorque remittere in æquor.
Hinc ſeptum in medio transverſum impone canali
Ex ære, aut ligno è ſolido: foris arctaque circo
Inſit aperta: cuproque illi mox inſuper adde,
Aut durum è corio tegmen, clavoque refige,
Concludi ut pariter poſſit, pariterque recludi.
Sive aditus ſit dandus aquæ, aut prohibendus ab illa eſt.
His actis, valido de robore necte canali
Embolum, & ære illum circùm veſtire neceſſe eſt.
Æquè & modiolo inſertus reſpondeat imo;
Ne quà per latera intromiſſus permeet aër.
Eſt cavus ipſe etiam formandus & ante cylindrus,
Cui ſeptum, medioque foramen: & inſuper olli
E corio tegmen ſit mobile, quo fluat unda
Intromiſſa tubo, & clauſo, non effluat illo.
Ferrea firmandus manica mox embolus axi
Ferreus, & ſolidis inſit verſatilis axis
Cardinibus ſuper, ut poſſit cavus embolus alto
Nunc facili attolli niſu, rurſusque deorsùm
Demitti, & potos ſentina reddere fluctus.
At verò ut valeas axem verſare rotundum,
Prælongam capulo virgam duro inſere ferro.
Hæc fuerit conſtructa tibi cùm machina, ab ipſa
Momento poteris fluctus haurire carina;
Nam ſi demittas virgam, tollasque viciſſim,
Continuò exhauſtum ex imo dabit antlia pontum.
Non hîc Ortygii miranda inventa magiſtri
Prætercam, quibus ille olim de nave Sicani

Antliæ deſcriptio, & ſtructura, qua è ſētina hauritur aqua.

Item Cylindri Archimedæi.

 Epo-

Epotos potuit fontes haurire tyranni.
Faginus, & longa tendatur mole cylindrus:
Cardine & in gemino, teretique, volubilis ille
Nectitur obliquus, cui longum ex ære canalem
Inque helicis circùm formam, ſtrictusque revolve.
Immergatur aquis pars ima: ſed alta carinam,
Et tabulata ſuper ſeſe efferat: inde cylindrus
Aſſiduè contrà fluctus verſetur in orbem.

Quo & Nautea egeritur.

Namque imo quos haurit helix, alto evomet amnes.
Non ſecus ex imo ſentinæ (1) nautea in æquor
Egeritur: putris ſemper purganda carina eſt.
Ne nautas intus concluſus peſtifer humor
Inficiat, generetque graves per corpus achores.
Intereà famuli rimas opplere patentes
Soliciti certent, & ſtupea trudere ferro
Vincula, quà veniens fundit ſe plurimus imber.
Et ſuper accenſamque picem, ceramque tenacem
Effundant. Pelagi ſed me fragor altus, & atrox
Ad majora vocat rauco ſtridore procella.

Naufragio impendente, proiiciendæ opes, impedimentaque omnia.

Ergo ubi tempeſtas vertit ſinè more profundum;
Spumeum, & elatis puppes mare contegit undis,
Tunc opus ingentes gazas, & inutile pondus
Altos proiicere in fluctus (potiatur & illis
Doris avara ſinu in vaſto, & Neptunus avarus:
Tu verò optatæ potiaris munere vitæ)
Tunc levis extemplo ſurget de gurgite puppis:
Et facilis vento adverſo, pelagoque ruenti
Deluctare labor: nec te auri dira cupido
Alliciat, nectatque moras ſpes credula longas:
Chara magis ſit vita tibi: præſtantior omni
Illa auro, regumque opibus, ſceptriſque ſuperbis.
Quin, Fato variante, fluunt, refluuntque viciſſim
Neſcia ſtare loco mortalibus addita dona:
Si supereſt nobis animus, nec dextera ceſſet.
Quæ modò Fata ferunt, referent citò divite cenſu.
Prætereà ſi fortè rapax de vertice ſummo
Dejecit turbo malum, velumque per auras

Gubernaculi jactura ſtatim reparanda, & mali.

Abripuit, vel dira Noto jactata feroci
Unda gubernaclum rapuit, ſparſitque per æquor;
Tunc rector certet citus infrænare ſolutam
Immiſſo temone ratem; nam cætera pendent
Hoc uno: Ruptis periit ceu currus habenis;

Sic

(1) Putris aqua, quæ in ſentinam per navis cola defluit.

Sic ſciſſo temone ratis: retinacula puppi
Mittere cura olli ſit prima, & maxima ſemper,
At fortes ſtudeant nautæ ſuſtollere malum:
Et prona in proram canentia carbaſa pandant.
Nemo piger, vel lentus erit, timidusque periclo.
Caſibus audaces nautas decet eſſe ſiniſtris:
Frangimus audaces, timidi ſed frangimur undis.
Ipſe ſed ante alios audacior ibit in omnes
Fortunæ caſus rector, cui cætera curæ.

Audaces in dubiis nautæ ſint, & maximè rector.

Qui non præque ferat demiſſo lumine vultum,
Pectore & ignavos animos, turpemque timorem.
Semper lætus erit, quicumque per æquora caſus
Pendeat, & læto vultu ſpes ipſe feretet.
Ac veluti, Fortuna vices dum mutat iniqua,
Verſo Marte, duces opus eſt prævertere Fata
Impavidè, & læta mentiri gaudia fronte:
Rectorem haud aliter cùm ſpes jam deperit omnis,
Naufragio pendente truci, ſimulare neceſſe eſt;
Namque omnes uno pendent rectoris ab ore,
Illius inque oculos cuncti ſua lumina figent:
Unus erit vitæ, & mortis ſimul auctor, & index.
Audebit ſi fronte fera occurſare periclis;
Audebunt ſocii pariter: ſi fortiter ibit
In caſus omnes; eadem in diſcrimina rerum
Illi etiam prompti venient: ſi lentus aget rem;
Viribus illi etiam langueſcent. Denique rector
Qualis erit; talem geret & ſe quisque miniſter.
Sic Surrentinum memini feciſſe Thoantem,
Cùm lætam Ægyptum peterem, & felicia Nilo
Arva. Per Jonii fugiebat marmora puppis,
Undique cùm cœlum ſpiſſæ texere tenebræ,
Eripuere diem, & nigra fluctibus incubuit nox.

Vatis perè naufragium, & Surrentini navarchi peritia.

Extemplo cecidit Boreas, atque alta quierunt
Æquora: nec lævis pelago ſubmurmurat unda.
Mox ſenſim tolli, non dum ſpirantibus Auſtris,
Incipiunt fluctus, venturæ ſigna procellæ.
Tempeſtas ſinè more ruet, ſi cærula nullo
Conſurgunt jactante Noto: tunc ore profari
Cœpit puppe Thoas: Quoniam ſæva imminet alto

Thoantis ad ſuos oratio.

Tempeſtas, totusque in nubem cogitur aër,
Colligite arma citi, ſolitasque intendite vires,
O ſocii, ventisque acres occurrite, & undis.
Hæc ille: & dicto citiùs generoſa juventus
Armamenta capit, nervosque, & brachia tendit.
Protinùs effuſis reboans ruit imbribus Auſter,

 Hor-

Horrendique micant ignes, tonitruque tremiſcunt
Subter aquæ, & ſcopuli, pulſataque litora longè
Nautarum mira ſolertia. Tunc nautæ in partes vertunt ſeſe ocyùs omnes,
Invigilare malo intenti, & vitare periclum.
Demittunt ſubitò velum, tenduntque rudentes:
Et velis acres animis, manibusque miniſtrant
Unà omnes, niſu unanimi, & clamore ſecundo.
Horridus adverſo cœli de cardine turbo
Improviſus adeſt, ſciſſumque à vertice ſummo
Dejectat malum: nautæ tunc ilicet omnes
Arboris incumbunt lapſæ ſarcire ruinam:
Erexere alium, parvumque dolona dedere.
Sed vento jactante fretum, jam gurgite cæco
Inſtar montis aquæ ſurgebant: undique circùm
Obruitur latus, & rimis ruit æquor apertis.
Sæva gubernaclum rapit unda, & vortice mergit.
Non animis fractus forti cum pube magiſter:
Ilicet immittunt curvæ retinacula puppi;
Quoque modo poſſunt venientia cærula vitant.
Aſt ubi diffindi trifidis latè aëra flammis,
Et ſævire Notos, monteſque attollere aquarum
Aſpexit rector, collabi jam penitùs rem
Senſit: at audaci ſocios cum fronte ſerenus
Hortatur, conditque altum ſub corde dolorem:
Altera Theanis oratio. O mihi ſorte dati, magnas nunc promite vires,
Nunc animos, quibus alta olim Acroceraunia, & undis
Diſperſas Cycladas, dirumque Capharea puppi
Legimus incolumes, Maleæque ſequacibus undis,
Ægæoque mari, Siculiſque erravimus oris:
Et duras toties hyemes, nimboſque ſonantes
Vicimus, & mediis toties evaſimus undis.
Non mala vos vincant: non vos hæc terreat atrox
Tempeſtas, ſocii: ſumus iidem, & vivimus ipſi.
Audete, ò magni; Audendo ſibi quiſque facit ſpem.
Spem vultu ſimulans dedit hæc: tum fortiter illi
Et ſuperare Notum, & ſpumantem Nerea certant.
Aſt ego naufragium quoniam impendere videbam,
Et jam ſublapſis horrendo in turbine rebus,
Spem fruſtrà accendi, geminas ad ſydera palmas
Vatis ad Superos, & *Saberiden* preces. Intendo, & ſupplex humili clamore precando,
Talibus exorſus: Si quid peccavimus ipſi
O Superi, & noxis ſacras temeravimus aras,
Parcite: ſi qua polo pietas, & fluctibus atris
Eripite hanc animam: ò, dextram proferte, benigni
Cœlicolæ: at tu, SABERIDE, Deus æquoris, alto

Axe

Axe veni, ventoſque fuga, & freta turgida placa.
Vix hæc: extemplo ſummis ſplendoribus æthra
Effulgere mihi viſa, & nigra undique circùm
Nubila diſcludi, roſeaque è nube refulgens
Eſt mihi Saberides ſpectatus in aëre, qualis
Alta peregrinus ſulcabat marmora Nerei,
Aut pedes Eoo veſtigia certa premebat.
Quo viſo fugere Noti, fugere procellæ,
Et mare pacatum, & ſummo lux reddita cœlo,
Et data tunc vitæ nobis ſimul aurea lux eſt.

A quo ſervatus.

Olli tunc ego: Quis grates perſolvere dignas,
Dive, tibi valeat tanto pro munere vitæ
Conceſſæ, quæ merſa mari periiſſet in alto,
Ni tempeſtatem pelago, ventoſque fugaſſes.
Quicquid & ingenium, & quicquid mea carmina poſſunt,
Cuncta tibi voveo; & te carmine, Dive, canendo
Implebo promiſſa memor: mihi fronte ſerena
Annuit ille; poloque volans ſeſe intulit alto,
Ergo, tibi cùm nulla datur ſpes, & ferus Auſter,
Et duræ ſuperant animos, artemque procellæ,
Auxilio tum, nauta, Deos clamore vocato.
Nam tibi contrà undas, tempeſtateſque ſonantes,
Nil facilem præter lacrymam, & pia vota relictum eſt.
Ipſe etiam navis rector, qui cuncta gubernat,
Concipiat pia vota: piis & munera Divis
Spondeat: Ipſi etiam placantur munere Divi.

Superi in extremis exorandi.

Poſtquam vota Diis concepta, & crimina multis
Cum lacrymis, precibuſque piis, Palinure, piaſti,
Acrior ingeminet ſi ventus, & æquora ſurgant,
Te primùm ferro ſublimi à vertice malum
Præcipio medium ſuccidere ad uſque trachelum;
Proiicere atque illum in fluctus: tibi cura ſed illa,
Hinc ne fortè ruens ſocios, puppimque flagellet.
Mox ſi nec vento modus eſt, creſcitque periclum,
A pterna totum celeri ſuccide bipenni.
Funibus & duris clavus tibi puppe ligandus,
Ne transverſa ferat maris unda; ratemque furenti
Da vento: docto quoniam ſpes nulla magiſtro,
Nulla arti ſupereſt: rapiunt quo turbine Cori,
Tendendum, ſi fortè cadat Fortuna, vel ipſi
Supplicibus tandem placentur Numina votis.

Quando cedendus ſit malus.

Et navis ventorum arbitrio committenda.

Præterea in pelago nimbis comprenſus iniquis,
Anguſtis concluſa vadis loca, duraque ſaxis
Marmora, & horrendas longè fuge, navita, ſyrtes.
Namque acti ventis cùm currimus æquor apertum,

Anguſta loca vitanda.

Et

Et ſi nimbiferi ſtrepitent per Nerea Cori,
Quoque modo licet, & ventos duramus, & undas.
Verùm ſi nautis errandi nulla poteſtas
Oceano datur, in ſcopulos, in ſaxa neceſſe eſt
Allidi puppem, aut ſiccis impingere arenis.
At procurva rates in litora ſi Notus egit,
Nullus ubi portus venienti brachia tendit,
Nec ſinus in tuta pandit ſe valle reductus,
Anchora de prora jacitur, quæ dente triſulco
Navim firmet aquis: verùm ſi fortior Eurus
Sibilet, & tumidi veniant à gurgite fluctus,
Mitte etiam (1) ſacram, multo quæ corpore præſtet;
Firmiùs illa ratem fundabit in æquore: ceu cùm
In gyrum vacuæ fluitant ſinè pondere lances,
Et vento, hàc, illàc jactantur, & aëre nutant:
Verùm juſta cavis ſi pondera lancibus addas,
Confeſtim medio librantur in aëre: nec jam
Dant latus in ventum, aut circùm verſantur in orbem.
Quin & turbato cùm ſtridet ab æquore ventus
Acrior, alta pete, & fractas fuge litoris undas.
Aſt ubi navigiis vicino à litore Caurus
Incidit, aut Boreæ implacabilis ira ſonantis,
Litus ama, & longè Tethyn transmitte tumentem.
Nam ſi oram fugies, transverſa ruentibus Auſtris,
Pelletur longè pinus: nec tendere tantùm
In ventum curvo poterit temone magiſter:
Vincet vi ventus; ratis & per aperta trahetur.
Quò tandem objectum ad litus frangatur, acutos
Illiſa in ſcopulos, cumulove impingat arenæ.
Sic noſtræ periere rates, & Ibera juventus
Ad Scyllæ cautes, & Oreſtis proxima ſaxa,
Portus ubi quondam ſteterat; nunc rupibus horret
Infelix ſtatio. Mauræ vaſtator arenæ
Africus imbriferis pelago inſultaverat alis.
Avalus (2) antiquo regum de ſanguine cretus
Auſtriacæ dux claſſis erat, geminosque per Orbes
Egregiis clarus palmis, clarusque triumphis:
Qui magnis olim ſulcarat claſſibus æquor

Quando jacienda ſit anchora.

Cum ventus è mari flat, fugienda litora.

Andrea Avali elogium, & qua ſe arte ſervaverit.

Atlan-

(1) *Ancora della Speranza*. (2) *Andreas Avalus* è Marchionibus Aterni *Peſcara*, & Hiſtonii *Vaſto*, Montis Sarchii Princeps, Indicæ primùm, mox Siculæ claſſis ſummus Pretor, vir & animi magnitudine penè regia, ac factis latè clariſſimis meritò immortalitate donandus.

Atlantis, latèque novum luſtraverat Orbem,
Miſſus in imperium magnum, quem mille ſecutæ
Sunt acies: domuitque ingenti clade tyrannos
Oceani, & rigida piratas cuſpide fregit:
At tunc Zancleos dura obſidione premebat.
Hic, quem multa maris dudum experientia doctum
Fecerat, & cœli pariter, ventique peritum,
Ut denſo vidit venientem turbine nimbum,
Impiger hæc claſſem ferri mandata per omnem
Imperat: Italiæ cautes, ubi Scylla remugit,
Et maria alta citi fugiant, vicinaque roſtro
Litora Sicaniæ ſtringant, humilemque Pelorum:
Quò demùm ſervata mari ſe claſſis aperto
Mittat, & ad tutas vertat ſe navibus oras.
Ipſe latus ſtringit Siculum, raditque Pelorum:
Hinc in (1) Leucopetram contendit, & æquor apertum
Puppe petit, ſenique alii petiere, ſecuti
Rectorem, tutique ſinum tenuere Tarenti.
At reliqui magni temnentes juſſa magiſtri,
Protinus in ſcopulos alliſi, animamque dedere
Indecores. Adeò data juſſa capeſſere multum eſt.
  Sed tibi non cura, rector, leviore cavendum,
In terras cùm ventus agit te plurimus, & jam
Naufragium Fortunâ tibi crudele minatur,
Concita ne vento in rupes ruat alnus: apertum
Quà litus patet, & brevis æſtuat unda, carinam
Dirige; ſic gens incolumis ſervabitur omnis.
Verùm hic difficilis labor eſt, latè undique circùm
Cùm rigidæ aſſurgunt rupes, & vix brevis inter
Ora patet cautes, rariſque albeſcit arenis;
Quatenus anguſtæ veniens ratis incidat oræ.
Solicitus certam ſtationem in litore ſigna,
Atque iterum explora: vento mox pronus habenas
Committe: optatas puppis continget arenas.
Ut cùm venator certam ſub fronde latentem
Egregius ſignavit avem, emiſitque ſagittam
Ex arcu: volat illa leves impulſa per auras
Recta petens volucrem, volucrique infixa reſidit.
  Nunc age, qui tuti portus, quæ fida carinis
Sit ſtatio, dicamus. Aquis jactatus iniquis,
Doris ubi Oceano ſeſe concluſa maritat
Herculeam ad metam, vicinas, navita, (2) Gades,

Cavendum nec in ſcopulos incidat navis, cum vitari naufragium non poteſt.

Portuum cathalogus.

Vel

(1) Ultimum Italiæ promontorium, *Capo dell'armi*.
(2) Inſula, & urbs *Cadice*.

Vel (1) Tingitanæ venies Telluris ad oram.
Hinc Malacæ, portuſque novæ (2) Carthaginis alnos
Hiſpaniæ portus. Quaſſatas pelago, ventiſque furentibus actas
Servabit placido in gremio: ſua brachia pandet
Dives (3) Alone, & quo ſe jactat (4) Delia, portus.
At ſi te ventus Gallis admoverit oris,
Maſſiliæ loca tuta vagis inquire carinis,
Galliæ. Lunatosve ſinus, tibi quos in valle reducta
Ipſe (5) Telo ex alto venienti Martius offert;
Et quos objectu laterum dant (6) Stœchades, & quos
Antipolis (7) præbet curvato in litore portus.
Auſoniam circùm ſi ſtriderit atra procella,
Trans Varum Herculeum portum, portumque (8) Monœci
Intrabis, tutaque Savo te ſede reponet.
Ipſa tibi pariter regalem in gurgite molem
Magnifico extructam luxu, ſumptuque ſuperbam,
Italiç. Dives opum Genua, & pictai veſtis, & auri,
Offeret, & firmis defendet turribus alnos.
Hinc (9) & Delphini ſtatio curvata patebit:
Lunatas & amica dabit tibi (10) Cynthia ſedes.
Euris jactatus freta per Tyrrhena, Liburnum
Contende in portum, aut turritas Herculis arces.
Pandet (11) & Argoum chalybum generoſa metallis
Ilua ſinum: nec longè alium (13) Populonia præbet.
Inde procellofis ferimur cum gurgite nimbis,
Nos (14) Centum accipient pacato in marmore Cellæ.
Tu quoque velivolis dextram, Cajeta, dediſti
Puppibus, Arctoa caderet cùm rupe procella.
Quaſſato mihi ſæpè mari Crateris ad oras
Hoſpitium dedit Inarime, gremioque recepit.
Ipſe etiam me ſæpè jugo Miſenus ab alto
Compellavit, aquas cœlo dum Corus agebat:
Et tepidæ Bajæ, Neſiſque, ſinusque Dicarchi.
Te placido condet gremio gratiſſima Siren
Parthenope; (14) Stabiæque reducta ſede patebunt.

Præ-

---

(1) *Tanger* in ipſo freto Herculeo ſita ſtatio.
(2) *Cartagena*. (3) *Alicante* Valentiæ urbs, & portus.
(4) Danium promontorium, ubi portus vulgò *Denia*.
(5) *Tolone* ingens Provinciæ Portus, ac totius Galliæ navale. (6) Gallis *Isles d'or*, ſeu *Hierres*. (7) *Antibo*.
(8) *Monaco* Liguriæ Portus. (9) *Portofino*.
(10) *Porto Venere*. (11) *Portoferrato*. (12) *Porto Baratto*. (13) Centum cellæ, vulgò *Civita vecchia*. (14) *Caſtell' à mare*, exiguum antiquarum Stabiarum monumentum

Præterea pelago in medio venientibus offert
Artemidos (1) ſedem Cyrnos, mox valle repoſta Inſularum.
Titanum: (2) fractamque (3) Philonius accipit alnum,
Nymphæum pete Sardois comprenſus in undis;
Et Claris navim objecti teget obiice ſaxi.
Sunt Drepani; portus (4) Lilybeïa gurgite clauſo
Sunt vada: ſunt tutæ ſedes ſtatione (5) Pachini.
Jonio in magno cùm ſe turbatus ab alto
Juppiter effudit totum nimbiſque, procelliſque, Jonii.
Et ſpumam eliſam, pulſataque videris aſtra,
Plemmyrium pete litus, & Ortygias Syracuſas;
Sive (6) Ziphonii penetrabis in oſtia portus;
Vel te (7) Zanclei compellat pompa theatri
Lunatos intrare ſinus; mihi ſæpè ubi fracto
Perfugium concluſa cavo dedit unda receſſu.
Vel (8) Pylus adverſa Pelopis Tellure petenda,
Aut (9) Samos, & tutæ (10) Buthroti navibus arces.
Illyris, Adriaci ſi ſpumea cærula curres, Adriaci.
Innumeros ſecura ſinus dabit ora repoſtos.
Italia extendet quoque dextram, & litore tuto
Brundiſii excipiet quaſſatam fluctibus alnum,
Aut (11) Trajanopolis, vicino in litore quæ ſe
Falcato oſtentat gremio, quod nulla furentis
Adriaci vis, aut Boreæ gravis ira laceſſit.
At verò incolumis Barium ſi fortè tenebis
Relliquias magni ſupplex venerare (12) Myræi
Pontificis, dio ſemper quæ nectare manant.

Tom. II. A a Hinc

(1) Antiquus portus non longè ab urbe Valeria, *Alſia*, dicitur nunc *Stagno di Diana*. (2) *Golfo Talano*.

(3) *Porto Favone*. (4) *Marſala* urbs, & portus, dictus etiam Auſtriacus. (5) *Porto Longobardo*. (6) *Agoſta*, urbs Siciliæ capaciſſimo portu celebris. (7) *Meſſina*, ubi quotquot ſunt in toto terrarum ambitu celeberrimus portus eſt, ad quem efformandum plurimum deſudaſſe Naturam dixeris, cui tamen emula ſemper ars non ceſſit, nec civium induſtria, quippe ſuperbiſſimo ædificiorum theatro egregiè munivere ſimul, atq; exornavere. (8) Portus Peleponneſi, *Navarino*. (9) Eadem, ac Cephalenia, in qua *Porto Guiſcardo*.

(10) *Butrintò*. (11) Urbs Apuliæ Peceutiæ à Trajano condita, quæ & Tranium, *Trani*, olim civibus frequens, nobilis, atque elegans, celebreque Italiæ Emporium.

(12) D. Nicolai Myræ Epiſcopi, cujus reliquiæ Barii, quæ Metropolis eſt Apuliæ Peccutiæ, aſſervantur, & perpetuò manna ſcatent.

Digitized by Google

Hinc portus Ancona ſuos, atque Iſtria contrà
Tendet, & æratis pandet ſe navibus (1) Edron.
Cùm verò Ægæi ſulcamus marmora, portus
Pacatos aperit tibi centum Græcia Tellus.
Ægæi. Quippè ubi crebra ruit ſubito ſtridore procella,
Ac venti ſinè more truces bacchantur, amicos
Innumeros Natura ſinus, portusque benigna,
Perfugium miſeris poſuit per cærula nautis.
Solicitis tendent divinæ Palladis arces
Cecropios (2) portus, (3) Piræaque tuta Magiſtris:
Et gremium pandent: mediis ceu nubibus Iris
Curvatur, pacemque refert mortalibus almam.
Et me grata (4) Chios, cùm Nereus obſtrepit undis
Accipiat: noto facundos litore amicos
Inviſam: ò, qui me ventus felicibus oris
Siſtat, & ingenti Telluris protegat arcu:
Ingenium me mite ſoli, me collis aprici
Proſpectus, dulcesque cavis in vallibus umbræ,
Ac tepidæ invitant auræ, Solesque benigni:
Nec non & placidi mores, & amica virûm vis,
Docta animos capere officiis: ò, ſi mihi vitæ,
Ducere, quod ſupereſt, alta hîc ſub pace liceret!
Et (5) Paros, & (6) Scyros, Vulcano & maxima (7) Lemnos
Sacra dabit portus, atque Alcæo inclyta (8) Lesbos,
Et Smyrna, & Sciathos, (9) Phocæaq; (10) Delos, & Andros.
Offeret (11) Amphimalum Creta, & tuta æquora (12) Mylæ.
Aſiæ, & Syriæ. Aſt ubi Virgineo jactaberis æquore curru,
Quà Phœbo dilecta Rhodos curvatur in arcum,
Tende iter; & pleno ſubeat ratis oſtia velo.
Et Cypros (13) Salamina aperit, portuque ſilenti
Accipit ingenti quaſſatam turbine pinum:
Pellæum (14) & Syriæ portum, (15) Tyriosque ſubito.
Cumque Palæſtinas curſu laberis ad oras,

Cæ-

(1) *Porto di Chioggia, ò Porto Sablone.*
(2) Phalerus, & Hiphormus Athenarum portus.
(3) *Porto Lione.* (4) *Scio* una ex Sporadibus urbe, & portu celeberrima. Eſt & feraciſſima, & amœniſſima ſuper reliquas Ægæi maris: viros alit ingenioſos, & comes, nec in Græcia gens eſt adeò urbana, & culta quàm ſunt Chii.
(5) *Paris.* (6) *Sciro.* (7) *Stalimeni.* (8) *Metelino.*
(9) *Fochia*, cum portu capaci, & amplo. (10) *Sdille.*
(11) *Porto della Suda.* (12) *Porto delle Carabuſe.*
(13) *Famagoſta.* (14) *Anticchetta.* (15) *Sur.*

Cæſaris (1) aut arcem, aut vicinam in·rabis (2) Joppen.
Quà ſeptimgeminus prorumpit in æquora Nilus,
In (3) Peluſiacam contendas ilicet oram:
Sive urbem (4) Lagi, quam dat Pharos aurea luce
Nocte ſub obſcura, fortunatumve (5) Canopum.

Ægypti.

Hinc tibi Marmoricum Tellus Barcæa (6) Selinum:
Uſta (7) Philænæum præbebit & Africa portum:
Utica (8) & hinc, ſiccas ubi Bragada lentus arenas
Humectat, lævaque patent (9) Carthaginis arces:
Julia (10) ſervatum tandem mox Alba fovebit.
Atque alii: nec ego cunctos comprendere portus
Verſibus hic opto, nec poſſem, in carmina centum
Ora licet Phœbus ſtimulans præcordia Thyrſo
Solveret, & dio furerem lymphatus ab œſtro.
Ipſe tibi picto mundus monſtrabit in orbe
Curvæ ubi ſecura ſedes ſtatione locentur.

Lybiæ.

At quæ cura mari in magno perquirere portus,
Accipe, quiſque ades hoc carmine ritè docendus.
Membranam tabula in quadra, lævique revolves,
Ac juxta ſtatues tornatæ pyxidis orbem:
Hinc qui ventus aquas vertat, quo turbine ducat,
Cognoſces: portumque, plaga qui panditur illa,
Sedulus inquire (& propior tibi, nauta, legendus
Semper erit) velumque Noto tendente canorum,
Illum puppe petes, & litus adibis amicum.
At ſi nulla patet vicino in litore ſedes,
Tunc aliam, transverſa notat quam pagina, quæres.
Et valido obniti in ventum temone memento.

Qua ſolertia portus ex Mappis inquirendi.

Inſuper ipſa tibi ſecuros inſula portus
Offeret objectu laterum, trans cærula ſedes
Non ſemper, Palinure, datur penetrare repoſtas.
Sæpè etiam montes in ethya exporrecti,
Et curvata ſinu Tellus ſua brachia pandet.

Præthereà ſitus, & varia eſt natura locorum
Exploranda priùs. Quiſquis nec portus ab omni
Securus vento: ſemper nec fida carinis
Quæque cavis ſtatio; Nam nulla immunis ab omni
Res vitio eſt: & nulla vacat ſecura periclo.
Quippe alii frangunt Boream; franguntur ab Auſtro:

Situs locorum inveſtigandus.

(1) Tholemais Claudii Cæſaris Colonia *Acri*. (2) *Jaffa*. (3) *Damiata*. (4) *Aleſſandria*. (5) *Roſetto*, vel *Bocchir*. (6) *Salona*. (7) *Porto Sabia*, vel *Hernich*. (8) *Porto Farina*, vel *Biſerta*. (9) *Marcia*, Carthaginis portus. (10) *Algieri*.

Auſtrum alii expellunt; at non Aquilonis iniqui
Effugiunt iras: Cauro bacchante, quieti
Subſidunt alii, at Libyco veniente tumeſcunt.
Hæc membrana tibi, pyxisque, & ſydera dicent.
Ac varii oſtendent uſus, habitusque locorum.
Sed jam quæ loca naufragiis infamia vites,
Quæ ſint loca naufragiis ſuſpecta in Mediterraneo. Expediam. Capreas longè, ſi nubilus Auſter,
Aut Notus inſultet pelago, transmitte carinis,
Hinc freta Trinacriæ, & ſtricti fuge ſaxa Pelori,
Cùm Libyci furit aura: vagi vada flava (1) Simethi
Linque procul, gelida Boreas dum perfurit Urſa,
Atque Noti, atque Eurus, atque Actias Orithyia.
Hinc immota tibi longè (2) Camarina legenda,
Horridus Oceano ſtridet ſi ventus ab alto.
Herculei ſuſpecta tibi fræta cœca Tarenti
Semper erunt, (3) Strophadesq; & navifragum (4) Scylaceum.
Haud piger Jonii ſpumantia marmora ventis,
Nec cœlo trifidis disjecta (5) Ceraunia flammis,
Nec ſuperum mare, non & litora Liburnorum,
Aut latus adverſum, rector, temone ſecabis.
Mitte procul Ligures, nudataque ſaxa relinque,
Cùm ponto ſtrepit Auſter, & Africus aſperat undas.
Gallum etiam litus, roſeum quà reſpicit ortum,
Vitato, ſi vela tument ſurgentibus Euris.
Præterea maris in medio freta (6) Gallica nimbis
Horrendùm quaſſata fremunt, & ſydera lambunt.
Auditur mugire vadum, penitusque ſonare
Pulſati vento fluctus: ceu dira leonum
Turba fremit, fremituque procul nemus omne remugit,
Cùm ſeſe contrà exercent fera prælia; vel cùm
Amiſſos quærunt catulos, quos rupibus atris
Furtim Getuli juvenes rapuere. Leonem
Hinc noſtri dixere ſinum, quà gurgite in alto
Innumeræ periere rates, doctique magiſtri.
Tu cave puppe fretum tentare, tumentia ſurgunt
Cùm maria, & dubio pendent ſub ſydere nimbi.
In Ægæo. Caurus & Ægeæ ſindes trabe Tethyos arva;
Paſſim navifragis horrent nam conſita ſaxis.
Si ſuperandus (7) Athos, dextra deflecte carinam;
Et tempeſtatem fugies, nimbosque ſonantes.

Con-

(1) *La Giarretta*, qui inter Catanam, & Leotinos fluit.
(2) *Camarana.* (3) *Li Stivali.* (4) *Golfo di Squillaci.*
(5) *Monti di Chimera.* (6) *Golfo di Lione.* (7) *Monte Santo.*

Concava (1) Bœotum vitato, & (2) Chalcidis oras,
Quà fluit Euripus, refluitque rapacibus undis.
Et vada vorticibus circùm irrequieta recurſant.
Nec propè (3) Symplegadas, durumq; (4) capharea puppim
Admoveas, (5) Maleamque procul tranſmitte ſequacem.
Dum noſtris Helle, dum finditur alta Propontis,
Sive procelloſi per inhoſpita litora Ponti — In Ponto.
Errandum, tunc lentus iter per cærula carpes.
Semper & oram Aſiæ lege puppe: nivoſa rigentum
Neve Boriſtenidùm pete litora, neve nigrantum
Cimmeriùm ſedem, & (6) Mæotidis ora paludis:
Et duros ſcopulos, & ſaxa ſonantia nimbis,
Tollit ubi cœlo ſeſe (7) Marpeſia rupes.
Litus, & Europæ fugias, ubi lata per ora,
Atque humilem irrorans ſpumoſa gurgite (8) Peucen,
Euxinum in pontum ſe devehit arduus Iſter.
Iſter, purpureas qui nunc revoluta per undas
Barbara Threjciùm tot millia turbidus altum
Corpora in Euxinum devolvit, & æquore mergit,
Quæ ſacra Chriſtiadùm ſociatæ in fœdera dextræ
Demiſere neci; dum Cæsar in agmine victor, — Viennæ liberatæ, & Barbarorum cæſi exercitus epiſodium.
Tot regna, & trepida gentes formidine ſolvit.
Barbara caſtra Polonus & hinc ferus enſe tremendo
Fulminat, irrumpitque, manuque à vertice ſignum
Evellit, domiti monumentum inſigne tyranni:
Hinc & magnanimus Thracesque, Arabesque ſolutos
Proſternit Lotharus, cædesque, & funera paſſim
Aggerat, & rigidum rotat implacabilis enſem:
Parte alia Bavarus pictis ardeſcit in armis,
Spumantique invectus equo, tonat undique ferro;
Inſternitque Scythas, & funere mergit acerbo.
O magnum Fidei columen, regnique Latini,
Austriade Cæsar, vos & ſalvete beati,
Dilectique Deo Reges, quos laudibus omnes
Servatæ attollunt gentes, plauduntque receptæ,
Ite ſub Auroram ſolio pulſare tyrannum:
Nunc tempus: nunc Fata vocant: dum clade recenti
Nutant regna: retrò & pavidus ruit Othomannus
Regnator; mixtimque duces formidine cœca
Præcipites unà, ſignis, fugere, relictis,

Per

(1) *Stretto di Negroponte.* (2) *Negroponte.* (3) *Eadem, ac Cianea.* (4) *Capo dell'oro.* (5) *Capo Malio.* (6) *Mare delle Zabacche.* (7) Caucaſi pars ad Euxinum, alii mons in Paro. (8) Inſula Danubii oſtiis objecta, *Pizina.*

Per ſaltus, & luſtra vagi: dumque æthere ab alto
Jam vobis Superi aſpirant, & Numen agit rem.
Tunc ego, vos Reges, ſi quid mea carmina poſſunt,
Et mihi ſi tantùm concedent Numina vitæ,
Lætus in aſtra feram: læti vos ibitis aſtris,
Addita Cœlicolis nova Numina. Sed vagus ardor
Quò me nunc rapuit? quæ puppim ad litora vexit
Oceano ex alto? vos ò procul ite Camœnæ
Pierides, ponti me nunc per cærula quando
Nereides ducunt, humili mea tempora muſco
Nectentes: lauro vos tum redimire poteſtis.
   Ergo age, qua nunc arte ſecunda pericula ponti
Effugias, dicam; repleta eſt Numine quando
Mens propiore Dei, Muſiſque errare per undas
Cæruleas ardor novus incidit. Eſt labor ingens

Syrtes declinandæ, & ſcopuli.

Declinare fuga ſyrtes, ſcopuloſque triſulcos:
Syrtibus Oceanus, ſcopuliſque armatur acutis.
Ac veluti cæcus baculo ſubnixus acerno
Ignotum prætentat iter, tractuſque viarum
Explorat, dumis ſi fortè, aut ſentibus horrent;
Et caveam, & longo rimatur ſaxa bacillo,
Quæ vitet, caſuſque procul depellat iniquos.
Haud ſecus, ignari quoniam verſamur in undis,
Sedulus ipſe ſua faciet de puppe magiſter:
Quà brevia, & cææ lateant in gurgite Syrtes,
Fluctibus & mediis interlita ſaxa notabit:
Omnia quæ in picti cognoſcet cortice mundi.
   Aſt ego præcipuas, fugies quas per vada Syrtes,
Expediam. Libyæ litus quà barbara (1) Leptis

Quæ præcipuæ ſint ſyrtes, ſcopulique.

Infeſtat mare piratis, fuge ſemper, & oras
Barcæas; duris æquor quà Syrtibus horret.
Hinc ſunt Sardois vitandæ in fluctibus (2) Aræ;
Saxa vocant Itali; Phrygias fregere carinas,
Cùm pius Æneas ſulcabat claſſibus æquor,
Ilium in Italiam portans, magnoſque Penates.
Syrtibus Ægyptus, brevibuſque latentibus omnis
Armatur: Syriæque fretum, Cilicumque triſulcis
Ora riget ſcopulis: latè maris aſperat undas
Clara Rhodos: ſaxis, & acuto murice Creta
Cingitur, & ſcopulis paſſim ſurgentibus omne
Ægæum

(1) *Lepis*, vel *Lepedas* urbs in Regno Tripolitano, ex cujus ruinis fortaſſe Tripolis crevit. (2) Scopuli duo, ubi pacta inter Romanos, & Carthagienſes primum pax eſt.

Ægeum ſtipatur; aquis circumlita ſaxa
Naufragium intentant: nemoroſam puppe Zacynthum,
Atque Samum, & te etiam cautus, Corcyra, cavebo,
Leucadiam, (1) Strophadeſque, & fluctifragam Cephalenen.
Cautus & Illyricos, & lapidis ora Timavi
Puppe legam: crebris ſpumant freta conſita terris.
Tuſca etiam rigidis denſatur cautibus ora,
Aſperaque è duris ſunt Gallica litora ſaxis:
Et demum alata fugiam (2) Balearidas alno.

Surgunt præterea ſine re, ſine nomine cautes
Oceano in medio, quas & vitare neceſſe eſt.
Illas in parvi ſignatas cortice mundi,
Inque ſuis, Palinure, locis ſpectabis; & inde
Deprendes alto in pelago, duce pyxide, & aſtris. Novi ſcopuli in Mappis ſignandi.
Sunt etiam multæ indeprenſæ in gurgite Syrtes,
Quas & nullus adhuc inſcripſit in orbe magiſter:
(Omnia quis novit, quæ condit in æquore Nereus?)
At tu ſi ſolers cùm Doridos alta pererras,
Vel caſu, aut undis, & tempeſtatibus actus,
Deprendes nova ſaxa mari, evadeſque periclum,
Illa orbe in picto deſcribe, locumque notato
Certis diſtantem ſpatiis à litore noto:
Sic alios facient tua dira pericula cautos.

At non Tellures ſpumoſa per æquora nantes
Prætercam, ſcopuloſque vagos: Latonia qualis Inſulæ natantes.
Ægæo quondam Delos, conſpecta moveri,
Quam (3) Myconæ tandem, (4) Gyaroque revinxit Apollo.
Tales (5) Cyaneæ Ponti de fluctibus ortæ
Errabant Thraces oras, & littora circùm.
Eſt lacus Ægypti ſub fines, herbida Chemnis Chemnis in lacu natans.
Quam rivo, & nemorum felicibus occupat umbris.
Magna ſibi hic pius Arcitenens delubra ſecrare Pomp. Mela l.b. 1. cap. 9.
Æthyopes juſſit: criſpatis fluctibus illa
Enatat, & delubra vehit, ſylvaſque ſequentes:
Perque lacum vaga velificat, quà flamine venti
Impellunt: ſimiliſque natat per ſtagna (6) Saluſæ,
Plurima quæ gremio effoſſo fert inſula piſces.
Præterea Atlante in magno fuit Inſula nuper
Spectata, antiquis olim non cognita nautis. Inſula in Oceano Atlantico, quæ caſu cognita, numquam deinde viſa eſt.

Quæ

---

(1) *Santa Maura*. (2) *Majorca*, & *Minorca*.
(3) *Micoli*. (4) *Jero*, aliis *Caloiro*. (5) Inſulæ duæ ad os Boſphori Thracii, Italis *le Paonare*, incolis *Jercazes*.
(6) *Lago di Salces*.

Digitized by Google

Quæ Fortunatas inter non ultima terras
Surgebat, circùm denſis viſenda viretis.
Fortè illam ventis, pelagique erroribus acti
Lyſiadæ tenuere, cavisque è puppibus oram
Egreſſi petiere omnem, lucosque virentes.
Furnerius *Hydrog.* *lib.* 19. *c.* 31. Verùm non multis poſt hinc labentibus annis,
Ceu ratis è portu crepitantia vela per undas
Fecit, & incertum Nereo devecta profundo,
Haud viſa Hiſpanis illam quærentibus usquam eſt.
Sunt alia Oceano in vaſto currentia ſaxa,
Quæ ſubito motu gremio Telluris in altum
Cur Inſulæ natent? Avulſa emergunt; quoniam cava pumice multà,
Aut quia multa leves radices egit arundo
Subter, & hinc levior Tellus ſupernatat undis.
Ergo ea ſolerti ſit ſemper habenda magiſtro
Cura, per ignotum dum currimus abiete pontum
Alata, incerto ſulcantes marmora curſu
Velivolas noctu cautes vitare per undas.
Dicendum & quæ ſint nautis ſolertibus artes,
Hærentes quibus à mediis ſubducere naves
Syrtibus, aut brevibus poſſint, ſi fortè procella
Quibus artibus è ſyrtibus educendæ naves. Illis impulſæ, atque undis ſpumantibus actæ,
Inciderint: primùm merces educere puppi
Atque onera, ingentesque trabes, gravitantiaque æra;
Feſtina: hinc contis urgendæ, & vectibus illæ.
Aut funes circùm ſcopulos, cautesque revolve;
Mox magno famuli niſu propellere certent.
Aut æſtum pelagi refluentis, & æquora plena
Expecta, ut ſeſe, fluctu veniente, carinæ
Syrtibus educant, vel circùm robora plures
Subter aquas duris religandi pellibus utres;
Utribus intus enim concluſus inanibus aër
Nititur in ſummum ſemper, vique allevat alnos.
Nocturnum dum carpis iter, denſataque ſaxis
Æquora tranſmittis, perquire, ubi gurgite ſyrtes
Noctu maximè è ſyrtibus cavendum. Inſidias tendant, & acuto murice rupes.
Ne deſes ſomno, aut nimio frangare labore.
Quippè ſalus agitur vitæ: quot nocte ſerena
Saxa rates, pigrosque ſimul frangere magiſtros.
Me quondam, dives quà mergitur Himera ponto
Æolio, memini juvenem vidiſſe Sicanum,
Quem patriæ ad litus gelidum maris egerat unda.
Oceani (infelix!) præter vada, vectus Eoum
Supra Indum, & Gangem, Serum pervenit ad oras.
Lætus ubi æſtates tranſegerat advena multas,

Jam-

Jamque novos doctus mores, cœloque ſuetus
Externo: verùm patriæ compulſus amore
(Dulcis amor patriæ: Tellus nec gratior ulla eſt,
Quàm quæ naſcenti primas dedit ætheris auras)
Europam remeat trans litora, transque ſonantem
Oceanum, atque Italis tandem delabitur oris.
Hinc lembo in patriam vehitur, rectore Sicano,
Tyrrhenumque auris relegit felicibus æquor.
Non procul à patria pura ſub nocte ſecabat
Lembus aquas, vento numquam laxante rudentes.
At victi ſomno nautæ per tranſtra jacebant,
Et puer obſcura clavum ſub nocte regebat.
Funditur hic etiam ſomno: temone relicto,
Impegit ſaxis & procurrentibus alnus.
Commotæ cautes, & acuto in murice roſtrum
Obnixum crepuit, colliſaque prora pependit.
Extemplò nautæ ſomno, vinoque ſepulti
Demerguntur aquis. Adeò vigilare per undas,
Infameſque rati ſcopulos defendere multum eſt.
Ille ſed optatas patriæ Telluris ad oras
Mergitur infelix, mortique occumbit acerbæ;
Cùm nullæ purum velarent aëra nubes,
Et nulli triſtes turbarent marmora nimbi.
Qui toties vaſti ſulcaverat æquor Atlantis,
Et rapidos undis toties Typhonas Eois
Fregerat, & centum vitaverat impiger Aras.
Heu Vatum ignaræ mentes! qui ſedulus unquam
Talia Fata viro è cœlo cecinifſet haruſpex?
Fidentes animis majora pericula ſæpè,
Ah miſeri! ſuperamus: at hinc vitare minora
Fata negant. Obſtat rerum irrevocabilis ordo.

Miſerandum Siculi hominis, inductumque naufragium.

Ignarus ſcopulis ſi fortè occurris, ab alto
Confeſtim nautæ demittant vertice velum,
Aut curſum certent remis inhibere morando.
Si longè cautes aſpexeris, atque poteſtas
Evitare datur, clavum torquere, magiſter,
Feſtina, longos & circumflectere curſus.
Quà mare inoffenſum, nec fracta remurmurat unda,
Carpe fugam: vacuum dabitur via tuta per altum.
Qualis ubi currus ſolers auriga volantes
Egit, & euripedes campo commiſit aperto,
Utque via ſaxum, foveamque advertit iniquam,
Inflectit temone rotam, evaditque periclum.
Verùm ſigna tibi cœcas prodentia Syrtes
Accipe. Cùm pelago ſurgit levis unda quieto,
Volvunturque locis denſata volumina certis,

Quid cùm in ſcopulos incidimus?

Syrtium ſigna.

 Illic

Illic infames deprendes, navita, rupes,
Et vada ubi ponto brevis æſtuat unda refuſo.
At ſi turbatus fremit imo à gurgite Nereus,
Quà fracti nimium ſpuma incandeſcere fluctus
Aſpectantur, ibi cumuli, cauteſque rigeſcunt.
Hæc ſuper, Ignotas cùm te devexit in oras
Ventus, ne pronas illis appellere puppes
Boliſe altitudo, aquarum inveſtiganda.
Feſtinus, Palinure, ſinas, demiſſa priuſquam
Linea rimetur fundum; ſi ſurgat aquarum
Tanta imo moles de gurgite, quanta carinas
Ferre poteſt: medio pariter tibi (1) linea fundum
Oceano exploret, cùm jam vicina pateſcunt
Æquora, ubi ſubter cumuli denſantur arenæ.
Veſtiget tibi præthereà gravis ære (2) Molorthus,
Commoda ſi ratibus ſtatio: quæ ſubter arenis
Sternitur, apta: nigro verùm quæ plurima limo
Aut ſcatet, aut latè duris riget aſpera ſaxis,
Firmandis ſemper cenſetur iniqua carinis;
Et an ſtatio navibus apta.
Nam malè cœnoſo firmabitur anchora fundo,
Nec benè præruptis cum dente hærebit adunco
In ſcopulis; & acuta revulſo marmora funes
Diſrumpent: priùs ergo mari demitte Molorthum;
Illum autem viſco, aut molli circumline cera.
Hinc cùm deduces, referet ſi multus arenam,
Apta rati ſtatio, ſi cœnum, incommoda: duras
Si verò in cautes impegerit; ilicet ipſe
Infidum fuge litus, & æquora rupibus aſpera.
Inſuper his, portus nigra dum nocte ſubintras,
Nocte intempeſta cautè pharos perquirenda.
Quæ ſit vera Pharos, quæ lumine litora pandit,
Impiger explora, & certis cognoſcere ſignis
Nitere: ſæpè rates mediis periere ſub umbris
Indeprenſæ errore Phari, dum litore multæ
Irradiant flammæ, agricolæ cùm collibus altas
Accendere pyras, vel cùm de nocte per urbes
Feſtivi radiant paſſim de mœnibus ignes.
At tibi nunc, Siculis quod claſſibus (3) accidit olim
Nar-

(1) Hoc eſt bolis, *Il Piombino*, *ò Scandaglio* Itali appellant. (2) Idem, ac bolis, à plumbo rectè deſcendente dictus. (3) Siciliam pro Rege Catholico moderante Urſonis *Oſſunæ* Duce, Claſſis Sicula ſeptem inſtructa triremibus, prætore Octavio Aragonio in Orientem ſolvit, & cùm ſeptem Turcharum triremibus occurriſſet, pugnam iniit, brevique prælio captæ omnes: vitrix mox cùm rediret nocte, & tempeſtate ſuperveniente, errore Phari magna ex parte naufragium fecit in portu.

Narrabo, Palinure: (juvat meminiſſe malorum,
Quæ caveas) Victrix remeabat claſſis Eoo,
Exuviasque ducum, captumque inſigne tyranni
Threïcii, & victas referebat in agmine puppes.
Jam multo exhauſtos curſu demerſerat undis
Phœbus equos, primo volvi cùm ſydera motu
Incipiunt, trepidis & ſcintillare videntur
Luminibus, ſpectata mari deſcendere ab alto
Arcibus è ſummis tunc eſt, & mœnibus urbis
Claſſis, & Auſtriacis vexilla undantia ſignis.
Captivæ bello puppes, monimenta triumphi,
Ponè ſequebantur: longè trans litora claſſem
Protinus ut videre, canoro murmure cives
Conveniunt, omnisque ruit ſenſata Panormus
Viſendi ſtudio, plauſusque ad ſydera jactant:
Accenduntque faces, lætosque in mœnibus ignes.
Extemplò dira Boreas comitante procella,
Ex Urſa ruit improviſus: in æquore fluctus
Incandent, raucoque fremunt ſtridore ſub auras.
Denſatur cœlum nimbis, tonitruque remugit,
Quo campi, & valles, atque ardua pulſa tremiſcunt.
Tunc velum in ventum dat concita claſſis, & auris
In portum contendit: at inſcia quà Pharos igne
Luceret fido: crebræ per litora quando
Ardebant flammæ, mediis pars ſyrtibus hæſit,
Pars ſcopulos inter prona incidit: haud mora, cunctæ
Illiſæ crepuere rates, ſonitumque dedere.
Victores, victosque trahit ſors una viciſſim.
Heu miſeros! per ſaxa animam, fluctusque rapaces
Effudere inter ſociorum murmura læta.
Sæpè inſperatos felicia gaudia luctus,
Et lacrymas verſo pepererunt ordine riſus.
At vos ſoliciti portum explorate, magiſtri,
Et fidæ vobis radient quo litore flammæ.

Siculę Claſſis naufragium ex errore Phari.

Solerti nec cura minor Rectori adhibenda,
Ut pelagi fugiat prædones, qui freta paſſim
Cædibus infeſtant, execrandisque rapinis.
Ergo tibi aſſiduus malo ſpeculator ab alto
Nunciet, alatæ violent quæ Dorida pinus:
Invigiletque mari ſemper; ſed prima rubeſcit
Cùm fuſcis Aurora rotis, ſolertior omnes
Perluſtret tractus oculis, ne forte tibi hoſtes
Se ſe improviſi objectent, atque ære laceſſant.
Non ſecus alta cito cùm promontoria curſu,
Præruptosque legis ſcopulos, aut fluminis ora,

Qua induſtria piratæ eludendi.

Solicitus facies; quoniam convalle reducta,
Et ſæpè infames latuere crepidine Mauri.
Præterea, fugiens ſi curris, nitere ſemper
Ne ventum tibi præripiant; ſic tutus aperto
Errabis pelago, donec te contegat atra
Nox veniens, & opem ferrugine mittat amica;
Quare cœlum humentes, cùm obduxere tenebræ,
Tende iter obliquum, quò non fert aura carinas:
Aut flecte; atque Afros ſic ipſe latebis iniquos.
Quorundam inventum eſt, celſa de puppe reſectum
Ingenioſum Liguris navarchi inventum. Doliolum, cui clara Pharos ſuſpenſa coruſcet,
In fluctus ſenſim demittere, quod tamen undis
Enatet in mediis rectum: ſic ſtare carinas
Immotas placido piratæ in gurgite credent:
Aſt illæ intereà ſecuræ Nerea currunt:
Sed ridet feſtiva dolum inſtruxiſſe juventus,
Piratas cælo qui fruſtraturus aperto eſt.
Sic quondam feciſſe Ligur narravit Jolcus,
Cum Sardoa gravi ſulcaret cærula pinu:
Et (1) Rhodii fecere duces, dum claſſibus Hellen
Prætereunt, nigræ per amica ſilentia noctis.
At nunc, quo fervent æſtu maria alta refuſo,
Quæ loca, qui curſus, quibus & Lunaribus horis,
Veſtigemus, & à ſcopulis diverſa petamus.
Concitus alterno procurrens gurgite pontus,
Nunc celeri in terras curſu ruit, atque refuſis
Fluctibus infundit, ſcopuloſque ſuperjacit undas.
Maris æſtus. Spumeus at retrò nunc cedit, & humida ſalſi
Purgamenta maris, revolutaque ſaxa reſorbet;
Nudatumque ſolum, fluctu labente, relinquit.
Ac veluti geminæ cojere in prælia quando
Mixtæ acies, & ſe longis haſtilibus urgent.
Fortior illa premit, ſubnixaque viribus inſtat:
Hæc cedit, retròque fugit: ſubitumque ſub auras
Clamorem attollit, flammantiaque ora reflectit:
Illa fugit, penitusque datis ſe mandat habenis.
Haud ſecus in terras irrumpit fervidus undis
Oceanus, refugisque iterum ſe fluctibus aufert.
Sed quæ cauſſa fretum confeſtim gurgite ab alto
Tempore ſub certo tollat, rurſusque remittat,
Non facilis quæſitu, omnique incognita vulgo eſt.
Ardua

(1) Equites Hieroſolymitani, qui à Rhodo Rhodii, à Melite nunc Melitenſes vocantur.

Digitized by Google

Ardua mens hominum explorandis rebus, & acre *Æſtus cauſæ.*
Ingenium has pelagi refugas impegit in undas.
Uſque adeo verum eſt, certas perquirere cauſſas,
Et ſita principia, & cunctarum exordia rerum
Difficile eſſe: tamen varia eſt ſententia multis.
Namque alii vaſtos ſorberi in Tartara fluctus
Rentur, & occulto ſubter tranare meatu;
Inde vomi rurſus, ſubitoſque ad litora ferri.
Eſſe alii Mundo vitales ætheris hauſtus,
Et partem ſuperæ mentis dixere; tumentes
Sic & anhelus aquas, cùm naribus accipit auras,
Contrahit abſorbens, illas, cùm reddit, in altum
Attollit, terraſque, vado exundante, refundit.
Sunt quibus hæc melior riſit ſententia menti:
Scilicet è cœlo vertigine rapta diurna
Surgere nunc æſtu maria, & refluentibus undis
Demitti: vaſto multis ſub gurgite viſum eſt
Ebullire fretum, latèque aſſurgere fluctus;
Quippè putant vacuis magnæ Telluris in antris
Concluſos ignes cœcis ardere caminis.
Verùm alii mira novitatis imagine capti
(Non levis hic ſtimulus: ſuus incidit omnibus ardor
Veſtigare nova, & rerum confingere cauſſas)
In mundi medio Phœbi torpere jugales,
Ac circùm immenſo terras verſarier orbe:
Cunctaque præcipiti pariter vertigine ferri,
Ætheraque, tractuſque maris, nubeſque volantes,
Audaces dixere. Adeò dementia mentes
Mortales vexat: certas inquirere cauſſas
Non hìc verus amor, rerumque exordia noſſe;
Sed nova fingendi genius, ſeu dira cupido eſt.
Hinc terræ trepidare ſinu maria acta putarunt;
Alternaque fuga tumidos ferveſcere fluctus.
Ipſe ſed Oceani ſpumantia cærula duco
Reginæ arbitrio Lunæ, imperioque cieri,
Vimque illi arcanam, motu quæ concitet undas,
Eſſe puto: parent Lunæ freta turgida; quandò
Illa abeunte cadunt maria, & veniente tumeſcunt.
Non tamen Oceani terrarum eſt unus ubique
Æſtus, & in certis non ſemper tollitur horis.
Sive id aquæ vitio eveniat, vitiove locorum;
Vel quoniam (nec fallor) erit non una marini
Cauſſa æſtus: interdum aliæ in contraria cauſſæ *Varius in mari æſtus.*
Res agitant, viresque aliarum ſæpè morantur.
Hinc per concluſæ Thetidos vada parciùs undæ

Aſ-

Digitized by Google

Aſſurgunt, refugoque iterum vix gurgite ſidunt.
Verùm in ſeceſſu ſuperi maris altus ab Ortu
Adria turgeſcit, longèque infundit arenas.
Sed magis Oceanus perfuſis æſtuat undis
Ultra Abylam, & Calpen; magno quia ſcilicet illic

In Oceano vehementior.

Corpore per cunctas latè diffunditur oras;
Fluctuat & magis: aurato quà flumine ripas
Humectat virides Tagus aurifer, altiùs æquor
Tollitur, & campos, & rura virentia fluctu
Longè operit, totamque oram perfundit Iberam.
Verùm quà cœlo ſe ſaxa (1) Gobeja tollunt
Armonicum propter litus, quando unda reſedit,
Ingenti circùm tractu nudata pateſcunt
Litora, nudatique etiam per litora piſces,
Ceteque, Vitulique, & fluctivagæ Balænæ.
Sæpè etiam & ſiccis puppes ſpectantur arenis.
Major ubi gelidis ſemper riget Urſa pruinis,
Bacchatur terris maris æſtus, & unda tumeſcens
Latè humiles ſorbet Batavos, humileſque Britannos:
Norvagos (2), Cymbroſque ſimul, Gottoſque nivales.
At Libyæ ad litus, quà (3) Gis vagus alluit, & quà
Contra elata mari ſpectatur maxima (4) Cerne,
Perque Arabum fines, Erythræaque litora circùm
Ferveſcit pelagus vehementior, & tumet altus.
Verùm Eoa per æquora lata, per Aſida longè,
Et quà gemmiferæ vicinia Perſidis Indum

At maximus ad Aſiæ litora.

Accipit, & nitidis circùm (5) Carmana lapillis
Litora læta, modum ſuprà furit æſtus, & ingens
Præcurrens tantum Nereus Telluris inundat,
Quantum vix uno peragit ſub Sole viator.
Non tam præcipites effuſi è carcere currus
Corripuere viam, & laxis agitantur habenis:
Ut cùm perrumpit, tumido jam gurgite, pontus
In terram, refugus vel cùm delabitur inde.
Non fuga ſervaret gentes per litora Eoas,
Ni cuſtos fumo daret alto à vertice ſignum,
Cùm terram aggreditur curru Neptunus aquoſo.
Hæc loca, Tethys ubi Lunaribus æſtuat horis,
Nauta, fuge, & celeres inſida ad litora proras

Ne

---

(1) Promontorium Galliæ in ora Britannica *S. Malò*.
(2) *Norvegi*. (3) Idem ac Nigir, Nilo par fluvius, *Fiume Negro*. (4) Quæ & Menuthias, maxima Africæ Inſula, *Madacaſcar*. (5) *Kirman* Perſidis regio.

Ne vertas, tranſverſâ ferat ne fervidus illas,
Dum ruit, Oceanus, nudo vel litore retrò
Deferat auſugiens. Foveas fecere cavatas
Litoribus paſſim, tutæ conſiſtere ut illis,
Subſidente, rates poſſent, trans litora Nereo.
Quin opus eſt, ut miſſa mari gravis anchora puppim
Fundet aquis; nam ſæpè graves violentior æſtus
Secum unà abripuit, refluenti gurgite naves.

Præthereà ſit cura tibi cognoſcere, fervens
Tempore quo ſurgit, vel quo delabitur unda. Quo tempore incipit æſtus.
Ne patriam, Palinure, relinquas puppibus oram,
Oceano veniente; cita ſed deflua curſu
Cùm jam litoribus ſubſidunt æquora ſiccis:
Utque coronatis advertas oſtia ſylvis,
Cùm ſurget veniens, non cùm ſubducitur æquor.
Dum vaga conſurgit radianti Delia cornu,
Atque orbem ſextæ ſugiens interſecat horæ,
Paulatim ſurgens creſcit mare: vertice ſummi
Illa ſed in medio cùm jam libratur Olympi,
Conſiſtit ſalis æſtus; aquæ non ampliùs ultrà
Aſcendunt: refugæ ſed retrò fræna retorquent.
Hinc ubi deſcendens orbem luſtravit eundem,
Invadunt iterum ſpumantia marmora terras,
Quo tandem Manes deſcendat Cynthia ad imos.
Hinc ut candentes agit alto à cardine cervos,
Vertuntur maria, & retrò ſublabitur unda.
Tarda maris quoniam de gurgite Luna reſurgit
Semper (amat ſomnos & amica ſilentia Luna)
Tardiùs hinc (dominæ mores imitatur) & ipſe
Oceanus ſumit violenti exordia motus.
Quotque dies abiere retrò creſcentis ab ortu,
Tot cedunt momenta vagi primordia curſus.

Præthereà cùm Luna novos jam colligit ignes,
Tunc minùs ex imo tolluntur gurgite fluctus: Minor in Lunæ ſilentio, major in plenilunio.
Sed cùm per cœlum pleno jam lucida cornu
Incedit, magno tum Nereus intumet æſtu,
Namque etiam dominæ novit diſpendia Lunæ
Oceanus: ſimul & creſcentia cornua ſentit.

NAU-

NAUTICORUM
LIBER SEPTIMUS.

SED jam nunc puppes animoſior impulit aura
Trans Abylæ metam, Oceanoque immiſit aperto;
Creber & Eoo veniens immurmurat Eurus:
Concluſæque retrò ceſſerunt Thetyos undæ.
Ergo animus, dum ventus agit, dum ſpirat Apollo,
Oceani fluctus audaci currere pinu.
At tu, quæ vitreo ſubvecta per æquora curru,
Cæruleum metiris iter, cœtuque beato
Nereidum ſociata volas, Vati, aurea Dori,
Pande viam, tecumque feras, precor, ò Dea, magnum
CARDENIDEN curru ſublimem, Euroque ſecundo,
Hoc duce perpetuis ſulcabimus æquora velis,
Felici intendent ſemper quæ flamine Cori.
Ergo age, CARDENIDE, & quò te vocat æmula Doris,
I, ſequere: & mecum juvet ire, & quærere ſedem
Purpuream Eoi: & primi confinia Mundi,
Suprà Indos, Seresque ſuprà, (1) Chryſenque repoſtam.
Solis, & Auroræ in thalamos Titanidis uſque:
Nec non & nova regna, novasque inquirere gentes
Axe alio, quà nulla polum decircinat Arctos:
Et nova monſtra maris, nova ſydera: trans & Atlantem
Externum luſtrare Orbem, nova litora, & urbes,

Atque

(1) *Giappone* ut Briettio, & aliis placet, etiamſi Japoniam alii Jabadii Inſulam putent. Marcus Polus Venetus Zypangrin vocat, celeberrima in Oceano Sinico Inſula ad Ortum poſita.

Digitized by Google

Atque alios portus, quò per tot ſecula nullæ
Ire rates auſæ, & curvis ſulcare carinis
Fluctibus horrendum Oceanum, horrendumque procellis.
Magnum equidem tentamus opus: ſed magna ſequetur
Gloria, læva ſinunt ſi Numina, & audit Apollo:
Et qui me facili toties per cærula nutu
Magnus Saberides ſervavit. Age, æthere ab alto
Dive veni, & ventos immitte in vela ſecundos,
Ac tumidum pavidis ſubſterne Atlanta carinis;
Namque potens pelagi Deus es: via nulla per undas
Te ſinè tuta patet, trepidatque in gurgite pinus.
Ergo adſis, cœptique operis hanc perfice partem.
O mihi, ſi liceat, cœlo, pelagoque remenſo,
Litus in Eoum ſervatam advertere puppim!
Hic tibi Carmano templum de marmore ponam
Propter aquas, multo Ganges quà turbidus auro
Per ſeptena vago devolvitur oſtia curſu.
In medio templi ſtabis mihi Numen, & aram
Purpureis textam gemmis, auroque tenebis.
Hùc tibi ſervati ſpumoſa è Doride nautæ
Dona ferent, fundentque preces, & vota reſolvent.
Primus ego (ſi tanto unquam dignabor honore)
Romulidùm de more ſacro velatus amictu,
Et nitida chlamyde, & Tyrio conſpectus in oſtro
Dona feram, ſacroque incendam altaria thure.
Sanctam libabo Cererem, ſanctumque Lyæum
Cernuus; èque manu mittetur victima noſtra
Multa Patri. Sed jam feſtas indicere pompas
Ad delubra juvat, cæſique inſigne Tonantis,
Ac pictas auro tabulas, & figere dona
Parietibus latè circùm, contextaque Serum
Vellera, purpureoſque tholo ſuſpendere honores.
In foribus pugnam ex ebore, & nitido argento
Gangaridùm faciam, fractumque peritus in auro
Cælabo (1) Badagem, & victricia ſigna Quirini.
Atque hic Romanis aſcriptum legibus Indum,
Ac rutilum ſacro luſtratum in flumine Gangem:
Addam urbes Aſiæ, ſervataque regna rubentis
Auroræ, ſacris tot & addita ſceptra Latinis:
Biſque triumphatas (2) Chryſæo in litore gentes,

Vatis votum pro Indica profectione.

(1) Barbari, qui Indicæ peninſulæ montana colunt.
(2) Scilicet Japonico; ſunt & Chryſii aureæ Cherſonneſi populi.

Taprobanem, Sindasque, & odoriferas (1) Moluccas.
Et captæ ſtabunt puppes, & victus (2) Achenus.
Sub pedibus pingam Furias, amnemque ſeverum
Cocyti, & dira fuſum cùm gente Tyrannum.
E niveo ſculpam ſaxo, ſpirantia ſigna,
Luſtratos reges, aſcriptaque nomina cœlo.
Intereà magnum Oceanum, fluctusque ſequamur
Intactos, tua, Sabfride, non ultima dona.
Ergo age: rumpe moras: vocat alto à vertice pontus;
Indusque, Gangesque, & divitis æquor Erythræ:
Et vocat Heſperio ſub Sole (3) Argenteus amnis,
Virginei (4) fontes, auroque inſignis (5) Amazon:
Et vox aſſenſu marium ingeminata reſultat.
Mox ego victrices accingar dicere palmas,
Æternùmque tuum proferre in ſecula nomen.
Seu quis odoriferas Eoa per æquora terras
Puppe petit, crocei ſeu quis ſub Veſperis ora
Ammerices quærit populos, hic cortice pictum
Oceanum primùm, & vaſtiſſima cærula noſcat;
Ac maris ambages varias, curſusque viarum.
Trans Gades magnum ſpumoſis fluctibus æquor
Panditur (Oceanum Graii dixere vocantes)
Cum quo clauſa Thetis (cecinit ſi vera vetuſtas)
Nulla olim immiſſo junxit commercia Nereo.
Iſthmus erat medius, terræ diſcrimine parvo
Qui Libyam Europæ jungebat, & utraque Tellus
Una erat: at crebrò veniens vi pontus, & undis
Paulatim exedit terras, medioque reſuſus
Europam tandem è Libya dimovit, & alta
Diducta ex (6) Abyla tunc (6) Calpe, & litora, & urbes:
Ac primùm Thetis Oceano dignata marito eſt.
Tantum pontus edax, & edacia ſecula poſſunt!
Fluviorum pater Oceanus, rex magnus aquarum;

Oceanum navigantibus quid priùs opus ſit.

Oceani cum Mediterraneo per fretum Herculeum factum commercium. Nam olim ſejunctus Libyæ iſthmo: ita antiqui apud Strabonem lib. 1c.

Qui-

(1) Inſulæ Eoi maris, ex quibus ingens aromatum copia provenit, ſuntque ſub ipſo Æquatore ſitæ.

(2) Populi Sumatræ in ora Boreali *Achen.*

(3) Ingens Americæ Meridionalis fluvius ab arenis Argenteis ſic dictus *Rio de la Plata*. (4) Qui ſunt in Virginia Septentrionalis Americæ Provincia. (5) *Rio de las Amazones* Hiſpani vocant, perhibent enim hujus fluvii ripas Amazones incolere. (6) Gemini montes, qui & Herculis columnæ dictæ, Abyla Africæ, vulgò *Almina* appellatur: etſi alii aliter autumant: Calpe Europæ *Gibraltar*.

Digitized by Google

Ex Oceano flumina emanare Vatis opinio.

Quique ſinus centum, centum fluit æquora circùm,
Atque plagas omnes terrarum fluctibus ambit.
Quin ſubtus terras & præterlabitur omnes
Per cœcos aditus, perque horrida Tartara Ditis.
Ceu toto in tenues diffuſus corpore venas
Inſinuat ſe ſanguis, agitque per omnia vitam.
Stagna, lacus, perhibent, hinc, & vaga flumina, fontes,
Eque cavis quicquid ſaxis diſtillat aquarum;
Oceano ex alto conſurgere; namque ubi pontus
Deſcendit magnæ per crebra foramina terræ,
Quà via cæca patet, ſuperas ſe rurſus in auras
Emittit ſaliens; nam quantùm vertice ab alto
Deſcendit maris unda, ſalit de gurgite tantùm:
Hinc Tagus auratam volvens cum flumine arenam
Erumpit. Bætisque alba præcinctus oliva:
Et qui tot terris, tot nomina gentibus Indus
Caucaſea de rupe fluens imponit, & ipſe
Purpurea Ganges unda, (1) Tanaisque nivalis:
Ac gelidis venit (2) Oxus aquis, & dives Hydaſpes,
Et Lycus, atque Hermus, fonteſque binominis Iſtri:
Nilus & Ægyptum nigra qui ditat arena,
Uſque cacuminibus Lunæ devexus ab altis.
Et Gis Æthiopum fama notiſſimus, & qui
Spumeus Alpino Veſuli de vertice currit
Eridanus, ſceptriſque potens Tyberinus, & ipſe
Pauper aqua, at multo dives Sebethus honore.
Orbe ſub occiduo Panucus, & alta fluenta
Amnis Amazonidum, centum qui flexibus errat,
Et ſata rura rigat latè felicia centum:
Cæruleisque (3) Canada vadis, flavuſque Siopis,
Quique mari magno fluit ore Argenteus amnis,
Et gemmas ſecum, & nitidas ſubvectat arenas.

Varia fluviorum nomina.

Oceani circuitus.

Hic freta trans Abylæ geminis ſe cornibus ingens;
Porrigit Oceanus: dextrà petit arduus Orbem
Ammerices, latèque omnem complectitur undis:
At læva Libyam præterluit uſque remotum
Acronoton, Maneſque fluens deſcendit ad imos.
Eoum hinc ſaliens latus alluit: & vagus inde
Supra Arabem, Perſamque ſuprà circumfluit Indos.
Mox iterum aſcendens gelidas iter urget ad Arctos:

(1) *Don*. (2) *Ithun*, & *Ghion*, qui in Caſpium ſe exonerat. (3) *Canadà* fluvius, ſeu potius ingens lacus Septentrionalis Americæ.

Lanigeroſque lavat Seres, Chryſenque rubentem:
Hinc & regna petens Boreæ damnata ſub axe,
Sarmatiam, Scythiamque rigat, rigidoque relicto
Axe iterum, niveos curſu ſecat ille Britannos:
Moribus & niveam fluctu circumdat Hybernen.
Oceani quondam antiquis impervia nautis
Oceanus olim intactus. Æquora: turritæ nec ſulcavere carinæ
Id pelagi, ad Solem quod ſe diffundit Eoum,
Et quod in Heſperium procurrit, & omnia cingit
Ammerices nova regna: cava trabe currere fluctus
Oceani tumidos, monteſque irrumpere aquarum
Non auſi, ignotumque fretum tentare magiſtri.
Proxima májorum Fatis melioribus ætas
Superiori ſeculo tandem tentatus. Id tandem aggreſſa eſt: potuitque ingentibus auſis
Oceanum ſuperare, rubroſque venire ſub Indos.
Multa ſed ante tamen ceſſerunt irrita vota
Rectorum, multuſque labor profuſus inanis.
Agmine nimborum metuendus, & ignibus Atlas
Terrebat nautarum animos, qui ſæpè furentem
Tentavere ſinum, & cautes ſuperare rigentes,
Sed primum incaſſum. Arduus ipſe etiam præruptis montibus alnos
Oceanus retrò pepulit, nautaſque coëgit
Vertere terga fuga, & magnis deſiſtere cœptis.
At non conatus animorum, audaciaque auſa
Omninò cecidere: per invia cærula Atlantis,
Perque hyemes iterum rigidas, nimboſque ſonantes
Sternere iter tentarunt, magnum & ſub juga pontum
Mittere: ſed pulſi laceris abiere carinis
Retrò iterum: ceciditque animis ſpes omnis, & altus
Non dictus (1) Mons eſt, & dicta innabilis ora.
Sic intactus Atlas, multoſque inarata per annos
Amphitrite eſt. Cùm tandem felicibus auſis,
Mox feliciter Vaſci Ducis Auſpiciis. Henrici (2) Ducis auſpicio, ducentibus & Diis,
Lyſiadæ petiere duces: non horrida nimbis
Æquora, non pelagi montes timuere tumentes.
Ac velut in tergum ſi quando pulſa receſſit

Mœ-

(1) Atlantis jugum, *Capo Non.* (2) Joannes I. Luſitaniæ Regis filius, qui primus in Africam iter aperuit duabus Luſitanis navibus miſſis anno 1240. mox Atlantis promontorium ſuperatum eſt anno 1430. poſtremò Vaſco Duce trans ultimum Africæ promontorium in Indiam penetratum eſt anno 1497.

Digitized by Google

Mœnibus ex altis acies, quæ ſcandere primùm
Auſa fuit, mixtimque abiit formidine cœca;
Spemque omnem belli deponit, & arce potiri.
Aſt ubi conſpexit ſpecula ſublimis ab alta
Contuſas acies, fuſosque redire maniplos
Magnanimus Dux, ingentique incanduit ira,
Urget equum impatiens, tortasque relaxat habenas:
Ocyùs & vento, ut verſum pervenit in agmen,
Increpitat primùm dictis, ſiſtitque ruentes:
Addit & hinc ſtimulos animis, & laudis honores.
Extemplò commotæ acies ad mœnia vertunt
Seſe præcipites, Martemque, hoſtemque laceſſunt.
Tela per, & glandes, & Martia flumina, & ignes
Irrumpunt; muros ſcandunt, & turribus altis
Vi potiuntur: Honor ſtimulis præcordia pulſat.
Non ſecus Oceanum ſuperarunt, & vada cœca
Lyſiadæ; poſtquam ſtimulis generoſus adegit
Dux altos animos, laudisque adjecit honores.
Non formidandi vertex ſublimis Atlantis,
Nec triſidis disjecta polo Acroceraunia flammis
Audaces fregere animos: Nec terruit ingens
Fluctibus Oceanus: ſed itum eſt in litus Eoum
Per maris abruptum. Rerum diſcrimina nulla
Altæ laudis amor formidat, & invia nulla
Semita virtuti; nam ſentibus aſpera mollit
Gloria. Neptuni præter vada fervida vexit
Idæas animoſa virùm ſolertia puppes.

Verùm age, & Oceani tumidos quo ſydere fluctus
Vertere conveniat, terras & adire repoſtas,
Accipe. Cùm pelagus candenti corpore Cygnus
Pronus adit, nitidis Arcturus & emicat aſtris,
Herculeos fines, & amicos, navita, portus,
Quà Tagus Oceano rutilis ſe miſcet arenis,
Deſere; blanda novo ſub ſydere ſcindere pontum
Tempeſtas aperit tunc ſe; veniuntque ſecundi
In velum Zephyri, verùm ſi carcere currus
Seriùs emittas, cœlo cùm lucida Tauri
Occidit, ardentesque pedes exarmat Orion,
Haud equidem Phœbi ſedem luſtrabis Eoam
Incolumis: retrò puppes aget Auſter ab axe
Auſtrino veniens, vel ſi contendere contrà
Audebis, Libyæ infames frangeris ad oras:
Aut alium tandem venies jactatus in Orbem,
Braſiliæ ad, cautes, aut barbara litora terræ
Caribanæ: Thetidi quà ſe vagus addit Amazon.

Qua tempeſtate in Orientem per Atlanticum navigandum.

At (1) portum, Arctoam quà Dorida verberat undis
Sequana, Pegaſeum nitido cùm ſydus Olympo
Tendit iter pennis; & jam novus incipit annus,
Deſerit, & Phœbi Gallus petit arva rubentis.
Menſe ſed exacto ſolvunt de (2) Vecte Britanni
Gangaridùm in regna: at gelida vada tuta relinquunt
Texeliæ (3) dites Batavi, charoſque Penates,
Cùm Tauri medium Titan ſecat aureus orbem.

Nullæ profectioni moræ innectendæ.

At quicumque petis trans æquora litus Eoum
Ocyùs inſiſtas curſu, Zephyriſque ſecundis,
Abrumpaſque moras opus eſt; Namque omnis in alto
Proſpera Fortuna, & felix ſtat meta viarum
Conceſſis ventis, & tempeſtatibus uti.
Sed poſtquam cœli certo ſub ſydere ventos

Ex Europa in fortunatas inſulas principio curſus intendendus.

Accepere ſinus, celeres, Palinure, carinas
Dirige, Fortunæ præfert quà plurima nomen
Inſula: prima tui ſit & hæc data meta laboris.
At tibi quæ magno metuenda pericula ponto
Intendent, cancre aggredior. Vitare memento
Naviſragum Libyæ litus, penituſque ſonantes
Atlantis ſcopulos: furit hic ſpumantibus undis
Arduus Oceanus, ſtrepitatque procacibus Auſtris.
Stringe rati dextram: & nimbos ridebis, & undas.

Contrà maris motum ab Ortu in Occaſum eniti opus eſt, & undè hic Oceani motus.

Ille ſed in primis vaſti per cærula Atlantis
Eſt labor exuperandus: Aquæ nam præpete curſu
Semper in Occaſum, Soliſque cubilia tendunt.
Seu quoniam ſummi vertex dum fertur Olympi
Pronus ad Occaſum, retròque relinquit Eoum,
Incluſos Orbes, & ſydera, & aëra, & undas
Oceani rapit, & celeri trahit omnia gyro.
Qualis ubi magna rapitur vi fervidus axis
Ingenti cum mole rotas, curruſque volantes
Abripit; & ſumma retrò vi rapta ſequuntur.
Sive quia (hæc melior ſententia viſa magiſtris

Alia ejuſdem motus cauſſa.

Namque aliis) cœli per culmina cùm rapidus Sol
Volvitur, immenſis fervoribus excoquit alti
Oceani fluctus, tenueſque reſolvit in auras.
Ergo ubi jam multus mediis è fluctibus humor
Attenuatus abit, ſubſidunt æquora fundo:
Hinc loca vicinæ ſuccedunt protinus undæ
In devexa: vagus quoniam ſe ſemper in orbem

Ver-

---

(1) *L'Haure de Graſe*, Galli vocant. (2) Inſula Britanniæ, *Vuight*. (3) *Texel*, inſula, & portus Batavorum.

Verſat, agens cùm luce diem Sol almus Olympo,
In declive fluit mare ſemper, & orbe rotatur.
Longior idcircò curſus, cùm Solis ad Ortum
Tendimus: objectum puppes mare tardat euntes.
At verò Occaſum, brevior, cùm quæris, & oras
Ammerices; nam prona ferunt ipſa æquora puppes.
Eſt major tamen hìc motus, quà torrida Mundi
Zona rubet; veloci & aguntur cærula curſu.
Attenuat quoniam Sol ferventiſſimus undas
Oceani magis; aut quia ſe velociùs ipſe
In medio verſat cœlo vaſtiſſimus orbis.
Eſt pariter varius variis in partibus altæ
Curſus aquæ, & varias etiam deflectit ad oras,
Auroræ hinc docti quærunt cùm regna magiſtri,
Lentus ubi motus, deſcendunt: deinde ſub Ortum
Veloces recto ducunt temone carinas.
Major ubi, veniunt, cùm longè Atlante repoſtos
Veſpere ſub nigro inquirunt per cærula portus.

Longior in Orientem curſus, brevior verò in Occidentem.

Eſt etiam labor ille tibi, luctare fluentis
Oceani, fluctus & declinare ruentes.
Nam vaga in Occaſum cùm perfluit Amphitrite
Litora in adverſa, atque in procurrentia ſaxa
Incurſat violenta, nec ultrà excurrit inundans,
Spumea confeſtim refluit ſed pulſa retrorſum.
Qualis ubi ripis devexior incidit amnis,
Alliſus reſilit, retròque reverberat undas.
At quoniam in terras objectas ſæpiùs unda
Obliquè incurſat, pariterque impulſa retrorsùm
Obliquè in partes alias fluit, & vaga curſat
Ingentesque unà abreptas trahit æquore puppes.
Quin etiam fluviis è magnis ſæpè fluenta
Prona ruunt, multoque cient maris impete fluctus.
Sic fluit Euxinum, & mediam perlabitur Hellen
Auctum fluminibus: ſic pulſum à gurgite Nili
It mare Virgineum: ſic clauſtra ſonantia præter
Oceanum currunt devexa fluenta per altum:
Quà Gis lata ſubit maris æquora, quàque rubentes
Indus aquas auro devolvit, & aureus ipſe
Quà Ganges fluit, & Seres quà findit (1) Hoanges:
Et quà ſe magno ciet ore Argenteus amnis,

Vitandi item Oceani ſunt obliqui aquarum fluxus. Et horum cauſſæ.

Ac

(1) *Hoang* maximus Serum fluvius crocei, ſeu lutei coloris, unde vernaculo Serum vocabulo *Hoang* dictus: illius tamen aqua nitida fit injecto alumine.

Ac ſecat occiduos undis felicibus Indos:
Amnis Amazonidum ſed quà rapidiſſimus undas;
Torquet agens, celeri currunt cita cærula curſu.
Hæc igitur tibi cura, ſient cùm carbaſa, in altum
Anchora deſcendat, multo quæ pondere curvas
Firmabit pinus, pelagoque obſiſtet eunti.
At ſi ventus agit crepitanti flamine vela,

Qua arte correntes contrà niti opus ſit.

Contende in proram venientibus impiger undis,
Obnitique vado ſemper, Palinure, memento.
Nec te decipiat, fluctu labente, profundis
Indeprenſus aquis, atque irremeabilis error.
Vicinam temone plagam, veloque require,
Quà venit æſtus aquæ, & fluctus conare ruentes
Vincere, ne ſenſim pelagi devexa fluenta
Veloces aliò impellant per marmora puppes.
Tardior Oceanus quà ſe fert obvius, ipſe
Flecte ratem clavo: quin & ſuperare fluenta,
Nauta, potes, ſi proram omnis petat impetus: alni
Nec tranſverſa latus feriat Thetis incita curſu:
Nam ſic prora vadum roſtro proſcindet acuto,
Eludetque ſimul rapidam venientis aquæ vim.
Non ſecus ac cuneus diffindit ſciſſile robur,
Et facilè in partes acie disjungit acuta.
Quin & Hiperboreæ glacies, fluxusque nivali

Motus maris à Septentrione in Auſtrum, & hujus cauſſa.

Ex axe in medium tibi ſunt vitanda, ſub Urſas
Dum tendis. Cùm longa dies illuxit in Orbe
Arctoo, ſolvitque nives Sol fervidus igne,
Et duras ſcindit glacies, maris unda refuſis
Imbribus è Septem ſcurſu revoluta Trione
In medium devexa diem deſcendit, & altas
Fert ſecum glacies, tepidumque revolvit in Auſtrum;
Latè hinc concretos Atlanticus invehit amnes
Oceanus: Libyco ſenſim qui Sole liqueſcunt.
At quà perpetuis candet denſata pruinis
Zona poli, & nimio dureſcit frigore pontus,
Cryſtalli veluti montes, longo agmine duræ

Immenſæ glacies, quæ in Auſtrum deſcendant.

Volvuntur glacies, mittunt quas flumina, & ipſæ
Interdum gelida ſtipatæ Naiade cautes,
Cum nivibus ſub nocte hyemes riguere profunda;
Per glaciale (1) fretum Scythiæ, (2) Zembiæque nivalis
In

(1) *Stretto di Vaigaſt*. (2) *Nova Zembla*, quaſi nova via, ſic à nautis appellata, qui per hanc in Sinas breviori curſu pervenire poſſe putarant. Furnerius in Geographica Orbis notitia par. 1. lib. 1. c.12.

In transverſa nives dum currunt, ſeque ruentes
Per denſata petunt latera, incurſantque frequentes,
Horrendus fragor exoritur, quo littora, & omnes
Pulſati longè montes, cœlumque reſultat.
Se velut ex alto cum Nilus Atlante refundit
Subjectos latè in campos, plangitque profundas
Ingenti valle ſonitu, quo tota remugit
Thebais, Ægyptusque, atque æſtiferi Garamantes.
   At non tranſibo indictas caligine denſa,
Quæ per Hyperboreum ſe fundunt aëra nubes,
Arctophylax ſtellata retrò cùm plauſtra reducit,
Atque Ariadnçæ conduntur ſigna coronæ.

Poli caligines.

Inſuper Oceano in magno, quà ſemper ab igni
Incandet plaga terrarum, denſiſſima cœlo
Caligo interdum pelago, & nox incubat atra.

Et Maris Atlantici.

Non polus apparet ſupra, non ſubter & undæ:
Nec ſe etiam per lata vident agearia nautæ.
Tunc Rector, ne ſe incurſent per mutua puppes,
Da ſignum procul ære cavo, ſic tutius illæ

Qua arte glacies, ac nebulæ evitandæ.

Incurſus fugient venientum, & gurgite nantes
Vitabunt duros amnes: at ſi fragor ingens
Currenti late è glacie, occurſuque ciatur,
Horrifico majora ſtrepant tormenta boatu.
   Sed quà torrentes deſcendant, cortice picto
Aſpicies, & noſtra etiam te plura docebunt
Carmina, & exacti toties per cærula curſus.
Conſule & in primis arcana oracula docti
Dudlæi, quæ multa notat tibi pagina. Sed jam
Me ſalſa longè pulſatæ aſpergine puppes,
Immenſoque vocant venientia monſtra fragore.
   Ergo per Oceanum velis dum curris apertum,
Ignoti nova monſtra maris, Cycladesque natantes
Evitanda tibi, lato quæ gurgite Proteus
Paſtor agit: centum pelago vaſtiſſima Cete,
Et centum mediis errant in fluctibus Orcæ,

Oceani monſtra, & quam ſint navibus formidanda.

Ac Phocæ turpes, & turrigeræ Balenæ.
Quin & Atlantæis in fluctibus axe ſub alto
Agmina denſa ruunt paſſim, latèque vagantur.
Sæpè cavæ magnis impingunt piſcibus alni:
Denſatosque globos inter, turbasque natantum
Vix ſeſe medias aperit via tuta per undas.
Ergo tibi vaſto fugienda hæc monſtra profundo.
Nam ſæpè, infandùm, miſeræ periere carinæ
Demerſæ mediis in fluctibus. Hæc vaga magno
Errant Oceano, roſtroque armantur acuto.
Quæ ſi ferratis incurſent dentibus altum

Extemplò, velut in ſcopulos alliſa fragorem
Emittet, roſtroque abies pulſata dehiſcet.
Illa ingens caput, atque horrentia lumina tollunt
Suprà undas, puppimque ſuprà, latèque revolvunt
Corpora per navim, tortoque volumine caudæ
Roſtra ſuper, proramque aſſurgunt, & mare ſubter
Vi magna ingenti cum mole invertere gaulum
Adnituntur: aquas illa, & plena æquora vaſto
Ore vomunt, fuſoque replent torrente carinas.
Nonnulla horrifico per cærula vaſta natatu
Velificant, magniſque movent plangoribus alas.

Eſt etiam Oceano in magno malus ille carinis,
Phyſeteris deſcriptio.
Phyſeter (patrio ſic Graii nomine dicunt)
Monſtrum horrendum, ingens, cui quot ſunt vertice nares,
Tot patuli ex illo tolluntur in aſtra canales
Ore cavo: immensùm ſtridens quibus æquor in altum
Se jacit: & latè circùm diffunditur imber:
Cuncta in conſpectu ſimul occulit: omnia miſcet
Stridore: ingentes quot acuta cuſpide ſpinæ
Aptantur lateri, tot ſunt haſtilia ferro
Dura magis: nitidæ ſplendent quo tergore ſquamæ,
Scuta tot, horrendum quibus impenetrabile dorſum eſt:
Inſtar montis, aquas ſupra caput eminet: antrum
Os immane refert: ſubter, mirabile dictu,
Quot dentes, dextra totidem, lævaque ſecures
Horrent. Dii talem nautis avertite peſtem.
Hæc tu monſtra maris cùm videris: ocyùs omnes
Induſtriæ, quas adhibere nautæ contra maris monſtra debent.
Inclamare tubas, magnumque ciere fragorem
Æra jube, lituosque, & raucum cornua cantum:
Nam ſic confeſtim perterrita ſub murmure monſtra
Deſcendunt, ſubterque imis conduntur arenis.
Quin etiam perſæpè juvat (mihi rettulit Ægon,
Ægon Oceani vidit qui monſtra profundi)
Horrida terrificis tormenta explodere bombis,
Et capiti vibrare pilas; nam fulminis ictu
Merguntur concuſſa mari; nec cominùs unquam
Spectantur: Divosque etiam, Palinure, vocato.
Sæpè ſalutiferæ longè diſcedere ſigno
Viſa Crucis: jactu luſtralis protinus undæ
Interdum petiere ſuas ſub gurgite ſedes.

At vicina cavis cum ſe admovere carinis,
Et bifido circum plicuere volumine caudam,
Eſt præſens medicina malo, ſi cominus ipſe
Cete Caſtoris aqua fugantur.
Caſtoreum (1) è pelui diffundas deſuper amnem;

Auctu-

---

(1) Aquam ſcilicet cui caſtor diù immerſus ſtetit: *Parnerius.*

Digitized by Google

Aucrutum fera caſtoreo pelletur odore.
Præterea, id non te lateat, vaſtiſſima Cete,
Ut perhibent nidore picis capiuntur aduſtæ.
Hinc amor ille, rates toto ſe corpore circum
Extendi, trabibusque ſuas advertere nares.
Quorumdam inventum eſt, piceo fucata veneno
Plurima diſperſim demittere dolia ponto,
Quæ piceo perlecta petant medicamine Cete:
Alatæ intereà ſulcant vada Tethyos alni.

Monſtra pice oblectantur, & quomodo id cavendum, ne naves ſubvertant.

Sed neque te aſpectus Telluris fallat inanis;
Nam ſæpè in medio quæ creditur inſula ponto,
Eſt ſeſe undoſo tollentis ab æquore monſtri
Dorſum immane, leves cui ſubſternuntur arenæ,
Ac molle aſſurgit ſabulum, & ſe ſubjicit alga.
Non ſemel undivagæ puppes appellere ripæ
Gaviſi nautæ, celeresque in litus inane
Delapſi, virgis ſubitum crepitantibus ignem
Accendunt, lætisque parant convivia menſis.
Aſt ubi paulatim ſenſerunt monſtra calorem,
In mare deſcendunt: tunc credita ſe pede Tellus
Subtrahit extemplò: miſerique in gurgite nautæ,
Infandùm pereunt, monſtris data præda nefandis,
Anchora ſæpè etiam ſabuloſo credita dorſo,
Et duris unco ſquamis infixa tenaci,
Cùm monſtro, & fundo ſe proripit, & ratis unà
(Arcete ò Superi caſum!) demergitur undis.
Nonnulli in Cete mittunt ſcopuloſa rudentes
E navi: hinc illos, cùm ſe vaſtiſſima monſtra
Subducunt, dextra arripiunt, Fatumque morantur;
Nec minus intereà funes generoſa juventus,
Ex ala ſuſpenſa manet quibus anchora prora,
Haud mora præcidunt ferro, vel ſolvere certant.

Ingentia Cete Inſula credita, & ab his cavendum quà ſolertia.

Sed quid monſtra maris refero, mediasque per undas
Errantes Cycladas; nat parvus in æquore piſcis
(Romani Remoram appellant, Echeneida Graji)
Qui (ſi vera fides) turritam dente tenaci
Apprendit navim è prora, ſiſtitque volantem.
Nec valido proſunt ſpirantes flamina Cori;
Nequicquam & remis diverberat æquora pubes:
Turritæ veluti cautes: in fluctibus illa
Cùm vento, & velis, remisque immobilis hæret.
Vis tanta exiguis Natura eſt indita rebus.

Echeneis quæ.

At verò ut caſum effugias, quid tunc tibi agendum eſt,
Accipe. Subter aquas deſcendat nare peritus,
Atque omnem circùm curſet, viſatque carinam,

Et quomodò amovenda.

 Quò

Quò tandem monſtrum inveniat, dextraque prehenſum
Amoveat, victorque mari conſurgat ab alto.
Sic mihi ſe quondam dixit feciſſe Cloanthus,
Qui mare, qui terras, qui barbara litora gaulis
Luſtravit toties, quà Sol utrumque recurrens
Aſpicit Oceanum, & victor remeavit ab Indis.
Nunc age, quæ cœli ratio ſit habenda magiſtro,
Ut varias Mundi partes exploret, & oras

Quàm cœli peritus eſſe debeat Navarchus, ut locorum ſitus inquirat.

Oceano in magno, quà terræ, & litora nulla
Apparent: ſed cœlum eſt undique, & undique pontus;
Expediam, cœpti quæ pars non parva laboris.
Hæc rectoris erit ſemper ſolertia major
Veſtigare plagam cœli, terræque, marisque,
Quò ventus, curſusque, gubernatorque revexit:
Sive per ignotas pelagi quà naviget undas;
Nam ſic optatos poterit contingere portus,
Quàque rigent ſcopuli, & cœcæ, deprendere, Syrtes:
Atque hinc exactos etiam deducere curſus.
Quas igitur zonas, quas vento acceſſeris oras
Contemplare: tibi curſus vaga ſydera dicent,
Et Sol clivoſi dum culmina ſcandit Olympi.
Ergo ubi jam medio librabitur æthere curru,
Quot partes Sextante nota Sol altus Olympo eſt:

Altitudo Solis, & Æquatoris primum.

Hinc Finitorem quot ſe ſuper efferat Arctos,
Explorare opus eſt: id tu quo, navita, poſſis
Veſtigare modo, paucis, adverte, docebo.
A cœli medio quot partibus aureus orbe
Sol diſtet, perquire: illas tibi pagina dicet,
Obliquos quæ Solis habet duodena rotatus
Per loca Signiferi: numerumque deinde repertum

Et hinc latitudo quomodò inveſtiganda, & Zona.

Partibus inventus radio ſuper adde, volantes
Si Sol in tepidum bigas deflexerit Auſtrum,
Cùm brevis eſt lux, & noſtrum depreſſior Orbem
Aſpicit: at Cancro propior ſi curribus ibit,
Longinquas cœlo cùm protrahit altior horas,
Subtrahe ab inventis, numerus, qui proximus exit.
Oſtendet quantùm è vitreis ſe circulus undis
Æquator tollat, medium qui dividit orbem
Signorum: quantùm ſed ſe ſuper evchat Urſa,
Monſtrabunt partes, quæ pro quadrante ſuperſunt.
Hinc quæ zona poli, qui ſit locus ille, carinæ
Quò, Palinure, tuæ curſu venere ſub Auſtrum:
Et quantùm à Septem jam deſcendere Trione,
Cognoſces; pelago nam quot ſe partibus axis
Admovit propior, tantùm per cærula puppis

In

Digitized by Google

In medium ſe prona diem devexit ab Arcto.
At ſi diverſum cœlo, & majoribus aſtris
Trans Æquatorem perluſtras, navita, Mundum.
Hæc eadem peragenda tibi; ſed tollitur alter
Axe polus, rerumque exit contrarius ordo.
At levis hic labor eſt nobis, ubi fecerit horas
Nocturnas bis æqua pares Aſtræa diurnis;
Ipſe tibi medio in curſu Sol aureus, altus
Quot ſuper Æquator conſurgat partibus amnes
Oceani dicet: ſed ſi tunc fervidus igne
Vertice in extremo Titan libretur Olympi,
In cœli medium pervenit cærula puppis.
Alter & hinc tibi jam venienti panditur Orbis,
Alter & aſſurgit Mundi polus: aurea circùm
Rara & inexhauſto volvuntur ſydera motu.

In Æquinoxiis id facillimum.

Quærendum & quantùm curſu tua pinus in Ortum
A Fortunata fugiens Tellure receſſit.
Verùm hoc difficile eſt: fertur pernicibus alis
Heſperiam in partem cœlum, nec fixa ſub aſtris
Meta manet: curſus hinc & deducere multum eſt.
Auri multa viro Batavi donare talenta
Promiſere, modum in mediis qui ſedulus undis
Traderet, ut certò poſſent cognoſcere quantùm
Curva ſub Eoum ſpumoſa per æquora puppis
Provecta eſt, cœlique ſimul qui circulus alti
Tunc noctesque, diesque pares partitur in horas:
Rem multi aggreſſi magno mercedis amore:
Verùm alii laudum ſtimulis poſt irrita vota,
Nullus adhuc tanto pretio donatus abivit:
Et nullus tantam meruit pro munere laudem.

Longitudo difficilis inveſtigatu, & cur.

Attamen, anguſtis quoniam ſolertia rebus
Summa hominum eſt, creſcitque uſu experientia longo;
Acre quid ingenium, multusque invenerit uſus,
Expediam. E vitro tibi cleplydra magna paretur,
Bis ſenas quæ tota fluens ſemel indicet horas.
Cùm primùm das vela Noto, Palinure, vocanti;
Hanc tu pendentem media ſub puppe locato:
Verùm ubi jam totus ſpiramine depluit humor,
Verte illam, refluat concluſa ut molliter unda
Subjectam in partem: cautusque notare memento;
Quot tota illa vices ſpiramine decidit arcto;
Temporis exactas nam ſic cognoveris horas,
Ex quò deſerto ſolviſti ab litore funem.
Sed priùs, è portu pelagi cùm tendis in altum;
Quære quot aſcendens jam partes egerit orbis

Exponitur tamen modus illam perquirendi.

Delius, atque vagi quæ fluxerit ora diei:
Atque illam in primis memori ſub mente reconde.
Hinc cùm veſtigas quæ te plaga lucida cœli
Ambiat Oceano in medio, qui circulus ille,
Et quantùm Occaſu è primo ſe vertat Eoo,
Principiò perquire, cavo pellucidus humor
E vitro quoties defluxit; & inde peractas
Deduces horas, ex quò de litore primùm
Se dedit Oceano, ventis ſpirantibus, alnus.
Hinc & ſi ſolidos valeas ſubducere Soles,
Invenies horam, momento quæ ruit illo
Litore in adverſo; & tabula ſignare memento.
His actis, Sextante nota, radiove quot altus
Sol partes fuerit: mox quæ ſublapſa diei
Hora ſit, hinc certis poteris deprendere ſignis.
Horarum & numerum è ſignato ſubtrahe primo.
Hinc tibi qui reliquus tandem quæſita locorum
Intervalla dabit, ſeſe quibus alter in Ortum
Submovet: horarum numerum ſi ritè reſolves
In partes, quarum ter quinas continet hora,
Sic quantùm medii tunc cœli circulus abſit
Ex alio, aut primo poteris prædiſcere (1) Circo.
Sed puros quoniam ſervari tempore longo
Difficile eſt amnes, partem ſubtiles arenæ
Includunt vitris alii, & vaga tempora ſignant.
At multi ſtamnum accipiunt; plumbumque liquatum,
Exactæ Clepſydræ conſtructio. Et vivum admiſcent argentum, atque igne ſubactam
Materiem in cinerem ſolvunt, tunduntque minutim;
Secernuntque illam cribro: decuſſaque vitro
Pars ſubtilis, aqua pro molli clauditur: inde
Non interruptus currit ſpiramine pulvis.
Sunt qui cæruleam Tethyn pro Naiade dulci
Immittunt; concluſa cavo Thetis humida vitro
In multum ſincera manet ſalſugine tempus.
Aſt aliis viſum eſt, varia experimenta ſecutis,
Ut vivum ſenſim argentum deſcenderet alta
Ampulla; multo quoniam non deficit uſu
Attritum, & longo nunquam corrumpitur ævo.
Hoc ſed præcipio cura majore notandum,
Mobilis ex alto depictæ clepſydra puppis
Pendeat, in partes ut cùm ſe verterit ambas

Ni-

(1) A primo nimirum Meridiano, qui per Inſulam Palmam, quæ fortaſſe eſt Ptol: Caſperia, tranſit.

Navigium, aut ventó, aut ſpumoſis fluctibus actum,
Hæc ſeſe medio libret: ſic leniter humor
Non intermiſſus ſpiramine defluit arcto.
 At ſi nocte locum perquiris, pulſa ſecundis
Quò tua pervenit ventis per cærula pinus,
Aſtra tibi dicent tranſacti temporis horas,
Scilicet aut Cepheus, vel proxima Caſſiopea,
Aut Cynoſura, polo quæ ſe nocturna revolvens
Tarda diem integra peragit vertigine totum.
 Hæc cùm nota tibi fuerint, ſpectare licebit
Qui locus ille, tuæ quem jam tenuere carinæ;
Et quà continues velis iter, ut tua portus
Optatos tandem ſubeat trans Tethya puppis.
His etiam emenſos facilè eſt comprendere curſus,
Et quantùm navis ſpatium promota cucurrit,
Si tibi luſtrati multa experientia cœli,
Et metiri etiam numerum, & ſubducere calles.
Nauta vias Solis, numeroſque, & ſydera diſce.
 Eſt etiam modus alter, aquas ſulcante carina,
Quo valeas pelago exactos cognoſcere curſus.
Aſſere quadruplici capſam compinge quadratam,
Cui geminus circùm ex ulmo verſatilis axis
Inſit, uterque ſuprà longo ſe corpore capſam

Modus, quo metiri curſus exactos poſſimus ex rota mobili.

Efferat: inſtructam pennis impone recurvis
Mox uni, Palinure, rotam: ſuper illa quadratam
Aſſurgat capſam, & capulo verſatilis axis
Inſiſtat: pennas albi tibi bractea ferri
Secta dabit; partemque omnes vertantur in unam,
Ut rota continua poſſit vertigine volvi,
Impulſa à vento, in pennas cùm ſpirat ab alto.
Ceu puer intentus ludo, cùm fixit acerno,
Subtilique crucem ligno, niveaque papyro
Inde cruci inſeruit pennas, ventoque ruenti
Objectat currens: vento propulſa papyrus
Se cita verſat agens, & mobilis orbe rotatur.
At tu, nauta, rotam capulo ſubnecte quadrato,
Ut cùm decurrit vento rota concita, & unà
In gyrum ſeſe axis agat: mox fila revolve
Alterius medio longiſſima, quæ tibi fila
Semper erunt gemino lini de ſtamine torta.
Alter & accipiat fili caput, orbe revolvi
Circa illum ut longo valeat, cùm plurima verſat
Aura rotam. Hinc ſumma capſam ſub puppe locato,
Ut rota devolvi ſemper vento incita poſſit.
 His actis, Palinure locum, portumve notato,

Illius èque tuo pariter diſtantia portu
Sit tibi nota: ratem mox tu cùm litore ſolvis
Felicem in Zephyrum, incipiet rota flamine verti;
Inque alium ſenſim filum devolvier axem.
Hinc cùm te notam ventus devexit in oram,
Quæ ſe multiplici vertere volumine, fila
Extende, atque pares in tot mox divide partes,
Millenos quot nota tenet diſtantia paſſus,
Atque pares alias poteris ſuper addere primis,
Ut longo valeat devolvi tempore filum:
Singulæ & accipiant poſitis diſcrimina nodis.
Sic certam ſemper menſuram, rector, habebis,
Qua curſum pelago exactum, ambageſque viarum,
Quærere non multum eſt. Auris de puppe ſecundis
Cùm rota ſe circùm verſat, verſatque rotundum
Unà axem in gyrum, quot fili conſpice partes
Intereà currant, alioque plicentur in axe;
Quippè ratis totidem freta per ſpumantia paſſus
Mille, in vela Noto ſemper ſpirante, cucurrit.
At ſi jam totus fuerit revolutus in axem
Alternum funis, vacuo, Palinure volantem
Tunc impone rotam: certos cognoſcere curſus
Sic dabitur ſemper: nam cùm vehementior Eurus
Incidit in velum, & cita diſſecat æquora pinus,
Tunc etiam celeri fertur rota percita motu.
Verùm ſi leni canentia carbaſa flatu
Intendant Zephyri, pariter rota molliter axem
Circumagit, & lentè filum ſe verſat in orbem.
 Utcunque his tandem ſpatiis digreſſus iniquis;
Jam tibi quàm varius ſit per vada cærula magni
Oceani curſus, non multo carmine dicam. *Quotuplex ſit navigatio.*
Primus, (1) cùm picta ſectamur pyxide Rhombum
Auſtrinum, & medii ſub cœli circulo eodem
Currimus: hìc certus, nec (ſi vigil ipſe magiſter
Lora regat) transverſa ratem feret: (2) alter, Eoum *Recta, qua navis per rectum circulum velificat.*
Cùm ſequimur, magno cœli ſub tramite, Rhombum
Aut alium quemvis medium percurrimus orbem:
Certus & hic: verùm ſupereſt qui (3) tertius, ille eſt,
Obli-

---

(1) Prima navigatio recta in Auſtrum per eundem Meridianum, quam Orthodromicam vocant. (2) Secunda item recta in Ortum, vel Occaſum per eundem parallelum.

(3) Tertia obliqua, quæ & Loxodromica appellatur, eſt autem cùm alios Rhombos petimus.

Digitized by Google

Obliquus, reliquoſque petit per Nerea Rhombos:
Ut cùm puppe plagam Vulturni quærimus, aut cùm
Leuconoti in ſedem contendimus. Hic vagus error
Navis erit: non illa maris dum marmora ſulcat,
Deſcribet rectum ſpumanti in gurgite circum:
Sed vento fugiens ſpirali tramite curret.
Ergo inclinatum cùm quærimus æquore Rhombum,
Haud equidem, Palinure, plagam veniemus ad illam,
Quam prima egreſſi ſtatione petivimus: at ſi
Arctoas celeri curſu contendimus oras
Seu Mundi adverſum nobis properamus ad axem,
Curva polis propior ſuccedet puppis: at illis
Acta per obliquos felici flamine curſus
Perveniet numquam: & circùm verſabitur Urſas,
Aſt ab utroque polo dedimus ſi carbaſa ventis,
Inque Æquatorem deſcendimus, ire ſub illum,
Optatoſque rati portus penetrare negatur.

Obliqua, quæ ſpirali ductu navis currit.

His animadverſis, docti ſolertia nautæ
Illa erit, obliquos ut cùm per cærula Rhombos
Percurrit, proram ſemper deflectat ad illum,
Qui propior ſitus, atque à primo longiùs ibit;
Sic quem non curvo quærit temone, videbit
Litore in optato portum. Sed flectere partes
Quot clavum ſolers dextra, lævaque magiſter
Debeat, in geminos ſeu navim dirigat axes,
Sive Æquatorem gemino perquirat ab axe,
Veſtiget numeris Geometres. Me vada magni
Oceani jam læta vocant, & plauſibus horti
Heſperidum acclamant, viridique è vertice montis
Vocibus aſſultat feſtis (1) Arſinaris altus:
Incœptique petunt felici flamine curſus.

Quid cùm per obliquos Rhombos navigatur.

Ergo ut præteriit retrò celſiſſimus Atlas,
Ardentem medii Zonam ſpectabis Olympi,
Æſtifer Æthiopas torret quà circulus alti
Solſtitii, Solemque ſinu bibit alta (2) Syene:
Cœli ubi tres ſpatium patet, & non amplius, ulnas.
Mox celeri Heſperidum terras, nemora aurea, curſu
Contendas petere, & portus intrare repoſtos,
Quà læva Libyæ reſpondit barbara Tellus;
Lætus ubi, atque ingens ſeptena per oſtia fertur

In Heſperidas curſus.

(1) *Capo verde*, Ptol. Arſinarium.
(2) *Aſna* urbs Ægypti in confiniis Æthiopiæ, olim Romani Imperii terminus

In mare Gis, Libyamque nigra fœcundat arena:
Unde hinc & nomen fluvio impoſuere coloni;
Et Nigrum fluvium, & ſe appellavere Nigritas.
Has circùm terras rapido ſub ſydere Cancri
Perpetuò placidè ſolet aſpirare Supernas,
Vela vocans; celerem ſed curſum tendere in Ortum
Adverſo torrente negat Thetis incita puppes.
Hic ſed mira tibi rerum ſpectacula dicam:
Ex Inda Tellure redux cùm puppibus aureos
Heſperidum relegis lucos, circumque pererras
Viginti à magno diſtantem partibus orbe,
Florentes pelagi fluctus, atque herbida paſſim
Cærula proſpicies, apioque intecta marino.
Maria florentia veluti prata. Luſitanis dicta *Sargeſſe*.
Ceu cùm vere novo ſe mollibus integit herbis,
Luxuriatque tener viridi ſub gramine campus:
Non liquidum ſulcare vadum; verùm inter amænos
Hortorum textus credas errare carinas:
Sic etiam Ammericos oras, & litora circùm,
Qua crebris anguſta ſonant freta conſita ſaxis:
Et (1) Chilen quà flava Thetis circumfluit, & quà
Auroque, argentoque rigat ditiſſima regna.
Quin & ubi Tellus è florenti Florida ponto
Dicitur, herboſis paſſim tecta æquora campis.
Verùm, ſolſtitii candet quà circulus alti,
Herbida ſpectantur latè floreſcere aperto
Prata mari, & virides motare cacumina plantæ,
Quæ ſpiſſos hederæ textus imitantur, & inter
Intectas variis ſerpunt anfractibus undas.
Hæc per læta maris plantis florentibus arva
Non ipſi poſſunt turriti irrumpere gauli,
Ni valido è puppi deſcendant murmure Cori.
Nullæ radices illis, frondeſque paluſtri
Perſimiles rutæ naſcuntur, & humida corna
Juniperi baccam referunt, ſed livet in ipſa
Fronde color, veluti fœnum, quod trivit agreſtis.
Uſque adeò fœcunda parens Natura marinis
Arbuſta in campis gignit, fœnamque virentem.
Seu quoniam multa pinguent uligine fluctus,
Plurimaque erumpunt genitalia ſemina fundo,
E quibus æquoreas radiis Sol educat herbas:
Cur in Oceano naſcuntur herbæ.
Aut quia torpentes putreſcunt gurgitis undæ
Titanis nimia ſub luce: hinc indè tenellæ

Li-

(1) Americæ regnum, *Chile*.

Limoſo ſurgunt de ſemine protinus herbæ.
Non ſecus ac ſtagnis naſcuntur, & uda ſecundùm
Flumina, quæ rauco vix pulſant murmure ripas,
Forſitan in medio plantavit Juppiter hortos
Oceano, & viridi contexit germine campos,
Ut feſſos nautarum animos per tædia longa
Proſpectu herbarum vario, miroque levaret.
Ergo ubi proſpicies apio vada tecta virenti,
Ne timeas roſtro depicta coloribus arva
Scindere: florentes pandet ſe tuta per agros
Semita, & inſuetæ fugient per rura carinæ.
Hinc ubi digreſſus propiùs deſcendis in Auſtrum,
Horrendum fuge, nauta, ſignum: fuge litus (1) Equarum:
Aëre non ſano, & nimboſis Juppiter auris
Sævit, & Oceano trucibus fremit unda procellis.
Dum cœlo, ut perhibent, deſcendit peſtifer imber,
Excitat, infandùm, putres in corpore bullas:
Attactuque vadi membris diffunditur humor
Lethifer, & venis bacchatur morbida tabes.
Non ſecus, ac oleæ ſi quando fervida membris
Gutta cadit: ſubitæ maleſano in corpore bullæ
Erumpunt, dirusque dolor per membra recurrit.
Ergo rati tectum cerata imponere tela
Præcipio tibi, ne cœlo dum peſtifer imber
Decidit, immiſſo ſerpat per membra veneno.
Sic Solis radios etiam vitabis, & æſtum,
Plurimum in medio Mundi qui perfurit axe.
Præterea infames cœco ſub gurgite Syrtes,
Ingentesque latent: dextra tibi marmora pinus
Proſcindat: longos & circumflectere curſus
Convenit Ammericen verſùs: ſed litus (2) Olindæ
Tu cave ne ſpecula cernas ſublimis ab alta;
Nam ſi te ventus ſemotam advexit in oram
Ammerices, ſceleratque litora Braſiliorum,
Flectere iter velis opus eſt, portusque relictos
Quærere; nimboſis nam tum maria invia ventis.
At ſi Fortunam audebis tentare ſequendo,
Et certum tibi naufragium, immanemque ruinam
Prædico: infami jactatus in æquore (3) Cafrùm

Naves in torrida zona cerata tela cuo periuntur. *Furner. us Hydr. lib. 9. c. 28.*

Præ-

(1) *Mar delle Cavalle* ab undis ſic dictum.
(2) Braſiliæ urbs prope promontorium D. Auguſtini.
(3) Ultimi Africæ populi, qui litoralia colunt moribus ſuper reliquos longè inhumanis, ac barbaris.

Præceps conſilium, infelix, damnabis, & auſa.
At poſtquam Oceani rorantem aſpergine multa
Parrhaſiam ſecuit Finitor circulus Urſam,
In medio jam puppis erit, terræque, polique,
Rectus ubi ſurgens Æquator circulus orbem
Signorum ſecat, & ſummo rapit omnia cœlo,
Dividuum & paribus cœlum ſecat intervallis.

Quomodò cognoſcitur navim ad medium terræ, cœlique perveniſſe.

Indicio Æquatoris erit placidiſſima ponti
Temperies: nulli hic contriſtant cærula venti,
Prætereà durata Ceres, ſiccique juvenci,
Naïadis & dulcis pariter corrumpitur humor.
Hic tibi cum Jove non ſano, pelagoque ſilenti
Certandum, Palinure: calet ſub cardine Titan,
Et furit aſſenſu radiorum fortior æſtus.
Sol ipſe attenuans undam trahit igne vapores
Non ſanos, circùmque leves latè inficit auras:

Torridę Zonæ intemperies.

Immotique gravem exhalat maris unda Mephitim:
Corpora & ipſe etiam cœli ſpirabilis æther
Inficit inſinuans ſeſe: nocet artubus ægris,
Qui mare, qui terras, Sol ferventiſſimus urit:
Atque aër gravis, immotique malacia ponti.
Sævior Æthiopum per litora, perque calentis

Mitior in Oceano, & Aprili menſe.

Infames Guineæ terras: ſed mitior æſtus
Oceano in medio, mitiſſimus inſuper alto
Cum cœlo rutilis ſplendent palearia ſetis
Stellati minio Tauri, Phœboque propinquo,
Aurati rutilant Oculi, & majoribus aſtris.
Nam tunc aſpirant auris felicibus Euri,
Ac læti veniunt ruptis de nubibus imbres.
Hoc igitur cœli ſub ſydere, nauta, ſecato
Oceani fluctus; facilis via gurgite vaſto
Tunc tibi; nec medium rapidus Sol excoquit æquor.
Poſtquam ſervatus puppi devexus in Auſtrum
Veneris, alteriusque Orbis conſpexeris axem,
Conare in lævos curſum deflectere fluctus,
Quà ſacra conſurgit Triadi medio (1) inſula ponto.
At cava ſemotis remeat dum pinus ab Indis
Sepoſtos (2) Helenæ colles, portusque ſubintret:
Quà virides circùm ſylvæ venatibus aptæ
Aſſurgunt, vitreosque vagantur Naïades amne.
Hic fractas curſu vires, animumque juventus

In-

---

(1) *Iſola della Trinità*. (2) *Iſola di S. Helena* in medio Oceani ſita, quam raro redeuntes galli vident.

Digitized by Google

Inſtauret: magno preſſus ceu faſce viator
Æſtivo ſub Sole, cavo cùm venit ad antrum,
Et gelidos circà fontes proſtratus in umbra
Quæſitam captat ſummis fervoribus auram;
Solaturque alta recubans ſub rupe laborem.
Jure ſibi optatam poſcunt membra ægra quietem,
Atque operæ pretium eſt animum revocare parumper
A curis, incœptum hinc poſſit ut acrior ille
Continuare opus, inque datam pertingere metam.

Sublevandus interdum quiete animus.

Hinc geminos pelagi dimenſo gurgite (1) Picos.
Cùm cernes, fluctusque avibus reſonare marinis,
Arduus Ægoceri venientem circulus alnum
Accipiet: feſſos recreabit & altera cœli
Temperies. Palinure, ſinum obliquare memento,
Transverſumque Notum (namque eſt Notus arbiter oræ)
Accipe, & obliquos nimboſa per æquora curſus
Dirige, pinguis ubi, & nemoroſa aſſurgit (2) Acuña,
Inſula ab Ægoceri quæ diſtat partibus orbe
Biſſenis læva, Soliſque cubilia præter,
Viginti Auroram tendit. Sed maximus hìc jam
Inſequitur labor, horrendis ſuperare procellis
Extremum Libyæ latus invium, & æquora ſummo
Fluctibus alternis ſeſe tollentia cœlo.

Ægoceri fines ultrà ſe fundit ad Auſtrum
Africa, & adverſum cuneata erumpit in altum.
Heſperius venit hinc: illinc deſcendit Eous
Oceanus: geminique adverſa fronte ruentes
Concurſant, liquidoque exercent prælia campo.
Præcipiti impulſi curſu, venientibus undis
In transverſa citis, ventis & agentibus ipſis.
Deſpumant rabie, & duplici torrente refuſo,
Ingeminantur aquæ, & magno ſe vertice tollunt;
Alliſæque fremunt magnis clangoribus undæ.
Auditur longè ſtrepitus: cavo litora longè
Reſponſant, fractos ſonitus imitata tubarum.
Non ſecus, ac geminæ cùm Martis in æquore ſeſe
Implicuere acies: premit hæc, premit illa: ſub aſtra
Et galeæ, & magno diffracta haſtilia niſu
Agglomerata volant, magnusque it clamor ad auras;
Horrendeque cavæ reſponſant murmure valles.
Quin & uterque ruens prærupto à vertice pontus

Promontorii Bonæſpei deſcriptio.

Flu-

(1) Geminæ Inſulæ *Los dos Picos*, Hiſpani vocant.
(2) *Iſola di Triſtan d' Acuña*.

Fluctibus adverſis, & magna concitus ira,
Ad latus extremum cumulos humentis arenæ
Egerit ingentes, limumque, algasque fluentes,
Et fluctus, fundique ejectamenta marini.
Arabiæ deſerta velut, Libyæ & loca circùm,
Cùm gemini adverſo ſpirarunt flamine venti:
Hinc Notus abreptas magna vi voluit arenas,
Inde levem Boreas nubem ciet horridus: ingens
In medio cumulus ſuſtollitur; atque ubi quondam
Campus erat, magnus congeſti pulveris extat
Conſeſtim mons, & miſeros premit altus euntes.

Quod cum tranſmittunt Navarchi ſe contra tempeſtates inſtruere debeant.

Ergo pererrato venies cùm denique ponto,
Acronoton, tu magna alacrem ad certamina pubem
Inſtrue; luctandum vento, & cum fluctibus atris.
Qualis ubi in mediam durus luctator arenam
Ire parat, magnis luctæ ſe viribus aptat,
Atque animos revocat priſcos, ſolitumque vigorem;
Intendit nervos, & fortia brachia, & omne
Denudat corpus: mox grandia crura, lacertosque,
Et latos humeros pingui perfundit olivo,
Ut tandem è dubio veniat certamine victor.
Spiramenta ratis, cunctasque occlude feneſtras:
Atque imis tormenta locis, tabulataque ſubter
Ænea deſcendant, pariterque ignobile vulgus.
Nudati tabulata ſuper ſtent corpora nautæ;
Præſentique animo cuncti luctare parati
Oceano, & ventis, validasque expromere vires.
Quin etiam forti ad malos cum fune ligentur;
Ut cùm prærupti veniunt à gurgite fluctus,
Abſorbentque ratem (namque hic turgentia ſubter
Æquora deſcendunt, cumuloque teguntur aquarum
Ipſi etiam magno præſtantes corpore gauli)
Obluctentur aquis medio torrente, nec ingens
Transversùm abreptos pelagi ferat unda miniſtros;
Auſtrinum latus, & longo maria alta petantur
Circuitu: lævum Libyæ fuge litus, & arces.
Non tibi rareſcant dubio ſub lumine montes
Solorum Æthiopum, ſceleratāque litora terræ;
Nam ruet in brevia, & cumulos premet alnus arenæ;
Prædaque relliquiæ Caſris immanibus ibunt.

Et quæ illius ſint ſigna, non longè à promontorio navigandum.

Indicio Telluris erunt per ſalſa volantes
Aligeræ volucres niveo cum pectore: quales
Mæandri circùm volitant per flumina cygni,
Pyxidis ipſa etiam tornatæ ferrea cuſpis
Signa dabit; namque, ut perhibent, acus acta veneno

Recta

Recta polum, ſydusque ferit, cùm venit ad altum
Acronoton, Libyæque ratis legit ultima regna.
Mox ubi transmiſſus fuerit retrò arduus altis
Acronotos: Tellusque ſimul ſcelerata refugit,
Flecte viam velis, curſusque intende ſub Urſas.
Inter & Eoum, ſedesque Aquilonis iniqui,
Quò te pyxis agit, cœli quò ſydera ducunt,
Carpe fugam, & pictum membrana conſule mundum.
Nunc age, quæ tibi non cura leviore cavenda,
Expediam (non finis adhuc, requieſque labori eſt)
Proxima (1) Nathalis venit ora, Eoaque Caſrùm
Litora, naufragiis, ſceleratàque litora Caſris.
Hìc centum merſi perierunt gurgite gauli
Naufragio infando, & totidem periere magiſtri,
Et clari virtute duces, quos fluctibus hauſit
Oceanus, vel quos ad barbara litora volvit;
Conceſſitque feris prædam, Caſriſque nefandis.
Nobilis ante alios, & avito à ſanguine regum
Naufragio ejectus ſceleratæ ad litora terræ,
Cum ſocia, & natis crudeli funere Soſa
Interiit, pariterque viri interiere trecenti.
Quaſſatum & totidem ventis immitibus æquor
Spumoſa abſorbſit ſub gurgite. Per freta vaſti
Dum miſer Oceani nigris devectus ab Indis
Lyſiadùm peteret fines, ſua regna, Penatum,
Hìc prope terribilem ventis, & fluctibus oram
Lucidus extemplo denſatis nubibus aër
Texitur, & toto nigreſcit gurgite pontus.
Nec mora, ab Occaſu ruit atra, ſonantibus alis,
Tempeſtas, ventis comitata, & fulmine, & imbri.
Tolluntur ventis undæ, tonitruque tremiſcunt
Sylvoſi montes, & campi, & maximus æther.
Velorum fragor inſequitur, clamorque virorum
Extemplo, & pavido miſcentur cuncta tumultu:
Terror ubique viris, & plurima mortis imago
Obiicitur; certamque intentant omnia mortem.
Ipſe gubernator puppi proclamat ab alta:
Ponite corde metum, ò ſocii, quid pectora pulſat
Veſtra pavor? redeat ſolita in præcordia virtus.
O mihi ſorte dati, vaſti quibus æquor Atlantis
Ter jam velivolis ſulcavi puppibus, & ter
Formidanda maris ſuperavi cærula Eoi.

Nathalis ora procellis, naufragiisque infamis.

Miſerabile Soſæ cum ſuis naufragiū *Maſſeus lib. 16.*

Gubernatoris oratio.

Eja

(1) *La Coſta di Natale*, Naufragi's memoranda.

Eja animos revocate; trucique occurrite nimbo
Unà alacres cuncti, & meliùs confidite rebus.
O paſſi graviora, (aderit modò Numen amicum)
Fortunam, & caſus etiam ſuperabimus iſtos.
Hæc ille. At ſævi diverſo à litore venti
Ingeminant ſtridore: furens ruit Eurus Eoo,
Antennæque immugit, & horridus intonat alis
Africus imbriferis: fluctusque ad ſydera jactant.
Protinus ingentes cœlo tolluntur aquarum,
Et ſuper horrendo pendent curvamine montes:
Hinc & deducto ſubſidunt gurgite valles,
Non fortes nautarum animi, non ipſa magiſtri
In dubiis ſæpè explorata induſtria rebus,
Nec quicquam valet ars: ſuperant artemque, animumque
In diverſa vago venti clangore ruentes;
Et fracti horrendo ventorum verbere fluctus.
Ecce ruens Boreas à finibus uſque nivoſis
Incidit obliquus; malumque à vertice ſummo
Dejicit; & fruſtrà pelago obluctante magiſtro,
Ipſa gubernaclum veniens rapit unda; revulſumque
Abripit Oceanus, longèque ad litora volvit.
Tunc ſpes inciſæ: prærepta puppis habena
Oceano jactata ruit, quà turbine venti
Abripiunt: rupto veluti temone quadriga
Fertur in abruptum præceps, perque invia, quà illam
Quadrupedes agitant, curſu properante, feroces.
Ad litus alliſi quatiunt cava mœnia fluctus:
Concuſſæque trabes fluctu, tabulæque fatiſcunt;
Armamenta rapit turbo, rapit omnia præceps
Æthiopum de rupe cadens ſtridore procella.
At Soſa intereà caſu turbatus acerbo
Uritur, & magno perculſus corda dolore,
Infelicem animam vix ægro in corpore verſat;
Non ſua perterrent Heroa pericula; nec ſe,
Nec vitæ quicquam curat mortalis honorem:
Verùm aliena timet; ſcinditque potentiùs altum
Pectus amor natorum, & charæ conjugis ardor.
Ille & crudeli toties occumbere morti
Se ſpectat, quoties miſerans, ſua pignora, natos
Exhorrere metu, & ſua conjugis aſpicit ora.
Ante oculos, ante ora patris cum conjuge natos
Fluctibus oppetere, & crudeli funere mergi
Triſtius eſt morte, & tormento duriùs omni eſt;
Attamen ingentes condens ſub corde dolores,
Diſſimulat, pellitque metum, & ſpem fronte ſerenat;

Horrendæ tempeſtatis deſcriptio.

Soſæ ærumnæ, & magnanimitas.

Atque

Atque his ingreditur dictis: Non omnis, amici,
Spes nobis prærepta: manet via certa ſalutis,
Si ſoliti vobis animi, & fiducia cordi
Reſtat adhuc. Tantùm quemquam ſperare licebit
Caſibus adverſis, quantùm fidentior ibit.
Transverſi quoniam ferimur per litora Cafrùm;
Nec datur adversùm vento luctare poteſtas,
Cedamus: geminæque cadant latus inter utrumque
Anchoræ Oceanum in magnum: quæ dente tenaci
(Spero equidem) vaſto fundabunt gurgite puppim.
Intereà cuncti lembo ſcelerata petamus
Litora; nam Cafros & vim pulſabimus armis.
Verùm (præſenti avertant Dii numine caſum)
Si victi ferro non æquo in Marte cadamus;
Non moriemur aquis: terris periiſſe juvabit.

Et efficax ad ſuos oratio.

Dixerat: & dictis paret manus omnis: & ingens
Extemplò è puppi demittitur anchora in undas,
Altera & è prora jacitur: ratis ilicet alto
Siſtitur in pelago librata, Notoque reſiſtit.
Efferus ut quondam ſonipes, cui fræna magiſter
Vi multa injecit, fregitque tumentia colla,
Conſtitit eluctans, injectaque lora momordit.
Haud mora, conſcendunt lembum, ſcinduntque ſonantem
Remigio pontum, & diram vertuntur ad oram.
Attamen, heu miſeros! tercentum fluctibus hauſit
Oceanus: cuncti monſtris data præda marinis.
Verùm non reliquos melior Fortuna ſecuta eſt:
Æthiopum manibus crudelia funera paſſi
Infandùm periere. Viis urgemur iniquis
Mortales: ſemperque hominum lacrymabile fatum eſt.

Lembo terram petit.

Miſerè inter æthiopes periit.

Tu, Soſæ caſus ſi te docuere ſiniſtri,
Cautus in infido moderaberis æquore puppim:
Ne cœlo credas, aut fluctibus. Ergo ubi longè
Barbara Cafrorum curvantem litora pontum
Aſpicies, celerem dextris da fluctibus alnum:
Canaque ſoliciti circumſtent vela miniſtri.
At tu cuncta mari, & cœlo, Palinure, notato,
Et ſuſpecta tibi læva de rupe procella
Semper erit: diro venientem turbine nimbum
Sic facilè effugies. Meliùs prævisa feremus,
Quæ noſtris veniunt adverſa pericula votis.

Caſibus his tandem ſervatus, & æquore iniquo
Dilapſus, Diis vota piis, tu navita, primùm
Solve genu ſupplex: tibi mox, quid reſtat agendum,
Quærere opus; præſensque petit quà tempus eundum eſt.

Quando continuandus in Indiam curſus per Oceanum ultra Cernem inſulam.

Ergo ubi velivolis ſuperaſti navibus altum
Acronoton, nitido lumen cùm ſpargit Olympo
Erigone, fluctusque ſubit cum Matre Cupido,
Altum puppe ſeca, & Libyci fuge litoris oram.
Illum depicta ſectare in pyxide Rhombum,
Eurum inter medius qui ſtat, Septemque Triones:
Ut tandem advertas Colchorum ad litora puppim,
Namque hæc meta viæ: non tempeſtate repoſtas
Illa conceſſum (1) Barigaſæ appellere ad oras;
Seriùs Acronoton nam cùm tranſmiſimus, auræ
Adverſæ ſpirant, rapiuntque fluenta ſub Auſtrum.

Quando verò in Praſſum eundum, & hinc in Indiam.

At formidandi retrò ſi ceſſerit altus
Acronoti vertex, cùm Bacchi à gurgite vector
Surgit, & obſcurum Titan (2) Præſepe ſubintrat,
Litus ama, & Libyæ ſtringat tibi litora puppis,
Æthiopas, Cernenque inter, quà ſemita ducit
In (3) Praſſum; at pelago, ſyrtes vitare latentes,
Atque æſtus tibi cura; ruit violentibus undis
In Libycum, & vario ſerpit Thetys incita curſu.
Si Praſſum, extremis cedit dum menſibus annus,
Veneris, & Cancro propior Sol aureus ibit,
Sydera cùm nimbis, cùm ſunt maria aſpera ventis,
Imbriferas durare hyemes, curſusque morando
Differre inceptos opus eſt, cùm ventus in altum
Vela vocat rediens, & jam vagus incipit annus
Tempeſtate nova: verùm ſi cærula ponti
E cœlo immiſſis non dum fremuere procellis,
Inſtaurare licet curſus, atque aurea tandem
Auroræ regna, & portus penetrare repoſtos.

Auguſto menſe inſtauranda è Praſſo in Indum navigatio per Africæ, & Perſidis oras.

Ergo ſub Auguſtum vento da vela vocanti.
Proxima (4) Barbariæ radat tibi litora puppis.
Hinc altas cautes, & ſaxa ſonantia (5) Rhapti
Longiùs ære ſeca, & diras fuge, navita, ſyrtes.
Inde ſinus lege (6) Barbaricos, & mœnia parvæ
Melindæ, & curvam Lami lege puppibus urbem.
Cùm procul Oceano colles ſpectabis apricos.

Bar-

---

(1) Inſula, & urbs Indiæ, Luſitanorum Colonia, *Goa*.
(2) Stella nebuloſa propè Aſellos. (3) Promontorium, inſula, & urbs Africæ in ora Orientali, Luſitanorum Colonia, *Mozambique*. (4) Regio Africæ in Æthiopia ſub Ægypto, *Regno di Quiloa*, aliis *Zanguebar*. (5) Rhapta urbs, *Quiloa*, Rhaptum promontorium, *Capo del Gado*.
(6) *Mare di Zanguebar*.

Barbara ubi Tellus roſeo prorumpit Eoo,
Partibus & denis Finitor circulus Urſam
Elatam ſpectat, proram, Palinure, ſub Ortum
Dirige ad Eoos (1) Erythræa per æquora portus.
Quò facilis curſus cùm jam ſua tempora donat
Lancibus æquatis cœli mitiſſima Virgo;
Namque ubi poſtremis decedit Solibus æſtas,
Immenſos cœlo demittit Juppiter imbres,
Et crebrò alata turbant maria alta procellæ.
At ſi Rubra Thetis, Nabathæaque regna petenda,
Ad lævam torquebis iter, quà vertice ſummo
Ardua odoriferis tolluntur (2) Aromata ſylvis.
Hinc &, Erythræas fauces provectus, iniquum
Adverſo torrente fretum tentabis, acutis
Cautus & armatum ſcopulis mare puppe ſecabis.
At luſtranda tibi ſi ſint felicia regna
Perſidos, & rutilis paſſim freta turgida gemmis,
Lævà (3) Dioſcoridis tranſmittitur inſula, & inde
Sunt juga ſylvoſi curſu luſtranda (4) Syagri.
Hinc quà ſe (5) Melani ſuſtollit in æthera vertex,
Intrabis rutilis felicia cærula gemmis.
Mox læva duris fugiat (6) Tylos aſpera ſaxis:
Inde (7) Tharos, (8) ſacrique ſinus; retroque relictis
Scenitis (9), magni ſubeat ratis oſtia Tigris.
Sed dextra ante aditum falcato in litore tutos
Ipſa tibi pandet venienti (10) Armuſia portus,
Inſula dives opum variarum, dives & auri,
Opportuna ſitu facili, & ſtatione reducta.
At nos immenſum Oceani tranavimus æquor:
Tempus & in tuto puppes conſidere portu.

In Arabicum ſinum

Et in Perſicum navigatio.

(1) Non ſolum Arabicus ſinus Erithræum, & Rubrum mare appellatus eſt, ſed etiam tota illa Indici Oceani pars, quæ inter Arabiam, & Indiam interjacet. (2) *Capo del Guardaſuy*. (3) Inſula contra Aromata, ad fauces ſinus Arabici, *Zacotorà*. (4) *Capo Sacbalat*, alii *Fartacb*.

(5) Sinai pars, *Gebel Tor* Arabibus. (6) Inſula ſinus Perſici, fortaſſe *Babaren*. (7) Altera ſinus Perſici Inſula.

(8) Pars ſinus Perſici circa Arabiam.

(9) Populi Arabiæ à ſcenis, in quibus habitabant, dicti

(10) Inſula in faucis Perſici ſinus, qui nunc dicitur *Golfo di Balſcrà*, Emporio celebris, *Ormuz*.

Digitized by Google

NAUTICORUM
LIBER OCTAVUS.

PROTINUS Auroræ curſum ſurgentis ad oras
Proſequar: Eoi jam ſe felicia pandunt
Litora, & umbroſo (1) Bepyrri à vertice Nymphæ
Agarides, (2) rutilęque vocant (3) Chryſeides auro,
Omnes Aurora genitæ, Titanides omnes.
Quin & Nereides, præſentia Numina nautis,
Jamque præire cavis certant per marmora curſu
Puppibus, & placidis intendere carbaſa Coris.
Ergo ubi ſtellati liquit palearia Tauri,
Et pulchros Ledæ pueros inviſit Apollo,
Mitte ratem pelago, & tepidum deſcende ſub Auſtrum;
Nauta, vel Eois ditiſſima litora gemmis,
Taprobanes, (4) Ophyresque petas uberrima regna:
Aut Seres longè cupias penetrare repoſtos:
Sive Aſiam, notique ſuprà confinia Mundi
Diviſos toto perquiris Japonas Orbe.
At ſi Gangaridæ luſtrandi, & proxima (5) Gange,
Tende ſub Aprilem velis iter, aurea cœlo
Tunc ſe lux aperit, veniuntque è puppe ſecundi
Carbaſa tendentes feſtivo murmure Cauri,
Sæpè ſub Aprilem poteris tentare ſonantes
Agarici fluctus pelagi, ſi Gangis ad ora

Quo tempore in extremos Orientis populos navigandum.

Ten-

(1) Mons Indiæ extrà Gangem. (2) Ab Agarico ſinu, qui Gangetici pars eſt. (3) A ſinu Magno, qui & Chryſe dicitur. (4) Aurea Cherſoneſus, vel, ut aliis placet, *Sumatra*. (5) Urbs Indiæ ad Gangem ſita, *Bengala*.

Digitized by Google

Tendis, ubi ripa ſurgit viridante (1) Palura,
Aut (2) Tindum petis, & flavas (3) Adamantis Arenas.
Rumpe moras, Palinure; die ſi ſerius uno
Solveris, adverſa jam tempeſtate ſonante,
Non tua Gangaridùm continget litora puppis.
Flectere iter velis opus eſt, pelagoque relicto,
Imbriferas durare hyemes (4) Meliaporis urbe.
Verùm age, quæ, vento in velum ſpirante, pericla
Declines (nec pauca tibi, & leviora ſuperſunt)
Exequar. Aërio ſurgunt quà vertice cœlo
Apocopi (5) montes, & (6) Vindius inſerit aſtris
Nimbiferum caput, & vento quaſſatur, & imbri,
Deſcendens longo tractu procurrit in æquor
Eoum Tellus, quam litore cingit utroque
Oceanus, ſenſimque caput tenuatur in unum,
Calligiis extenſa jugis (ſic nomine priſci
Dixere, ut perhibent, quæ nunc Comorina minores
Appellant) præcelſa mari jacet inſula contrà
Agarico, parvo Nereus quam dividit æſtu.
Humanæ in ſpeciem linguæ ſe terra ſub Auſtrum
Porrigit, (7) Adiſathrus mediam diffindit opacus.
Antiquam velut Heſperiam pater Apenninus
Dividit, Alpe vagus dum currit ab uſque nivoſa.
Ad latus Heſperium, Zephyroque objecta ſalubri
Inſula parva jacet; Barygaſam nomine Graii,
Sed patrio ſermone Goam vocat Indus uterque.
Hanc longè Europa, per Atlantis cærula vecti,
Et magnis animorum auſis, & milite multo,
Lyſiadæ (8) cepere duces, pulſiſque tyrannis,
Æternam hic regni ſedem poſuere, quod ultrà
Cathygaren, atque Auroræ Titanidis ultrà
Extendere ſinus, latèque per æquora magni
Oceani vexere Patris ſacra ſigna Latini:
Inſignes bello populos, regeſque potentes
Edomuere armis victricibus, atque ſuperbos
Egerunt toties victo ex Oriente triumphos.
At latere adverſo, quà primo aſpergit Eoo

Indicæ peninſulæ deſcriptio.

Goa à Luſitanis capta, & illorum elogium.

De-

(1) Urbs Indiæ intra Gangem. (2) (3) Indiæ fluvii: Adamas fortaſſe erit, qui nunc *Guenga* ab indigenis appellatur. (4) *Meliapor*, vel *S. Tomaſo*.

(5) (6) Caucaſi pars, quæ longo jugo latè per Indiam excurrit. (7) *Gate*. (8) Luſitani, à Lyſio Bacchi comite ſic dicti.

Delius Adiſathrum, ſtat campo impoſta (1) Miliſpar,
Quæ ſacra ſervat adhuc, & Relligionis avitæ
Relliquias, quas nulla unquam delere vetuſtas,
Perdere & immanes nunquam potuere tyranni.
Hic olim ſaxum (namque eſt certiſſima fama)
D. Thomæ vaticinium.
Ad mare conſtiterat, nimio quà feſſus ab æſtu
Inſedit quondam Didymus ſub ſydere Cancri:
Tunc Vatem divino afflatum numine mentem,
Hæc niveo ſcripſiſſe ferunt, oracula ſaxo:
Ut Thetis hoc ſaxum circumfluet, alba ſub Ortum
Gens veniet, quæ ſacra Dei, ritusque Latinos
Inſtauret, cœloque errantes dirigat Indos:
Aurea tum largis decurrent ſecula rivis.
Certa fides. Nerei trans turgida vectus Eoi
D. Saverii adventu jam adimpletum, cujus geſta ſe canere optat, ſponditque poeta.
Regna, coronatis ut puppibus appulit Indis
SABERIDES, vitreas feſtivo murmure læta
Jam Thetis ad ſaxum undas egerat. O mihi tanti
Facta viri liceat celebrare, & carmine digno
Egregiam palmam, & clari monimenta triumphi
Pieria ad virides umbras ſubtexere lauro.
Spero equidem pelago ſervatam ad litore puppim
Vertere, lætus ubi deſcendit in æquora molli
Pauſilypus clivo, & ſub tegmine rupis opaco
Stant Vatis ſedes, & cognita rura Camœnis.
Hic ego, dum tremuli vicino ab litore ponti
Aſpirant lenes Zephyri, & vaga murmuris aura
Aoniam motat ſylvam, ſacro incitus œſtro
Alta trophæa viri, atque illuſtria facta ſub Ortu,
Et victos dicam populos, regesque ſubactos.
Quin etiam, ſi Parca mihi non invidet annos,
Firmaque proveniet ſpatiis vivacibus ætas,
Et Bellica contexturum.
Difficiles artes, & duri munera belli
Expediam, magnoque accendam prælia cantu.
Sin, has ne valeam Muſarum accedere ſedes,
Infirmæ obſtiterint maleſano in corpore vires,
Antra mihi, & vitrei placeant in litore fontes;
Æquora amem, ſcopuloſque inglorius: ò ubi Neſis;
Si tamen Infirmæ vires obſtiterint ad Pauſilypum otiari cupit.
Pauſilypusque, & Olympiacis luſtrata puellis
Mergelline! ò, qui gelidæ me rupis in antro
Siſtat, & optata Zephyrorum recreet aura?
Felix qui potuit famam protendere factis,
Æternùmque virùm victor volitare per ora:

Et

(1) Eadem, ac Meliapor.

Et potuit rores Muſarum haurire beatos.
Fortunatus & ille, maris qui Numina novit,
Nerea, Neptunumque ſenem, Divasque ſorores:
Quique peroptata ſcopuli pendentis in umbra
Ducere felicem tranquilla per otia vitam,
Inſanosque Urbis valuit vitare tumultus.
Ille, coloratis dum vecta Aurora quadrigis
Oceano redit ex alto, felicia luſtrat
Rura per apricos colles, aut divitis horti
Delicias conſuetus adit, fonteſque reviſit.
Hic per pulvinos, & per ſegmenta viarum,
Quà lætæ areolæ multo ſe flore coronant,
Multo & odore fragrant, it creber, & aurea luſtrat
Dona Deûm: nunc buxus ubi variata figuris
Aſſurgit media, aut murum prætexit, & arcus,
Aſſidet, & dulces volucrum bibit aure ſuſurrus.
Hinc ubi jam ſaturas implevit cantibus aures
Garrula turba avium, ſurgit feſtivus, & umbram
Pinguis ubi geſtit ramis felicibus arbos,
Arbuteas inter ſylvas, & amœna vireta
Perquirit, curſatque cito pomaria greſſu.
Exploratque, ſuum ſi duxerit uva colorem,
Si livent ficus, ſi multo perſica Sole
Mala rubent, curventque graves pomaria ramos.
Et juvat interdum felici ex arbore poma
Carpere, mellitos hinc & libare ſapores.
Cùm verò tenui rupere ſilentia flabro
Jam Zephyri, & leni criſpantur verbere fluctus,
Litus adit, ſcopuloſque, & ſaxa virentia muſco.
Hic celeres ſpectat cymbas curſare per undas,
Et pueros inter delphinas ludere curſu:
Nec non & pelagi Divas, teneraſque puellas
Concelebrare choros per litora, perque beatam
Pauſilypi ſedem, & paſſim indulcere choreis.
Audit & umbroſo ſtratum Corydona ſub antro
Litoreum gracili carmen deducere avena,
Et ſimul ingratæ meditari Phyllidis ignes.
Interdum picto ſulcat tranquilla phaſelo
Cærula, & Euplæam curſu, viridemque reviſit
Neſida, & longè Bajas, colleſque Dicarchi,
Et te de navi aſpectans, Miſene, ſalutat.
At nunc quà placidè ſonat aura, & plurimus halat
Muſcus odoratis è cautis, & vaga rorem
Ad ſcopulos veniens aſpergit Doris amarum,
Cærulea inſidit ſuper alga, aut vertice in udo:

Amœnæ, felicisque ad Pauſilypum vitæ deſcriptio.

Hic

Hìc piſcatores ſolventes retia in undas
Aſpicit, & captas properare ad litora prædas:
Cernit & incluſos reſilire indagine piſces,
Ac nitido ſquamas argento, auroque nitere,
Atque oſtro, minioque, coruſcantique ſmaragdo.
Hanc olim veteres vitam coluiſſe putarim,
Qui validi centum ſpatiis felicibus annos
A morbis procul expertes, curiſque trahebant.
At nunc (ò læti colles, ſcopulique valete)
Quò me Fata vocant per Eoi cærula, curſus
Incœptos, quantum tenuis fert aura, ſequamur.
Mons ubi Calligius vitreas deſcendit in undas,
Ac bifidos findit tractus (1) Comorinus aquarum,
Alternas Natura vices ſortitur, & uno
Admiranda loco rerum ſpectacula præbet,

Mirabiles Naturæ vices circà Comorini promontorium.

Nec terris ſpectata aliis; nam tempore eodem
Hinc lævà, vitreos quà Sol petit aureus amnes
Oceani, rigidis contriſtat Dorida nimbis
Juppiter, & nigra perturbat ſydera nube.
Arva rigent crebris Aquilonibus alta pruinis
Piniferùm incandent juga montium, & horrida paſſim
Omnia frigoribus denſis concreta rigeſcunt.
At dextrà intereà montis diſcrimine parvo,
Purpurei fulgent Soles, cœlumque ſerena
Luce micat, Zephyrique maris læta æquora perflant:
Verſicolor pratis ver purpurat: aurea rident
Culta, novæque nitent viridi de palmite gemmæ.
At cùm dextra hyems pelago, & nox incubat atra,
Tunc læva Zephyris ridet ſpirantibus æſtas.
Qualis in Ammericæ ſylvis felicibus arbos,

Admirandæ arboris, quæ & æſtatem, & hyemem refert deſcriptio.

Quæ ſimul, ut fama eſt, & trunco, & menſibus iiſdem;
Informem præfert hyemem, foliiſque comantem
Æſtatem, ſentitque vices, mirabile dictu,
Adverſas: hinc læta comis frondentibus umbram
Subtexit viridem, teneroque è cortice gemmas
Fundit odoratas, ſuavemque exhalat odorem:
Parte alia ramos foliis nudata rigentes
Horret, & amiſſo ſqualleſcit honore comarum.
Ergo ubi trans (2) Colchos molles te ventus in Auſtrum
Vexit, & horrendæ Comorini admoverit oræ,

Ne

(1) Ultimum Indicæ peninſulæ intrà Gangem promontorium, *Capo di Comorin*.

(2) Celebre Indiæ citerioris emporium, *Cochin*.

Digitized by Google

Ne te decipiat blandi pellacia ponti,
Atque leves Zephyri venientes murmure læto;
Inſtrue ſolertem magna ad certamina pubem
Solicitus: vix puppe latus transmiſeris, ecce
Horrida tempeſtas cœlo ruet, & freta cœca
Subverti rapido ſpectabis turbine venti.
Arte truces ſupera nimbos, Palinure: latentes
Et Syrtes etiam, & ſcopulos vitabis acutos.
Hinc ſi regalem Gangen petis, atque Peluram;
Flecte viam velis, tardamque aſcende ſub Arcton.
Hinc & Taprobranen linquens, (1) Corynque jacentem,
Gemmiferum juxta litus vada ſpumea ſulca.

Comorini hyemes præcavendæ.

At ſi purpureis paſſim baccata lapillis
Sit Chryſeque, Ophyreque vagis luſtranda carinis,
Tunc lævà velis tranſmittitur inſula, quà ſe
Arboribus tollunt denſis nemora avia centum,
Quæ calidum piper, & felicia cinnama fundunt.
Hìc tibi prærupto venienti à vertice pontus
Ingens ante oculos aperitur, & inſonat; illum
Angaricum dixere ſinum, cui nomina Ganges
Ipſe etiam rutilo prolapſus flumine fecit.
Hìc furit immanis violento turbine Typhon,
Barbarus Oceani regnator, & arbiter undæ
Eoæ, centum puppes qui fluctibus hauſit;
Et totidem per ſaxa tulit, totidemque ſub auras
Abripuit, ſummoque iterum de vertice miſit
In ſcopulos, in ſaxa, aut vortice merſit aquarum,
Et miſeros nautas quoque funere merſit acerbo.

Typhon quiſ.

Vis Typhon violenta, procacibus horrida nimbis,
Et latè horriferis ſtridens animata procellis:
Improviſa ruit nigro de Veſpere, nube
Diſciſſa, & longè fugiens aſſibilat auris.
It citus orbe vago, curſatque per aëra circùm
Cum ſonitu, cœlumque ingenti murmure miſcet.
Concluſum nubis gremio ceu fulmen apertum
Cùm molitur iter, medium per nubila rauco
Excurſat fremitu, & cœli loca concava luſtrat,
Si qua via in terras pateat: ſummaque repentè
Scindit vi nubem objectam, lapſumque per auras
It præceps, circumque vago ſecat aëra curſu:
Incandetque ardens flammis, & murmurat alto

Et ejus deſcriptio.

(1) Inſula inter Taprobranen, & Indicam peninſulam, *Manàr*, Margaritarum piſcatu celebris.

Cum ſonitu, latèque poli convexa reſultant.
  Principiò lenes inſternit in æquore fluctus
Cæruleus Typhon: mox imo turgida fundo
Alta ciet, frangitque, auris ſtridentibus, undas.
Non altæ in ſummis tutantur montibus ornos
Radices: forti vellit de ceſpite truncos,
Ac penitus diro populatur turbine ſylvas.
Non & litoribus defendunt mœnia turres:
Tecta, domoſque trahit, vaſtaſque à culmine turres.
Sævior Oceani in medio furit æthere Typhon,
Horrendùm ſtridens, magnaſque à gurgite puppes
Abripit, & longè in ſcopulos, in ſaxa repentè
Dejicit, & mille in partes cava frangitur alnus,
Nunc gaulos circùm ingentes immurmurat, & ſe
Per gyros flectit varios, atque orbibus orbes
Implicat, & celeri ſecum rapit aëra motu.
Ceu rota, nitrato quæ pulvere fulminis inſtar
Armatur, feſtiſque ſolet flagrare diebus.
Utque ignem in ſicca ſervatum reſte miniſter
Admovet; extemplò correpto è fomite velox
Ignea circumſepta ruit vis; & cita fertur
Igne rota, & ſparſas jaculatur vertice flammas:
Ingeminatque vagos, intus vi pulſa, rotatus
Cum ſtrepitu, & rapido circùm rapit aëra gyro.
Dat motus vento vires: tollitque ſub auras
Vis ingens puppes: medio ſtant pendula cœlo
Navigia (horrendùm dictu, & mirabile viſu)
Hinc, aura fugiente, cadunt, demerſaque ponto
Infandùm pereunt. Dii talem avertite caſum
Puppibus, & toto rapidos Typhonas Eoo,
Oceano & toto pariter removete benigni.
  Æquator cœli medium quà deſuper orbem
Subligat, & medio præterluit Amphitrite
Ammerices oras inter, Lybiæque præuſtæ
Non vada diſſimili tempeſtas turbine miſcet.
Tempeſtates horrendæ torridæ Zonæ, & earum deſcriptio.
Dum ventis tranquilla ſilet Thetis, ilicet ingens,
Atque inopina tonans magno clangore procella
Decidit, & dicto citiùs tumida æquora tollit:
Agglomeratque ſimul nubes, atque aëra plangit,
Horrendo reboans ſtrepitu, latèque remugit;
Ut moto credas diſſolvi cardine mundum.
Et faceret; cita deficeret ni dira procella;
Nam tenuis vapor, eductus vi Solis in ignem
Vertitur extemplò, ſubitaque reſolvitur aura.
Turbinis ut magnus cecidit fragor, alta repentè

Cæ-

Cærula ſubſidunt, iterumque malacia ridet
Blanda mari; ut numquam gremio tumniſſe furenti,
Et numquam cœlum tenebras texiſſe putares.
Rectores Galli, qui jam felicibus auſis
(Id quondam è Gallo memini accepiſſe magiſtro,
Dum me multa ſuper ventis, pelagoque doceret)
Latè omnem magnis perluſtrant claſſibus Orbem,
Ut propiùs Mundi rectum venere ſub axem,
Adverſumque polum aſpiciunt, demiſſa reponunt
Æra rotis, navi in media, pubemque ferocem
Invigilare jubent velis: utque æthere (1) nubem
Exiguam ſpectant rareſcere (turbinis illa
Et fœcunda parens ſimul, & prænuntia ſurgit)
Omnia confeſtim ex alto demittere vela
Præcipiunt: ſecùs invertet citus impete turbo
Navigium, ſubito veniens plangore per auras.
Nec dubium, quin dirus aquas ad ſydera turbo
Attollet, circùm Lunam ſi fulſerit orbis
Subniger, aut ſubluſtris, Halo cognomine dictus:
Aut curto Solem gyro præcinxerit Iris.

Et has contra quæ ſe ſolertia Galli inſtruant.

Illarum ſigna.

Eſt etiam ille malus per Eoi cærula turbo,
(Quem Graii Preſtera vocant) immanis, & atrox.
Ventus ab Æolia quo non violentior alter
Poſt Typhona venit, nimbisque, & fulmine ſeptus.
Horrendùm reboans diſrupta è nube ſupernè
In terras ruit impacatus, & igne coruſcat.
Ac velut horrifico erumpit globus ære ſub auras,
Pulvis ut exarſit, dira flammante favilla,
Fertur vi magna, atque ignito turbine fervens
Aëraque, nubesque, atque altas verberat urbes
Cum ſonitu, tonitruque, & mœnia disjicit ictu.
Non ſecus accenſo incandeſcens fulgure Preſter,
Et violentus aquis deſcendit, & omnia flammis
Involuit, miſerasque rates ſub Tartara mittit;
Terrifico & longè complet maria alta tumultu.

Preſter qui, & ejus deſcriptio.

Sunt genere ex hoc, quos noſtri cognomine Nautæ
Aëris immanes appellavere Dracones:
Horrendique ferique, cavis qui deſuper alnis
Protinus effundant ſi ſe, ratis ilicet omnis
Scindetur, mediasque ibit diſperſa per undas.
Cum longè infames curſu adventare Dracones
Aſpicis, & trepidas perſtringit ſibilus aures,

Qui ſint Dracones.

Gg 2 Præ-

(1) Nubecula iſthæc alba appellatur à Nautis Bovis oculus.

Præcipio è roſtris, aut quà ſe turbidus infert
Et quomodò fugandi. Horrendo clamore Draco, te protinus æra,
Ferratosque ſimul vectes, atque enſibus enſes
Percutere adversùm, & belli ſimulacra ciere:
Sic procul è puppi tranſibit territus ille.
Non ſecus, ac denſis obductus nibibus Æther
Cum tonat, & latè reboans micat igne triſulco,
In terris trepidæ gentes campana flagellant
Aſſiduè æra, ſono totus quo percitus aër
E nubis gremio prohibet ſe mittere fulmen.
Cùm ſpectas torpente mari, cœloque ſereno,
Preſteris ſigna. Exiguam ſummo diſpergier æthere nubem,
Immanem ex alto Ecnephiam properare videbis.
Hoc etiam Preſtera vocant cognomine Graii.
Principiò, tumidos pelagi ne ſindere fluctus
Incipias, operitur ager dum fronde caduca,
Autumno ſqualente, vel igneus ardet Olympo
Sol rapidis invectus equis ſub ſydere Cancri;
Quæ ſit contra Typhones ſolertia. Lunaque fraternas cùm jam petit æmula bigas;
Nam tunc Eoo crebeſcit in æquore Typhon,
Et reddit fluctus, & non tractabile cœlum.
At ſi te medio (vitare pericula cuncta
Non opis eſt noſtræ) comprendit gurgite Typhon,
Armatos longè ſcopulos & ſaxa caveto,
Navigium nè fortè feroci turbine Typhon
Abreptum ad cautes allidat; & æquore mergat.
Eſt cava prætereà trans litora, gurgite vaſto
Mitior ira: rates nec ſæpius obruit altas.
Illa ſed in primis animo tibi cura recurſet
Sydera adire prece, & bona Numina poſcere cœlo.
Ergo ubi terribilem deſcendere nubibus atris
Typhonem aſpicies, geminas ad ſydera palmas
Tende genu ſupplex, Divosque in vota vocato:
Incipe tu: ſociique iterent tua verba precantes.
Principiò clamore Pater, Genitusque vocetur
Publicæ ſupplicationes pro Typhonibus, ac tempeſtatibus omnibus arcendis. Æqualis Patri, & qui pectore ſpirat utroque
Igne ſacro, Deus ipſe, & amoris amabile pignus.
Et te, Virgo, vocent, quæ afflatu numinis aucta,
Servatorem hominum peperiſti, & gaudia Mundo.
Hinc &, ſyderios orbes qui præpete gyro
Devolvunt, ſummique ferunt mandata Tonantis:
Quique Deum noſtræ contectum carnis amictu
Jordanem ad fontem luſtralibus abluit undis,
Et magni Patres, & qui cecinere futura
Fatidici multo repleti numine Vates.

Mox

Mox regni decus ætherii, columenque vocetur
Grandævus ſenior, ſupero & qui raptus Olympo eſt,
Atque alii, divina Dei qui dicta per omnem
Miſſi Orbem in populos, in barbara regna tulere,
Atque illi qui ignominias, & triſtia paſſi
Servitia, æternam meruerunt laude coronam,
Et cœlo regnare; ſuo & qui ſanguine fuſo
Firmavere fidem dictis, animamque volentes
Pro re divina, pro Relligione dedere.
Inde pio magni pariter clamore Magiſtri,
Qui ſacra nos docuere Dei, ritusque, vocentur;
Quique altum tenuere nemus, quique auſpice cœlo,
Virginios primi cœtus coluere Parentes.
Teque vocent ſummo dilecta, Ancilla, Tonanti,
Quæ vitam in melius referens, luxusque profani,
Et Veneris pertæſa, Deum, & meliora ſequuta es.
Ac Divæ palma inſignes, caſtæque puellæ,
Deſponſata Deo felicia pectora: & illæ
Quæ tot magnanimæ tormenta, & barbara juſſa,
Et gentem immanem, & reges ſprevere ſuperbos,
Proque pudicitia, & pro cæſi Numinis igne.
Ac demum Oceani præſentia Numina magni
SABERIDÆ, Palinure, voca: premit ille potenti
Dextra Typhones, animosque, & pectora mulcet.
Mille rates, pulſis Typhonibus, æquore vaſto
Servavit, totidemque alias ſub Tartara miſſas
Reſtituit, nigroque potens avexit ab Orco
Magnus SABERIDES, Deus ætheris, Oceanique
Regnator: centum delubra per aurea Divi
Dependent paſſim tabulæ, cælataque in auro
Dona virùm, mediis quos merſos traxit ab undis,
Syrtibus & quos, & ſcopulis eduxit acutis.

Sunt tibi præterea fugiendæ in gurgite Eoo
Maniolæ (1), duri montes Magnete rigeſcunt — Maniola inſula, ubi Adamantini montes longè tranſmittenda,
Latè ubi, qui pelago puppes vel tardat euntes,
Vel rapiat arcana ſenſim virtute, propinquæ
Si vada dum ſulcant, animatis rupibus ibunt.
Quippè ſilex ferrum trahit æmula; fertur & ipſe
Spontè ſua chalybis furor inſitus, atque rigentes
Amplexus petit, & nexu ſociantur eodem,
Ac velut amiſſam longo poſt tempore matrem
Ut puer aſpexit venientem, ſe ocyùs Euro

Vi-

(1) *Iſole di Pracel.*

Vibrat in amplexus, illum quò ducit amoris
Inſita vis: citus ut tenuit, ſtringitque, fovetque,
Nec charo è gremio patitur divellier ardor,
Non ſecus arcana raptæ virtute carinæ,
Incaſſum contrà remis, & agentibus Auſtris,
Spontè ruunt in ſaxa, illisque tenacius hærent.
Quippè calent etiam duriſſima viſcera, & intùs
Præduras lapidis, chalybisque eſt flamma medullas.
Sic ſæpè Oceani proſcindere ſegn'ùs undas
Lyſiadæ puppes mirati: & flantibus auris,
Nequicquam validis impleri lintea flabris.
Sæpè rates etiam (multi cecinere magiſtri)
Abreptæ in ſcopulos, in ſaxa ruere repentè,
Creber ubi cœlo ſuſtollitur Herculeus mons.
Hinc nativa legunt qui litora puppibus, alnos
Fagineis nectunt radiis, truncove cavato
Nota ſecant patrii maris æquora: nec ſecus Arcto
Sub gelida faciunt nautæ, qui pellibus undas
Naves connexa Fagineis clavis. Sæpè etiam ſulcant; nam fundo plurimus imo
Occulitur Nerei Magnes, ferrumque, trabesque
Vi rapit: abreptæ ſubeunt freta cærula puppes,
Et miſeri pariter merguntur in æquore nautæ.
Quin etiam ((1) ſi vera fides, nec vana locuti)
Magna jacet medio rupes, ſurgitque ſub ipſo
Alta polo: circùm nimbique atræque procellæ
Perpetuis ardent flammis, & cærula ventis
Acta fremunt, totumque tegunt aſpergine montem.
Mons ipſe è rigido totus Magnete nigreſcit.
Poſtquam ſervata tandem cum puppe Malacam
Veneris, in placida pinus ſtatione reconde.
Hìc nota inſtauret vires per litora pubes:
Quaſſatasque etiam præſtat farcire carinas,
Et commiſſuras, rimasque opplere patentes;
Perfuſaque pice, & molli ſimul ungere cera.
Chryſorum (2) extrema ſedet in Tellure repoſta
Aureæ Cherſoneſus. Urbs, Indi patrio appellant ſermone Malacam.
Hæc placidas nautis ſedes, & commoda præbet.
Seù ſint extremo luſtrandi in litore Seres,

Ul-

(1) Ferunt enim viſam ab Oxonienſi quodam rupem ſub polo leucarum 33. Magnetis, quam quatuor Euripi interfluebant, perpetuò undarum fremitu. *Kircherius Artis magneticæ lib. 2. p. 5. c. 5.* (2) Chryſii, populi ſunt Aureæ Cherſoneſi.

Digitized by Google

Ultima vel Chryſe roſea ſub ſede petenda:
Sive tot Oceano paſſim perquirere regna
Sparſa vago, ignotumque velint penetrare ſub Orbem.
Contrà elata mari, & medio ſub vertice cæli
Maxima (1) Sindarum jacet æquore perlita Eoo
Inſula, odoriferis ſylvarum ditior umbris,
Et nigro fœcunda ebeno, niveoque Elephanto.
Hinc interruptos roſeum, Palinure, ſub Ortum
Inſtaurare tibi liceat quo ſydere curſus,
Expediam. Gemini vario pro tempore Soles
Dant faciles vento curſus, ſi dives Eoo
Cathygare quærenda ſinu, ditesque (2) Cyambes
Sylvæ ebeno, & multo felices munere ſylvæ.
Tethyos ex amne ardenti cùm Syrius aſtro
Surgit, & adversùm cedens Jovis armiger ales
Occidit, & roſtro tumidas premit arduus undas,
Carpe fugam: tibi nulla datis mora curſibus obſtet.
Altera tempeſtas ſulcandis fluctibus apta eſt,
Cùm Sol Ægoceri luſtrat jam proximus orbem,
Oleniæque cadit ſydus glaciale capellæ.
Chryſæo ut primùm ſolviſti à litore funem,
Oceano cùm Luna novo venit aurea cornu,
Auſtrinum pete puppe latus, cautusque (3) Palandæ
Naufragio infames ſcopulos, ſyrtesque doloſas
Vitabis: geminas inter freta concita terras
Horrendis paſſim ſcopulis, & ſyrtibus horrent.
Sed poſtquam retrò ſaxis vada dura Palandæ
Liquiſti velis: remisque, & protinus Arctos
Incipit apparere, viam tu flecte, relictoque
Ichorio (4), dextrà violet tibi Dorida pinus,
Mitis ubi Oceani, & ſuperabilis unda recurſat.
Nam quà cæruleos diffundit ab aëre nimbos
Africus improviſus, & æquora turbine vertit,
Ingens æſtus aquæ, & veloci flumina curſu
Transversìm recto rapiunt de tramite puppes.
Aurea ut Eoi legiſti & litora longo
Circuitu, Seres, tandem, gentemque togatam,
Atque oras Aſiæ extremas ſervatus adibis.
At ſuperata maris poſt cærula, quæ tibi in ipſo
Sint nunc externo fugienda pericula portu,

Quę tempeſtate intermiſſa navigatio in ultimum Orientem inſtauranda.

Et quà continuanda ſit.

Ex-

(1) *Sumatra*. (2) Sinarum Provincia Ptol. fortaſſe erit, *Ciambà*. (3) Urbs Aureæ Cherſoneſi, quæ eſt Pari ut Caſtaldo placet. (4) *Ichos*.

Seres qui, & illorum Imperii deſcriptio.

Exſequar, & paucis rem totam ab origine dicam.
Imperium Seres magnum, atque uberrima regna
Oceano Eoo, & magno circumdata muro
Soli habitant, vaſtasque colunt cum mœnibus urbes;
Jura, magiſtratusque tenent, & ſacra Deorum
Antiquo cultu, alta & relligione parentum,
Officiis gens tota vacat, cultuque decoro;
Acris & ingenio, inveniendis artibus acris.
Attamen externos nimium ſprevere ſuperbi,
Seu potius gentes armis timuere potentes
Externas, nimia preſſi formidine regni:
Vincere ne quis eos, neu quis ſubmittere poſſit;
Namque animæ imbelles, pictis ſplendere ſub armis;
Nec celeres arcu gaudent vibrare ſagittas:
Non acri exercentur equo, nec Martia curant.
Barbaricas hinc gens indixit barbara leges:
Auſus inacceſſis ſi Serum appellere terris
Advena quis fuerit, tanto pro crimine pœnas
Supplicio luet, atque infami morte piabit.
Crimen & intactas Serum eſt contingere terras;
Auſa nefas tantùm ſervandi regna cupido eſt
Commerci tandem cauſſa, poſt ſecula ſera,
Auſi Lyſiadæ gentes penetrare repoſtas.
Sed tamen Oceano primùm conſiſtere juſſi
In medio; ſuper alta habita & commercia navi;
Inſulam & hinc pretio mercati, ut litore tuto
Imbriferas durare hyemes, & frigora poſſent.
(Tandem regna aurum irrupit, legesque refixit)
Hic furtim jactis fundarunt mœnibus urbem;
Atque etiam turres, & propugnacula muro
Impoſuere: Jovisque imitantia ahena fulmen
Æra tenent altæ turres, urbemque tuentur.
Ergo ubi Sinarum ventus te vexit ad oras,
Portus tutus adi ſocios, urbemque (1) Macai;
At ſi te portus, urbemque intrare negabit
E prora aſſurgens ventus, dabit inſula portus
Plurima, quam circùm mitis Natura locavit,
Nec tibi vicina Seres de ſede timendi;
Nam rara Oceani percurrunt abiete campos:
Magna coronatis ſed flumina navigat alnis
Gens illa, & toto jungit commercia regno.

Mille

(1) Inſula, & urbs cum celebri portu, Luſitanorum emporium, & arx.

Mille rates fluviis viſuntur: & ordine longo
Ire aliæ adverſo, atque aliæ deſcendere prono
Torrente, & magnas per flumina ducere merces.
Undique tecti amnes ſunt puppibus, undique remis:
Ut vaſtas urbes vectari flumine credas.
Namque domus ratibus fabricata, & mœnia parva;
Et res imperio unius rectoris aguntur.
Oram ſolvendi cunctis hic tempora dicit,
Quæque fugam primæ capiant, quæ deinde ſequantur:
Quæ dextram teneant ripam, quæ litora propter
Læva ſecent fluvios: ubi Veſpere figere caſtra
Conveniat, pluviosque imbres ſufferre morando;
Ac fluvio interdum, atque adverſo cedere vento.
Legibus hinc omnes certis per maxima currunt
Flumina: nec primæ venientes ordine tardant;
Nec ſegnes iſtæ primas velociùs urgent:
Nec magnas inter naves, numeroque frequentes,
Exiguo, & ſpatio fluviorum cernitur unquam,
Aut levis incurſus venientum, aut inter euntes
Fit fragor, & parvo gliſcit diſcordia motu.
Quid non lex, hominumque poteſt prudentia major!

Ingens Sinarum navium per flumina multitudo, miro ordine navigantium.

Prætereà (miranda tibi ſpectacula dicam)
Per latos regni campos, perque æquora circùm
Curribus alatis fugiunt, ventosque laceſſunt.
Ingentes ratibus ſimiles de robore currus
Ædificant, geminasque rotas utrinque reponunt.
Attolluntque altum medio de corpore malum:
Antennam, & malo ſociant, ac linea pandunt
Vela Notis; lætoque inflantur carbaſa vento.
Et ceu puppis aquas, ſic findunt aëra currus,
Ut ventum accepere ſinus: atque æquora tranant.
Vis tantum valet ingenii, atque ars æmula tantum.
Tales velivolos ſpectarunt æquora currus
Campana, & ſummo miratus colle (1) Tifata,
Cùm nuper Serum mores imitatus, & artes,
Alata fugi per rura virentia puppi.
Et Batavi tales agitant per litora currus:
Et ventum ſæpè increpitant clamore morantem.

Currus velivoli per campeſtria apud Seres.

Et apud Batavos, quos & auctor in campania exhibuit.

Sed tandem populos jam tempus adire repoſtos
Oceani fines ultrà, quà terminus Orbis
Eoi. Titanis ubi ſub ſede rubentis

* Japonia, ejus deſcriptio, & gentium mores.

(1) Mons Campaniæ propè Capuam, ubi Annibal caſtra poſuit.

Purpureas Aurora domos, croceumque cubile
Tithoni tenet, & radiis micat aurea primis:
Oceano ſita cæruleo jacet ultima Chryſe,
Inſula dives opum, & tot regibus inclyta, & armis,
Eoo ſemota mari, divulſaque Mundi
Litore ab extremo tot ſeclis abdita quondam
Terrarum latuit dominos, gentemque togatam;
Nec Latios vidit faſces, timuitve ſecures.
Barbara gens habitu eſt, & diris barbara ſacris:
Alta tamen mens olli, atque altum ſpirat honorem:
Fortunæ perferre vices, caſusque ſiniſtros
Impatiens, vitamque petit pro laude paciſci.
E cœlo traxiſſe genus, Diviſque beatis
Jactat, & innumeræ ſeries numerantur avorum,
Progenitos quos ante putat primordia Mundi,
Et rerum coluiſſe chaos: per ſecula mille
Mentitur genus antiquum, deliria centum
Barbara gens fingit, quæ numquam fabula Grajûm,
Numquam indulgentes genio finxere poëtæ.
Mortales adeò vanùs tumor, altaque mentis
Ambitio inſanos fecit: commercia quondam
Nulla mari nobis habuere: ſed impia leges
Illas gens poſuit: pereat quicumque per altum
Jactatus ventis, & fluctibus appulit oris,
Quas miſeris Natura dedit, ſtatuitque benigna
Perfugium, rabidi fugientibus æquora ponti.
O genus inviſum mortalibus, & fera corda
Neſcia crudeli miſerorum funere flecti!
Sic immanis, atrox, & moribus efferа gens eſt,
Quæ nequit hoſpitiis, & fœdere jungere dextras.
Heu! fuge crudeles populos, fuge litus iniquum
Te nudi accipiant ſcopuli; periiſſe juvabit
Deſertas inter cautes, quàm funere acerbo
Exaturare avidas miſerorum in ſanguine gentes.

Nunc age, quo cœli ſub ſydere puppibus æquor
Sulcandum Eoi, & ferus inquirendus Japon,
(Nam tali patrio ſe gens cognomine dicit)
Accipe. Ut ardentem ſtellis fulgentibus enſem
Exerit Oceano ſurgens armatus Orion,
Mitte ratem pelago; Diviſque in vota vocatis,
Carbaſa da Zephyris felicibus: æquora verrunt
Eoi lenes Zephyri, dum candida cœlo
Lux nitet, & radiis luſtrat Sol aureus orbem.
At pelago immerſus cùm noctem induxit, & umbram,
Auſter agit fluctus, ſtrepitatque ſonantibus auris.

Quo tempore in Japoniam navigandum.

Sæpè

Sæpè etiam Boreas felici carbaſa flatu
Noctes, atque dies intendit, proximus Urſam
Cùm petis, & longè incipiunt crebreſcere terræ.
Solvere ſæpè oram fas eſt, dum contrahit orbem
Fervidus exactum cancer, decreſcere cùm jam
Incipiunt luces, ſenſimque extendier umbræ,
Ocyùs è noto verùm ſi litore funem
Ruperis, & flantes curſu præveneris auras,
Vitabis, Palinure, trucem Typhona procellis,
Et tandem Auroræ venies ſervatus ad axem.
Hic ego ni fractus curis ſub fine laborum,
Jam ſpumantis equi feſtinem ſolvere colla,
Forſitan arctoas irem cum puppe ſub oras
Primus, & ærato gelidi per inhoſpita Mundi
Sulcarem roſtro glacialis marmora ponti;
Unde iter Eoum, curſusque breviſſimus undis.
Necnon & Manes alios, atque abdita regna
Adverſa ſub ſede poli, quò navita nullus
Ivit adhuc, & nullæ unquam venere carinæ,
Luſtrarem impavidus; non me concreta pruinis
Terrerent vada, non glacies, noctesque profundæ.
Nunc quoniam me Fata vetant petere abdita Mundi
Litora, & algentes cœli penetrare ſub axes,
Feſſus ad Heſperium flectam mea carbaſa litus;
Ammericæque novas quæram ſub Veſpere terras:
Puppibus illa aliis poſt me luſtranda relinquo.
At mihi, vos clarum pelagi decus, ite per undas
Ite duces, Nymphæ Oceanitides: ite Camœnæ
Vos unà comites; quoniam ſine munere veſtro
Incaſſum ſulcamus aquas, nec vertice Pindi
Vocales Vati aſpirant Zephyritides auræ.
Vos mihi quisnam hominum confidentiſſimus ille,
Sive aliquis fuerit ſatus alto à ſanguine Divùm,
(Namque ita cenſendum, mortalis enim haud homo tantum
Auſus opus tentare) canenti pandite, Muſæ:
Pandite quandoquidem, Divæ ſpectaſtis & illum,
Et meminiſtis adhuc, vaſti qui cærula Atlantis
Remigio audaci, & Fatis ducentibus ipſis,
Sulcavit primus, domuitque incognita Nerei
Æquora, & alterius petiit felicia Mundi
Regna, novos populos, vaſtiſſima flumina & urbes;
Atque novo impoſuit leges, & nomine Mundo.
Ingentes animi, generoſum pectus, & ingens
Olli robur erat, mentisque interrita virtus:
Acre erat ingenium; Superisque ſimillimus ille.

Quo duce, terrarum non ampliùs ultima Thule.
Non intactus Atlas tumidus manet ampliùs undis.
Plus ultrà Oceanum licet ire; tumentia quando
Pervia ſunt maria, atque alter jam pervius Orbis.
Vir fuit Auſonia in magna de ſanguine Divùm
Progenitus, magniſque animis, & corpore pulchro.
Novi Orbis inventi fabula. Illum Italæ gentes appellavere Columbum
Nomine, Diva parens cui formoſiſſima Nympha
Uranie fuit, aſtrigeri quam ſydera cœli
Divino attollunt plauſu, dum currit Olympi
Stellati metam, atque orbes metitur, & ignes.
Hæc puerum teneris annis nemora avia circùm
Nutriit: & fotum gremio Dea ſæpè ſub altos
Ætheris immenſi tractus, & concava cœli
Suſtulit, & dulces animo inſpiravit amores
Magnarum laudum, ſtimuloſque incendit honoris.
Nam juvat à teneris annis uti gloria pectus
Columbus cœleſtium rerum ſtudio eruditus. Spe dulci lactet, foveatque cupidine laudis;
Ut magnos animos, & ſpem capiamus adulti;
Et clara in decora, atque illuſtria facta gerenda
Inſtimulet nos laudis amor, plauſuſque cupido.
Major ubi luſtro crevit puer, aurea mater
Syderiis illum ſtudiis, & Palladis arte
Erudiit, cœlique vias, & ſydera dixit.
Cur medio librata loco vaſtiſſima Tellus
Stet firma, & trepidum numquam latus incita mutet:
Et vaſtis concluſa fluant maria alta cavernis
Fluctibus alternis: cur latè mobilis aër
Per mare, per terras circùm diffunditur omnes;
Scilicet ut dulces vitæ mortalibus auras
Præbeat inſinuans ſeſe per corpora ubique.
Unde & tot variis verſentur motibus orbes
Ætherii: ſed certa vagis data meta viarum
Syderibus: ſpatiis & per ſua tempora certis
Quodque ruat, loca & inter tot perplexa vagetur:
At cœli convexa ſuper cur ſegniùs aſtra
Fixa orbi incedant, una & ſub lege ciantur.
Præthereà tantùm cur ſeſe tingere ponto
Hyberni properent Soles, vel quæ mora tantùm
Æſtivos tardet; cœli quia cardine ſummo
Scilicet obliquus Signorum volvitur orbis.
Et quid ſe in varios Virgo Latonia vultus
Induat, & rutilos alternet frontis honores:
Vel cur interdum media ſub nocte repentè
Occulat amiſſis totum ſplendoribus orbem;

Ni-

Digitized by Google

Nimirum quia luce ſua non illa coruſcat:
Sed nitet accepto fraterna è luce nitore:
Ut reliqui radiant ignes: nam luminis unus
Sol pater, & Solis ſunt omnia lumine plena.
Dixit &, obductis fulgoribus, unde laboret
Sol ipſe; ante oculos quia ſcilicet invida noſtros
Seſe Luna tulit; ceu cùm velamen apertam
Scenam in conſpectu ſubitò occurrit interjectum.
Inſuper his, nigro quà ſe ſub Veſpere condit
Sol ultrà Oceanum, alterius felicia Mundi
Regna etiam abſcondi, genteſque, & flumina, & urbes,
Edocuit: pronis quæ jam volventibus annis,
Ipſe per immenſum velis audacibus æquor
Attinget primus, populoſque in fœdera noſtra,
In leges, in ſacra Deûm, moreſque vocabit:
Nominaque imponet Mundo: ſeque æthere ab alto
Ignotis monſtrare viam promiſit in undis.

Et de novi Orbis detegendi notitia inſtructus.

Ille in ſpem tantam primis nutritus ab annis,
Utque ætate nova pubeſcere cœpit adultus,
Cùm vigor accreſcit membris, & vivida virtus
Irritat laudis ſtimulos, vireſque miniſtrat
Ingentes animo, & mens altum affectat honorem,
Hoc opus, hoc imis verſabat ſenſibus: ingens
Et laudis ſtudium, & luſtrandi gloria Mundi
Inceſſit pectus, ſtimuliſque accenſa cupido
Urgebat damnare moras, per ſomnia lætus,
Aut videt, aut vidiſſe putat nova litora terræ.
Nam quæ ſæpè diu meditamur ſenſibus imis,
Ac penitus menti inſidunt, cupimuſque futura,
Illa eadem ſomni ſub imagine ſæpè videmus.
Ardua non illum magnarum exordia rerum,
Non varii terrent caſus, curſumque retardat
Dulcis amor patriæ, ſtudiumque ignobilis oti.
Sufficit ipſa animis ingentes gloria vires.
Ergo moras ultrà differre, ruentibus annis,
Impatiens, jam carpit iter, quà terminus olim
Herculeæ noti Orbis erant, rerumque columnæ.

Ingens illius ardor novum Orbem perquirendi.

Hìc quondam Libyam juxtà, quà maximus Atlas
Alto cœlum humero, & flammantia ſydera torquet,
Inſula magna fuit medio ſita gurgite, priſci
Dicta eſt, ut perhibent, Atlantia nomine regis;
Quæ magno terræ motu concuſſa repentè
Corruit abſorpta Oceano: ſententia multis
Hæc alia eſt; primo ſubmerſam ſcilicet illam
Diluvio periiſſe: ſed alta cacumina montium

Atlantia inſula ſubmerſa: unde & Fortunatæ inſulæ.

Emer-

Emerſere mari, Fortunatæque vocantur
Inſulæ Oceano in vaſto, quas luſtrat Apollo
Dum caput immergit pelago defeſſus Ibero.
Ultimus hic Phœbi labor eſt, & meta diei;
Et Libyæ præter fines olim ultima rerum
Meta fuit: circùm mare fluctuat Atlanteum.
Primus & hàc cœli percurrit circulus alti
Quique diem, noctemque ſecans, duo tempora ſignat,
Quo Sol in medio micat axe altiſſimus, & quo
Sub pedibus Manes luſtrat, Ditemque profundum.
At Fortunatas inter celeberrima Tellus,

Junonis inſula. *Teneriffa*, ubi ingens mons Picus appellatus.

Quæ Superum ſacra Reginæ, cognomina jactat
Junonis magnæ, centum cui templa ſacrarunt
Æthiopes paſſim per litora. Tollitur hìc mons
Æmulus Atlanti, cœlumque cacumine pulſat
Extremo: ſentitque vices, mirabile dictu,
Adverſas: centum dorſo nemora avia denſis
Arboribus ſurgunt, latèque virentia centum
Prata coloratis cum floribus undique ſpirant:
Fluctibus & vitreis medius fluit irriguus fons,
Murmura blanda ciens: ſed candida colla pruinis
Incandent, nivibusque riget ſenis horrida barba.
Ardeſcit flamma vertex; nam proximus urget
Ætheriam flammam, atque Elementi ſimplicis ignem.
Hùc ubi Tarteſſi præter vada fervida venit,
Immenſum molitur opus, crebræque recurſant
Curæ animo: monſtrante Dea, quò Tethya poſſit
Tutus adire, novumque Orbem luſtrare latentem:
Et matrem expectat cœlo, incuſatque morantem.
Altas Oceano puppes, jam certus eundi

Columbi ſollicitudo, curæque de novo Orbe detegendo.

Mittit ovans: dat vela Notis: ſed vertere retrò
Cogitur inde iter, & magnis abſiſtere cœptis.
Nam dubius neſcit quo ſydere naviget æquor,
Quasve plagas curſu primùm petat, & freta primùm:
Quæ turbet, qua parte poli ruat incita claſſis:
An Boream, an lævà tepidum deſcendat in Auſtrum
Quas & inacceſſas tandem ſe vertat in oras.
His animum preſſus curis ſubit ardua montis
Culmina; ſi matrem forſan juga celſa colentem
Uraniam inveniat miſer, & promiſſa repoſcat.
Verticibus feſſus ſummis jam proximus ibat,
Cùm videt ingentem molli deſcendere clivo
Planitiem, & circùm gemmantia floribus arva;
Amnis ubi placidus, nitidisque argenteus undis
Pumice muſcoſo manabat, & aurea propter

Cul-

Culta canorus aquis, & molliter ibat in herbas,
Hic ſedet, & triſti diffundit ab ore querelas.
Quid juvat, ò Mater, præclaro à ſanguine Divùm
Ætherium traxiſſe genus, ſi pulcher Apollo,
Ut mihi narrabas, pater eſt, & montibus altum
Agreſtes inter Divas, & Oreadas inter:
Et me natum in laudem, & facta illuſtria natum;
Si te nunc noſtræ ceperunt tædia laudis.
Non ſervas promiſſa memor: non æthere ſummo
Pandis iter, trepidamque ratem per cærula ducis,
I, perge, & totam nigris tege nubibus æthram,
Irrita ventos: fluctusque ad ſydera tolle,
Quin age, & ipſa manu noſtris jace claſſibus ignem.
Sic pereant naves, & ſpes ſimul excidat omnis.

Et ad Matrem Uraniem querelæ.

Non procul auratis quà floribus arva rubebant,
Argutum nemus, & crebris loca conſita ſylvis
Gratam præbebant mediis fervoribus umbram,
Deliciæ Superùm, & ſtatio placidiſſima Divùm,
Hùc fortè Uranie cœtu ſtipata Dearum
Venerat ex alto nimio defeſſa labore:
Ac nemora inter ſacra Jovis, ſedesque beatas
Felicem Zephyrum, & frigus captabat opacum.
Quam circùm Divæ centum, teneræque puellæ
Suavi ludebant cantu, placidisque choreis.
Purpureis formoſa comis, & candida mammas
Andromede, & roſeis Helice ſuccincta cothurnis,
Nectebant primæ choreas: Cynoſura ſororem
Ponè ſequebatur, dulci placidiſſima viſu,
Cæſariemque effuſa levem per candida colla.
Ægleque, & ſoror Amphichryſis, Olympides ambæ,
Ambæ auro, & ſtellis redimitæ ardentibus ambæ,
Parte alia celeres jungebant orbibus orbes
Erigoneque, & flava Pelorias (altera virgo,
Altera tum primùm thalamo dotata jugali)
Et Berenice, Ephyreque, atque aurea Caſſiopeja;
Ac demum niveas Erato nudata papillas.
Illæ dum choreas ducebant, candida Clio
Pulchros Belidæ cantabat Agenoris hortos,
Dulcia purpureis ſubreptaque pignora ab hortis,
Dum choreas inter ludit chorus omnis, & almi
Furta Jovis, toto & mutatas corpore formas,
Ac pavidam Europam Tauro ſuper æquora nantem.
Quo blando Nymphæ mulcebant carmine mentem.
Divarum luctus tum flebilis impulit aures,
Ac ſimul audiri gemitus cœpere Columbi.

Cœleſtium dearum, & Uraniæ luſus. Qui Columbi queſtibus interciditur.

Ex-

Extemplò Nymphæ choreis, cantuque relicto,
Obſtupuere: ſed ante alias Cynoſura ſorores
Egreditur nemore, & nitidum caput extulit umbris:
Et procul: ò ſoror Uranie, tua cura, Columbus
Triſtis ad irriguas muſcoſi marginis undas
Stat lacrymans, altiſque replet nemus omne querelis,
Te crebrò vocat, & crudelem nomine dicit.
 Hîc iterum perculſa parens formidine mentem:
Duc, ait, ò Cynoſura ſoror, duc alta Columbum
In nemora, & ſacros liceat penetrare receſſus.
Tunc illum ſolata, jubet Cynoſura ſub umbras
Columbus in nemus introducitur, menſæque aſſidet. Sacrati nemoris ſuccedere: protinus ille
Exequitur data juſſa Deæ, graditurque per arva.
Utque nemus ſubiere, viro venit obvius omnis
Nympharum chorus: ante alias procedit ovanti
Uranie gnato, & ſacra in penetralia ducit.
 Poſtquam eſt in nemus argutum, ſaltusque beatos
Perventum, & nati queſtus audivit inanes
Uranie, manibus dant vitrea flumina Nymphæ,
Canaque detonſis tendunt mantilia villis.
Mox dulces menſis epulas, & pocula ponunt,
Pocula felici ſpumantia nectare Divûm.
Accubuere Deæ menſis, ſeditque Columbus
Uranien inter genitricem, Opimque ſororem.
 Hinc epulis poſtquam expleti, menſæque remotæ,
Uranie affari natum jubet: incipit ille:
Matrem orat. Uranie mater, cœli pulcherrima Nympha,
Unum oro (quando Superûm mihi munere Divûm
Ingentes aperire datur mortalibus Orbes)
Ire novum in Mundum trans longè Atlanta repoſtum
Contingat: doceas iter: & maria invia pandas.
 Cui contrà roſeo mater ſic ore locuta eſt:
Nulla tui me unquam cepere oblivia, nate:
Obſtabant ſed Fata: ſuis nec vellera fuſis,
Solicitæ quanquam, explerant felicia Parcæ.
Et nobis nihil invitis fas quærere Divis.
Matris Uraniæ ad Columbum ſermo. Nunc promiſſa, ſinunt dum Fata, & Juppiter æquus,
Implebo. Superi jam te per concava cœli
Supra undas, monteſque ſupra, & vaga nubila ducam;
Cernere quò terras omnes, maria omnia poſſis,
Et novus, intactis præter freta cærula Atlantis
Orbis ubi nigro ſeſe ſub Veſpere condit;
Et carpenda tibi quà ſit via tuta per undas,
Expediam. Mora nulla, velut vada flava Cayſtri,
Aut cùm Mæandri, vel Minci flumina linquunt

Can-

Aërem petunt.

Candentes cygni, celerique per aëra lapſu
Sydera ſumma petunt; niveum volat agmen in auras:
Arripuere fugam Divæ, & pernicibus alis
Alta ſecant, cœlumque petunt: præit agmina prima
Uranie, & gnatum ſecum Dea tollit in altum
Purpureæ innixum nubi: volat ille per auras
Lætus, & ætherios gaudet contingere honores.
Jam ſuper aërias ſedes, camposque liquentes
Divarum pennata cohors conſcenderat: & jam
Incipiunt ſenſim ſonitus audire beatos,

Aſtrorum concentus.

Et tractim reſonare: novo modulamine captus
Conſtitit extemplò Divâ ſatus, & bibit aure
Concentum, paſcitque avidos dulcedine ſenſus
Inſueta: longùmque oculis mirantibus hæſit.
Mox charam alloquitur genitricem, & talia dicit:
Quiſne hic concentus, genitrix, dulciſque ſuſurrus,
Qui nunc exoritur, ſenſimque accreſcit eundo?
An eſt hæc Superùm ſedes, ubi ſydera cantu
Mota ſonant, placidisquè ruunt concentibus orbes?
Sic gnatus: ſic orſa refert contrà aurea mater;
Non longè hinc radiat ſtellati regia cœli,

Illius cauſſa, & deſcriptio.

Mota ubi concentu Superis vaga ſydera plaudunt.
Mens ſua ſyderibus, vaſtos quæ perciet orbes,
Et paribus numeris, paribus rotat intervallis.
Intus agit molem: concepto machina motu
Labitur, & motis concurſant orbibus orbes,
Fit ſonus, & certis modulantur pulſibus aſtra.
Percurrit numeros mens illa, & lege ſequuntur
Diſparibus, paribusque modis vocalibus orbes.
Subſultat, modulante polo, concentibus æther;
Et vario cœlum replet modulamine cantus.
Jamque propinquabat venientibus aurea Phœbe,
Et major gemino ſplendebat lucida cornu.

Septem errantia ſydera deſcribuntur.

Inde jugis quondam cupreſſiferæ Cyllenes
Patre Jove, & Maja genitus, ſummusque Deorum
Nuncius, ardenti mortalibus igne videri
Difficilis: quem ponè Venus fulgentibus aſtris,
Orbis amor, placidique parens gratiſſima rilus,
Inſequitur, blandoque oblectat lumine Divos:
Proximus & Titan fulvo circundatus auro
Divarum ante oculos magnum dabat igneus orbem.
Grandior apparet Mavors, latèque coruſcat,
Cui lateri gemma intertextum baltheus enſem
Suſtinet, & capiti criſtis micat aurea caſſis.
Juppiter hinc ſociis radians argenteus aſtris,

Puraque diffundens ſua lumina: proximus ibat
Huic genitor, longo ſed proximus intervallo.
Attonitus ſtetit Uranie ſatus, aurea cœli
Sydera dum ſpectat rutilis ardentia flammis.
Miratur molem ingentem, celereſque rotatus
Aſtrorum, & magnis ſe volvere curſibus orbes.
Miraturque vagi ſuſpendier ætheris ignes,
Luminaque ardentes radiis imitata pyropos,
Hîc ſtetit Uranie, & cœtus ſtetit omnis ovantùm
Nympharum, & niveis librat ſe pendulus alis,
Ipſa fugam veluti cùm cepit ab arce columba,
Et ſuper aërias ſedes ſe ſuſtulit alis.
Figit iter liquidum, & ſimul aëre tuta quieto,
Pennarum juſto libratur pondere, nec ſe,
Nec circùm nutans candentes commovet alas.
Ipſa ſed intereà Tellus minor æthere ab alto,
Sub pedibuſque Deæ, roſeaque è nube videtur:
Et ſimul antè oculos ſenſim curvata pateſcit,
Apparent demiſſus Atlas, demiſſa Pyrene;
Multùm piniferis nec ſe cum montibus Alpes
Attollunt; humiles quantùm conſurgere clivi
Cernuntur, tantùm ſe tollere cernitur Atlas,
Et (1) Jura, atque Alpes, & montibus alta Pyrene.
Contractus fertur ſpatiis Gis fertilis alveo,
Et Tagus aurifera longè rareſcit arena:
Contrahit Oceanus ſua cornua, contrahit undas:
Et placidè fluitant contracto cærula limbo.
Qualis ubi picto ſpectatur ſcena theatro,
In breve collecti ſpatium, monteſque, lacuſque,
Ac fluvii, ſylvæque, arceſque videntur, & urbes,
Magna ſub Occaſum Oceani trans æquora vaſti
Terrarum moles dubia ſub luce pateſcit:
Ceu cùm prima aperit ferrugine lutea cœlum
Aurora, & Solem terris prænuncia pandit,
Eminùs apparent luſtrati lumine montes
Cærulei, & fuſca cœli ferrugine tincti.
Has longè in terras ſua lumina flectere natum,
Protinus Uranie Dea juſſit: & ore profari
Incipit: ille Deæ pendet dicentis ab ore,
Terra, procul vaſto quam cernis Atlante repoſtam,
Et longè à noſtris via dividit invia terris,

Eſt

(1) Galliæ mons Sequanos ab Helvetiis diſcludens, *Monte di S. Claud*, *& Jurat*.

Eſt novus Orbis, aquis latè circumfluus udis.
(Ammericen dicent) quem noſcere Fata negarunt
Antiquis: intactus adhuc manet abditus ultrà
Oceani fines: ſed nunc poſt ſecula ſera
Jam viſum eſt Superis aperire, & jungere tandem
Noto Orbi, genteſque alias in fœdere noſtra,
In leges, & ſacra Deûm, moreſque vocari.
Teque opus in tantum felicia Fata repoſcunt
Auctoremque, ducemque: inventi gloria Mundi
Et uni conceſſa tibi: tu fœdera junges:
Tu leges, & ſacra dabis: tu nomina noſtra
Gentibus impones. Sed jam tibi ſingula paucis
Expediam, nate; & quæ ſint ventura, docebo.
Terra potens regnis, & gentibus inclyta mille, Americæ deſcriptio.
In geminos Orbes ſe dividit: alter in Auſtrum,
Alter in Arctoas latè ſe porrigit oras,
Quos geminos Orbes hinc inde interlitus Iſthmus
Adnectit, maria alta ſecans diſcrimine parvo.
Sed circùm tota Oceano vaſtiſſima Tellus
Cingitur. Æquator medius quam dividit orbis.
E læva ſecat Ægoceros, quà ſtrictior Auſtro
Irrumpit: contrà præter freta conſita ſaxis
Inſula (1) reſpondet flagrantibus horrida flammis.
At dextra Cancer rutilantibus igneus aſtris
Percurrit mediam; longèque extenſa ſub Urſas
Clauditur Arctoo gyro, glacieque rigeſcit.
Dives opum, dives gemmarum, dives & auri:
Et cultu parens, & fertilis ubere glebæ.
Flava Ceres campis: naſcuntur collibus uvæ;
Et nemora alta tegunt montes, valleſque per imas
Irriguis centum labuntur fluctibus amnes,
Ac loca læta rigant. Venientibus Inſula magno
Quæ prima Oceano occurrit (cognomine (2) Haytim
Gens vocat) æratas tuta in ſtatione carinas
Accipiet, conceſſa tibi quæ prima laboris
Meta eſt: purpureis, illam, cùm fulſerit aſtris
Candida Taygete, vectorque Athamantidos Helles
Jam caput extulerit ſtellato in vellere fulgens:
Aut longos cùm Libra dies æquaverit umbris; Quo tẽpore adeunda a matre docetur Columbus.
(Nam fortunatos faciunt duo tempora curſus)
Nate, petes; auris nam tunc felicibus Euri

 Aſpi.

(1) *Terra del Fuoco* ab ignivomis montibus dicta.
(2) Hiſpaniola.

Ammerice: feſto volucres clamore ſaluta,
Et ſocii feſto volucres clamore ſalutent:
Quippè novo optatos oſtendent litore portus.
Perge modo: & quà te magnum via ducit in Orbem
I, ſequere: & tandem ſelicibus utere Fatis:
Dux adero ipſa tibi, & præſenti Numine ducam.
  Hæc ubi confeſtim roſea cervice refulſit
Avertens vultum; & cœtu comitata ſororum
Se dedit in nubem: natumque reliquit. At ille,
Matre Dea monſtrante vias, init æquore curſum,
Atque novi gentes, urbesque, & litora Mundi
Lætus adit, jungitque aliis commercia terris.
  Hoc nobis auctore novum (1) monſtrata ſub Orbem
Solis ad Occaſum, intactique per æquora Atlantis
Eſt via, difficilis primùm, & vallata periclis:
Quam tandem crebri errores, ac tempora longa,
Et facilem ſolers hominum experientia fecit.
  Sed quamquam vicina ratem jam litora poſcant:
Ipſe & amem merita puppim redimire corolla,
Quam mihi (2) materna ſubtexit Olympia myrto:
Et formoſa ſinu venienti Neſis, & omnis
Cętus Olympiadum plauſu gratetur ovanti:
Et naſſas, & retia rara: novumque (3 laborem,
Et nova ſerta paret viridi florentia muſco.
Quamvis Heroam prætendant & mihi laurum
Pierides, fremituque ſonans Europa ſecundo
Fortunata in bella vocet, quibus aurea laudum
Proh quanta aſſurget Vati ſeges. Hinc furor, iræque,
Indomitique animi, & ſuperata ferocia Thracum,
Et tandem Austriaco devicta (4) Sicambria Marte,
Et Spes Regnorum ingentes: hinc celſa (5) Methone,
Et Pylus Auſoniis ceſſit quæ capta triumphis,
Deditaque Odryſiûm bis fractis (6) Nauplia ſignis;
Hinc & Sarmaticis concuſſa bipennibus horrens
Taurica, (7) Cimmeriumque nemus, Tanaiſque ſubactus,
Jam veniunt majore tuba celebranda per omnes
Æta-

---

(1) Anno 1491. quo Kal. Aug. in novum Orbem ſolvit Columbus. (2) Natus enim poeta eſt ex matre Olympica.
(3) Halieutica ſcilicet, quæ nunc parantur. (4) *Buda* Hungarici Regni caput, capta ab Auſtriacis Lotharingio, & Bavaro Ducibus anno 1686. IV. Non. Septemb.
(5) *Modone* Peloponneſi, *Morea* quæ nunc dicitur, Urbs.
(6) *Napoli di Romania*. (7) Barbaris *Krim*, & *Krimea*.

Digitized by Google

Aut gravis ira Canis dùm faucibus ardet hiulcis;
Nam tunc Eoi ſtato flant tempore venti,
Occiduam leni criſpantes Tethya flabro.
Verùm (1) Rupellæ è portu, portuque (2) Dieppes
Rectores Galli ſolvant, (3) Aravana petenda
Si fuerint nova regna, mari cùm protinus Io
Aſſurgit dilecta Jovi, ſtellisque coruſcat.
At ſi ſemotæ luſtrent Arctoa (4) Canadæ
Regna, coronatis committant puppibus Euros,
Cùm nitidæ pronum ſe ſubtrahit Iſidis aſtrum,
Et face Tyndaridæ luſtrantur Solis amici.
Nunc age, quæ reditu via ſit, quo ſydere cœli,
Dicamus. Medio properat quæ claſſis ab (5) Iſthmo,
Et Mexicano veniunt qui litore gauli,
Quique ingens aurum terra è Chryſeide vectant,
Havanæ (6) in portum contendant: hinc ubi cœlo
Emicat Alcidæ inviſus Junonius ignis,
Dent placidos claſſi Zephyros, & fine relicto
Ardentis Zonæ, dulcem mortalibus ægris
Temperiem quærant, ſulcantes cœca (7) Bahamæ
Cærula, & egelidas certent properare ſub Urſas,
Arctous Mundi tandem quò partibus altus
Jam quadragenis conſurgat ab æquore vertex:
Nam ſic occidui ſurgentia flamina Cauri
Intendent vela, & venti vitantur Eoi.
Mox iter arripiant, quà matutina reducit
Aſſurgens primum nobis Aurora laborem;
Namque ſub exactum cernent de gurgite ſignum
Azoridas (8) tolli, & tutos rareſcere portus;
Unde iter Europam ter quino abſolvitur orbe.
At Galli redeant, cùm Pampineus Autumnus
Dat pingues nobis uvas, & mitia poma.
At dextro quicumque novi de litore Mundi
Parthenias (9) quæris terras, ſparſasque (10) Baruſſas
Per (11) mare pacis amans, venientes Solis ab ortu
Ac-

Et ex America in Europam.

Et tandem ex America in Philippinas.

(1) *Roccella*. (2) *Dieppe*. (3) *Aravari* in America, inter Pariam amnem, & Amazonum. (4) Provincia Americæ Septentrionalis à fluvio dicta *Canadà*, quæ & nova Francia. (5) *Panamà*. (6) Urbs Inſulæ Cubæ. (7) Inſula contra Floridam. (8) Inſulæ *Azores*, ò *Tercere*, vulgò dictæ. (9) Inſulæ Marianæ, Hiſpanis *de los Ladrones*.
(10) Eædem, ac Philippinæ. (11) Mare Pacificum, vulgò *del Sur*.

PARTHENII
HALIEUTICA.

EDITIO TERTIA.

Digitized by Google

Digitized by Google

HALIEUTICORUM
LIBER PRIMUS.

QUi curſent vada ſquamiferi, quæ læta frequentent
Paſcua, qui mores gentis, quæ prælia, & ignes;
Necnon & variæ quot ſint piſcantibus artes,
Sive hamos verſent, ſeù retia: ſive tridente
Monſtra petant; vel fixa cavis conchylia ſaxis,
Aut duro ramoſa legant corallia trunco,
Hinc canere: & cæptis aderit ſi Muſa, ſub Ortum
Gemmiferas Indo quæſitum gurgite conchas
Ibo alacer. Zephyris, vos ò, mulcete ſerenis
Æquora, Nereides; veſtro ſub numine quando
Innumeri ſpumoſa natant per cærula piſces,
Et fortunato concreſcunt oſtrea ſucco.
Nec minus ò Cœli Decus, & ſpes unica Mundi,
VIRGO, fave, Vatique tuo da nobile carmen,
Auſpiciis qui, Diva, tuis, jam rara tumenti
Credit lina mari, prædamque affectat opimam;
Nam tu materni Dea litoris; aſpice, ut omnis
Hic te ubi barbarico ſurgunt de marmore templa,
Supplicibus votis veneratur Olympica pubes:
Atque tuo ex undis ſervati numine nautæ,
Et promiſſa ferunt tibi munera, votaque ſolvunt.
Huc tibi primitias Tyrrhena è Doride conchas,
Vulſaque de duris virgulta rubentia ſaxis
Ipſe & agam, magnisque onerabo altaria donis.
Ergo age, ſquamiferas piſcoſa in retia prædas
Immitte, & nubes diſclude, & marmora placa.
Tu verò, ò noſtræ Decus immortale carinæ,

Et nova, Cardenide, piſcantis gloria Muſæ,
Huc adſis: frondoſa vocat te Neſis, & alti
Miſeni rupes, & aprici ſaxa Dicarchi,
Quò Vatem tu Phœbus agis, quò pulcher & ipſe
Ire comes Vati non dedignatur Apollo,
Et verſare hamos, & arundine fallere piſces.
I pelagi Deus alter, & altera eat Dea Phyllis.
Non tenues calamos, non retia deſpice; namque his
Fors erit, ut magnum referas in ſecula nomen:
Magnus & Euboica ſemper celebreris in acta,
Lina ſub umbroſo dum texet Olympicus antro.
Quin &, ſi faciles venient ad cœpta Camœnæ,
Te puer Heſperius, & te cantabit Eous:
Ille Tago, patrioque redit cùm dives Ibero,
Hic nitidas unda çùm fert Chryſeide gemmas.
At mihi, ſi quondam victrici Nerea puppi
Auſpiciis luſtraſſe tuis, quà roſcida ſurgit
Aurora, & quà ſe fuſcus vehit æquore Veſper,
Poſſe datum, & merita proram redimire corolla:
Nunc liceat reduci materno in litore prædas
Venari, & conchis per ſaxa vacare legendis,
Dum me Pauſilypus, dum proxima Mergilline,
Atque in blanda vocant felices otia Muſæ.
Mox ego, ſi plures addet mihi Juppiter annos,
Arma gravi numero, & Bellantum prælia dicam.
Quare age, ſi tua, quæ canimus, non mollia juſſa,
Patria piſcantem per cærula dirige cymbam,
Actias in velum dum ſibilat aura canenti.
Principio piſcoſa priùs, quam retia in æquor
Solvimus, aut dextrà ferrum torquemus acutum,
Quæ nitidi ſpumoſa greges loca, quæque frequentent
Paſcua læta maris, quæ ſaxa virentia, vel quæ
Flumina ament, rivosque libentius, & genus omne,
Et ſtudia, & mores, & quæ ſua nomina cuique
Eſt, piſcator, opus prædiſcere: quique doloſi
Sint aſtus, rixæque, & vafræ prælia gentis;
Nam quo ſe poſſint tutari, piſcibus acre
Ingenium Natura dedit, viresque, dolosque.
Quare agite, & proprias cunctorum diſcite formas,
Nominaque, & mores. Primi cervice rubentes
Qui piſces litora incolant. Litora curva ſecant (1) Cuculi, atque humiles per arenas
Cæru-

(1) Noſtris, & Siculis *Cocco*, Romanis *Capone*, Galli à Mullis non diſtinguentes *Rouget* vocant, Provinciales verò *Galline*, Santones *Perloa*.

Cæruleos carpunt frutices: quos inter in alga
Squamigeri paſcuntur (1) Equi, flavique (2) Erythini,
Vocaleſque (3) Lyræ, volucriſque per æquor (4) Hirundo,
Flaventeſque auro, & ſaturi violâ (5) Melanuri.
Ipſi etiam curſant criſtati ſpumea (6) Pagri
Litora, quæque auri referunt nomenque, decuſque
Auratæ (7), & roſeo (8) Mullus qui fulget ab oſtro.
His (9) Smarin, his (10) Sargos, & verſicoloribus adde
Ardentes ſquamis, rutiloque (11) Synagridas auro:
Et litus (12) Synodontes amant, ferratus & (13) Orphus,
Quique diù in ſicca diffectus vivit arenâ.
Salpa (14) ſupercilio virides imitata ſmaragdos,
Et virgis variata, & lacti concolor: & (15) qui
Attalico clarus textu natat æquore Rubro,
Campaniſque pererrat aquis, & noxius ictu
Scorpius (16), & vivax (17) Scorpæna, & (18) Blennus, & omnes
Imbelles (19) Aphyarum acies, (20) Hepſetus, & udus.

En-

---

(1) Noſtris *Caval Marino*, Gallis *Cheval*, Hiſpanis *Caulinbo marino*, Draconem etiam Veneti dicunt. (2) Noſtris *Luvaro*, Romanis *Fragolino*, Siculis *Caroſano*, Hiſpanis, & Gallis *Pagel*, Venetis *Arboro*, plerumque cum Pagro confunditur. (3) Cum Cuculo paſſim confundunt, appellatur item *Organo* à ſono, à Gallis *Groau* à grunnitu, inſuper *peſce Malearmato*. (4) *Rondine di mare*, Gallis *Arondelle de mer*, Hiſpanis *Valador*. (5) Italis paſſim *Occhiata*, Gallis *Oblada*, & *Nigr'oil*. (6) *Pagro* paſſim audit apud Italos, Gallis verò *Pagre*, Hiſpanis *Bezogo* indigetatur. (7) Noſtris *Orata*, Hiſp. & Gallis *Dorade*. (8) *Triglia*, & *Treglia* à noſtris, Gall. verò *Rouget*: *Barbeau* vocitant etiam Maſſilienſes, & Ligures *Triga*, Hiſp. *Barvo de la mar*. (9) Noſtri *Cerre*, Romani *Spigaro*, Veneti *Giroli*, Narbonenſes, & Hiſp. *Pigarel*, at Maſſilienſes *Gerres*. (10) Ferè omnibus *Sargo*. (11) Neap. *Ricciola*, alibi paſſim pro Dentice accipitur ob ſimilitud. (12) à Noſtris *Dentice* appellatur & *Dentale*, Gall. *Dentè*. (13) Noſtratibus dicitur *Cernia*. (14) Ital. Hiſp. Gall. *Salpa*, Maſſiliæ verò *Sopi*. (15) Callichthys, & Stromateus dictus *Fiatola*, Hiſpanis *Pampano*. (16) Noſtris, & Romanis *Scorſano*, paſſim verò *Scorpio*. (17) *Scorfanello*, & paſſim etiam *Scorpio*. (18) Noſtris *Cepolla*, Romanis *Meſſore*, Hiſpanis *Cacador*, Gall. *Lebre de mer*, muſcoſus piſcis: propter quod, & Blennus dictus eſt.

(19) Neapolitanis *Cicinielli*, Liguribus *Nonnati*, Roman. *Peſci novi*. (20) Gall. *Ivoil*. Nobis inter piſculos ponitur, quos dicimus *Fragaglie*, Gall. *Petit Poiſons*.

Digitized by Google

Engraules (1), (2) Atherina, (3) Thrichiſq; & canus (4) Acarnas,
Quæque Hyeme incanæ, nigreſcunt tempore (5) Mænæ
Æſtivo, reſonoque (6) Boops, qui gutture mugit.
Sed qui (7) Pſittacei, freta quæ felicia curſent,
Planorum catalogus. Dicamus: Dulci (8) Soleæ pinguedine ſucci
Occurrunt primæ cantanti, quas mihi malim
Apponi, quoties Divorum Sacra præimus
Supplicibus votis, vel tempora quattuor anni
Primitiis frugum oblatis, precibusque ſacramus.
Concolor & Soleæ (9) Paſſer, (10) Rhombique trilibres,
Et (11) Citharus algas amat, (12) Ammodyteſq; Britannus,
Et (13) Coraces cervice nigri, viridesque (14) Lacerti,
Auratique oculis (15) Sauri, (16) Milvique rapaces,
Quique venenato piſcantes ſæpè fefellit
Ore (17) Draco, & (18) pulcher ſpeculator ſyderis alti,
Trachurumque (19) greges nitidi, maculoſus & alas

Mor-

---

(1) Noſtris *Alice*, Hiſp. Gall. *Anchoy*. (2) *Laterina* noſtris, Gallis verò *Melet*. (3) *Sarde*, & *Sardelle*, Gall. *Celerins*. (4) Inter Erythinos accenſetur *Fragolino*.

(5) Italis paſſim *Menola*, Adriaci verò incolis *Menola Sclava*, Gall. *Mendole*, & *Cagarol*: Nobis haud dubio ſunt *Rotundi*. (6) *Boga*, & *Rotondetto*, Gall. & Hiſp. *Bogue*, Noſtratibus, ut vox ipſa oſtendit *Vope* appellantur.

(7) Sic à Græcis cum Ariſt. nuncupantur, qui non in ventrem, aut dorſum, ſed in latera compreſſi, inque tenuem extremitatem deſinentes procreantur. Plinius planos vocat, horum autem duo ſunt genera, ſpinoſum unum, cartilagineum alterum, quia nimirum pro ſpina cartilaginem habent. (8) Neapolitanis *Palaja*, Ital. *Linguata*, Gall. *Sole*, Hiſpan. *Linguado*. (9) Ital. *Paſſaro*, Gall. *Plye*.

(10) *Rombo*. Gall. *Roub*, & *Turbot*; Hiſp. *Rodovallo*.

(11) Rhombi ſpecies Romæ *Foglio*. (12) Anglice *Sandil*. (13) Romæ *Gallina*, Gall. *Cabote*. (14) Ital. *Lacerto* dicitur, Gallis verò *Savereau*. (15) *Sauro*, ſimilis eſt cum ſuperiore genere, Gallis *Alguile* indigetatur.

(16) Multi cum Hirundine confundunt, cum Corace alii, aliique cum Cuculo: Italis *Nebio*. (17) Noſtri, Siculi, Ligureſque *Tragina* appellant, Veneti verò *Peſce Ragno*, Galli *Vive*; Maſſilienſes verò *Areigne*.

(18) *Peſce Prete*, *Bocca in capo*, Romæ *Meſſoro*, dicitur etiam *Lucerna*, Gall. *Tapecon*, & *Raſcaſce bianche*.

(19) Generale nomen *Lacerto*.

Mormylus (1), atq; teres qui diſſecat equora (2) Scombrus.
At ruber aprici ſectator litoris oram
Carcinus (3), alget Hyems dum frigida; cumque perurit
Æſtate in mediâ Sol litora; tunc & aperti
Gurgitis alta petit, frigusque inquirit opacum
Æquoreas inter ſylvas, & aquoſa vireta.

> Cancer hyeme litus, æſtate alta ſequentar.

At nigro fæcunda luto, qui cærula piſces
Degere ament, ſeſeque imis in ſordibus abdant,

> Qui cænoſis in locis verſentur.

Accipe: (4) Torpedo primum diverſa figuris,
Altera: nam lævis, crebrisque interlita punctis,
Hæc maculoſa oculos, hæc lucida fulgurat aſtris:
Et magni cænoſa (5) Boves tenuere frequentes,
Et (6) Pholis mucoſa, capique per æquora ſemper
Difficiles (7) Paſtinacæ, atrum quæ ore venetium
Effundunt rabidæ, radioque armantur acuto.
Et quæ viroſa diffindunt Nerea cauda
Veloces (8) Aquilæ, (9) Squatinæque, & nomina lato
Qui (10) meruit gibbo, & viſu turpiſſima (11) Rana,
Nigraque (12) Loligo; & ſtellatæ tergora (13) Rajæ:

In-

---

(1) *Mormillo*, *Marmora*: Liguribus, & Provincialibus *Mormo*, Hiſp. *Marmo*, Neapoli frequentiſſimus.

(2) Noſtris *Scombro* nuncupatur, Romanis *Macarello*, Gallis, & Liguribus *Auriol*, *Oreol* ab Aprili menſe, quo capitur, vel ab aureis oculis. (3) Ital. *Grancio*, Gall. *Cancre*.

(4) Italis *Occhiatello*; Venetis verò *Tremolo*, Galli *Torpille*; Hiſp. *Tremielgo*. (5) E Rajarum genere ſic dicti à magnitudine, Liguribus *Vacca*, Romanis *Raja Buboſa*, Venetis *Stramazo*, noſtris verò *Raja groſſa*, Gallis *Plaſſade*, Hiſp. *Hugo*. (6) Italis, & Gall. *Bavoſa*. (7) Romæ *Bracchio*, Venetis *Peſce Palomba*, Siciliæ *Baſtonaga* nuncupatur: Nobis verò, Liguribus, & Maſſilienſibus *Ferraſſa*: Lutetiæ cum Ranis venditur. (8) Noſtri, & Romani *Aquila*, paſſim *Peſce Roſpo*, Galli *Tare Franke*, & *Falcone*.

(9) *Peſce Squatro*, ſed Veneti *Squaja*: Galli *Angele*, & *Prange*: At Aquitani *Creac de bach*; Hiſpani *Lira*, at Luſitani *Lamio*. (10) In Oceano Balthico reperitur, Anglis *Lump* appellatur. (11) Noſtris *Lo Peſcatrice*, Romanis *Peſce Peſcadore*, Galli Provinciales *Bodroy*, Aquitani *Peſcheteau*, Hiſp. *Xarocho*, Epidaurii (Raguſini) *Diavolo Marino*. (12) Cum major eſt noſtris *Calamaro*, Hiſp. & Gall. *Calamar*, Romani, & Veneti, neq non & Provinciales *Totena*, cum Minor eſt Sepiola latinè: Noſtris *Calamarelli*. (13) Italis, & Hiſpanis *Raja*, Gallis *Raye*.

Intectas quibus adde levi lanugine (1) Squillas,
Flaventemque oculos, & ſucco (2) Cantharon acri.
Muſcoſos inter ſcopulos, atque herbida propter
Qui ſaxatiles Incolit Oceani genus plurima: tecta virenti
Quæ muſco exhalant cava ſaxa, & plurima ab imo
Aſſurgens tegit alga mari, tenuere coruſcæ
Phycides (3), & (4) Percæ molles, & (5) Julides, & quæ
Pinguis odoratum detondet (6) Hiatula muſcum,
Et grati ſemper, regalia munera, (7) Turdi.
Aſt humiles, ſcabræque ſonant, quæ gurgite petræ,
Has (8) Baſiliſcus habet, (9) Milvusq; & flavus (10) Adonis,
Qui ſæpè, ut perhibent, è fluctibus inſilit actam,
Et placidos carpit muſcoſo in litore ſomnos,
Dum tranquilla Thetis premit æquora: ſed Notus alis
Cum tonat imbriferis, refluuntque ad litora fluctus,
In ponti ſecreta fugit. Certamina dura
Cum Mergis olli ſemper, Fulicisque parantur:
Hos è longinquo ut vidit properare feroces,
Saltanti ſimilis ſeſe devolvit in undas,
Tuta petens, fundique imis caput abdit arenis.
Qui litoreos inter ſcopulos. —— Verum ſparſa ſuper cautes quas cærula veſtit
Herba, colit punctis (11) Sargusque inſignis, & alis,
Et (12) Plorus, & celeri fugiens quæ Dorida curſu
Umbra (13) ſecat, rutilatque auro, & nitido argento.
Hæc,

---

(1) Ital. & Gall. *Sebille*, & *Squille*, & *Cambari*.
(2) Ital. *Cantara*, alii *Tanada* à colore pullo: Hiſp. & Provinciales *Cantbeno*, Lutetiæ *Bremma*. (3) Noſtris *Lepre*, Rom. *Fico* & *Perchia*, Gall. *Mole*, Hiſp. *Molere*.
(4) *Perchia*, quæ paſſim cum Phycide venditur, cui ſimillima eſt: Hiſp. *Percha*, Gall. *Perche de mer*.
(5) Veneti & Provinciales *Donſelle*: Noſtri, & Romani haud decenti vocabolo *Menchia di Re* vocant, Rhegini *Viola*.
(6) Romæ *Sopraciclo*, Nobis *Orcanna*, & *Ajata*: Liguribus, & Hiſp. *Serran*, quo nomine, & Galli indigetant: Veneti verò, & Græci noſtri temporis *Channo*: ab antiquo vocabulo Channe, ab hiando dicta eſt. (7) Omnibus *Turdo*.
(8) Quæ & Alauda criſtata, *Pavone*, Gall. *Percepierre*.
(9) *Milvo*, *Nibio*, *Peſce Rondine*, Gall. *Arondelle*, & *Falcon*. (10) Cum Turdis venditur, eodemque nomine indigetatur. (11) Omnibus *Sargo* dicitur; Noſtris tamen *Saraco*. (12) Athenæo Melanderinus à nigredine, ignobilis eſt: Nobis, ut parvi Coraces, appellatur *Quarracino*.
(13) Itali, & Maſſilienſes *Umbrina*, & *Ombrina* dicunt: Veneti *Nembrella*, Pariſinis *Maigre*.

Digitized by Google

Hæc; dum ſe circum freta per chryſtallina voluit,
Irim picta refert, non uno errore colorum
Pulchra micans oculis, niger & (1) Coracinus ab ipſa,
Qua rutilat nitida piſcis nigredine dictus.
Hæc quoque ſaxa roſas imitati corpore (2) Mulli,
Ac nitido inſignes villo frondoſa recurrunt.
Et (3) Scarus ambroſiâ Divorum dulcior ipſa,
Quem procul Ægæo quondam de gurgite vectum,
Tyrrhenis donavit aquis Optatus, & Urbe:
Namque olim rari nabant, quos horrida nimbis
Carpathiis egiſſet Hyems è fluctibus, aut quos
Concluſos magni vivaria Regis alebant.
Solus & hic viſus, mendax ni fama; loquaci
Ore greges inter mutos, cantare per undas,
Pallentesque ſonans, veluti bos, ruminat herbas.
Hepatus (4) accedit rubicundus, & ore voraces,
Nigrantesque ruunt (5) Fabri, fuſcique (6) Cinædi,
Gobius (7) herboſis in cautibus, albus, & ater
Enatat: & vario meruit, qui nomina flore
Anthias (8) hos ſequitur: ſquamis argenteus (9) unus,
Purpureiſque oculis ſublucet: grandior (10) alter
Pſittaceum attollit dorſum, ſed circulus Irim

Unde ſcarus ad nos devectus.

Eſt vocalis, & ruminat.

(1) *Peſce Corvo*, Gall. *Corbeau*. (2) Noſtris *Treglia*, & *Triglia*, Liguribus *Triga*, Hiſp. *Salmoneto*, Gall. *Rouget*, & *Barbeau*, qui lutarii inſipidi, ac molles, *Saponara*.

(3) Noſtris non planè Notus, aliqui *Peſce Saffiro* vocari putant, cum Auratis, & Sargis confunditur, qui Fortunatas Inſulas incolunt *Breuchos* appellant: Græci veteri nomenclatura *Scaron* dicunt. (4) Innominatus eſt, aliqui malè *Figo*, ò *Fegato*, Venetiæ eſt fortè *Sacbeto*.

(5) Romæ *Citola*, & *Peſce di San Pietro*; ajunt enim hunc piſcem fuiſſe, quem jubente Domino, accepit, ut in ejus ore numiſma pro tributo reperiret. Hinc & Græci noſtri temporis *Petroſparo* nominant: Ligures *Rotulo*, Gall. Narbonenſes, & Hiſp. *Gal*, & Provinciales *Trueie* à voracitate: noſtris *Gallo*. (6) A Provincialibus *Sanut*, noſtris innominatus. (7) Venetis *Gò*, Liguribus *Zolero*, Gall. *Govion*, Noſtris *Mazzone*: Maximus flaveſcens *Paganello*.

(8) Quo nomine apud noſtrates appelletur non liquido conſtat: multi cum Auratis confundunt.

(9) Primi generis Anthias, Gallis *Barbier*.

(10) Secundi generis pelagius eſt ad Aſellorum genus accedens: Gall. *Capelan*.

Anrens incingit, totus cervice nigranti:
Tertius (1) è viola ſubtermicat: Iris & (2) illi
Sanguineis ardet maculis, nitidoque Amethiſto,
Lumina pulcher, & ora, ſupercilioque ſuperbus.
L'ttoreos inter ſcopulos, ſcabroſaque molles
Qui ſcabras inter piſtrum inhabitent. Saxa latent (3) Polypi, & candenti (4) Sepia lacti
Concolor', octipedesque frequentant ſaxa (5) Paguri,
Atque (6) Leo, atque (7) Elephas, Palatinæq; (8) Locuſtæ,
Et (9) Merulæ ſcopulos, & qui formoſior omnes
Squamigeros (10) Pavo ſuperat, colucre: neque illos
Deſerit ardenti flavens (11) Sphyræna colore:
Cui ſimiles glomerantur (12) Aci, qui lata frequentes
Denſatis fuevere glob's erraré per alta.
Poſtremas acies geminæ comitantur (13) Alandæ,
Altera, quæ ſparſim punctis micat, altera criſtis;
Troglodytæque (14) ruunt medii, qui gutture rando
Mænorum per ſaxa cavas petiere latebras.
At non tu noſtram felici murmure puppim
Echeneis. Perflatam ſiſtes, (15) Echenei, tumentia quando

Pie-

---

(1) Anthias tertii generis Turdo ſimilis, cum quo venditur. (2) Anthias quarti generis Græcis Evopus, & Aulopus propter ſuperciliorum ſpeciem dictus: erit fortaſſe, qui noſtratibus *Aulopena* nuncupatur. (3) Noſtris *Polpo*, Venetis *Folpo*, Hiſp. *Pulpo*, Gall. *Pulpe*, & *Purpe*.

(4) *Seccia*, & *Sepia*, Venet. *Seppa*, Hiſp. *Xibia*, Gallis *Secbe*, at Ligures *Sopi*, ut & Maſſilienſes.

(5) *Grancbio*, qui in ſcopulis verſatur fuſci coloris, Gall. *Cbabre*, & *Crape*, Hiſp. *Aranba*. (6) E Locuſtarum genere, ſic dictus à flavo colore. (7) Item è Locuſtis, eſt viridantis coloris à mole appellatus circa Capreas, & Pauſylipum plurimi capiuntur. (8) Noſtris *Ragoſta*, & *Alagoſta*, Hiſp. *Loguſta*, Gall. *Languſte*. (9) *Merula*, *Merlo*, & *Tenca di mare*, Hiſp. etiam *Merula*, Gall. *Merle*, plurimi à Turdis non diſtingunt. (10) *Pavone*, Romæ *Pappagallo*, Hiſp. *Bodina*, & *Buyo*. (11) Itali, & Hiſpani paſſim *Spetto*, ideſt veru à figura, Galli *Spet*: Romæ *Lucio Marino*, hanc verò puto eſſe quam noſtrates vocant *Agaglia Imperiale*. (12) Peimi generis, ac nobiliores noſtris *Agaglie*, Romæ *Acocella*, Hiſp. *Aguilla*, & *Aguia peſcado*, Gall. *Orpbies*: Ignobiles verò noſtri vocant *Caſtandelli*.

(13) (14) Omnes uno nomine *Perciapietra*.

(15) *Remora* nulli non nota, quam Lampetram plurimi eſſe volunt.

Digitized by Google

Pieridum vada ſulcamus melioribus auris.
At te ne fallat ſpecies, piſcator, aperta
Signa dabo. Cubito piſcis non longior uno
Sit licet, alatis, mirùm, mora turribus ingens.
Argentum lateri, medioque ſmaragdina dorſo — *Ejus deſcriptio.*
Linea, cæruleus caudæ color ardet acutæ:
At violæ in reliquis ſublucet purpura membris.
Exiguos, veluti Polypus, cervice ſupina
Fert calyces, roſtrumque canis, ſeſeque per undas
Sex agitat pinnis, & corpore tortilis ille eſt.
Cum cirris hæret, multoque tenacia ſuctu
(Ceù defixa cutem ſi quando apprendit hirudo)
Saxa tenet: quibus ipſe cavis hærere carinis — *Qua vi naves ſiſtat.*
Crediderim, celereſque fugas inhibere tenaci
Confeſtim ſuctu Remoram. (Sic dicta Latinis
Nomine, quæ Graiis Echeneis) Aquoſa per alta
Remigio juvenum valido, veloque volantes
Piſcis ut apprendit puppes, mora nulla, repentè
Immotæ ſteterunt ſpumoſo in marmore: ceu cum
In brevia, & ſyrtes occurſavere latentes;
Sive anguſta inter ſpumoſi clauſtra Pelori
In rapidos venere, Notis ſpirantibus, æſtus.
Et quamvis toto in velum ruat Æolus antro
Euroſque, Zephyroſque ferens, magnoque rudentes
Extenti ſtridore fremant, & lina ſecundis
Pulſa Notis, omnem comprendant cornibus auram,
Jam ſcindenda: rates impellat & ipſe morantes
E puppi prono deſcendens flumine Nereus:
Ipſi & remigio quamvis, hortante Magiſtro
Inſiſtant alacres Nautæ, & clamore ſecundo
Obnixi remis feriant mare: ſtant tamen alni,
Ut patriis ſteterant defixæ in montibus olim.
Uſque adeò in parvis magna eſt Natura: ſub alta
Rupe velut celeri fugiens agitata Moloſſo
Cerva volat, ſaltuſque fuga prætervolat omnes:
Ocyor & ſeſe, atque alatis ocyor Euris,
Conſpicienda ſolo ſua vix veſtigia linquit:
At ſi forte canis comprenderit, & tenet aures,
Stat tunc fixa, pedes fruſtra eluctata fugaces,
Sic & veloces conſiſtunt Doride puppes,
Ut curvas Echeneis habet cervice carinas;
Quamvis Rector adeſt, ventuſque adſibilat idem,
Vela tument, Nautæ inſurgunt, patet æquor apertum.
At nos, nulla tenet quoniam mora, per mare curſus
Inceptos, Euro in velum ſpirante, ſequamur:

Digitized by Google

Quique altum tenuere greges, dicamus: (1) Aſelli
Qui Piſces Pelagii. Quanquam ventre pigri cœnoſo è gurgite primi
Ilicet attolluntur, ubi latuere repoſti
Sexaginta dies, freta dum Canis arida multo
Componit latratu, & circum litora torret.
Hos (2) Claria inſignis lacte, (3) Arecideſque ſequuntur,
Ac ſimiles Baccho (4) Tincæ, (5) Lipariſque, ferique
Armati ſetis, & duris dentibus (6) Apri,
Et (7) Scolopax ferrà metuendus, quique profundo
Sole ſub æſtivo conduntur marmore (8) Glauci,
Cyaneo ardentes fuco, radiiſque rigentes;
Hyppuruſque (9) fugax, & gurgite clarus Ibero,
Et qui (10) Monoceros cornu mare dividit Indum.
Sunt alii, nullis intecti tergora ſquamis,
Pelagii non ſquamoſi. Qui ſalis alta ſecant: tales (11) Cordyla, (12) Cybiæ,
Pelamydes (13), (14) Thynniq; leves, (15) Orcynus & ingens,
Et qui ſæpè gerunt cum piſcibus horrida bella

Pu-

---

(1) Quorum variæ ſpecies, Noſtris, & Romanis *Merlazo*, quaſi Lucius Marinus: Gall. *Merle*, Hiſp. *Merlaza*, dicitur etiam *Peſce Aſino*, & *Naſello*. Aſellorum ingens copia in Oceano Septentrionali, unde ad nos exiccati devehuntur, & vulgato nomine *Baccalà* appellantur.

(2) Nobilior inter Aſellos, nobis *Fico*, Romæ *Tenca marina*, & *Peſce Fico*, Gall. *Mole*, & *Molere*, ob carnis teneritudinem. (3) *Harenga*, Germana voce, unde ad nos exiccati aſportantur. (4) *Tenca*, Hiſp. *Tinca*, Gall. *Tenche*.

(5) A pinguedine dicta, cum enim in craticula aſſatur pinguedo, velut oleum ſtillat, fortaſſe erit, qui noſtratibus dicitur *Boccagraſſolla*, ad Herculanum capitur in loco, qui vulgò dicitur *Granatiello*. (6) Italis, Gallis, & Siculis, *Peſce Porco*, Romæ tamen *Peſce Baleſtra*, quod in dorſo aculei robuſtiſſimi, membraniſque junctis, ſi recondantur ſtatim eriguntur. (7) Nobis *Peſce Vallone*, & *Peſce Serra*.

(8) Nobis *Ricciola*, nam Synagris eſt *Prajo* (irrepſit error inter cudendum) Romæ *Lecbia*, minor verò vulgò *Peſce Stella*, Gallis *Derbio*, & *Bicbe*. (9) Hiſp. *Lampugo*.

(10) *Monocerote*. (11) Thynni recenter nati à capitis magnitudine dicti, *Tunnacchi*. (12) Thynni majores.

(13) Veteri vocabulo *Palamida*. (14) Noſtris *Tonno*, Hiſp. *Atun*, Gall. *Ton*, & *Athon*, Thynnum membratim, & in aſſulas diſſectum *Tonnine* vocamus, pinguiores verò circa ventrem partes *Tarantello*. (15) Thynnus cum in magnam corporis molem excrevit.

Pugnaces (1) Ziphiæ (2), Congrique (3) Amiæque feroces,
Squameus his (4) Coluber ſuccedit, & hiſpidus (5) Hydrus,
Hydrus, qui Libycis, gelidæque in fluctibus Urſæ
Immenſo in ſeſe revolutus colligit orbe:
Tuque ò verſicolor menſis celebranda Deorum,
Muræna, (6) & mollis falcato (7) Tænia ductu,
Et (8) Myrus unicolor, piceæque ſimillimus. At te
Carminibus noſtris numquam, (9) Pompile, tacebo, Pompili Metamorphoſis.
Qui quondam Piſcator eras, ſed pulcher Apollo
Ocyrhoës magno correptus amore puellæ,
Cum te Mileto fugientem virgine vidit,
In piſcem iratus vertit, ſaxumque carinam.
Ah miſer! evictus precibus, lacrymiſque decoris,
Illam ferre ſua pro virginitate parabas,
Sed fruſtra fugimus: vanus labor omnis, ubi obſtant
Ferrea fata Deûm, legeſque adamante rigeſcunt.
Hinc amor ille tibi celeri ſociare natatu * Ut naves ſociet ſerenitatemque præſagiat.
Alatas vaſtum ſulcantes Nerea pinus:
Incœptumque oſtendis iter, nec deſeris unquam,
Ni jam vicinæ præſentis litora terræ:
Quam fugis infelix, pelaguſque recurris in altum,
Quin & felices auras, & læta ſerena
Indicio nautis certo prædicis: & illi
Te comitem venientem, & te venerantur euntem.
Sed procul irrumpens in litora gurgite ab alto
Carcharias (10) fremit ore, ducem quem mille ſequuntur
Hor-

(1) *Peſce Spada*, Genuenſibus, & Narbonenſibus *Imperatore*, Aquitanis *Grand Eſpadas*, Armoricis *Heron de mer.*
(2) Ferè omnes gentes antiquo vocabulo *Grongo*: Provinciales verò *Filat*, quia inſtar retis piſces involuit, & implicat. (3) Gall. & Hiſp. *Byza*. Noſtris à feracia appellatur *Ferone*, aliis *Lamia.* (4) (5) *Serpe Marina*.
(6) Ubique gentium *Murena*, & *Morena*, Luſitani tamen *Moreia.* (7) Noſtris *Cepolla Roſſa*, Gall. *Flambo*, quia tota rubet, & inſtar flammæ inter natandum ſerpit, & rutilat. (8) Murænam marem multi putant, negant alii, cum Murænis exponitur; à Gall. ſerpens dicitur. (9) Ab Homero Sacer piſcis dictus, plerumque cum Thynnis confunditur, à Gall. *Pampale* appellatur. Græci penultimam corripiunt, nos iterum cum Ovidio produximus, noſtri hunc vocant, *Peſce Letterato*, quod veluti literis ſit teſſellatus.
(10) Sic dictus, quod acutos, aſperos, validoſque dentes habeat: in Italia paſſim *Lamia*: etſi vera Amia non ſit Carcharias, Noſtris *Caneſca*.

Digitized by Google

Canes marini, eorumque ſpecies.

Horrendæ (1) Galeorum acies, & dira (2) Canum vis.
O Piſcatores, arcete è retibus illos;
Nam ſecus ereptis diſcerpent retia prædis.
At non ſe noſtro ſubducet carmine (3) Vulpes:
Non & (4) Centrines radio, non aſper (5) Acanthias,
Et (6) Sus in caput accreſcens, qui litora grunnit
Dum captivus adit, viſuque horrenda (7) Zygæna,
Cui ferræ veluti, dentes armantur acuti,
Frons falcata jugo ſimilis, ſed lumina ſubter
Prona micant, minio rubet os, rictuque ſupinum eſt.
His animadverſis, qui ſint, qui mutua ponto,

Qui mare, & flumina colant.

Fluminibusque vagi faciant commercia piſces,
Protinus expediam. Glaciali è litore primus
Occurrit (8) Salmo, qui cum annis nomina mutat.
Parvulus eſt Salar: eſt Fario cum grandior ævo
Venit: & hinc Salmo jam plenus dicitur annis.
Niliacusque (9) Latus præſtans candore, (10) Lupusque,
E (11) Caper, & (12) Capito, & convivia plebis (13) Aloſe:
Quique peregrinis (14) Acipenſer fertur ab undis
Ad

---

(1) Galei vocantur longi omnes, & cartilaginei, qui ab habitu corporis Muſteli etiam nuncupantur, noſtri uno omnes nomine *Peſci Cani*, Gall. *Chien de mer*. (2) *Peſci Cani*, quorum plurimæ ſpecies ſunt, & ſic à mordendo dicti. (3) Ex canum genere *Volpe*, Gall. *Bamart*. (4) *Porco Marino*, Gall. *Benard*, Provinc. *Porc*. (5) Ital. *Peſce Palombo*, Hiſp. *Muſole*, Gall. *Aguillat*: & paſſim omnes *Peſce Cane*. (6) A Lacedæmoniis Orthragoriſcus appellatur. Rotam Plinii nonnulli putant. Mola etiam dicitur. Noſtris *Botta*, *Mola*, & Lubrenſibus *Trepeſlillo*, Gall. etiam *Mola*, Hiſp. *Bout*. (7) Ital. *Peſce Martello*, *Cambetta*, & *Peſce Baleſtra*, Lubrenſibus, & Neap. *Magnoſa* à jugo, cuidam muliebri capitis ornamento perſimili, quod noſtri ità appellant, Hiſp. *Limada*, & *Toilandolo*, Gall. *Jouziou*, & *Cagnole* à dentium ſævitie. (8) *Salmone*, Gall. *Saulmon*, parvos Salmones, Aquitani *Tacons* indigetant, marem à roſtro *Beccard*, fœminam à ferendis ovis *Bortier*. (9) Noſtri maris non eſt. (10) Venetis *Varolo*, Rom. *Spigola*, Neap. *Spinola*, Hiſp. *Lobo Robalo*, Gall. *Lupazzon*, & *Lubin*.

(11) *Porco*, aliis eſt *Peſce Baleſtra*, pleriſque innominatus, vel Nili Porcus. (12) Noſtris *Capidone*, & *Squaglio*, Hiſp. *Cavedo*, Gall. *Munier*, & *Vilain*. (13) Eædemque Alauſæ; & Thriſſæ *Aloſa*, & *Chiepa*, Hiſp. *Saboga*, Gall. *Aloſe*. (14) Italis majores *Sturioni*, minores *Porcellette*, Gall. *Eſturgeon*, & *Creac*, Hiſp. *Sullo*, & *Sollo*.

Ad Palatinas prima inter fercula menſas.
Hos Rhodius ſequitur (1) Galeus, & Ponticus (2) Huſo,
Pinguis ab argilla qui venit: & oris hiatu
Ingenti (3) Viola, & fragranti candida ſucco.
Non te præteream, (4) Lampetra, virentia propter
Quæ ſaxa, & pictas florenti gramine ripas
Læta fugis, non uno oculis errore colorum
Aſpicienda, notisque inſignis, & Iride fuſca:
Lubricaque è manibus ſublaberis, & petis undas.
At pingues verò (5) Cephali, ſquamisque nitentes,
Tethyos undivagæ juſtum genus, & Chromis ardens
Ora per, & ripas fluviorum, & ſtagna, ubi dulces
Decurrunt lymphæ, & rorantibus aucta fluentis
Doris amara ſuum perdit commiſta ſaporem,
Degere amant. Numquam ſed amicos (6) Lucius amnes
Deſerit: aſſiduò circum fugit ora natatu.
Interdum pelago mediis è fluminibus ſeſe
Inſinuant agiles (7) Anguillæ, & per loca limo
Obſita, cæruleis lætæ paſcuntur in herbis,
Quod ſupereſt, ſinvoſa ſecant hi flumina piſces,
Seque mari numquam committunt: Incola magni
Attilus (8) Eridani tollit ſe clarus ab alveo,
Cui capiti vis tota, Boryſtheniusque coruſcis
Antaceus (9) ſtellis rutilans, & corpore molli
Ichthyocolla (10), cutem ſublutea, (11) Glanis & ingens,
Purpureisque notis ardens, & lucidus auro
Phoxinus (12), & feſtiva inter convivia (13) Truttæ,
Quæ nitidas ſectantur aquas, rivosque ſonantes.

Qui circa fluviorum oſtia verſentur

Qui fluviatiles.

Adde

(1) *Copſo* quem pro Acipenſere Rhodani, et Padi accolæ exponunt. (2) Gall. *Barbote*. (3) Gall. *Eperlan*.
(4) Ital. *Lampreda*, Hiſp. *Lamprea*, Gall. *Lamproye*, et *Lamprezze*. (5) Latinis Mugil, nobis Græca vòce *Cefalo*, Gall. *Mulet*, et *Gabrot*. (6) Ital. *Luzzo*. Hiſp. *Sollo*, Gall. *Luez*, et *Brochet*. (7) *Anguille* veteri apud omnes vocabulo. (8) *Adello*, et *Adeno*. (9) Germanis *Tick*, Iſtrianis *Tock*. (10) Etiam hic *Barbotta*, quia è ſuperiore maxilla, quatuor carnoſæ appendices, veluti barba, dependent.
(11) A Pannonibus *Harcha*, German. *Schaden*, Illyric. *Sum*, Græcis *Clagnon*, qui in Strymone Glanidem capiunt, qui hodie *Glanon* appellatur. (12) Romæ *Morello*, Florentiæ *Pardello*, Mediolani *Esbrevon*, Gall. *Veron*.
(13) *Trotta*, et *Trutta*, Gall. *Troutte*, et *Truitte*.

Adde his (1) Leuciſcos, & (2) Squalos, adde (3) Thymallos,
Ac dites gemmis, & amantes uda (4) Cyprinos:
Alburni (5) hos inter nivei (6), Tincæque feruntur,
Et Rhætis, quæ Tinca foret, ni tergora fuſcus
Inficeret color, & dulcis pinguedine (7) Farra.
Qui ſtagna teneant. Inſuper his, undis currit ſtagnantibus (8) Umbla
Dorſa roſas imitata, latusque argentea candens.
Et fluctus, Thraſymene, tuos, qui circuit (9) Albus,
Albulaq; (10), & (11) Sarachus, (12) Pigusq; & (13) Simus, & (14) A-
Et tu, qui quondam fueras Benacidos undæ (ſper,
Carpionis metamorphoſis: Portitor, ò (15) Carpo, ſed piſcem fecit avarum
Auri ſacra fames; quia naulum ſcilicet à Diis
Quæſieras, ſociiſque tuis vim inferre parabas
Saturno, regique hominum, patrique Deorum.
Tantum mortales agit inſatiata cupido:
Numina ut immemores Divùm intemerata laceſſant:
Qui mare, qui terram nobis, dulcemque benigni
Auram largiti, & quorum de munere vita eſt.
Auſo quo ſummus pater indignatus iniquo,
Extemplò in piſcem mutari juſſis avarum:
Quo duro ſemper ſtimulo torquere: neque unquam
Infelix voto, aut auro potiere fugaci.
Qui piſces gregatim vagantur. Nunc age, non id te lateat, per cærula multi
In turmas, aciesque ruunt, ſocioque natatu
Spumantes findunt campos, ceu (16) Mugil, & auri
Chryſophrys (17) imitata decus, Mullusque roſetis
Æmu-

(1) Primi generis Romæ, *Rovillano*, Inſubribus *Oladiga*, et *Orada* ab aureo capitis ſplendore, Gall. *Gardon*, ſecundi generis Ital. *Streja*, et *Strigio*, Gall. *Vandoiſe*, et *Dard*. (2) Ital. *Stretta*. (3) Ital. *Temolo*, Gall. *Umbra*.

(4) *Burbaro*, et *Carpano*, Hiſp. *Carpa*, Gall. *Carpe*.

(5) *Albette*, *Alborino*, et *Paſquarel*, Gall. *Ballere*, German. *Alblen*. (6) *Tenca*. (7) *Farra*, *Ferra*, et *Pala*.

(8) *Umble*, et *Rubetto*, Salmo Lemani lacus (*Lago di Garda*) cum Salmoni ſimillimus ſit. (9) *Albo* frequens in Thraſymeno (*Lago di Perugia*). (10) *Albele*.

(17) Ita Græcis, noſtriſque, Inſubribus *Acone*, et *Aquone*, quia aquis paſcitur. (12) *Pic*, et *Pigo* in Verbano (*Lago Maggiore*), larioque lacu (*Lago di Como*) capitur.

(13) *Naſo* à naſo nimis craſſo. Helvetiis *Naſzen*. (14) A. maxillarum aſperitate dictus, Gall. *Apron*. (15) *Carpione*. Olim ferunt dictum *Pione*, ſed cum quidam, qui illum carius emerat, dixiſſet ſe emiſſe *Car Pione*, dictus deinde piſcis eſt *Carpione*. (16) Cephalus. (17) Aurata.

Æmulus, & nitidi Synodontes: & agmen in unum
Agglomerantur Aci, atque Aphyæ, metuendus & ictu
Scorpius, & Scorpena, Amiæque, & floribus ardens
Anthias, & nigri Coraces, Thynnique fugaces:
Atque Lyræ, atque (1) Sudes, & flaventes Erythini.
Ipſæ etiam timidæ jungunt ſocia agmina Salpæ,
Trachurique leves, & picti tergora Turdi.
Tu quoque turmatim curſas, Melanure, per undas,
Et mollem ſequeris Percam, Scombrique (2), Chromisque
Et vos Pelamydes denſatis Nerea turmis.

Verum alii ſocios odere, & marmora ſoli
Cana ſecant: tales nant fluctibus Iride pulchra
Picti Pavones, Citharique, Fabrique voraces,
Atque Cuculus edax, & Julides, atque (3) Scyæna,
Rajæque, Squatinæque; & Ranæ, & cærulens Bos.
Solus & æquoreas per cautes flavus Adonis
Fuſus humi carpit placidiſſima munera, ſomnos:
Rhombique, Sargusque, & viſcere pauper Aſellus,
Atque Draco, atque Canes, & picto Mormylos ore.

Qui ſolitarii.

Solivagus quoque ſalſa ſecat ferus (4) Hemerocœtus,
Cui ventris furit atra fames: nec finis edendi,
Pinguia ni ſaturo rumpantur viſcera, & ipſam
Cum paſtu vitam revomat: hinc diſcite quò vos
Ingluvies veſana feret, quoscumque per omnem
Ire juvat luxum, & ventri indulgere voraci.

Uranoſcopi indoles.

At vero (5) Accipiter, volucrique ſimillima Hirundo
Soli habitant litus, ſed cùm pernicibus alis
Corripiunt maria alta, globum denſantur in unum;
Inque ruunt hoſtes glomeratis orbe catervis.
Quos ubi proſpectant imo de gurgite in altum
Adventare, ſuper fluctus ſe protinus omnes
Emittunt, celeresque volant per inania branchis,
At verò è pelago ſe ſtridula tollit Hirundo
Altius: aſt humilis primam radit maris undam
Accipiter, nanti ſimilis, ſimilisque volanti.

Milui, & Hirundinis.

Sed quot diverſæ ſpecies, formæque natantum,
Nominaque, & mores quot ſint, comprendere verſu
Si quis fortè velit, magni velit ætheris idem
Dicere, quot tremulo ſcintillent Sydera nictu;

(1) Sphyræna, quæ & *Aluzzo Imperiale*.
(2) Ital. & Gal. *Caſtagnola* à colore dicta.
(3) Græcè, latinè verò Umbra. (4) Uranoſcopus, ſic etiam appellatus, quia interdiù dormit. (5) Idem qui Milvus.

Aut ubi flaventem collegerit area meſſem,
Quærere quot vento paleæ jactentur inanes.
Nec verò gignunt omnes maria omnia piſces.
Anguſtum longo Ziphiæ mucrone Pelorum
Armati tenuere: Scarus Myrtoa frequentat
Æquora, & Jonii nonnumquam vectus aquoſi
Cærula trans, fines decurrit ad uſque Sicanos:
Plurimus Euxina generatur Thynnus in unda:
Orbis (1) in Ægypto, Rhegini ad litoris oram
Regales naſcuntur (2) Aci, (3) Mureſque rubentes
Herculeum (4) juxta portum: Conchylia fluctus
Nigra Tarentini lactant, Lumbumque Britanni.
Aſpice & ignotum luſtratum navibus æquor,
Eoosque ſinus Ophyræ, Chryſenque repoſtam.
Diviſæ patriæ ſunt piſcibus, una canoras
India Sirenes gignit, pharetrataque gemmas
Perſis habet, niveos Gangetis & unda lapillos.
Simia Chryſæo natat æquore: ſola (5) Manates
Ammerice, & miros hæc educat una (6) Reverſos.
Arecidem Germana Thetis, Tyrrhenaque rubrum
Coralium, generatque truces Arctoa Colubros.
Quid tibi odoriferis referam rorantia ſaxis
Succina, Najadum lacrymis, caſuque decora?
Quid maria Æthyopum niveis canentia (7) Cycnis?
Velleraque Oebalii ut depectant Byſſina (8) Pinnis?
Aut propiora polo quæ cærula deſpicit Urſa,
Orbis inacceſſi metas? ubi dura ferarum
Tergora vix rigidi poſſunt penetrare tridentes;
Et gens illa quidem torquendo aptiſſima ferro.
Inſignes auro Conchas fert æquor Erythræ,
Nil quibus eſt terris præſtantius, aurea Regum
Quo poſſint pretioſa magis ſplendeſcere ferta,
Et torques rutilare: neque his præſentius ullum,
Pectora ſi quando pervaſit lethifer ignis,
Auxilium venit: efferventem gemmeus æſtum

Tem-

Sing. læ nationes Peculiares ſuos hab. pisces.

(1) Vulgus Græcorum *Flaſcopſaron*, ideſt lagenam dicit, ob molem rotundam, duroque corio contectam, Nobis *Peſce Mundo*. (2) *Cicirelli*, de quibus infrà.

(3) *Sorci*, quibus roſeus color; caro candida, & ſolida.

(4) *Tropea*, Brutiorum oppidum.

(5), (6) De his lib. 7. (7) Piſces Cycnis ſimiles, aliſque volantes circa ultimum Africæ promontorium.

(8) *Lana Penna*, de qua plura lib. VIII.

Temperat humor, agitque omnem de pectore peſtem.
Sed neque Erythræi fluctus, ditiſſima gemmis
Æquora, non (1) Chryſe, aut felices Perſidos undæ
Laudibus Euboici certent Crateris: & Actæ
Non ſe Campanæ æquiparent Mavortia Rhæſi
Litora, nec Siculis Tellus regnata Tyrannis,
Non molles Arabum tractus, nec in Orbe repoſto
Tota coloratis Peruvia dives arenis.
Hæc vada non Phocæ ſpirantes naribus imbrem
Sulcavere, aut formidandæ piſcibus Orcæ,
Nec Balænarum rigidis mare dentibus horret.
Sed roſei Mulli, & Murænæ lacteus humor
Percurrere; ſecant Soleæque, rubrique Erythini.
Hic niveus ſeſe vitreis è fluctibus effert
Delphinus, pueroſque inter feſtivus oberrat.
Hic nitidi ſemper Soles, & aprica ſerena.
Et petræ Conchis, & Piſcibus utilis unda.
At colubri triſtes abſunt, & dira Luporum
Semina, nec miſeros diſcerpit Scylla natantes.
Non tantum radiis Torpedo nocet, neque tantum
Scorpius irato diffundit ab ore venenum.
Adde maris proſpectum omnem, & Telluris amœnum,
Et montes ſacros, & utroque ab litore colles,
Nunquam non gratos umbris, & mollibus herbis:
Depictaſque inter currentia flumina ripas:
Totque altis impoſta jugis caſtella, domoſque.
Atque theatrali fabricata palatia circo
Pauſilypi propter litus, clivoſque ſequentes,
Regum opus, atque opere egregio, luxuque ſuperbo:
Adde Urbem lætam populis, opibuſque potentem,
Et claro auguſtam ſceptro, ingenuiſque vigentem
Artibus, & ſtudio florentem nobilis oti,
Cui Regina ſuo fecit de nomine nomen.
Parthenope, miteſque dedit blandiſſima ritus.
An virides memorem ſcopulos, piſcoſaque ſaxa,
Et tot muſcoſis exciſa in rupibus antra?
An ne ſinus tantos, te (2) Polli, teque beato
Cum portu, Miſene, tuo, & te, molle Dicarchum?
An quæ felicem memorem Cratera coronant?
Hinc ditem Baccho Inarimen, monteſque Tiphoei,
Et Prochyten pomis vernantem, & pinguibus uvis;

Campani Crateris laudes.

Mm 2 Pi-

(1) Vide lib. 7. Naut. (2) Sinus inter Maſſam ad delubrum, & Surrentum, ubi Pollii villa.

Digitized by Google

Dat Tethys Rhegina (1) Scaros, diveſque Pelorus,
Umbraſque, Cytharoſque, & lactifluas Anguillas.
Has & Mæandri vada læta, & lentus Anapus
Progignunt, Capreæque Sudes, magnumque Elephantum.
Engraules Prochyte, cognataque corpora, Sardas
Jactat: Japyges & Polypos, Pinnaſque Tarentum.
Murænas Siculi exoſſes, (2) Egnatia Squillas.
Scyllæa Zyphiæ lætantur glande, leveſque
In doctis Aphyæ ſemper celebrantur Athenis.
Paſſer in Oceano felix., & per vada dura
Sauromatum; gaudentque ſuo Salmone Britanni,
Et Germanus edax, magno ſed Glanide Pannon,
Ægyptuſque Latis; Acipenſere lætior Iſter.
Inſuper his magni latitant ſub gurgite piſces,
Quos nunquam è gremio prodit Neptunus avaro.
Retia non omnes unquam tenuere; neque omnes,
Audaces quanquam, pelagi Inſtravimus undas.
Multa latent homines, ſolis quæ cognita Diis ſunt.
Argumenta tamen pauci venere, reclusit
Quos caſus, & non imitanda audacia Piſcis.
Vir fuit Ocyrhoë genitus Crateride Nympha
Nicolai, cognomento Piſcis, hiſtoria. Muſcoſa Prochytes ſub rupe, peritior alter,
Quo non Delphinas, cclereſque laceſſere Thynnos
Per ſpumoſa maris fuit æquora, non & in alto
Oceani durare ſinu, vel fortior alter,
Qui vitæ cohibere hauſtum potuiſſet anhelum.
Admiranda ferunt ſuper hoc: nam creber ab acta
Euboica ſolvens, Siculæ Telluris ad oram
Per Tyrrhena natans ibat freta, perque Sicana.
Vix ſaltu in pontum ſeſe demiſerat: Ecce
Jam Capreas, Lubramque fuga jam præterit; & jam
Pæſtanus niveo ſpumat ſub pectore Pontus:
Hinc te, (3) Leucoſia, & te mox, Palinure, relinquit;
Et (4) Blandam, (5) Paticumque ſecat: jam litora ſtringit
Brettia: jam clauſi proſpectat clauſtra Pelori.
Ipſi

(1) Hic apud Siculos, & Rheginos appellatur *Paaro coronato* ob calloſam appendicem capitis inſtar coronæ, & ſine dubio Scarus antiquorum eſt: qui, ut ait Athenæus, in Siculum fretum non rarò excurrit: quique cum delicatiſſimus ſit, & Scaro ſimilis, pro Scaro habendus; etſi unus me ſcrupulus angat, quod nimirum de corona capitis antiqui reticuerint. (2) Urbs Apuliæ, ex qua Monopolis.
(3) *Licoſa*. (4) *Belvedere*. (5) *Paola*. Vide V. Naut.

Digitized by Google

Ipſi mirantur piſces, mirantur & Euri,
Attonitæque retrò fugiunt, quas dividit, undæ.
Intereà volat ille, optataque litora tandem
Lætus adit: victor Siculas & jam tenet oras,
Qualis ab Euxina lapſus trans Boſphoron unda
Ægæum ſecat, & Cycladas prætervolat omnes
Delphinus celeri curſu, & vix deſerit actam
Retro ſpumam, ipſos habilis prævertere ventos.
Quin etiam cæco ſubter diffindere curſu
Cæruleas conſuetus aquas, velut æquora piſcis.
Sic Mamertino è portu non viſus adibat
Taurominum, Catinamque, & trans vada flava Symethi
Victor ad Ortygiam caput attollebat ab undis,
Hinc illum Euboici Piſcem cognomine Nautæ
Dicebant, & talis erat: quia plurimus uſus
Nativum potis eſt genium in contraria, & ipſam
Naturam mutare, novosque inducere mores.
Quæ cum Trinacrius memorari facta (1) Tyrannus
Audiſſet, majora fide, ad ſeſe ilicet illum
Acciri, magnumque unà deferre miniſtros
Cælatum argento, & miris cratera figuris
Imperat. Intereà lunatæ Falcis in ipſo
Litore quà contra fluctus inſana Carybdis
Perpetuò torquet gyro, Maneſque refundit,
Centum inter Procerum primos expectat ovantes.
Extemplo magna populi comitante caterva
Regem Piſcis adit: cui protinus ore Tyrannus:
Experiamur, ait, de te ſi vera feruntur.
Hic opus eſt facto famam firmare: nec ultra.
Confeſtim rapidam propter cratera Carybdim
Projicit in fluctus, ſimul hæc: Argenteus ille,
Et teſtis virtutis erit, & præmia diſcus.
Vix ea, cum magno laudis ſucceſſus amore
Corpora candenti lino citus exuit; ille &
Obſequii tibi teſtis erit, Rex maxime, diſcus,
Et teſtis famæ certiſſimus, inquit; & actam
Deſerit, & pelago ſimul inſilit, & ſubit undas:
Qualis ubi Proteus jactu ſe librat in æquor.
At non extemplo redit de gurgite in auras.
Sed longam traxiſſe moram, mirantur in acta
Cum procerum cœtu, & tota cum plebe Tyrannus.
Scin-

(1) Federicus Siciliæ Rex: vide quæ adnotavimus ad V. Nauticorum.

Scinditur intereà vulgus pro more: ferocis
Pars auſum damnare viri; pars altera Regis
Barbara juſſa: Deos, & ineluctabile Fatum
Accuſare alios: ſed fruſtra: quiſque malorum
Eſt ſibi molitor Deus ipſe, eſt & ſibi Fatum.
Hæc inter ſeſe vario rumore ferebant
Vulgus iners, medio cum Piſcis ab æquore victor
Emerſit, diſcum referens inſigne Trophæi.
Vix conſpectus aquis aſſurgere, lætus ad aſtra
Ilicet exoritur clamor, victorque vocatur
Piſcis: io victor geminatur terque, quaterque:
Lætitiæque timor concedit: & ordine verſo,
Omnia plauſus habet, plauſu ſonat omnis ovantum
Turba virùm, & læto plaudit clamore Theatrum.
Qualiter incertus vulgi cùm rumor ad aures
Eventu belli trepidas pervenit, & ipſos
Non æquo ſub Marte canit viciſſe Gelonos.
Turbati nutant animi, pallentiaque ora
Confeſtim vanus timor occupat: aſt ubi certus
Nuncius ad Patres venit, fuſoſque pudenda
Narrat cæde Scythas, poſitis & Jazygas armis
Permiſiſſe duci, pacemque oraſſe Latinos,
Actutum pulsâ acclamant formidine gentes
Victorem, feſtiſque laceſſunt aëra bombis,
Atque inſperato replentur mœnia plauſu.
Unus at Ocyrhoë genitus tot munera plebis
Læta inter, plauſuſque ducum pleno ore faventum,
Conſtitit attonito ſimilis, nec murmura ovantum,
Nec quicquam magni curat ſimulacra triumphi.
Ceu quis, totus ubi defecit ſpiritus, aut cùm
Infami eximitur laqueo periturus, & in ſe
Servatus redit, attonitus vix lumina torquet:
Vixque ſuis trepidans inſiſtit cruribus; & vix
Ora movet ſtupefacta, metuque exterrita multo.
Hinc Regem tremefactus adit, cui talia: Diſcus
Hic ille obſequii tibi teſtis: At ò mihi quantum
Hoc ſtetit obſequium, laudiſque incenſa cupido.
Si vivo: fateor, veſtro, Dii, munere vivo,
Ex Acheronte pii, qui me rapuiſtis: & ultra
Nil dedit. At mira captus novitate Tyrannus,
Hortatur fari quæ ſint, quæ gurgite in alto
Vidiſſet portenta, feriſque horrenda Charybdis
Queis incincta minas intenderit. Incipit ille.
Admiranda quidem tibi, Rex, miracula rerum
Narrabo, trepido quanquam vix ore profari

Multa

Multa queam: nam totus adhuc præcordia circum
Purpureus terrore coit mihi ſanguis, & omnes
Horreſcunt cervice comæ, & vox faucibus hæret.
Ut fluctus ſubii, Siculo de littore vidi
Spumoſum rapidis venientem fluctibus amnem.
Ut vidi, ut perii, ut me citus abſtulit amnis.
Ilicet abreptus medio torrente ſub altam,
Incurvamque feror rupem, quà concava ſubter
Horrendum gremio patet antrum: plurima & antrum
Perfundit cæco prorumpens unda meatu.
Hic dea ſæva lupis, canibusque incincta marinis,
Conſidit vivo in ſaxo: ſpumantia propter
Æquora vorticibus centum irrequieta recurſant.
Si vultum ſpectes, niveis ſi pectora mammis,
Si læves humeros, non deſpicienda decoro
Aſpectu Virgo eſt, dirum, ſi cætera monſtrum.
Undique ſed rupem dextra, levaque tenentes
Immenſos vidi Polypos, nova monſtra Profundi,
Ingentesque latrare Canes. Proh Numina! quantus
Hic me me timor invaſit, cum tendere chelas
Hinc inde immanes, avidoque dehiſcere rictu,
Horreſco referens, proſpexi: vix calor hæſit
Oſſibus, & ſubito poteram petiiſſe, benigni
Ni me tunc Superi ſervaſſent: vertere ſed quà
Me tutò poſſem, ſuperasque evadere ad auras
Haud noram: hàc illac, trepido per concava curſu
Ibam, forte viam ſi Sors, aut Fata dediſſent.
Cum rediens maris æſtus (& hæc tum prima ſalutis
Affulſit mihi ſpes) vada trans concluſa reflexo
Eduxit torrente, marique immiſit aperto.
Egreſſus caſus omnes evaſeram, & alto
Tendebam Cœlo victor, cum vortice in ipſo
Candentem celeri gyro ſe voluere diſcum
Aſpicio, me laudis amor pervaſit: ibi omnis
Immemor, heu! caſus rerum, oblitusque pericli;
Atque mei (ſtimulis furor hic mortalia corda
Proh quantis violentus agit) vento ocyus ipſo
Invitus rapior: favitque ingentibus auſis
Fortuna, è medio ſublegi gurgite peluim.
Aſt iterum in præceps jam me violentus agebat
Immiſſis novus æſtus aquis, cum numina ſupplex
Qua poteram voce appello, niſuque valenti
Currenti obluctor pelago, & me lucis in auras
Emitto. Dis vota piis nunc pronus ad aram
Perſolvam, ac poſti figam hunc pro munere diſcum;

At non expletus tanta novitate Tyrannus,
Et majora putans ſe poſſe occulta ſub alto
Noſſe mari, famulos aliam deducere pelvim
Argento è ſolido grandem jubet: haud mora magnum
Adducunt cratera: viro mox talia fatur
Rex Siculus: Tentanda tibi nova gloria palmæ,
Cunctaque Scyllæo ſunt exploranda ſub antro.
Si tantum ſavere, dabunt nunc Fata ſecundò
Fortunam, atque viam rapidi per vorticis æſtum.
Hæc ubi dicta, mari pateram projecit: & ille
Sic contra. Non iſta quidem, Rex magne, jubeto.
Nec faciam: Sat erit ſemel evaſiſſe periclum:
Nam benè Divorum non utitur ille ſavore,
Oblitus qui prima, novo temerarius auſo
Se fidens Fatis in aperta pericula mittit.
Contra Rex urgere virum, dictisque precari,
Ut benè Divorum conceſſæ fidere ſorti.
Audeat; Audaces, quorum fiducia magna eſt,
Conciliant, dum poſſe putant, ſibi Numina: quique
Non audent, poſitâ malè ſpe, victique timore,
Aut non poſſe putare Deos, aut nolle videntur:
Addit; & id tandem ſeſe jam velle fatetur.
His fatus Ocyrhoe verbis non motus, iniquo
Attamen imperio, precibusque inſtante Tyranno,
Cogitur invitus non æqua faceſſere juſſa.
Oranti quanquam res non parere Tyranno
Difficilis, cui jura preces, ratioque voluntas
Ipſa eſt, Immotumque manet quodcumque jubetur.
Ergo amens animi, Fatoque impulſus acerbo
(Raro hominum rerum Fato prudentia major)
In freta prorumpit: miſer, ah! non lucis in auram
Promeruit rediiſſe: mari tumulatus in imo eſt.

HA-

HALIEUTICORUM
LIBER SECUNDUS.

PROTINUS undoſi leges, & fœdera regni
Exequar: inceptum mecum percurre laborem,
GARDENIDE, miranda tibi ſpectacula rerum,
Udaque cæruleæ gentis connubia, & ignes,
Atque odia, atque iras, & ſpumea prælia dicam.
Qui primus vaſti diſcordia ſemina Mundi,
Diverſaſque uno conjunxit fœdere partes,
Ille Deûm regnator Amor, qui ſingula ſacro
Strinxit amicitiæ nexu primordia rerum:
Diviſitque informe Chaos, litemque diremit
Æternam: cæco qua carcere mixta viciſſim
Frigida cum calidis certabant, humida ſiccis:
Perpetuumque novo firmavit lumine fœdus.
Ille & pugnantes diſcordi numine Divos
Conciliat, dulcemque fecit ſuper æthera pacem:
Et pacem terris largitur; & horrida pulſat
Bella hominum, jungitque animos, & pectora dura,
Hic volucres, hic bruta nigris errantia ſylvis,
Et pecudes, ſociatque boves, armentaque equorum.
Omnia nectit Amor, vincliſque tenacibus arctat:
Mortaleſque potens inter, gentesque Deorum eſt.
At miranda quidem dulcis ſunt fœdera amoris,
Quæ muti ſervant piſces, turbæque natantum.
Certa fides thalami, ſunt & connubia curæ:
Et prolis ſtudium, & ſervandæ induſtria gentis:
Acribus & ſtimulis agitantur: & ignea in undis
Pectora zelus habet, durus Deus: & fera miſcet

Amor's nexu omnia copulari.

Prælia, & ingentes animorum ſuſcitat iras.
Singula, quæ noſtro jam nunc percurrere verſu
Aggrediar: nec vanus erit labor iſte canenti,
Nec tibi, piſcator; namque hoc comprendere prædam,
Inque ſuo poteris piſces diſperdere amore.

Acres in piſcibus amoris ſtimuli.

Cæruleæ quamvis omnes commercia gentes
Læta ineant, nexuque alacres jungantur amico:
Sunt tamen, ingenti ſtudio quas prolis habendæ
Fortius extimulat, vireſque valentior addit
Ignea vis: Muræna velut, Cephalique petulci,
Et Scarus, & Polypus, atque ardens floribus (1) Evops
Non ſecus inſano Galei torquentur ab æſtu,
Ac Ziphiæ, Thynnique: tremor ceu magnus equorum
Corpora pertentat, notas cum detulit auras
Improviſus odor: ſic & tremor omnia verſat
Membra Canum, totoque agitat ſub pectore flammas,
Cum noti vultus, Verque excitat oſſibus ignem.

Meruli ardor, & ſtudium in conjuges.

Acrius eſt (2) Merulum ſacer ardor: & unica Nympha
Non ſatis eſt olli: plures uxorius optat.
Per ſcopulos, per ſaxa, tenet quæ plurima conjux,
Aſſiduè multo ſuccenſus obambulat œſtro:
Nec potis eſt animo dulces avertere curas.
Hunc modo perluſtrat ſcopulum, modo fertur ad illum,
Dulcia ubi charæ poſuere cubilia ſponſæ.
Non illi victus cura eſt, requieſque labori
Nulla, ſed immenſo ſuſpirans deperit æſtu.
Decolor ut nigrâ Cœlum ferrugine Veſper
Inficit, & primo labuntur ſydera motu,
Solicitus multâ pro conjuge circuit æquor,
Et glaucos carpit frutices, muſcumque virentem,
Devectatque domum, & tota vix nocte quieſcit,
Verùm cum gravidæ fœtus deponere matres
Incipiunt, uterique gravi ſub mole laborant:
Tunc ille inſueto pectus perculſus amore
Anxius accurrit, thalamiſque jugalibus adſtat

Per-

(1) Anthias, ſic dictus, ab oculorum pulchritudine, floribusque, quos æmulatur. (2) Oppianus Merulam, & Turdum ejuſdem generis facit, Merulam marem, fœminam verò Turdum (uterque vulgò noſtratium quemadmodum & Turdus avis, appellatur *Malvizzo*), idque nonnullis ipſa formæ ſimilitudo perſuaſit; ob quam horum piſcium nomina facilè permutantur: alii duas ſpecies faciunt, quod mihi vero ſimilius videtur.

Digitized by Google

Pervigil, & trepidus nunc hanc, nunc viſit & illam:
Cumque dolente dolet miſer, & pariente laborat.
Hanc Medos vitam fama eſt, molleſque Sabæos,
Et Perſas coluiſſe, ſagittiferoſque Gelonos,
Quique Indum, Gangemque bibunt: quibus aurea tædam
Non unam Venus accendit, nec pronuba Juno.
Sed malè concordes urit ſæpè æmulus ardor.

At verò thalamum ſervat (1) Scorpæna pudicum:
Atque uni conjuncta viro, ſpe prolis habendæ,
Legitimum fovet amplexum, caſtoſque Hymenæos.

Scorpænæ pudicitia. D. Ambroſ.

Non hic præteream, quæ paſſim credita vulgò
Fama refert ſerpente ſuper, cui cærula nubit
Muræna: & ſiccis Hymen celebratur arenis.
Mira fides facti; ſed quæ diſcordia tantum
Fortis uti non nectat Amor? (quis credere poſſit?)
Non tamen optatos poſcit per mutua nexus,
Quam lethale priùs deponat cautè venenum,
Uſque adeo ſincera fides debetur amanti:
Et ſi verus amor, nullum eſt in amante venenum.
Ergo ubi tempus adeſt tædas celebrare jugales,
Arcanis coluber ſtimulis volat actus ab umbris
Litus in undoſum: totumque è pectore virus
Ore vomens, ſaxo bilem concredit amaram:
Hinc caput attollit quatiens, & ſibila colla,
Eque ſuo Nympham tecto vocat: ilicet illa,
Ut feriit vox nota, & amicus ſibilus aurem,
Exilit in litus vitreis è fluctibus, & ſe
Vibrat in amplexus, & lubrica circuit anguem.
Mox hæc in pelagus gravis inſilit: ille repoſtum
In ſaxum repens ſe devehit, atque venenum
Ebibit, & lucos rediens inviſit opacos.
Aſt illud mirum eſt, virùs ſi fortè viator
Abſtulit, aut ſiccâ ignarus pede preſſit arenâ,
Amiſsâ perit infelix tunc vipera bile.
Scilicet ingenium cui primùm læva malignum,
Et virus natura dedit, fraudemque nocendi,
Haud ſinè nativo poterit durare veneno.

Viperæ, & Murænæ conjugium. Orus Apollo, in Hiero. Ælianus, aliique.

Hinc & digreſſus, Rajæ, Squatinæque furores,
Et vetitos dicam thalamos, prolemque biformem.

Rajæ, Squatinæque permixtio; ex qua Rhinobatos, Ariſtoteles.

In-

(1) Scorpius, & Scorpæna ſint ne ejuſdem ſpeciei, dubitat Athenæus, ſed differre, ut & ſucco, coloreque, cenſet noſtri, quibus ſuffragatur Ariſtot. Oppianus, Plinius; quare fallitur Euſtathius, qui ſexu tantum differre arbitratur.

Interdum Raja, ut perhibent, maleſanus adulter,
Alterius thalamos, inconceſſosque Hymenæos
Affectat generis: ſtimulis & agentibus ipſis,
In Squatinam ruit, & nullâ vi ſponte volentem
Supprimit: hinc proles educitur illa biformis:
Rhinobaton (1) docti quondam dixere Pelaſgi.
Diverſum quæ mixta refert genus; ora ſupernè,
Atque humeros Rajæ ſimilis, pellemque, coloremque:
At verò in reliquis Squatinæ par omnia membris.
Non aliter Libyâ in vaſtâ, quà corniger Ammon
Regna tenet ſiccis ſitientia ſemper arenis,
Et Meroës deſerta jacent, ſaltusque (2) Syenes,
Cùm ſtimulante ſiti ſub ſtagna, & flumina rara
Convenere feræ, Tigresque, Urſique rapaces,
Pardalis, atque Leæna, venenatique Ceraſtæ;
Plurima per denſas nutrit quas Africa ſylvas.
Hìc ubi jam rivos potarunt gutture anhelo,
Permixtim rabie impulſæ, cæcoque furore
Miſcentur, variumque genus non debita poſcit.
Hinc illæ inſueta generantur imagine formæ
Monſtrorum, viſu turpes, rictuque tremendæ.

Quare in Lybia variæ monſtrorum formæ. Plinius.

Sed non unus amor, non piſcibus una medullas
Eſt flamma, aut generis nativi ſola cupido.
Caprarum inſano Sargi capiuntur amore,
Et paſtoris amant velamina: Palladis ardet
Florentem Polypus oleam: ſpumoſa per alta
Quæ fluitant fragmenta ratum, quas ira procellæ
Diſperſit violenta, marique immerſit aquoſo,
Hippuri affectant alacres, circumque reſidunt:
Et lætos celebrant ludos, nectuntque choreas.
Quique comes rapidis it puppibus, atque nitentes
Inſequitur ſpumas, tractosque per æquora ſulcos,
Lætus arundineâ geſtit Pompilus in umbrâ.
Veſparum illecebris (3) Mænæ captantur: & udos
Non ſpernunt Thynni (4) Cepphos, quibus humida præbent
Nutrimenta; leves illi dum pone ſequuntur
Prædantes ipſos, piſcesque impunè trahentes.
Salmones Accipenſer amat: cœtuque frequenti

Varia Piſcium ſtudia.

Sal-

---

(1) Rariſſimus piſcis eſt, cumque Squatina confunditur: *Cetola*, quaſi Cythara, noſtri vocant: Græci verò hujus temporis Rhinon. (2) Vide lib. VII. Naut. (3) Noſtri piſcatores *Menne* etiam vocant. (4) Aves aquaticæ, è lutrarum genere: quidam Fulicas interpetrantur.

Salmones illum ſectantur: ovantia propter
Ceu glomerata ſuum procedunt agmina regem.
Sunt quos delectant numeris animata canoris
Carmina, vocaleſque fides, ſonituſque metalli; Qui piſces cantu, ſonoq. delectentur.
Utraque (1) Thriſſa velut, currit quæ cærula ſalſa,
Quæque colit dulces rivos, & amœna fluenta.
Idcircò in medio piſcantes flumine (2) nolam
Suſpendunt, ſtrepituque vocant ad retia Thriſſas
Et gaudent Thrichides tinnitibus: eſt & opimis
Murænis etiam, ut perhibent, aurita voluptas.
Argolicis (3) Galeota modis mulcetur: & ipſe
Ad cantum niveus vitreo ſalit æquore Delphin.
Aſt alii reddunt vocali è gutture voces,
Caſtorides (5) veluti, quæque alta volucris Hirundo Qui vocales.
Summa ſecat, Rhodiique rubens Scarus incola ponti,
Atq; Lyræ, atq; Chromis, (5) Capriq; & fluminens (6) Sus.
Mus (7) quoque grunnitus Achelojus edit: & olli,
Sit licet exiguus, vis eſt ſub dentibus ingens:
Queis audax telis, & duro tergore fidens,
Bella inferre viris, & magnis piſcibus audet.
At non ſquamigerùm mutum genus edere voces
Crediderim veras; quia cuncta ſonantia deſunt Non tamen veras reddunt voces, & quare?
Inſtrumenta: velut pulmo, gutturque repandum,
Et quæ vocales arteria devehit auras.
At voci ſimiles creduntur fingere vulgò
Alarum ſtridore ſonos: ſeu plurimus ipſâ Cur vocales dicantur.
Scilicet incluſus teritur dum ſpiritus alvo,
Colliſus latè reboat vocalis ad auras.
Non tamen Oceani prolem, Thetidiſque marinæ,
Semiferumque (8) genus Nereï vaga cærula cantu
Mulcere, & blandè numeris reſonare negandum eſt. Nereidas, & Sirenes vocales eſſe.
Nam Surrentino nuper ſub litore vidi
Cantantes Pelagi Divas, dum lucida Phœbe
Fulgeret tremuli pacata per æquora ponti.

Cantu

---

(1) *Aloſa*, & marina, & flu: (2) Campanum æs, ſeù tintinnabulum, à Nola Urbe, ubi primum inventum.
(3) Sic etiam appellatur Ziphias, qui latinè Gladius eſt.
(4) Caſtor animal amphibium quadrupes, dictus etiam canis Ponticus; Italis *Bivarò*, Gallis *Briſe*, & *Brieve*.
(5) Aper. (6) Aper fluvia: (7) Aper Acheloi, *Peſce Ratto*, & *Porcello*. (8) Nereidum, ac Sirenum Hiſtoriam lege apud Alexandrum ab Alexandro lib. 3. cap. 8. & Nierembergium hiſt. Natur. lib. 5. cap. 13.

Cantu quo rupes longè pulſata ſonabat,
Muſcoſæque levi ſurgebant murmure cautes:
Atque ipſi pariter ſaliebant gurgite piſces.
Audiit intonſo proſpectans colle Minerva,
Altaque (1) Telebois, juſſitque ediſcere nautas.
Quis novus, ò Muſæ, cantanti ſibilus aurem
Perculit? an Zephyrus ſubmurmurat? anne canoræ
Sub paribus repetita modis dant carmina Nymphæ?
Haud ignara quidem Vatis mens fallitur. Ipſæ
Ægæi procul è fluctu me dulce canentes
Syrenes revocant (2) Acheloides. Eſt nemus altum
Gythæi (3) propter litus, quà murmure rauco
Sirenum metamorphoſis. E (4) Chronio lapſus ſummo ſinuoſus oberrat
Eurotas (5), pictàque intexit jaſpide ripas,
Hic olim cœtus inter Diana ſororum
Virgineos de more choros agitabat in umbris:
Quam circum denſo glomeratæ Najades orbe
Inſignes arcu errabant, nitidaque pharetrà:
Perque humeros niveæ diffuſo crine Napææ
Centum ibant, Dryadesque, & Oreades: inter & illas
Syrenes comites aderant, cantuque beato
Implebant latè nemus omne, & ſydera Cœli.
Fortè ex adverſo (6) Cranaës de litore Glauci,
Phorcique adſtabant, & amicam rupibus umbram
Carpebant, nullo armentis cuſtode relictis:
Qui ſenſim nimià capti dulcedine cantus,
In ſylvoſa citi contendunt litora: Nymphas
Hic ubi proſpiciunt, inſano protinus igne
Correpti, fraudem meditantur: & inter opacas
Se condunt rupes: ubi denſis plurima ſylvis
Opportuna dolis florebat cærula myrtus.
Jam ludo defeſſa nemus Diana repoſtum
Naiadum, Dryadumque choro ſtipata petebat:
Apricos verò colles, & litora amantes
Eurotæ celeres ibant Syrenes ad ora.
Huc ubi trans ſaltus Nymphæ venere, latentes
Aſpexere Deos; ſubita formidine captæ,
Jamque referre pedem, & nigris ſe condere lucis,
Ac celeri ardebant ſociis ſe reddere greſſu.

Ve-

(1) Capreæ Telebois olim habitatæ. (2) Quia Acheloo, & Terpſychore genitæ perhibentur. (3) Oppidum Laconiæ, *Colochina*. (4) Mons Peloponneſi *Crevenos*. (5) *Baſilipotamo*. (6) Inſula contra Gythæum.

Digitized by Google

Verùm cærulei cum Dii, nil fraudis ineſſe:
Sed tantum ſe velle Deas audire canentes
Dixere: & voces laudare, & mollia verba,
Ac riſu lenire animum cœpere petulco,
Amiſſum tandem miſeræ doluere pudorem.
  Sed poſtquam ſcelus è vultu Diana pudendum
Caſta recognovit (ſceleris certiſſimus index
Ipſe ſui vultus: taceas licet; ora loquuntur)
Juſta ardens irâ pro virginitatis honore
Amiſſo, monitisque ſuis, & numine ſpreto.
(Hos etenim monitus dederat; ne litora, neve
Apricos peterent colles, aut fluminis ora:
Et nunquam æquoreis auderent fidere Divis.)
Pube tenus jubet eſſe feras, & crura, pedesque
In duplicem vertit caudam, Glaucisque marinis
Aſſimilat Divas, redditque informia monſtra.
Diſcite virgineum moniti ſervare pudorem.
Illæ nequicquam lacrymis, precibusque Dianam
Poſcentes veniam: nec tantum ferre valentes
Dedecus, in medium ſe demiſere profundum.
Scilicet ingenuis quocumque occumbere Fato
Præſtat, quam turpem per turpia ducere vitam.
Auxilio venere Deæ Nereides, & quæ
Eurotæ fluctus Nymphæ tenuere beati:
Affuit & Tethys, caſumque miſerta Dearum,
Æquoris eſſe dedit Divas: Nereja qualis
Cymmodoce, Galatea, Thaliaque, Phyllodoceque
Pectore quæ niveo ſpumantem Dorida ſulcant:
Et dulci placare Deos modulamine, & ipſos
Auritos etiam piſces, & cærula monſtra.
Tu cave ne cantu capiaris, & ore doloſo:
Namque unum hoc illis ſolamen, & unà voluptas
Reſtat adhuc, blando nimirum fallere cantu
Incautos Nerei currentes æquora nautas.
  Inſuper undoſæ gentis non prolis alendæ
Cura levis. Cœli cùm primùm emiſſa ſub auras
Devenere, fovent extenſis pignora palmis:
Et per ſpumoſos ſe circum ludere campos,
Ceruleisque innare vadis, curſusque per altum,
Obliquare docent: teneriſque alimenta miniſtrant.
Hoſtiles arcent incurſus, ſe ſeque parentes
Objectant, proprioque tuentur corpore natos.
  At Galei, Glaucique, timor cùm proximus urget,
Inſultantque feræ jam dentibus, ore tenellos
Accipiunt fœtus, tutaque in fauce recondunt.

Piſcium induſtria in alenda, tuendaque prole.

Galei, Glauci, & Canes partus intra ſe condunt. Ariſt.

Sed pietas miranda Catum: de guttnre in ipſum
Immittunt uterum, medioque in viſcere condunt,
Deſcendunt illi faciles, iterumque recurrunt,
Quò priùs emiſſi Solem videre ſupernum,
Perfugiumque petunt vitæ, vita unde profecta eſt.
Verùm cùm piſces jam diſceſſere feroces,
Atque animos pulſa capiunt formidine matres,
Lætæ iterùm pariunt ſua pignora, ſeque timore
Exonerant, agileſque ſecant ſalis humida regna,
Feſtivo matrum luſu poſt terga ſequuntur:
Et rurſus gaudent conſpecto lumine nati.

Phocæ ſolertia, Oppianus.

Maxima ſolicitos curandæ induſtria prolis
Exercet Phocas: medio non æquore fœtus,
Sed ſiccâ pariunt Tellure: caviſque ſub antris
Diffuſos circùm diſtenta per ubera lactant:
E mammis niveum quoniam lac effluit: ore
Certatim catuli potant, luduntque petulci.
At poſt biſſenos revolutos ordine Soles,
Roſcida cum nitidis ſurgens Aurora quadrigis
Contexit terram radiis, Cœlumque coruſcis,
Spumea paulatim fœtus ad litora portant,
Et crurum tenus aſpergi gaudentque, ſinuntque.
Sæpius id peragunt, quò tandem nare periti
Cæruleas habiles percurrant Tethyos undas.
Ac velut externis gnatum connixa ſub oris,
In patriam longo rediens poſt tempore mater,
Oſtendit puero genus unde, & nomina ducat,
Antiquoſque Lares, & avitæ inſignia gentis:
Fortunamque domus dicit, rituſque parentum.
Sic teneros Phocæ vitulos in ſalſa reportant
Æquora, nativoſque Lares, & vitrea monſtrant
Tecta domus, tremuloque undantia marmora fluctu;
Atque vias pelagi varias, cæcoſque meatus,
Diverſumque docent populum, & genus omne natantum.

Salmonum ingenium, & quo tempore nidos pariturì faciant: Geſnerus.

Ingenium mirum Salmonibus indidit ipſe
Juppiter, & partu ſolertes fecit habendo.
Aurea ſtellati cùm Sol palearia Tauri
Occuluit, lætæ florent quo tempore ſylvæ,
Pulcher & apricis vernat proſpectus in agris,
Ut primùm Oceano fluvios petiere relicto,
Prima illis eſt cura, locum captare repoſtum,
Mollis ubi ſabulo, rapiduſque revolvitur amnis:
Hìc altas de more ſcrobes, quibus ova reponant,
Effodiunt: quæ rore ſuo mas irrigat ova.
Inde tegunt nidos, & multo vimine firmant.

Egre-

Egregia ſimul arte latus tutantur utrumque
Aggeribus circùm impoſitis, atque arbore vallant:
Ne fortè arripiant devexo flumine fontes.
At quæ Solſtitio mandantur plurima nidis
Ova, vel Autumno pingui, cum mitia paſſim
Poma jacent, gravibusque gemit vindemia prælis;
Exacto jam, Vere novo, ſe tempore rumpunt:
At teneros liquido catulos dant ludere rivo.
    Ipſa etiam, ut perhibent, è piſcibus uda marinis
Lentiſco è tenui cunas, muſcoque virenti
Compingit medio Phycis paritura profundo,
Salpaque litoribus ponit viliſſima nidos,
Et tempeſtates contra, fluctusque tuetur,
Aut algâ è viridi, ſive aggere mollis arenæ.
At nitidos inter lapides, ſcopuloſaque propter
Litora connixus deponit Gobius ova.
    Quæ ſubeunt, miranda magis: ſine ſeminis hauſtu — Qui ex ſe concipiant ex aliorum placitis.
Nonnulli ex ſe concipiunt: ceù Phroxinus auro
Effulgens nitido, & felici flumine dives,
Perdixque (1), (2) Channæque, & purpurei Erythini.
Hæc multis menti ſedit ſententia, at ipſe
Naturam, rerumque nova obſervata ſecutus,
Averſum maribus, ventoque afflante putarim — Authoris opinio.
Fœmineum potare genus primordia fœtus.
Ceu traduntur equæ, cum perfurit ignis, Iberæ
Converſæ in Zephyrum genitales flamine rores
Accipere, extemploque graves turgeſcere vento.
    At vero imbelles Aphyæ non ſemine jacto — Aphyæ ultrò proveniunt, ut Ranæ.
Proveniunt, lætæ nec lactant ubera matris:
Sed ſpumante mari, pluviiſque cadentibus, ultro
Seſe vitales emittunt lucis in auras.
Quales, Nola, tuos imber cum plenus in agros
Decidit Æſtate in mediâ, de pulvere natæ
Aſſurgunt madido, crocitantque per herbida ranæ.
Cæruleo interdum è limo, putrique palude
Sponte ſua veniunt: idcircò cærula nantes
Lenta ſecant agiles, pontoque licentius errant.
At mira eſt Aphyis prudentia: turbidus inſtat — Aphyarum prudentia. ἀΕίζωοι.
Cum Notus, & nigri contexunt aëra nimbi,
In tranſverſa vagæ ne fortè ſerantur ab æſtu,

(1) Maris perdix ob ſucci ſuavitatem, ſalubritatemque Solea dicta eſt, hìc verò Ariſt. de Perdice, non verò Solea loquitur. (2) Græcis, quæ Lat. Hiatula.

Perfugium ſub caute petunt, ſaxoque repoſto,
Inque latebroſi ſe condunt muricis antro
Aſt Aphyis (1) delatus honor. Jamque aurea Vatem
Invitat, nutuque favet Lucina benigno.
Sit quanquam fœcunda maris gens ſquamea, certas
Conceſſit Natura vices, & tempora, partus

Quoties in anno ſaxatilium quiſque pariat. Ariſt.

Quiſque ſuos, Cœli ſuperis quibus inſerat auris.
Qui ſcopulos, & ſaxa tenent viridiſſima muſco,
Bis anno gaudent felices cernere fœtus:
Cyaneo velut ore Scarus, Turdusque ſmaragdo
Concolor, & ſocios inter velocior omnes:
Raptoresque Lupi, Percæque. At Scorpius alvo
Dat quater è tumida fœcundo ſemine natos,
Ante vagus totum quam Sol luſtraverit orbem.
Terque utero Coracinus habet: ter nititur: & ter
Purpureus ſupplex Lucinam Mullus in anno
Invocat: hinc Grajo Trigle cognomine dictus:
Sive (2) ſacer quoniam fuerit tibi, diva Triformis;

Quoties, qui ova emittunt.

Qui primo non viva ferunt animantia niſu,
Ova ſed emittunt, longo quæ tempore pullos
Dant matura, ſemel pariunt: ceu Salpa ſub algis;
Atque inter frutices, & cautes Gobius udas.

Quoties Plani.

Verum Pſittacei, veluti Soleæque, Bovesque,
Rhombique, Rajæque, & ſæva cuſpide (3) Trigon:
Veloces Aquilæ, & Torpedinis enthea virtus,
Vix anno ſemel enixæ dant pignora. Mænæ
Exonerant ſeſe Brumâ: ſed Vere laborat
Hippurus, violæque Smaris, qui concolor ardet:
Et candens Atherina, cui Lucina maligno

Atherinæ in pariendo dolor. Ariſt.

Affulget radio parituræ: è viſcere fœtum
Non prius educit, quam molli plurima arenæ,
Uſque reluctantem pandi, ſæpè affricet alvum.

Ipſi

---

(1) Alluſum ad proverbium, Aphyarum honos: dicitur quoties humilibus, exiguus licet, ſuus contingit honos, hinc & illud aliud: Aphyæ honos oleum. Aphyas autem è ſpuma naſci cum Oppiano conſentit Aldrovandus, etſi reclamet Ariſt. argumentum verò eſt; quia quolibet anni tempore reperiantur, ex Aphyis quæ albæ ſunt Cobites dicuntur, teneriores, & exoſſes: & nos has *Cicinielli*, Ligures *Biancbetti*: reliquas verò cum cæteris piſciculis *Fragaglie* dicimus. (2) Mullus Dianæ Hecati dicatus à veteribus fuit. Jovius. (3) Eadem ac Paſtinaca, cujus radius venenatus.

Digitized by Google

Ipſi etiam virides nituntur verè Lacerti,
Salmonesque vagi: totum ſed læta per annum
Fert prolem Muræna. Polo cum Cypridis aſtrum
Præfulſit medio, genitalia ſemina Scombrus
Accipit: æſtifero Cancri reddenda ſub aſtro:
Tempore quo dives progignit Lucius, & quo
Deponunt faciles (1) Erythini pondera ab alvo,
Fœcundum ſemper ponti genus, ubera pingui
Ova ferunt utero, ſparſimque per æquora pubem
Innumeram læti fundunt, ſed ſtagna, lacusque
Quino implent partu, & numeroſa prole Cyprini,
Dum nitidis claram ſtellis Puer aureus urnam
Verſat, & ambroſio perfundit ſydera rore,
Accendunt Polypi tædas ſub caute jugales.
At verò ut raris effulſerit ignibus Helles
Portitor, & toto perquirit vellera Cœlo,
Ova racematim nituntur pinguia centum:
Quæ, gallina velut, poſtquam, mirabile dictu,
Quinquaginta dies amplexu fœmina fovit,
Multipedes excuſa maris dant plurima gentes.

Quo Polypi tempore pariunt, uſque ovis incubant.

At quia difficilè mittuntur pignora, acerbo
Correpti interdum Polypi periere dolore:
Atque infelices lucem flevere ſupremam,
Edere dum ſobolem conati lucis in auram.

Ut inter partus dolores ſæpè pereant.

Tempore non alio progignit Sepia, Soles
Terquinos tamen illa ſuis ſuper incubat ovis.
At verò ex illis redduntur ſingula tantum
Corpora, quot pariter reddunt Loliginis ova.
Aſt hæc in medio parit æquore: litus at illa
Saxoſum connixa tenet, quà plurima circum
Alga viret, fruticesque udi & fluvialis arundo.
Idcircò virides piſcator in æquora faſces
Projicit: inque illis cum nidos Sepia fixit,
Extrahit in ſiccum, & felicia ſubripit ova.
At piſcis quanquam, tamen album novit, & atrum
Sepia, nonnumquam fraudem declinat iniquam.

Sepiæ, & Loliginis fœtura, & ubi ova exponant.

Inque utero fert ova ſuo peregrina (2) Lagois,
Quæ Lepus eſt noſtris, quo non feritate veneni
Neptuni turbat vada ſalſa nocentior alter.

Leporis item.

Im-

(1) Appulis *Lutrino*. (2) Plinius offam informem vocat, nobis eſt *Fongo marino* à materia fungi ſimillima, Gallis eſt *Pota du mer*, aliis *Imbriago*, Hiſp. *Lebre de la mar*, aliis eſt Pulmo Marinus.

Imbellis tamen eſt primùm natalibus undis
Ut crevit, trepidus ſe (1) Teuthidos abdit in antro,
Ex illa veluti genitus: non hoſpida Teuthis
Reſpuit, & propria nutrit cum prole Lagoum.

Quo tempore Locuſtæ, cruſtatique alii pariunt.

Aprico roſeæ copulantur Vere Locuſtæ:
Dant partus Æſtate: riget dum frigore Bruma,
Aſtacus (2) amplexum ſub caute requirit odora:
Ova ſed, Arcturo primùm ſurgente, recudit.
Non alio rufi quam verno tempore Cancri
Lucinam, Squillæque vocant, fuſcique Paguri,
Et magna hirſuti geſtantes corpora (3) Majæ;
Verum byſſiferæ venit ipſe putamine (4) Pernæ
Scyllarus (5), & ſocius manet indiviſus in illa.

Cur Canes ſæpè pariant.

Diſce puer, Muſtela, Canes verſutaque Vulpes,
Et cur Carcharias, Galeumque exercitus omnis
Sæpè ſuos edant prægnanti viſcere fœtus.
Plurima paulatim circùm præcordia creſcunt
Ova, levi ſucco quæ mox concreta, ſub alvum
Singula quæque ſuo deſcendunt ordine: & illi
Ut perfecta animam cepere, recluditur alvo
Hædus, & actutum ludit per cærula vivus.

Barbi fœtura. Geſnerus.

At tu, populeæ qui laberis amne Moſellæ
Liberior, prolem ſub Cancro, Barbe, rubenti
Florentes inter ripas exponis, & ipſe
Viſcere ſis quanquam pingui cum major, ab atro
Attamen ora tuo defendam ſedulus ovo:

Et Thymalli, ejuſque deſcriptio.

Quippè venenatum condit ſub cortice ſuccum.
Aſt Atheſis qui ſtagna colit piſcoſa Thymallus,
Et qui dulce thymum, vel flavum demetit aurum:
Fontis honor vitrei, & nitidus flos ille natantum,
Pæſtaniſque roſis, & floribus æmulus Hyblæ:
Quique ipſum ſpirans Actæum vincit Hymettum,
Lenæo ſpumante, furit: ſed Vere tepenti

In

---

(1) Sic Græcè, quæ latinis Loligo eſt.

(2) Italis *Gammaro*, Venetis temen *Aſtaſe* antiquo nomine, ut vocant Adriaci maris accolæ *Aſtaco*, Hiſp. *Camardn*, Gallis *Ligumbault*, *Langrout*, & *Eſcrevice de mer*.

(3) Majores Cancri, noſtris *Granci-Folloni*: aliis *Specchio*, Hiſp. *Chabro*, Gallis *Traivge de mer*: at Provincial. *Squinade*. (4) Eadem, ac *Pinna*, ſic dicta, quia ſuillo cruri ſimilis. (5) Parvus Cancellus conchis adnatus, noſtris *Grancitello*, Tarentinis *Cadro*, Liguribus *Brancho*, Hiſp. *Granceio*, Gallis *Bernard*, & *Bioe Combe*.

In ripis ſobolem, & flaventibus educat undis.
His jam digreſſus ſpatiis, dicenda canenti
Mira piſcium ingenia, & mores.
Ingenium ſupereſt varium, moreſque natantum,
Quique animi, & dubiis quæ ſit ſolertia rebus.
In primis te mira, puer, natura Draconis
Ne lateat: dextra ſi ſors comprendere tentas,
Adniſus totis tunc viribus ille reſiſtit:
Et primum Draconis
Moliturque fugam: ſed ſi captare ſiniſtra
Aggrediere, citus cedet, mirabile dictu.
Præterea, ſi vera canunt, cum ſanguine fibræ
Ælianus.
Vere novo turgent, Cypriuſque exæſtuat ignis,
Piſcanti ſi fortè viro ſua ſpicula fixit,
Perſimiles ipſo confeſtim ex vulnere nati,
Gilius.
Aſſurgunt vivi piſces, luduntque per æquor.
Nimirum quia fœcundum quoque vulnus amantum eſt.
Eſt & magna Lupi ſolertia: neſcius inter
Lupi aſtus, ut retibus effugiat.
Cum labyrinthei deſcendit carceris antrum:
Oppianus.
Namque ferox licet ille, tamen vitare (1) Panagrum
Ingenio ſolers, multoque enititur aſtu.
Subter arat pinnis, & duro retia roſtro:
Mormyli item.
Vique viam facit, implexoque recurrit ab orbe,
Hac vafer interdum, perhibetur Mormylus arte
Subter ab effoſſo perlabi (2) Dyctia ſulco.
Mixta furore minor non eſt audacia cæci
Labracis (3), inflexo pendet dum fixus ab unco.
Lupi audacia, utque ab hamo ſe liberet.
In rabiem furit actus, & æquore ſaltat, acutum
Si fortè excutiat ferrum: ſcinditque dolorem;
Et majora aperit ſibi vulnera: ſed tamen urget
Quo lacero tandem de gutture diſſluat hamus.
Nam periiſſe juvat, pereat ſi liber ab hoſte.
Jamque Scari dicenda ſubit prudentia: naſſam
Ingreſſus, totam poſtquam conſumpſerit eſcam,
Scari ſolertia, & ut averſus è naſſis dilabatur.
Ut cæco advertit concluſus vimine fraudem,
Et jam Fata ſibi timet anxius, inter iniquos
Non caput intrudit radios, nec fronte ſupina
Obnixus meditatur inter: ne lædat acuta
Vimen acu frontem, teneroſque exulceret ignes,
Sed crebrò maculis inſultat verbere caudæ
Averſus veniens, quo tandem liber in æquor
Diſrupto naſſæ textu, nodiſve recurrat.
Intereà propter naſſam ſecat humida ſi quis

Cæ-

(1), (2) Retium ſpecies, de quibus infra.
(3) Labrax Græcis, qui lat. Lupus.

Ut à ſociis juvetur. Cærula fortè Scarus, volat ocyor, atque prehendit
Captivi caudam rictu, niſuque valenti
Luctantem inviſo retrahit de carcere captum.
Idcircò Natura Scaro, ſi credere dignum eſt,
Dicitur averſas feciſſe in tergore ſquamas.
Quin etiam ferro ſi fors Scarus incidit unco,
Auxilio ſocij properant, atque acribus atras
Dentibus adrodunt ſetas, vinctumque reducunt;
Uſque adeò fraternus amor, generisque tuendi
Extimulat pietas ipſos vel in æquore piſces.
Julidis calliditas. Callida ſe curvo defendit Julis ab hamo:
Non impunè tamen furatur ſæpius eſcam.
Imbellis, timidusque licet Melanurus: at illi
Et Melanuri, qua cavet ab hamo. Ingenium mirum, & Fato prudentia major,
Qua vimen cavet implexum, citus & fugit hamum.
Nam miſerum licet uſque fames heſterna fatiget,
Non tamen oblatas audet contingere menſas:
Novit enim vafer, ut lateat molli hamus in eſca,
Ælianus. Quin etiam tremulo ridet dum marmore Tethys,
Saxa frequens ſecurus habet, penitusque ſub imum
Deſcendit ſabulum, & piſcantis retia vitat.
Aſt ubi turbantur vada cæca, fremuntque procellæ,
Tutus adit ſpumas, & piſces gutture mandit.
Mirus Polypi aſtus, *Ovidius.* At verò è linis, vel arundine callidus hamum
Pendentem ut præda Polypus videt, hic quoque multa
Decipit arte: levi circum populatur opimam
Suctu eſcam, ridetque dolum piſcantis avari,
Et puer ut calamum ſuperelevat, ille reflexis
E cirris præda vacuum citus expuit uncum.
Item ſolertia in tempeſtate. Inſuper, ut Nereus circumſtrepit, & tumet æquor
In tranſverſa ruens, ſe cirris pumice firmat,
Grandia vel ſtringit complexu ſaxa tenaci.
At ſe Loligo, & ſcrupoſæ Sepia rupi
Et Loliginis, & Sepiæ. Applicat, & fixa promuſcide fundat arenis.
Anchora ſpumoſo veluti ſub gurgite jacta:
Conſiſtit ſecura mari, temnitque procellas.
Sed jam velivola contectus ab æquore concha
Nautilus (1) aſſurgit viſu jucunda daturus

Flu-

(1) Noſtris *Moſcardino*, & *Moſcarolo*. Sunt multæ Nautili ſpecies: quidam habent concham acatii modo carinatam inflexa puppe, prora roſtrata. Præterea conchæ Veneriæ, ut Plinius tradit, etiam nautili modo navigant, de his conchis lib. VIII.

Fluctivagas inter ſcenas ſpectacula nautis.
Ingenium mirum eſt piſcis, freta cærula, vento
Flante, ſecat, pinusque velut cava navigat altum;
Nautilon hinc illum Graii dixere vocantes.
Cum Zephyri ſummas impellunt leniter undas,
Pronus ab Oceano conſurgit, concava multum
Accipiat ne teſta vadum: ſubitusque ſupino
Pectore converſus, geminas ad ſydera chelas,
Antennas velut attollit, parvosque rudentes:
Quos inter tenuem membranam expandit: & illa,
Ceù puppis velo, venientes accipit auras;
Et canum lentè fugiens trahit æquore ſulcum,
Pro curvo temone pedes demittit, & illis
Seſe per fluctus, curſumque ratemque gubernat.
Sed pacata ſilet cum Doris, & Æolus antro
Frænat in Æolio ventos, tunc crure remiſſo
Hinc illinc gemino, ceù remis dividit undas.
Eſtque ſibi navis, vectorque, idemque Magiſter.
Verùm ubi jam ſcopulis aſſultat crebriùs unda
Rauca ſonans, ſenſimque Notis perflata tumeſcunt
Marmora, confeſtim demittit tenuia vela,
Colligit & funes intus, clavumque reponit,
Et gravis epota reddit ſe Doride fundo.
Ceu ratis in portum ſe, dum colliſa reclamant
Saxa vadis, cœlique tonat domus alta, reducit.
Hinc ego crediderim, nec me ſententia fallit,
Qui primus ſecto compegit robore puppes
(Sive aliquis fuerit Deus ille, & credere par eſt,
Seù mortalis homo, vaſtum tranare profundum
Auſus, & ignotis commercia jungere terris)
Accepiſſe modum formandæ navis, & artem
Tollere quà malos, linumque expandere Coris,
Quaque gubernaclo potuiſſet flectere curſus.
Nam primùm è cœlo Divorùm munere puppim
In medium cecidiſſe ſalum, ventisque ſecundis
Inſuetum ſulcaſſe, viris mirantibus, æquor:
Inque novam gentes artem, atque inventa vocaſſe,
Aut veteres Graii, vel confixere Poëtæ.
Quandoquidem ſuevere Dii mortalibus artes
Bruta per, & caſus, ipſosque aperire per uſus.
At mirum, quod fama canit de Labrace: ſumma
Egelidum quoniam tenet in cervice lapillum,
Atque Hyemem patitur duram, frigusque malignum,
Ut formoſa dies ſub lumine riſit aprico,
In Solem caput obvertit, frigusque tepore

Mirum Nautili ingenium.

Ut velo ſecundis auris navigat.

At remis tranquillo mari.

E Nautilo navigandi artem primi didicerunt.

Mitigat; at penitus, fuerint ſi nubila, condit
Seſe ſubter humum, Brumamque evitat iniquam,
Ut Paſſer, Soleæque, Scarique, Umbræque fugaces,
Mænæque, doctusque pati jejunia (1) Neſtis,
Et Coraces unà nigri, &, rude vulgus, Aſelli:
Et quotquot, riget atra quibus ſub vertice gemma.
At contra radios Anguillæ odere coruſci
Solis, & interdum nimio periere calore:
Et pereunt Auſtro perflatæ: at frigore vitam
Dulcè fovent placido cum ſternitur æquore Tethys,
Aſpirantque leves Zephyri, luduntque loquaci
Murmure, tum tenues auras è gurgite perflant:
Et ſuper apparent ferventes marmore bullæ,
Quo puer indicio deprendes lubrica ſubter
Agmina cœnoſis ſtabulari in fluctibus. At quæ
Centipedæ (2) faciunt vafræ, quæ callida Vulpes,
Mira quidem, ſed vera: truci confringere morſu
Ut ſetas potuere, hamumque hauſere tenacem,
Inteſtina vomunt imo de viſcere, durum
Quo ferrum ſine cæde ſpuant: votiaque potitæ,
Confeſtim patulis ſua faucibus exta reſorbent.
Idcircò bifidus cudatur longior uncus,
Ut fera non uno pereat cruciata dolore:
Nec potis hærentem penitus pulſare ſagittam.

Anguillæ ſibi à Sole, Auſtroque cavent, frigus verò amant.

Centipedarum, & Vulpis ars mira, qua hamum expuunt.

Perge, puer: nec te dementia nobilis Umbræ
Fallat: ut attenta primum bibit aure fragorem,
Præſentitque virum, aut fatalia conſpicit arma,
Actutum fugit in ſcopulos, vel ſcrupea ſaxa,
Et caput ignavum latebris inſana recondit,
Aut ſubter frutices, vel denſas abdit in algas,
Perfugiumque putat certum tenuiſſe; nec ultra
Piſcantis timet arma: cavo quia murice credit
Se penitus totam, glaucisque latere ſub algis.
Qualis ut immanem properare à fronte Leonem
Sylveſtris vidit bos emiuus; inter opaca
Luſtra caput fugiens, vel cæcas occulit umbras.
Sic tecta cervice, putat celarier omne
Corpus, & incurſum fulvi vitare Leonis.
Interea nemorum rex advolat: inque patentem

Umbræ ſtultitia. Oppianus.

Irrum-

---

(1) Mugil: ſic dictus, quia ſemper jejuno eſt ventre.

(2) Scolopendræ, ſic dictæ à multitudine pedum, qui verò pedes vocantur, ſunt appendices, quibus tanquam remis corpus impellunt, Noſtratibus *Centopiede*.

Irrumpit caudam, laceratque immanioꝗ ungue.
Sic pariter ſola ſcopulis cervice latentem
Vel palma, puer, accipies è caute Sciænam.
Sic ſtolidus capitur Struthio, ſic Phaſidis ales,
Dum ſepes inter caput; atque arbuſta reponunt.
Aſt inimica Sudis ſi retia forte ſubivit,
Undique lethiferum percurrit ſedula caſſem: Sudis ſolertia.
Si quà per maculas via latior, inſpicit, & quà
Ruptus hiat caſſis: viſoque, fugacia dorſa
Intrudens vi per maculas evadit in æquor.
Quam ſociæ retrò mox, quà via facta, ſequuntur.
Non aliter fati ſortem Muræna repellit; Item Murænæ.
Anguſtos adigens per textus lubrica terga,
Serpentum in morem prolabitur: haud ſecus atro
Ipſe fugam molitur Acus de carcere, cum ſe
Incluſum vidit. Verùm quiſnam ille ſupinus
Lina ſecat radio, fixumque intercipit hamum? Et Acus, quæ maculis dilabuntur, *idem author*.
Anthias, haud fallor qui quantum poſſit acutâ,
Quæ ſurgit dorſo, ſpina, non immemor, illam
Cum cadit in ferrum, obverſo de corpore tollit,
Et gladio veluti filum præcidit equinum:
Evaditque alacer. Nonnunquam litore in ipſo Anthias lineam, & lina rumpit.
Captivus fertur lacrymis depoſcere vitam.
Interdum velut infames ſi forte latrones
Proſpexit, retro confeſtim tuta viator *Plinius*.
In loca contendit fugiens: ſic retibus ille
Incluſum molitur iter, ſaltuque frequenti
Inſultat maculis, & lina tenacia rumpit.
Nec te multa, puer, teneat fiducia, lætus
Viſcere Murænas dum perſcrutaris opimo:
Maxima namque illis audacia, ſæpè cruentis
Piſcantes furioſa petit, ceditque ſagittis: Murænę audacia & vis.
Eque rati trahit in fluctus, mergitque profundo.
Magna quidem, ſed magna feram facit ira potentem.
Nonnunquam ſetas denſato plurima dente
Diſſecat, & fraudem reddit piſcantis inanem.
At licet illa ferox, poterit miteſcere cultu,
Et cicur humanis palpari molliter ulnis, Ut cicur reddatur. *Macrobius*.
Nec non & domini voces audire vocantis.
Talem Roma virûm domitrix, domitrixque ferarum
Eſt olim mirata, ſuas cui Craſſus inaures
Dicitur inſignes gemma impoſuiſſe ſuperbus.
Illa Palatini, quò conſulis ore vocata,
Ocyor ad nutum veniebat, ſeque teneri,
Palparique manu domini manſueta ſinebat.

Uſque adeò cicures per lenia ſæpè feroces
Redduntur, cultuque feræ miteſcere diſcunt.

Congri cicures.

Tales Jonia Congros (1) Epidamnus in unda
Dives alit, doctæ ſurgit quà ſacra Minervæ,
Inſula: piſcantes ludunt ubi litore Congris,
Grataque ſufficiunt alimenta: viceſque rependunt
Officii contrà memores, piſcoſa trahentes
Innumeros ponti populos ad retia Congri.
Ipſi etiam dociles perhibentur (2) Eloride lympha,
Equè Lupi manibus piſcantum ſumere prædam.
Qualiter obſcuris circum Mæotida lucis
Terreſtres ſuevere Lupi, qui gurgitis alti
E Scythicis prædam venantibus ore repoſcunt.
Retia contra ipſi vigiles in litore ſervant.

Lupi terreſtres circa Mæotin cicures.

Si renuant de more Scythæ, tum protinus omne
Fœdus amicitiæ rumpunt, extenſaque Soli
Dyctia dilacerant: laceriſque, umbroſa reviſunt
Luſtra levi curſu, ſylviſque abduntur opacis.
Singula ſed cantu dum proſequor, æſtus, & ipſe
Implexus per opaca labor ſuccedere ripis,
Et placidum hortatur frigus captare ſub umbra,
Doris ubi rauco ſubſultans murmure plaudit,
Et nivei plaudunt (3) Delphines, lubrica propter
Litora laſcivo jactantes corpora ſaltu:
Et variis circum pingentes Tethya formis.
Huc age, CARDENEIDE, mecum deſcende ſub undas
Delphinum choreas inter, jactuſque petulcos:
Quandoquidem tanti luſus te Principe digni.
Et licet æquoreis paulùm indulgere choreis,
Dum Sol jam prono deſcendit vertice curru
Mitior, & læti ſurgunt à Veſpere venti
Forſan, feſtivo cui ſaltu, & murmure plaudant,
Alter eris curvos inter Delphinas Arion.
Aprici quondam per (4) Cænyos alta phaſelo
Er-

---

(1) *Durazzo.* (2) Fluvius Siciliæ *Acellaro*, in valle Neætina, *Val di Noto*. (3) Notiſſimus inter cæter. Italis *Delfino*, Noſtris *la Fera*, Siculis, & Calabris *Tommariello*, Hiſp. *el Delphin de la mar*, Gallis *Dauphin*, *Oyede de mer*, quaſi Anſer marinus, ab Oceani incolis *Murſouin*, & *Merſovin*, quaſi ſus maris, ſic & Angli, & Armorici *Morhuch*, Barbaræ gentes variis nominibus ſuem ſignificantibus vocant: pinguiſſimum enim animal eſt. (4) Calabriæ promontorium *Capo della Volpe*. Vide IV. Naut.

Digitized by Google

Errabam, ſocii Licydas, flavusque Lycormas,
Alter ab Euboicis, Siculis è finibus alter
Venerat: inſignis cantu, cytharaque Lycormas,
At lepidas cantu Lycidas ſociare choreas.
Cùm celeri video properare ſub herbida curſu
Litora Delphinas, longèque ſonare natatu,
Ac totum vitreo conſpergi Nerea rore.
Ut puppim propius venere, examine bino
Hinc, inde effuſi, circum ſparguntur, & udos
Incipiunt hilares criſpata per æquora ludos.
Nunc agiles per ſumma levi nant cærula curſu,
Ad numerum bifidis pulſantes marmora caudis;
Alternis quò pulſa modis ſonet unda canorum,
Nunc vero prona ſubeunt cervice Profundum:
Eque imo actutum redeuntes gurgite, jactu
Summa citi repetunt, ipſoque ſub aëre pendent.
At modo per vitreos molli curvamine campos
Incedunt, ſaltuque brevi, ſaliuntque, ruuntque.
Sed nunc implexi per mutua Dorida currunt
Per gyros varios, obliquatosque natatus:
Inſultantque vadis, inneſtuntque orbibus orbes:
Et labyrinthcis erroribus æquora pingunt.
Corpore mox toto erecti vibrantur, & ipſam
Tranſiliunt ſaltu cymbam, & cervice reflexa
Nos, proh mirus amor! qua poſſunt voce ſalutant:
Feſtaque lætitiæ nutu dant ſigna loquaci.
Atque iterum è tremula vario diſcrimine cymba
Spectantur longè duci, rurſumque reduci,
Inque fugas omnes, & in omnes ire figuras.
Ut cum Pieridum ſedes crinitus Apollo
Inviſit, toto conſurgunt agmine Muſæ,
Carmina feſtivis jungentes læta choreis,
Et circumfuſæ Numen, plauſuque coronant:
Virgineosque choros iterant, luduntque per agros.
Tunc ego ſic fuſco Licydæ, flavoque Lycormæ:
En quæ formoſi nobis ſpectacula piſces
Exhibuere, vago librantes corpora jactu,
Inque chori ſpeciem tremulis plauſere choreis,
Circum cærula ſpargentes Najade cymbam.
Spondeo, læva ſinant modo Numina, & auctor Apollo,
Parthenio dignas acturum carmine grates.
Hæc olim: nunc tempus amica rependere verſu
Obſequia: & noſtræ fuerit quodcumque Camœnæ
Actiades meditantur opus: Delphines habebunt
Partem opere in noſtro, ſemperque ea gratia facti,

Mirus Delphinorum luſus, ejuſque deſcriptio.

Par-

Digitized by Google

Partheniis detur Muſis modo vita, manebit.

Delphini deſcriptio.

Delphinos inter vitreas luſure per undas
Diſce, puer, ſacris ſpecies quæ piſcibus, & qui
Sint mores, geniusque. Ollis micat ardua cervix,
Auguſtumque caput, magnoque nitentia gyro
Lumina, per quæ conſurgens, juxtaque cerebrum
Epotos pelago reddit cava fiſtula fluctus,
Vitalesque unà révomit, quas ebibit auras.
Longior oris hiat ſciſſura, rigentque ſub ipſo
Serrati dentes, & acuti: ſimaque roſtra.
Mobilis atque brevis lingua eſt, latique pateſcunt
Rictus: at geminæ preſſo curvamine ſpinæ
Stant alvo, quibus alta ſecat: ſtat & altera dorſo,
Definit inque duas falcata noviſſima cauda:
Qualis dividuo ſinuatur lumine Luna:
Eſt ſubcæruleus dorſo color, inque reflexa
Cervice, at ſubtus tenera ſublucidus alvo eſt.

Quibus in locis generetur.

Non tantum Euxino, & gelida Meotide Delphin
Labitur: Ægæi pariter volat æquora juxta,
Partheniosque (1) ſinus, Tyrrhenaque ſalſa ſuperbus
Obſidet, Joniique vorat vada fervida, & omnem
Incluſum mediis populatur Nerea terris.
Quin etiam adverſo magni Delphines in Orbe
Ethiopum ſpumoſa ſecant freta, perque tumentes
Oceani campos latè dominantur: & illi

Oceani Delphines, & ut illos Galli cædunt. *Tachardus*.

Membra ſui ſimiles, queis multo fervidus æſtu
Intima perpetuò refluit per viſcera ſanguis.
Hos, qui purpuream Auroræ Titanidis oram
Trans Libyam, Atlantea petunt per cærula Galli,
Alato figunt jaculo, mirabile viſu.
Robuſtus ſpondæ inſiſtit venator, ab alto
Utque propinquantem celeri Delphina natatu
Proſpectat, manibus confeſtim miſſile ferrum
Intorquet, certoque volantem corripit ictu,
Interdum tanta jaculum vi fertur, ut omne
Ærata corpus transjectum cuſpide rumpat,
At mihi laudandi numquam, qui prælia ſacris
Piſcibus intendunt, & iniquo funere plectunt.
Idcirco immanes oderunt Numina Thraces,
Impii quod ſociis ferrent Delphinibus arma.
Tu cave, piſcator Tyrrhene, laceſſere bello

Del-

---

(1) Vide quæ adnotavimus Ill. Naut. de Virginio mari, quod & Parthenium Græcis dictum eſt.

Delphinas, dextramque ſacro temerare cruore.
In reliquos fer bella greges: ſervatus amico
Fœdere, perpetuò ludat Delphinus in unda.
Illius & mores jam nunc dicamus. Aquoſos
Per campos curſu celer, & pernicibus alis

Mira Delphini celeritas.

Antevolat piſces, volucreſque citiſſimus omnes.
Non ſic cornipedes effuſi carcere Iberi
Addunt ſe in ſpatia, & laxis agitantur habenis,
Ut freta corripiunt Delphines, & ocyus ipſos
Alato ſuperant volitantes flamine ventos.
Præterea, ſtimulante fame, cum præpete piſces
Sectantur curſu fugientes uſque profundum,
Et cito vitales affectat anhelitus auras,
Ex arcu velut excuſſi, ſe rurſus in altum

Ex arcu veluti excuſſi in altum exiliunt. *Ariſt. & Ælianus.*

Emittunt, telo velociùs: inque ſuprema
Interdum ſeſe jactu carcheſia vibrant,
Cum propè turritas conſurrexere carinas.
Sæpè etiam prædis inhians, dum lubrica ponti
Agmina perſequitur, tanto ruit impete Delphin,
Ut cœptos nequeat curſus inhibere: ſed ipſa
Spontè ſua in ſcopulos cervice alliſus acutos

Sæpè ad litus alliduntur.

Frangitur, aut ſiccis hæret moriturus arenis.
Inſuper his, mirum rex Juppiter indidit illis
Ingenium; vaſti ſpumantia marmora Nerei
Inſtructa legione terunt: ceu magnus aperto
Incedit campo, paribusque exercitus alis

Ut quadrata acie, mutuoque ordine natent, iidem Auth.

Signa movet, bellum jamjam laturus in hoſtem.
Imberbes primo pueri ſtant ordine: retro
Æquatis ſpatiis florenti ætate juventus
Inſequitur, certis ſua per diſcrimina ſignis,
Diviſa in ſtrictos cuneos, inque agmina quadra.
In medio veluti lixarum ignobile vulgus,
Fœmineæ properant numeroſo examine turmæ.
Imbelles poſt inde choros, extrema tenentes
Agmina, ſuccedunt grandæva ætate parentes:
Hique duces nutu inceſſus moderantur aquoſos.
In dextram nunc caſtra movent: nunc ire ſiniſtra
Præcipiunt: recto nunc latos ordine campos,
Nunc verò obliquo malunt proſcindere ſulco,
Nunc ſcopulos, nunc ſaxa, recurvaque litora vitant.
Hos cuneo denſari, illos in cornua flecti:
Inque latus alios, alios ſuccedere primam
In frontem, geminamque jubet hos ire ſub alam.
Omnibus una tamen cura eſt, ſalis æquora junctis
Ordinibus, ſtrictimque acie ſulcare quadrata,

Acrius ut pugnent ſociatis agmina ſignis.
Non ſic ipſe Argiva Gerenius agmina Neſtor
Inſtrueret, Phrygiis dum miſcent prælia campis
Argolica cum pube duces Menelaus, & Ajax:
Nec (1) Pyrrhus fama notiſſimus, omnis in arma
Litus ad Oebalium, Calabrùmque Epirus ad oras
Dum coit, auxilium ſocio latura Phalanto.

Matrum ſolertia in tuendis catulis, Oppianus.

Eſt & mirus amor prolis, ſervantque, foventque
Solicitæ matres gnatorum corpora, & illos
Faucibus interdum accipiunt, tutoque reponunt,
Cum timor eſt Amias properare in bella, feraſque
Inféſtas teneris Delphinibus, aut citus inſtat.
Thrax venator ubi, ſtridetque volatile ferrum,
Verùm, proh miram pietatem! fixus ab ære
Natorum è geminis ſi fors fuet alter; iniquum
Tunc miſeranda parens venantem pone ſequetur;
Et mæſtis natum lachrymis, precibusque repoſcet.
Interea leni ſervatum verbere caudæ
Impellit retrò ſtudioſa, arcetque periclo.
Ipſi ſed matrem ſectantur, & ubera circum
Diffundunt ſeſe catuli, ſtipantque frequentes.

Juniorum in Parentes pietas. Joann. Zetter.

A fido veluti numquam paſtore bidentes
Diſcedunt, ſylvas quanquam, ſaltuſque peragrent;
Longævos ſumma nati pietate parentes,
Ut jam majores creverunt corpore, & armis,
Soliciti contra curant, denſique tuentur,
Atque ſenum victu invigilant, eſcamque miniſtrant:
Quin etiam tardo quoniam fræta cærula greſſu
Proſcindunt ætate graves, urgere natatus
Ipſa ſui pubes adniſu corporis ardet.

Amore in ſuos flagrant, & ut tuentur.

Eſt quoque ſancta fides thalami: pro conjuge certant
Acrius, & vitam poſuerunt ſæpè volentes.
Nec minor eſt generis ſervandi gloria, ſi quem
Fortè vident jaculo confoſſum ad litora duci,
Confeſtim celeres irrumpunt agmine denſo,
Cumque viris adſtant bello certare parati,
Ni ſocium reddant captivum, undisque remittant.
Agglomerant & ſe cymbas, & litora propter,
Ac biſida ſcindunt cauda ſalis æquor, & ipſos
Attollunt fluctus, trepidoſque immergere lintres,
Eque viris meritas nituntur ſumere pœnas.

At

(1) Epiri Rex, qui primus acies inſtruxit, atque inter primos duces ab Annibale poſitus.

At ſi victores ſocium tenuere receptum,
Feſtivum læti redeunt Pæana canentes:
Incolumique unà plauſu gratantur ovanti.
Quin & divini ſortiti ſyderis auram,
Extremum præſcire diem perhibentur: in actam
Quo ſeſe patriam morituri tempore vectant:
Scilicet ut tumulo corpus mandetur avito.
Non ſecus ac Nabathæus, & ut Mæandrius ales
Fatorum gnari faciunt divinitus: amnem
Hic vitreum propter recinit moriturus: & ille
Aſſyria de fruge pyram ſibi ponit odoram.
Interdum, fama eſt, ſpumoſo è gurgite viſos
Sublata in ſiccum deferre cadavera litus.
Non etenim patiuntur aquis inhumata marinis
Stare diu, prædam vel monſtris ire nefandis.
Viſa & cæruleum circum gens tota feretrum
Flebilibus innare modis, & ritè ſupremum,
Magna quidem pietas! caſſo perſolvere honorem.
At non iſta tibi debent miranda videri;
Nam celeri quondam Delphines Dorida cymba
Sulcabant nautæ, Tyrrheni nomine dicti.
Qui cum trajicerent in Naxia litora Bacchum
Argento ditem, gemmiſque, cupidine prædæ
Correpti, è viridi curſum deflectere Naxo,
Atque aliò taciti puppim torquere parabant.
At cùm divino ſenſiſſet numine fraudem
Tyrrhenûm Liber, ſocios cantare, fideſque
Aurato juſſit plectro pulſare canoras.
Tunc nautæ mira cantus dulcedine capti,
In ſaltum exiliere, leveſque agitare choreas
Bacchanti ſimiles cœperunt: lætaque miris
Dum jactare modis affectant corpora, ponto
Immemores ſeſe mittunt: ſed Liber ovantes
Delphinas dedit eſſe, marique innare profundo,
Et liquidos celebrare chôros, luſuſque per undas.
At verò ut facti ſemper monimenta manerent,
Unum cæruleis è fluctibus intulit aſtris,
Et magni (1) volucrem Jovis inter, Equumque locavit.
Idcircò noſtro quoniam de ſanguine creti
Ingenuos ardent pueros Delphines, & udis
Accipiunt humeris, & per vada vitrea portant.

Mortem præſagiunt. *Oppianus.*

Mortuos ſepeliunt. *Ælianus.*

Amici hominum, & pueros amant.

(1) Eſt enim ſyderius Delphin juxta lacteum orbem ſitus inter Aquilam, & Pegaſum.

Egregio fuit ore puer, ſed paupere tecto
Bajano è Licyda ſatus, & Lucrinide Nympha:
Hic patrii quondam Lucrini marmora juxtà
Dum ludit, nitidasque legit de gurgite teſtas:
Fortè Dicarchæa veniens Delphinus ab ora
Formoſum vultu puerum conſpexit ovanti,
Atque coloratas verſantem litore conchas,
Ut vidit, nimio pueri correptus amore eſt,
Ergo cæruleis blandiri cæpit amanti
Saltibus, & tacitis teſtari nutibus ignem.
At puer inſuetum non dedignatus amantem,
Edomitam ſaxo Cererem, quam fortè ferebat,
Delphino tradit, fœdusque hoc munere ſancit.
Blandus & ore vocans, Simonem nomine dicit.
Nomine Delphinus quo cùm foret inde vocatus,
Ilicet Oceano veniebat ab uſque profundo.
Auſus & hinc puer eſt niveo confidere dorſo
Delphini, & latè tremulas equitare per undas.
Non invitus onus dorſo accipiebat amicum,
(Eſſe tamen quis onus dilectum dicat amanti?)
Et tendebat iter ſpumoſa per æquora Delphin,
Quà frænum inſidens humeris auriga dediſſet.
Sic puerum Bajis vectabat ad uſque Dicarchum:
Palladium puer in ludum quò ſæpè ſolebat
Ire rubeſcentes cum jam temone jugales
Egerat elato Titan, cœloque ruebat.
Inde Dicarchæo, currus cum flexerat aureos,
Acceptum Bajas de litore vector agebat.
Qualiter in Taurum converſus Juppiter ibat
Parthenios ultrà fluctus, dorſoque ferebat
Ulyſſis filium Delphinus ſervavit. *Plutarchus.* Europam lætus, Dictæaque regna petebat.
Sic & Thelemachum genus armipotentis Ulyſſei
Delphinus Fato eripuit, tergoque receptum
E pelago patriis ſervatum reddidit oris:
Nam propè Dulichias dum ludit parvulus undas,
Item Arionem. *Herodotus.* Qua rapidum mare vorticibus, ventoque fremebat,
Sublapſus puer, & refluo citò merſus in alto eſt:
Quique dolo fuerat vectorum ejectus in æquor,
Tænaron invexit Delphinus Ariona, cantu
Accitus vitreis è fluctibus: inque choreas
Dum ſalit Oceani gens lubrica, tergora Delphin
Supponit blandè numeris, nervoque canenti.
Mira Dicharchæo ſed de Delphine feruntur:
Scilicet in dorſum puer ut ſaliebat, acutam
Vagina veluti ſpinam condebat, amicum

Ne

Ne fortè indigno laceraſſet vulnere corpus.
Italia latè ex omni, dominaque ruebant
Urbe viri, & matrum primæ, mixtimque juventus,
Litus in Euboicum, placidas Delphina per undas
Viſuri puerum vectantem, ipſumque equitantem,
Qua vellet mare per latum dare lora natanti.
Mira quidem, fateor, rerum miracula canto:
At ſi vera, Deos, ipſumque obteſtor Amorem.
At miſer inſueto periit Delphinus ab igne:
Namque puer Cœli (1) vitio correptus, in ipſo
Flore juventutis Fato ſublatus acerbo eſt.
Illum omnes Prochytæque Deæ, Inarimæque puellæ
Fleverunt, actæque Deæ, pelagique puellæ,
Neſisque, Euplæque, & (2) Olympia Mergillinæ.
Ut tempeſtivo de caudice cum rutilus flos
Erupit, ſubitòque gelu contactus acuto
Decolor expallet foliis moriturus, & illum
Flent mœſtæ Dryades, flent numina fontis amici
Naiades, raucoque piger flet murmure rivus:
Quæque rigens Cœli florem demeſſuit aura.
At verò in litus conſueto tempore Delphin
Ut venit, puerumque diu expectaſſet: ubi illum
Nuſquam apparentem circumſpicit, ictus ab acri
Igne eſt, & toto confeſtim expalluit ore.
Utque ſibi Fatis ereptum ſenſit amantem,
Protinus in lacrymas, & cæruleos ululatus
Solvitur, & mœſtis latè freta queſtibus implet.
Hinc lucis pertæſus aquis egreſſus in actam
Inſilit infelix, animamque in litore ponit.
Qualis arundineis Alcedo mœſta ſub umbris
Amiſſi flet Fata viri; quem ſæva procella
Eripuit, raptumque mari diſperſit: at illa
Cum cava nequicquam pulſaſſet litora queſtu,
Dat ſeſe in fluctus moritura, virumque requirit.
At nos æquoreo, è ludo, plauſuque canoro
Atque præoptata ſcopuli pendentis ab umbra,
Spumoſis tractanda vocant fera prælia campis.

Delphinus puero mortuo præ mœrore occumbit.

(1) Sunt qui narrent puerum à Delphino caſu ſpina transverberatum. Oppianus verò aliam de Lesbio puero texit hiſtoriam: aliam item Ælianus de Iaſenſi puero refert, quam tamen aliter Egeſidemus apud Plinium narrat.

(2) Ab ora Olympia (*Chiaja*) de qua conſule Piſcatoria noſtra. Ecl. 1.

HALIEUTICORUM
LIBER TERTIUS.

SED jam bella vadis agitata, aſtusque natantum
Sunt dicenda: mihi vos ò quæcumque beati
Aurea Crateris ſulcatis cærula, Nymphæ,
Ferte animos, placidæque auris ſpirate ſecundis:
Vos & præſentes, Acheloides, ore favete,
Et vos Actiades, ſacrumque intendite cantum,
Si patriæ Telluris amor, ſi gloria tangit,
Si veſtros, Divæ, pro more fovetis alumnos.
Amor pacis Idem, & belli author.
Ignipotens, cui cuncta, Deus, ſociare potenti
Fœdere permiſſum, pacemque inducere Mundo;
Ille etiam fera bella movet, nexusque reſolvit.
Idem pacis Amor, bellique aſperrimus author:
Quaque ſacra jungit vi pectora, dividit illa.
Nonne vides, mixtimque homines, volucresque, ferasque
Pro natis, victuque, & pulchræ lucis amore,
Armaque prærepta pro conjuge ſæpè ciere?
Non ſecus & piſces Fato verſantur eodem.
Ille ſtudens victu, vitæque, Penatibus alter,
Hic dulci pro luce, ſuo hic pro pignore, & ille
Pro thalami nexu, charæque cupidine prolis,
Una omnes ſeſe telis, aſtuque laceſſunt:
Inque neces adigunt: quæ jam feralia bella
Ordiar. Undoſum primus deſcendit in æquor
Inviſus Polypo Dentex, qui robore major
Pugna Denticis cum Polypo. [illegible]
Bellum fert Polypo, & terrorem dentibus infert;
Ille laceſſitus curſu ſe proripit, & ſe
Occulit in latebris ſcopulorum, & caute repoſta,

At

At vaſer in ſolitos tum Dentex confugit aſtus:
Se ſimilem caſſo ſimulat, fluitatque per undas
Incertùm: Polypus ſpoliatum lumine cadit,
Educitque ſpecu, prædam comprendere, cirros
Ilicet ore manum tenet ille, & victor ab udo
Educit ſaxo captum: ceù callida vulpes
Decipit ignaras, Fatum mentita, volucres.
Non ærumna manet Polypum minor, horrida quando
Bella movet Muræna. Cavo de pumice in auras
Cùm prodit Polypus, eſcamque inquirit amicam,
Tunc tacito, celerique volat Muræna flagello,
Læta ſuper præda, bellumque agitare parata.
Ille ſed ut propius venientem conſpicit hoſtem,
Mandat terga fugæ: ſed tardo marmora curſu
Sulcantem lapſu inſequitur Muræna citato:
Cogit & invitum morſu pugnare feroci.
Ille coactus init certamina, longaque jactat
Brachia multiplici gyro, voluitque, plicatque
Hàc illàc, ſi fortè trucem depellere peſtem
Detur, & elapſum tuto ſe reddere ſaxo.
Incaſſum tamen infelix, nam lubrica ſerpens
Membra per, & chelas Muræna relabitur: ille
Contrà nunc caudam, nunc tergora, duraque prendit
Colla, per atque ipſum nunc os irrumpit apertum,
Ac veluti multa defeſſi membra palæſtra,
Vix luctatores undantia brachia jactant:
Non aliter Polypus chelas defeſſus inanes
Vix movet: & victus tandem ſe ſubiicit hoſti.
Continuò prædam radiis diſcindit acutis
Muræna, & totum diſpergit gurgite corpus.
Non ſecus in vitreo debellant æquore Congri
Ignavas Polyporum acies, & funere plectunt.
At non ſucceſſu pugnat Muræna ſecundo,
Cruſtatæ intendunt olli cùm bella Locuſtæ.
Cervicem de caute trucem ferus Aſtacus udà
Exerit, & geminis irritat cornibus hoſtem.
Hæc odio irritata ruit, morſuque feroci
Impetit: at duro colliſi cortice dentes
E rigido veluti ſaxo, ferroque retuſi
Exiliunt, hebeteſque magis redduntur ab ictu;
Colla ſed illa ſuis apprendit mollia chelis,
Forcipibus velut æratis, ſtringitque, ſecatque,
Quo tandem effuſo reddat cum ſanguine vitam.
Infelix ſic ipſe perit pugnante Locuſta,
Cancer, & aſtrictis inviſit faucibus Orcum.

Muræna cum eodem mirabilis lucta, Oppianus.

Muræna infeliciter pugnat cum Locuſta, *Idem Auctor*.

At-

Polypus Locuſtam expugnat, Plutarchus.

Attamen id mirum eſt, armatam forcipe dura,
Et dura pariter teſta, celeremque Locuſtam
Oſmylus (1) expugnat victor: licet ille per undas
Tardus eat, tenuique incingat corpus amictu.
Muſcoſa ſcopuli Polypus in ſede morantem
Deſuper invadit tacitus, pronusque Locuſtæ
Incubit dorſo, circumque tenacia collum
Vincla jacit ſubitus, faucesque aſtringit hiulcas:
Atque aditum vitæ ſimul occupat: illa dolore
Actutùm furit icta, manusque, & corpora quaſſat:
Et roſeam in ſcopulos allidit plurima caudam.
Nunc tandem defeſſa ſilet, vix palpitat: & jam
Exanimata jacet: tamen ille tenacius arctat
Vincula, candenteſque artùs, & mollia ſuctu
Guttatim membra educit: velut ore tenaci
Lac pleno pueri nutricis ab ubere ſugunt.
Indidit idcircò magnum Natura timorem:

Ingens Locuſtæ de Polypo timor.

Et viſo tantum Polypo periiſſe Locuſtam
Nonnunquam, fama eſt. Pinnis ſed callidus aſtu
Diſſimiles ſtruit inſidias, cum ſæva latratus
Accendit, ſtimulumque fames irritat edendi.

Polypi aſtus, quo Pinnas depopulatur. Oppianus.

Namque ubi Perna fores reſeravit, ut ætheris auram
Ebibat, & dulcem (2) villis ſibi colligat eſcam;
Et cuſtos ignarus abeſt, tunc ilicet ille
Apprenſum chelis ſaxum demittit hiantem
Deſuper in Pinnam: gremio quo Perna recepto,
Haud potis extemplo patulas occludere valvas.
Advolat ille, citusque fores irrumpit apertas:
Ignaramque doli Pinnam, & nil tale timentem
Expoliat, prædaque rapax lætatur opima.
Quid non dira fames, hominesque docebit egeſtas,
Si ingenium dedit & brutis, artemque nocendi?
Non ſecus inſidias molitur, callidus arce
Interdum ut miles potiatur: ubi rediens Sol
Luce aperit Cœlum & montes tegit aureus altos,
Clauſaque cum primùm panduntur mœnia, onuſtos
Præmittit palea currus, conditque ſub illa
Armatum ferro peditem: vix limina currus

Tar-

(1) Polypus, ſic dictus ab odore: vocatur etiam Bolitæna, & Ozæna. (2) Villis enim purgamenta maris, fæcesque, quibus nutritur, haurit: hi verò villi ſunt, ex quibus byſſum Tarentini texunt: laudatiſſimæ Chirothecæ, & velamina, quibus ſe puellæ amiciunt.

Tardigradis tenuere rotis, auriga repentè
Siſtit equos, caſum mentitus: quique latebant
Diſtricto mucrone ruunt, & murmure facto
Dant ſociis ſignum: mora nulla è valle repoſta
Protinus occurrunt illi, portasque patentes,
Quas interpoſito ſubiti concludere curru,
Haud cives potuere, tenent, denſaque caterva
Irrumpunt, captaque dolo dominantur in arce.
Ergo ne ignaræ paterentur talia Pinnæ,
Cuſtodem Natura dedit, qui pervigil ipſas

Pinnæ cuſtos Squilla.

Excubat ante fores: & cùm properare natando
Aſpectat Polypum Cancer (qui cautus opimi
Viſceris, & byſſi cuſtos manet, inque coruſca
Adnatus Perna eſt) dat ſignum: comprimit illa
Continuò teſtas, aſtusque eludit inanes.

Hac etiam Polypus depaſcitur Oſtrea fraude:
Callidus & Cancer. Pugnant ſed viribus æquis
Murænæ, Congrique. Dicharchi ad litora quondam

Murænæ cum Congro anceps pugna. Perottus.

Murænam memini Congro vidiſſe duello
Certantem Marte ancipiti: ſed lubrica tandem,
Non impunè tamen Congrum vertiſſe ferocem
Terga cruentatum plagis, namque ille viciſſim
Murænæ rabido caudam præciderat ore.

Seque olim caudam Cephalo vidiſſe Lycotam
Ore Lupum rapido ſeciſſe, virentia propter

Mugilem ſuperat lupus. Perottus.

Litora cùm mediis naſſam demitteret undis,
Jam memini dixiſſe, mihi dum bella natantum,
Et morem varium, & verſutos diceret aſtus.

Attamen infelix cæſo de Mugile victor
Exili Lupus à Squilla nece plectitur atra.
Scilicet imbelli nonnunquam Fata potentes
Dejecere manu, & collum fregere ſuperbum.

At neci à Squillis deditur. Ælianus.

Ergò ubi inexpleto ruit ore, cupidine prædæ
Incenſus, Squillasque petit, quas ille voraci
Ventre, fameque inhiat, comprenſæ protinus illæ,
Quod capiti aſſurgit roſtrum, ceù ſerra, recurvum
Inflectunt, gyroque leves ſaliuntque, ruuntque
In pugnas alacri niſu: mox viribus hauſtas
Comprendit dulci gaviſus munere Labrax.
Squilla levi primùm prælato in gutture ſaltu
Subſilit: hinc cornu venantem figit acuto:
Victaque victorem tranſverberat: ille voracis
Ingluviem ventris ſaturat: nec vulnera quidquam
Sentit hians: prædæ tanta eſt innata cupido.
Sed cum diffuſo tumuerunt ſanguine fauces,

Et

Digitized by Google

Et creber ſtimulo miſerum dolor urit acerbo,
Cum præda occumbit fato venator eodem.

Quo aſtu Ziphiæ Balænam vitent, eſ- lianus.

Sint longo quanquam Ziphiæ mucrone potentes,
Balænam trepidi metuunt, nec cominus audent
Ire hoſtem contra, fortemque expendere belli:
Sed tantum vitare dolo conantur: in imis
Obverſa gladium defigunt cuſpide arenis:
Immotique manent: nec quam ſint enſe valentes
Proſpiciunt, ſtolidasque tenet dementia mentes.
Uſque adeò nihil æra, ſonoraque fulmina proſunt;
Ni fortes pariterque animi, pectusque virile
Accedant, tenui caligans lumine truncos
Hos rata cæruleos Balæna impunè relinquit.
or. At multa in Gladios accenſæ (1) Mænides ira
Approperant, teneram morſu diſcindere pellem;
Et qui monſtra maris vitaverat horrida, Cete,
Infelix perit, exiguo data victima piſci.

Audaces in Thynnos arma movens.

Attamen audaces velocibus aſpera Thynnis
Bella movent, teliſque petunt fulgentibus hoſtes,
Auſoniæ relegunt dum litora, perque ſonantes
Trinacriæ fluctus, Sardoaque cærula currunt.
Idcircò, mentem quando Natura ſagacem
Indidit, ordinibus denſis, acieque quadrata
Spumantem celeres Orcyni Nerea ſindunt.
Sic & ſolivagum ſpectant ſi gurgite ab alto
In pugnam rigida Gladium properare ſecuri,
Confiſi numero venientem cominus hoſtem
Excipiunt: illi ſociis in bella vocatis,
Caſtra movent: pavidi contra dant terga, ruuntque
In diverſa, vagique natant toto æquore Thynni.
Inſtat terga premens Gladiorum exercitus omnis,
Euxinumque fugat ſecutus ad uſque profundum.
Non ſecus è vaſto Tritonas (2) Atlante fugaces
In clauſam Ziphiæ victores Dorida pellunt
Per Calpes, Abylæque fretum: diverſa ruentes
In loca diffugiunt illi, pars litus Iberum
Una tenet læva, Libyam premit altera dextra.
Incandent vada pulſa, furit clangoribus aër

Con-

(1) Eædem quæ Mænæ, quibus ſimiles ſunt Membrades, quas etiam Galli vocant *Celerins*, nobis haud dubio ſunt *Spigari* ſec. generis. (2) Ferunt ingentem Gladiorum copiam eſſe in Atlantico Oceano, ex quo nonnunquam per Herculeum fretum irrumpunt.

Concuſſus, ſcopulique, & circum litora plangunt.
Non minus inviſi Thynnis Delphines, & omnis
Vis violenta Canum, Galeique, horrendaque Cete:
Hos contra veniunt animoſius, & fera Thynni
Miſcent bella, odiiſque acuunt ferventibus iram.

Delphini, & Thynni pugna.

Verùm Pelamydes perdunt impunè feroces
Delphini, & toto fugientes æquore turbant.
Vidi ego Scyllæa non longè à rupe, canoro
Flumine quà ſalſas deſcendit (1) Cænys ad undas,

Delphini in Pelamydes, qui fugientes in litus exiliunt.

Trinacrium contra litus, viridemque Pelorum,
Plurima Pelamydum velocibus agmina pinnis
Delphinas fugere, & Delphines præpete curſu
Ponè ſequi: toto fervebat gurgite Nereus.
At quoniam pelago refluente, æſtuque feruntur,
In procurva ruunt inviti litora, ubi omnis
Stat manus agreſtum raptis ſtipata ſub armis,
Quos magno puer accivit clamore, propinquos
Ut piſces vidit, latèque albeſcere pontum.
Haud mora, vibrantur conti, curvique tridentes
Fuſcinaque, & celeres unci; fitque ilicet ingens
Pelamydum cædes, fuſoque cruore rubeſcunt
Spumantes latè fluctus: proh caſus! & illi
Unà infelices pereunt, ubi litore amico
Perfugium vitæ certum, pacemque petebant.
Uſque adeò loca nulla patent ſecura ſaluti,
Cum miſeros Sors atra premit, urgentque potentes:
Interdum tanto exiliunt è marmore ſaltu,
Ut ſæpè in ſicca manibus captentur arena.
Et binos dextra tum me prendiſſe recordor,
Urbe procul ruri liberrimus otia captans.
Non ſecus Ægæis in fluctibus (1) Aulida contra
Argolici prædam venantur, ut aëra Veſper
Temperat, & rores jam colligit humida Luna.
Armati telis, & multa lampade curvas

Fugiunt, & Thynni, & à piſcantibus facibus territi capiuntur. *Oppianus.*

Stipantur juxtà ripas: Delphines ab alto
Pelamydas, pavidoſque fugant ad litora Thynnos.
Attoniti hinc face, Delphinis & agentibus illinc,
Spontè ruunt in terram, inviſaque ſaxa Cybiæ,
Inque manus piſcantum, & vitam in litore ponunt.
Non ſecus, ac timidi lepores, damæque fugaces

(1) Calabriæ promontorium contrà Pelorum, *la coda della Volpe*. Vide IV. Naut. (2) Boeotiæ Urbs in Euripo ſita contra Chalcidem (*Negroponte*,) quæ tota interiit.

In prædam ceſſere, truces cùm tergâ Moloſſi
Hinc ſua dente premunt, illinc clamore ſecundo
Summa catervatim venantes ſydera pulſant.
Confeſtim citò piſcantes haſtilia torquent,
Atque neci dedunt: cæſi mox piſcis opimam
Dant partem ſociis Delphinibus, æquore ſummo
Qui prædam intenti expectant mercede laboris.
Ni faciant, illi diſrupto fœdere nunquam
Amplius Eubœæ cogent ad litora piſces.
At non Delphinis, quanquam per ſalſa ſuperbi
Æquora ſe dominos jactent, regesque natantum,
Ceu Leo per ſaltus ſylvarum, umbroſaque regna,
Exiguus labor eſt, Amiæ cum fervida fortes
Bella ferunt, campis & congrediuntur apertis.
Ergo ubi conſpiciunt lato Delphina profundo
Agminibus procul è ſociis, caſtriſque vagantem,
Dant ſignum: ſubitæ veniunt ad ſigna cohortes,
Stipaturque atrox Amiarum exercitus: & ceu
Arduus in turrim denſa teſtudine miles
Irrumpit, glandesque jacit, & miſſile fulmen:
Non aliter contra Delphinum examine multo
Audaces currunt Amiæ, pugnantque feroces.
Principio Delphin interritus excipit agmen,
Nec numerum quidquam curat: cęditque, fugatque
Nunc hanc, nunc illam: ſed cum videt undique circum
Denſari hoſtiles acies, cingique corona,
Seque unum innumeras contra pugnare catervas,
Segnitiem pellit de pectore, fitque periclo
Fortior: intendit vires, & duplicat iram.
Aſt Amiæ circum glomeratæ morſibus illum
Diſcerpunt, duriſque affixæ dentibus hærent:
Hæc caput arreptum tenet acrior, illa tenaci
Stat rictu defixa genis: vorat aſpera lumbos
Altera; & hæc pinnis ſuperincumbat: illa biſulcam
Apprendit caudam violenta, fugamque retardat:
Hæc ſubtus ventrem depaſcitur: illa ſuperne
Molle vorat dorſum, fuſoque in ſanguine gaudet:
Eque jubis pendent iſtæ, cervicibus illæ:
Ira omnes, rabieque, atriſque furoribus actæ.
Qualiter, ingenti procerum ſpectante theatro,
Emiſſi in taurum pugnaces agmine denſo
Ore canes ineunt certamina: fervidus ille
Aurem dente petit, prenſamque tenacius ipſa
Forcipe multus habet: ſaltu velocior alter
Subſilit in collum, mediusque in cornua ſidit:

Mira, atque acer-rima Delphini, & Amiarum lucta. *Idem Auctor.*

Alter

Alter & in dorſo ſubſedit, & ore cruentat:
Subter & hic rabido lacerat palearia morſu.
Fervet pugna: ſtrepitque favens pleno ore theatrum.
Multiplici interea diſciſſus vulnere Delphin,
Efflat anhelus aquam vehementius, & vada turbat
Ore fremens, fibrisque furens exæſtuat imis.
Nunc infanda gemens ſalit æquore, nunc freta rurſus
Ima petit: medioque ruens ceù gurgite turbo
Volvitur, ingentemque ciet clangore procellam.
Subſilit interdum è ſpuma, ſi forte feroces
Excutiat cervice feras, & liber in altum
Antevolet, ſociiſque fuga ſe reddat: at illæ
Ore tenent ſtricto, nec vi captiva remittunt
Membra, venenatis at dentibus acrius hærent.
Et ſubeunt, ſubeunte fretum, rurſusque ſub auras
Dum reſilit, ſimul exiliunt: mirabile viſu,
Deſuper apparet monſtrum de marmore tolli:
Scilicet è niveo Delphino, Amiisque creatum.
Difficiles adeò adnexæ, rictuque tenaci.
Et ceù multa cutem ſi fortè apprendit Hirudo,
Ægris impurum membris hauſtura cruorem,
Nonniſi cum fuerit toto exaturata relinquit.
Haud ſecus immanes Amiæ, ni parte revulſa,
Quam priùs apprenſam morſu tenuere potitæ,
Demittent captum: qui mox certamine tanto
Defeſſus, primùm ut vires, animumque recepit,
Inſana inceuſus rabie, ceù ventus in hoſtem
Irruit, horrendamque ciet ferus undique ſtragem.
Illæ diffugiunt trepidæ: premit iſtæ fugaces:
Et meritas Amiis pœnas, cædemque reponit.
Cuncta vorat, ſatiatque iram, ventremque ſaginat.

Delphini victoria.

Sed me victoris vocat altera palma: Feroci
Eſt cum Niliaco Crocodilo nobile bellum
Delphino, & cæſo ſurgit victoria major.
Eſt Delphin Nili regi infeſtiſſimus hoſtis:
Hoſtis ut hic hominum duriſſimus. Horrida viſu
Bellua, quà Libycos non turpior altera campos,
Vaſta nec Ægypri per ſtagna voracior errat.
Nam campos, & ſtagna ferox terroribus implet.
Olli vis ingens, & non ſuperabile robur:
Nec minor eſt animis audacia: lataque duris
Terga rigent ſquamis, eſt & duriſſima cervix,
At totum latè ferro impenetrabile corpus.
Unguibus incurvis, & dente armatur adunco,
Horrendamque movet caudam, rictuque tremendo

Ejuſdem cum Crocodilo pugna, & ut illum cedat.

Infandam miſeris ſtragem, cædemque minatur.
Hanc tamen ingentes animos, & pectora verſans
Non prædæ incenſus ſtudio, ſed laudis amore,
Aggreditur Nilo Delphin generoſus in ipſo:
Sit prono invalidus licet ore, levique recinctus
Thorace, & levibus pariter circumdatus armis.
Ergo maris magni fluctus egreſſus, in altum
Irrumpit Nilum, conſpectoque eminus hoſte,
Ingenti fertur curſu, ceù fulmen: & olli
Ut propior, ſeſe pronum ſubmittit, aquoſi
Gurgitis ima petens, fauceſque evitat hiantes;
Atque fugam ſimulans primo ſe ſubtrahit ictu.
Perſa velut, patriis cum jam Romanus in armis
Acer ad Euphratem movet agmina, ſe citus abdit
Luſtra inter fugiens: latus hinc petit inde reverſus,
Incautumque ferit jaculis, latèque cruentat.
Ergo imo rediens fundo conſurgit, & alvum
Invehitur contra veniens inopinus: acutamque
Erigit è tergo ſpinam, qua mollia ventris
Protinus incidit: reliquo nam corpore monſtrum
Ipſe vel incaſſum pulſaret acinace Maurus,
Aut immortali facta ex adamante ſecuri.
Vertitur extemplo præciſo bellua ventre,
Horrendùm ſtridens, refugitque in vorticis undam;
At Delphin medio geſtit ſub flumine victor,
Mox redit in pontum feſtivus. At æquor apertum
Qui timidi contra fugiunt, cæciſque ſub antris
Se ſe abdunt? ſignata pedum veſtigia noſco.
Nec fallor: turpes dant terga fugacia Phocæ,
Cæruleus quibus eſt (1) Aries inimicus: anhelo
Aëris immenſi molem qui ſorbet hiatu.
Aries Phocam aëris afflatu enecat. Quæ mox lethiferis emiſſa è naribus aura
Ocyus ingenti flatu, velut acta ſagitta
E nervo contorta, volat; quo bellua telo
Imbelles cædit Vitulos, atque aëre perdit.
Aëre quo vitam mortales vivimus omnes:
Fitque eadem lethi, fuerat quæ cauſa ſalutis.
Namque ubi conſpecto fugere è fluctibus hoſte,
Inque latebroſo ſe celavere receſſu
Imbelles vituli, tunc retrò impunè ſequutus

In-

(1) Qui, qualiſque ſit non liquidò conſtat: Bellonius ex Aſellorum genere facit: alii monſtrum inter cete ſtatuunt: hiſtoriam verò Ælianus narrat.

Digitized by Google

Inſtat, terga premens Aries, juxtàque repoſtum
Stat ſpecus, hoſtis ubi latet abditus, atque tenet ſe.
Hic intermedium bibit auribus aëra longis:
Aſpiratque iterum, & Phocas transverberat aura.
Icti fulmineo Nepodes velut ære, fugaces
Se cito proripiunt, & inania ſpicula vitant.
Antra ſed egreſſi, dulcem ſub lumine vitam
Deponunt miſeri: nam dentibus advolat uncis
Continuò, tenerosque Aries petit, & vorat artus.

At non ſe, magnæ quanquam, tutantur ab Orcis
Balænæ: miſeris ſpes una evadere curſu,
Atque profunda maris loca tuta inquirere, quà ſe
Vertere, & immenſo poſſint defendere ponto.
At contra rigidis occurrunt dentibus Orcæ:
Seque fugæ celeri certant opponere ſaltu,
Inque vada impellunt, ſyrteſque, & ſicubi denſæ,
Anguſtæque rigent cautes: hic pondere ſegnes,
Invalidaſque petunt alacres, & cæde cruentant:
Semineceſque viris prædam ſub litore linquunt.
Interdum inſanæ catulos ante ora parentum
Dilaniant, rabidove recidunt gutture mammas.
Interea velut irato ſibi prælia ponto
Spectantur: nullis & agentibus æquora ventis,
Tot violenti ictus, & creber anhelitus undas
Evoluunt, quot nullæ unquam movere procellæ.

Orca Balænam vi ſuperat.

Sed jam terribili prorumpit fronte Zygæna,
Spumoſaſque acies fera devorat ore biſulco.
Ah! peſtem miſeris Di piſcatoribus illam,
Si qua, precor, pietas, defendite: namque per omnes
Bacchatur fera ſæva, nihilque impunè relinquit.
Ac velut iratus prætendit cornua taurus,
Vi quibus ingenti pollet, cædemque minatur:
Sic obnixa furit bijuga cervice Zygæna.

Zygenæ furor, & vis.

Eſt & fluminea Glanis bellator in unda
Maximus, inque omnes fert horrida bella natantes:
Serratoque ipſos piſcantes dente laceſſit.
Non ſecus in piſces furit audaciſſimus omnes
Lucius, & Pagrum (1) Brinthus necat: inque voraces
Bacchantur Mulli Lepores, & funere plectunt.
Nobilis Antaceum, roſtroque Acipenſer acuto
Germanum inſequitur, totoque expellit ab Iſtro.

Et Glanidis.

Et

(1) Qui & Brenthus, è Mergorum genere: illius autem in Pagrum odium Philes tradit.

Et Zigam celeri curſu inſectatur in (1) Albi:
Antevolat fugiens tamen illa citiſſima pinnis.
Cærulei Anguillis intendunt prælia Cervi,
Atque leves Lutræ, & ſtellatis Ardea pinnis.

Lampetra Salmones vexat.

Lubrica veloces roſtro Lampetra biſulco
Salmones impunè ſecat, cum, Doride ſalſa,
In dulces fluviorum undas redicere, relicta.

Quos & Hirudo perdit.

Parvula quin etiam Salmones vexat Hirudo,
Dum fluvios Æſtate vagi fervente recurrunt.
Hæc nimio, ut perhibent, calefacto ſanguine motu,
In penitis maleſana lues progignitur extis.
Interdum totas qua depaſcente medullas,
Magna dolent, ſtimulisque intus mordacibus acti
Stagna per, & fluvios errant ſine lege furentes:
Et quatiunt ſeſe pinnis: ſaliuntque, ruuntque,
Eructantque undas, ſpumaſque in gurgite voluunt.
Seque petunt iterum, & medio bacchantur in alveo;
Quò tandem totis exhauſti viribus omnes
Diſpereunt, caſſique appellunt lumine ripis.

Oeſtrus Ziphias, Thynnos, & Delphinos exagitat.

Eſt etiam ille malus Ziphiis pugnacibus hoſtis,
Quique leves Thynnos depaſcitur, inque feroces
Delphinas graſſatur, (2) Aſilum nomine dicunt
Romani, veteres Oeſtron dixere Pelaſgi.
Qui licet exiguo ſit corpore, mollis & inſtar
Creſcat Araneoli, ſtimulo tamen horrida magnis
Piſcibus arma ciet, vexatque impunè ſub alis.
Inque necem vel ſpontè trahit violentus ad unum:
Dum torrens Canis exoritur (Canis acrior ortu
Peſtis acerba furit, ſpargitque immane venenum)
Thynnida (3) cum Gladiis, & cum Delphine laceſſit:
Inque latus ſpina ſubter quà cærula pellis
Mollior, intorquet furibundo ex ore ſagittam:
Infixaque hæret lateri crudelis Aſilus:
Ac teneros artus exugit ab uſque medullis.
Aſt illi jaculis, & duris morſibus icti,
Exacuunt iras, rabieque armantur in hoſtes.
Nam fruſtrà mucrone petent, vel dentibus Oeſtron,
Ergo acti furiis, irritatique dolore

Cæ-

(1) Germaniæ fluvius *Elba*. (2) Vermiculus hic eſt, inquit Ariſt. qui hiſtoriam narrat, effigie Scorpionis, magnitudine Aranei, qui tanto illos infeſtat dolore, ut ſæpè ſeſe interimant. (3) Thynnus; accipitur tamen pro Thynno fœmina, ut habet Athenæus.

Digitized by Google

Cæruleas quatiunt alas, & corpora jactant:
Turbataſque movent undas, latèque per æquor
Bacchantur, tanto poſſint ſi fortè tumultu
Affixam ſtimulo lateri depellere peſtem.
Incaſſum tamen ira: latus tenet aſper Aſilus,
Et tantum radiis torquet mordacibus artus,
Ut perdant ſeſe miſeri, impulſique dolore
Ad ſcopulos caput allidant, vel præpete jactu
In molle inſiliunt perituri litus, ubi ipſa
Præſtat cum vita citiùs finire dolorem.
Non ſecus ac Silari ripas, & flumina circum
Oeſtros agit armenta, & acutis ictibus inſtat
Acrius atra lues: totis exterrita ſylvis
Illa ruunt percuſſa: ſonat mugitus ad auras
Plurimus, horrendoque aſſurgunt murmure valles,
Plangit & Alburnus, ſylvæque, & ripa Tanagri.
Mugilibus ſtimulo pariter metuendus acerbo
Ater Aſilus erit, cum ſurgens Iſidis aſtrum
Incipit orbe vagos ipſo cum Sole labores:
Nam tunc inſequitur victor, fixusque ſub ala
Mordet acu, & dulces morſu depaſcitur artus.
Verum lethiferis jam me pugnata ſagittis
Bella vocant, mirumque latens in cuſpide robur.
Sunt qui torpore armantur, pugnantque veneno,
Inſignique dolo fallunt impunè natantes.
Veloces veluti Parthi, Medique fugaces
Prima leves ineunt viroſis prælia telis:
Atque dolis, ferro nequeunt ſi vincere, fallunt.
Prima venenatis Torpedo armata ſagittis
Aggreditur piſces audax, quoſcumque per æquor
Aſpicit ire vagos, radiiſque emittit ab ipſis
Turpe veneficium, turbataſque inficit undas:
Inficit & piſces torpore, fugamque retardat.
Protinus amittunt ſolitum ſtupefacta vigorem
Membra, rigentque omnes concreto ſanguine nervi:
Immotique greges ſteterunt: velùt invida ſi quem
Theſſala corripuit cantu: ſtetit ilicet ille
Attonitus: ſubitò nec ſe ſubducere curſu:
Nec vi, nec telis potis eſt inſurgere in hoſtem.
Succeſſu tùm læta, morantem plurima rictu
Occupat, & multa torpentem cæde cruentat.
Sæpius alato potitur ſic Mugile victrix,
Quamvis per vitreos repat lentiſſima fluctus.
Nonnunquam caſſo ſimilis diſtendit arena
Corpus, & optatos ſimulat ſe carpere ſomnos:

Torpedinis vis ſtupefaciens. *Plinius*, & *Gilius*.

Quo piſces aſtu occupat.

Ignari

Ignari verùm ut ſubeunt vicinia piſces,
Infandum toto diffundit pectore virus,
Ut mirè torpor inſinuetur. Torpentesque necat morſu, ventremque ſaginat.
Præterea, mirum, per retia rara, levesque
Inſinuat citò per naſſas, ferrumque venenum:
Inque manus piſcantis agit, vincitque rigore.
Non ſic per ſtipulas veloci murmure flamma
Serpit, vaſta trahens latis incendia campis:
Ut circumfuſo diſpergitur aëre virus
Omnia pervadens, & frigore perdit acuto.
Sed jam, quo Trojæ periit vaſtator Ulyſſes,
Trigonis virus. Plinius, Ælianus. Trigonis horrendæ ſubit immedicabile telum.
Lethiferæ in caudæ medio conſurgit acutus,
Serra velut, radius, dura qua cuſpide Trigon
Impetit, atque ictu jacit irreparabile virus.
Quod è ſpina piſces necat. Ergo occulta latens ſcabro ſub pumice nantes
Dum ſpectat propiora greges, jacit arma, ſimulque
Peſtiferum emittit virus, prædaque potitur.
Non ſic Parthorum diro fucata veneno
Spicula, nec Creſſæ tantum nocuere ſagittæ:
Nec quæ fumoſis Liparæ diſtenta caminis,
Cyclopum venere manu, & Styge perlita tela.
Non piſces tantum, piſcatoresque cruentat
Viroſum è viva contortum Trigone ferrum,
Sed cæſa pariter, fama eſt, è matre revulſum
E piſce avulſa ſpina adhuc lethalis. Duritie indomita, & diri virtute veneni
Æs durum, galeasque, ipſumque incidere marmor:
Illius & virides tactu marceſcere ramos,
Delabique comas, ſolidosque areſcere truncos.
Hac rigida memorant viroſæ Trigonis haſta
Telegonum quondam inſtruxiſſe in prælia Circen.
Ah miſer! egregium ſævo mucrone parentem
Illa Ulyſſes interiit. Euſtathius. Inſcius occidit, dum ſparſa armenta per agros,
Et lætos Ithacæ colles, & paſcua luſtrat.
Proh miras rerum ſortes, & Fata Deorum!
Quem maris, & terræ, ſævique pericula Martis,
Totque minæ, & tanti numquam fregere labores,
Una Laertiadem Trigon confecit Ulyſſem.
Ergo tibi, piſcator, erit non ultima cura,
Ne te lethiferis transverberet illa ſagittis.
Verùm (cuncta datum vitare pericula non eſt)
Incautum ſi fortè petat te cuſpide Trigon,
Quæ præſens adhibenda malo medicina, docebo.
Vulcano in cinerem redigens ardente ſagittam
Trigonis: ipſa luem quæ detulit, ipſa ſalutem

Re-

Reſtituet: pulviſque acri conſperſus aceto
Expellet virus, vulnuſque obducet apertum.
Interea ramus dum lethifer igne crematur,
Avulſum moriente jecur de piſce dolorem
Liniet: atque tumor ſubſidet: ſæpè columbæ
Stercora Naïadis reddent perfuſa ſalutem.
Proderit & multo furfur decoctus aceto.

Quæ contra illius venenum ſint medicamina, ex *Plinio*, *Tarentino*, & *Ægineta*.

Præterea Lupus, atque Leo, pictique Dracones,
Atque graves Aquilæ, Squatinæque, & callida Vulpes
Dura venenatis exercent prælia telis:
Et ſtimulis Centrina, fugaxque armatur Hirundo,
Viroſuſque furit ſcrupoſo Scorpius antro.
Et nigro nocet (1) Accipiter, (2) Coccyxque liquore.
At verò Gobii, & Sphyrænæ mitior ira eſt.

Quæque ad Scorpii, Gobiique ictum.

Idcirco tibi ſolerti ſtat mente cavendum,
Ne molli capias (3) pro Perca Scorpion: at ſi
Perculſus (4) ſapies, piſcator, idonea dicam
Quæ medicina malo: diſſecti viſcera Mulli
Admoveas citus, aut illotum ad vulnera plumbum,
Indomitumque igni, vel acetum, vivaque ſulphura,
Et tunſum prodeſt lentiſci imponere vimen:
Magna quibus morbo lenimina. Sed vafer inſtat
Bos tergo, magnaque premit ſub mole natantem.
Ut piſcatorem vigil aſpicit, ilicet imo
Enatat è fundo, totoque incurvus inhæret
Corpore piſcantis dorſo, cheliſque reflexis
Apprimit, aſtringitque tenacior: ille gravatus
Mole Bovis, refluis emergere protinus undis,
Neve haurire valet vitales ætheris auras.
Ergo vitæ aditu interclnſo, deperit æſtu
Piſcator medio, & præda Bos ubere gaudet.

Bovis aſtus, quo natantes occupat. *Oppianus*.

Verùm incredibilis vafræ ſolertia Ranæ,
Quam Piſcatricem noſtri cognomine dicunt.
Ante oculos gemini fallendis piſcibus extant

(1) Olympici piſcatores Milvum vocant *Rondenone*, Hirundinem verò *Rodene*. (2) Coccyx Græcis, qui Lat. Cuculus, noſtri *Cocco*, & *Cuoccio*. (3) Alluſum ad proverbium, quod de eo dicitur, qui optima captans, peſſima eligit. (4) Item adagium olim in Græcia celeberrimum: hujuſmodi caſu natum: cum piſcator concluſis reti piſcibus manum admovens à Scorpio feriretur: ictus, inquit, ſapiam.

Digitized by Google

Extenſique (1) pili in longum, quibus illa natantes
Decipit, & victu tribuit Natura parando.
Ergo, ubi turbato nigreſcunt æquora limo,
Occultat ſe Rana luto, & pendentia fila
Attollit, piſceſque data velut illicit eſca.
Accurrunt illi celeres: trahit ipſa doloſos
Paulatim radios: ignari fraudis in ipſum
Os Ranæ properant piſces, dum pone ſequuntur
Læti eſcam: preſſo tunc Rana citiſſima rictu
Apprimit, atque avido confeſtim gutture mandit.
Non ſecus ante fores fraudem molitur opertam
Ingenuus puer extremo ſub limine portæ
Intendit latè caſſes, & plurima circum
Grana jacit, pellecta quibus dum plumea turba
Approperat prædæ ſtudio, tunc ille reducit
Ad ſeſe caſſes: ſubit hæc tunc inſcia textum,
Et dulcem menſis eſcam captiva miniſtrat.
Sic etiam volucres, ſi vera eſt fama, Ceraſtes
Decipit, atque dolo ventrem felicius explet.
Hac ipſa, ut perhibent, prædatur Sepia fraude,
Et Pulcher Cœli dictus de numine piſcis.
Non hîc prætercam quo Sepia ſæpius aſtu
Piſcantum ex oculis ſubducitur: impiger adſtat
Cum puer, & ferrum jam jam miſſurus acutum eſt,
Confeſtim nigrum diffundit ab ore venenum,
Quo nitidas perturbat aquas, vitatque natantes.
Nativum interdum variat mutata colorem,
Oſmylus ut, ſimiliſque jacet firmiſſima ſaxo:
Et lapidis ficta pueros ſub imagine fallit.
At ſi ſquamiferûm cunctas percurrere fraudes,
Præliaque, & dulces voluiſſem dicere amores,
Immenſum creviſſet opus, nec vos mihi, Muſæ,
Carmina tot faciles, authorque dediſſet Apollo.
At precor hoc unum ſaltem memorate canenti.
Quis Deus hæc nobis primus monſtravit, & alti
Oceani vix nota Diis arcana retexit?
Namque hominum non hæc inventa fuiſſe putandum eſt.
Vir fuit Euboica genitus Colomelide Nympha,
Quæ dulci inſignis cantu, fidibuſque canoris,

Ranæ mirum ingenium ad fallendos piſces. *Tullius, Plutarchus.*

Sepiæ, Polypique aſtutia.

Quæ-

(1) Sic Ariſt. vocat appendices quaſdam, quarum extrema craſſis globulis præpilantur, ſurguntque ante oculos. At Plinius cornicula appellat; ait enim: eminentia ſub oculis cornicula turbato limo exerit.

Quæque inter reliquas Acheloidas una ſuperbo
Præſtabat formæ cultu, flavoque capillo.
Aſt illam Oceani conjux Saturnia Tethys,
Oderat, & toto conata expellere ponto eſt;
Oceano quoniam conjuncta ſub Anxio alto
Sanguine divino puerum ſuſceperat Idam.
Quem Dea per virides actas Crateris, & inter
Muſcoſos aluit ſcopulos, & ſcrupea ſaxa.
Hic illum cantu, cythara que inſtruxit eburna:
Quæque forent piſcoſa magis freta, quæque regendis
Opportuna dolis ſtatio: quibus oſtrea ſaxis
Plurima, quaque uda corallia rupe venirent:
Et Sinveſſano naſſas compingere junco,
Ac lentum calamo docuit ſubtexere linum.
Sed cum jam puer undecimum tranſegerat annum,
Et poterat remis agitare per æquora cymbam,
Ac verſare hamos, & retia, ſedula mater
Artes piſcandi varias, durumque laborem
Erudiit, multoque inſignem reddidit aſtu,
Quò pelagi poſſet verſutam fallere gentem.
Illa ſed in primis charæ ſtat cura parenti,
Scilicet ut mores, fraudesque, & prælia, & arma,
Et dulces nexus animorum, & fœdera certa
Diſceret undoſæ gentis puer; unus ut omnem
Victor Olympiacam poſſet ſuperare juventam.
Ergo illum chari ducit genitoris ad ora,
Naturam ut doceat gnatum, ingeniumque natantum.

Idæ Fabula. & qua primum ratione piſcium mores detecti.

Trans Gades Libyam contrà, quà cœlifer Atlas
Immenſos humero Stellarum ſuſtinet orbes,
Stat domus Oceani nitido pellucida vitro,
Et centum geminis ſurgit ſubnixa columnis.
Fulgurat ex hyalo tectum, niveaque coruſcat
Cryſtallo paries, cardoque adamante renidet
Plurimus, & fulva radiant ab iaſpide poſtes:
Marmore ſtrata nitent Pario: ſed cœſa columna
Marmarica de rupe, nigriſque interlita punctis,
Et ſparſim minio, & ferrugine ſplendet Eoa.
Deſuper apparent tecto depicta ſupremo
Æquoraque, ſcopulique, ſonoraque litora fluctu:
Et quæcumque vago paſcit ſub gurgite Proteus:
Educat & vaſtis in fluctibus Amphitrite:
Omnia nativis rerum ſpirantia ſignis.
Flumina cryſtallo in ſolida cœlata coruſcis
Parietibus latè apparent, rivique ſonantes.
Hic Licus, hic Phaſis redimiti cornua muſco

Oceani domus deſcribitur.

Undoſa ſub rupe ſedent, verſantque fluenta:
Populeasque inter decurrit lætior umbras
Eridanus, flavoque ſonans it flumine Crathis,
Vulturnusque, Hypanisque, & magno turbidus alveo
Aufidus, avulſasque ferens cum gurgite quercus.
Mirum opus, atque Deo dignum, Nereoque Magiſtro:
Nerea nam perhibent fabricaſſe immania templa,
Cunctaque cryſtallo miris cælaſſe figuris.
Hùc Dea cæruleis invecta per æquora bigis,
Tyrrheno procul è ponto cita tranſtulit Idam.
Ut vitreo puer è curru delapſus, & alta
Oceani ingreſſus palatia, conſtitit ipſo
Limine in undoſo, patrisque nitentia templa
Miratur, magnamque domum, ſolidasque columnas:
Atque ingens miratur opus, operisque laborem,
Et picturatum viva ſub imagine tectum.
Ut ſtetit aulai in medio Dea, cernua magnum
Fluviorum patrem Oceanum, regemque natantum
Confeſtim unà cum puero veneratur. Amicam
Excipit Oceanus Divam, blandisque profatur
His orſus dictis: Quis te, pulcherrima Nympha,
Finibus è patriis per tot freta cærula vexit,
Et procul Herculeas deduxit ad uſque columnas
In mea tecta? ſinus emenſa interrita tantos
Tethyos undivagæ, puero quidnam petis iſto?
Fare age: fixus adhuc amor eſt. Cui talia contra

Colomelidis ad Oceanum Oratio.

Diva refert: Hic ille tuo Rex magnus aquarum
Sanguine conceptus puer eſt pulcherrimus Idas.
Conjugioque tuo quondam dignata ſuperbo,
Quem poſtquam Ænariæ peperi ſub rupe repoſta;
Ipſa ego per virides actas Crateris & undas
Nutrivi, & numeros, & carmina blanda, fidesque;
Et varia edocui, piſcantis munera, & aſtus.
Verùm ne patriis fraudem virtutibus, illum
Ad tua tecta tuli; doceas quæcumque natantum
Sit natura, genus, connubia, prælia, & iræ.
Si qua tibi reſtant monumenta, & gratia facti.
Quin decet & Divis genitum majora doceri,
Atque humiles hominum ſe ſupra attollere ſortes.

Oceani ad illam reſponſio.

Hæc dedit: & Regni contra Rex magnus aquoſi
Hæc reſponſa refert: Faciam, formoſa, quod optas,
Et regnatorem decet æquoris: omnia diſcet
Egregius puer undoſi ſecreta Profundi.
Dixit: & extemplò paſtorem Protea juſſit
Acciri, ſparſumque mari compellere in unum

Squa-

Digitized by Google

Squamigerum genus omne. Throno mox Divus eburno
Deſcendit, Diamque unà, puerumque reducit
In mille intertexta nitentibus atria conchis,
Turbinibusque (1), (2) Aulisque, & purpureis (3) Neritis.
Hìc ubi cæruleo conſpergit limina rore,
Crebraque ſubſiliens placido ſonat unda ſuſurro,
Conſtitit ante aditum Nymphâ Deus, & puer Idas.
Hinc, atque hinc denſo glomeratæ Najades Orbe,
Et circumfuſæ N reides, & Thetis ipſa
Adſtarunt, lætaque Deos cinxere corona.
Et jam turrito ſcopuli de vertice paſtor
Ingenti Proteus inflabat murmure concham,
Cærulei ſpumoſa vocans ad tecta tyranni
Diſperſas pelago gentes. Vix murice ab alto
Inſonuit cantu cava buccina: protinus omnia
In turmas, aciesque ruunt ſquamoſa natantum
Agmina diverſis è fluctibus: ultima mundi
Qui vada Hyperboreo currunt ſubjecta Trioni:
Quique ſecant Indi maris æquora, quique repoſtæ
Ammerices luſtrant piſces freta ditia gemmis:
Quique Erythræa colunt flaventibus æquora baccis:
Et fluctus qui, Perſi, tuos tenuere rubentes:
Quos & clauſa Thetis gremio fovet, Joniumque,
Adriaque, & Pontus cum turrigero Ægæo.
Haud mora fit, denſis coëunt examina ſignis,
Muſcoſosque tenent ſcopulos, & Protea circum
Agglomerantur: aquis candent ſpumantibus undæ.
Ac fremitu immenſo venientum totus ab imo
Gurgite ferveſcit pelagus, latèque remugit.
Non ſecus ac rauco ſtrepuere ut Martia cantu
Claſſica, confeſtim ſonitu pulſata moventur
Caſtra, ruunt acies, ardentesque ære manipli:
Magnaque denſati ſtipant tentoria regis.
Aſpectu puer inſolito conterritus hæſit,
Atque pedem, ſecura petens, referebat in arcem;
Cum divina parens, his orſa morata timentem eſt:
Ne timeas, Tyrrhene puer, quæ maxima ponti
Monſtra vides, Patris imperio, nutuque reguntur:
Neve Diis inferre malum permiſſa poteſtas.
Siſte gradum, Vatique animos adverte docenti:
Mira quidem populi diſces arcana marini
Hac ignota tenus, legesque, & prælia gentis:

Proteus in unum piſces cogit.

Quæ

(1) (2) (3) Concharum ſpecies, de quibus lib. VIII. agemus.

Quæ te ſcire decet, quondam & meminiſſe juvabit.
Et jam diverſas acies, atque agmina Proteus
Ordine quæque ſuo vitreis procedere campis
Juſſerat: ipſe cavo deſpectat ſingula ſaxo.
Ac velut, hybernis primo cùm Vere relictis,
Magnanimus campo Lotharus ſeſe intulit, & ſe
Accingit bello, ſociosque in prælia poſcit:
Stat ſublimis equo, cumuloque aſpectat ab alto
Agmina, dum pulchro procedunt ordine campis.
Quæque ſuas legio fulgentes ære catervas
Explicat, & denſis latè micat horrida criſtis.
Itque ſuis diſtincta notis: vexillaque certis
Intertexta nitent ſignis: nitet omnis in armis
Gens patriis, cunctique ducum poſt terga ſequentes
Æquato incedunt ſua per diſcrimina paſſu:
Helvetii, Cymbrique, bipenniferique Sicambri,
Saxones, & fortes Boii, Illyricique nivoſi,
Germanique, Italique, & pictis Pannones armis.
Haud ſecus æquorei veniebant ordine cœtus:
Quique ſuis ardent ſquamis, & præpete penna.

Piſcium omnium per ſuas ſpecies, turmaſque recenſio.

Prima colorati ducebant agmina Mulli:
Pone Scari, denſoque ibant examine Percæ.
Hinc dextra Synodontes aquam, Fabrique ſiniſtra
Findebant curſu celeres: hos inter, & illos
Tollebant medio Pagri capita ardua criſtis,
Et (1) Sparus aurata fulgens cervice, rubræque
Phycides (2), atque Sudes, mixtique (3) Synagrides Orphis.
Indè ſequebantur Sargi, Blenniqne, (4) Lyræque:
Et fulvo ardentes auro, ſquamisque coruſcis
Umbræque, Auratæque, & Julides, atque (5) Cinædi:
Et Melanuri, aliique tenentes ultima ſigna
Squamigerûm, totumque Aphyarum ignobile vulgus.
Jam læves acies properabant: prima nitentes
Agmina Trachuri implebant, Rhombique, Bovesque,
Ac nigris Coraces fulgentes tergora ſignis,

Et

---

(1) Neap. *Sparaglione*, Romæ cum Sargis, & Auratis confunditur, Maſſiliæ, & in Liguria *Sparlo*, & *Sparallon*, Hiſp. *Spargoil.* (2) Ab Olympicis piſcatoribus audio vocari *Cannuſa*. (3) *Prajo* noſtris, eſt autem capite duriore, & latiore, corpore verò veluti circino circumducto.

(4) Dicitur etiam Romæ *Peſce Forca*, nobis *Forcato*, Squamis veluti cataphractus, & hinc per antiphraſim *Mal armato*. (5) Fortaſſe erit, quem Olympici vocant *Maſrone*.

Digitized by Google

Et (1) Clarias incana, (2) dicataque turba Lyæo.
Poſt pingues ibant Soleæ, Milviqne rapaces,
Et Cithari, Rajæque, voracique ore Dracones:
Quos inter teretes findebant marmora Scombri:
Ranæque, & variis Torpedo plurima punctis,
Atque nitens maculis, & verſicoloribus aſtris.
Jamque ſecunda greges claudebant agmina læves,
Cum gravibus ſubeunt armati protinus armis,
Ac ſua cæruleæ ſectantur ſigna cohortes:
Ardentes minio Cancri, fuſcique Paguri,
Et Squillæ inſignes villo, roſeæque Locuſtæ,
Stipatusque ibat Leo plurimus, atque Elephanti.
Hic ſonus exoritur magnus, fremit omnis aquarum
Campus, & in tractis caneſcunt æquora ſulcis:
Ingentes acies, ingentia corpora denſis
Ordinibus glomerata, vado ſpumante, ruebant.
Hi nivei Delphines erant, Thynnique fugaces,
Orcynique graves, ſpiſſoque examina cœtu
Pelamydum, rapidique Canes, turpesque Zygænæ:
Quas inter longo Ziphiæ mucrone ſequuntur,
Haſtatumque cient agmen: diſcrimine parvo
Turpes immenſo veniebant corpore Phocæ,
Et Vaccæ maris Æthyopum, Ammericique Manates:
Piſtresque, Serræque, & duræ dentibus Orcæ:
Epotumque vomunt patulis è naribus æquor,
Ingentemque cient ſpumam: poſtremaque claudunt
Agmina Phyſether cum turrigeris Balænis.

Interea longo dum vadunt ordine turmæ
Squamiferùm, varioque ſonant diſciſſa natatu — *Qui dum per legiones incedunt, illorum mores Proteus, legesque docet.*
Marmora, muſcoſo ſcopuli de vertice Paſtor
Et ſtudia, & mores cunctorum, & prælia, & iras,
Ingeniumque, doloſque, & dulces dicit amores.
Auribus illa puer ſpumoſo in margine ſidens
Attentis bibit, & memori ſub mente recondit.

Verum ubi poſtremis abierunt agmina ſignis,
Dicendique Deus finem dedit: ilicet alto
Exiliit ſaxo, & vitreis caput abdidit undis,
Poſt armenta cito feſtinans ire natatu.
At Dea cum dignas ſubmiſſo pectore grates
Cæruleo egiſſet tanto pro munere Regi,

Con-

---

(1) Pro Callarias metri cauſa. (2) Bacchus piſcis Baccho Sacer: ex Aſellorum genere eſt; non verò Mugilum, ut vult Plinius.

Digitized by Google

Confeſtim celeres ſpumoſa ad fræna jugales
Ire jubet, Calpeque retro: Atque Atlante relicto,
Europam propter puero comitata recurrit.
Inque ſinus ingreſſa legit quæ ditia (1) Pœni
Rura tenent: Malacæque urbem tranſmittit: & altum
Oſtendit puero (2) Caridemi culmen opaci.
Et quæ (3) Carthago fuerit, quibus illa Latinis
Expugnata armis memorat, terraque, marique:
Percenſetque duces, & quo ſub Conſule capta.
Quæ dum comemorat, dites transvectus (4) Alonas
Jam raucum currus (5) Sucronem præterit, & jam
Litus adit, ſteterat quondam quà celſa Saguntbus,
Quam Tyria cecidiſſe manu Dea dicit, in Urbe
Dum lentos diverſa tenet ſententia Patres.
Hinc & prætervecta, ſecat ſpumantis Iberi
Læva amnem, (6) Lunæque altas in montibus arces:
Et geminas dextra Balearidas ante relinquit.
Mox (7) Veneris delubra videt, celſamque Pyrenen,
Atque ſinum ſcindit ſpumoſa per æquora Gallum:
Quàque docet puerum Rhodanus delabitur, & quà
Maſſiliæ magno ſeſe curvamine portus
Pandit, inacceſſas & vertice detegit arces.
Et jam litoreæ procul advenientibus Alpes
Apparent, ſurguntque jugis ſuper aſtra nivoſis.
Hic lævum Dea pulchra latus perſtringit, & inde
Præterit (8) Auguſti, biga properante, Throphæa.
Heſperiam petit inde, ſonoraque flumina Vari
Nicæaque retrò fugiente, atque arce (9) Monœci,
Divitibus claram populis, luxuque ſuperbam
Oſtendens urbem Ligurum ſic fatur: Apricis
Collibus hanc (10) Genuus poſuit Saturnius urbem,
Imperiumque dedit magnum: nam claſſibus illa
Vecta mari magno fines pervenit Eoos:
Atque Palæſtinos, & Cypri regna ſubegit,
Et Chion, & Lesbon: ſupraque Propontida ſigna
Invexit, Tanaimque jugo ſubmiſit, & ipſos

Cym-

(1) Qui circa fretum in Hiſpania habitarunt.

(2) Hiſp. promontorium *Capo de Gata*. (3) *Cartagena*.

(4) *Alicante* (5) Hiſp. flu: *Xucar*. (6) Lunarium promontorium, & Scalæ Annibalis *Capo Toſa*. (7) Aphrodyſium *Capo Cruez*. (8) *Torbia* urbs in Nicææ (*Nizza*) ditione. (9) *Monaco*. Urbs Liguriæ. (10) Saturni filius, à quo Genuam conditam ferunt.

Cymmerios: nunc ſola tenet tua litora, (1) Cyrne,
Proxima Sardoo quæ cingeris undique fluctu.
Sic mutat Fortuna vices, perituraque regna.
Intereà jam currus equis pernicibus actus
Hetruſcos præter fines vicina legebat
Oſtia, Tibri, tua, & felices (2) Anxuris arces:
Inque Dicarcheas tandem perlabitur oras.
Sic dulces thalami nexus, & prælia, rixæque;
Et ſtudia, & mores primum patuere natantum.
Sed jam lina mari, textosque immittere caſſes
Tempus, & æquoreæ venando inſiſtere prædæ.

(1) *Corſica* Inſula. (2) *Terracina*.

HALIEUTICORUM

LIBER QUARTUS.

HACTENUS undivagæ mores, & nomina gentis:
Nunc artes, Neptune, tuas, tua, maxime Nereu
Dona canam; primi nam vos demittere naſſas,
Et medias linum docuiſtis ſolvere in undas.
Quare agite, & certum ſpirate in pectora carmen,
Ut piſcandi artes, quæ ſint, quæ cura adhibenda,
Quique dolus, quo falſa cadat gens ſquamea ponti,
Diſcat Olympiaca ſolers piſcator in acta.
Inprimis multæ ſunt piſcatoribus artes,
(Variæ piſcandi artes.) Inſidiæque, dolique, vagas quibus æquore prædas
Venentur, dulcemque ferant mortalibus eſcam.
Ac veluti in ſylvis non venatoribus unus,
Sed varius labor eſt, intricatusque. Profundos
Hi circùm longà ſaltus indagine cingunt,
Includuntque feras: alii loca pervia, quà ſe
(Ut venandi variæ ſunt.) Solicitis agiles impellunt curſibus apri,
Objectu armati claudunt, ſtipantque corona:
Inſiſtunt alii curſu, & præeunte canum vi,
Per montana leves, & per ſylvoſa locorum
Veloces agitant lepores: hic retia ſummis
Applicat arboribus ſubter frondoſa, vel inter
Herboſos tendit campos: hic caſſe volantes
Captat aves: lentum ſpargit per gramina viſcum
Alter, & optatam gaudet ſe fallere prædam.
Non ſecus æquoreas inter piſcantibus undas
Eſt varius, multusque labor, fugientia ſemper
Per longas maris ambages, cæcosque meatus

Lu-

Digitized by Google

Lubrica Squamigerûm ſectari examina curſu,
Et captare dolis, ſparſoque includere lino.
Hic calamo, inſidens ſcopulo piſcator aprico,
Quæſitas avidis immittit piſcibus eſcas,
Incautosque hamo venientes fallit acuto.
At piſcoſa alii per litora, perque ſonantes
Fluviorum ripas, mediove in gurgite ſolvunt
Cæruleos caſſes, onerataque retia plumbo:
Eque mari piſces quæ mox ducentia ducunt.
Hi pelagi virgulta inter frondoſa recondunt
E (1) Sinveſſano contextas vimine naſſas.
Arma illi, & duris exercent prælia monſtris:
Hi noctu nitidis perluſtrant litora flammis,
Explorantque freti loca cæca, & ſubdola ponti
Decipiunt armenta, feruntque ad litora prædam.
Sunt diverſa ſimul piſces fallentibus arma:
Quæ ſolers prius expediet piſcator, & illa
Quo formanda modo paucis, adverte, docebo.
Qui prædas tremula perquirit arundine, tortum
Multiplici è pilo radium ſubtexat equino:
Aſt alii è ſpartho faciant, reſtivè retorta,
Qui grandes cupiunt hamis comprendere piſces:
Quique agitare gravi ſueverunt agmina ferro,
Hi bifido armentur telo, durove (2) tridente.
Et longum capulo, lentumque haſtile reponant;
Ocyus ut dextra vibretur fuſcina, & ipſos
Veloces certo piſces transverberet ictu.
At labyrintheis ſi forte erroribus udam
Prendere amas prædam, facilemque impendere curam,
E junco caſſes, & vimineos labyrinthos
Intexes cono ſimile, cui vertice ſummo,
Intus ut imponas eſcam ſit circulus, utque
E naſſa incluſum valeas educere Mullum,
Aut nitidum ſquama Pagrum, Liparimve, Lyramve,
Et fundo ex imo pariter tibi conus in auras
Aſſurget medius, medioque in vertice coni
Os etiam ſpiſſis intexes undique juncis,
Qui proni interius flectantur, ab æquore piſcis
Cum cœcum, illectus præda, ſe trudit in antrum:
Inde fugam prohibere queant, cum paſtus in altum

Variæ piſcandi armamenta.

Hamus.

Fuſcina.

Naſſæ.

Tt 2 Liber

(1) Sinveſſa *Seſſa*, unde optimum deportatur vimen ad naſſas texendas. (2) *Lo Lanzaturo*, Gallis, *Tridens*, & *Lanſquenet*.

Retia, & quàm varia.

Liber adire parat. Verùm quibus humida lina
Verſandi ſtudium, non eſt labor omnibus idem,
Hi (1) Jacula expediunt manibus, pars altera (2) Gryphis
Æquora circumdant: alii (3) Sphæronas aquoſis
Extendunt latè campis, diveſque (4) Panagrum:
Ingentique trahunt conatu ad litora piſces.
Aſt (5) Hypochas illi medio de lintre remittunt.
Gangama (6) & his trahitur, piſcoſum (7) Dictyon illis;
Quæ diverſa tibi ſubtexet arundine conjux
Retia, caſta domum dum ſervat, & ubera circùm,
Et circùm dulces dependent oſcula nati.
Tu vel, Olympiaco dum litore lentus ad umbram
Confidis, Solemque tibi defendis, & æſtum:
Aut rigidam duras Hyemem, ventoſque malignos.
Præterea robuſtus erit piſcator, & olli
Non vigor emoriens, non ſint torpentia triſti
Membra lue, vel obeſa, aut pingui tarda ſagina,
Sed levia, & volucri veniant aptiſſima curſu;
Nam fortes acies, & dura laceſſere monſtra,

Qualis eſſe debeat piſcator.

Cor-

(1) Expeditiſſimum retis genus, quod unus piſcator jaculi inſtar jacit: noſtri *Iacchio* indigitant, illius autem uſus circa oſtia fluviorum maximus eſt, & ubi vadum breve eſt.

(2) Alterum retis genus longum paſſus quadraginta, altum verò ſex: hoc verò paſſus triginta a terris extenditur. Noſtratibus appellatur *Rezzolla*. (3) Sic dicti, quia in orbem circumducuntur, & fortaſſe erunt ea retia, quæ ſtataria dicuntur, noſtris *Rezze di Poſta*, longa paſſus centum quinquaginta: ſolvuntur in altum quingentos à terra paſſus. Veſpere autem jacitur, & per totam noctem ſtat mari, cum verò prima erumpit diei lux educitur. (4) Inter retia maximum, dicitur etiam Sagena, Noſtris *Sciabica*, quo omnia piſcium genera capiuntur. Longum paſſus quingentos, ad mille verò à terris jacitur: nec niſi à litore denis piſcatoribus educi poteſt. (5) An ſit quod noſtri vocant *Tartana*, non auſim affirmare, veriſimile mihi tamen videtur: eſt autem rete longum paſſus ſexaginta, omne piſcium genus concludit, etiam qui intra limum latent, radit enim limum, & arenas: illius uſus præcipuus matutino tempore eſt. (6) Noſtris Græco vocabulo etiam *Gangama* nuncupatur. (7) Erit fortaſſe quam Noſtrates indigitant *Tartarone*, longum paſſus ducentos medio in mari ſolvitur, & à quatuor piſcatoribus extrahitur ſecundo maris fluxu, & die illuceſcente.

Digitized by Google

Corpore magna quibus vis eſt, animique feroces,
Nativi ſpumoſa tenent dum cærula ponti:
Interdumque leves opus eſt æquare ſequendo.
Nunc verò in medios ſcabro de pumice fluctus
Mittere ſe, pelagoque diù durare profundo,
Ingenteſque ſecare vias: ac ſub ſale vaſto,
Ceu terris habitare, graves & adire labores.
At nunc ex imo rurſus ſe reddere ponto
Saxa ſuper ſaltu, prædamque inferre caniſtris.
Quin etiam rerum ſit ſolertiſſimus uſu,
Ingenioque ſagax multo piſcator, ut omnes
Conjectare queat, fraudeſque, doloſque natantum;
Retia cum ſubeunt, atque irremeabile textum.
Sitque manu promptus, caſuque interritus omni:
Vividus, ac ſomni patiens, patienſque laboris:
Atque Hyemem, rigidumque Jovem, ventoſque malignos,
Et rapidos tolerare æſtus condiſcat, & imbres.
Æquor amet, nullumque recuſet inire laborem:
Mercurio ſic charus erit, ſic divite ſemper
Lætus erit præda. Sed jam quo tempore felix,
Expediam, captura. Fores cùm Veſper Olympi
Pulſat, vel primo cùm Lucifer emicat ortu
Autumnum ſub pampineum venabere piſces,
At ſi Bruma riget, ſparſo dum lumine Mundus
Panditur, incipies ipſo cum Sole laborem:
Sed ſi Ver nitidum, laxandis commoda linis
Tota dies: ſummo ludunt nam gurgite piſces
Vere novo, & circùm cautes, & litora curſant,
Conjugii ſtudio, charæque cupidine prolis.
At verò ut Zephyris ridet vocalibus Æſtas,
Lina priùs pelago, quam ros fluat æthere, mittes.
Nec minor, alato ſpiret qui flamine ventus
Cernere cura: levis ſi ſit, placidoque flabello
Oceani vitreas impellat leniter undas;
Horrida namque greges oderunt murmura muti:
Nec ſuper albentes ſpumis, ſtrepituque ſonantes
Ludere amant fluctus, ſcopuloſque, & litora propter
Errare. At vento felix captura ſalubri
Semper erit; placidos optant examina ventos.
Inſuper, id non te lateat, gens ſquamea fluxum
Advenientis aquæ, & ſpirantia flamina contrà
Tendit iter, facilique ſecat ſtrata æquora curſu.
Quales adverſo perrumpunt aëra roſtro
Obnixæ ſub vento volucres, curruntque citatæ:
Nam ſecus à tergo premit aura, fugamque retardat.

Ergo

Et quàm ſolers, & ſagax.

Et laboris patiens.

Quò tempore captura felicior.

Ventorum ratio habenda.

Piſces adverſis aquis, ventoque natant.

Hinc quò ſitu ſolvenda retia.

Ergo ubi Sythonio Boreas de litore ſpirat,
In medium piſcoſa diem jace lina: nivoſum
Sed contrà in Boream, rauco ſi murmure ſtridens
Finibus è Mauris Notus irruat: inque rubentem
Auroram, ſonat è nigro ſi Veſpere ventus:
Inque domos Zephyri, roſeo dum creber ab Ortu
Veloces citat Eurus equos, cœlumque ſerenat.
Nam ſic innumeri venient ad retia piſces
Sponte ſuâ, gratoque gement ſub pondere ciſtæ.
His animadverſis, inſtat jam tempus aperto
Ire mari, & molles captare indagine prædas.

Piſcandi primus labor per naſſas.

At primus, faciliſque labor demittere in altum
Vimineos caſſes, eſcamque includere junco.
Principiò naſſas pelago detrude profundo,
Atque ubi cæca dolum ſylvarum protegit umbra:
Nam ſecus undoſæ detecta fraude cohortes

Quibus in locis demittendæ.

Effugient; illis quando mens callida, & acre
Ingenium vitare dolum piſcantis, & aſtum.
Nonnumquam refert naſſam ſaxoſa ſecundùm
Litora, ubi denſis frondent arbuſta viretis,
Condere; namque illùc correptæ frondis amore

Quo tempore, & quando educendæ.

Sæpè ruunt acies, circùmque frequentiùs errant.
Quas veniente die demittis in æquora naſſas,
Has tu ventura pariter ſurgente reduces.
Veſpere ſi jacias, ſero jam Veſpere tolles.
Profuit interdum geminos ſub Doride Soles
Deſerviſſe; graves nam ſic venere ſub auras,
Et longam captura moram penſavit opima.
Nonnumquam quæ Sole vadum petiere cadente,
Illo etiam ſurgente, graves de gurgite ſurgant.
Sed quibus illecebris eſcarum, atque ubere ſucco

Quibus eſcis onerandæ.

Coniferos oneres caſſes dicamus. In igne
Carabon (1) edomitum, Polypumve, Chrominve doloſo,
Piſcator, junco impones: nam piſcibus illa
Eſca placet, gratoque ſimul nidore trahuntur.
Et ſale perdomitas multo detrudere Sardas,
Engrauleſque potes: nihil eſt jucundius iſtis,
Fragranti quorum piſces capiuntur odore.
At ſi muſcoſo mittes de vertice filum,
Ipſe tibi figendus erit (2) lumbricus in hamo.

Et quibus armandus ſit hamus.

Quem priùs undoſa ſubter, venator, arena

Per-

(1) Cancri genus. (2) Vermis, quæ ſub arena naſcitur, *Verme del mare*.

Perquires ſcopuloſve inter, ſcabroſaque propter
Saxa, frequens ubi cæruleo de ſemine ſurgit,
Quin etiam molles Aphyas, Squillasque rubentes
Pro dulci impones eſca, illecebrisque doloſis.

Præterea cunctis non una eſt piſcibus eſca
Gratior, in prædam quamvis ruat ore voraci
Squamiferùm genus omne. Trahit ſua quemque voluptas.

Diverſis piſcibus variæ ſunt eſcæ.

Loligo Cancris capitur, (1) Carideque Labrax:
At Thynnum Coracinus agit, Callychthida Thynnus,
Mænides Auratam: minio qui fulgurat Orphum.
Dat miſerum fato Mullus, dat Hiatula Sargum.
Inſano in Polypos currit Muræna furore;
Anthias inque Lupum, mollemque Orcinus Aſellum:
Et ſocium perdit Melanurum, & (2) Cyrrhida Perca.
Dat (3) Phagrum fato Channis, dat Carcinus illam.
At (4) Bocas Synodontes amant, Hippurus Iulum:
Hippurum Ziphiæ, Glaucumque ad flumina Mugil
Sponte trahit. Sic quiſque ſuo ſe perdit amore.

Nunc age diverſis fallendis piſcibus artes
Præcipiam tibi, Piſcator, fraudesque, doloſque:

Varii piſcandi aſtus.

Mugilis & primùm quæ ſit captura docebo.
Ante tibi Mugil medio quærenda profundo
Fœmina, cui tenui lignum transfige labello,
Quo ſpartho religata trahi per marmora poſſit.

Et primum quo Mugil fallendus.

Sed cave ne morti dedas, namque aptius illa
Tendet viva dolos, ſocioſque in funera pellet.
Hinc poſtquam in pelagus deduxſti è litore cymbam,
Remigio bini inſiſtant, ſolertior alter
Captivam de puppe trahat per cærula filo:
Proximus huic alter ferro venator acuto
Stet vigil, atque data promptus re fortiter uti.
Eminus ut ſociam ſpumoſa è Doride Neſtes
Aſpexere, ruunt ſtimulis, æſtroque furentes,
Collectique una circumſtant undique, fraudis
Ignari, luduntque hilares, blandisque morantur
Illecebris, majorque obtutu exæſtuat ignis.

Mugilis nimia ſalacitas. *Oppianus*, & *Ælianus*.

Interea, qui puppe ſedet piſcator in actam
Imperet urgeri lintrem citus, atque ubi pontus
Sub nitidis ſplendeſcit aquis, ut & agmina poſſit

(1) Parvæ Squillæ. (2) Idem qui Adonis à flavo colore ſic dictus. (3) Idem ac Pagrus. (4) Eædem ac Boopes à boando dictæ. Box ſcribitur per *o* magnum, Boos per *o* parvum. Lumbrici nobis etiam *Iſcoli*.

Digitized by Google

Conſpicere, & certo ferrum intorquere rotatu.
Ut ventum eſt, remos inhibete: atque ilicet unus
Vimineam adducat reſtim: mora nulla, ſequuntur.
Igne mares acti ſociam, denſaque caterva
Deproperare illis amor eſt, dominamque tueri.
Tu jaculum citus interea, venator, acutum
Expedies, multamque feres de gurgite prædam.
Nam rigidus, quamvis iteres in vulnere vulnus,

Ob quam nece pleſtitur.

Ac totum rubeat mare ſanguine, non tamen illi
Sancia terga dabunt, nimio ſed amore furentes
Sponte ruent, pulchramque petent per vulnera mortem.
Sævus amor, quid non hominum molliſſima coges
Pectora, ſi tantum torques prædura ferarum!
At non prætercam, quo certius agmina ferro
Aſſequerere: ſudem puppi defigere longum

Animadverſio quo facilius piſces feriantur.

Cura tibi, circus capiti cui ferreus inſit:
Quo reſtis tranſmiſſa ſimul cum piſce trahatur
Longiùs è pinu: nam ſi ſtipata natantum
Turba peti certo poterit felicibus ictu.
Si ſecus, ipſa teget ſquamoſas cymba cohortes.
Non tu diſſimili, Piſcator, callidus arte

Aſtus non diſſimilis, quo Scari capiantur.

Per ſpumoſa Scaros venaberis æquora pictos,
Dum captiva tibi candenti fœmina vinclo
Ore tenus raptatur aquis, non longius alter
Gibboſam juxta naſſam ferat, ilicet ingens
Turba Scarum properabit opem latura ſorori,

Qui & maximè ſalaces: iidem *Amatores*.

Inſanæ Veneris ſtimulis agitata malignis.
Aſt ubi jam denſà puppim cinxere coronà,
Vimineam in fraudem captivam protinus infer.
Fatiferum ſubter dominam deſcendere caſſem,
Ut videre, dolorum ignari, actique furore
In labyrintheos contexti viminis orbes
Sponte mares adigent ſeſe: cœtuque frequenti
Captorum impletur latè irremeabile textum:
Difficileſque aditus, portæque arctantur hiantes.
Quin etiam affectat ſocium prævertere curſu
Quiſque ſuum, & cæco primum detrudier Orco.
Uſque adeo miſeros dementia torquet amantes.
Ergo adeunt latebras, maculoſaque texta volentes,
Et charam denſi circùm glomerantur amicam:

Fraus altera qua decipiantur.

Sic & amore juvat periiſſe. Doloſus & alter
En modus: æquorea naſſam ſuperintege myrto
Plurimus, aut muſco: captiva hic fœmina plexis
Libratur juncis, ſcopuloſque abſconditur inter,
Quos celeri ſuevere Scari percurrere curſu,

Ut

Ut lætos carpant frutices. Hic illa frequentes
Advocat ad naſſam ſocios, quos Cypridis aura
Mollè agit, & teneros ſub pectore ventilat ignes.
Aſſiduè circùm perluſtrant undique naſſam,
Ignarique dolum perquirunt, & ſua Fata.
Ut tenuere aditus, & ineluctabile ſeptum,
Ilicet inſiliunt omnes, ceu cardine rupto,
Obſeſſam miles ruit interfuſus in arcem.
Ac veluti ſolers ſi quando texuit auceps

Ut aves ad fœminæ cantum.

Alitibus fraudem, densàque in ſepe canoram
Occuluit volucrem, quæ cantibus aëra complens
Dulce melos iterat, ſociosque in frondea texta
Allicit, inque dolos: accurrunt ilicet illi
Fœmineo acciti cantu: rapidoque volatu
Spontè dolos ſubeunt, vitamque in vimine ponunt.
Haud aliter maculoſa Scari ut venere ſub antra.
E quibus ignari ſuperas ſe mittere ad auras,
Venanti ſtant præda: cavo qui lætus ab alveo
Educet dextra piſces, ciſtamque replebit.
Quin etiam vel muſca Scarum trahet una: tenaci

Capiuntur etiam muſca infixa hamo.

Illam fige hamo, & pelago jace, namque reducet
Captivum tibi capta Scarum. Sed candida lacte
Sepia deproperat, quam non tibi vimina ſepti,
Ut capias oneranda, mari nec luna profundo

Quâ arte Sepia fallatur.

Demittenda; ſuo quoniam capienda furore,
Quo flagrat infelix, ultro venit obvia. In undas
Devincta è curva laxetur fœmina puppi.
Haud mora, conſpectà properabunt cominus, & ſe

Cujus mirus in conjugem amor.

Implicitæ circum gyris glomerantur amicam.
Ac veluti innuptæ longo poſt tempore quando
Abſentem rediiſſe patrem videre puellæ,
Occurrunt lætæ venienti, & brachia tendunt
Colla per, & charos humeros, & mollia libant
Oſcula; ſic teneris illæ complexibus hærent,
Quas tu vel dextra capies, piſcator, amica.
At quia difficile eſt, medias ut viva per undas
Sepia de puppi filo devincta trahatur:
Populea idcirco mirà confingitur arte,

Animadverſio ut felicior actus ſuccedat. Accepi à Tarentinis.

Quæ veram forma referat, niveoque colore,
Inneçtuntque duo vitri fragmenta coruſci,
Clarior ut tremulo ſplendeſcat lumine Lunæ:
Utque mari credunt, chryſtalli lucida fundo
Obvertunt fragmenta: procul quo lumine viſo,
Accelerant ſponſi curſum: vicina tenentes
Piſcator circo citus apprimit: excita vitro

Nam ſi populeam conſpectet Sepia fraudem,
Continuò fugiet numquam capienda. Sed illa
Inprimis ſit cura tibi, venator, habenda,
Nimirùm Luna venatum exire nitenti,
Certius ut nitido diſcernas lumine veram.

Quo tempore Sepiarum piſcatio.

At quo Signiferi veniat ſub ſydere major
Captura, expediam paucis: cùm portitor Helles
Surgit ab Oceano ſtellato in vellere fulgens,
Et cùm vicinus prætendit cornua Taurus,
Vere novo (nam vere ineunt connubia) prædam
Quæſitum venies tranquilla per æquora: verno
Vimineis illas venari tempore naſſis

Aſtus alter illas decipiendi.

Sæpè potes, viridi naſſas ſi fronde myricæ
Aut crebri frutices, denſusque oleaſter obumbret;
Namque dolos ſubeunt virides, & fronde ſub ipſa
Mutua connubia, & dulces celebrant Hymenæos.
Donec captivæ in ſiccam ducantur arenam;
Vitæ ubi jam miſeræ, ceſſantque cupidinis. O! qui
E patriis egreſſus aquis per litora repit;
Inque oleas inter intendit? veſtigia noſco,
Cirratasque manus. Mira natura ſagaci
Indidit ingenium Polypo, qui litora ſaxis
Dura tenet, Cœloque interdum gaudet aperto.

Mirus illius in oleã amor. *Ælianus, & Oppianus.*

Ardet amans oleam, glaucæque cupidine frondis
E patriis periturus aquis emergit ad auras,
Arboris inſano (mirùm) torquerier igne,
Et deſiderio rami, cui pectore nullus
Senſus ineſt, dulci nec reſponſurus amori eſt.
Sed quæ non miſeros cogit maleſana cupido!
Frigida ſæpè, fera, & quæ non pateremur, amamus.

E mari egreſſus in oleam aſcendit.

Quà refluos juxta fluctus, & litora propter,
Palladiæ ſurgunt oleæ, baccisque renident,
Oſmylus arcano ruit irritatus ab æſtro.
Ac velut obliquos greſſus, & luſtra ferarum
Per juga veſtigant rapidi ſylvoſa Moloſſi
Nativis acti ſtimulis, & naris odoræ
Indicio, & damam, cum jam tenuere propinqui,
Dentibus apprendunt ſubiti, ſtringuntque tenaces.
Non aliter glaucam Polypus deprendit olivam,
Quoque loco vireat: vitreoque è Tethyos alvo
Emergit lætus, ſiccisque obrepit arenis,
Dives ubi baccis ſplendeſcit ramus olivæ.
Et cùm jam truncum propior ſucceſſit, amicâ
Ingenti exultat ſtudio radice potitus:
Et tenet, & circum ſeſe convolvit in orbem.

Par-

Parvus uti puer advenientem rure paterno
Nutricem petit, expanſisque amplectitur ulnis.
Hinc ſurſum prætendit iter, ferturque ſub auras:
Calyculis fixusque tenacibus herbida ſerpit.
Perque comas oleæ, viridique in termite gaudet: *Perque ramos læ-tus obrepit.*
Atque hunc nunc ramum, nunc & complectitur illum.
Ceu quis ab externa in patriam Tellure reverſus
Una omnes ipſo collectos limine amicos
Excipit, inque ruens gremium circumfovet omnes,
Ac velut implicitæ, crebroque volumine quercus
Per medias ſerpunt hederæ, lætæque per omnes
Extenſæ ramos ima ab radice plicantur:
Sic glaucam Polypus oleam ſtrictiſſimus ambit:
Lætaturque ſacro ſub palmite. Tardus ad undas
Hinc ſe deducit patrias expletus ubi omnis
Palladiæ jam frondis amor, pelagoque quieſcit.
Hunc morem Polypi edoctus, piſcator, olivæ
Innectes ramo plumbum, mittesque ſub æquor. *Hinc olea capitur.*
Aſſurget ſacræ conſpecta fronde Minervæ
Confeſtim ex imo Polypus, ſuctuque tenaci
Apprendet prædam lætus, mox præda futurus:
Scilicet è medio tolles ſi gurgite ramum:
Quem non dimittet, pereat licet, usque caniſtro
Quo poſitus, charo linquet ſub termite vitam,
  Non aliter peregrinus agit trans æquora Sargos,
Seù ſit amor, mentisve furor. Verum eſt amor omnis
Vel dulcis furor, aut captæ fallacia mentis.
Hi teneras miro ſectantur amore capellas. *Mirus Sargorum amor. Iidem Authores.*
Quis credat? ſocio diſcordes fœdere gentes
Jungit amor, ſurdosque vocat ad litora piſces.
Ergo ubi ſylvoſo deſcendit vertice montis,
Inque ſinus, & curva greges ad litora Paſtor
Preſſat agens, vitreo loturus flumine Capras,
Sol inclinato cum jam temone rubentes
Pingit aquas, nimiusque Canis deferbuit æſtus.
Ut ſimas raucà balantes voce capellas,
Accipiuntque ſonum paſtorum, ſive cicutam
Aure bibunt, medio properantes gurgite Sargi,
Ad litus denſo feſtinant agmine curſum.
Exiliuntque mari celeres, fuſique per actam,
In teneras miſcentur oves, ſaltuque petulco *Ad litus natant, caprasque excipiunt.*
Laſcivos agitant luſus, feſtasque choreas.
Interea non viſa ſtupet miracula paſtor:
Piſcis & ingenium, & mirum miratur amorem.
At non invitæ excipiunt ſquamoſa capellæ

Agmina, nec vitreas renuunt ſpectare choreas.
Sed non lætitiæ Sargis modus: humida jactant
Corpora ludenti ſimiles, riſuque petulco
Oſcula lanigeris libant furtiva capellis.
Non tantùm caulis incluſi matribus hædi
Aſſiliunt, circùm diſtenta per ubera fuſi,
Cum pingues ſero redeuntes Veſpere paſtu,
Accipiunt geſtu læti, plauſuque coronant.
Verum cæruleo lotas de flumine capras

Abeuntibus mox captis, dolent.

Paſtor ubi jam ſerus agit, proh mira cupido!
Lugentes denſo capras tum pone ſequuntur
Agmine, quæque valent mæſti dant ſigna doloris,
Ut calido piſces rorari flumine credas.
Neve ſequi ceſſant, ni cum venere natatu,
Litus ubi placido ludentem Tethya riſu
Accipit, & refluo cautes à rore madeſcunt.
Ceu cùm mæſta virum patria Tellure per altum
Inſequitur conjux abeuntem, atque ultima dicit,
Multa gemens, largoque humectat lumina rivo.
At miſeros tamen hæc Sargos inſana cupido
In fraudem trahit, & nimius nece plectitur ignis.
Ergo peregrino piſces in amore furentes

Hinc quo aſtu capiantur, & eſca.

Hoc tu decipies aſtu, piſcator: ovilla
Pelle tuos operi, mos ut paſtoribus, artus:
Et gemina in geminis mox tempora cornibus apta;
At prius è Cerere, & caprino viſcere pultem
Conficies, cui gratus erit pinguedine nidor.
His actis, viridi florentes germine cautes,
Et quæ turrito conſurgunt vertice juxtà
Litus, & aurato ſplendeſcunt lumine Solis,
Quasque inter medio Tethys perlabitur æſtu:
(His etenim Sargi ſcopulis, & lumine gaudent)
Nudus crura pete, apricoque cacumine ſide,
Hinc hamo affixam duro da piſcibus offam.
Confeſtim pelago revocabit ab uſque profundo
Gratus odor Sargos, mentitaque ſigna capellæ.
Qui vitreo circum luſu, feſtoque natatu
Ignari accipiunt hoſtem, plauduntque rapinæ.
Aſſultantque alacres, & amicæ viſcera capræ
Ore petunt, avidique bibunt cum fraude venenum;
Atque infelices transfixi guttura, tandem
Pro Paſtore lupum pellita in veſte latentem,
Pro tenero durum deprendent viſcere ferrum.
Ocyus abducto tremulis è fluctibus hamo,
Divite tum præda gaudebis Olympice: & omnes

Fortu-

Fortunata tuos ſcindet captura caniſtros;
Si velox operi incumbas, fraudeſque doloſæ
Ignaros latcant piſces; ſi forte dolum quis
Detecta fraude, fugiunt, numquam fallendi.
Percipiet, cuncti fugient, nec ſaxa, neque ullas
Amplius affectant eſcas: odere capellas,
Atque cibos odere, & aprici litoris oram.
Uſque adeo violata fides ſe vertit in iram,
Inque odium deflectit amor: ſed jam dolus alter
Inſequitur, cautos poſſis quo fallere Sargos:
Alter dolus quo decipiantur.
Et miſeris amor ipſe doli fabricator. Aperto
Lumine dum verno ſplendeſcunt tempore Soles,
Purpureuſque calet ſanguis per viſcera, & omne
Alituum, pecudumque genus, turbæque natantum
Et quo tempore.
Nativis intus ſtimulis, atque ignibus actæ,
Et deſiderio prolis connubia quærunt,
Tunc non æqua mares exercent prælia Sargi.
Sargorum bellum
Quique alios vitreo confregerit æquore victor,
Gallus uti, cunctis hic vir præponitur unus:
Fœmineoque præeſt cœtu, quem caute repoſta
Occulit, æquoreis circùm qua frondibus ingens
Lentiſcus floret, vel odoro germine muſcus.
Quæ cùm ſic habeant ſeſe: de vimine textam
Has inter petras florentes occule naſſam,
Atque aditum viridi myrto, laurove corona.
Nam poſtquam bello victor, prædaque potitus,
Ælianus, & Oppianus.
In ſcabroſa gregem compellit ſaxa, doloſa
Conſpiciens ſub fronde domum viridante cavatam,
Illuc fœmineum deducet neſcius agmen.
Hoc ſubit: ipſe fores cuſtodit, & inter amicas
Non alium ſinit ire marem, ſed territat omnes
Horridus aſpectu: cùm jam tentoria Nymphæ,
Implexoſque dolos petierunt, ultimus ipſe
Ingreditur, viſitque ſpecus lacrymabile Ditis.
Ac velut ad caulas, cum deferit Heſperus Oetam;
Lanigeri rediere greges: ſtat limine paſtor,
Et numerum cenſet venientum, & ſingula luſtrat:
At poſtquam immiſſis plenum eſt præſepe capellis,
Ultimus ipſe ſubit caulas, atque oſtia claudit:
Sic ubi fœmineæ naſſam ſubiere cohortes,
Inſilit ille, ſuo infelix periturus amore.
Nunc age, jam pernix hamo fallendus, & aſtu
Hippuri piſcatio;
Hippurùm properat chorus omnis. Inania ponto,
Quæ fluitant fragmenta ratum, quas horrida nimbis
Tempeſtas disjecit, & æquore ſparſit aperto,
Hippuri inquirunt alacres: inventaque ligna
Ut Ratum fragmenta quærunt;

Agmine

Agmine ſectantur denſo: ſi dictya circum
Miſeris, extemplo turba potiere frequenti.
Et ut capiantur.
Sed tibi ne veniat prædæ tam dira cupido,
Ut levius periiſſe feras Aquilone carinas.
Hanc maris undiſoni, & Cœli pia numina peſtem
Navibus avertant, & amica luce benigni
Tyndaridæ: tranquilla rates per cærula currant,
Et ſemper ventis ſinuentur lina ſecundis.
Quare alios meditare dolos, quibus humida fallas
Agmina, turritæque ſecent placida æquora pinus.
Fragmento è multo tabularum, aut vimine faſcem
Falluntur faſcibus vimineis, quos amſt. ſtatis Authores.
Vorticibus ſuper imponas, quem pendula ſubter
Saxa trahant, unaque vadis agitentur aquoſis.
Hippuri ad notas imis è fluctibus umbras
Ilicet accurrunt læti, denſique reſidunt
Faſce ſuper viridi, atque umbra potiuntur opaca:
Tum ferro citus accurres, eſcaque doloſa:
Ignaroſque neci dedes. Sub imagine Cymbæ
Et Pompilus ſub Cymbæ umbra.
(Namque olim piſcator erat) hoc Pompilus aſtu
Fallitur, & Sortem rurſus ſibi ſentit iniquam.
Diſce, puer, molles ſinuoſi ad litoris oram
Turrito inſidens ſaxo, vel in arbore longa,
Quo loco, & aſtu Anguillæ capiuntur. Oppianus.
Quam crebrò excuſſam vectarunt flumina Coris,
Anguillas extis immiſſo occidere vento.
Pinguia caprarum, cubitiſque extenſa quaternis
Inteſtina mari demitte, orique ſupremo,
Quod teneat tibi dextra, puer, priùs inſere fruſtum
Non longum calami. Conſpectis ilicet extis,
In prædas Anguilla fame ruet acta voraci:
Apprendetque leves hamatis dentibus eſcas.
Inteſtina peti cùm ſenſeris, illa tumenti
Protinus ore cava replebis arundine vento,
Anguillæ in fauces qui cùm pervenerit, omnes
Confeſtim prohibet vitales ætheris hauſtus,
Seſeque intrudit violentus: at illa tumeſcit,
Et ſatura infelix aliena deperit aura.
Fallere ſi cupies hamo, lumbricus adunca,
Vocaliſve tibi figatur cuſpide rana.
At magnum Batavis capturam terreus affert
Ut à Britannis fallantur.
Lumbricus, multos glomerato colligit orbe
Piſcator, noctiſque udo ſub ſydere ſubter
Mittit aquas, ſubitæque leves ad pabula currunt
Anguillæ, & teneros complexæ dentibus angues,
Seſe ipſas, læto dum gaudent, viſcere perdunt.
Sed Mamertinà qua nunc venaberis acta

An-

Anguillas haſtu, puer, accipe: Creber ad undas
Ionias devexus, aquiſque uberrimus amnis
Freti Siculi Anguillæ optimæ.
Extremo paſſim præterfluit Apennino:
Inque Thetin trahit Anguillas, queis divite vena
Rhegini pinguent amnes, & amœna fluenta.
Hæ ſale cæruleo, ſpiſſaque uligine ponti
Ubere pingueſcunt læto, dulcique ſapore,
Quo vel Chaonios pullos, & Phaſidos ipſas
Laudatas Grajo vincant ſermone volucres.
Jam verò inſtructus cono Sicana ſubito
Litora, ubi molles (1) Apyreni crebriùs errant.
Ut illas piſcentur Siculi.
Nam Sicula, ut perhibent, per ſaxa frequentiùs atrum
Attondent limum, & refluis lactantur ab undis:
Heſperium raro luſtrant latus, unde profectæ
Trinacrios prono ſubjerunt flumine fluctus.
Atque udo quoniam ſomnos in litore carpunt;
Quæſitum prædam venies, cum ſydera Cœlo
Labuntur, tacitoque volat vaga Delia curru:
Et tædam tibi læva feret: pes unus & undas
Vix ciat, & tacitus vix ſupprimat alter arenas.
Utque ſoporatam deprendis lumine, circum
Deſuper impone, & dulces una excute ſomnos.
Namque excita ſono, facibusque exterrita textum
Anguilla in conum fugiet peritura: cavato
E trunco capies aſtu, piſcator, eodem.
Sæpè etiam poteris dentato figere ferro.

Nunc age, torrentes inter, rivosque ſonantes
Pinguis ubi Anguilla, & fœcundo naſcitur ortu
Plurima, qua ſolers fallas, puer, arte, docebo.
Arboreis hinc inde comis, ſeu vimine denſo,
Quo pacto excipulis capiuntur in fluviis.
In medio geminas attolles flumine ſepes,
Quæ ſe inter ſpatio diſtent majore ſupernè,
At ſtricto inferiùs coëant mucrone, ubi textu
Compactam tenui excipulam, naſſamve locabis:
Nam cùm devexo deſcendent fluminis alveo
Anguillæ, pleno replebunt agmine caſſem.
Non tamen id te prætereat, puriſſima longo
Principio turbanda tibi ſunt flumina conto.
Nil puris piſcamur aquis: dant turbida prædam
Flumina. Sed, Cœli veniat quo ſydere felix
Expediam, captura. Cavis da flumina naſſis,
Quo tempore uberior proventus.
At-

(1) Anguillæ exoſſes, quæ loco ſpinæ cartilaginem habent, eamque teneram adeò, ut in cibos etiam appetatur.

Digitized by Google

Attolluntur aquis cùm Plejades Atlanteæ:
Aut cùm ſe vitreo redeuntes amne recondunt:
Nam tunc cæruleo turbato è gurgite limo,
Inſincerus aquis decurrit in æquora rivus,
At quoniam celerem ſalſa de Doride cymbam
Egimus, & dulces fluviorum currimus undas,
Non te, Trutta, ſinam rivis impune vagantem.
Autumno, molles dum preſſat vinitor uvas,
Mitiaque agreſtes decerpunt poma coloni,

Autumno Truttæ fœtificant.

Cùmque frequens captura; vado ſuevere ſonanti
Exiguas aperire ſcrobes, quibus humida ponunt
Pignora, dum radio fulget Lucina benigno.

Et quâ tunc arte perquirantur.

His igitur ſcrobibus tenera cum prole latentes
Fulgentem referens tædam, ſub nocte profunda
Aggredere: actutum ſtupefactæ lumine Truttæ
Immotæ caveis hærebunt: tu citus arma
Expedies, ſtolidasque neci da plurimus. At cum

Ut manibus à Britannis capiantur.

Seſe jam dubiæ rupere crepuſcula lucis,
Ales & invitat cantu criſtatus Eoum,
Dite domum præda venies. Diviſa Britanni,
Qui trans Oceanum, gelidoque locata ſub Axe
Regna tenent, manibus Truttam de flumine carpunt,
Dum ſe flumineæ condunt radicibus alni,
Aut virides inter ſalices, cannasque paluſtres.
Paulatim digitis piſcator molliter alvum
Defricat, & ſenſim palpando repit in ipſas
Cæruleas branchas, ſubitusque apprendit; & illa
Blanditiis decepta viro fit præda Britanno.

Muſcas amant, Geſnerus.

Præterea miro muſcæ capiuntur amore
Pellectæ radiis, & verſicoloribus alis:
Idcirco per ſumma volantes flumina muſcas
Venari Truttis amor eſt: quas veſcier auro

Auro etiam veſcuntur.

Interdum perhibent, roſeumque inhiare colorem:
At quia punicei pariter cum luce rubores
Diſpereunt, caſſas oderunt lumine muſcas.

Confictâ falluntur muſcâ.

Idcirco roſea muſcas effingere lana
Proderit, & virides gallorum adnectere plumas;
Aut pictas auro paleas, ſeu lucida Serum
Vellera, & efficta ferrum celare volucri:
Nam ſic mentita captabis imagine Truttas:

Ut Thymallus. Geſnerus.

Et viridem læto capies Semptembre Thymallum;
Namque etiam muſcas perhibetur amare Thymallus;
Non ſecus Auſtrini currunt qui cærula Nerei,
Ingentes fallunt Amias, quæ Doridos Afræ
Regna ſecant alio Mundi projecta ſub axe.

Illis

Illis, ut perhibent, amor unus, & una cupido
Summa per Oceani volitantes æquora (1) piſces
(Qui cycnos alis, cycnos candore laceſſunt:
Et ſi vocales potuiſſent vincere cycnos) *Tachardus* in itinere Indico.
Venari, captiſque frui felicibus eſcis.
Tales idcirco fingunt mentita volucres
Corpora, quæ puppi ferro defixa redunco
Appendunt. Amiæ conſpectis ilicet ollis
Accurrunt alacres, captæque cupidine prædæ
Veloces ipſas reſequuntur ad uſque carinas:
Ficta ubi pennati capiuntur imagine piſcis.
Sed neque, (2) Sanblaside, ſileam felicia (3) Crathis Ad Sanblaſidem apoſtrophe.
Dona tui, Truttas: nec qua piſcator amicam
Arte tibi Calaber prædam petit. At mihi carmen
Suffice, namque potes: felicior indita quando
Vena tibi, noſtriſque volens da rebus honorem:
Dum te Crathis habet regnata ad flumina, & ipſæ
Inter læta tibi properant convivia Truttæ.
Auratis diſtincta notis, & viſcere dives
Trutta ſecat flavo currentem flumine Crathin: Crathis Truttæ.
Puniceis & aquis, & fulvo paſcitur auro,
Idcirco vivo per tergora fulgurat auro,
Sudaque cæruleo radiat velut æthra colore.
Hanc ut Piſcator comprendat, flumine vallum Ut illas piſcentur Calabri.
Excitat è ſaxis, ripamque extendit ad ipſam,
Qua fluit obliquus, retròque revertitur amnis.
Hic placido velut in portu tranquillior unda
Sternitur: inque illum fluvio obluctata recurrit
Trutta ſinum: ferro quam mox Piſcator acuto Itque calce ſtupefactæ capiantur.
Sive manu, linove capit. Per flumina calcem

Tom. II. Xx Diſ-

(1) Piſces ex Hirundinum genere, qui anſeris magnitudine, cycnis roſtro, & colore ſimiles circa ultimum Africæ promontorium, nobis Acronoton, vulgo *Bonæ Spei* dictum frequentes ſunt, ut ad Braſiliæ litora; imo & in toto Atlantico mari. (2) Ignatius Sanblaſius, & generis ſplendore, & literis conſpicuus: nec non & Latinis, Hetruſcis, Patriiſque Muſis facundus: ab hoc Vates Conſentiæ primùm, cùm junior humanis literis juventutem erudiret, mox Neapoli ſeverioribus addictus ſtudiis, ſummis beneficiis affectus eſt: idcircò hoc grati animi monumentum, quodcumque ſit, poſteritati ponit. (3) Calabriæ fluvius Conſentiam interfluens, cujus aqua loti flavent capilli: cujus & uberrimæ Truttæ ſunt.

Diſpergunt alii: qua Truttæ protinus ictæ
Diſpereunt, caſſæque ſuper nant lumine rivos.
Calcis odor Truttis gravis eſt. Sed amica canentem
Vulturni ad virides compellant flumina ripas,
Et pingues Capuæ campi, colleſque Typhatæ,
(Partheniis quondam ſtatio dilecta Camœnis)
Et Majo captare graves hortantur Alauſas.
Has, puer, excipula primùm venare capaci,
Aut naſſa. Texto ſed ſi comprendere lino
Mens avet, expediam paucis, artemque, modumque.

Quo tempore, quove modo Aloſæ capiantur.

Principio geminos, curvoſque adnecte tigillos,
Inque crucem compone, quibus ſit deſuper alter
Adnexus nodo medius, truncoque revinctus
Transverſo: in longum, qui parte extenditur illa,
Quà ripa firmatur, aquis quà mergitur udis,
Illum fune liga & paxillum fige virenti
Margine, vel medio ſurgit quà flumine vallum:
Machina cui nexu ſociatur nobilis arcto.
Quatuor extremis tignorum adſtringe quadratum
Mox linum, puer, & gemino duo cornua fune
Ultima devinci: paloque crepidine fixo,
Extenſos religa funes, qui retia firment.
Ergo ubi piſcatum fluvio deſcendis, in undas
Retia mitte, puer, juxtaque in lintre ſedebis,
Aggere vel medio valli: lorumque teneto,
Machina quo trahitur, & quo demittitur alveo.
Cumque gravem prædâ caſſem deprendis, in altum
Attolle, & captam textu citus arripe Thriſſam.
Demittes iterum mox retia. Verùm age fluctus
Æquoreos prono rurſus torrente petamus:

Machinæ deſcriptio.

Tempus & Anthieon mirandos dicere mores,
Et qua fraude Cilix, celebrem qui navibus urbem
Corycium (1), clarique tenet (2) Sarpedonis actam,
Et ſcopulos qui luſtrat odoriferos (3) Elæuſæ,
Non uno pictos comprendat flore natantes.

Anthiarum piſcatio.

Principio vivis reſonantia ſaxa cavernis,
Et latebra obſervat piſcator ſciſſa frequenti,
Quæ circùm læti curſu Callichthides errant:
Huc agit ille ratem de litore: & orbibus altum

Ut dociles primum reddantur.

Fa-

(1) Vulgo *Churco*, dicitur etiam Corycus, urbs Ciciliæ, quæ Barbaris dicitur *Caramania*, patria Oppiani.
(2) Promontorium Ciliciæ propè oſtia Calycadni.
(3) Inſula contra Corycum quæ & Elæuſſa, vulgo *Coreu*.

Digitized by Google

Fagineis ciet illiſa de puppe fragorem:
Quo piſces gaudent ſtrepitu, ſubitique recurrunt,
Et circum turba lintrem glomerantur ovanti.
Haud mora, vir Percas, nigrosve in cærula Corvos,
Pabula grata, jacit, primùmque his fallitur hoſpes
Muneribus: vorat ille doloſam dentibus eſcam,
Et decaptori riſu blanditur amico.
Id facit aſſiduè veniens ad ſaxa: neque unquam
Intermittit opus, nec pabula ceſſat aquoſis
Hoſpitibus præbere: citi qui gurgite ab alto
Accurrunt, noto veluti rectore vocati.
Non ſcopulos quærunt alios, non paſcua; ſedem
His certam fixere locis: velut inter ovile
Hyberno clauſæ ſtabulantur tempora capræ.
Ergo ubi pernici proſpectant abiete cymbam
Eminus altricem properare à litore, ponto
Confeſtim ex imo ſurgunt, cœtuque frequenti
Accurrunt hilares venienti, & per vada ſumma
Nutrici applaudunt choreis, feſtaque corona.
Ac dulcem veluti pullis implumibus eſcam
Garrula cùm Zephyri, & prænuncia Veris hirundo
Devectat: nido conſurgunt ilicet olli,
Atque leves fundunt voces, plauſuque parentem
Excipiunt, roſtroque petunt de divite prædam.
Haud ſecus in media faciunt Callichthides unda,
Cùm properat piſcator, opimaque fercula vectat.
Hic manibus mulcet blandus, palpatque natantes,
Et docet oblatis animos miteſcere donis.
Et parent illi faciles, & juſſa capeſſunt:
Obſequioſa duci velut agmina: quàque jubebit
Vertere ſe, celeri certabunt ire natatu.
Hos ille in puppim contendere præcipit: illos
In proram: refluisque alios ſuccedere ſaxis:
Ante ſed hos cymbam conſiſtere: Protinus omnes
Aſpicies, veluti pueros, dum membra palæſtris
Exercent, pronos noto parere magiſtro.
Aſt ubi blanditiis docti auſcultare vocantem,
Atque ætate graves, niveoque abdomine læti:
Tempus & impenſum quæſtu relevare laborem:
In fluctus ſaxum vir projicit: ilicet omnes
Ore petunt prono fundum, prædamque requirunt:
Nam prædam de more putant: tùm deſuper unum
Quem grandem puer, & felicem ſumine vidit,
Stare jubet, Percaque latentem porrigis hamum.
Anthias in noxam ruet ocyor: ille ſed uncum

 Ex-

Extrahit, & præda gaudet feſtivus adepta.
Sic reliquis potietur, erit ſi callidus aſtu,
Et citus educet medio de gurgite ferrum:
Nam ſi forte dolum deprenderit unus, ibi omnes
Effugiunt, ſcopuloſque odere, & pabula, & undas,
Alter piſcandi modus. Et fraudem piſcantis. Age te bella docebo,
Grata magis ſi bella, brevemque impendere curam
Præſtiterit. Gemino ferrum mucrone rigenti
Expedies, validoque ligabis vimine ferrum.
Inque lupum medio pinguem mucrone locato,
Qui tibi vivus erit: fuerit ſi mortuus, ori
Suppones plumbi cubum (cognomine dicunt
Delphinum) ſic ille caput demittere pronum,
Et ſimilis vivo poterit nutare per undas.
His actis, ubi conſpectâ de gurgite præda,
Anthiæ ab Oceano conſurrexere frequentes,
Tunc ſocios celerare fugam, ſenſimque reduces
Ipſe manu funem: confeſtim ponè ſequentur
Spe prædæ, & celeri ſeſe prævertere curſu
Certabunt ſquamoſa manus: velut æquore aperto
Feſtinant læti juvenes contingere metam.
Quem nitida ardentem ſquama, & pinguedine latum
In ventrem, puer, aſpicies, comprende doloſis
Artibus, hamatam demittens fluctibus eſcam.
Ille avido bibet ore necem: ſed protinus hamo
Ut ſe diſcerpi ſentit miſer, æquore toto
Indignatus agit magno ſtridore procellam:
Et furit, & bifida diſcindit marmora cauda:
Nititur inque imum deſcendere, vique rudentem
Scindere: tùm ſocios jubeas incumbere remis:
Et quamvis ſtridat tibi funis, & undique ſanguis
Diſtillet, ne cede, trahitque è gurgite quantùm
Vi piſcis, contrà è puppi tu nitere tantùm.
Robore quò tandem domito, captivus ab unda
Auratarum piſcatio. Concedat tibi præda. Sed ubere dives odoro,
Inſigniſque notis Aurata, & concolor auro
Piſcantem vocat, & trepidis ſe ſubiicit alis.
Ergo pares ubi Libra diem partitur in horas,
Quo tempore fiat. Quotque dedit Phœbo, totidem dat habere ſorori:
Et juxta ſequitur ſplendenti Scorpius aſtro:
Cumque æſtu tumet æquor, & altius invehit undam,
Qua arte. Et ſimul aggeſtæ cumulos devectat arenæ,
Paxillos, veluti ramos, in litore fige:
Frondibus & lætis illos redimire memento.
His actis, diſcede. Novus cum defluet æſtus,

Im-

Digitized by Google

Imbelles feret Auratas, ſtagniſque remittet.
Hinc verò ut fugit, alternumque reciprocat æquor,
Deſerit in ſicco nudatos litore palos;
Et refluens rauco frondes agit unda ſuſurro;
Territa quo mediis hærens Aurata lacunis,
Non audet patrio rurſus ſe reddere ponto.
Tu trepidas invade, puer: his artibus omne
Squamigerùm genus Arctois venantur in oris;
Quà crebrò fugiens cum Nereos unda reſedit,
Piſcator nudos miratur litore piſces.

Sed quo decipitur, quo ſe defendit & aſtu
Cæruleus contrà Paſſer, non carmine multo
Expediam: primò piſcantem ut ſentit, in imum
Gurgitis immerſus deſcendit, & hæret arenis.
(Terreus ipſe color favet aſtu) & verbere caudæ,
Ne videatur, aquas perturbat: acerbaque vitat
Fata: puer tali contra ſed decipit aſtu:
Qua Tellus demiſſa ruentes æquoris undas
Accipit, & molli circùm ſtipatur arena,
Ille hic, raucisonæ cùm jam ceſſere procellæ;
Detumuitque vadum, preſſis veſtigia palmis
Imprimit, & foveas Telluri plurimus udæ
Altius inſculpit. Vicino à gurgite Paſſer
Ut venit, foveis ſeſe abdit: tutus & atrum
Attondet limum, roremque epotat amarum:
Mox inter ſomnum diffuſus carpit arenam.
Tum vigil è ſpecula puer advolat, & tenet illum.

Non aliter (1) Pſeptas, & duris (2) aſpera ſaxis;
Quæque rigent denſis Rajarum (3) corpora ſpinis,
Viſuroſque ducum captant convivia Rhombos;
Plurima, quos Tethys dat Belgica, datque bicornis
Rhenus in Oceanum præceps quà labitur, & quà
Reddit aquas, urgetque ferox vicinia Scaldis.

Sed qua Loligo capiatur, fune ſagittam
Contorto facies, cui crebros deſuper uncos
Inter ſe adverſo nectes mucrone propinquos:
Pendenteſque æris celabis Iulide morſus.

Paſſeris aſtus.

Qua fraude capiatur.

Loliginis piſcatio

Inde

(1) Alii Rhombum, alii Paſſerem ipſum faciunt: erit fortaſſe ex illorum genere: niſi Pſetta genus ſit ad utrumque; nam ambo ſub Pſettæ nomine ſæpè veniunt: & Græci noſtri temporis Rhombum Pſettam vocant.

(2) Raja clavata, noſtris *Raja petroſa.*

(3) Altera ſpecies ſpinoſa, *Raja ſpinoſa.*

Digitized by Google

Inde mari virgam ſuſpende: voracior eſcam
Dum capiet Loligo dolo capietur, accibumque
Haud equidem fugiet, quamvis ſit pallida, Fatum.

Ejuſdem altera.

Alter, oliviferas didici quem nuper ad oras,
Optata dum pace fruor, Phœboque favente,
Piſcanti faciles veniunt ad carmina Muſæ,
En, puer, aſtus, erit multo qui fertilis uſu.
Populeum, parvumque prius compone cylindrum,
Subter & incurvis munito plurimus uncis:
Anchora ceu radiis circum ſtipatur: & illum
Longior accipiat non uno linea nodo.
Hinc ubi piſcatum pelago procedis, agreſtis
Unge bovis multo tornatum abdomine lignum.
Namque illecta ruet Loligo, ictuque cruento
Pulſa cadet, radios dum propter ludit acutos.

Et Sargorum alia.

Hic etiam, dum ſaxa frequens muſcoſa pererro
Ingenuos inter juvenes, & frigora capto,
Edidici, Sargos nautæ qua fraude requirant,
Queis noſtri è (1) ſtrictis fecerunt nomina labris.
Et labor eſt etiam jucundus, ut omnis in illo
Exercere queat ſeſe vir nobilis, oti
Gaudia dum ruri liber genialia carpit.
Non longam puer umbroſo de vertice virgam
Cædit, & alterutrum ferro caput armat adunco.
Atque Aphya tegit æra: quibus ſic ritè paratis,
Undoſes quærit ſcopulos, latebroſaque ſaxa,
Quæ Sargi coluere: foramina perque canora
Callidus intrudit virgam: quam Sargus hianti
Dum citus ore petit, vivo de pumice currens
Transfixus ferro capitur: lætatur & ille
Se multum facili quæſtum feciſſe labore.

Ut Acus bovum extis capiantur.

Si, piſcator, Acos affectas fallere filo
Inteſtina bovum pro ferro mollia vinci:
Exta Sudes quoniam perhibentur amare: ſed illis
Ut dente avidæ morſu fixere tenaci,
Haud facilè removere queunt, cum protinus alto
Piſcator tremulam tollit de gurgite cannam.
Palladis ad rupes hac fallunt arte frequentes,
Qui Lubræ montana tenent, Pollique receſſus,
Et qui Teleboûm pictis vicina phaſelis
Salſa ſecant: generatur Acus quà plurimus undis
Grandis, odore fragrans, & viſcere dives opimo.

In-

(1) Altera Sargorum ſpecies, quos noſtri à ſtrictis labris appellant *Saraco*, & *Sargo ſtretto*.

Interdum tantæ molis crevere (1) Belonæ
(Uſque adeo fœcundus aquis Neptunus) ut ipſos
In Gladios mucione ruant, cædemque minentur.
Acus miræ magnitudinis capta.
Dum Surrentinis felicibus otia campis
Læta traho, Cœloque fruor ſimul æger aprico:
Mane levi cymba cùm litora propter amœna
Ducentes ſocio ducentia retia piſces,
Dyctia poſt filum Nereo venientia mitto:
Si fors Mænarum Dentex correptus amore,
Aut Synagris, Sargusve hamis occurreret uncis.
Vix dederam: medio trepidare in gurgite ſuber
Aſpicio: feror extemplo, reſtimque reduco.
Principio longum paulatim ſurgere truncum:
(Namque videbatur roſtrum ceu truncus) & illum
Conviciis dum ſcctor, aquæ fremere undique circum
Incipiunt, reſtimque trahi: tum plurimus ad me
Vi retraho, ſociumque voco: citus ille tridentem
Acer agit venator: Acus transfigitur ingens.
Qui ni tunc ſubito cecidiſſet ſaucius ictu,
Vertiſſetve mari lintrem, funemve ſecaſſet.
Sit quamvis toto ſemper laudandus in anno
Mollis Acus, tamen Autumno dulciſſimus ille
Venatus quando pariter Loliginis uber.
Quo tempore Acus, & Loligo capiantur.
Tempore quo patriam non quisquam durus in Urbem
Me revocet, clamoſa ſilet dum Porticus, & dum
Annua receſſus Muſæ ſolennia poſcunt.
Eſt nitidæ queis urbis amor, gaudentque tumultu,
Tecta colant auguſta, foroque licentius errent:
Et bibulas vanis paſcant rumoribus aures.
Quique vaporiferi per rura ambuſta Veſevi
Degere amat, geſtitque locis, turbaque clientum,
Soſias (2) hunc habeat nigris circumſita lucis,
Et cœtus hilares ſociorum, & jurgia (3) Pontis.

Me

(1) Eædem qui Aci Græca nomenclatura. (2) Rus Colleg. Neap. S. J. cui à Divo Soſio nomen, ad Veſuvii radices, quà Nolam ſpectat ſitum: ſaluberrimi quidem cœli, ſolique feraciſſimi, ex quo generoſiſſima vina, omniſq; generis fructus uberrimi proveniunt, inamœnus tamen, inelegans, atque inter denſiſſimas populorum umbras, quibus vites maritantur, penè conſepultus: quia verò à turbis ſemotus, victuq; comparando opportunis annuis vacationbus delectus. (3) Celeberrimus Soſiani pons, ex quo in hortum deſcenſus patet, in hunc ſocii confabulatum conveniunt, eruditisque jocis, jurgiisque, hilariores indulgent.

Digitized by Google

Maſſæ ad delubrum laus.

Me Sanctum Elyſium Lubræ, me collis aprici
Proſpectus, tepidæque juvent in vallibus umbræ:
Me ſcopuli, argutumque ſonant quæ litora fluxu,
Udaque muſcoſis delectent rupibus antra.
Hic pax, hic niveæ inculpata licentia vitæ,
Et raros inter juvenes ſincera voluptas.
Nam me non animi ſpes vanæ, & inania vota,
Nec favor inſtabilis vulgi, plauſusque theatri,
Nec fœda ambitio movet, urbanique tumultus.
Gaudia pacis amo liberrimus: o! ubi, qui me,
Lubra, tuum nemus, & felices ſiſtat ad undas
Regna (1) inter Sirenum, & fortunata Minervæ
Culmina; dives ubi faſtu Natura ſuperbo
Luxuriat, centumque ſimul miracula jactat.
Illa hic omnigenis depingit floribus arva,
Æternis colles oleis inveſtit: & agros
Vitibus, & circùm pomis flaventibus ornat.
Hic nitidis lætas fœcundat piſcibus undas:
Litora prætexit ſcopulis, ſcopulosque virenti
Gramine: & umbroſas in rupes excavat antra.
Hic vitreis, riguisque recurrit fontibus: atque hìc
Perpetuò Cœlum Zephyris vitalibus afflat.

Ubi ſibi Vates otium optat.

Salve, ò læta parens pacis, molliſſima Tellus,
Deliciumque animi, & cuſtos ſecura quietis,
Solaque Pieriis domus opportuna Camœnis.
Te, dum vitali gaudebit ſpiritus aura,
Sancta colam Tellus Autumno divite, colles
Cum gravibus læti ramis umbracula texunt:
Cum placidi rident fluctus, & leniter auris
Aſpirant Zephyri, rauci poſt longa Lycæi
Jurgia, donatus Muſis, genioque paterno.
Lubra meæ ſemper Muſæ, pacisque ſequeſtra.
O fortunati, quibus accidit illa voluptas!
Nam ſeu per colles errent, & vertice ab alto
Omnem regifico ſpectent Cratera theatro:
Seu riguas inter valles, & opaca vireta
Aucupio fallant volucres: aut fronde reſidant
In viridi, fontes juxta, lapsusque canoros
Aure bibant: vel manè citi per compita curſent
Hortorum, & cujus quærant ſint poma ſaporis:
Sive coronatis perluſtrent litora lembis,

Atque

(1) Surrentum, quod olim Sirenas tenuiſſe ferunt, unde & nomen accepit.

Atque leves captent Zephyros: vel piſcibus uda
Inſidias de caute ſtruant fallacibus eſcis:
Quæ non concipient felici gaudia mente.
Sed priùs exhauſtos curſu quam rupis ad umbram
Ire canes, paulumque ſinam requieſcere, aprici
Miſeni juvat in ſaltus penetrare repoſtos,
Dives ubi ſtat præda cavis concluſa lacunis,
At mihi tu dexter tanti ſub fine laboris
O adſis (1), THEODORE, novasque in carmina vires
Suffice; piſcatum ſi quondam venimus ambo:
Atque volens noſtro favit Fortuna labori,
Venatumque Deæ ceſſere Lucrinides amplum.
Hinc alta ſub rupe, vagique ad murmura fluctus,
Et virides juxtà ſcopulos convivia læti
Struximus, Actiacis non aſpernanda Camœnis.
Prima Palatini venere ad fercula Mulli
Purpureo dites villo: poſt inde marinæ
Perdices, Rhombique locum tenuere ſecundum:
Flavus odorato medium ſibi jure popoſcit
Scorpius, & caules immixti jure tenelli.
Hinc geminus Cerere incruſtatus Mugil opima,
Et pinguis ſucco, cannaque inſignis odora
Expectatus adit: poſtremaque venit ab igne,
Igne ardens patrio, & nativo vivida fuco
Aurata, & menſas eſt juſſa præire ſecundas.
Quas & odorifero Solenes jure madentes,
Oſtreaque, & roſeo prægnantes ubere Echini,
Et Balani fecere: quibus dant ultima finem
Ammericum latè ſpumantia pocula nectar:
Atque peregrino mens ægra levatur odore.
Nulla mihi, Muſisque dies celebratior illa
Illuxit: nec erit poſthac felicior ulla.
Intereà, quoniam labor inſtat, amica canenti
Nominis aura tui, juſſisque adſibilet orſis;
Claudere opus cœptum quo Vates poſſit oliva.
Haurit inoffenſos ubi ſtricta per oſtia fluctus
Lucrinus (2), Miſene, tuos, ſtagnisque remittit,
Piſcator longos defigat gurgite palos,

Ad THEODORUM Apoſtropho.

Elegantis prandii deſcriptio.

Ut in Lucrino piſces comprehendantur.

(1) THEODORUS Comes Barbovius vir factis, & genere illuſtris, ſummusque militiæ Præfectus: Lege Piſcatoria noſtra Ecloga XI. (2) Campaniæ lacus, in quem ſinus Puteolanus per Miſeni portum influit, maximè piſcoſus, noſtri quoniam inerti aqua ſilet *Mare morto* appellant.

Digitized by Google

Deſuper & ſecto conſternat robore pontem,
Hinc ubi tempeſtas piſcatu prima refulſit
Opportuna (Et erit tibi tunc, cùm ſydere ab alto
Trojanus retrò juvenis cratere refuſo
Decedit, Venerique locum dat habere ſecundum)
Ingreditur cùm turba lacus ſquamoſa Lucrini:
Fœcundumque inter limum, cannasque paluſtres
Luxuriat, pinguetque udum depaſta viretum.
Ut primum cœtu fluctus ſubiere frequenti,
Defixos inter palos è vimine ſepes
Tum, puer, aggeſto facies, aditumque recludes.
Nam mox in patrium cùm pleno examine pontum
Incipient properare, tibi piſcoſa replebunt
Retia, vel naſſas, ſi tu piſcabere naſſis.
Exin pande fores diſſuta ſepe, cohortes
Rurſus ut æquoreæ Lucrini in ſtagna recurrant.
Utque iterum petiere, lacu nodoſa recluſo
Si ſolves tua lina, puer, ſpolia ampla reduces.

Et ut in Argide palude.

Non ſecus Armeniæ qui (1) ſtagna ſonantia circum
Rura tenent, piſces vicino è flumine carpunt.
Montana de rupe fluit pellucidus (2) amnis,
Qui longo anfractu valles emenſus opacas,
Immixtus liquida confunditur (3) Argidos unda.
In ſummis cum Vere jugis nix ſolvitur, & cùm
Dives aqua, magnoque celer ruit agmine rivus,
Argi, tuæ linquunt tum (4) Chalcides antra paludis,
(Chalcidibus forma ſimiles perhibentur, & oſtro,
Medorum qui ſtagna ſecant ditiſſima piſces)
Denſisque irrumpunt vicina in flumina turmis;
Et pingui lætantur aqua, rivoque ſonanti.
Quadraginta vagis ubi Soles curſibus errant.
Ut fluvium ſquamoſa manus ſubit omnis, aquoſi
Armenus extemplo rivi puer oſtia claudit
Aggere vimineo, vel cæſa è fronde ſalicti.
Inde lacus patriæ repetentes Argidos, ipſis

Edu-

(1) Armeniæ, Mediæque palus Argis dicta, Straboni Mantiana: nunc barbaris *Lago di Van* ab urbe, quam alluit.

(2) *Bedmaci* incolis appellatur, qui in Argim ſe exonerat.

(3) Palus modo dicta. (4) Nonnulli Trichidas, & Sardas faciunt: ex quo genere ſunt, quæ exiccatæ ab Oceano Germanico devehuntur, vulgo *Sarache* dictæ, his ſimiles Mantianæ paludis piſces ſunt, ut refert Tavernerius in ſuis itineribus.

Digitized by Google

Educunt fluvio palmis, plenoque caniſtro.
Et quamvis ingens frugis proventus aquoſæ,
Vectigal nullum ſolvit gens libera; quando
Fas avidos quamquam vetat æs depoſcere Thraces.
Namque olim Odryſius cùm cogeret æra tyrannus
Pendere piſcantes, fama eſt, pro piſcibus angues
Lina venenatos turbato è fonte tuliſſe.
Scilicet indignata parens Natura tributum
Solvere, quæ cunctis communia fecit, in angues
Chalcidas ire jubet, dominosque reprendit avaros.
Hinc ò vos avidi vectigal diſcite nullum
Ex his extorquere, quibus jus omnibus æquum eſt.
Sed jam venatu è multo revocare Moloſſos
Tempus, & optatam deſcendere rupis ad umbram.

Piſces præ avaritia in angues mutati.

HALIEUTICORUM
LIBER QUINTUS.

NUNC age, piſcoſum ſolvamus in æquora linum
Euboicum juxtà litus, dum murmure leni
Eoæ aſpirant auræ, nitidaque quadriga
Perluſtrat rediens totus Sol aureus Orbem:
Ipſi & ſpumoſo venientes agmine piſces
Invitant: flavoque nitens de vertice crine
Phyllis odoratam poſcit pulcherrima prædam.
Hic ego vos, Nymphæ Craterides, hic & apricæ
Vos quotquot, Divæ, luſtratis Olympidos oram,
Præſentes optarim, agileſque in retia, quando
Eſt opus hic veſtro mihi munere; plena profundo
Dyctia ut ingenti poſſim deducere præda.
Nec labor iſte, Deæ, vos dedecet, ipſe ſub actam
Nudus crura tenus ſi jam deſcendit Apollo,
Et tetigiſſe manu non pœnitet humida lina,
Aſtrigeras nitidi currus qua flectit habenas,
Quaque diem, lucemque regit, quaque aurea pulſat
Fila lyræ, & totum mulcet concentibus Orbem.
Quin & Pierides, Permeſſi fonte relicto,
Idem omnes ſimul ardor agit verſare rudentes
Pro jaculis, nervoque, coruſcantique pharetra;
Et picturatos pro damis figere piſces.
Quare agite, & vitreas alacres deſcendite ad undas,
Et mecum teneris adducite lina lacertis.
Veſtrum munus, opuſque, Deæ, ſit præda, marinis
Quam vobis Neptunus avet concedere ſylvis.
Non uno quia capta perit gens ſquamea caſſis;

Plu-

Plurimus idcircò labor eſt piſcoſa per alta
Cæruleas laxare plagas. Qui grandia verſant
Dyctia, quique ingens ſoliti tractare Pagrum,

Primus piſcandi modus Panagro,

Hi per arenoſos diſtendant linea tractus
Retia, ſub cæco cautes ubi nulla Profundo
Perſonat, & rari frutices, algæque vireſcunt.
Ergo age, litoribus primo jam fune relicto,
Remigio petat altum, ipſaque è puppe juventus
Vellera torta vadis, & retia rara, ſinusque
Demittat: curſum mox circumflectat: & orbem
Circinet, alternum ſolvens in marmora cornu:
Inque ſonora ferat poſtremum litora funem.
Hic aciem gemino pubes partita maniplo,
E læva, deſtraque valentibus humida palmis
Lora trahat, varietque vices ſtatione frequenti.
At geminus vitreo madefactos rore rudentes
Excipiat, magnumque puer componat in orbem.
Alter at intereà piſcator retia circùm
Lintre volet, ſaxisque frequens incluſa flagellet
Æquora, ſquamoſus quò grex exterritus arctum
Carceris in gyrum deſcendat, & intima caſſis
Lethiferi loca cæca petat, quà nulla poteſtas
Intextos vitare dolos: cùm denique litus
Prægravido, tardoque premit ſinus ultimus orbe,
Cornua piſcantes jungant poſtrema plagarum:
Et captiva alacres imponant corpora ciſtis.
Saxea ſi propter nodoſum litora caſſem
Demittis, duro ne murice lina ſecentur,
Litoribus procul ex ipſo pontone reduces
Squamiferum multo gravitantia pondere texta,
Inſuper, ingentem laxas, ſi nauta, Sagenam,

Secundus Sagena, qua Pelamydes capiuntur.

Plurima Pelamydum qua perdas agmina, cuſtos
Stet celſa ſub rupe: citumque ut viderit agmen
Jam petiiſſe ſinus, imo de gurgite tolli
Protinus in ſummum (1) muralia retia, longo
Quæ fixa haſtili interſunt latus inter utrumque,
Impetet, & totum deduci ad litora corpus.
At propè raucifonam cùm jam deſcendit in actam,
Nudus in undoſum juvenis ſalis æquor acuto
Armatus conto veniat, cervice ſuprema

Cui

(1) Quadratum rete, quod inter duo cornua extenſum piſces concludit, ne dilabantur, fulcitur longa haſta, qua hinc, inde elevata, rete attollitur.

Digitized by Google

Cui priùs implicuit canentia lina: gregemque
Urgeat inſtantem palo, quò texta ſubintret
Ultima converſus lino grex territus albo.

Tertius per jacula.

Si levibus mutum Jaculis (ſubit altera cura)
Aggrediere pecus, latè dum roſcidus Æther
Sudat, & Eoa gaudent aſpergine ſylvæ,
Expedies tua tela: greges ad pabula læta
Mane ruunt, gratoque fruuntur rore petulci.
At citus Oceano cum Sol emergit ab Indo,
Sparguntur diverſa vagi, latèque recurrunt.
Sic bonus in prædam ſe matutinus agebat
Battus, Olympiacos inter non ultimus: & quem
Sanguine materno conjunxit Olympia Vati:
Fecit & inſignem piſcatibus: ille nepoti
Hæc olim recolens memini dixiſſe ſub antro,
Mergellina, tuo, ſacros quà ſæpè ſolebat
Synceri roſeo Manes conſpergere nimbo.
Et, puer, inquit, eris, cum creveris, alter ab illo.

Quartus verriculo, ſeu Gangama.

At ſi (1) Verriculum tibi det, vel (1) Gangama quæſtum:
Piſcatoris erunt quæ pauperis arma: profundos
Adverſo Manes cum Sol illuſtrat in Orbe,
At ſoror in medio nobis nitet æmula Cœlo,
Conjugis amplexus divelle, caſisque relictis,
Gnatorum majore vago circumſona Nereo
Litora conſociatus adi, pennisque fugacem
Piſcatum impelles lintrem: medios ubi fluctus
Cymba tenet, tum lora manu cita contrahe: pontoque
Actutum ex ipſa mittatur Gangama puppi:
Vellus & in puppi quo poſt ducenda revolve:
Inde ratem tonſis iterum pernicibus urge.
Namque retrò obrepens undoſa per æquora ponti
Ærato falx dente metet ſata Doridos arva,
Squamoſaque ſinum detonſa è meſſe replebit.
Ac veluti variæ non uno è ſemine fruges
Quà ſurgunt, varioque nitent de candice flores,
Mixtim falce ſecat violas, & lilia meſſor,
Atque crocum, atque apium, & ferrugineos hyacinthos.
Non aliter Percas, & Iulidas, atque rubentes

De-

(1) Conſtat hujuſmodi inſtrumentum ſemicirculo ligneo, vel ferreo, cujus acies interior acuta inſtar falcis: huic alter ſemicirculus rectus inſiſtit; utrique verò rete in coni formam adligatum eſt; ſimilis machina deſcribitur lib. VIII. cum de oſtreis.

Digitized by Google

Demetet ore tibi ferrato Gangama Mullos,
Caſtaneasque (1), Onycesque, & mixtis oſtrea Pinnis.
Cum puer inſana procul urbe, gravique Lycæo

Quo Vates ſe puer exercebat.

Otia materna captabam lentus in acta:
Solus & Actiadas, Phœbo comitante, ſorores,
Et vitam teneras Acheloidas inter agebam,
Noſtris ſæpè ratis fundantibus acta lacertis
Innubi ſub nocte, marique immiſſa profundo
Gangama, quæ plenas ſemper de gurgite prædas,
Ceu præſaga, tulit Vati celebranda futuro.
Ditia multigenæ ſed poſtquam Tethyos arva
Orbe recurvato tenuaram plurimus, & jam
Lutea tollebat madidos Aurora capillos,
Lætior Actiacis referebam dona Camœnis,
Et tibi, Phœbe, pater, quem munere divitis undæ
Vel tunc poſſe capi didici: captumque per æquor
Ire plagis, calamoque vagas inquirere prædas.
Perge, puer, tibi non poſtremam impendere curam

Quintus piſcandi modus ſtatariis retibus.

Convenit, ut ſtabili liquidos (2) indagine ſaltus
Obvalles: multi pereunt hac fraude natantes.
Ergo mari caſſem perlongum extende, patentes
Queis hiſcant maculæ, medioque in gurgite linque,
Cum ferrugineus depingit Veſper Olympum,
Et venti poſuere: ruent qui nocte ſub alta
Per tranquilla plagis occurrent æquora piſces:
Et maculis intercepti, tua præda, manebunt:
Nimirum, roſeo cum purpurat æthra colore,
Si vitreos Nerei ſaltus, caſſemque reviſes.
At verò ut multum penſet captura laborem
Largior, in virides demittes retia ſylvas,
Herboſos juxta ſcopulos, & ſicubi muſcus
Subter olet, fruticesque, & glaucis frondibus alga:
Namque illuc crebri venient ad paſcua piſces.
Ignarique ruent in lina ſtataria: primo
Quos tu mane, puer, captos comprende. Sed artem
Accipe, diſpoſito qua per diſcrimina crebro
Linea (3) fallendis armatur piſcibus hamo.

Panacyri uſus.

Ergo

(1) Echinorum ſpecies exiguæ magnitudinis, qui & colore, & ſpinis caſtaneis perſimiles ſunt, atque ob id noſtri *Caſtagnole* indigitant. (2) Noſtri hoc retis genus appellant *Rezze di poſta*. (3) Hoc inſtrumentum noſtrates vocant corrupto Græco vocabulo *Palangbiſi*, quaſi Panangyron; quia undique hamis munitur.

Ergo ubi prælongo radium de fune paraſti,
Plurimaque è radio pendentia fila per æqua
Nexeris intervalla, graveſque appenderis uncos;
Suberibus multis illum munire memento.
Hinc cùm venatum petis æquor, acuta doloſis
Æra eſcis abſconde, puer, radiumque reſolve.
Hinc juxtà obſervans venientem ad pabula gentem,
Cum leve per ſummas trepidare frequentiùs undas
Aſpicies ſuber, citus advola: & æquore ab alto
Duc radium Synodonte gravem, Mullove rubenti.
Interdum, ex acta ſocii dum texta reducunt,
De glomere. Ipſe cito vectus poſt ultima retia, lintre
Piſcibus interea ſic inſidiaberis unco.
Heſpetos, Aphyaſque, aut duro Mænidas hamo
Fige, marique illum revoluto (1) glomere, mitte.
Nam qui ſpe prædæ piſces poſt lina ſequuntur,
Lætus ineſcabis. Surrenti nuper ad oras
Inque ſinu (2) Colmeli, tuo, dum grata labori
Otia cum noſtro carpebam plurimus Antho,
Artibus his nitidum Synodonta, Orphumque feſelli.
Aſt illud tibi præcipio, concuſſa furentis
Linea fortè feræ ne vi rumpatur, ab imo
Gurgite, cùm properat, longo citus apprime cono
Multa reluctantem. Super ò qui Nerea piſcis
Exilit, & tremula ludit feſtivus in unda?
Noſco equidem ſacri ſpeciem, ingeniumque natantis;
Quare, age, veloci curramus Tethya lembo,
Et præcedentem curſu Delphina ſequamur:
Plebejos nam tempus Acos comprendere textu.
Philamarini Elogium. Huc, ò (3) PHILAMARINE, decus ſublime tuorum,
Et jubar, & laus ò noſtri memorabilis ævi,
Piſcatum primos inter ſurgentis Eoi
Deciduos propera rores, auraſque ſalubres,
Dum te Lubra ſuis in ſaltibus, & vada propter
Parthenopes procul urbe tenet, curiſque, foroque
Expertem, ſtudioque vacas ignobilis oti.
Eja adſis, priſci ſeu temporis acta revolvis,
Seu noſtrùm veteri confers doctiſſimus ævum:

Quan-

(1) Hoc Inſtrumentum, *la Trabina* appellant, fortaſſe à trahendo. (2) Vide quæ fuſiùs libro IX. (3) FRANCISCUS PHILAMARINUS, & genere, & doctrina nobilis, morumque gravitate conſpicuus, Maſſam ad delubrum, & valetudinis, & liberioris vitæ ſtudio per æſtatem ſecedere ſolitus.

Quandoquidem luſus hic eſt te dignus: & ipſa
En placidos ſternit tibi Doris Olympia fluctus.
Mitis ubi flavo ſubriſerit uva colore
Antumnum ſub Pampineum, Soleſque benignos,
(Namque uvis miſcentur Aci; gratiſſimus ollis
Ut ſapor, & lætus veniat pinguedine ſuccus)
Cum primis conjux Tithoni lutea bigis
Surgit, & ambroſium diffundit ab æthere rorem,
Corripere alta juvat, longiſque inſiſtere remis,
Quà ſaliens Delphinus iter præmonſtrat: & illum
Cura ſequi ſemper tibi ſit, quacumque præibit:
Sive per Heſperium Mundi latus, aut per Eoum
Naviget, inque Notum, gelidamve Lycaonis Urſam.
Namque acies multas, ſtipataſque agmen in unum
Retibus immittet. Ruit ille cupidine prædæ,
Et celeres ſectatur Acos: hi protinus uno
Denſantur cœtu trepidi formidine monſtri;
Ingentemque globum incurvant, ſeſeque tuentur,
E roſtro radios tendentes undique acutos.
Ille volat jaculo velocior, & ferus agmen
Circuit ore fremens, ſtimuloque impulſus edaci;
Quaquà adit, explorat vallum, via ſi qua pateſcat,
Qua citus irrumpat, victorque examina perdat.
Caſtra velut circùm confertus milite multo
Dux ruit ore ferox, ferroque minacior ipſo,
Si quà porta patens incuſtodita maniplis
Spem pugnæ, & palmæ pariter venientibus offert:
At magis agglomerantur Aci, ſtipantque viciſſim
Ordinibus: ſeſe nexis ceu monte ſupremo
Cum lupus impaſtus percurſat ovilia, denſo
Agmine ſtipantur trepidis cum matribus hædi.
Tu verò, piſcator Acos cum videris omnes
Collectos, citus è cymba tua retia laxa:
Quæ bini teneant è lintre: & nudus ab alto
Suſtentet puer unus, & alter in æquore ludat
Cum Delphine puer, verbiſque appellet amicis.
Hinc ubi rara mari ſolviſti retia, & omnem
Denſatam aſpicies plebem, blandiſſimus ore
Dic Delphine, foras: ſubito, mirabile viſu,
Tranſiliet caſſem Delphin parere paratus
Imperio pueri, & prædam concedet habendam.
Scilicet humano gaudet miteſcere cultu.
Dyctia, piſcator, medio tum plena profundo
Educes, multo venatu dives aquoſo.
Non ſic argento inſignes, atque ubere lacte

Mira Acus piſcatio duce Delphino.

Delphinus Acos inſectatur: Et ut hæ ſe tueantur.

Delphinus piſcatori paret.

Regales piſcantur Acos, quos læta Pelori
Regales Aci, ubi naſcantur. Æquora progignunt, refluo qua flumine Nereus
Alternat curſum, & lunaribus æſtuat horis.
Scilicet Herculeus quà ſurgit ad æthera vertex,
Velligeræque virent ſylvæ quà Cænyos, & quà
Zanclæos ſub nocte aperit Pharos aurea portus;
Namque his, non alibi, regales fluctibus errent:
Inter Aci molles, & depaſcuntur arenas.
Nimirum vivo gaudent quia gurgitis æſtu.
Illarum deſcriptio. Lacteus eſt illis vigor, & cœleſtis origo:
Nam Cœlo cecidiſſe ferunt, cum regia Juno
Aſtra per, & nitidos mammis lac diluit orbes.
Pars major ſummo concrevit in æthere, & inſtar
Arcus per longum ſuccinxit ſydera flexum,
Dictus &, in Superos eſt quà via, lacteus Orbis.
At verò exiguas, quæ ſummo è vertice guttas
In Siculum fluxere ſinum, Dea Doris opimo
Viſcere lacteolos dedit eſſe per æquora piſces,
Quo vel cærulei gauderent munere Divi.
Inſignis candore, nitetque argentea, denſi
Cum per ſumma greges nant cærula: gratior illis
Non equidem Divis, non & mortalibus eſca eſt.
Aſt age, concretum valeant quò diia lacte
Piſcatio, & quo reti. Æquora captivum tibi reddere, linea textu
Anguſto pateant, & crebris tenuia nodis;
Qualia ſunt Aphyas quibus intercludimus albas.
Nam ſecus effugiet piſcis Junonius: imo
Illis inſtar Aci forma eſt, veſtisque nivali.
Ingentes reti ſilices, Rhegine, ligato:
Qui totum Nerei perturbant pondere fundum.
Mirabilis piſcationis natura. Nam ſic aſcendent, commota Doride, piſces
Lactei, & immenſo replebunt agmine linum.
Mira ſed eſt ratio venandi: retia primo
Si jactu raros concludent orbe natantes;
Innumeros mox illa ferent ſcindenda ſecundo:
Nec tenuis terno veniet captura labore.
Id quondam Herculea memini vidiſſe ſub acta,
Deſinit extremis ubi collibus Itala tellus,
Inflexumque ſinum latus efficit: atque ubi clivus
Aſcenſu ſurgit facili, lateque viretis
Conſitus, & pomis, & flavo lætus Iaccho:
Rus ubi Rhegina è Nympha Balanitide dictum;
Quæ multi ſtudioſa operis, patienſque laboris
Morel Elogium. Clara Philocomidæ fecit cognomina genti.

Hujus ab illuſtri deſcendit ſanguine (1) Momus:
Momus amicorum mihi maximus: unus & inter
Rheginos proceres ſalibusque argutus, & ore:
Officiiſque potens animum vincire merendo.
Hic me lactifluos venatum indagine piſces
Invexit lembo quondam, lætamque recepit
In villam, & dignis hilaravit Apolline menſis.
Partheniæ memores idcirco carmine Muſæ,
Quod poſſunt, ventura ferent in ſecula Momum.
Verum Rhegino de litore rurſus ad oras
Euboicas me ſaxa vocant piſcoſa Veſevi,
Et pinguem præbent Stabiarum cærula Neſtem
Fallendum per ſaxa levi viridiſſima muſco.
Sed qui venandi potior modus, & quibus armis,
Accipe. Muſcoſo ſurgunt quà vertice cautes,
Lætus ubi Mugil flaventes demetit herbas,
Longa per incurvum laxabis (2) retia gyrum.
Alter & exterius plexo de vimine circus
Circumdet longo jactum curvamine Griphum.
Qui multa ſuper intertextus arundine fluctus
Enatet, in longum ceu zona extenſa per altum.
Neſtibus ille fugam textu clauſurus, ab arcto
Carcere cum ſaltu ſalient in aperta fugaci.
Hinc ut paulatim conſtringes retia: ubi illi
Tranſiliunt, latoque occurſant protinus orbi,
Tum ferrum citus expedies, & funere plectes:
Aut ipſa potius fugientes arripe dextra.
At quoniam terno vivax ſæpe aëra ſaltu,
Tranſmittitque plagas, & arundineum labyrinthum;
Idcirco longo cingit qui Dyctia gyro,
Fultus arundinibus longis ſit latior orbis.
Præterea multo quia Mugil callidus aſtu,
Cum venatores, intricatoſque receſſus
Aſpicit, in ſcopulos ſe proripit, & tenet intus:
Quatenus eludat fraudem piſcantis: at ipſe
Fraudem fraude, puer, ſuperabis, & artibus artem.
In duro bulbos Ciclamini marmore tunſos
Accipies, contoque illos præfige retorto

Quo rete Mugiles capiantur.

Mugilis inſignis aſtus, & quo pacto fal-latur.

(1) Hieronymus Philocomus Patritius Rheginus carmine nobiliori dignus ob ſingularem in Vatem benevolentiam; quem in villam ſuam (*Valavidi*) hoſpitio recepit humaniſſimè, & perquàm lautè. (2) Hoc retis genus indigitant noſtri *la Chiuſarana*, quo ingens Cephalorum copia capitur.

Vimine: vique haſtam petris intrude cavatis;
Nam quia Mugilibus grave olet Ciclaminus ; opaco
Ilicet ex antro, malegrato expulſus odore,
Proſiliet grex totus, acerbaque texta ſubibit.
Non aliter per ſtagna, ſonoraque flumina Neſtes;
Quà læti ripis, & dulci Najade gaudent,
Comprendes textu, vel acuta cuſpide. Sunt qui
Ut jaculo, & ære cavo Mugiles cædantur. Dum ſalit interdum crebro ſuper æquora ſaltu
Mugil, & in vitreo feſtivus gurgite ludit,
Vel jaculo pernice petunt, aut ære tonanti;
Stridula quem certo ſi glans confecerit ictu,
Et ut cæſos canes ad litus ferant. Velocem viridi dimittunt caute Moloſſum.
Ille ſecat fluctus, propiorque apprendit acuto
Dente vagam prædam, remeatque ad litora victor;
Non ſecus, & turpes per ſtagna ſilentia Mergos,
Perque lacus Fulicas pueri venantur, & una
Laudandas cervice Anates, & pectore molli.
Sic puer ad fluctus Aniani ſæpè ſub ipſum
Ver nitidum canna Fulicas venabar ahëna.
At qui rura tenent, læto quæ flumine Sarnus
Irrigat, & viridi præcingunt limite colles,
Populea de fronde caſam poſuere virenti
Ut à Sarni accolis intercipiantur. Margine, quæ Solem pueris defendat, & undas
Umbret opaca, greges videantur, ut æquore ab alto
Cum fluvios læti ſubeunt: viſiſque ſub amnem
Ilicet extento torquent cita ſpicula nervo:
Veloceſque Lupos, & Neſtes funere plectunt.
Hinc filo è medio deducto gurgite, onuſta
Arma trahunt. Zephyri ſed quæ felicior aura
Me ſuper Oceani piſcatum cærula vexit?
Et quæ tanta animum fiducia firmat? amicum
Noſco omen: dextro me numine dncit Apollo,
Qui mecum, ſylvis Heliconis, & amne relicto
Amphryſi, ac Tempe propter Peneïa Muſis,
Gaudet in herboſis confidens rupibus hamo
In Britanniam excurſio, & Jacobi Regis Elogium. Piſcibus inſidias moliri, & vimine texto.
Scilicet ut magni plauſus, palmaſque Britanni
Aſpicerem Regis, memorique in mente tenerem;
Quo tandem pelago egreſſus, levibuſque relictis
Litore jam naſſis, & retibus, ardua tanti
Facta ducis cantarem, & ſacri prælia Martis.
Numine qui magno Divum, atque ingentibus orſis
Primus Hyperboreis expellere finibus Hydram
Auſus, & inſanis inferre rebellibus arma:
Et potuit meruiſſe, Diis ut agentibus ipſis,

Imma-

Immanem ante pedes Hydram cervice videret
Abſciſſa, & primùm victos ſine cæde rebelles:
Ille ſacros iterum faſces, ritusque Latinos,
Corrupti mores quos gentis, avique libido
Inſana expulerat, Roma plaudente, reduxit:
Et licet extemplo res in contraria verſæ,
Sanctaque diſciderit gens vincula: totus & ima
E Styge concuſſus fremat Orcus, & undique gentes;
Concurrant, centumque trahant in bella carinas;
Atque acies centum populorum, & fœdere jungant:
Nimirum ut cœptis nimium felicibus obſtent,
Pellere, & è ſolio Regem conentur avito,
Tarpejoque iterum ſejungant Orbe Britannos:
Spero equidem; nec vana fides (ſtant Fata Deorum
Inconcuſſa) throno reddendum. Dite ſubacto,
Inſignem pietate Virum, pœnasque daturos,
Quotquot ſpe regni, vel religione profana,
In Regem, & ritus conſpiravere Latinos.
Quare age, ne timeas, Rex invictiſſime: vertent
Fata vices, ſolioque iterum regnabis avito:
Et tecum Romana Fides, rectumque, piumque
Rurſus in Arctoo victrix dominabitur Orbe.
Non te dextra hominum, ſocii nec Principis arma;
Dii te reſtituent regno. Diis ire ſecundis
Omnia proſpicies, quorum pro Numine regno
Sponte tua cedis, ſceptrumque relinquis, & omnes
Urbis opes patriæ, & tot avorum inſignia regum.
Scilicet indignum populis dare jura putabas,
Quos eadem non lex, atque intemerata Deorum
Relligio veteri Patrum ditione teneret:
Digna nec auguſtam diademata cingere frontem,
Ni gemma meliore Fide intertexta niterent.
Quod modò ſi vicibus commutavere ſiniſtris
Fauſta ſecundarum Superi primordia rerum:
Nimirum fuit id, generoſo ut pectoris auſo;
Intrepidoque animo tot caſibus obvius ires:
Magnus & adverſis ſpectere, ut maximus olim;
Poſt victosque duces bello, gentesque ſubactas,
Victrices inter, nitidasque videbere laurus.
Tunc ego (nec fuerit longum expectare futuros
Eventus rerum, & fælicia) totus ovanti
Aſſurgam Phœbo, lætisque in carmina Muſis
Me major, plauſusque tuos, ò maxime Regum,
Et tua facta canam, clarosque è Dite triumphos,
Claraque non uno devicto ex hoſte trophæa.

Te:

Digitized by Google

Teque Quirinali trabea, lauroque revinctum
Emeritos inter plauſus, & murmura ovantum
Auſoniam latè per magnam, Urbemque reducam
Victorem, & ſacra Capitoli in ſede locabo.
Et quamvis tibi non deerunt, qui dicere laudes
Per tua regna tuas contendant plurima Vates,
Teque ſub Arctoa celebrent regione Britanni,
Attamen Euboicas non dedignabere Muſas:
Munera nec Vatis, fuerint quæcunque, Latini.
Intereà ſine piſcatum me litora propter
Axis Hyperborei Campano currere lembo.

Salmones.

Principio rivi dulces, & opaca fluenta,
Atque tui Vatem invitant, (1) Telline, beati
Salmones: cultu mihi quos dum ſupplice Divûm
Præque ſacros mos ire dies fluvialibus eſcis,
Atque olere, ingratisque fabis, laudare ſolebas,
Dum te Parthenope, dum denſis conſita lucis
Soſias, Autumno prælis ſpumante, teneret.
Grata tibi fuit & tunc commemoraſſe voluptas.

Quo temp., & quo pacto illos piſcentur.

Et jam Vere novo pleno dum gurgite fontes
Cænoſos vectant amnes, nituntur ab alto
Salmones, nigrasque ſecant audacius undas.
Aſpice, ut adverſo Tameſi, Rhenoque bicorni
Præda tibi properent. Bis denos retia paſſus
Conſue tergemina: & fluvio mox crede capaci.
Nam licet in ſummo Salmones flumine nantes
Retibus effugiant, tamen opprimet inſtita multos,
Quæ propior gravis ima premit, curſumque retardat;
Verùm dum curva Salmonem indagine clauſum
In ripam de fonte trahis, tum plurimus olli
Præduro caput oſſe teres, contove præuſto.
Si ſecus, in fluctus ſaltu pernice redibit;

Salmones vivaciſſimi, & fortes.

Namque agilis nando eſt, & robuſtiſſimus omnes
Squamiſeros inter Salmo, & vivacior ævo.
Idcirco, ut perhibent, ipſa ſi frixus in acta,
Licet & ſecto libetur viſcere, vivum
Cor ſalit, & lætis hilarat convivia menſis.

Quando, & quomodo à Rhenicolis comprehendantur.

Sed quo Rhenicolæ, Majo florente, fugaces
Decipiant aſtu Salmones, accipe: paucis

Ex-

---

(1) Ignatius Tellinus Hibernenſis S. J. vir moribus antiquis, & omni diſciplinarum genere excultus, ingenio acri, & amœno, inque omnia promptiſſimo: cui Vates ob veterem neceſſitudinem hoc monumentum figit.

Expediam, facilis quanquam non machina dictu.
Rhenus ubi ripas mordet violentus opacas,
Quercubus è duris vallum molire, vel alnis:
Plurimus & ſaxis, & querno termite utrumque
Aggeſtaque latus circum firmabis arena.
Sic totus vallo incurſans ſtat gurges aquarum:
Atque repercuſſus retrò cedit rapidus fons.
At gremio in medio criſpantur leniter undæ
Fluminis, inque ſinum demittitur altior amnis.
Hic denſo tuguri compinges vimine tectum,
Quo capiti Soles, effuſosque arceat imbres,
Flumineo qui lintre ſedet piſcator, & ipſos
Noctes, atque dies obſervat flumine piſces.
His actis, ripas inter, vallumque Panagrum
Crede vado, & reti filum ſociare memento:
Illius & dextra caput obſervator habebit.
Ergo ubi ſcandentes fluvio obluctantur cunti
Salmones, rapidus devexi gurgitis æſtus
Objecto impingens vallo vi dejicit. Olli
Læva repercuſſi ſubeunt loca, mitior amnis
Quà fluit, & caſſes ignari protinus intrant.
Tum vigil ut filum ſentit Salmone moveri,
Paxillum puer evellat, piſcoſa ſub auras
Lina ut venantes multo Salmone reducant.
Quin etiam prærupta ſonant quà flumina ſaxis,
Atque cavas inter convalles altius undæ
Labuntur, puer, auratos venabere piſces,
Si tu decipulam juxtà, naſſamve locabis.
Nam cum remigio Salmones præpete certant
Exuperare vadum, ſeſeque per aëra vibrant,
Sæpè plagas proni ſubeunt. Aſt, indita piſci
Saltandi vis mira: recurvus in ora reflectit
Cæruleam caudam, rictu ſtringitque tenaci,
Inque orbem ſeſe glomerat, mittitque per auras
Ocyor, ut jaculum, & reſonantia flumina tranat.
Sed ruit Arecidum glacialis ab æquore ponti
Plurima vis, latosque replent examina fluctus:
Immenſum lætis quæſtum latura Britannis.
Ut Sol æſtiferi percurrit ſydera Cancri,
Et nimius terram calor urit, ab Axe nivoſo
Signa movent, pulchroque incendunt ordine turmæ;
Inque Caledonii ſe primum litoris oram
Invectant, poſitisque ſedent hic agmina caſtris:
Et virides circum frutices populantur: & omnes
Stirpe nova gaudent ſoboleſcere. Plenus ubi jam

Et ut naſſis inter prærupta fontium.

Ut mirum in modum ſaltent.

Atecides.

Illarum natura, & mores, *Jonſton*.

Au-

Autumnus pomis ridet flaventibus, & jam
Mitior Herculei ſe fregerit ira Leonis,
In Tameſin devexa fluunt, latèque vagantur
Per Batavos, Cimbroſque, in Balthica & uſque recurrunt.
Aſt ubi rauciſonæ ponto incubuere procellæ,
Et jam Bruma rigens ventos molitur, & imbres,
Agglomerant ſeſe rurſum, pelagusque Britannum,
Ordinibus luſtrant denſis, curſantque frequentes
Oceani per aquas, & ſaxa virentia propter.
Cumque novæ terris Jani rediere Kalendæ,
(Quis neget ingenium Naturam piſcibus, anni
Tempora quo ſcirent ventura, viceſque dediſſe?)
Ocrini per curva ferunt ſe litora, & omnem,
Perque latus geminum, circumſpatiantur Hibernen.
Tandem Vere novo ſuperant terraſque, fretumque
Extremam præter Thulen, præterque ſonantes
Orcadas, & patrio reduces ſe gurgite condunt.
Lætæ ubi concipiunt non uno ſemine partus;
Impleat ut ponti fluctus numeroſa propago.

Minimè capiendæ, cum veniunt.
Cum veniunt, denſæ quoniam ſtipantur, in æquor
Dyctia ne ſolvas, multa ſub mole natantum
Haud dubio ſcindenda: nocet felicior ipſe
Proventus: nec multum uber dat copia quæſtum.
O quoties avidi, largæque cupidine prædæ
Correpti, longos conati incidere funes,
Ipſaque cum magnis amittere retia prædis.

Sed cum ſe Autumno diſpergunt.
Ergo ſub Autumnum cum ſe diſpergere cœtus
Incipiunt, circumque vagi freta cærula curſant,
Aggredere: effuſam poteris tum perdere gentem.
Non ſecus è nigra cum ſe Mæotide fundunt,
Tranſque Scythæ Tanaim prorumpunt, lataque denſo
Agmine decurrunt campeſtria. Lechus in ipſo
Interea vallo ſe continet: aſt ubi turmas
Partiti, latè campos populantur, in hoſtem
Effuſus ruit, & ſparſos cæditque, capitque.

Tæda prælucente.
Inſuper his, quoniam ſplendenti lumine gaudent,
Solertes curva tædas è puppe nitentes
Attollant pueri: viſo fulgore catervæ
Confeſtim denſæ venient; linumque ſubibunt:
Ipſæ etiam tremula radiant è Doride, ſumma
Obverſa nantes alvo cum cærula ſulcant.
Ut latè innumeris veluti mare fulguret aſtris.
Se quibus indiciis tibi produnt: veſcier unda
Arecides fama eſt, ipſaque uligine ponti.
Puniceo velut ipſe, nitet qui viſcere, Salmo:

Nam

Nam vacuus venter, perhibent ſi vera, repertus.
At tibi lenta trahis ſi felix otia turbis
Inſanis procul, & nitida ſemotus ab aula
Per ſolos montes, & inambitioſa beati
Rura ſoli, propiorque colis, vir nobilis, undas;
Expediam paucis artem, torpentia ſolers
Otia qua valeas, & dulces fallere piſces.
Et ſimul ærumnis animum relevare moleſtis,
Quem verſæque vices rerum, ſemperque dolenda
Florentis patriæ clades, ritusque Latini,
Atque pii Regis tot vexavere labores.
Et tibi gratus erit modus hic, (1) Galvæe, tumultus
Sive lates inter Tameſis, ſeu præpete curſu
Per montes fugitivus, & invia luſtra pererras:
Sive tuæ ſoſpes tetigiſti litora Hibernæ,
Magnaque pro Sacris, & Rege pericula tentas.
Ergo age, ſi vacat, & fas eſt deſcendere ad undam
Arctoo propera mihi dexter ab uſque receſſu:
Adde, & Olympiaco Vati, Galvæe, decorem.
Intorto primum lino contexere conum
Præcipe, & iliceo, conum ſuccingere circo.
Circulus impoſitus ſua per diſcrimina cono
Ternus erit: terno religetur vellere ſummus,
Inque unum coëunt ubi funes vertice nodum,
Longior alter erit, pendet quo machina: longam
Inde trabem ripa figes viridante ſub ipſa,
Objice vel medio fluviorum: & deſuper aſſer
Rectus in extremo radiis nectatur acutis:
Transverſoque unà firmetur uterque tigillo.
Crux Germana velut, miſeri quà funere fontes
Plebejo commiſſa luunt: transverſus & aſſer
Pendentem accipiat trochleam: cum deinde marinæ
Te prædæ accinges, curvum transmiſſa per orbem
Linea ſuſtentet conum, qui fluctibus extet
Altior, atque illum complebis plurimus eſca.
His animadverſis, refluo cum Nereus æſtu
Aſſurgit, ripasque tumens infundit, & amnem
Impellit retrò veniens, tum piſcis in orbem
Irrumpit, ſcombrisque famem vincitque, fugatque;
Aſt ubi jam refluo rediens pede mobilis undam

Jucundus piſcandi modus, quo ſe nobiles Britanni exercent.

 Sub-

(1) Jacobus Galvæus S. J. Hibernenſis Vati inter familiariſſimos primus, & ob candorem, variamque eruditionem gratiſſimus.

Subrahit Oceanus, nudataque litora linquit,
Squamoſas cœco volucres de caſſe reduces.

Non diſſimili, quo Tarentini utuntur.

Lubrica diſſimili non arte examina fallunt
Oebalii. Curvos quà ſeptem infuſa per arcus,
Septeno veluti rivo ſe Doris in altum
Devehit, & magno jungit commercia ponto,
Tempora dum Lunæ per certa reciprocat æſtus:
Hic, ubi piſcantum ſpeculæ ſtant ponte repoſtæ,
Ante arcus geminam fundant in marmore cerrum:
Atque illam multo religatam vimine firmant.
Coniferum longa labyrinthum cannabe cerris
Aſſociant (viridi mixtus, flavoque colore
Conus erit, piceæque ſimillimus) incita curſu
Exin ſub noctem: (nox eſt accomoda fraudi:
Et color ille dolum potis occultare; ſub umbris
Namque eſt, ut perhibent, obtutus piſcibus acer)
Externas cum prona Thetis procurrit in undas,
Vitrea piſcoſo committunt cærula cono.
Quotquot devexa veniunt tum Doride piſces,
Spontè ſua ſubeunt maculoſi carceris antrum.
At verò ut reduci jam ſe miſſura per arcus
Eſt iterum pede Tethys, ovanti murmure conum
Educunt, prædamque hilares ad tecta reportant.
Si ſecus, adverſum venientia marmora textum
Impellent, fugientque citæ per aperta cohortes.

Statisque temporibus certos venantur piſces.

Tempore quemque ſuo capiunt hac arte natantem.
Cum Chiron retrò vacuus dat terga ſagittis,
Altaque dum terris nox eſt, tum lumine captas
Cum Congro rapiunt (1) Anguillas: frigida ſed cum
Alget Hyems, Soleas, & primo Vere requirunt.
At tres Autumni, totoſque ex ordine menſes
Mixta Sparo roſei venantur tergora Mulli.

Quo quiſque piſcis tempore capiatur.

Hic neque prætheream cœli quo ſydere certo
Singula ſquamiferùm lucis veneris aquoſis.
Ut nitidum Ver pingit agros, & crine novello
Inveſtit latè ſylvas, tum Scorpius uda
Lina petit cupiendus, & igni plurimus ardens
Aſtacus, atque Elephas, inſlammatæque Locuſtæ;
Hos etiam, rapidis candet dum Solibus Æſtas,
Retibus, aut naſſis piſcabere: tunc & opimas
Engraules, Thriſſaſque, & viles viſcere Salpas.

Aſt

(1) Has Tarentini vocat *Anguille orbe*, quod cocæ videantur, ſuntque ſuaviſſimi ſaporis.

Digitized by Google

Aſt Aphyas æſtu in medio, cum fervidus urit
Arva Leo, capies turmatim; è gurgite quando
Semine non jacto creſcit numeroſa propago.
Læta per Octobrem Loligo, perque ſequentes
Autumni menſes, quo pinguis tempore Dentex
Fallitur illecebris eſcarum ſaxa ſecundùm.
At Polypus dum Bruma riget, cum Mænides, & cùm
Sphirænæ, nitidæque Umbræ captantur, & Orphi.
Datque Autumnus Acos, dat, dulcia fercula, Mullos;
Quos etiam progignit Hyems, atque herbiferum Ver.
Cum geminum Divæ ſurgens Amathuntidis aſtrum
Emicat, & raris Aries nitet ignibus, uber
Muræna, & dulci captatur nectare Conger.

Quid leviora ſequar? ſupereſt via multa per altum
Exuperanda: Noto ſpumant cum regna Profundi,
Pulſatæque gemunt cautes, & litora plangunt,
Venandi quæ cura tibi, piſcator, habenda,
Jam nunc præcipio, quando terraque, marique
Improbus eſt miſeris labor impendendus, iniquam
Quo ſaturare famem, duramque levare caducæ
Pauperiem vitæ valeant; quibus haud bona Fati
Principio dat Sors, nec blando lumine Cœlum,
Ortaque nec nutu riſerunt aſtra benigno.

Qua arte inter procellas piſcandum.

In primis ſolido ſubtexes (1) Dyctia ſpartho:
Lataque ſint maculas, nexiſque tenacia nodis,
Ultima & Oceani campos viſura marinos
Inſtita ſit multo gravis ære; tumentia verrant
Ut vada piſcoſi caſſes, prædamque reportent.
Nonnulli extremo ſua per diſcrimina textu
Præduros ſilices, & grandia ſaxa reponunt.
Cætera perſimiles ſint retibus: hos ubi caſſes
In navi, puer, impoſuiſti ritè paratos,
E portu ſolves animoſus: & æquor in altum
Piſcatum venies, quamvis illiſa reclament
In ſcopulos freta pulſa Notis, & deſuper ingens
Porta tonet Cœli, refluatque nigerrimus imber.
Ergo ubi veloces tenuerunt alta carinæ,
Albentes inter fluctus da retia ponto.
Hinc geminum gemina firmabis cannabe cornu
E prora, puppique, globum ne fortè ſub unum

Rete deſcribitur.

Et piſcatio quo pacto inſtituatur.

Aaa 2 Con-

(1) Hoc rete, quod à Gallis primum inventum ferunt, eſtque familiare Gajetæ, Prochytæque incolis, noſtri appellant *Tartana Franceſe*.

Concurrant, nullos gremio captura natantes.
Proderit & longas utroque à vertice fagos,
Brachia tenta velut, valido vincire rudente:
Extremis quorum cervicibus inſere funes:
Et nodis conſtringe; retro piſcoſa capaci
Orbe trahent, largiſque onerabunt retia prædis.
Inde ſinus humiles velorum expande, recurvum
Inque latus deflecte, vagæ quò Tethyos amnes
Spumantes transverſa recurrat cærula pinus.
Sic ſecreta colunt qui Nereos antra profundi,
Et raucos pelagi piſces odere tumultus,
Captivi venient in retia: plurima curſu
Poſtquam velivolo cava trabs per cærula fugit,
Collige vela: graves & aquoſo è gurgite caſſes
Duc ſuper: innumeras ſquamoſa è gente cohortes
Aſpicies, mixtimque plagis hærere, ſinuque.
Lætus & ingentem cumulum verſabis in alnum.

Saxa, ſylvæ, & arenæ vitandæ.

Id tamen in primis cura majore cavendum
Ne piſcoſa trahas per duris aſpera ſaxis
Retia, nec ſaltus inter, ſpumoſaque luſtra,
Nec quà per denſas ſublucida Tethys arenas
Sternitur: at mollis quà limus, & undique denſum
Stat ſabulum, celſa ſolves de puppe Panagrum.
Ni facias, duræ lacerabunt Dyctia rupes,
Hærebuntque inter ſylvas implexa marinas;
Aut gravibus repleta ſinus ſcindentur arenis.
At mihi, quis, Divæ Nereides, æquora primus
Ingreſſus ſpumoſa, nova piſcarier arte
Auſus, & horrendos nimbo contemnere ventos,
Dicite: vos illum reſonantes ire per undas,
Et ſpumas inter miratæ ſolvere linum:
Atque omnem obſcura revocate ab origine famam,
Si veſter tanto meruit jam carmine Vates.

Ut primum rete inventum.

Exoriens pluvio triſtaverat æquora nimbo
Phyllirides Chiron, vultuque minante, ſagittas
Imbriferas arcu torquebat, & undique ponti
Tollebat Cœlo freta pulſa procacibus Auſtris.
Et jam Luna cavum bis luce repleverat orbem,
Bisque nova rediens ſinuarat cornua fronte:
Attamen abruptis nondum turbata procellis
Æquora, non & ſaxa vadis clamoſa quierant.
Intereà Lycidas Miſeni in rupe ſedebat
Piſcator, Prochyta vectus qui nuper aprica
Venerat Euboico quæſitum gurgite prædam.
Oſcus erat, Prochytæ ſed dudum Chlorida Nympham
Duxe-

Digitized by Google

Duxerat, & quatuor fœcundo ſemine natos
Jam pater ex illa totidem ſuſceperat annis.
Hic quoniam finis non tempeſtatibus ullus,
Nec pluviæ modus, & ventis, his ora reſolvit
Secum multa gemens: Læſi quæ Numinis ira
Tot tempeſtates pelago, tot murmura ſylvis,
Diluviumque undarum, atque horrida fulmina terris
Intorſit, totumque involuit turbine Cœlum?
Credo equidem Divûm offenſis, & Virginis ira
Inſuetum ſpumare vadum, ſcindique triſulco
Igne polos, ventoſque unà certare furentes.
Scilicet ut ventis tumefacta furentibus irent
Æquora Tellurem vel ſubmerſura Profundo,
Vorticibus claſſem ſeu dejectura profanam:
Quæ ſors invitis ſecat indignantia Fatis
Æquora, bella ſacris, Diis impia bella ferentem;
At mihi quis miſero deſerta hac rupe moranti
Pauperiem relevet? gnatis, charæque ſorori
Quis victu vitam ſubſtentet paupere tecto?
Ter deni fluxere dies ſine Solibus, ex quo
Vela dedi, & mæſta natos cum conjuge liqui.
Ah dulcis conjux! dulciſſima pignora, nati!
Quis vos intereà vacuo nutrivit in antro?
Tu Virgo; quoniam curas mortalia Virgo,
Aut miſeris vitæ fer victum, aut marmora placà;
Hactenus inſanàs potuiſti perdere puppes,
Et patrio è regno ſceleratam avertere gentem.
Aut verò infames ſi jam tetigere carinæ
Litora, tu nutu poteris diſpergere turmas,
Atque pio Regi, populoque afferre ſalutem.
Hæc dum multa gemit, ſomno defeſſus amico
Opprimitur, mollique caput declinat in alga.
Et vix prima quies obrepſerat: aurea ſummo
Cum Cœlo veniens affulſit Olympia Virgo
Ingenti ſub luce: velut pulcherrima Solem
Præcurrit croceis Aurora invecta quadrigis.
Lumine quo totum, penitiſque in rupibus antrum
Emicuit, roſeoque ſimul ſpiravit odore.
At Virgo hæc Licydæ divino ex ore locuta eſt:
Ne dubita, puer, infames ſi perdere claſſes
Mens fuit, & regno gentes prohibere profanas,
Sacra Deûm, ritusque, patresque ultura Latinos,
Haud ſtudioſa tui ceſſit mihi cura, tuæque
Conjugis, atque tui ſunt & mea pignora nati:
Namque pios ſervare Deos quiſne ambigat? Ecquis

De-

Deſpectum vidit juſtum, meminitque relictum,
Illius & tenuem natos perquirere quadram?
Verùm age, ſi tantum potuit meruiſſe benignis
A Superis animi pietas, & candida morum
Simplicitas, inter ſpumas, fluctusque ſonantes
Quaque inter ventos poſſis piſcarier arte,
Accipe: mox placido juveni ſermone retexit
Difficiles artes, memorique in mente locavit.
Inde volans ſeſe in nitidum dedit æthera Virgo;
Quàque dedit, niveo tractum candore reliquit:
Lactea ceu ſummo ſubtermicat orbita Cœlo.
Hic Licydas ſomno excutitur, latèque per antrum
Aſpicit inſuetum terris fulgere nitorem:
Ambroſiamque auram, & divini floris odorem
Afflatu ſentit Superùm ſpirare beato.
Aurea ſed nuſquam proſpectat Virginis ora.
Pronus humi labat, & ſic incipit: O bona Diva,
Quis tibi nunc tanto ſolvat pro munere grates?
Quandoquidem noſtras non averſaris amica
Aure preces, ſummoque humiles dignaris honore.
Sed cur ætherias, Regina, citiſſima ſedes,
Cœlicolumque choros, & Olympia regna petiſti!
Credo equidem, tanta non Tellus Virgine digna eſt.
Hæc dedit, & patriam, pacata Doride, venit.
Inſtituitque novas artes, & munus ad aram
Fixit Olympiaco in templo, verſuque notavit,
Quæ ſibi divino monſtrarat lumine Virgo.

Ceſſandum cum ſine more ſæviant venti.

Verum ſi pluviæ deſcendant amne perenni,
Et venti immanes tollant ſine more Profundum:
Tum rigidas durare Hyemes, piſcator, in antro
Convenit ante focum, parcèque abſumere fruges:
Et circumfuſis chara cum conjuge natis,
E Sinveſſano ſubtexere vimine naſſas,
Currere cæruleum plena vel arundine linum;
Omnis durando quoniam Fortuna ferenda eſt.
Cumque vetat majora ſequi, ne mitte virili
In parvis animo ſolertem impendere curam:
Quæque negat Fortuna, tibi ſolertia penſet.
Haud ſecus elapſum miſeri duravimus annum,
Quo magis infauſtum, aut pejorem ſecula nunquam
Progenuere; dabunt, ſperamus, ſecula nunquam
Poſt ventura alium. Quid non miſerabile terris,
Et quid non dignum lacrymis ſpectavimus illo?
Vidimus immenſos Cœlo deſcendere rivos,
Ac toto inſanum ſe fluctibus Æolon antro

Calamitoſi anni 1688. deſcriptio.

Mit-

Mittere præcipitem, frænumque furentibus Auſtris,
Et rapidis laxare Euris, Coriſque, Notiſque,
Undique rauciſonis vertentibus æquora nimbis.
Vidimus immenſo venientes rupibus amnes
Ire palatinas dejectum gurgite moles,
Exhauſtumque homines, ipſaſque à vertice ſylvas;
Quin etiam verſaſque vices, & quattuor anni
Tempora: nec ſua per veſtigia volvier Orbem,
Atque alium rebus Fata induxiſſe tenorem.
Anne parum Superis viſum eſt, quod nuper ab imis
Cardinibus latè Tellus concuſſa remugit,
Et tot cum miſeris evertit civibus urbes?
Ut rabies etiam Neptuni inſana tumentes
Tolleret in Cœlum fluctus, rueretque refuſis
Vorticibus terras, urbeſque hauſtura ſuperbas:
Inſuetumque ageret Sol ipſe, & ſydera curſum:
Scilicet ut ſua non per tempora diffluat annus.
Vix lacrymas retinere queo, dum funera cogor,
Illius & ſævi cladem meminiſſe diei;
(Atra dies, atro ſemper ſignanda lapillo,
Quam ſemper triſtem, Dii ſic voluiſtis, habebo)
Cum Sol informi faciem ferrugine tinctus,
Uſque reluctantes, nigraque in nube latentes
Egit equos, radiiſque oriens affulſit opacis.
Nimirum puro ne infandam lumine ſtragem
Aſpiceret, magnique daret præſagia luctus.
Ipſæ etiam brutæ pecudes, ipſæque volucres
Signa mali, ut perhibent, tanti manifeſta dedere.
Quin & ſub cæcis undæ ſonuere cavernis
Et pigros retrò flexerunt flumina curſus.
Jam Sol è medio fugiebat pronus Olympo,
Præcipiteſque ipſi rapiebant fræna jugales,
Inſolitam afflantes auram, lucemque malignam,
Cum venti poſuere: ſed æquora viſa repentè
Altius attolli, monteſque aſſurgere aquarum:
Ilicet excuſſis radicibus undique Tellus
Concutitur: totis & concita fundamentis
Immugit, magnumque ciet tremefacta fragorem;
Ipſaque ſuccuſſa pariter Tellure Deorum
Delubra, atque ædes, lunataque mœnia, & altæ
Confeſtim turres, unà convulſa ruina
Subſiluere: cita mox & vertigine terræ
Nutavere latus, jam jam caſura, ſupremum:
Mortaleſque omnes caſu oppreſſura repenti,
Atque necem pariter, pariterque datura ſepulchrum;

Terremotus prædicti anni enarratio.

Ne

Ne caderent pietas intactæ Virginis una
Obſtitit, irato rapuit quæ tela Tonanti.
Nam ſecus ingenti gemuiſſet merſa dolore
Parthenope: & nuſquam ſtaret felicior illa
Thyrreni regina maris, regnique beati:
Clara armis, & clara viris, æquataque Cœlo
Molibus immenſis atavorum, & divite luxu.
Sed lapides tantum foret, & lacrymabile buſtum.
Buſtum ubi divitiæ tot, opesque, aurique talenta,
Millia totque hominum ſaxis oppreſſa jacerent.
Vix & momenti fleviſſent ſecula luctum,
Vix & momenti reparaſſent ſecula damnum.
Una tamen (lacrymis quis temperet ora?) Tonantis,

Inſignis Tholi Ecclesiæ S. J. ruina.

Telluris trepidante ſinu domus alta ſupremo
Culmine procubuit concuſſa, tulitque ruinam
Ingentem, ſonitumque dedit. Pulcherrima quondam;
Proh dolor! è noſtra cecidit cervice corona.

Illius deſcriptio.

O ubi ſyderio vertex æquatus Olympo,
Et nivei lapides, & pulchro Dædala textu
Marmora, & ex auro muri flammante coruſci!
O ubi ſpirantes viva ſub imagine vultus
Divorum, pictique arcus, & mille figuris
Intertextus apex, & mille coloribus ardens,
Et rutilis ardens gemmis, & iaſpide fulva!
Mirum opus in terris, & moles æmula Cælo.
Æmula nam ſuperûm felicia tecta Deorum
Auratus, pictusque Tholus referebat: & ipſa
Numina nativo veluti radiantia Cœlo
Divina ſub luce, & majeſtate videnda,
Felicesque dabat cœtus, & gaudia Divum,
Et dias auras, & dii luminis hauſtum.
At potuit cecidiſſe; jacet, miſerabile viſu,
Maceries aggeſta loco deformis in uno.
Ergo tot annorum moles ſudata labore,
Tot manibus, ſtudiisque hominum, cui barbara Memphis,
Cui Rhodus, & Carum pendentia Mauſolæa,
Altaque ceſſiſſet Babylon, quis crederet? uno
Telluris nutu, & momento proruit uno.
Et tu Romani (1) monumentum inſigne decoris
Tyn-

(1) Magnificus Templi proſpectus: quod Apollini primùm à Neapolitanis dicatum, mox inſtauratum à Tiberio Auguſto liberto maris Prætore Caſtori, & Polluci conſecratum eſt.

Tyndaridis quondam geminis, Phœboque dicatum
Tiberio Prætore, mari quo tutior alto
Curreret, obſtrictis, pacato Numine, nimbis,
Mille per annorum curſus, & ſecula ſeptem
Caſibus è tantis ſervatum concidis: uno
Abripiens tecum Fato decora alta vetuſti
Temporis, & ſeclis numquam renovanda futuris.
Diſcite, mortales, ædes, & tecta ſuperba,
Atque triumphales patrum contemnere moles:
Quicquid, grande licet, poſitum ſub Sole caducum eſt.

Tiberianæ molis caſus.

Sed quæ tunc facies, proh Numina! qualis & horror
Rebus erat! quantumve dabant concuſſa fragorem
Liminaque, murique domûm, & ſublimia tecta!
Pars ſtetit exanimis: tenuem pars altera vocem
Vix ciet attonita, & celerem quà tendere greſſum
Haud videt in loca tuta, fugaque avertere mortem
Inſtantem dorſo jam jam, & crudele minantem.
Ille fugit, refugitque, & nuſquam certa ſaluti
Apparent: quocumque ruat, ſe perdere certum eſt:
Sub pedibus nam terra tremit, circumque labantes
Horrendum nutant ædes, murique dehiſcunt:
Deſuper imbre pluunt pinnæ, convulſaque tecta:
Sulphure permixtus nec jam ſpirabilis ipſe
Aër eſt, vitæque negat, dum ſufficit, hauſtus.
Clamorem attollunt alii, veniamque benignos
Exorant Superos, & pugnis pectora tundunt.
Omnia terror habet: miſeros premit horrida cunctos
Formido, luctusque & plurima mortis imago,
Urbs tota immugit ſtrepitu, mæſtisque virorum
Cuncta ſonant lacrymis, & fœmineo ululatu.
Non aliam rebus faciem ſub fine futuram
Crediderim Mundi, Cœlo cum lapſus ab alto
Plurimus igne minax, & majeſtate tremendus,
Stipatusque aderit tot millibus arbiter Orbis:
Cunctaque verba hominum ſtrictim penſurus, & acta;
Inque pios feret aſtra, malosque ad Tartara mittet.

Attonitæ urbis deſcriptio.

At non irati Samnitibus ira pepercit
Numinis; abrupti montes, patefactaque Tellus
Non uno conſpecta loco: latèque dehiſcens
Oppida cum villis, magnasque abſorbuit urbes:
Millia totque hominum Fato fera perdidit uno,
Ingentesque evertit opes, quas plurima quondam
Ars dedit, & longo pepererunt ſecula cenſu.
Informes paſſim cumuli ſpectantur, ubi olim
Mœnia, turritæque arces, urbesque manebant:

Edita in Samnio ruina.

Obruta ſub propriis non agnoſcenda ruinis.
At meus inſigni ſervatus munere Divum
Aggere ſaxorum, mediusque è pulvere cœco
Lidorus ſervatus. Evaſit (1) Lidorus, erat qui forte ſub alto
Fornice, qui quanquam ruiturus: at uſque pependit,
Quò puer egreſſus campo ſe miſit aperto,
Atque iterum Cœli proſpexit ſydera ſoſpes.
Chare puer, nivei te mores, & pia Virgo,
Cui niveus cordi pudor eſt, & candida vitæ
Simplicitas Fato incolumem ſervavit acerbo.
Sed non hic modus ærumnis: majora dolemus:
Scilicet abrumpi curſum felicibus armis,
Ceteræ anni calamitates cenſentur. Et ſpem tot bellis partam, clariſque triumphis
Incidi, & virides ſenſim langueſcere laurus.
Nimirum invidiæ ſtimulis agitata malignis
Alecto armavit reges, & fœdera rupit:
Fœdera Principibus non reſcindenda Latinis.
Nuper ad Eubœam fruſtrà rugiſſe Leonem
Adriacum læti Thraces ſenſere: ſub una
Totque duces, & opes, & vires Chalcide fractas;
Gaviſique leves ultrò decedere Moſchos,
Et malè Sarmaticas Lechum poſuiſſe ſecures.
Parte alia ſocio ſpumantem ſanguine Rhenum,
Dejectasque igni, ferroque audivimus arces,
Et deſolatas paſſim deflevimus urbes.
Inſidiiſque peti Regem, ritusque Latinos
Everti, effrænesque palam ſtrepere arma rebelles,
Et conjuratas Batavorum acceerſere claſſes:
Accendique omnem fatalia bella per Orbem.
Bella triumphales nullos viſura curules:
Attamen Odryſiis non deſpicienda tyrannis.
Scilicet Auſonidum, Scythico quæ plurima fecit,
Hæc prædatori reparat diſcordia regnum.
Sed jam lethiferum tenebris caput abdidit annus:
Sperandum nunc læta novo: procul (2) ære fugato

Infor-

(1) Vatis alumnus, qui Beneventi juventutem Latinis Literis erudiebat: cum verò modeſtiæ conſulens ne puerum ſolus in gymnaſio alloqueretur, in atrio verſaretur, terræmotus repentè obortus eſt, corruitque gymnaſium: atrii vero fornix etſi undique ſciſſuris pateret, ſtetit tamen.

(2) Vetus moneta à ſceleratis tonſoribus adeò corrupta, ac detonſa, ut intolerabilis planè eſſet.

Informi, trepidæque minis Telluris, & undæ,
Jam populis ſtudioſa ſuis (1) Argentea cudit
Secula Parthenope; quæ, ſit modò Juppiter æquus;
Aurea Saturni Fato meliore ſequentur.

(1) Nova excuſa, quæ arduo primum conatu incœpta, felici tandem eventu initio anni MDCLXXXIX. ſummo plauſu pervulgata eſt.

Digitized by Google

HALIEUTICORUM
LIBER SEXTUS.

HAc piſcoſa tenus per molles retia ſaltus,
Vimineasque plagas, & acuta tetendimus uncis
Fila, quibus pelagi volucres mactavimus: at nunc
Sunt ferro, Neptune, tuo, quo ſpumeus ira
Fundamenta quatis terrarum, & cærula Ponti
Bella vagis tractanda feris. Age numine dextro,
Dive, adſis, primæque fove præludia pugnæ.
Nec minus ò noſtri decus ævi, te duce quando
Squamoſam in gentem non ludicra bella movemus,
Annue, Cardenide, cœptis, vireſque miniſtra
Bellanti, ut victor donatus tempora myrto,
Heroam affectem per Martia prælia Laurum.
Non te dura manet, Piſcator, lucta, minorum
Sternere veloci jaculo genus omne natantum:
Seu vafer in campum ruat Oſmylus, aut Synodontes
Fuſcinæ uſus. Occurrant, rapidique Lupi, Neſtesque fugaces:
Namque uno poteris configere protinus ictu,
Vibrando ſi dexter eris, ſub cærula telo.
Hinc tibi præcipio teneris aſſueſcere ab annis
Spicula ſæpè manu, ſæpè & verſare tridentes,
Non ſecus ac juvenes venturi ad prælia, primum
Exercentur equis, campoque excurrere diſcunt:
Atque habiles ſeſe pilis, levibusque ſagittis
Efficiunt, mollique ſtudent præludere arena.
At quoniam piſces per ſaxa frequentiùs errant,
Quibus in locis. Ut nitidum læto carpant de vertice muſcum,
Idcircò viridi florentes gramine cautes,

Et

Et ſcopulos, Piſcator, adi, quos undique Tethys
Alluit: hic rimis Saxorum, aut margine in udo
Depaſcens herboſa pecus venare tridente.
Interdum cymbà poteris, dum curris, ab ipſa
Lubrica per liquidos Nerei ludentia campos
Agmina conficere: aut molles dum projicis eſcas:
Quas circùm ſubitò cœtus glomerantur aquoſi.
Verum, ut per cœcos ſaltus, ſpumoſaque luſtra
Clariùs undoſas acies, populumque fugacem
Aſpicias, domiti guttas, venator, olivi
Plurimus infundas Pelago: ſic cærula fient
Lucidiora vitro, quò cernere detur opacæ
Quicumque in gremio Thetidis grex ſquameus errat.

Oleo infuſo clarior aqua fit.

Quamquam Sol radiis dum totum amplectitur Orbem,
Atque operi inſiſtit genus omne, hominumque, boumque
Et campis ſpatiantur oves, & paſcua luſtrant,
Ipſe ſuum poſſit Piſcator inire laborem,
Opportuna tamen magis eſt, & commoda fraudi
Humida nox: faciles veſtrum ſub nocte laborem
Exercete, viri, curſentque per æquora lintres,
Et tacitos non una ſecet cita palmula fluctus.
At ſi quærere amas, per opaca ſilentia prædam,
Vel piceam, tædasve ferat ſplendore coruſcas
Curva tibi puppis: viſo nam lumine longè
Hærebunt medio ſtupefacti gurgite piſces.
Ceu denſas inter tenebras, noctemque profundam
Si quis Avernales Erebi conſpexerit umbras.
Attonitum tu cæde gregem. Sed ſingula noſtro
Carmine percurram belli præcepta gerendi:
Nam varios non unà neci dat machina piſces.

Non piſcationi opportuna.

Noctu faces adhibendæ, quibus piſces ſtupefacti hæreant.

Et primò ingentem Neptuno credere textum
Invitant Siculos ludentes æquore Thynni,
Pelamydumque chori, & læta Pompilus in umbra:
Et jam bella jugo clamat ſpeculator ab alto.
At ſinvoſa priùs quàm litora linquimus, & quàm
Lethiferas per lata plagas vada ſolvimus, omnem
Accipe rem populi, Piſcator. Aquoſa per alta
Perpetuo Thynni curſu fugiuntque, ruuntque
Turmatim: Grajo Dromades hinc nomine dicti;
Curſores Latio noſtri vertere vocantes.
At licet aſſiduè percurrant Nerea, nunquam
Ordine nl certo, quadroque ſub agmine Ponto
Incedunt, veluti Delphines, ut acriùs hoſtes
Irrumpant denſi contrà, pugnentque feroces.
Ætheriæ partem ſortiti mentis, & acre

Thynnorum natura, & mores.

Ut quadro incedant agmine.

Inge-

Ingenium, ventos, & nubila, & uda ſerena,
Et vices anni, ventoſque præſentiant.
Prænoſcuntque vices, & tempora mobilis anni.
Ut primùm è gelidâ Boream Mæotide flantem
Præſenſere, citi venientes agmina jungunt.
Hinc Ponto ſua caſtra movent, ventiſque ſecundis
Boſphoron invadunt, præterque Propontida vecti,
Per maria excurſus.
Ægæis miſcentur aquis, latèque per omnia
Incluſæ Thetidos vada ſalſa, ſinuſque pererrant.
Aſt ubi jam propetans nimbo comitata ſonanti
Bruma rigens illos comprenderit, humida figunt
Illic caſtra, ipſoque Hyemem ſub gurgite durant:
Tempore, quo nimium pingueſcunt ubere ſucco.
Sed cum ver nitidum caput effert, ſumma reviſunt
Tethyos alta, vagiſque flagellant marmora caſtris.
Donec Sol nimiis ſervoribus increbreſcens
Exiguas nemorum faciat paſtoribus umbras:
Redeunt in Euxinum æſtate.
Nam tunc Euxini repetunt freta, perque tepentes
Æſtatem fluctus, & inhoſpita litora ducunt.
Aſt illud mirum eſt: ſubeuntes cærula Ponti
Threjiciam dextrâ ripam ſtringuntque, premuntque:
Bythinum levâ litus, perque æquor Abydi
Euxino egreſſi mediam labuntur in Hellen.
Lævo oculo obtuſiores.
An quia nimirum lævo caligat in igne,
Acrior obtutus dextro? Sub lumine Lunæ
Interdum dulces imâ ſub Doride ſomnos
Dormiunt.
Conciliant, mollique reclinant corpus arenæ.
Durus ubi longo Piſcator ſæpè tridente
Sopitos ferit, & morti dat plurimus atræ.
Voraces ſunt.
Ventris inexpleti rabies inſana voraces
Acriùs exercet Thynnos: cogitque ſub alvum
Mittere perpetuo quodcumque occurſat: & ipſos
Nonnumquam fœtus, atque ova recentia mandunt.
Ut nec fœtibus ſuis parcant.
Nec pietas movet ulla feras. E piſcibus alter
Haud equidem Thynno ſceleratior, humida luſtrat
Æquora. Pelamydes, ſocium genus, omnia ſervant
Palamydes cum Thynnis meant.
Thynnorum ſtudia, & mores, connubia, & ignes:
Ordinibuſque meant junctis, & fœdere pacto
Cuncta tenent omnes eadem, victumque, Laremque.
His animadverſis, inſtat jam tempus acutum
In validum Oceani pecus intorquere tridentem,
Antè ſed opportuna tibi quærenda profundo
Quibus in locis Thynnorum piſcatio fiat.
In medio ſedes, ubi figere caſtra licebit.
Optima cenſetur, prono quà flumine Nereus
Profluit, & magno curvantur litora flexu
Poſt virides colles, & Promontoria longa.

Talia

Talia ſunt Thetidis Lilybeia ſaxa Sicanæ,
Et refluæ Neſidos aquæ, Stabiæque vetuſtæ,
Eſt & Sardoi ſinus æquoris, atque repoſtæ
Trans Calpen Gades, & (1) Tingi litora, & omnis
Herculei tractus Pelagi, Niliique fluenta,
Præter & Ægæum quà fluctibus obſtrepit Helle;
Et quà devexi venientes accipit undas
Boſphorus Euxini, latèque Propontis inundat,
Auriferum juxtà (2) cornu, quà è colle ſiniſtro
Leucopetram (3) denſo fugientes agmine currunt,
Dum Vere è nigra veniunt Mæotide Thynni.
Sunt aliique ſinus, quos fama obſcura recondit:
Quippè ferunt tenues operoſa in retia prædas.
Nunc age, cum primùm Maii fulſere Kalendæ,
Et læti rident non unâ Chloride campi, *Quo tempore inſtituenda piſcatio.*
Quæſitam in ſedem venies, Piſcator & undis
Hic primùm demitte (4) Crucem, que quattuor Orbis
Quattuor oſtendat radiis parteſque, ſituſque.
Indè oblonga mari ſociatis (5) inſula lembis *Quove ſitu demittenda retia.*
Creditur auſpiciò Divorum, & murmure læto.
Crux ubi miſſa, plagas terrarum, & ſydera monſtrat,
Aulai (6) medium deſcendat: & una tepentem
Pars petat Occaſum, pars altera vergat Eoo: *Et anchoris firmanda.*
Anchoraque è ferro tibi plurima firmet adunco
Carceris altî gyrum, & lethiferum Labyrinthum.
Aſt ubi jacta, natans leve ſignet in æquore ſuber,
Profuit interdum durâ pro cuſpide, ſaxa
Mittere; namque etiam fundantur retia ſaxis.
Inſuper, extremæ Zephyrum qua reſpicit Aulæ
Angulus, intextuſque (7) Procœton jungitur olli,
Illinc Thynnagrii vicina in litora (8) Caudam
Extendes, ærata mari quam dente tenaci
Anchora, vel jactæ ſubſtentent gurgite rupes:

In

(1) Africæ portus *Tanger*. (2) Bizantii promontorium, Auricornu, Plinius vocat à copioſo proventu Thynnorum.
(3) Albicans in mari petra ad ripam Chalcedoniam, cujus aſpectu territi Thynni ad Auricornu, vulgò *Chryſoceras*, deflectunt, ubi eos Byzantini capiunt, Chalchedonenſibus vero ferè nulla piſcatio. (4) *Crociato*, rete in crucis formam contextum, quo mundi cardines quatuor cuſpidibus indicantur. (5) Totum Thynnagrii corpus, quod noſtri *la Tonnara* vocant. (6) *La Sala*, retis centrum.
(7) *Anticamera di Ponente*. (8) *La Coda della Tonnara*.

In tranſverſa ferant Thynni, ne fortè ruentes,
Dum celeres urgent vaga ſigna, citentque natatus.
Extremâ pariter Septem quà parte Triones
Eoum (1) Conclave petit, prælonga ſub Arctos
Inque latus dextrum, ſedemque reflexa rubentem
Retibus è ſolidis extenditur altera (2) Cauda;
Et ſaxis, ferrove ſimul munitur adunco;
Vertice in extremo Caudæ ſinuoſa revolve
Eoam in ſedem contorto (3) Dyctia gyro;

Thynni dextro oculo terram ſpectant.

Namque oculo ſpectant dextro quia litora Thynni,
Dum placidum læti pingunt ſalis æquor; & illis
Os tenerum Natura dedit (mirabile dictu,
Unius impatiens contingi pollicis ictu),
Idcircò occurrunt dum retibus, ora reflectunt;
Atque retroverſi ſua per veſtigia, textum
Spontè dolum ſubeunt, & ineluctabile fatum.
Non ſecus Euronoton quà reſpicit inſula, rete
In latus intorques geminum Conclavis Eoi.
Nimirum roſeo ſurgens quà ſibilat Ortu
Eurus, & imbrifero quà turbine perſonat Auſter,
Et quadro pariter deduces retia plexu:
Inque altâ firmabis aqua, quà Veſperis atri
Aſpectat gelidam Conclave Lycaonis urſam.
Nam Tarteſiaco qua Sol caput amne recondit,
Thynnagrii protenſa jacet pars (4) ultima, piſces
Collectos Piſcator ubi cæditque, capitque.

Thynnuſpex quibus ſignis ex alto venientes Thynnos deprehendat.

His ſuper in lembo non longè à retibus ipſe
Thynnuſpex (5), cui ſorte datum obſervare Cybias
Agmine denſato venientes, atque canoris
Carminibus dare ſigna, vigil conſiſtat, & illi
Aſſiduè latus omne maris proſpectet, aperto
Ludentes vario thynni ſi fortè natatu
Incipiant Pelago deſcendere. Tum citus omnes
Imperet, ut pueri properent, cymbæque fugaces;
Sed quibus indiciis cete deprendere poſſit,
Expediam: tranquilla ſilent dum marmora ventis
Si cani fluctus, vitreique per æra rores
Spargunt, Delphines arant, Thynnive Profundum;
Aut verò Engraules ſi denſo examine currunt,
Cæruleis vel ſalſa ſuper volitaverit alis

Mer-

(1) *La Camera di Levante.* (2) *Il Cedardo.*
(3) *Il Ritorto del Codardo.* (4) *La Camera della morte.*
(5) Piſcator ille, qui venientes Thynnos obſervat.

Mergus, & è ſaxis cantu compellat amicas
In prædam Fulicas, pleno deſcendere cœtu
Thynnidas aſpicies; quoniam pacata per alta
Ducere amant choreas, & lento ludere Ponto: Thynni Trichias inſectantur.
Atque inter luſus amor unus, & una voluptas
Venari Trichias, ventriſque explere latratum.
Et Trichias (2) mergi pariter, Fulicæque marinæ
Sectantur, replentque eſcis felicibus alvum. Ut & Mergi, Fulicæque.
At quia prædantes Engraulem impunè per æquor
Nativis norunt ſtimulis agitare Cybias;
Cetibus idcircò volitant de litore viſis.
His actis, ubi jam tempus procedere in armis Quomodo Thynnorum venatio peragenda.
Bellatum campo pubem, & ſpolia ampla referre,
Veloci ternus lembo (2) Cetarius adſtet
Pervigil Eoi concluſa ad limina ſepti.
Quò puer, ut magno properare ſub agmine Cete
Conſpicit, adducto confeſtim vimine, valvam
Pandat, ut ingreſſæ reſerata per oſtia turmæ
Carceris (4) Eoi medio ſtipetur. Ab aula
Verum ſi ſoli venient, ne clauſa relaxet
Limina, per maculas quoniam poſtrema ſubibunt
Retia ſponte ſua. Læva qua parte pateſcit
Ampla Procœtonis, ſed ſtricto janua textu,
Stent ſeni gemina in cymba, qui carceris arctent
Oſtia, cum denſi vallum petiere manipli:
Inde (5) ducem ſubiti moneant: qui lintre recurrens
Incluſos textu piſces agat agmen in unum:
Atque hinc in dextrum mittat conclave coactos.
Non ſecus Occiduo ſeni ſtent carcere lembi,
Et ſolers agat excubias (6) Thynnarius antè
Heſperium Septi limen: ſed plurimus aula
Enatet in media linter; cumque aſpicit intus
Orcynos hinc, inde vago procurrere curſu,
Nec tandem in geminum ſe ſe detrudere caſſem,
In medium converſa diem quæ lata pateſcit,

(1) *Smergo*, aves marinæ à mergendo dictæ: ut ſunt etiam Fulicæ. (2) *Tunnaroto*, qui piſcationi Thynnorum dat operam; Thynni enim Cete appellantur; cum ex illorum genere ſint. (3) Vulgo *Porta Chiara*.

(4) *Camera di Levante.* (5) Qui operi præeſt, *il Raiſi* Arabica nomenclatura indigitatur.

(6) Idem, qui Cætarius: quaſi Thynnorum venationi inſiſtens.

Ocyùs occludat (1) portam, nec ſtricta repandat
Oſtia, ni cœtus ſit carcere clauſus utroque.
At verò Superis cùm præda faventibus ingens
In textum ruit, atque omnis latè inſula fervet,
Thynnagrium pueri, junctis ad munera lembis,
Deprimere in fluctus certent, quibus incubat: & ſex
E duro torti ſpartho, domitoque ſub undis
Dyctia prægrandes teneant, longique (2) rudentes,
Quos & ſuberibus multis, mixtimque plicatis
Nantia ſex totidem ſuper alta volumina fundent.
Binaque Thynnagrii fluitantes gurgite valvas,
Suſtentent pariter glomerata volumina nodis.
Quod ſupereſt, ubi veloces ad retia cymbæ
Convenere, virique una certare parati,
Bis deni portam, ſubductis funibus, Aulæ
Occludant ſenis delati lintribus: ipſe
Sed qui operi tanto dux aſſidet, (3) arbore vectus,
Et quatuor ſociis comitatus, retia circum
Excurrat, celerique fuga ſimul omnia luſtret.
Cenſeat & numerum (4) Tritonum, & corpora pendat,
At ſi quà retis diffuſo vimine corpus
Spectat hians, ſocios farciri protinus illud
Imperet: interea prora piſcator ab ipſa
Palladiæ ponto guttas infundat olivæ,
Ut magis undoſi clareſcant tecta profundi.
At ſi parcere amor liquido, venator, olivo:
Erue, dum capitur, criſtallina lumina Thynno:
Inque avulſa vadum radio demitte: repente
Tota ſerenato fiet nitidiſſima fundo
Tethys, & in penitis cernes, quæcumque latebant:
Interdum filo ſuſpenſum proderit orbem
In medias nitidum collidere ſæpius alnos;
Nam depicta gregem tibi deteget Iris opacum.
Hæc cum præſtiterit dux impiger, agmen in unum
Per longos latè caſſes errantia cogat
Armenta: hinc fortem bellatum accedere pubem
Imperet, & dictis nutantia pectora firmet.
Extemplo lapidum jactu, & clamore fecundo
Ex Oriente fugent, furvique ad Veſperis oram,
Inque Procœtonem compellant agmina Nautæ.

Ducis ſolertia, cum cædendi jam Thynni.

Huc

(1) *Faratico* Siculis dicta eſt. (2) *Napuni*.
(3) Hanc cymbam Siculi *Muſciara* nuncupant.
(4) Sic appellantur magni Thynni.

Huc ubi perventum, reſerata per oſtia clauſtri,
Perque aulam cogant mediam ſuccedere lævum
Carceris in ſeptum, cœtus quò cogitur, & quò
Cum lapidum jactu, ſonituque exterritus omnis
Devenere, citi juvenes lata oſtia claudant,
Heſperium lethi queis ſe (1) conclave cubili
Adnectit: tali piſcantes nomine dicunt
Ultima Thynnagrii loca cæca, tricuſpide ferro
Sævus ubi captum perdit Cetarius agmen.
Hinc geminæ clauſtrum ingreſſæ lethale carinæ:
Hæc levis ad clauſtri valvas ſe ſiſtat: & illa
Adverſa ſtatione, ipſoque in limine ſepti.
Mox geminos imo tolli de gurgite funes
Continuo pubem dux imperet: inde rudentes
Quattuor & reliquos bini ſubducere lembi
E latere adverſo conentur, ut omnis ab alto
Muralis ceu tela mari conſurgat in auras
Thynnagrii moles, & recta ſupernatet undis.

Qua diligentia attollenda ſit machina.

Poſt hinc alato dux circumvectus in alno
Singula Thynnagrii curſu loca præpete luſtret,
Atque animos dictis accendens excitet iras:
Spondeat & prædam ingentem, pretiumque labori.
Mox faciat belli ſignum, Diviſque vocatis,
Ipſe manu primus velocem intorqueat haſtam.
Exemplo ducis in Thynnos generoſa juventus
Tela citi jaciant, iterentque in vulnere vulnus:
Atque obluctantes latè cædantque, necentque:
Et cæſa in ſocias deducant corpora cymbas
Æratis apprenſa uncis, ferrove bicorni.
Aſt ubi jam multâ lembi ſub cæde fatiſcunt,
Optatam læti vectent ad litora prædam.
Qualiter adverſos cum jam ſtetit agmen in hoſtes,
Spumanti ſubvectus equo dux ſingula viſit
Cornua, & ardentes diſtrictis enſibus alas:
Pectoraque irritat dictis, & ſufficit iras:
Speque novas addit vires, animumque miniſtrat.
Hinc ruit, & primus ferro ſtipata laceſſit
Agmina, lethalique volans furit enſe tremendus.
Confeſtim poſt terga ducis ſuccenſus in hoſtem
Præcipitat ſe miles, acutaque ſpicula vibrat:
Diſpergitque acies, cæſoque ex hoſte ſuperbus
Ingentes in caſtra trahit victricia prædas.

Ducis oratione firmandi animi: Et exemplo dato jam belli ſigno, venatio peragenda.

 At

(1) *La Camera della Morte.*

At non OEbalia Thynnum Piſcator in unda
Tam magno captat ſumptu, tantoque labore.
At quibus (Herculeo nam me vidiſſe Tarento
Cum dites peterem Daunos, & Iapygis oram,
Jam memini, tantique juvat meminiſſe laboris)
Artibus expediam. Dextro tu numine Vati.
Da faciles auras (1), Francisce, tuisque ſecunda
Auſpiciis, quæ magna leves incœpta Camœnæ
Partheniæ conantur: age & tu Phœbus Apollo
Caſtalios aperi fontes: totumque repoſtis
Ex adytis Helicona, nemusque repande beatum
Cantanti, & ſacri venias tu carminis author:
Tu trepidæ Cynoſura ratis: tu Tiphys: & Ipſe
Piſcanti læto niteas felicior aſtro.
Namque Phalanthæi magnus ſi paſtor ovilis
Paſcis oves terris mox transmiſſurus Olympum:
Ipſe etiam formoſus oves ad flumina paſtor
Delius Amphryſi pavit ſub Theſſala Tempe:
Qui modo non calamos, non dedignatur & hamos.
Fors erit (ò utinam fortunent Numina vota)
Ut poſt emenſas Alpes, Arctoaque regna:
Aut, placeat magis, ad Regem Legatus Iberum
Veneris, & Patris dederis reſponſa Latini,
Auſoniam ſoſpes, dominamque reverſus ad Urbem,
Romuleo fulgens oſtro, inſignisque Galero
Accedas plectro Vati cantandus eburno.
Interea bonus æquoreas ne deſpice Muſas.
Ut primùm è ſummo recinit cuſtodia ſaxo
Lubrica ſtipato properare ſub agmine Cete,
Ingenti textu compacta è cannabe torta,
E geminis hinc inde gripis de puppe juventus
Retia ſolvit: erunt queis margine nexa profundo
Grandia ſaxa gravi pro plumbo, ut fixa ſub imo

Qua arte Thynnos Tarentini piſcātur.

Ad Tarentinum Archiepiſcopum Apoſtrophe.

Piſcationis modus exponitur.

Pon-

(1) Franciscus Pignatellus Archiepiſcopus Tarentinus Vibonentium Ducis, Hiſpaniæque magnatis ter maximi Germanus. Vir tot, tantisq; virtutibus, egregiisque animi dotibus conſpicuus, ut meritò ambigas an majorem à nobiliſſimo ſanguine traxerit gloriam, quam ſibi ſapientia, vigilantia, comitate, prudentiaque, ac regia pene munificentiâ comparaverit: ad omnium animos ſibi officiis promerendos unicè factus: & propter ſingularem in Vates, ac literatos homines humanitatem, ac benevolentiam immortalitate digniſſimus.

Digitized by Google

Pondere ſtent fundo graviore: frequentiùs amplo
Hinc ubi jam circo magnos cinxere Cybias;
Et ſimul in curvo fundarunt litore funes
Hinc, illinc; coëant ne retia forſan in unum:
Ingenti in terras niſu ſinvoſa reducunt
Dyctia, quæ litus cum devenere propinquum;
Si per arenoſos tractus, molleſque trahantur,
Interius textu cingunt ſquamoſa ſecundo
Agmina, & anguſto concludunt Thynnida gyro:
Hinc primò mediis in fluctibus orbe relicto,
Ne qui fortè cito dilapſi indagine ſaltu
Evadant breviore, graves ad litora caſſes
Adducunt, terras quæ cum venere, ſub æquor
Piſcantes nudi deſcendunt corpora, Thynnis
Ceu luctaturi: caudamque valentiùs ipſam
Vi multa apprendunt dextrâ, ſtringuntque tenaces:
Quandoquidem cauda pollent fortiſſima Cete.

Thynni cauda fortiſſima.

Inque (1) gripos lævâ trudunt, validoque lacerto.
Verùm ſi duris ſint aſpera litora ſaxis,
Lethiferum Ponto dictum cognomine (2) rete
Credunt: èque ipſis retrahunt de gurgite cymbis:
Hoc, velut extensâ reſupinos ſyndone Thynnos
Accipiunt: onerantque optato pondere lintres.

Quin etiam OEbaliis mos eſt in carcere captos
Orcynos ſervare diù: cumque ipſa petit res,

In ipſis retibus longùm aſſervantur.

Educunt, vænumque ferunt caſtella per alta.
Illud at intereà cura majore cavendum,
Ne noctu ardentes tollantur vertice tædæ:
Nam nitidâ Thynnus face territus, ilicet omnem

Territant Thynnum faces.

Diſrumpet latè textum, quo liber ab arcto
Carcere diffugiat, lucemque evitat iniquam.
Idque mali pariter metuendum, ſpumea ſurgat
Tempeſtas ſi fortè mari: fluctuque canoro
Pulſatæ reſonent cautes, & litora plangant:
Nam rauci fugit impatiens ſtridoris, in altum
Thynnus, & objectum disrumpit corpore vallum.

Sed Palatinis digno me viſcere menſis
Uſque peregrinis revocas, Acipenſer, ab undis,
Qui quondam Grajo fucras ſermone Silurus:
At nunc Germanis Sturio, Galliſque vocaris:
Quo cive Auſtriacus decurrit ritè ſuperbus

Quibus in fluviis verſetur Acipenſer.

Iſter,

(1) Genus cymbæ piſcatoriæ apud Tarentinos.
(2) *La rete della Morte.*

Iſter, & in tanto jactat ſe Rhenus alumno,
Et Padus, & Liger, & Mæotidis unda paludis.
At quæ regali ſpecies, Thyrrene, natanti;
(Namque etiam Tibri eſt, domina donatus & Urbe)
Accipe. Devexos tereti qui corpore fluctus
Illius deſcriptio. Exuperat curſu, & fugientia flumina tranat,
Oblongusque, ſcaberque cutem, & cervice quadrata:
Gibber & in dorſum ſurgit, viridique ſmaragdo
Concolor argento: ſed lævi candicat alvo:
Armaturque gravi roſtro, roſtroque decora
Pendet barba, nitent roſeo ceu vellera Mullo:
Verum purpureo flaveſcit viſcere dives:
Fruſtra ferro quæritur. Totus & oſſiculis dureſcit corpora, cœtus
Flumineos inter non ultimus ille Silurus.
Quem fruſtrà, rigidus quamquam, venaberis hamo,
Piſcator; lato quoniam non devorat eſcam
Gutture: ſed tenuem lambendo fugit ab illa
Humorem: vel ſubter aquis cænoſa profundis
Effodit ore, ſuis de more, cibumque requirit.
Interdum rore, & limoſâ paſcitur undâ.
Retibus capiendus, & quomodo. Caſſe igitur magno, validoque ſonora ſecundùm
Flumina decipies ſolertior: at priùs illud
Mente tibi multa curandum: retia piſcem
Ne claudant adverſa: latus ſtipentque, premantque:
Nam ſecus herboſam veniens captivus in actam
Dyctia disrumpet quamvis fortiſſima: tantùm
Ingens illi vis. Olli robur, aquas fluvii dum potat amici.
Inſuper in ſicco dum ventri innititur, ingens
Vis, piſcatorem rigidæ quò verbere caudæ
Sternat humi feriens, & forti dividat ipſos
Interdum palos ictu, contosque valentes:
Percuſſoque ſimul de marmore decutit ignem.
In latus idcircò, puer, inclinare memento.
Sed quibus Eridano in magno, Rhenoque bicorni
Quo aſtu à Rhenicolis capiuntur. Artibus inquiras prædam, Piſcator, opimam,
Da faciles aures, res eſt non multa, docebo.
Tres, quatuorve cito deſcendant remige cymbæ
In fluvium molli de margine: mox ubi nantem
Incertum hàc illàc per flumina lata Silurum
Conſpexere, ruant taciti poſt terga ſequentes:
Donec odorifero florentes gramine ripas
Lætus habet propior, ſeſeque crepidine ſiſtit,
Quà brevis unda, vadoque ſonans effunditur amnis,
Tunc magno clamore ſtrepant, ſonituque laceſſant
Sydera confeſtim nautæ, quo territus actam,

In-

Inque vadum ſeſe pellat, quà nulla poteſtas
Remigio vitare manum piſcantis, & haſtam.
At qui Danubii potant vada, quique Tibiſcum;
Sopitos molli ferro jaculantur arenâ.

Per totum quamvis Acipenſer nobilis annum
Captetur, flavoque exornet nectare menſas:
Solſtitio tamen in medio, puer, herbida propter
Flumina quære illum ſolertior; ubere quando
Pingueſcit læto, dulciſſimus, inter ut ipſa
Magnorum apponi poſſit convivia Divum,
Pro dia ambroſia, & divini nectaris hauſtu.

A Pannonibus fuſcina feriuntur.

Quo tempore felicior piſcatio.

At neque te patiar graſſantem impunè per Iſtrum,
Glani: Sed in viridi cædam te cuſpide ripâ,
Aut hamo potiùs. Hùc ò tu, Myſe, docendus
Campano propera Vati, ſi multa cupido
Extimulat prædæ pectus, vel gloria tangit.
Principio, curvoque jugo, binisque juvencis
Danubium ad magnum venies, quà commoda ſedes
Fallendis tibi viſa feris. Hic ſub juga primùm
Mitte boves, medioque jugi mox vellera nodo
Torta liga, capitique adverſo funis acutum
Cum toſto tauri nectes pulmone tridentem.
Hinc fluvio demitte: ſedensque crepidine ripæ
Expectare juvat venientem Glanida fundo.
Cumque atram tenet ore necem, tu vimine torto
Avertes à fonte boves: mora nulla, tremendum
Aſpicies bellum: malè ſano faucius ictu
Hinc Glanis validus funem trahet, inde juvenci
Adnixi cervice ferent: hic pulvere campus
Excuſſus fervet: ſpumis hinc concitus Iſter
Albet, & horriſonis reboant ſtridoribus undæ.
At tu nè ceſſes ſtimulis urgere juvencos,
Donec vi multa veniet, fractusque dolore
In viridem Glanis ripam captivus ab Iſtro.

Glanidis venatio

Perge, tridentiferi rurſus ſpumoſa petamus
Regna Dei, vitreæque ſonantia Doridos antra,
Flumineis egreſſi è fluctibus: inque feroces
Bella Canes, Galeosque truces horrenda feramus.
Quæ loca Centrines habitant cænoſa, Canesque
Lintre petes, plumbumque mari demitte, retorto
Cui catulus filo patria de gente revinctus
Albus erit, vivus caudâ qui verberet undas.
Ut catulum ſpectant Galei, volat omnis ab imo
Agglomerata choros Galeorum, & dira Canum vis
Auxilium latura: gravi tu cuſpide turbam

Et Canum.

Dddc

Dede neci, aut lino potiùs comprende, rotundo.
Quorum mira in ſuos pietas. Nec captura levis; totam diſpergere gentem
Aut Hypocha, aut ferro poteris; namque omnibus una
Mens eſt, inviſo ſocium ſubducere letho.
Si nequeant, periiſſe juvat, pereunte ſodali.
Tantus amor generis ſervandi, & gloria gentis.
Non ſecus adverſo Regem ſi Marte cohortes
Hoſtiles inter delapſum, inimicaque tela
Conſpexere, volant excuſſi fulminis inſtar,
Denſatæ ſociorum acies per tela, per hoſtes,
Vique viam, ferrove ſecant, mortemque laceſſunt:
Defendant ut Fata duci: quod iniqua negabunt
Si Divum decreta, & non revocabilis ordo,
Jucundum cum Rege mori, & laudabile ducunt.
Hic amor, hæc dominoque fides præſtanda. Sed ò qui
Nunc mea vocali ludentes murmure venti
Vela implent, patrioque averrunt litore puppim?
In medium fert aura diem: retroque ſonantes
Pæſtani fugiunt fluctus. Age nota Pelori
Gladiorum piſcatio. Æquora, (1) Scyllæumque, ſinumque petamus Oreſtis:
Noſco omen: Ziphiæ jam me mucrone laceſſunt:
Egregiamque parant belli ſub fine coronam.
Hùc mecum properes, noſtræ ſpes inclita Muſæ,
Ad Ruffiadem. RUFFIADE (2) generoſe, precor! Sunt hæc mihi quando
Auſpiciis incœpta tuis. Tu prælia, & arma,
Et Gladiorum iras Vati narrare ſolebas,
Dum vectus picto Rhegina ex urbe phaſelo,
Scyllæum, te viſurus, tua regna, petebat.
Quare age, quas olim properanda in carmina vires
Spontè dabas, Vati modo ſuffice: te quoque poſſit
Tollere ut æterno ventura in ſæcula cantu.
Et Cardenidem Apoſtrophe. At tu Partheniæ decus immortale Camœnæ
Adſis, CARDENIDE, pugnæ bonus arbiter: idemque
Auctor: & ipſe mihi per te ſit dexter Apollo.
Quin etiam magnis ſi mentem avertere curis,
Et juvat ingenti rerum ſubducere mole

De-

(1) Oppidum Calabriæ contra Pelorum a Scylla dictum, ex quo Siculi æſtus exordium: vulgo *Lo Sciglio*.

(2) FRANCISCUS M. RUFFUS Scyllæi Princeps, Sinopolis Comes, &c. ex antiquiſſimo Equeſtri ordine, & faſcibus, & majorum geſtis illuſtris: vir moribus antiquis, pietateque conſpicuus, dignus qui aureo Italiæ ſæculo naſceretur: cui ſe plurimis adſtrictum beneficiis Vates profitetur.

Digitized by Google

Defeſſos interdum animos, hunc protinus infer
Magnanimos greſſus; nam ſunt te Principe digna,
Quæ modo cæruleis dabimus ſpectacula ſcenis.
Poſtquam Thynnaridæ vultus texere decoros,
Solſtitio properante, leves ad pabula currunt
Turmatim Ponti præter vada, perque ſonantes
Ægæi fluctus Ziphiæ, trans Joniumque
In Scylléa vago contendunt marmora curſu.
Subter ubi denſis frondeſcit ſylva viretis,
Aſſimiles Quernæ bacchas quæ plurima glandi
Procreat, & longos extendit in æquore ramos.
His Gladios veſci baccis certiſſima fama,
Utque ſues læto nimium grandeſcere ſucco.
Quin etiam veſca perhibent hac Thynnida baccâ
Pelamydem, Orcynumque, atque hac gaudere Cybias.
Ergo ubi jam candens aperit bipatentia Cancer
Limina portarum, chelisque rubentibus ardet
Bellatum campo venies, Piſcator, aquoſo:
Sed quibus armatus telis, condiſce priùsquam
Inſcius alta petas: bis ſenis miſſile palmis
Fac haſtile, cui pennatum conſere ferrum:
Illius & geminæ valeant inflectier alæ
In ſe ſe, pernix dum piſcem tranſigit ictus.
Sic facilè irrumpet, penitusque in viſcera monſtri
Deſcendet, pennisque tenax hærebit hiulcis.
Funis in adverſa laxandus parte ligetur,
Ut ſemel intortum revocare à gurgite ferrum,
Captivamque unà poſſis deducere prædam.
His ſuper oblongam, velocemque inſtrue cymbam,
Quà citus in campum veniat jaculator: & illam
Quattuor impellat pubes fortiſſima remis,
Sint geminique breves, reliqui ſe corpore longo
Extendant, quibus ipſa volet velocior Euro,
Inque latus verti poſſit, volvique carina,
Altior in medio conſurgat malus ad auras,
Cujus in extremo venator vertice fidens
Omnem latè aciem, & tumida æquora circumſpectet.
His actis, ſummo vicini è culmine montis
Excubias ſpeculator agat: qui pervigil omnem
Exploret latè tractum, & maria alta: natantes
Quotque ruant Gladii ponti de vertice: vel quo
Denſati canum depingant ordine marmor:
E Mundique plaga curſu quà prepete currant.
An lævam, dextramve ſecent: veniant ne Pelori
Anguſta de fauce, nigrique è finibus Auſtri:

Quo tempore Gladii ad pabula veniãt.

Sylvæ marinæ Scylleo in mari.

Ex quibus baccas Gladii, Thynnique depaſcuntur.

Quo tempore incunda piſcatio.

Teli deſcriptio.

Et cymbę.

Cuſtos excubias habeat.

Venantem moneat unde Gladii ruant.

An Borea comitante Poli de ſede nivoſa:
Anne æſtu ſaliant adverſo, an flumine prono
Deſcendant, celerine petant cava litora ſaltu;
Qui grajo cantu capi feruntur. Argolico ſignet cantu, numeriſque canoris;
Argolico quoniam concentu, & carmine Grajo,
Mira quidem, Ziphiæ ducique, trahique feruntur.
Scilicet hi quondam Sigæa ad litora miſſi
Mirmidonum in Gladios metamorphoſis. Mirmidones fuerant ſocii armipotentis Achillei:
Fraude venenato quem poſtquam perfidus ictu
Occidit Paris orantem ad delubra Minervæ,
Conjugii falſa ſpe captum, protinus illi
Vulturi manes defuncti Regis, in æquor
Inſilvere Phryges contra, Regemque ſuperbum.
Cum verò in campum nollent deſcendere Troes,
In ſubitam pulſi rabiem, cæcumque furorem,
Præcipites undis ſe demiſere marinis.
At quæ Sigæo tunc litore flebat Achillem
In piſces miſerata Thetis mutavit, & enſem
Juſſit habere, manu quem tunc pugnante tenebant:
In longumque acie roſtrum conſlavit acuta.
Sed jam clara dies, Zephyrique loquacibus auris
Invitant, ſummoque canit cuſtodia colle
Adventare feras: curva è ſtatione ſub altum
Confeſtim juvat ire, marique excurrere aperto:
Et niſu Ziphias, & acuto figere ferro.
Venationis exordium, totaque actio deſcribitur. In primis, ſpeculator iter quà carmine monſtrat,
Remigio ſociorum impulſa citiſſima pinus
Corripiat per ſalſa fugam: celerique ſagitta
Sibilet, atque Euro velocior: ipſe ſupremo
Venator malo inſiſtat, parteſque per omnes
Se vertat; ſi fortè feram conſpectet: & alto
Qua Ziphias properare monet de vertice cuſtos,
Imperet intendi curſum, pelagoque volari.
Sive iter ad dextram carpendum, ſive ſiniſtram:
Seu ſit opus rectâ Gladios perſtringere puppi.
Cum propiora tenet Galeota, citiſſimus ipſe
In proram malo ſaltet venator ab alto:
Rectus & inſiſtat: cui mox fortiſſima ſtringat
Dextera, velocem jam jam miſſura ſagittam.
Hinc ubi jam teli jactum ſtetit obvius intra,
Et fluctus ſuprà Ziphias ſubſultat, ibi haſtam
Expediat niſu valido, glomuſque reſolvat
Ilicet è cymba, ferrumque in vulnere linquat.
Gladii lucta cum faſciatus. Continuò furet ille, latus transfixus, & irâ
Fervidus inſurget bello: totuſque cruento

Inten-

Intendet mucrone minas, latèque per undas
Spumeus ore, velut turbo, volvetur, ab Auſtro
Cum ruit, & rapidis freta turgida ſubmovet alis.
Inſiliet, ſalietque; latusque adverſa frequenter
Excutiet, membris ſi fors lethale venenum
Evomat infelix: fruſtrà tamen: uſque tenaci
Cuſpide defixum hæret ineluctabile telum.
Hàc, illac igitur rabie, impulſusque dolore
Multa furens ſeſe devolvet, & acrior hoſtem
Exerto mucrone petet: tu ſedulus arce
Remigio puppim celeri: ſecus ille biſulco
Aggreſſus tenuem ſcindet mucrone carinam,
Aut multo latus obvertet violentior ictu.
Sed jam laſſus ubi languet, ceditque dolori:
Atque minas ſenſim ponit moriturus, & iras,
Ilicet aggredere, & revocato è gurgite lino,
Vi nulla exanimi plauſu potieris ovanti.
Non ſecus ac magnum mediis in ſaltibus aprum
Cum venatores denſi petiere ſagittis:
Confoſſus jaculo fremit ille: & dente minaci
Excurſat circà rapidus, ſi fortè virum quem
Appetat audaci morſu, cædemque reponat.
Contrà illi longo tendunt venabula ferro,
Horriſonoque arcent bombo, & clamore ſecundo;
Quo tandem curſu exhauſtus, fuſoque cruore
Stratus humi jaceat moriturus: ibi agmine facto
Aggrediuntur aprum denſi: loriſque revinctum
Optatam gaudent ſub tecta reducere prædam.
Sed ruit interea, ruit implacabilis æſtas: Quo tempore ad Siculum litus fiat venatio.
Atque iterum Ziphiæ freta per concluſa Pelori
Deſcendunt, patrii repetentes æquora Ponti:
Perque latus Siculum ventoque, æſtuque feruntur.
Trinacriam idcircò venies, piſcator, ad oram
Litore ab Auſonio, & Scyllæa ab ſede profectus,
Cum jam torret agros ſitientes Syrius, & cum
Fervidus ingenti irarum Leo fluctuat æſtu:
Victor ubi Gladios longo inſectabere ferro.
Aſt humiles quoniam, longèque à litore colles
Intonſi ſurgunt, refluo natet æquore Pinus,
Illius èque ſinu ſeſe longiſſimus auris
Malus agat: mediusque inter carcheſia cuſtos
Humida proſpectans Neptuni regna, monebit,
Quaque ruant Gladii: & quà ſcindere Nerea tonſis
Conveniat, longos & circumflectere curſus.
Sed prius à Zephyris, quàm murmure pulſa ſecundo

Inſignis venationis ab Authore viſæ deſcriptio.

Vela legam, diteſque obvertam ad litora puppes,
Non quam Scyllæo proſpexi in gurgite quondam,
Indictam noſtro tranſibo carmine pugnam.
Puniceis invecta rotis Aurora coruſcum
Extulerat caput Oceano, latèque rubebat,
Cùm ſociis comitatus (erant Lidorus, & Anthus,
Florentes pueri ætate, & virtutibus ambo:
Carminibuſque potens Anthus, Lidorus avena.
Hos Vati ingenui mores, & amica juventæ
Simplicitas, geniuſque pio copulavit amore)
Invectus picto Rhegino à litore lembo,
RUFFIADE, tua regna peto, viſurus aquoſæ
Tethyos in campo miræ ſpectacula pugnæ.
Hic primum te convenio, tectumque ſuperbum
Manè ſalutatum ſubeo: tu limine in ipſo
Occurris, Vatemque ſinu amplexaris amico:
Lidorumque unà, & pulchrum complecteris Anthum.
Inde domi multo poſtquam ſermone locuti,

Regii lembi deſcriptio.

In litus læti properamus: ubi aureus undis
Innabat lembus, cælatus & undique ſignis
Dedaleis, latèque auro fulgebat & oſtro.
Quattuor in media ſurgebant ſede columnæ
Cæruleis ſignis intextæ, & floribus aureis:
Plurimus inque auro cælatus deſuper aſſer
Transverſum impoſitus, mollemque inflexus in arcum
Fornicis inſtar erat: rubroque imbuta veneno
Strata dabat ſupra tactum Mœlibœa coruſcum
Purpura, Phœbeos longè pulſura calores:
Perque latus fulvo contexta è vellere Zona
Inferiùs demiſſa, ligataque plurima tæniis:
Plurima & inſertis fluitabat lucida villis.
Ipſa etiam roſeo pubes fulgebat amictu,
Prompta coloratis impellere cærula remis
Æquora, & alatos curſu prævertere ventos;
Sed jam Regali ſuſcepti Nerea lembo
Sulcamus, campoſque citi properamus in udos;
Multus erat venator ubi pugnare paratus.
Continuò ſignum ſpeculator ab arce ſuprema

Venationis hypotipoſis.

Fecit, &, ad dextram ſulcate, ò Dorida, dixit.
Corripiunt iter extemplo, dextraque profundum
Adductis vertunt pubes generoſa lacertis.
Spumea jam longo canebant marmora ſulco
Pulſa retrò: ſocii, tùm, lævam currite remis;
Protinus exclamat cuſtodia: nec mora, nautæ
Continuò lævamque tenent, & Nerea verrunt;

Ut

Ut propius ventum eſt, Ziphias ſeſe citus aufert,
Atque iter in Zephyrum deflectit: vertice ab alto
Tunc Zephyrumque peti cuſtos, rectàque ſecari
Admonet: in Zephyrum fuga fit, pelagoque volatur;
Hinc ubi jam retrò Gladius ſua colla reflectit:
Et curſum retrò flecti jubet, inque rubentes
Auroræ properare domus: mora nulla, juventus
Intorquet curſus, & litora ſtringit Eoa.
Vix tantum pelagi puppis confecerat æquor,
E duro quantum nervo volat acta ſagitta:
Cùm prora inſiſtens jaculator conſpicit hoſtem
Inſtantem celeri ſaltu, & propiora tenentem.
O, inhibite fugam, citus inquit: & ocyor ipſe
Intorquet dextra ferrum læthale: ſed ictus
Incaſſum cecidit: ſubitò quia ſub freta ſaltu
Immerſit Ziphias pronum caput: ille repentè
Indignatus aquis haſtile educit ab altis;
Utque iterùm ſaltu rediit Galeota ſecundo,
Emittit ferrum: laterique infigit: ibi omnis
Spectantum favor exortus, plauſusque theatri
Et mirus centum celebratur laudibus ictus:
Dignus cui plena circùm ſpectante corona
Plauderet Auguſtus Cæſar, Patrumque Senatus;
Et plebs, victor io, ſtreperet Romana, triumphe;
Sed graviora vocant belli ſpectacula Vatem.

HA.

Digitized by Google

HALIEUTICORUM
LIBER SEPTIMUS.

NUnc age, trans Calpen piſcatum immania Cete
Ire juvat, gelidumque Poli penetrare ſub axem.
Vos mihi, vos Divæ, quibus alti marmora ponti,
Et prona obſequiis ponti gens horrida paret,
Pandite ſepoſtum ſpumoſi gurgitis antrum,
Quo Cete, & turpes Phocæ ſtabulantur, & Orcæ:
Quos & per liquidos campos, ſaltusque profundos
Neptuni paſtor Proteus armenta reducat:
Et piſcatorum vos prælia dicite, & arma.
Tuque adeò, qui vaſta regis miracula Nerei,
Et dictis, iram ſpumantia, pectora placas,
O adſis mihi, SABFRIDE: tu numine Vatem
Inſpira, & magnis jam nunc allabere cœptis.
Oceani in primis quæ ſint Neptunia monſtra,
Quam varia, & quantis veniant diverſa figuris:
Qui mores, vitreæque colant quæ Doridos antra,
Belluarum deſcriptio. Expediam: (1) Cete ſunt grandia corpora: quales
Inſu-

(1) Animantia univerſa, quæ in aquis degunt vel branchias habent, vel pulmonem, quæ branchias, quia ob ſanguinis paucitatem frigidiuſcula ſunt ſola aqua indigent, ut reſpirent; hinc illis branchias ad reſpirandum natura dedit: iſthæc autem omnia piſces appellamus. Quæ verò pulmonem habent ſanguine abundant, atque ob id calidiora ſunt, quapropter aëre, opus habent, ut aliorum ſanguineorum more ſpirent, nec diutiùs, quàm par eſt, in aqua contineri poſſunt, quin ſuffocentur: idcirco ſupra aquam ſæpè emergunt ad aërem attrahendum: dormiuntque erecto capite: hęc autem Cete vocant, Latini belluas etiam, & feras marinas nuncupant.

Digitized by Google

Inſulæ Ægæo in magno, quæ gurgite quondam
Ex imo (ſi fama patrum fert vera per aures)
Emerſere: diuque vagæ per cærula nantes
Europes circum errarunt, atque Aſidis oras.
Talia inacceſſis in rupibus haud creat horrens
Caucaſus, aut Rhodope, Riphæaque, non Erimanthi
Umbroſus vertex, nigrique cacumina Tauri:
Non & Carmani ſaltus, Hircanaque tellus:
Arida nec Lybie deſertis nutrit arenis,
Quamvis illa parens ſit portentoſa ferarum.
Uſque adeò magnis fœtum eſt animantibus æquor:
Magnæ in mari belluæ.
Et fœcunda feras, & monſtra immania Cete
Progignit vaſtis in fluctibus Amphitrite.
Sunt quæ ſe longa dum vectant mole per undas,
Quinquaginta patent cubitis, mirabile dictu.
His & adhuc majora ſinu Thetis inda profundo
Magnitudo ingens.
Condit, & Arctoo paſcit ſub gurgite Proteus.
Jugera terna maris (quis crederet?) occupat ingens
Bellua: majores etiam tenuere (1) quaterna.
Plinius.
Non denſis horrent ſquamis intecta: neque illis
Aſpera pellis, apro veluti, cui plurima ſetis
Terga rigent: ſolido ſed convolvuntur amictu
Intexto è corio præduro: lora reciſo
Corio teguntur.
Quo fiant magnis ducendis molibus apta.
Immenſum caput, ætherias ceù turris in auras
Tollitur, horrendum viſu: cui fiſtula ſummo
Eſt apici, aſſiduè potas quæ devomit undas
Ingenti clangore: velut de rupibus altis
Fiſtula qua aerem attrahunt.
Cum per depreſſas labuntur flumina valles.
Naribus his tenuem Cœli ſpirabilis auram
Accipiunt: nimio quia turgent ſanguine Cete,
Ætheris afflatu vitam ducuntque, foventque.
Non multo reliqui perfuſi ſanguine piſces
Cæruleos ſorbent ſquamoſis ſollibus amnes.
Subter aperta patent horrentia dentibus ora,
Antra velut: longi referunt haſtilia dentes:
Hinc alios reſupina petunt, ſua pabula, piſces.
Conſilio factum naturæ, ut grandia vertunt
Dum ſe monſtra, citi fugiant è faucibus illi.
Provida ni mater feciſſet, edacia Cete,

Quæ

---

(1) Maſſarius interpretatur nongentorum ſexaginta pedum longitudinem.

Quæ nimium maleſana fames exercet edendi:
Tempore non longo pelagi genus omne necaſſent.
Cætera membra, quibus formantur corpora, ſolers
Interius, humana velut, Natura creavit.
Interiora humanis ſimillima. Immenſo pulmone bibunt ſpirabilis auræ
Particulam, multusque ambit præcordia ſanguis:
Grandia prædurus ſuccingit pectora thorax,
Cui vel (1) ſternon ineſt, vertebra, & muſculus: hepar
Eſt quoque quadrupedum ſimilis, formamque, coloremque
Et nervi, nimiaque caro pinguedine turget.
Balænæ motu deſides. At Balænarum pinguiſſima corpora, piſces
Continuò quoniam prælato gutture mandunt,
Ignea vis illis eſt plurima: neve labore
Exercent ſua membra: maris ſed gurgite cæco
Otia longa terunt: ceù magna ſub ilicibus ſus
Prona vorans glandes, & quæ ſe volvit eodem
Pigra luto: fœcunda ſuis Campania quales
Nutrit agris: numquam verò concreſcit aquoſa
Pinguedo; diluta magis quia fervet ab igne.
Plurima gignendi vis eſt, nubuntque frequentes
Catulos pariunt, & educant. Et lætæ gaudent utero grandeſcere matres.
Conceptos edunt maturo tempore fœtus:
Charaque diſtentis lactant ſua pignora mammis.
Solicitè matrem per cærula ponè ſequuntur
Pernices curſu catuli: ceù florea propter
Rura capram teneri ſociant balatibus hædi.
Eos tuentur. Illa ſuis, mirandus amor, circumtegit alis,
Imbellemque fovet ſobolem, incurſuque tuetur
Hoſtili, ponitque ſuo pro pignore vitam.
Quam varium ferarum genus. Hinc & digreſſus, quotuplex genus omne ferarum;
Et ſua cuique inſit generi quæ forma, docebo.
Ingentes primò præcellunt corpore (2) Priſtes,
Et (3) Phyſeteres cum turrigeris (4) Balænis.

In-

---

(1) Sternon Græcis dicta inferior pars thoracis, quod Cete è piſcibus tantum habent.

(2) Græci à ſecando vocant, vel, ut aliis placent, à flando.

(3) Quaſi Flator, quia ſcilicet nimboſam aquarum illuviem afflando è fiſtula evibret. Noſtris utraque hæc bellua *Capodoglio*, dicitur. Hiſpanis, & Santonibus *Marſoba*, Gallis *Mular*, & *Calderon*.

(4) Italis *Balene*, Gallis *Bleno*, Hiſp. *Vallena*.

Digitized by Google

Inde truces (1) Orcæ, (2) Phocæque, horrendaq; (3) Serra,
Phocænæque (4) leves, & cærulei Delphines.
Grandis cyaneo fulget Balæna colore: Balæna deſcriptio.
Marmoreum candet pectus, lita tergora nigris
Interdum punctis ſpectantur: & humida fronte;
Non exerta tamen, duplici ſtat fiſtula hiatu:
Et pinnas, utrinque unam, tenet: altera dorſo,
Ala velut magna, inſerta eſt: qua dirigit omnem
Corporis immenſi molem, curritque per æquor.
Lunatam extendit caudam, temonis & inſtar
Hac totum inflectit corpus, curſumque gubernat.
Qui magnus mole inſequitur, patet ore tremendo Et Phyſeteris.
Phyſeter, magnosque illo imbres afflat aquarum,
Navigia alta quibus citus obruat: alaque dorſo
Nulla ſed interdum tollens ſe rectus in auras,
Antennas ſuper aſſurgit, nebuloſaque longè
Atque abrupta velut rupes ſpectatur, & horrens.
Territat & nautas, & Cete territat ipſa.
Dentibus infrendet magnis, nervoſaque lingua,
Qualiter immenſo truncus ſe prodit ab antro.
Horrida quæ longo, & ſerrato bellua dorſo Quæ ſit Priſtis.
Occurret tibi, piſcator, cognomine Priſtin
Grajugenæ dicunt, celeri quia marmora curſu
Lata ſecat fugiens, volucrique ſimillima vento eſt.
Aſt Indi Oceano in magno, gentesque repoſtæ
Vivellam, ut memorant, Serram dixere Latini;
Serrato quoniam præcellit plurima roſtro.
Sex pinnis alata volat: ſtant corpore binæ
In medio, binæque inſunt ſub podice, quinta
Extremo erigitur dorſo levis, ultima tandem
Definit in caudam: cutis aſpera: fuſcus in alto
Tergore ſtat color, & patulo ſub ventre nivalis:
Os tenue, at duri, & præacuta cuſpide dentes.
Eſt etiam fera ſæva mari, quæ fronte ſub alta

(1) *Orca* & *Capidoglio*, Hiſp. *Tinet*, Gallis *Oudre* à craſſa utris forma, & *Eſpandars*: ad Oceanum vero Gallicum Orca, Phocæna, & Delphinus *Marſuin*, vulgo appellantur.

(2) Noſtris *Vitello marino*, Hiſp. *Lobo de la mar*; nimirum lupus marinus, Gallis *Veau de mer*. At Provincialibus, & Liguribus *Bove marino*. (3) Piſtris ſpecies, quæ in capite ſerram habet. (4) Turſionem alii vocant: Delphino ſimilis eſt, etſi minor, ſpeciemque Delphini faciunt; eodemq; appellatur nomine.

Oceani Serra barbata.

Horrendam ſurſum prætendit in aëra ſerram:
Qualis Atlantei quondam per cærula ponti
Viſa fuit, faciemque tremenda, hirſutaque barbam.

Orcæ deſcriptio.

Quæ ſubeunt, Oryges Grajo ſermone, Latino
Appellant Orcas: pingui quæ mole tumeſcunt
Corpora: ſed ſimæ roſtrum, ſurſumque repandum:
Cætera Delphino ſimiles, pinnamque, cutemque:
Quæ tota eſt glabra, & nimio lævore polita:
In dorſo livet, canetque in ventre, rubetque:
Cæruleumque latus, lunataque cauda nigreſcit.

Quibus in locis belluæ naſcantur.

At nunc quæ maria alta ferant vaſtiſſima Cete
Exponam. Nulla Euxinis generantur in undis:
Et caret Ægæum monſtris, concluſaque Tethys.
Interdum tamen irrumpunt anguſta per ora
Herculis Oceano ex alio: Libyæque ſecundùm
Litora veliſicant, vel Ibera: vagoque natatu
Nonnunquam Syriæ extremas vectantur in oras.
At vero Atlante in magno fera monſtra, (1) Rubroque
Oceano, atque undis latè gignuntur Eois.

Et cur plures in Arctoo mari.

Oceanus tamen Arctous, concretaque Doris
Innumeras monſtrorum acies, denſaſque catervas
Educat: hic magnis eſt fœcundum mare monſtris;
Nimirum quia pingueſcunt uligine fluctus
Frigore denſati multo, ſpiſſumque pruinis
Non tenuis rorem deſudat deſuper æther:
Uber & hinc ſuccos, & nutrimenta miniſtrat.
Pictones, Armoricique, tenent quique alta nivales
Litora Norvagi, Batauſque ferocior, & qui
Diviſi è toto penitus ſunt Orbe Britanni,
Arctoam ſupra metam, propiuſque ſub axem

Ad Niphadiam ingens piſcatio.

Niphadiam (2) veniunt, vicinaque litora, magni
Qua nive perpetuò montes ſtipantur acuta.
Huc autem properant piſcatum maxima Cete,
Exiguas ubi ſolſtitio Sol fecerit umbras;

Nam

(1) Tota ea orientalis Oceani pars quæ inter Africam, & Indiæ intra Gangem peninſulam, Perſidemque alluit, rubrum mare appellata eſt, etſi preſsè mare rubrum Arabicus ſinus ſit. (2) Regio terræ borealis anno 1596. detecta, quæ à præacutis montium verticibus æterna nive obitis *Spitsberg* appellarunt: nos græco vocabulo Niphadiam: ad hanc Balænarum piſcationem maximè quæſtuoſam exercent: conveniunt ad piſcandum plures quam centum naves. Furnerius Geographiæ tom. 1. cap. 8.

Nam tunc Oceani tandem concreta liqueſcunt
Cærula, continuò cum Sol verſatur in Orbem
Alta ſuper maria, & nunquam caput æquore condit,
Ni tribus exactis per multa volumina Signis.
Aſt inſueta vocans piſcantem in prælia Mavors
Armatus vitreo ſtat in æquore: ſævus & haſtam
Concutit ergo alacris bello ſe protinus omnis
Accingat pubes generoſa: citæque carinæ.
Sed prius arma tibi quæ ſint formanda, docebo.
Dimidio latum pede telum, altumque duobus, — *Teli deſcriptio.*
Cui lævis mucro, inque aciem cuneatus adhæſit:
At gemina in medium teli quæ tendit utrinque
Linea mucronem ſit raſilis: inſit & olli
Attenuata velut Sicana novacula cuſpis:
Inſere & haſtili telum, quod deinde juventus
Stringat ovans: micet ore: feramque in bella laceſſat.
Intereà cuſtos ſpecula ſublimis ab alta — *Quo indicio cuſtos Balænam deprehendat.*
Obſervet tardo cum ſe Balæna natatu
Promovet, & pelagi circùm cava litora curſat.
Hoc autem certo poterit cognoſcere ſigno;
Scilicet è medio ſi gurgite cernit ad aſtra
Attolli, & largis diſpergi roribus undam.
E magno velut aſſurgit vibrata canali
Nais, ubi ſummo de vertice fluxit in imam
Tellurem, ſaliensque altum petit aëra rurſus.
Ut vigil è celſo vidit cuſtodia ſaxo
Balænam, lituo det ſignum: protinus omnis
Piſcantum manus undoſo de litore ſolvat
Arma agitans animo: ceù cum dedit ære canoro
Increpitans belli ſignum turba Martis: in arma
Effuſæ irrumpunt acies, & prælia prima
Accendunt, teliſque invadunt cominus hoſtem. — *Qua arte telis feriatur.*
Ut propius monſtro jam ſucceſſere catervæ,
Plurimus in proris adſtans jaculator, acutum
Expediat dextra ferrum, niſuque valenti
Pellem adigat ſubter duram, penitusque recondat,
Quo molles ſubeat venas, & viſcera viva.
Remigio hinc omnes celeri, & velocius ipſis
Proripiant ſeſe ventis, laxentque rudentem.
Namque ubi lethiferum ſuſcepit pectore vulnus
Bellua: confeſtim magno cruciata dolore
Ingentem nimbum, tempeſtatemque tremendam
Conciet, & totum vertet de gurgite pontum.
Saucia ſi pelagi fugiens petat alta natatu
Actutum Balæna, citus tu, nauta, ſecato — *Si fugiat, per ſe [illegible] vulnerata.*

Demiſſum è navi funem, ne fortè carinam
Invertat: dum per medias ſe proripit undas.
Incaſſum quoniam cecidit labor omnis: & exta
Non lenta intortum penetravit ad intima telum.
At ſi conſeſtim ſubſidens Nerea ſubter
At ſi ſubſidat, mortale vulnus.
Deſcendat, læti vos ſpem præſumite belli,
Nam penitus nervum ſubit immedicabile vulnus.
Quin etiam ſalſa ſtimulatum Najade monſtrum,
Vulneribus quæ ſe inſinuat, ſcinditque dolorem,
Neptuni fundo dum ſe affricat, intus acerbum
Altius infigit telum, invitumque morantem
Accelerat peſtem: profuſus corpore ſanguis
Nuncius adveniet lætus piſcantibus. Orca
Viribus interea lapſis, vitaque labante,
Ut datur, irrepit fundo, terræque propinquat.
Ut terræ propior cædenda.
Ergo ubi jam monſtrum conſurgere cernis ab undâ,
Una omnes ruite in prædam, ferroque triſulco
Cædite: ſylvoſos veluti leo ſaucius inter
Cum ſaltus hæſit, intricatosque receſſus,
Stipati in jaculis, & pelle Libyſtidis Urſæ,
Invadunt duri Garamantes, & ærea vibrant
Spicula, ſolicitique addunt in vulnere vulnus;
Emoriens donec vix palpitet. Ergo ubi vitam
Permixtam roſeo fudit Balæna cruore,
Victores magnam ſpumoſa è Doride prædam
Ducetis lætum ſociis pęana canentes.
Sed jam ſubſequitur labor alter, & altera belli
Ut hamo, & utribus Orcæ capiantur.
Tractandi ratio: Taurino viſcere, & hamo,
Utribus & magnæ ſubigendæ inanibus Orcæ.
Ergo tibi primum ferro cudatur adunco
Hamus: & intorto connectes ære catenæ:
Cui nodo validum denſo ſubjunge rudentem;
Verum ne duro laceretur ferrea dente
Linea, per medium ſubnectes plurimus orbes;
Qui rabidos monſtri dentes ſolido ære retundant.
Aëre mox tenui fœtos, ventoque tumentes
Appendat circa funem Cetarius utres:
Et religet firmis ſua per diſcrimina nodis.
His igitur telis inſtructus, & arbore longa,
Et quo aſtu.
Ut levis in prædas invitat ſibilus; eſcam
Aut jecur, aut tauri ſcapulas da plurimus hamo:
Atque hamum Piſtri da protinus: illa voraci
Ore dolum, mortemque bibet: tunc ocyus omnem
Tranſennam laxabis: in humida teque reduces
Litora, Balænæ pugnam viſurus inanem.

Nam-

Namque ubi jam ferro transfixum bellua guttur
Sentit, & effuſo pelagus livere cruore,
Infrendens ira, acrique irritata dolore,
Dentibus æratum rabidis conabitur orbem
Scindere: ſed fruſtrà multo conata labore
Tethyos in gremium demergitur, & ſimul ipſos
Nequicquam contra obluctantes deprimit utres.
Hic defeſſa latus per molles ſternit arenas,
Atque brevem quærit requiem, ceditque dolori:
Infandumque gemens ſpumantes egerit undas.
Non ſecus ac ſonipes multa luctatus arena,
Sole ſub ardenti, curſuque exhauſtus iniquo,
Ore vomit ſpumas, & frena tenacia mandit:
Atque ignem patulis è naribus afflat anhelus.
Nulla quies miſeræ tamen eſt: namque aëre pleni
In ſummum ſemper nitentes ætheris utres
Tolluntur, pariterque feram ſuper æquora multa
Vi rapiunt: ruit illa furens, utreſque laceſſit
Pone ſequens: illi antevolant, ſupràque feruntur:
Et ſimiles cedunt fugientibus: illa ſed urget,
Ingeminatque iram, & vento contendit inani.
Ingenti donec lucta, ſævoque dolore
Exanimata, tibi medio ſtet gurgite præda.

Balænæ luctatum utribus.

Sunt qui ne ratibus noceant incurſibus Orcæ,
Obruat aut magnis emiſſum naribus æquor,
Monſtrorum ex ipſa contexunt pelle carinas:
Deſuper & tectum conſternunt futile cymbæ.
Non ſecus ac illi faciunt, qui litora luſtrant,
Creber ubi ſurgit nigro de marmore Magnes.
Qualis ad Arctoos ſeptem damnata Triones
Gens inculta virum glaciali cingitur unda.
Hic quia perpetuis candeſcunt arva pruinis,
Atque novem totos per menſes aëre ningit,
Nulla Ceres flavo conveſtit culmine campos,
Non lætis Pomona comis, non palmite Bacchus
Umbrat humum viridi: & ſquallentes nulla per agros
Depaſcunt armenta: leves canentia tantum
Æquora, perque nives decurrunt undique cani,
Et cædem duris minitantur dentibus Urſi.
Idcirco gens illa cibos, & cætera vitæ
Commoda venatu inquirit ſtudioſa ferarum:
Omnis & in cæſa ſpes vitæ gentibus Orca eſt.
Agreſtes è pelle caſas: è pelle carinas
Compingunt: ſunt oſſa trabes: quæ litore fixa
Suſtentant muros, pellitaque tecta domorum.

Naves ex pelle Balænarum.

Arctoæ regionis, gentiſque deſcriptio.

Cujus omnis vitæ ratio à Cetibus pendet.

E te-

E tenui veſtes aptant ſibi pelle, feroſque
In cultros dentes acuunt: pinguedine lychnos
Implent; & longas evincunt lumine noctes.
Ante focum reliquos artus, & viſcera ſiccant:
Et ſiccata molunt, faciuntque è polline quadras,
Non conceſſa quibus Cerealia dona repenſent.
Scilicet ipſa homines ſolertes fecit egeſtas.
Nunc age, non id te lateat; vaſtiſſima Cete
Cetium dux. Ante præit ductor, qui ſedulus indice caudæ
Cuncta maris loca lata feris præmonſtrat, aquoſum
Et prætendit iter: non hunc invita ſequuntur
Oceani vaga monſtra: ſeni ceù lumine capto
Præcedit ſocius puer indiviſus eunti.
Ille manu ducit trepidum: regit ille labantem:
Et tutum præſentat iter, flexuſque viarum
Intortos: vitat lapſus, & ſicubi duri
Occurrunt lapides monet, incurſuſque maligni.
Incolumemque domum fera jam nocte reportat.
Balænæ oculis laborant. Exiguo quoniam ſpectando lumine pollent
(Namque ſuperciliorum ingenti pondere preſſi
Et nimia circum obducti pinguedine, fuſci
Caligant oculi) ductorem provida mater
Idcircò Natura dedit, juſſitque fideles
Excubias agere, & caſus arcere ſiniſtros.
Hic monſtrat quà tuta via eſt, quæ prima petenda
Sint loca, qui ſcopuli vitandi, abruptaque ſaxa,
Inſidias etiam piſcantium, & prælia, & arma
Idcirco prævio ductore natant. Præcavet, in ſecura feram ſeſeque reducens.
Non invita Ducem ſequitur Balæna, neque illum
Luminibus procul ire ſinit, nec deſerit unquam.
Verùm, mira fides, cum delabentia Cœlo
Quem nocte ore recipiunt. Sydera, & optatos ſuaſere ſilentia ſomnos,
Accipit ore Ducem, & ſecurum gutture condit,
Tutius ut fauces inter det membra ſopori.
Hinc meritas homines condiſcant reddere grates,
Officii ſi monſtra vices inſana rependunt.
At ſi fortè mari pereat diſperſus aperto
Ductor, & illa perit fido viduata magiſtro:
Ut cæcus cuſtode viæ, vitæque perempto.
Ergo omnem impendas operam, qua fallere primum
Arte Ducem valeas, teque indè opponere monſtro.
Qui ſi capitur, perit Balæna. Illecebris illum eſcarum captabis, & hamo.
Quo capto, facilè ſuperabis inania Cete:
Quæ Duce ſublato, per vaſti ſpumea ponti
Æquora jactantur temere, incertoque natatu.

Flu-

Fluctuat amiſſo veluti temone carina:
Qualis & excuſſis agitatur currus habenis.
Sed ne te fallat ſpecies, certiſſima dicam
Signa Ducis. Qui piſcis erit prælongus, & aſper:
Illius deſcriptio.
Et ſquamis caret, at corio veſtitur, & albet:
Et capite oblongo, roſtroque armatur acuto:
At tenuis cauda eſt, anguſtaque, Muſculus ille eſt;
Qui pecus immenſum Nerei per cærula regna
Temperat, exiguæ ductans moderamina caudæ.
Inſuper his, tibi præcipio (& meminiſſe juvabit)
Intendas ne bella mari; nam fortior ille,
Tardus & ad curſum minus eſt, nulliſque moratur
Objicibus: verùm ſi fœmina venerit alto
Obvia, congredere, & pugnæ certamina prima
Balæna fœmina facilè capitur.
Ingentis prædæ, & palmæ ſecurus inibis.
Nam vel diſtento dilectos ubere fœtus
Educet, aut prægnans majori turgeat alvo,
Eſt minus apta fugæ: nec ſe, prolemque tueri
Una poteſt: catulos ſed cuſtodire recentes
Dum ſtudet, infelix ſe perdidit: eſt ſuus ipſis
Prolis amor, pietaſque feris, ut nulla recuſent
Fata, modò partus valeant ſervare cadendo.
Et non ipſi homines vitam pro pignore ponent?
Hactenus arctoo pugnavimus æquore: vaſtum
Nunc trans Oceanum extremo ſub Sole repoſta
Ammerice me læta vocat, quà Florida regna
Mira Balænarum apud Indos piſcatio. Furnerius in Hydrographia.
Ad primum converſa diem perflantur ab Euris:
Et nova qua Septem gelido ſubjecta Trioni
Gallia frigoribus denſis concreta rigeſcit.
Non acies piſcatorum, non plurima cymba
Arma cient in monſtra, haſtave tricuſpide cædunt
Immanes acies: verùm, quis crederet? unus
In campum bellator adeſt, Piſtrinque laceſſit,
Non ferro, ſed conto auſus certare duello.
Tantus amor prædæ, tanta eſt audacia cordi.
Ergo levi cymba ſubvectus: nomine dicit
Gens patrio Canoem, qua non velocior ulla eſt:
Qua arte peragatur.
Et gemino armatus conto, clavaque tremendus
Indus in Oceani campum bellator apertum
Ingenti fidens animo procedit, ubi horrens
Bellua ſtat, ſeſe turrita mole ſub auras
E medio attollens pelago, mirabile viſu.
Aſt ubi Balænæ propior ſucceſſit, & ipſam
Jam caudam tenet horrendam, ſe tum citus altum
In dorſum de lintre jacit, quem vellere torto

Con-

Continet, & longè prohibet per aperta vagari.
Paulatim mox ille feræ per tergora repens,
Colla petit nodis, corioque rigentia duro.
Ac veluti generoſus Eques, interritus olli
Inſidet, & tanto fertur ductore per undas:
Et monſtro ludens ſimul hac diſcurſat, & illac.
Uſque adeò faciles crebro redduntur ab uſu,
Quæ res difficiles primùm: & minus horrida viſu
Terribiles quondam formæ, atque immania monſtra.
Ipſaque dat magnas nonnumquam audacia vires.
Ut propior collo ſucceſſit, & ipſa petit res,
Ilicet alternæ protento naris hiatu,
Bellua quo tenuem vitæ ſpirabilis auram
Ebibit, & potum revomens jacit æquor in aſtra,
Impiger immittit contum, penitusque ſub imum
Vi ſubigit, truditque immenſo pondere clavæ:
Occluditque viam vitæ. Balæna repentè
Excutitur, magnoque furens ſtimulata dolore
Immenſam ciet horrendo ſtridore procellam,
Turbatosque movet fluctus, cœloque remittit.
Qualiter Arctoa Boreas dum perſurit Urſa,
Aut Notus Eoo mugit, vel aquaticus Auſter
E medio tonat axe, cietque à gurgite pontum:
Mira Balænæ lucta. Ora ſonant, frendunt dentes, turgeſcit anhelum
Pectus, & ingentem diſpumant corde furorem.
Nunc hàc, nunc illac magno ſe corpore jactat
Irrequieta, latus, nodoſaque tergora nutans.
Terribilis ſalit interdum, Cœloque propinquat,
Præruptus ceù mons, ſpumisque obnubilat aſtra:
Nunc cedens ruit in præceps, Manesque laceſſit.
Interea monſtri confidentiſſimus Indus
Inſidit collo piſcator, & æquora quamvis
Piſcatoris audacia. Plena ruant, magnoque inſultet bellua motu,
Non dorſo tamen excutitur, pronusve ſub undis
Mergitur: at palmis, pedibusque valentibus hæret
Colla per, & nodos, & vi ſe colligit in ſe:
Impavidusque feræ rabiem contemnit, & iram,
Horrendasque minas, & non placabile monſtrum.
Non ſecus effrenis ſonipes cum perſtrepit ore,
Deſpumatque iram ingentem, frenumque recuſat,
Stat generoſus Eques interritus: ille reluctans
Intendit cervice minas, & prælia magna.
Erigit indignans nunc ſe, frontemque ſuperbam
Equi furentis deſcriptio. Attollit, geminosque pedes ad ſydera jactat:
Excuſſasque jubas, immenſos & quatit armos.

Nunc

Nunc retroque furens duplicatis calcibus inſtat,
Multa minans, crebroque ſonans pede pulſat arenam.
Nunc ſaltu vibrat ſeſe: mirabile viſu,
Quamvis ille gravis ſtat in aëre pendulus: & ſe
Seſſoremque tenet, quem non conatibus illis
Excuſſit dorſo, aut manibus detraxit habenas.
Ille etenim magnos animos, & pectora verſans
Firmat ſe gemino conſiſtens ſtapede rectus,
Et medio libratur equo: lorumque miniſtrans
Se regit ingenio ſolers, & mole ſua ſtat.
Ergò inconcuſſus collo piſcator iniquo
Inſiſtens, ubi tempus agi rem poſcit, aquoſo
Alterius contum naris detrudit hiatu,
Atque adigit clava, penituſque in viſcera condit.
Hic interclusus vitæ ſpirabilis omnis
Aër eſt, totoque carens ſtans bellua ſenſu.
Victor at ille ligat contos, & fune prehenſo,
Inſilit in cymbam: ſociosque, & litora viſit.
Accipiunt illi victorem, & laudibus ornant,
Ac merita donant myrto pro talibus auſis.
Ceù quis Olympiaca venit cum victor ob ora,
Excipitur plauſu ſociorum, & lætus ovantes
It cœtus inter viridi præcinctus olivo.

At (1) Nepodes magno Phocæ procurva boatu
Litora, vicinumque nemus, colleſque laceſſunt;
Mutua nam terris celebrant commercia, & undis.
Maxillam vitulo ſimiles, denteſque rapaces,
Mugitumque ipſum, & nares, ſed cætera piſces.
Ipſa quibus cervix brevis eſt, oblongaque colla:
Quæ ſimul extendunt, retrahuntque, ut cuique voluptas.
Sunt gemini, curtique pedes, ceù brachia, quinos
Diviſa in digitos, cubiti tamen, ulnaque deſunt.
At pectus latum, gibboſaque dorſa: ſed auris
Nulla patet, corioque rigenti membra teguntur.
Caneſcunt in ventre, nigri, per cætera villi.
Interdum maculæ in multis cernuntur, & illæ
Exiguæ: ſplendent oculi, variantque colores
Seſe in mille: velut variabilis Iris Hyænæ.
Tandem lingua rapax ſeſe exerit ore biſulca.

Phocæ deſcriptio.

Sed jam te prædæ cupidum, piſcator, in arma
Aſpicio, rigidoſque manu vibrare tridentes:
Sed fruſtrà expedies contum, ferrumque tricuſpis,

Præ cutis duritie fruſtra ferro feritur.

(1) Sic ab Homero vituli appellati, quaſi pedibus nantes.

Ni docto primùm doccaris ritè magiſtro.
Nam quia dura cutis ferro impenetrabilis omni,
Nequicquam, quamvis ingenti ſpicula mittes
Vi, feries monſtrum: nam retrò ferrea tela
Pelle repercuſſa exilient: ceù marmora ſi quis
Dura petat jaculo, vel ahenea ſcuta laceſſat.

In capite percutiendus.

In caput incuties ferrum, clavaque tremenda
Ictibus hoc unum crebris pulſare memento;
Nam fracta cervice perit, quæ pulſibus una
Illidi, rigidave poteſt transfigier haſta.
At quo, nauta, modo poſſis tutiſſimus illum
Venari, edoceam paucis. Dum nocte ſub alta
Stellarum radiant orbes, ſuntque uda ſerena,
Egreſſæ turpes ſpumoſo è gurgite Phocæ,

Dum noctu, interdiuque in terris dormit.

Conſuevere graves captare in litore ſomnos:
Sæpè etiam, Cœli metam dum luſtrat anhelis
Phœbus equis, placido componunt membra ſopore
Arbore ſub patula, aut exeſæ rupis in antro:
Ut ſæpè ad colles noſtri videre Minervæ,
Et cava Teleboum per ſaxa ſonantia fluctu.
At quoniam brevia, & multa pinguedine denſa
Colla tenent, reſluiſque patent obnoxia guttis;

Gutta laborat, altiusque ſtertit. Ariſt. Plinius.

Altius ex imo ſopiti gutture ſtertunt,
Ut credas mugire: ſonus ſed fractior ore
Perſonat, & fremitu ſylvas malè pulſat opacas.
Quin & longa trahunt demerſi tempora ſomno.
Ergo ubi ſcuproſa Phocam ſub rupe ſonantem
Attenta bibis aure, cito aggrediere jacentem;
Atque haſta caput, aut bifida diffinde pipenni.
Et prædam referes victor. Sed murmure feſto
Jamque Euri levis aura ratem trans æquor Atlantis
Impulit, atque ſinus devexit adulque repoſtos.
Quà nova monſtra, novas & piſcatoribus artes:
Nec non & piſcis morem venantis, & acre
Ingenium, tenuique ingentes corpore vires,
Ac miranda quidem Naturæ arcana docebo.

Manatis ſive bovis Americani deſcriptio.

Eſt pecus Ammerice in vaſta, quà fœdior ingens
Altera Neptuni non incolit æquor: & illam
Hiſpani è manibus primi dixere (1) Manatem
In terris de more boum depaſcitur herbas

Et

(1) Bellua Americani maris è genere Cetaceo, cujus hiſtoriam refert Carolus Cluſius, lib. 13. cap. 20. Hiſp. dicitur *Manati*, nob's *Bove marino*.

Et cervice bovi ſimilis, vultuque pudendo,
Dentibus & parvis (vero quæ nomine noſtris
Per Latium idcircò appellabitur Ammericus Bos)
Craſſior ad mentum tamen eſt, & tenuior ore:
Corporis at major moles, quæ ut maxima crevit
Vinginti ſit longa pedes: pectusque profundum.
Verum pube tenus, qua ſtrictior, uſque ſupremas
In pinnas caudæ gracilis: ſed longior ipſa
Cauda eſt, & multum denſa pinguedine pollet.
Sunt pedibus palmæ ſimiles: quibus æquora nando
Alta ſecat: humeroque tenus naſcuntur: & uncis
Unguibus armati digiti queis quattuor inſunt.
Exigui ſub fronte micant oculi, ipſaque turpis
Frons eſt, & corio tegitur, villoque nigranti.
Non illa Oceani tantum colit antra: ſed ipſa
Sæpius ora ſubit fluviorum, & curva ſecundum
Litora fertur aquis in dulcibus, & ſua quærens
Pabula, vicinas populatur gramine ripas:
Nativi ſed roris amans de flumine nunquam,
Et nunquam egreſſa Oceano ſe credit arenis.
Mite bovi tamen ingenium, per ſtagna, lacusque
Ducitur, & manibus hominum manſueſcere diſcit:
Atque vocantis heri vocem cognoſcit, & illa
Audita, volat ex imo caput æquore tollens:
Eque manu in ſtagnum projectas arripit eſcas.
Non veluti turpes ingrata obſonia Phocæ
Atque Orcæ; verum felicia ſumina præbet
Et niveo, ſapidoque miniſtrat viſcere ſucco:
Grata quibus magnis dent fercula regibus, inter
Dum proceres feſtis agitant convivia menſis.

Ex Oceano fluvio ſubit.

Ingenio mitis eſt.

Nunc age, quæ ratio capiendi piſcis, & artem
Egregiam, & parvi quæ vis miranda Reverſi
Dicamus. Trunco vectus, remoque citato,
Inſtructusque arcu, atque hamatis, Inde, ſagittis,
I, quà Neptuni in vitreum Mars provocat æquor.
Hic verò, ut Phocam conſpexeris alta petentem;
Namque informe ſuper nans tollit cærula dorſum:
Hamatam citus ex arcu, nervoque ſagittam
Emittes, certo quem ſi confeceris ictu,
Quà vitulus fugiens ſe proripit, ilicet ipſe
Confeſtim celeri propelles remige lintrem.
Hinc ubi profuſo jam ſanguine, feſſus ad oram
Sponte ſua veniet, refluis vel agentibus undis,
Conficies tandem victor. Sed mira Reverſi
Vis ſubit interea, & dura ſine cuſpide præda.

Qua arte illum Indi venentur.

Reverſi Indici deſcriptio. Ex *Cluſio*, & *Oviedo*.

Dives in Occiduo piſcem Thetis amne recondit;
Corpore qui parvo, & denſatis undique pennis
Cingitur: æquoreus veluti concrevit Echinus,
Utque ſagittifero ſe veſtit Hericius Orbe.
Sed licet exiguus, palmo non major: at ingens
Corpore in exili vis eſt, & præditus acri
Ut cicur ſit. Ingenio, docilisque hominum miſceſcere verbis.
Illecebrisque capi, & noſtras comprendere voces:
Tractarique manu, nutusque audire vocantis.
Non ſecus ac Elephas, & qui data Pſittacus ore
Humana interdum conatur reddere verba.
Et venator acerrimus. At mirum ingenium venandi: robur & olli
Magnum eſt, & magnos, Neptunia monſtra, Manates
Aggreditur magnis animis (quis crederet?) unus:
Appetit & latus, aut ventrem, ſe vique refigit,
Immiſſis monſtri penitus ſub viſcere fetis.
Ac velut ore feram tenuit ſi fortè Moloſſus
Venantum fremitu, curſuque accenſus anhelo,
Haud unquam dimittet, herus ni proximus illam
Accedens jaculo confixerit, aut prius ipſe
Diſcerpens toto ſpoliavit ſanguine venas:
Non aliter ventri fixus, laterive Reverſus
Hæret, & apprenſo nunquam ſe dimovet hoſte,
Ni piſcator ubi telo confoderit Indus:
Unde Reverſus dictus ſit. Aut poſtquam victor, cæſoque ex hoſte ſuperbus,
Ipſe tulit Domino prædam, & ſpolia ampla reverſus:
Hinc Indum noſtri piſcem dixere (1) Reverſum.

Quod ſupereſt, ubi jam docilis ſub flore juventæ
Piſcis erit, primùm comprenſum retibus, undis
Ut educandus ſit. Educet æquoreis Indus piſcator: & eſca
Multus alat, veſci ſolitus qua fluctibus ille eſt.
Hinc ubi venatu concrevit idoneus, & jam
Mitis ab aſſiduo, docilisque videbitur uſu,
Plurimus adſtringes radio, qui textus equino
Multiplicique pilo fuerit, longusque per undas
Ut procul educi valeat, mox inde reduci,
Cum res ipſa petit. Queis primùm ritè peractis,
Cum jam bella animo meditaris, piſce recepto,
Tecum una celeri in cymba, venator, apertum
In campum venies, latéque per æquora curres;
Cæruleum manibus nantem ſi fortè bovem quem

Aſpe-

(1) Barbari verò, qui Antillas inſulas incolunt, apud quos frequens venatio eſt, piſcem *Guaican* vocant.

Aſpectare datur; quem cum conſpexerit, ore
Ilicet incipies blando mulcere Reverſum:

Atque in hoſtem blanditiis incitandus,

Utque animos gerat ingentes, & fortiter hoſtem
Aggrediatur: & ut lateri ſua ſpicula figat,
Impiger, hortare, & dictis blandire, manuque
Leniter: his enim illecebris conſurgit in arma
Acrior: atque animos dant mollia verba feroces.
His actis, dimitte: volans mare liber in altum
Ocyus ille Notis, & Eois ocyus Euris,
Irruet in prædam, & ſua ſpicula figet in alvo.

Ut hoſtem feriat.

Qualis, ubi venator ademit vincula collo,
Erumpit canis, & montes prætervolat altos
Ut fugientem avidis comprendat dentibus aprum,
Saucius infelix à venatore Reverſo,
Hinc illinc vitulus ſe vertet, & acribus actus
Errabit ſtimulis ponto vagus, uſque morantem
Invalidus cæſo lateri depellere peſtem.

Et victor ad litus ferat,

Quo tandem curſu multo, exhauſtusque dolore,
In ſiccum veniet litus, ripæve propinquet:
Lætus ubi palma, & præda potieris opima:
Et venatorem multa cum laude Reverſum
In puppim accipies reducem, feſtoque ſuſurro
Perſolves dignas tanto pro munere grates.
At cùm ſquamoſum divellis ab hoſte Moloſſum,
Id, cave ne facias vi plurimus, atque repentè:
Sed ſenſim è præda retrahes, & molliter illum:
Nam ſecus, affixum, ſpinisque tenacibus actum
Diſcerpes: tantæ brutis animantibus iræ.
Hac non Ammericos tantum venaberis arte,
Inde, boves: cunctum genus aggrediere Reverſo:
Cui, vaga longinquum ſi præda feretur in æquor,
Totum laxabis radium: nam ſuber in alto
Nans erit inditium tibi certum. At quis vada rurſus
In concluſa tulit me ventus? Atlante relicto,
Quis fortunati devexit ad ora Canopi?
Me prædæ, me laudis amor, nec fallor, ad undam,
Nile, tuam adverſo terrarum ex Orbe reduxit.
Cumque tuo mihi tantorum ſub fine laborum
Certandum (1) Crocodilo, & prælia dura gerendum.

Crocodili deſcriptio.

Monſtrum informe ingens, quatuor cui crura, pedeſque
Unguibus armati: magnum caput, oraque rictu,

In-

(1) Ab Ægyptiis Champſa appellatur, nobis *Crocodilo*, Gallis *Crocodile*.

Ingenti diducta patent: ſed ahenea pellis
Dura riget, medii ſed pars molliſſima ventris:
Longior eſt cauda, & reliquum par corpus adæquat.
At color in dorſo croceus: nitet albida ſubter
Alvus; acutique dentes, & pectinis inſtar.
Cætera perſimilis, detracta mole, lacerto:
Namque pedes, cubitosve ſolent (ſi vera feruntur)
Vicenos creviſſe: novoque inventus in Orbe
Mole pedes centum longus, mirabile dictu.
Nam non unus habet Nilus Crocodilon, Eois
In fluviis etiam naſcuntur, & Orbe repoſto:
Et Gis Æthiopum, & Zairea flumina, & ipſi
Quibus in locis naſcatur. Interdum genuere lacus deſerta per alta
Æſtiferæ Libyes, Aſiæque, novumque per Orbem.
At quicumque tenes felicis ditia Nili
Litora, & æterno vernantes gramine ripas,
Accipe difficiles artes, quibus horrida poſſis
Dedere monſtra neci, meritoque ornarier auro.
Cum procul è fluvio in terram deſcendere peſtem
Qua arte capiatur. Videris, & longè per florea rura vagari
Extemplò ſocios accerſes litore ab omni:
Qui contis, curvisque ligonibus, atque bipenni
Accurrant alacres: ſubitique hi falce recidant
Frondentes latè lucos, ramosque comantes:
Hi cæſas vectent ſylvas: aliique ligone
Intereà cryptam fodiant, quà trita pateſcit
Semita Niliaci piſcis: citis ipſe ſepulcrum
Deſuper impoſitis ramorum faſcibus omne
Intege, & effoſſam pariter ſuper injice terram;
Percipiat nè fortè dolum Crocodilus, & aſtum
Declinet: mox cuncta manus vertatur ad ipſa
In terris impreſſa pedum veſtigia monſtri.
Quo tandem invento, litui clangore, tubæque,
Atque æris ſtridore, inconcinnoque tumultu
Territet: ille nova pulſus formidine retrò
In patrias Nili ſua per veſtigia ripas
Flectet iter fugiens: celeri tu ponè ſecutus
Inſtabis curſu, & clamoribus aſtra laceſſes.
At cum delapſus fuerit Crocodilus in antrum,
Continuò aggredere, & jaculo, vel acinace Mauro
Dede neci: aut vivum poteris comprendere longo
Caſſe irretitum. Venandi tutior alter
Jam modus inſequitur: Palum defige ſub amne,
Et palo lenta tortum de cannabe funem
Alter venandi modus. Convolve, ut facilè poſſit laxarier: hamum,

Vellere

Vellere in extremo magnum religabis ; & hœdum
Pro dulci appones eſca, caprumve bicornem.
Balatu pecudis medio de fluminis alveo
Accitus veniet Crocodilus, & ore rapaci
Protinus objectam ferro deglutiet eſcam.
Ille intra fauces penitus demiſſus hiantes
Lata bipennifero lacerabit guttura dente:
Balatuque tener ſimul obſtrepet hœdus: ad oram
Audita tunc voce rues, piſcator, ovilla:
Pronus & extemplò da capto, aut contrahe funem,
Ora tridentifero donec diſcerptus ab unco,
Multa gemens nigras eat indignatus ad umbras.
At tibi ſi fortes animi, pectusque virile,
Et ſolers nandi ſtudium foret, accola, Nili,
Non multo poſſes monſtrum ſuperare labore.
Talis in Ammerice quondam fuit Indus, ab acta
Beſlua cui puerum, ſua pignora, fortè relictum
Abſtulerat: procul ille abreptum litore natum
Ut vidit, multa ſubitus ruit igneus ira,
Ceù Leo, cui teneros cœco venator ab antro
Eripuit catuſos: nulloque timore pericli
(Ipſa metum pietas pulſaverat: ipſe volucres
Addiderat patrius pennas amor) inſilit æquor
In medium: gladioque manu quem fortè gerebat,
Aggreditur, capuſoque tenus ſub ventre recondit.
Bellua tunc ferro transfixa, crepidine ripæ
Semianimem locat infantem, refugitque ſub undas.
Fortunatns at ille, Dii cui Numine dextro
Pro tantis favere auſis, & amore paterno,
Servata in ſiccis ſua pignora vidit arenis:
Accepitque ſinu, & caris dedit oſcula labris.
Ergo vadum ſubiens gladio, venator, acuto
Conſicies alvum ferro, qua Bellua cæſa
Occidet. Audaces nimium eſtis vos tamen, Indi,
Aurea Virginiæ qui litora, quique tenetis
Muſcoſos pelagi campos, atque Herbida regna;
Innumeri quibus è fluvio, rictuque tremendo
Egreſſi erumpunt Crocodili, atque omnia vaſtant.
Forſitan è belli ſtudiis, uſuque frequenti,
Aut inconſultis animis audacia tanta eſt.
Ora per, & ripas fluviorum è tegmine querno
Rimoſam fecere caſam, qua pervigil unus
Excubias venator agit: cumque æquore ſpectat
Adventare feram, dat ſignum: protinus omnes
Horrendo clamore ruunt, atque arbore longa

Mirabilis Indi audacia, cui fera filium abſtulerat. Et tertia venandi ratio.

Pugione confoditur.

Quomodo ab Indis occidantur.

Arma-

Armati, velut haſtili, fera prælia tentant,
Ingreditur contra rictu Crocodilus hianti,
Horrendum viſu, ut prædam petat ore: ſed illi
Faucibus immittunt truncum, ſubiguntque feroces
Conatu in pectus multo, ſubitique ſupinant,
Ferroque incidunt ventrem, & fera viſcera nudant.
Sed jam poſt caſus varios, bellique labores,
Nos in ſaxa vocant Zephyri muſcoſa canori,
Annuit & placido Tethys blandita ſuſurro.

HALIEU-

Digitized by Google

HALIEUTICORUM
LIBER OCTAVUS.

ME ſcopuli virides, & odora ſuavibus herbis
Litora, purpureoque ardentes murice Conchæ
Invitant, curæ quæ pars eſt altera noſtræ.
Vos udæ rupes & aquis lita ſaxa; canenti
Aſpirate, precor, Zephyroſque afflate ſalubres,
Ut meritum veſtro poſſim de munere ſertum
Ex humili, non plura auſim, mihi texere myrto.
Et jam cantanti muſcoſæ è marmore cautes
Aſſurgunt, plauduntque undis vada læta canoris.
Spontè revulſa cavis è rupibus Oſtrea cantu,
Auritusque ſimul Turbo, & Conchylia pendent:
Inclinantque ſuos non dura Corallia ramos.
Ipſæ & Olympiades, pulchræque Dicarchides, & quæ
Alta Pithecuſæ tenuere cacumina, Divæ
Jam celerant monſtrare viam, vitreisque ſub undis
Lucida cryſtallo, & pendentia pumice tecta
Pandere, & Oceani in penetralia ducere Vatem.
Neptuni quæcumque tenent muſcoſa profundi
Saxa, ſub innumeris veniunt viſenda figuris,
Et diverſa modis creſcit gens teſtea miris.
Hæc falcata novæ referunt creſcentia Lunæ
Cornua, cruſtatoque tumeſcunt plurima gibbo.
Verùm hæc dividuo ſeſe diffindere circo, Diverſæ teſtarum ſpecies deſcribuntur.
Illa ſed exacto gaudent curvarier orbe.
Sunt alia oblonga, & ſurgentia crure ſuillo,
Palma velut: ſcabro turgeſcunt tubere multa.
Lævia ſublucent illa, interſectaque crenis

Tenuibus: auriti ſurgunt hæc turbinis inſtar,
Aſperaque, & rigido circùm mucrone rigeſcunt.
Pectinis inſtar habent dentato cortice concham
Illa: ſed hæc duris horreſcunt undique ſetis.
Hæc villo inſignes: hæc ſunt lanugine molli
Obducta, & muſco pariter velantur odoro.
Præterea, variusque color, diverſaque Conchis
Natura, & victus ratio non omnibus una eſt.
Singula quæ noſtro poteris cognoſcere verſu.
Quare age, quæ primum, quibus & naſcantur in undis
Oſtreæ deſcriptio, & quàm varia. Oſtrea (1), quoque modo piſcaberis illa, docebo.
Se gemina mollis teſta tegit Oſtrea, gibbo
Concava quæ multo non eſt: tamen aſpera ſordet,
Et non æqua luto, tenuesque facillima ſcindi
Sectilis in cruſtas, intusque argentea candet,
Et lævis, biforesque aperit pulcherrima valvas,
Eſt & Ibera tamen ruſo dotata colore,
Illyrica inſignis fuſco, Circæa nigreſcit.
At non æquali cunctæ ſe mole per undas
Devolvunt: externa Thetis quas nutrit aperto
Oceano, ingenti grandeſcunt corpore Conchæ:
Proximæ in Ægeis nant fluctibus: humida quæque
Thyrreni, Superique ſecant vada, tecta minores
Saxa colunt muſco, & denſas ſtipantur in algas.
Inſuper his, non ex omni, piſcator, arena
Ubi quærendæ. Oſtrea dura leges: ſed quà vaga flumina curſu
In mare prorumpunt celeri, & quà litora propter
Stagnantes ſiluere lacus, turpesque paludes,
Inque Thetin ſe ſubter agunt, & ſicubi dulcis
Rivus aquæ ſonant, aut pelago fons ſurgit ab imo:
Vel quà ſunt cœno loca pinguia, limus & ater
Plurimus aggeritur, muſcusque, & decolor alga:
Nam quæ Naiades perflant, rivique ſonantes,
Et pingui limus, ſpiſſaque uligine paſcit.
Guſtu grata magis, placidoque tenerrima ſucco;
Nec non & variis varia eſt Natura ſub undis.
Quibus in locis optima perveniant. Quæ Circæa creat Thetis, optima, quæque Minervæ
Dant ſaxa, & multo ſervat quæ Scylla latratu.
Sunt etiam laudanda, legunt quæ litora circùm
Pictones (2), (3) Armoriciq; (4) Eboriq; & (5) Santones, & quæ
Sic-

(1) *Oſtraghe* noſtris, Gall. *Des Huiſtres*, *Ovitres* & *Oeſtres*, Hiſp. *Oſtie de la mar*. (2), (3), (4), (5), Galliæ populi, qui ad Oceanum habitant *Poictiers*, *Bertagna*, *Santogniae*.

Sicca Caledonius nonnumquam deſerit æſtus.
Parte alia accedunt, nigro quæ Boſphorus amne,
Quæ Propontis alit, pinguiſſima: ſunt & opimi
Viſceris, oſtriferi quæ perluit æquor Abydi.
At cunctis meliora, & ſucco læta ſalubri
Oſtrea ſunt, bimaris quæ jactitat ora Tarenti:
Nam non è limo, craſſaque uligine ponti
Spontè ſua veniunt: ſed roſcidus æthere lapſus,
Ut perhibent, Conchis ſua ſemina ſufficit humor.
Sed quæ Neptuni populetur machina regnum,
Quoque inſtructa tibi referat felicia ferro
Oſtrea, dicamus. Sex primùm (1) lamina palmis
Longior è ferro fiet, digitisque quaternis
Latior: inque aciem frons attenuetur acutam.
Hac ſuper extremis adnexus ponitur arcus
Æreus, aut dura curvatus ab ilice: lamnæ
Hinc arcu in medio, geminoque à vertice triplex
E tenui circùm tendatur virga metallo:
Quæque ſit incurva, & nexu copulentur eodem.
At mediæ, ex arcu quæ ducitur, annulus inſit,
Aut uncus, ſolido cui mobilis orbe rotundo
Armilla è ferro inſeritur, quo machina longo
E ſpartho valeat religari, aut vimine torto.
His actis, contexta levi de cannabe curvo
Adnectes arcu, & ſubjecta retia lamnæ
(Lamnaque ſit multo pertuſa foramine dorſum,
Rara quibus tenui conjunges retia lino)
Conifero tenuata ſinu: ſed tempus ab acta
Solvere, quæſitum Nerei per Cærula Conchas.
Poſtquam eſt in mare verſicoloris fertile teſtæ
Perventum, media è puppi, piſcator, in undas
Oſtrilegum demitte, leves ut radat arenas
Lamina, & incurvus ſtet rectus deſuper arcus:
Hinc ubi pauliſper cum lintre receſſeris ipſa,
Oſtrilegum de puppe trahes: ſic oſtrea ferrum,
Et quæcumque imo ſtant fundo in retia mittet.
Quod grave cum tandem deduxeris, ubere præda
Lætus eris, referesque Diis pro munere grates.
Sed priùs oſtrilegum jacias quàm fluctibus, illud
In primis tibi ſit cura majore notandum,
Scilicet ut varios Lunæ cognoſcere vultus

Deſcribitur machina, qua Oſtrea Tarentini piſcantur.

Piſcandi modus.

(1) Hæc machina Tarentinis dicitur *il Ferro*, Gangamæ ſimilis eſt. Noſtris Oſtrilegum appellabitur.

Digitized by Google

Edifcas; namque illa ſuo regit humida curſu
Æquora, & æquoreis fiunt quæcumque ſub undis;
Ac velut exacto cùm lucida fulgurat orbe,
Et niveos Phœbe currus agit, ubere ſylvas
Fœcundo nutrit, & plenum plena refundit

Oſtrea pro vario Lunæ aſpectu creſcunt, decreſcuntque.

Humorem plantis: teneroque uberrima ſucco
Poma replet, riguoque humectat gramina rore.
Non aliter pleno tunc lactat pinguia cornu
Oſtrea multiplici fœcundans viſcera partu.
At cùm falcato vix cernitur aëre gyro,
Syderio vicina jugo, tunc Oſtrea ſiccant
Ubera, & è vacuæ tenuantur lumine Lunæ.
Quin etiam, ſi vera canunt, animalia quæque
Luna vago regit Orbe, fibriſque infuſa miniſtrat
Undantes plena humores, quos ſubtrahit, igni
Cùm nitet exili, & lucis ſe nigra recondit.
Quæ cum ſic habeant ſeſe, legere Oſtrea, Luna
Accreſcente, tibi, non deficiente, jubebo.

Et Solis radio replentur.

Præterea, id non te lateat, ſunt Oſtrea Solis
Imperio ſubjecta: fovet vitalibus ille
Cuncta ſuis radiis, & quæ per inane creantur,
Et gignit quæcunque Thetis, quæque humida Tellus;
Hinc æſtate nova, cùm fervidus æquora ponti
Permeat, atque imum ſe mittit ad uſque profundum,
Felici replet prægnantes ubere Conchas.

Qua arte capiantur ab Illyricis.

Sed quibus Illyrica teſtas piſcator in acta
Artibus inquirat, dicamus. Curva ſecundùm
Litora quæ duris ſtipantur plurima ſaxis
Cærulei frutices naſcuntur, & herbida ponto
Sylva ſuper viret, & ramos ſtat flexilis arbor;
His piſcatores gravitantia vertice ramis
Saxa ligant: trahiturque plicabilis æquora ſubter
Ponderibus ramus: circùm generantur in illo
Oſtrea, & è læta ſenſim pinguedine turgent.
Hinc poſtquam crevere, ſecatur forſice reſtis,
Aſſurgitque mari ramus directus in auras:
Miraturque novos partus, & non ſua poma.
Non ſecùs Euboico faciunt in litore, Bajas,

Et Bajanis.

Quique tenent Baulos, Cumaſque, ſinumque Dicarchi,
Fagineos figunt contos, ubi pinguia limo
Sunt loca: defixis creſcunt Conchylia palis.
At ſi fortè maris ſquallentes Oſtrea fluctus
Rara ferant, ſenſimque ruat genus omne, neque ulla
Pabula dent rivi dulces: jam tempus, & ipſa
Helleſpontiaci meminiſſe inventa Magiſtri,

La-

Lacteus ut teſtas liquor edidit: altiùs omnem
Obſcura repetens revocabo ab origine famam.
Nam quà Biſtonidum genus intractabile bello
Accolit Euxina reſonantem Boſphoron unda,
Et quà lunatis circùm ſecat æquora cymbis:
Et quà Bithynum vicinia perluit Helle,
Seſton & hinc ſpumis, hinc litora plangit Abydi,
Hac piſcatorum poſita eſt ſpes omnis in arte.

Qua ratione è lacte ſuo concreſcant in Propontide.

Cùm Sol æſtate in prima Garamantas, & Indos
Fervidus accendit radiis, & ſydus amicum
Jamque recollectos terris oſtenderit ignes,
Protinus ex ima generoſa Propontide teſta
Carpitur obſcura ſub nocte, poloque ſereno.
Mox omnem pingui radunt de viſcere ferro
Spondylon (1), & mundo convulſum pollice preſſant:
Confeſtim niveum lac effluit: hinc ubi fulgens
Purpureis Aurora comis, bigaque rubenti
Oceano ſurgit, Cœlumque ardeſcit ab auro,
Muſcoſos inter ſcopulos, atque herbida ſaxa
Lacte ferunt ſparſim, dicuntque ſonantia verba
Helleſpontiaco Neptuno, & tibi, Dori
Ægæa: extemplo ſaxis, mirabile dictu!
Oſtrea concreſcunt, dulci felicia ſucco.
Ceu matutinus cùm terram irrorat Eous,
Ut rores cepere ſinu prægnantia matrum
Viſcera, confeſtim Oceanitis ab ubere læto
Lætior accreſcit baccha, atque argentea candet:
Egregium pulchris torquem factura puellis.

Quis Deus hæc nobis, Divæ, quæ curritis Hellen,
Tradidit inventa? unde hæc experientia cœpit?

Unde ſeminandi modus exordium cœperit.

Poſtquam res Aſiæ, Græcamque evertere gentem
Immanes potuere (2) Scythæ, ceciditque ſuperba
Eoi ſedes, altùmque remugiit horrens
Boſphorus, & tota tremefactus palluit unda,
Illuvies Aſiæ populos effuſa per omnes.
Corripuit Cœli tractus, terraſque veneno,
Atque hominum genus omne neci, genus omne animantum
Dira dedit, ſævitque mari crudelior alto:
Perdidit & piſces, atque Oſtrea perdidit ipſa.

Ergo ubi piſcatum teſtas venator Amyntas
Tendit, & oſtriferi cautes ſcrutatur Abydi,

Oſtrea

(1) Sic dicta Græcis eſt concharum caro.
(2) Turcæ è Scytharum gente.

Oſtrea nulla videt, deſertaque cærula paſſim
Aſpicit, & nullos innare per æquora piſces.
Quo ſubito rerum caſu perculſus acerbo,
Re ſuper inſueta ſcitatum oracula Divum,
Doridos Helleſpontiacæ Delubrum deſcribitur.
Dorin adit: refluæ, Dorin, quæ præſidet Hellæ,
Ægæaſque tuetur aquas. Stat rupe ſub alta
Threjicia tellure ſpecus, cui deſuper ingens
Nereidum Matri ſacrum nemus imminet: antro
In medio delubra Deæ de marmore vivo
Helleſpontiaci quondam poſuere coloni.
At læva de parte duæ ſtant ære columnæ
E ſolido, quas inter ineſt gravis ara metallo:
Sed retro in gemino connexi cardine poſtes
Inſiſtunt inter ſuſpenſas ære columnas.
Ex adamante micat cardo, riget enæa portu.
Spontè ſua, referunt, immoto cardine poſtes
Expandi, ſubitoque unâ tremere omnia motu,
Solicitis quando Dea fert oracula nautis.
Veſtibulum antè ipſum templi jam triſtis Amyntas
Conſtiterat genibus ſupplex, & talibus orſus,
Amyntæ preces.
Affatur Divam dictis. Pulcherrima Dori,
Quæ ſervas Hellen, altæque propontidos undas,
Et procul Ægæi fluctus hac rupe tueris,
Dic age, Dia, precor, læſi quæ Numinis ira
Perniciem tantam Conchis immiſit, & omne
Perdidit æquoreum ponti genus? undique ſquallent
Litora, & amiſſis vacuum mare piſcibus omne eſt.
Anne parum Superis viſum eſt, quod ſanguine noſtro
Non Aſiæ tantùm campi, non litora Thraces,
Sed latè Euxinus, indignatusque revinci.
Boſphorus, & trepidæ rubuere Propontis, & Helle:
Nec ſatis Imperii ſedem, tot & inclyta regna,
Et res Romanas Scythico ceſſiſſe tyranno?
Nec fuit indignum poſt horrida bella, neceſque
Atque ignominias, & triſtia funera regum,
Ut totum maleſana lues pervaderet Orbem,
Cuncta catervatim perdens, hominesque feraſque?
Scilicet ipſa darent etiam Diis Oſtrea pœnas.
Sed jam, ò Diva, tuum quoniam placabile Numen,
Sublapſis fer opem rebus, nutuque benigno
Annue, Dori, preces non averſata petentis.
Tu Dea Threjicium, tua Numina ſemper adorat
Nauta, per anguſtum qui navigat Helleſpontum;
Et tua ſæpè agimus ditem ad donaria gazam.
Vix hæc piſcator; confeſtim viſa moveri

Ru-

Rupes, & ſummæ motare cacumina ſylvæ.
Hinc geminæ patuere fores, Numenque recluſum;
Et clara ex adytis vox eſt audita repoſtis:
Quali Diva ſolet Fatorum dicere cauſſas,
Et longè rerum eventus aperire futuros.
Hæc autem intonuit: ſuperùm vos ira Deorum
Exercet, faſtu quoniam ſpreviſtis iniquo
Æternos illorum Ignes, Flammamque Triformem:
Nac jam miſſa lues nunc eſt revocabilis: omnes
Torpebunt Nerei fluctus, atque Oſtrea nulla
Sponte ſua gignent: donec poſt ſecula ſera
Antiquos iterum Superis reddatis honores:
Cum domus Austriadùm Babylona, Scythamque ſuperbum
Servitio premet, & victis dominabitur Indis.
Magnus Romana naſcetur origine Cæsar,
Qui Scythicum Eoa regni de ſede tyrannum
Ejiciet victor, ritusque & ſacra reducet,
Ac (1) ſeptimgeminæ Byzanti turris in arce
Romanas Aquilas, victoris & arma Quirini
Reſtituet, veteresque Patrum de more triumphos
Lætus aget primus, lauroque decorus & oſtro
Inſignes ducet Capitolia ad alta Curules.
Ille & nimbiferi culmen transvectus Amani,
Euphratem ſuper, & ſeptemplicis oſtia Nili
Proferet Imperium: Solymæque aſſertor honores
Accipiet Divum, paſſique ad Numinis Urnam
Æterni ſtatuet monumentum inſigne trophæi.
Illius adventu jam nunc Jeſſeja regna
Subſultant plauſu populorum, & dives Idume,
Et plauſu totis Jordanes murmurat undis.
Non tot Flaviades populos, non regna ſubegit,
Fregerit occiduum regem licet, aut Orientem
Placarit, regnique novam fundaverit arcem:
Nec qui mixta auro prætendens lilia ſignis
Reddidit Auſoniæ primus ſceptrumque, decusque
Magnus, agens victor Francos Heroas in arma.
Et dubitatur adhuc tantis inſiſtere cœptis?
Auſpice & hoc, poſitis dabitur pax aurea bellis:
Saturnoque fluent quondam regnata per Orbem
Secula, & hoc totus gaudebit Conſule Mundus.

Deæ reſponſio, & vaticinium Auſtriaci Cæſaris.

Tunc

(1) Celeberrima Conſtantinopolis arx, Græcis Heptapirgium, in uno è tribus angulis ad Meridiem, & Occidentem poſita.

Tunc & ſpontè ſua, nullo cogente colono,
Cuncta feret Tellus, cunctis naſcentur in oris
Omnia, quæ ſparſim rerum Natura creavit.
Ipſi & cærulei progignent omnia fluctus.

Oſtrearum ſatio-nem docet.

Interea, quoniam ſupplex mea Numina poſcis,
Quo reparanda modo tibi ſit jactura, docebo.
Quæ noſtra ſub rupe latet Concha una ſuperſtes
Illuvie ex illa, ritu capienda vetuſto,
Ne rurſus gravis ira Deûm ferveſcat: & illam
Pollice ſi puro tu preſſeris, ilicet humor
Lacteus exibit, qui mox diſperſus in undas
Sufficiet nova Concharum ſua ſemina ponto:
Hoc facies æſtate nova, & cùm lucida cornu
Totum Luna ſuum radiis implevit, & ante
Quàm rubeant Orientis equi: vix talia fata eſt,
Cùm tota extemplo ſummo de vertice rupes
Contremuit, ſonituque procul nemus omne remugit:
Atque ultrò obſtricti ſuper ipſo cardine poſtes.

Echinorum deſcri-ptio.

Nunc age, & armatos radiis piſcator (1) Echinos
Venemur. Frutices inter, denſataque paſſim
Lentiſci nemora, & loca fœta virentibus algis,
Se circum verſans prorepit Echinus in orbem:
Et tot carpit iter pedibus, quot cortice ab ipſo
Undique protendit ſpinas mucrone rigentes:
Aut rimoſa tenens bibulo ſub pumice tecta
Attondet herbas, & rorem potat amarum.

Quam varii.

Eſt & Echinorum duplex genus: alter edulis,
Pinguior, at teſta minor, & majoribus horret
Cuſpidibus, verùm brevibus ſuccingitur alter,
Et major teſta, ſucco ſed futilis ille eſt.
Sunt & Echinorum (2) matres cognomine dicti,
Queis majore calyx ſeſe decircinat orbe,
At minùs exiguis riget, obtuſisque ſagittis.
Ova tamen fecunda creat, lætoque gravatur
Ubere, quo miſeris nihil eſt jucundiùs ægris.
Hi procul alta tenent: oderunt litora, & ipſos
Oderunt ſcopulos, ferrumque natantis avarum.
Divite qui ſucco Sardoo in gurgite repit,

Se

(2) Noſtris *Ancino*, Siculis *Rizzo*, aliis *Riccio*, Liguribus *Ziuzin*, Hiſp. *Erizo de la mar*, Gallis *Urſias*, & *Caſtanges de mer*, Accolis Oceani *Heriſcon de mer*.

(2) Echinometræ, Gallis *Raſcuſſos*. Sunt alii parvi, qui nobis dicuntur *Caſtagnole*.

Se calyce oſtentat magno: qui Doride rubra,
Parvulus eſt, radiis verò longiſſimus horret.
Perge, ſagittiferis non eſt color unus Echinis:
Hiſce calyx, radiique omnes nigredine fulgent:
Flaveſcunt alii: candent hi, marmoris inſtar: *Colorum diverſitas.*
Verùm hi cyanei, rufi ſpectantur & illi:
Aſt hyali radiant multi convexa colore:
Hic gemmas referunt, & multicoloribus ardent
Cuſpidibus nitidique, velut ſcintilla, relucent.
Sed vita fugiente, fugit color, & perit omnis.
Vaneſcit velut ipſa, cadit cum roſcidus humor,
Et nuſquam radiis eſt verſicoloribus Iris.
Si ſecus, ut gemmæ, pretio mortalibus eſſent,
Et magni decora alta ducis. Sed non & Echini
Conſilium, contra quo ſe munire procellas
Sedulus invigilat, Nereo ſpumante, ſilebo.
Obvertit fundo dorſum, radiiſque lapillos
Apprimit, aſtringitque: gravique juvante ſaburra,
Spumoſum pelagi venientis ſuſtinet æſtum. *Mirabile Echinorum ingenium.*
Qualis apis, Cœlo cum pendet aquaticus Auſter,
Et ſtrepere incipiunt ſubrauco murmure ſylvæ,
Exiguum nitido tollit torrente lapillum,
Atque volans rapidis obſiſtit firmior auris,
Tutaque ſuccedit tecto. Sed tempus in alto
Per denſos prædam frutices tentare repoſtam.
At tibi ne fruſtrà labor impendatur, in undas
Quæſitum rigidos venies, piſcator, Echinos,
Rara inter pleno cùm fulget ſydera cornu *Quo tempore quærendi.*
Cynthia, & è terris nigrantem ſubmovet umbram:
Et tepidi radiant aprico lumine Soles.
Majori quoniam tunc pinguent ubere teſtæ,
Ovaque prædulci minio fœcunda rubeſcunt.
At qui Pyrrhæi trans Aulidos alta ſonantis
Euripi loca cœca tenent refluentibus undis,
Dum Boreas riget, atque nives denſantur acutæ,
Multiplici carpunt calyces mucrone rigentes;
Namque illic majore Thetis tunc ubere lactat.
Sed tandem, ut prædam capias, piſcator, opimam;
Prælongum ferreo contum ſubnecte tridenti,
Plurima cui culpis ſit adunca, erectaque ſurſum. *Qui piſcandi modus.*
Hoc etenim facilè avelles de gurgite Echinos.
Præterea manibus ſubmerſus in æquore nudus
Comprendes inter frutices, algaſque rigentes:
Verùm ne ſpinis te fauciet ille caveto;
Namque opus eſt tibi vi multa, quia ſcilicet illi

 Pumi-

Pumicibus ſeſe dura promuſcide ſtringunt.
Quare omnem dura celabis pelle lacertum.
Sæpè etiam parvis includes retibus, imum
Neptuni fundum cùm ferro radis acuto.
At mihi ſe placida ſub Doride prodit arenis
Dactylos (1), erectusque aſſurgit arundine læta.
Hinc olim Donaces appellavere Pelasgi,
Atque Aulos: noſtri digitos vertere vocantes.
Cæruleus maribus color eſt, & linea teſtam
Transverſum deducta ſecat: ſed fœmina nullis
Puniceis diſtincta notis: hæc plurima ponto
Perquirenda tibi, nam dulcior, atque ſalubri
Pingueſcit ſucco molliſſima: pluris & illam
Tu cautus domino vendes, piſcator, avaro.
Hanc mihi, non prunis toſtam, cùm (2) Monte ſub Alto
Ad virides fient umbras (3) Laurentia Sacra,
Sed magis elixam, & fragranti jure madentem
Optarem, grato namque eſt dulciſſima ſucco.
Atq; hic, ni mihi longum, & iniquo calle premendum
Eſſet iter, nulla apparent quà ſigna priorum,
Forſitan & teſtas etiam, & genus omne natantum
Cenſerem, vireſque omnes ſcrutarer, & uſus,
Quæque hominum magis apta forent, & idonea victu:
Quoque paranda modo, quò dulcis, & utilis unà,
Ac damnoſa minus fieret mortalibus eſca:
Et quid opis poſitum his, & quid medicaminis eſſet
A Superis morbos contrà, triſtemque ſenectam,
Haud equidem invitus canerem: ſed me quod agendum eſt
Per dubios calles iter, ambageſque viarum
Non ſinit incœpto longè divertere clivo.
Quin etiam (tua, CARDENIDE, non mollia juſſa)
Me magno clangore vocat tuba Martis in arma,
Plurimaque è domito invitat victoria Thrace.
Fors erit, ut Vates alii meliore cothurno
Illa canant, lentis ducentes otia Muſis.
Quare age Solenas ſabulo capiamus ab imo.

Quà

(1) Noſtris *Cannolicchi*, Venetis *Cappas*, Appulis *Imbrici*, Gallis *Couſteaux*, quaſi cultri manubrium: in tenebris lucent, maximè in ore madentium.

(2) Noſtris *Capo di monte*: amœniſſima Coll. Neap. villa, in quam relaxandi animi gratia ſcholaſtici ſecedunt.

(3) Celebris ſeceſſio, quæ fit die D. Laurentio Sacra, cum abſoluto Philoſophiæ curriculo, junioribus præmia ſtatuuntur.

Quà modico ſonat unda vado, piſcator, adibis
E ferro armatus pala, quam ſubter arenas
Intrudes, totamque adiges; nam Dactylos imo
Quomodo Dactyli perquirendi.
Abdit ſe fundo, penitusque in viſcera condit.
Aſt ea ſolicito fuerit tibi cura, fragorem
Ne facias; ſubitus quoniam ſe ſubtrahet Aulos,
Ut ſunt auriti.
Ima petens, palam quà non, piſcator, acutam
Fixeris, & vacua venies ad litora ciſta.
Cum me Brunduſij turres, & curva tenerent
Litora, Romanis olim luſtrata colonis,
Multus & aſpicerem magni miracula portus,
Cujus arenarum ni molibus ora refuſis
Aſſiduo refluens clauſiſſet Nereus æſtu,
Non foret Auſonia in tota felicior alter.
Hic piſcatores memini vidiſſe cavata
Quæ apud Brunduſinos piſcatio, ubi optima.
Arbore devectos, digitos educere pala,
Queis alibi melior non eſt, nec dulcior ullus.
Quanquam Sebethi, quem noſtri ad litora carpunt,
Et quem lactifluo producit Olympia ſucco;
Illis inferior non eſt. De murice ſed jam
Me (1) Balani, ſaxisque invitant (2) Pholades udis.
Saxoſos inter ſcopulos, ſub pumice vivo
Balani & Pholades deſcribuntur.
Quos Thetis aſſiduò ſpumis aſpergit amaris,
Pholades, & Balani paſſim naſcuntur: & illi
Ceu glandes duplici teſta formantur acuta,
Oblongi magis, & circùm, velut ova, rotundi.
Hi magis aſſimiles ſunt glandibus, aſpera ſaxo
Poſterior pars, & corio flavente rigeſcit:
At bina anterior teſta lævore polita,
Unguibus è multis veluti formata, colorem
Unguis habet, medioque rubeſcit rimula villis.
Has ego crediderim generari è Doride teſtas,
Qua ratione generentur.
Quæ per ſaxorum rimas inſuſa recurrens
In cœcis ſoboli fert nutrimenta repoſtæ
Rupibus, & furtim concluſis lactat in antris.
Sed fruſtra impenſus labor hic: non ſaxa, neque ignes
Occultas tutantur opes: pervadit & ipſum
Marmor avarities, mediosque irrumpit in ignes.
Ergo tibi rigida rupes ſcindenda ſecuri,
Et qua capiantur.
Ut Balanum rapias, & clauſum Pholada ſaxo.
At ferro non cuncta mari lita ſaxa laceſſes:
Quæ rupes, veluti pumex, ſcopuloſa dehiſcit

(1), (2) *Dattili* noſtri, & Tarentini vocant, Galli *Pouſſe piez*.

Crebra foraminibus, diffindito: clauditur illa
Pholas, & oſtrifero Balani fulgore rubentes.
At priùs abruptæ violes quàm viſcera rupis
Quæ item Lepades. Hærentes ipſo (1) Lepades in cortice, duro
Aut cultro poteris, vel acuto vellere ſaxo;
Nam digitis fruſtra conabere: cautibus illæ
Pectora prona tenent, vinclisque tenacibus hærent,
Ut neque Milonis vis ipſa revellere poſſit.
Uſque adeò figuntur humi, quæ corpore prono,
Humoremque bibunt gremio telluris ab ipſo,
Haud facilè è terris convulſa feruntur in altum.
Una tegit Lepadas cava teſta, & plurima livet:
Illarum deſcriptio. Non ſecus ac cinis, & tenui riget aſpera villo:
At gibbo majore tumet, creſcitque rotunda.
Verùm Virginiis quæ Cypria carpitur undis,
Multa ſtriis viſenda venit: quæ Doride rubra,
Lorica circum tegitur, ſpinisque rigeſcit.
Non ſecùs undoſo ſcopuli de vertice (2) Turbo
Vellitur: at Turbo qui ſit te, Batte, docebo.
Corpore qui craſſo, ſurgitque volumine multo
Tegmine ſub niveo teſtæ, ſcabroſus, & aſper
Tubere multiplici, tenuique, & plurima dorſum
Turbinis deſcriptio. Linea cui rugis diſtinguit, & ora rotundus,
Exiguaque patet rima, tenuatur & inſtar
Turbinis, ille tibi dicetur nomine Turbo.
At non eſt unum cunctis genus, unaque forma
Quam varii. Turbinibus: diducto illi, oblongoque meatu
Humanas referunt aures, quibus ordine pulchro
Extat diſpoſitus per crebra volumina tuber.
Qualiter argilla interdum fit fictilis alba
Urceus, artifici dextra tornatus, & arte.
Ille ſtriis candens: hic tubere multus: & ille
Inſignis roſtro, multoque trigone rigeſcit:
Lævis & hic eſſet, tenui ni linea ductu
Serperet, inque aciem convolveretur acutam.
Angulus huic cælatus ineſt: aſt ille rubentis
Muricis inſtar habet teſtam; & mucronibus horret.
Sunt quibus appendix multa eſt, oblongaque, Graii
Dactylon, ut perhibent, appellavere vocantes:
His

---

(1) Noſtri, Ligures, ac Provinciales *Patelle* dicunt, Oceani accolæ *Oeil de bove* oculum Hirci, Hiſp. *Ameia*, Maſſilienſes etiam *Lepoda* vocant. (2) Vulgus Neapolitanum *Scunciglio*.

Digitized by Google

His etiam, magis id miraberis, (1) Eſchara picta eſt.
Ceu trochus, hic alter, cruſta cui duplice teſta
Compacta è lævi: ſubcandicat una: ſed infra
Quæ ſita, candenti lucis ſplendore coruſcat.
At tibi non tantus labor impendendus, acuto
Ut ferro è ſcopulis rapiatur Muſculus udis.
Namque pilis tantum vincit ſua tergora ſaxis:
Os ſublime tenet, magnoque pateſcit hiatu,
Mytulus aſper uti palis, vel cautibus hæret.
Nam palis etiam generatur uterque, ſed una
Non geminis forma eſt: curvatur Muſculus orbe
Exacto, tenuis quà deſinit, aſt ubi gibbus,
Spiſſior eſt teſta, & multa nigredine fuſca,
Atque obducta levi muſco, & lanugine molli:
Lævia cæruleo candeſcunt concava fuco.
Cluſilis, & forma fit Mytulus, atque colore
Diverſus: crevit ſcaber hic, oblongus, & ater:
Ille ſtriis, ceu Pinna, venit flaventibus: alter,
Caſtaneæ veluti, liveſcit, & actior orbe eſt.
Diſce, & odoriferas etiam, Piſcator, arenis
Tellinas (2) legere, in regum ventura fecundas
Auratas inter lances bellaria menſas:
Nam ſapor egregius, ſuccusque ſuavior illis.
Candida Tellinis eſt concha, & lævis, & æqua:
Denticulata tamen multis tenuiſſima crenis
Cernitur, atque teres, oblongaque, cortice dura.
Illas ima ſecans in retia mittet acutum
Oſtrilegum, aut ipſa educet manus ærea fundo.
Semper arenoſis in ſyrtibus, & cava propter
Fluviorum ſoboles felicior editur ora.
Verùm non alibi generatur copia major,
Quàm devexus ubi Lunæ de vertice Nilus
Sepreno refluens ſuccedit in æquora cornu.
Sed jam (3) Limaces properant (4) Pherecœcides, & jam
Tardigrado quamvis ſubierunt retia greſſu.

Muſculi, & Mytuli piſcatio.

Illorum deſcriptio.

Tellinarum deſcriptio.

Quo inſtrumento capiantur.

Ubi feliciores naſcantur.

Limacum deſcriptio.

Cor-

(1) Zoophyti ſpecies ad ſimilitudinem latucæ, unde & latuca marina, Gallis dicitur *Giroflade*.

(2) Noſtris *Tonninole*, Romanis *Telline* ut etiam Gallis, & ab Oceani accolis *Filon* appellantur.

(3) Vulgus Neapoli *Maruzze*, Romani vero *Lumache* vocant, Tuſci *Chiocciole*, Galli *Limaſcon*, Hiſp. & Provincialibus *Scaragol*, & *Corocol*.

(4) Quaſi domum ferentes.

Cortice ſiliceo, cochlidemque imitata reflexam,
Claviculata venit: medioque umbone recurrens
Serpit helix intorta, labrumque aſcendit in ipſum:
E labroque animal caput exerit: & duo longa,
Et totidem brevia extendit ſua cornua fronte.
Vertice in extremo, viſu mirabile, cornu
Exigui rutilant oculi, doctoribus iſtis
Prætentant iter æquoreum, tuteque per undas
Excurrunt (1) Cochleæ, ſecum ſua tecta ferentes.
Quomodo capiantur. Has tu, Piſcator, limoſas quæ per arenas
Caſtra locant, cono capies: quo gurgite ab alto
Neritas (2) etiam capies, quibus altera ponto
Neritæ. Pulchrior haud Concha eſt: texellis plurima pictis
Vermiculata venit teſta, èque umbone reflexæ
Illarum deſcriptio. Incipiunt helices crebræ, gyroque retorto
Majores ſenſim aſcendunt: nigriſque coruſcant
Diſtinctæ punctis maculæ: nitidoque argento
Inſignis rutilat margo, & flaventibus aſtris:
Interius totam perfundit purpura teſtam,
Quam Veneri ſacrum nautæ fecere. Sed imo
Gurgite deproperant in conſona fila Paguri.
Accitos Cadmæa ferunt ad mœnia cantu
Spontè ſua lapides coiiſſe, & voce canora
Turritum caput aſſurgens veniſſe ſupremum
Arcis in aëriæ culmen, cunctoſque Penates,
Atque Amphionio factas de pollice Thebas.
Cancri ſono capiuntur. Blanda ſed hæc Vatum commenta: ſonora Paguri,
Certa cano, citharæ ſectantur fila, modoſque
Jo. Bapiſta Porta in Magia naturali. Cantantis; veniuntque mari muſcoſa relicto
Litora ſub, dulci cantu, nervoque vocati.
Quare age, cantando fuſcos venabere Cancros
Herboſo, puer, in ſaxo, dum deflagrat Æſtas
Torrida, & æquoreæ ſitiunt per litora myrti.
Molliter ut pelagi vada lenta laceſſere cornu
Incipies, udo ſcrupoſæ rupis ab antro
Ilicet auriti venient ad murmura Cancri.
Tum viridi è ſcopulo ſurges feſtinus, & actam
Cantando in ſiccam lentè, piſcator, adibis;
Correptæ numeris nam te tunc ponè ſequentur
Octipedes acies, arrectæque auribus auras,

Opta-

---

(1) Sic & vocantur Limaces a cochleæ figura.
(2) Adriatici Accolæ *Nerite* dicunt, alii *Naridola*, Hiſpani *Caragolo*, Galli *Virlis*, & *Bigornet*,

Optatoſque bibent reſonantes lenè ſuſurros.
Quas tu pellectas cantu captabis in acta:
Venatumque dabunt numeri tibi, nauta, canori.
Diſcite, mortales, vos hinc non fidere cantu:
Si fera mellitis ſub cantibus abdita mors eſt.

Et jam cantanti byſſo ſpectabilis ipſa
Se Vari inclinat vitreo de gurgite Pinna,
Marmoreaſque fores, atque ora tenacia pandit;
Auritusque ſimul cuſtos ſe prodit ab alvo
Carcinus: illa mari prælongo crure, ſuillo
Aſſimili defixa manet, directaque ſurgit.
(Unde & Romanis dicta eſt cognomine Perna)
Latior & ſenſim ſe è caudice tollit acuto,
Palma velut, geminaque operit ſua viſcera teſta:
Unum longa pedem: latoque pateſcit hiatu.
Eſt convexa rudis, fuſcoque immixta colore
Nigricat: argento ſplendeſcunt concava multo.
Verùm cœnoſis quæ plurima pullulat undis
Flaveſcit: puris nam candida degit arenis.
Ad latus emittit non longè à cuſpide byſſum:
Quæ ſimilis lanæ eſt, mixtaque nigredine fuſca,
Velleribus Serum flavis non vilior ipſis.
Hos tu, piſcator, de Perna collige villos:
Contexti nam crura tegent, palmaſque tyranni,
Atque venuſtatem Nymphis ſimul, & decus addent.

Pinnæ deſcriptio.

Exiguos alit hæc Cancros, Squillaſve rubentes
Intus, & hos teſta nunquam demittit ab ipſa;
Provida nam Pinnis cuſtodes corporis illos
Ipſa parens Natura dedit, juſſitque fideles
Excubias agere ex alto, dominamque tueri
Immanes contra Polypos, fraudeſque doloſas.

Cancellus Pinnæ cuſtos.

Verùm age lanigeras imis, piſcator, arenis
Quo valeas inſtrumento convellere Pinnas
Accipe. (1) Pinnilegum facies de duplice ferro,
Quodque ipſo è capulo ſe tendat acinace torto:
Inque orbem capulus fiet, totuſque cavatus.
Latiùs in medio virgæ laxentur: adunco
Se tandem gyro excipiant, unàque plicentur.
Prælongam capulo bis ternis paſſibus haſtam
Inſere: & extremo, virgas ubi copulat uncus,
Vimineam religa reſtim, quà longiùs ipſam
Extenta pariter religabis plurimus haſtam,

Quo Inſtrumento capiantur, & illius deſcriptio.

Hæ.

(1) Hanc machinam *Panduenco* vocant Tarentini.

Digitized by Google

Hæreat ut conto cuſpis firmiſſima longo:
Aut gravis è capulo fors excidat, inter acuta
Non pereat ſaxa, aut nigro loca conſita limo.
Uncus ubi geminum conjungit ferreus arcum,
Linum, piſcator, niveum ſtrictiſſimus adde,
Indice quo cæco prodat ſe machina fundo.
His actis, properè lætas te confer ad undas,
Piſcandi modus.
Cum jam menſis adeſt ab aperto tempore dictus;
Namque graves Pinnas venari aptiſſimus ille eſt.
Stans prora in media curvum demitte ſub æquor
Pinnilegum: medioque patet quà latius, ipſam
In latus obverſam comprendat acinace Pinnam.
Exin Pinnilegum, ſurgit quà palmula Pernæ
Amplior in ventrem, obvertes: factaque repente
Vi, facilè ab dura teſtam radice revelles.
Interdum non una tibi, piſcator, ab alto
Comprenſa à gemino conſurget acinace præda:
Plurima, nam dorſo Pernæ ſtant Oſtrea ſæpè
Adnata, ut duris hærent Conchylia ſaxis;
Humoremque bibunt è Pinna: quæ tibi ferrum
Captiva in cymbam capta cum matre remittet.
Quod ſupereſt, non cuncta maris freta cærula gignunt
Inſignes byſſo Conchas: per ditia paſſim
Quibus in locis Pinnæ naſcantur.
Oſtia, Nile, tua, & ſitientis litora Gazæ
E limo, & nitidis Pernæ tolluntur arenis:
Ægæisque creantur aquis, ſcopuloſaque propter
Illyrici vada, Sithonio pulſata flagello.
Gallaque Doris habet Pinnas, & Tethys Acarnan.
Non unda in noſtro deſunt Crateride, ſucco
Quæ multo lætæ veniunt, & divite byſſo.
Una ſed antè alias Pernis fœcunda ſuperbit
Ora Phalanthæis olim regnata Tyrannis.
Hic ego byſſiferis latè ſylveſcere plantis
Æquoreos vidi campos, centumque recurvo
Pinnilego lintres venari è marmore Conchas.
Sed trans Tyrrheni fluctus, Scyllamque ſonantem
Litus in Oebalium, fortunatumque Tarentum
Me dulcis raptavit amor: juvat ire beatum
Herculis in ſedem, & flaventia rura (1) Galeſi,
Quà matutino gemmatis ſydere guttis

Pin-

(1) *Galeſo* penultima correpta Tarentini dicunt: fluvius in agro Tarentino, qui in concluſum mare (*Mare piccolo*) ſe exonerat.

Digitized by Google

Pinguia diſtillans Concharum ſemina Cœlum
Sufficit, & reflua lactantur Doridos unda.
Eſt locus Heſperia in magna, quà Martia Tellus
Circuitu longo curvatur, & undique fluctu
Ionio latè perfunditur: inque tepentem
Eſt mundi converſa plagam, Soleſque benignos:
Herculeum Graii quondam dixere Tarentum,
Et Cœlo, & Tellure, Deoque auctore ſuperbum.
Namque, ſacri ut Vates cecinerunt, prima locavit
Fundamenta Urbis, muroque & turribus auxit
Neptuno cum Patre Taras, quo rege potenti
Floruit imperio, rebuſque eſt uſa ſecundis.
Una (1) Pelaſgiadum (2) Calabris quæ finibus olim,
Aut Martis ſtudio viguere, aut Palladis arte,
Tantum clara inter reliquas caput extulit urbes,
Quantum inter proceres rex eminet: alter haberi
Angulus haud toto poterit felicior Orbe.
Hic Ver perpetuum, ſemperque nitentia rident
Prata, & odoriferis vernant cum floribus horti:
Semper & apricis texuntur collibus umbræ:
Ac lætæ in campis pecudes ſurgentia tondent
Gramina: & irriguis nunquam non fontibus undæ
Per pictas viridi decurrunt margine ripas.
Æterni ſemper Soles, & nubila raró
Obvelant denſata diem, Zephyrique ſalubrem
Temperiem ſpirant, leni dum murmure fluctus,
Ac denſ.s latè ſylvas movere loquaces.
Sed quanquam Oebaliæ tot ſint Telluris honores,
Major ab omnigeno conſurgit, raraque ponto
Gloria: quandoquidem cunctas hic prodiga fudit
Divitias Natura ſuas: hic una ſuperbit
Æquore fœcundo, atque ingenti Doris opum vi.
Namque hic piſcator ſemper felicibus undis
Squamiferum creviſſe novum genus, & nova ſaxis
Muſcoſis adnata modis videt Oſtrea miris.
Non ſecus ac Libyæ loca per deſerta, ferarum
Non viſas ſemper formas vagus aſpicit Afer.
At mirum eſt illud, deſudans roſcidus æther
Hyberna ſub nocte, locis prope litora certis
Semina Concharum demittit tenuia, quæ mox

Tarenti deſcriptio, & laudes.

Cœli ſalubritas.

Maris feracitas.

Concharum ſemina, ut à Cœlo proveniant.

(1) Tarentum una ex Græcis urbibus in Italia.
(2) Calabri olim dicti ſunt, qui à Tarento Leucadem uſque inhabitant.

Lacte Thetis vitreo, & refluentibus educat undis.
Quæ miranda modo quonam miracula fient,
Et quæ cura tibi pariter, piſcator, habenda,
Accipe: Partheniis nec dedignare Camœnis
Quæ præcepta tibi præſcripſerit advena Vates:
Forſitan his (ni vana mihi modo cantet Apollo)
Ditior è pelago venies, notuſque per omne
Semper eris Latium, & Cœlo cantabere noſtro.
Ni fors, te quoque trans Rhodanum, fontemque Garunnæ
Egregius cantet (1) Frizon; magnuſque (2) Ruæus
Trans Ararim canat interdum: gelidoque ſub axe
Te doctus patriæ celebret Galvæus Hiberne.
Quà (3) Thetis anguſto ſerpit circumdata limbo,
Atque urbem molli ſubter perlabitur unda

Ubi plantandi ſint pali.

Eoum ad Solem, longos procurva ſecundùm
Litora ſylveſtri è pinu, aut ex ilice palos
Fige mari: & ſenis ſubeant bis cærula palmis:

Et quo tempore.

Vertice ſed ſummo vix uno è fluctibus extent.
Illos tu pelago figes, piſcator, in alto
Lætus ubi tandem prælis gemuiſſe Falernis
Deſiit, & roſea fervet Lænæus ab ira.
His actis, miram palis concreſcere prolem
Semine ſyderio mirabere. Solis ab ortu

Quoque in illos decidens cœleſtis ros concharum ſemina præbeat.

Ut ferrugineo pandet ſe lumine Cœlum,
Ac nitidus fulget polus, & ſunt uda ſerena,
Plurimus humenti de ſydere deciduus ros
Depluit, & palis guttatim roſcidus humor
Excipitur, gyroque illos ſtrictiſſimus ambit.
Egregiè veluti textum Oceanitide bacca,
Cana puellarum circumdat colla monile.
Principio hi rores, Mulli velut ova, rotundi
Concreſcunt, primoque nivis candore coruſcant.
Aſt ubi cærulei formantur Pectinis inſtar
Majores, multa radiant ferrugine fuſci:
Oebalii hinc (4) Teſtas dixere (4) Melænidas illos.

Quo tempore educuntur pali.

His animadverſis, cùm mitior ira Leonis
Sævit, & extremis cum Solibus interit Æſtas,

Cœ-

(1) Leonardus Frizon Gallus Vates, & argumentorum varietate, & carminis elegantia conſpicuus.

(2) Carolus Ruæus Gallus item Poëta majeſtate carminis, aureoque candore nulli ſecundus. (3) *Mare piccolo.*

(4) Vulgus Tarentinorum vocat *Cozze negre*, quarum ingens proventus, ſalitæque per varias regiones aſportantur.

Cœleſti gravidos fœtu convellere palos
Præcipio, quibus hærentem radice ſub ima
(Nam capita alta, vagis extant quæ deſuper undis,
Et quæ prima vado pars mergitur, ætheris udi
Non potat rores, nec ſemina concipit hauſtu)
Carpe manu teneram ſobolem feſtinus, & illam Concretaque ſemina iterum mari
Exin redde mari, creſcat quò major in unda, mittantur.
Pinguior, & læto pubeſcat ab ubere ponti.
Quod ſupereſt, quæ ſalſa Melanidas æquora Conchas
Excipiunt, teſtiſque magis ſunt apta fovendis,
Expediam. Pontem juxtà, quà Doris apertum Et quibus in locis.
In pelagus fluit, & reſonantibus æſtuat undis,
Stricta per ora, feres, cœleſtia ſemina, Conchas.
Atque externa Thetis modico quà perluit æſtu,
Tutaque nec longè ſtatio ſtat puppibus, & quà
Mœnia ſubter aquis currentibus obſtrepit æquor.
Inſuper occiduum ad Solem, Zephyroſque ſalubres,
Oebaliæ contrà turres, ubi gurgite clauſo
Irriguus pelagi fundo fons ſurgit ab imo,
Salſus & ipſe, Dea quondam (1) Citrellide clarus,
Conchis nulla magis felicior unda creandis:
Nec locus eſt alibi, qui tot cratere capaci
Ætherii capiat gemmantia ſemina roris.
Præterea flavi quà molliter unda Galeſi
Murmurat, & lento currens pede cærula pulſat,
Crediderim læto Conchas pingueſcere ſucco:
Nam reflua lactantur aqua, rivoque ſonanti.
At verò, ut multo grandeſcant corpore teſtæ,
Tres opus Æſtates vitreo perfundier æſtu, Quanto tempore
Inque locis hærere ſuis: ſi fervidus igne ſuis in locis relinquendæ ſint Conchæ
Litora Sol nimio, & ſitientes torreat agros,
Dum Lædæ ſobolem, & duo ſigna ſequentia luſtrat,
Plurima provenient Conchylia, lætaque pingui
Ubere, & egregio pariter dotata ſapore.
Quin etiam moneo nigras te è gurgite Conchas
Interdum trahere in litus, pontemque ſub ipſum:
Et ſtricto hærentes nexu, velut uva racemo, Sæpius extrahendæ,
Aut ſua granato ceu ſemina, diſjice pala diſgregandæque,
Ferrea, & actutum patrias demitte ſub undas. Iterumque in mari
Sic etenim, Cœlo quoniam lætantur aperto, demittendæ.
Et magis æquoreo ſparguntur rore, videbis
Majores ſenſim ſuccreſcere Doridos alveo.

(1) Lo *Citrello* vulgus Tarentinorum dicit.

Sed jam diſce modum piſcandi: ferrea primùm
Cudatur (1) manus, inque volam flectantur acuti
Quomodo extrahantur. E primis digiti articulis, pulſusque cavatus
Totus erit, lentum cui mox haſtile repones.
Inde recurvato ferrum ſi miſeris ungue
In fluctus, tibi multa feret conchylia, in auras
Exin cum pelagi è fundo deduxeris imo.
Non ea cura tibi fuerit poſtrema, per undas
Conchæ villoſæ. Venari multa inſignes lanugine (2) Conchas,
Quas ipſa excipiens nocturni nectaris hauſtum,
Utraque Doris alit ſub gurgite, quæque minores
Hirſuta quamvis teſta: nec copia tanta
Proveniat, ſuccus tamen eſt dulciſſimus illis,
Et tener, & roſeo ſplendeſcit ſpondyles igne,
Quo poſſis præbere Diis felicibus eſcam.
Hæc verùm dixiſſe mihi ſatis; uſus enim ipſe
Vatis Enthuſiaſmus. Plura tibi poterit monſtrare. Sed ò ubi colles
Oebalii, & mollis felicior ora Tarenti!
Ora auris perflata, & apricis lucida ſemper
Solibus, & viridi nunquam non gramine læta:
Et nunquam placidis non perlita fluctibus. O qui,
Angule terrarum pulcherrime, me tibi rurſus
Reddat, & in flavi me transferat arua Galeſi!
Arua Phalanthæis ſemper luſtrata puellis,
Et ſemper cantu paſtorum pulſa beato.
Hic ego Pæoniis quando mihi reddita ſuccis
Nulla ſalus, agerem, quamvis inglorius, inter
Felices pelagi Divas tranquillius ævum:
Quoque modo poſſem, ſaltem ſurgentia ſemper,
Vincere ſi nequeo, durarem ſemina morbi.
Hic ego te, cymbæ ſpes ò fidiſſima noſtræ,
Muſarumque olim decus immortale futurum,
Archiepiſcopi Tarentini Elogium. Aſpicerem, Francisce, tuo quò lætus ab ore
Ærumnas relevare graves & tædia poſſem.
Et ſi Fata dabunt, laudi non invida noſtræ,
Ut mihi ſit Cœlum, ſit & ora ſalubrior, omnes
Pierio feſtivus agam de vertice Muſas:
Et cantu Cyrrham, totumque Helicona ciebo.
Et ſi Parthenio quid erit celebrarier œſtro;
Tu quoque Partheniis olim celebrabere Muſis.

Nam

(1) Vulgo Tarentinorum appellatur *Granſa*, ut noſtratibus dicitur. (2) *Cozze peloſe*, quarum ſpecies cum interiiſſet, nuper reſtituta eſt.

Digitized by Google

Nam genus antiquum cantabo, & nobile germen
Heroum, & claros titulos, faſceſque ſuperbos,
Atque tuæ, & patriæ dicam virtutis honores.
Egregias animi dotes, mentemque benignam,
Et placidos mores, dignumque parentibus addam
Ingenium, ſtudiis excultum, & Palladis arte.
At ſi fors erit, ut magnis tua maxima virtus
Romuleis jungat Patribus, Sacroque Senatu,
Tunc mihi Purpureo Divorum inſignis in oſtro
Mæonio cantandus eris, Francisce, cothurno.
Intereà ſuper Oebaliis, quæ carmina Conchis
Nunc, duce te, cecini, non dedignabere: primum
Sint hæc obſequii monimentum, & pignus amoris.

Digitized by Google

HALIEUTICORUM
LIBER NONUS.

SED quæ regales intingunt murice veſtes,
Tempus ab undoſa prædari Doride Conchas.
Vos mihi Parthenias, Divæ, quæ curritis undas
Ditia Phœnices per litora, quis Deus ille,
Dicite, purpuream primus, qui gurgite gazam
Eduxit, roſeoque infecit ſanguine lanam?
Nam, ſi audita memor veterum monumenta recordor,
Ingenii largitor amor, hanc extudit artem.
Quondam Phœniſſa, ut perhibent, fuit aurea virgo,
Dicta Tyros, genti quæ nomina fecit, & urbi:
Tyros ab Hercule adamata. Hanc ſibi conjugio, & thalamo ſociare jugali
Magnus Lernææ domitor quæſiverat Hydræ.
Illa ſed Alciden formæ confiſa decoræ
Spreverat, & faſtu ridebat vota ſuperbo.
At Deus hæc animo ſecum, indignatus iniquo,
Per virides errans ſcopulos, & curva ſecundùm
Litora, nequidquam ſurdas jactabat ad auras.
Ergo Cleonæi quem non gravis ira Leonis,
Nec ſeptimgemina cervice exterruit Hydra:
Herculis queſtus. Non Erymanthææ vaſtatrix bellua ſylvæ,
Nec ferus Heſperidum cuſtos domuere: nec ipſi
Phlegiæi fratres cum Naupactæo Acheloo:
Imbellis virgo, quæ non fert tela, neque arcum,
Nec manibus novit tractare volatile ferrum,
Invictum tandem fregit. Ah! fregit amantem.
Non tua laus, ò virgo: Patri qui ſæva Tonanti
Fulmina, & armato rapuit ſua tela Gradivo,

Ille,

Ille, puer quamvis, fateor, me vicit, & ille
Me tibi captivum, & faſtu parere coëgit.
Dure puer, duro quem non ſubmittis amori?
Hæc Deus. Interea circùm canis arida litus
Curſabat, ſi forte famem ſedaret iniquam
Piſcibus, ignarus mediam quos inter arenam
Liquiſſet piſcator, aquæ vel ſponte tuliſſent. Quo caſu purpura inventa.
Forte irreptantem ſcopulis è gurgite concham
Aſpexit: mora nulla, avido petit ore, revulſamque
Oſtrifero carnem tecto vorat: ilicet humor
Effluxit, rubroque infecit labra colore.
Jam Pelagi conſueta petens loca, greſſibus ibat
Auguſtis formoſa Tyros, dioque videnda
Inceſſu, & vultu radians fulgebat honeſto.
Ut pulchram properare Deam Tirynthius heros
Aſpicit, aſpectuque novum ſimul ebibit ignem,
His ſupplex Divam aggreditur: Quid noſtra recuſas
Connubia, & Divùm leges, & fœdera ſpernis?
Quid te velle negas, quod Dii voluere? quid ultra Herculis ad Tyrum verba.
Sanctum Hymenæum, æternumque averſaris amorem?
Tum Dea: Non leges Divùm, non fœdera temno:
Nec ſanctos ſperno thalamos. Age ſi mihi lanam
Puniceo ardentem contexes protinus oſtro,
Quo modo labra canis rubuere, in fœdera dextram
Extendam tua jam, Tirynthie. Plura neque illa Et hujus reſponſio.
Addidit. Extemplo magno ſuccenſus amore
Piſcatus vitreo Alcides de gurgite Concham,
Purpureum legit florem, preſſitque rubentem
Humorem, rutilo quo tinxit murice lanam,
Purpureaque ſuam donavit veſte puellam.
Uſus & hinc primùm tingendis veſtibus oſtro
Prodiit, & magnos ornavit purpura Reges.
Nunc age, (1) purpureæ fallant ne forte legentem
Te (2) Conchæ, quot mira dedit Natura figuras,
Accipe. Denſatis multæ mucronibus horrent,
Et magis extremò, creſcunt quà turbinis inſtar: Variæ Purpurarum formæ.
Exterius mixta ſparſim flavedine candent,
Intus ſed violæ ſublucet purpura nigræ.

Hæ

(1) Græcis antiquo vocabulo etiam nunc porphyra appellatur: Romanis ab ungue odorato *Ognelle*; Liguribus ab aculeis *Roncera*: vulgò Noſtratium generali voce *Sconcigli* & *Spognelle*, Gallis *Curez*. (2) Mucronatæ, noſtris *Carnoſæ* indigitantur.

Digitized by Google

Hæ (1) brevibus, crebriſque rigeſcunt tergora ſpinis:
Armatus quibus ipſe dedit cognomen Echynus:
Anterior, qui latus erit, ceù palmula, turbo
Sciſſus multiplici circum mucrone rubeſcit:
At viridis dorſo color eſt, oſtroque niteſcit:
Lutea cæruleis inſperſa coloribus exta
Subradiant: nullis armantur dorſa ſagittis
Illæ; non unum licet extet cortice tuber:
Et cinerem cava teſta refert, ſed viſcera flammam:
Sunt & marmoreæ, denſis queis ora rigeſcunt
Cuſpidibus, ſparſimque nitent candore nivali:
Sola ſed ardeſcunt nativo labra ſub oſtro.
Eſt alia, ex imo ſurgit quæ tubere nullo,
Tortilis in ventrem quamvis ſit Purpura latum.
Sed jam dives ubi nitidum Thetis educat oſtrum,
Expediam: Tyrio quæ crevit Purpura ponto,
Quibus in locis Purpuræ naſcantur. Optima, regalique ardeſcit plurima fuco:
Sunt & Getulis in fluctibus, atque ubi Nereus
Alterno refluens (2) Meningen perluit æſtu.
Illas (3) Tænarii fluctus, & cærula Coa,
Et multo creat inſignes Melibœa rubore.
Non Sardoa carent, non Bætica litora teſtis
Purpureis, non & Phænice eſt vilior Ancon.
Illas laudato pariter quas molle Dicharcum,
Quas & habent Bajæ, Lacedæmoniumque Tarentum;
His &, Aquinatum tingunt qui vellera, fucos
Addito, & Eoa carpit quos Perſa ſub unda.
At cunctas inter pretioſo ſanguine turget,
Verſicolor Rubro repit quæ Purpura ponto.
Hoc mihi tu, Virgo, Cœli decus, & nova Divûm
Gloria, regalis quanquam non deſit amictus
Syderibus mille intertextus, totus & auro
Phœbeo latè irradians, ſparſusque colore
Purpureo, egregius Superùm labor, atque opus ingens:
Hoc tamen è rubro fulgebis Murice dives,
Cum per Olympiacam feſtiva inceſſeris oram
Feſtivos inter plauſus, & murmura ovantum.
Hoc & Erythræo mihi tu donaberis oſtro,

CAR-

(1) Conchæ Echinatæ noſtris *Cocciole roſſe*. Quemadmodum Pectines *Cocciole di S. Giacomo*, quia illis peregrini uti ſolent. Mytilus vero dicitur *dente di cane*.

(2) Lotophagorum inſula in Syrti, de qua Polybius lib. 1. cap. 39. (3) Peloponneſi promontorium *Capo Matapan*.

Digitized by Google

Cardenide, pacata mihi quo numine rident
Æquora, & oſtrifero gravitant ſub pondere naſſæ,
Cum propriis clarus factis, & falce paterno,
Magnus ab Heſperio diceris nomine Rege.
Inſuper, in medio ſtabulant quæ gurgite, Conchas, — *Ubi majores.*
Majores Natura creat, ſed curva minores
Litora quæ propter limo volvuntur aquoſo.
Præterea, id non te lateat, Conchyta, profundo — *Quando Purpuræ flos legendus.*
Cum trahis, è gremio concluſum collige florem
Puniceum, vitæ gaudent dum munere, Matres:
Nam ſi ſanguineas è caſſis lumine fibras
Legeris, ater erit, nec lanis utilis humor.
At vero, ut perhibent, illæ (mirabile dictu)
Quinquaginta trahunt vitam trans æquora Soles.
Sed cave ne dulci mergatur Purpura rivo; — *Purpuræ dulci in aqua pereunt.*
Nam perit, atque unà langueſcit puniceus flos.
Verùm deciduus dum flos, & ſpiritus auras
In tenues ſpargendus abit, ſi protinus undis
Mergitur æquoreis, nativo Purpura fucco
Actutum remeat dulces rediviva ſub auras. — *In ſalſa reviviſcunt.*
Peſtiferam velut exhalat quà cœca Mephitin
Scrobs anguſta, Canum vulgo de nomine dicta,
Quæque vaporifero patet imo in colle cavata,
Cum canis horrendum vi multa intruſus in antrum
(Spontè ſua nam nulla petunt animalia montem)
Epota ſenſim lethali naribus aura,
Langueſcit moriturus, aqua ſi protinus illum
Vicina immergas Aniani, litore in ipſo
Ilicet in vitam revocatur. Age æquore Conchæ — *Quæ piſcandi ratio.*
Qua tibi, Piſcator, fuerint nunc arte legendæ,
Edoceam: ſtat opus Vati molirier ingens,
Ingentemque rubro clamydem perfundere fuco.
Sic jubet intus agens præcordia Phœbus: & ipſæ
Feſtinant alacres Muſæ. Sed cuive Deorum,
Cuive hominum tingenda clamys? Vos dicite Vati,
Pierides: dic, Phœbe pater; citus en feror ultro
In data juſſa; tuo quoniam mihi munere carmen
Contigit, & tenuem citharæ ſortitus honorem.
Anne novo præſtat Romano texere Regi, — *Ad Regem Romanum apoſtrophe.*
Atque oſtro ſaturam, gemmis ornare lacernam?
Hoc equidem, Thymbræe, jubes, nec fallor: & hoc eſt,
Quod faciles in penſa parant præſtare Camœnæ.
Audio, ut ingenti reſonet Germania plauſu,
Magnaque lætitiæ plenas det ſigna per urbes,
Atque triumphales attollat in æthera pompas

Regis

Regis Romani, ſummo qui munere Divûm
Austriaca de gente datus nova gaudia Mundo
Intulit, & grandi populo ſpe nutrit ovantes.
Aſſonat Eridanus magnarum rector aquarum:
Et ſocio Tybris ſonat agmine: lætus & undans
Implet Aventinas feſtis rumoribus arces,
Nec ſegni, licet amne minor, dat murmure plauſum
Sebethus: viridi præcinctus cornua muſco
Urget aquas victor, magno nec ſe capit alveo,
Exundatque ſuper ripas, latèque fluenta
Infundit campis, & gaudia dividit agris.
Parte alia curſu in medio conterritus hæſit,
Threjiciis qui regnat aquis, Oeagrius Hebrus,
Biſtoniique lacus, tremefactaque Strymonis unda
Ad magnum Austriaci nomen, Regisque Quirini.
Hæſit & Euphrates, totoque expalluit amne,
Et trepidi ſeptem ſteterunt gelida oſtia Nili.
Condidit & nigra jam ſe Mæotide Pontus,
Et Thetis anguſtos Ægæa recurrit in Iſthmos.
Macte puer virtute, tuis ſi nomine tantùm
Lætitiam ingentem populis, & gaudia pandis:
Hoſtibus at magnum terrorem: quid reſonanti
Fulmine cùm quaties urbes armatus? Eoi
Fracta patent jam (1) clauſtra, labant Rhodopejæ arces,
Altaque Pangæa, & Scythici ruit alta tyranni.
Nec capit abruptis fugientis horridus antris
Caucaſus, & tutas vix dant Riphæa latebras.
At feſtos jam Roma dies indicit, & aris
Thura ſacris adolenda Dijs Nabathæa reponit:
Votaque perſolvit pro Thrace, Scythisque ſubactis,
Proque Aſiæ regno, totoque Oriente recepto.
Aſſurgunt ſeptem feſtivo murmure colles.
Romulei, magnoque ſonant Capitolia plauſu.
Tunc ego, læva ſinant modo Fata, per oppida circum
Te ducam Romana, puer, victricibus armis,
Et palmas, & facta feram ſub ſydera cantu.
Intereà Piſcator agam de gurgite Conchas
Purpureas, patrio niteas quo pulcher in oſtro.
Principio lento parvas de vimine naſſas,
Aut gracili intexes junco, queis multa dehiſcant
Exiguis maculis denſata foramina: quales

Agre-

(1) Trajani portæ, anguſtæ Æmi fauces, per quas in Thraciam aditus patet.

Agreſtes ſpiſſo calathi texuntur hiatu
Intus & è putribus ſuſpendes carnibus eſcam.
Aut Ranas, Strombosque, quibus Conchylia menſis
Conſuevere capi, nihil eſt & gratius illis.
Has igitur medias, inſtat cùm tempus in undas
Demittes. Dulci pellēctæ munere Conchæ
Ore petunt avido naſſas, tenduntque rapacem
Faucibus extentam denſata per oſtia linguam,
Ut tandem bibulo tangatur acumine Strombus.
Illum autem ut totum lambendo liguriat, imo
Gutture ſe toto producit corpore lingua.
Hinc ubi jam ſatura, & dulci pinguedine læta
Intumuit, juncis acri ſtat fixa dolore:
Nec valet anguſto ſeſe ſubducere textu,
Ipſa ſibi mordax caſſem ſtruit, ipſa malorum
Cauſſa eſt, exerto cum pungit acumine lingua.
At tu producto irretitam gutture teſtam
Educes, rubro ſparſuram ſanguine lanam.

At qua Phœnices hac tempeſtate rubentes
Venentur Conchas dicamus. In æquora funem
Demittunt, capitique ligant leve ſuber: acuto
Sed priùs è junco, ſparthóve, aut vimine naſſas
Exiguas, inſtar phyalæ, vel qualis hiulca
Fiſcella, è lento texit quam paſtor hibiſco,
Compingunt, quibus ora tamen ſint aſpera multo
Vimine, vel circum juncis hirſuta rigeſcant.
At ſic adverſa componunt cuſpide juncos,
Quo proni interius ſeſe ipſo ex ore reflectant;
Ut facilis venienti aditus ſit, deinde regreſſus
Difficilis, ſpiſſoque viam mucrone retardent.
Has funi naſſas ſua per diſcrimina nectunt,
Imponuntque eſcas, altoque in gurgite linquunt.
Purpuræ, ut optatam comprendant faucibus eſcam,
Inſiliunt naſſis, prædaque fruuntur opima.
Sed cum jam ſaturæ remeare è vimine certant,
Cuſpidibus latè juncorum arcentur acutis.
Illas Piſcator cùm lutea ſurgit ab undis
Aurora, & terram radiis, Cœlumque retexit,
Educit lætus, preſſoque (1) papavere ſuccum
Exprimit, Heroum niteant quo vellera fuco.

Id tibi præterea cura majore notandum,
Quò multa impenſum relevet captura laborem,

Et qua hac tempeſtate apud Phœnices.

Kkk 2 Ut

(1) Fibiæ, è quibus purpureus liquor exprimitur.

Ut caſſem jacias loca per ſaxoſa, vel inter
Saxoſis in locis uberior piſcatio Fœcundi cœnoſa maris: nam plurima ſaxis
Naſcitur, & pingui grandeſcit Purpura cœno.
Interdum nitida manibus captabis arena;
Sæpè ſolent ubi ſe Conchæ occultare rubentes.
Nunc age, piſcatu qui menſis idoneus anni
Quo anni tempore inſtituenda piſcatio. Dicendum. Rutilo ſurgens cum Sirius aſtro
Emicat, & ſummis terram fervoribus implet,
Inſtrue tunc naſſam, durumque ordire laborem;
Nam Canis exortu pingueſcunt ubere fœtu
Purpuræ, oſtriferoque tumeſcunt ſanguine fibræ.
Inſuper his, præſtat tibi multam impendere curam,
Ditia muſcoſis ut quæras (1) Buccina ſaxis;
Buccinæ, quorum in bellis uſus primò à Tritone. Quandoquidem rubris diteſcunt plurima gazis,
Queis Regum rutilæ poſſint ardere lacernæ.
Concava quin etiam Mavortis in arma feroces
Sæpè ciere viros, animosque incendere cantu
Conſuevere: mari poſtquam piſcatus ab alto
Inflavit primus Triton, fregitque Gigantes.
Nam ſi vera ſacro cecinerunt carmine Vates,
Cum ferrugineos Auroræ primus ad ortus
Buccina montano perflavit vertice Triton,
Ilicet inſueto viſæ conſurgere valles
Murmure, & intonſi Cœlo ſe tollere montes,
Quo magno tremefacta cohors clangore Gigantum,
Iratosque putans properare in prælia tauros,
Confeſtim jactis armis, atque agmine verſo,
Per ſylvoſa fugam arripiunt, perque invia, quà illos
Ipſa ſui mentita trahunt ſimulacra pavoris.
Sæpè ignara ſuæ mens eſt formidinis auctor,
Atque umbram ficta tantùm ſub imagine pallet.
Sed tibi, quà veniant formà, quo picta colore,
Illorum deſcriptio. Oſtendam: veluti turbo formantur, & illis
Longior eſt teſta, & medio ſtat latior orbe:
Attenuatus apex aſſurgit, & aſpera dorſo
Cruſta eſt, & multo ſepit ſe tubere circùm:
Parte ſed adverſa procurrunt margine longo,
Qua patulis inciſa labris, lata ora pateſcunt.
Interior nitido pellucida lumine candet
Altera pars teſtæ, & lævore notabilis ipſo eſt.
Sunt quædam peregrina, roſas, quæ marmore pictas,
(Nam-

(1) Italis *Cornette*: noſtris *Tufa*, Gallis Murices, Purpuras, *Bie*, Buccina *Bie Cornette* dicunt.

(Namque velut marmor dura eſt, & candida cruſta)
Et curvæ referunt variantes Iridis orbes.
Hinc & digreſſus, qua ſint (1) Conchylia forma,
Quove colorato ſplendeſcat lumine Murex,
E quibus ardentem preſſat (2) Conchyta liquorem:
Caudice ab exiguo, magnoque volumine ſurgunt, Conchylii deſcriptio.
Et magis è lato, quam Buccina, nullaque circum
Tubera, nec denſis horrent Conchylia ſpinis:
At villoſa, quibus non curvo ditia gyro
Ora; ſed oblongo, velut ova, foramine (3) blatta,
Quæ ſuper oblongo pariter concludit amictu:
Blattaque odorifero fragrat dulciſſima nardo:
Nardus enim ſucco Conchylia paſcit odoro.
Hinc ſaxoſa, inter nardi quà ſpina vireſcit,
Illa colorati carpunt de fluctibus Indi
Sole ſub æſtivo, ſiccâ cùm Najade, cuncti
Defecere lacus: Indis nam finibus ipſa
Stagna, lacusque ferunt Conchylia: quæ freta ponti
Trans Hellen ſpumoſa creant ſaxoſa fecundum
Litora, majori teſta ſublucida candent.
Talia Doris Arabs, & multo pinguia ſucco
Educat: at fulva gignit quæ Perſis in unda,
Et Babylon operoſa, nigrantia deſuper ardent.
Qui ſolida gravis è teſta, denſaque videtur,
Et firmis, rigidisque inveſtit tergora clavis
Amplior, & triplici ſurſum mucrone rigeſcit. Murex qui.
Sed pars inferior cum turbine crevit acuto;
Ceù Pariusque lapis, candent convexa, ſed intus
Concava permiſcent rutilum ſtellata colorem,
Murex ille, ſuo faciet te flore beatum.
Attamen hæc ſpecies non conſtans omnibus una eſt: Quam varius.
Namque hic marmoreus ſubluſtri lumine fulget:
Totus & hic minio, & nativo purpurat oſtro:
Ille ſtriis inciſus abit, quas virgula paſſim
Multiplici exornat textu: ſuccingitur alter
Enſibus, & fuſco rutilat convexa colore:
Lacteus hic eſt, atque obtuſo turbine: denſis
Non tamen armatur gladiis, ſed tubere turget.
Atque

(1) Paſſim *Conchiglie*, noſtris *Sconciglio à caracò* Purpuræ ſpecies, ut & Murex, *Murice*, Neapoli *Crocette*.
(2) Purpuræ opifex; hinc & Conchyliatæ veſtes, & Muricatæ. (3) Conchylii, Purpuræque operculum: dicitur & Onyx, ſive unguis à figura.

Digitized by Google

Atque alii, quos ipſe tibi monſtraverit uſus:
Namque hìc non omnes cupio comprendere formas:
Nec poſſem, licet ipſe maris ſub cærula Proteus
Duceret, atque genus varium, nomenque doceret.
Attamen id non prætercam, Conchyta, probandus
Ubi gignatur. Nimirum rubro qui ſit tibi viſcere Murex:
Optimus eſt, Tyrio qui gurgite, quique ſub undis
Aſſyriis ſcopuloſa tenet loca, feraque muſco
Litora, & Oebalius pariter laudandus, & Afer,
Bajanusque rubens, nitido Phocaicus oſtro,
Et qui Getulis pingueſcit ſyrtibus. At me
Aurea Thyrrenas compellit Neſis ad oras,
Et mihi purpureis offert (1) Corallia ramis.
Te ſequar, ò patrii Dea litoris: ipſa repoſtos
Piſcanti reclude ſinus, quo lætus opimam
Herculea de rupe legam, tua munera, gazam,
Dum puri rident Soles, Zephyrique loquaces,
Et tænias leni diverberat unda ſuſurro.
Quà Surrentini lunato vertice colles
Planiciem nitido florentem vere coronant,
Colomelidis Villæ deſcriptio. Eſt (2) locus, æquoreis qui deſuper imminet undis,
A Graja quondam Nympha Colomelide dictus,
Quæ, cùm Sirenes felicia regna tenebant,
Has lætas coluit ſedes, & amœna vireta.
Apricis latè campis, & plurimus agris
Conſitus, æterno vernant qui gramine, quique
Floribus omnigenis, & ſemper jaſpide picti
Aſpectu recreant animos, & lumina pulchro.
Inſuper arboribus circum denſatus opacis
Obtextu viridi ramorum protegit arua:
Et gratum æſtivo præbet ſub Sole levamen.
Gaudet & afflatu Zephyri, Solisque benigni
Temperie, Cœloque ſalubri, & Najade pura.
Ad litus magno vivæ ſub fornice rupis
Eſt ſpecus excifum manibus, cui plurima circum
E vivo pariter conſtructa ſedilia ſaxo:
Deſuper alta tegunt oleæ convexa virentes,
Atque hederæ latè ſerpent, ſed cærula myrtus,
Et muſcus latera inveſtit, qui molliter halans
Prædulcem grati vim naribus afflat odoris.

In

(1) Italis *Corallo*, Gallis *Corail*, Hiſpanis *Coral*.
(2) Elegantiſſima, atque amœniſſima Villa Collegii Neap. ad Surreutum, vulgo *Cocomella* dicta.

In ſpecus externo ſenſim Cratere refuſa
Se Thetis inſinuat, lambitque ſedilia fluctu:
Atque per ora fluens dum labitur, aſſilit unda,
Et pigros leni mentitur murmure rivos.
Non geniusve loci, aut aër felicior ullus
Auſonia in magna, totove beatior Orbe eſt,
Ducere ſeu placidam tranquilla per otia vitam
A morbis procul, & curis, aut forte ſalutem
Quærere ſeu velis amiſſam: aut reparare labantem.
Non & Thermaicæ cautes, non Theſſala Tempe,
Lætaque Penei non fortunatior unda;
Nec picturato conſurgens vertice Pindus,
Carminibus Vatum celebrata, & numine Divùm.
Fortè ſub Æſtatem medio dum Phœbus Olympo
Libratur, radiiſque incendit fervidus Orbem,
Huc omnes venere Deæ Craterides, & quæ
Circæi vicina colùnt, & litora Amalphis.
In primis formoſa Hyale diffuſa capillum
Colla per, & niveos humeros, & candida Clotho,
Purpureis viſenda genis, & floribus ardens:
Venit & Euplæe niveis ſuccincta cothurnis,
Lubraque, Teleboiſque, & Olympia, quæque beatos
Seceſſus, Miſene, tuos coluere, Ligæa,
Atque Ephyre, nitidis incinctæ veſtibus ambæ,
Ambæ puniceis religatæ pectora tæniis:
Inde Pythecuſæ geminæ venere ſorores
Ænarie, Prochyteque, leves quarum altera Thynnos,
Altera Delphines gaudet ſuperare natatu.
Et quæ Lucrino luſtrat vicina Dicarchis,
Et Megara, & mammis venit candentibus Egle.
Adfuit inter & has Acheloiſis, & bona Diva
Mergillina, caput citrorum fronde revincta,
Et latè ſuavem diffundens plurima odorem.
Atque aliæ, quotquot ſolito de more ſolebant
Ad Surrentinos lætæ divertere colles,
Et placidum gelido frigus captare ſub antro.
Ipſa ſed ante alias pulcherrima crine repexo,
Et calamo undatim intorto, flavoque ſub auro
Irradiante, jugo venit de divite Neſis,
Atque omnes placido Nymphas afflavit odore.
Ut ſedere Deæ per ſparſa ſedilia muſco,
Una in ſeſe oculos cunctarum viſa ſororum
Eſt Neſis trahere, & formoſior una videri
Egregio cultu gemmarum, & divitis auri
Mirùm intertexti gemmis; nam pectora circum

Variæ campaniæ loca Nympharum nominibus obumbrata.

Illa

Illa peregrinum religarat eburnea torquem.
Non prius è duris avulſa Corallia ſaxis
Exigua in ſegmenta reciſa, poliverat arte
Egregia, atque una filis innexerat aureis.
Ergo novas aurato in torque rubeſcere gemmas
Ut videre Deæ, miro novitatis amore
Correptæ, Neſida rogant: Quæ munera? quique
Inventi prius fuit auctor? ubive reperta?
Talia vix dederant, cum formoſiſſima Neſis
His dictis ingreſſa: Mihi Piſcator Jolas
Dilectus puer eſt, matri dilectus & ipſi
Nereidum, qui ſæpè meas feſtivus ad oras
Appellit, ſociisque procul, cymbaque relicta.
Quæ frondoſa colo ſuper alta cacumina tecta
Solus adit, gaudetque meas inviſere ſedes.
Et mihi dona maris fert Oſtrea, fert & Echinos,
Et Pinnas, Onychasque, & pictas iride Conchas.
Hic nuper munus, quo non donaverat ante
Me puer, è Bajis veniens tulit: ipſa neque unquam
Aſpexi: ramis & erant virgulta recurvis,
Et paſſim nodoſa, rubroque infecta colore.
Ut mirata novum ſuſcepi munus Iolæ,
Quæ virgulta? peto: & mediis quibus eruta in undis?
Omnigeni nam dona maris virgulta putavi.
Ille hæc: Bajano nuper de gurgite griphum
Dum trahimus, ſciſſum, & præda ſpectamus inanem. *Quo caſu primum corallia è mari eruta.*
Una ſed hæc tantùm maculis virgulta ferebat
Implicita, & tenues ſpumoſi gurgitis algas.
Quo viſo de more Deos culpare Lycotas,
Et Licydas puer, & Thelgon cœpere: ſed ipſe
In melius caſum referens, (quia ſæpè ſiniſtri
Ignaris pariunt nobis felicia caſus)
Hoc ſine Divorum non duxi numine factum,
Quæque indignati in fluctus demittere rurſus
Non ſine conviciis ſocii virgulta parabant,
Accepi: quæ, Neſi, tibi nunc munera porto,
Et poterunt prodeſſe; mihi nam numine dextro
Neſcio quid magni mens augurat. Ipſa ſed olli
Tunc meritas ſolvo grates, atque oſcula libo.
Læta hinc Pauſilypum, qui Vates omnia novit,
Cæruleis quæcumque latent, fiuntque ſub undis,
Vicina ſub rupe peto & data munera monſtro:
Et quæ ſint, rogo, quisque eſſet mortalibus uſus.
Non ille invitus (noſtro nam captus amore eſt)
Reſpondit, totamque mihi rem ex ordine dixit,

Quam

Digitized by Google

Quam vobis, lentæ quoniam verſamur in umbra,
Jam repeto. Vitreo quondam ſub gurgite virgæ
Hæ fuerant ſcopulis adnatæ è vimine molli:
Et virides nitido rami ſub marmore: baccæ
Sed candore nivem referebant: Perſeus illis
Sed poſtquam impoſuit Phorcinidos ora Meduſæ,
Vim monſtri, & durum tactu rapuere rigorem,
Ac ſimul epoto rubuerunt ſanguine rami.
Hæc ſed mira illis natura, ſub æquore molles
Flexilibus fluitant ramis, viridique ſmaragdo
Perſimiles: fundo ſed cum tolluntur ab imo
Duritiem monſtri accipiunt, liventque cruore.
Virgultis tamen hi caſus fecere decorem,
Et pretium: nam vilis erat quæ marmore virga,
Jam nunc, gemma velut, pendebit candida circum
Colla puellarum, Regumque ornabit amictus,
Tuque vel imprimis facies pulcherrima torquem
Neſi, Deas uno ſuperes quo ditior omnes:
Et ſimul inventi pro munere, Dia, Coralli.
(Nam ſic purpureas dicent cognomine virgas)
Egregiam referes laudem, nomenque perenne.
Hinc mihi difficilem piſcandi tradidit artem,
Et qui Tyrrheni gignant Corallia fluctus:
Quo polienda modo; nam cùm de caute trahuntur,
Corticibus veniunt ſcabris. Sic ore loquutus
In ſecreta Deus rediit, montemque petivit:
Aſt ego litoribus noſtris cùm pulcher Iolas
Appulit, & ſolus tecti frondoſa reviſit,
Quæ mihi fatidicus Vates narraverat, olli
Non invita fero, & rem totam ex ordine pando.

Virgarum in corallia metamorphoſis.

Hìc Dea conticuit: feſto ſed murmure Divæ
Nereides plauſere omnes, & litora circum,
Et circum fluctus fremitu aſſenſere ſecundo.
Hinc ubi jam nimios lux inclinata calores
Fregerat, & placido ludebant murmure venti,
E ſaxo Nymphæ conſurrexere cavato,
Inque ſuas, antro, ſedes rediere, relicto.
Sic primùm Tyrrhena ſinu Corallia Tethys
Reddidit, & rigida cœptum de caute revelli.
Sed quibus abruptis naſcantur rupibus, & quo
Sint quærenda Poli ſub Sydere, non tibi multis
Expediam: longè invitat me ditior unda
Electro, & rauco jam plaudit fonte Viadrus.

Principiò ramoſa ferunt virgulta Minervæ
Piſcoſæ rupes, habitataque litora quondam

Loca, in quibus Corallia proveniunt.

Telebois, tepidæque reducto in gurgite Bajæ.
Illa & Sardoi ſervant in murice fluctus
Quà Termus tenui labens ſubit æquora rivo,
Non longè Hermæis è rupibus, atque ubi ſaxis
Præruptum mediis Hieracum attollitur undis.
Ipſæ etiam tenui ramo, minioque coruſcam
Cyrnææ ſylvam generant Phorcinada cautes.
Tales in Libyco Neptunus marmore virgas
Afer habet: tales ſunt & Balearide lympha.
Dat ſubnigra Telo, dant Sthæcades, altaque trunco
Doris Ibera creat Corallia: plurima dites
Dant & Erythræi fluctus, & Perſidos undæ,
Et fræta Scyllæo ſemper pulſata latratu:
Namque ingentem imo deductam gurgite plantam
Hic quondam egregii memini vidiſſe Coralli.
At Drepani litus contra, & Lilybeia ſaxa,
Læta ubi luxuriat diti Natura profundo,
Prægrandi trunco, & ramis majoribus ardent.
Hic ego, dum colles Erycis, monumentaque magni
Anchiſæ, & portus, urbemque, & litora luſtro,
Coralio vidi è magno, ſolidoque, rubroque
Affixi ligno formatum inſigne Tonantis,
Et quanquam egregia ſculptum foret arte, remiſſos
Ut patientis adhuc credas langueſcere vultus,
Atque animam ſenſim divellier: attamen ipſum
Materies ſuperabat opus: ter dena talenta
Argenti inſigni pretium fecere Corallo:
Quo non purpureo, ſolido nec corpore, longove
Aut magis æquato Doris ſubmiſit avara.

Inſignis in Corallo paſſi Numinis effigies.

Quod ſupereſt, ubi jam nitidum Ver aſtra recluſit
Obducta, & rutili radiant palearia Tauri,
Tempeſtas dare vela Notis aptiſſima, & alto
Veſtigare cavis virgulta rubentia ſaxis.
At cum terribilis Nemæus ab æthere ſulſit
Ore Leo, & multa fervens incanduit ira,
Tunc patriam præda dives, piſcator, adibis.

Tempus piſcandi idoneum.

His animadverſis, quæ ſint piſcantibus artes
Edoceo. Geminam ligno molire quadrato,
Inque crucem compone trabem, clavoque reſige:
Eque gravi in medio nectatur teſſera plumbo,
Pondere quo ſubter deſcendat machina Nereum.
Inde trabes multum circa, ſpiſſumque revolve
Non bene de dura contortum cannabe funem,
(Qui tibi texendus digito non latior uno eſt)
Alt inter truncos ſic circumvolvere reſtim

Piſcandi inſtrumenta.

Cura

Cura tibi, ut referat per crebra volumina gryphum.
Inſuper, his, duplici, ſolidoque liganda rudente
Machina erit cymbæ, è prora, puppique recurva.
His actis, ubi Coraliis loca fœta petiſti,
Inſtrumenta mari demittes, aſpera circum
Saxa, coloratis ſubter quà virgea ramis
Aſſurgit ſylva, & partes verſanda per omnes,
Seſe purpureos inter quò machina truncos
Implicet. Hinc imo vi deducenda profundo eſt
Æquore; multa feret convulſa è murice duro
Virgulta, & lætum faciet te divite præda.
Illa ſed in primis, ſeni dum marmore ab imo
Inſtrumenta manu trahitis, ſit cura adhibenda,
Ne molli intortus rumpatur cannabe funis:
Namque leves facilè mergentur in æquore cymbæ.
Sunt qui marmoreum vellunt de marmore vimen
Retibus è ſolido juncorum vimine textis,
Cannabe vel dura, & digitali corpore torta.
Aſt alii in medium nudi de puppe profundum
Proſiliunt, rigidoque ſecant Corallia ferro,
Aut manibus ſegmenta legunt, quæ retibus ipſis
Exciderant: verùm criſtallo albente politos
Orbiculos oculis imponunt deſuper, imo
Clariùs ut fundo valeant dignoſcere virgas.
Nam virgulta inter Corallina plurima ſæpè
Futilis exoritur radix, mentita colorem
Coralii ſubnigrum, ipſique ſimillima ramos.
At non candentem ſaxo divellere ſylvam
Contemnas, piſcator, erit pretioſa nitore
Illa ſuo; quia rara magis: nec crimine Nymphæ
Tacta luit pœnas: alieno aut tincta pudore eſt.
Nimirum caſu virgas exemit iniquo
Doris: & eſſe ſibi juſſit ſua munera. Sed jam
Informata modis Siculorum machina miris
Exciderat porrò cantanti, quam tamen olim
Nunc memini Drepano me conſpexiſſe ſub alto.
At miranda hominum quæ ſint inventa Sicanum,
Singula non teneo. Vos ò memorate canenti
Sicelides, patriæ mihi Vos Telluris honores
Dicite, non calami deſunt, non carmina vobis.
Quadratæ Crucis in medio non teſſera plumbi
Inferitur, verum ſubjecta è parte retorto
Adnectunt lino ſolidum de marmore ſaxum.
E medio pariter per bracchia quattuor ipſa
Vimineam extendunt reſtim, extremisque revolvunt;

Quæque piſcandi ars ſit.

Capiuntur etiam urinando.

Candida Coralia.

Qua machina à Siculis perquirantur.

Digitized by Google

Retia & extremis addunt glomerata quaternis:
Eque jugo geminus pendet ſuſpenſus eodem
Hinc inde in medio funis, qui corpore denis
Longus erit pedibus, linis oneratus & ipſe.
Alterius ſed parte jugi religatus ab una
Funis erit, connexa cui ſtant retia quinque.
Hinc inter mediumque (1) Crucis, ſaxumque retorta
Cannabe de gemina ſolidam, ſpiriſque plicatam
Tranſennam religant prælongam paſſibus octo.
Hanc verò accipiat funis ſtrictiſſimus alter,
Longior & centum qui paſſibus ire ſub altum
Poſſit: & hic quinis diſtinctus partibus, una
Major erit: reliquæ decreſcunt ordine, nodiſque
Excipiant ſeſe multis, ſtrictimque plicentur.
Inde Corallilegum cùm jam demittere ponto
Tempus, & è ſcopulis rubram convellere ſylvam, Et quo pacto.
Adnexum juxta ſaxum circùmque, ſupraque
Retia multiplici ſpira, ſaxumque revolvunt:
Demittuntque mari tandem de puppe ſupinum,
Utque trabes fundo, revolutaque retia ſaxum
Deferat, inque omnes ſpargantur Dyctia partes,
Implicitis captura ſinu Corallia ramis.
Ceu venator ubi jactu glomerata relaxat
Retia, confeſtim gremio comprenditur omnis,
Quæ picturatos errabat turba per agros,
Aut inter ſaltus complebat ſydera cantu.
Sed quid, ſi duris impingant retia ſaxis,
Marmoreamque inter ſylvam revoluta reſiſtant, Impacta ſcopulis machina, qua induſtria extrahatur.
Educi ut nequeant imo de gurgite, paucis
Præcipiam. Solido circum de robore primùm
Compinges, geminumque hinc inde adjungito ſaxum:
Hinc latum, longumque tribus ſuſpendere palmis
Niteris circo truncum: cui plurimus inſit
Undique per gyros è ferro clavus acuto.
(Dicitur hic Siculis patrio ſermone ſatelles)
Huic pariter ſaxum, fundo quo ſe ferat imo,
Fune ligant valido: validoque revincitur ipſe
Circus fune: mari qui mox concreditur alto.
At priùs inſeritur circo tranſenna rotundo,
Qua Corallilegum firma de puppe tenetur,

De-

---

(1) Hanc machinam Siculi *Rizza* vocant: funem verò *Caloma*; noſtri etiam nauticum funem, qui modò explicatur, modò reducitur *Caloma* dicunt.

Deſuper ut recta petat inſtrumenta ſatelles,
Atque impacta cavis, tranſverſo retia ligno,
E ſcopulis multa clavorum cuſpide vellat.
Tandem quiſquis abis noſtro de carmine doctus,
Has mihi pro cura multa, impenſoque labore,
Has vellem & Muſis grates, Piſcator, haberes:
Corallii qui ramus erit pulcherrimus, illum
Donato Superum Reginæ: & pronus ad aras
Cum tu dona feres, hæc dicito: Partifent, ſint hæc,
Parthenio pro Vate tuo donaria dicta.
Sed me trans Alpes Arctoa ad litora dulcis
Raptat amor: juvat ire, ratis quà nulla priorum
Fecit iter, gelidis quà nec piſcator arenis
Flava ſalutifero ſublegit (1) Succina ſucco. Succina.
Forſitan hoc noſtro dabitur medicina dolori:
Et quæ lethiferis ſubter præcordia fibris
Flatibus aſſiduè inſultat, ſpargitque venenum,
Succineo tandem pereat medicamine peſtis.
Peſtis Tartareo quà non crudelior Orco
Erupit, nigraque trahens caligine nimbum,
Eumenidumque odiis, Furiiſque afflata malignis,
Omnem momento terrarum effuſa per Orbem,
Proh! quantos miſeris caſus, ſtrageſque creavit. Hypocondrica lues deſcribitur.
Nam non una mali gliſcit violentia, centum
Diverſos agit effectus, diverſaque rerum
Portenta, & formas mutat vis effera centum.
Ceu Proteus (ſi vera canunt) ſæpè aſſolet omnes
In rerum ſpecies, & in omnes ire figuras.
Sunt, quibus halituum denſa ſtipante corona,
Lethifer inſedit circùm præcordia peſtis.
Ac velut interdum crebris aſſultibus arcem
Improviſa petit manus, obſeſſoſque fatigat:
Ut ſic tranſmitti foſſam, valloque potiri
Detur, & in capta tandem dominarier urbe;
Non aliter vitæ irrumpens ferus appetit arcem
Halitus, & tetra effuſus cor occupat umbra.
Excutitur primùm miſer, atque horrore rigeſcit

Spi-

(1) Noſtri *Ambra*, Hiſpani *Ambar*, Galli *Ambre*: citrina vocari ſolet, ut ab Ambare diſtinguatur, quæ vulgò *Ambra griſa* nuncupatur. Antiqui ab Arboribus manare putarunt, deprenſum tamen eſt à Modernis è ſaxis effluere, & frigore denſari, præcipuè in Balthico mari, ubi ad Boruſſiæ litora ingens copia colligitur.

Digitized by Google

Spiritus: hinc ſubito langueſcens ſupprimitur cor.
Ceu oleam ſuper accenſam ſi protinus undam
Sparſeris, extemplo major ſe flamma ſub auras
Attollit, fremituque ſonat, circumque relucet:
Sed cita deficiens mox decidit, & perit omnis.
His verò in caput exhalat tenuatus, & ipſum
Immiſſus cerebrum pervadit, agitque furores
In varios, miſeroſque modis, lacrymabile, miris
Excruciat: hi ſe tetris humoribus acti
Perdere amant, & ſponte ruunt in flumina, & undas.
Perque ignes alii, ferroque abſumere vitam
Exoptant: illi ſeſe demittere ab alto
Præcipites voluere: hos &, quos inficit aura
Tenuior, & ſenſim obvelat perfuſa cerebrum,
Actutum aſpicies dulci langueſcere ſomno,
Exanimi ſimiles: at nunc baccharier æde:
Ceu quos Liber agit, ſtimulans præcordia thyrſo,
Hic riſum ciet inconcinnum, & non bona verba
Effutit: digitos movet hic ſine lege ſolutos:
Hic pedibus ſaltat: longa vertigine fertur
Alter, & obducta caligant lumina luce.
Hunc montes, altæque juvant in montibus umbræ,
Ac nemorum deſerta colit loca ſolus, & omnes
Urbanos odit ſtrepitus, Martisque tumultus.
Alter at hic, media quamquam verſetur in urbe
Solus agit vitam, atque hominum conſortia ſpernit.
Hic colles petit apricos, & amœna vireta,
Et valles, & prata, levique ſonantia rivo
Flumina: & herboſo depictas margine ripas.
Verſari ingenuos inter cupit ille ſodales,
Ac lepidos miſcere jocos, & mollia verba:
Sicque dies trahere in longum: ſed ſi citus inde
Denſior ex imo exhalet vapor, omnia, rupto
Fœdere, turbantur: veluti cùm pace refracta,
Qui quondam ſocii fuerant, ſeſe ilicet armis
Invadunt, acuuntque iras, & prælia miſcent.
Inſultat dictis mordacibus, omnia vertit
Turbidus, ore fremens, furiisque incenſus iniquis,
Hac miſer, atque illàc agitur: quæque ante placebant,
Odit colloquia, & ſimul ipſos odit amicos.
Sunt infelices alii, quibus efferus hepar
Excruciat dolor aſſiduè, quique humida ſerpens
Spargitur interdum diffuſa in viſcera peſte.
His ventoſa crepant hypocondria, creber & intus,
Proh dolor! inſanos ſtimulis agit Æolus Euros:

Sed

Sed quot tetra lues ſpecies, quot dira nocendi
Semina, quotve modos habeat, quis verſibus unquam
Explicet, aut poſſit tantos æquare labores.
Verùm dira licet ſint tot contagia morbi,
Ingentesque ferant ærumnas: attamen illud
Haud equidem nobis animo meliore ferendum eſt,
Quod ſtudia in peſsum (proh fata occulta Deorum!)
Atque artes ſimul ingenuas, Muſasque dedere:
Namque infanda lues non ſegnes appetit artus, In quos graſſatur.
Nec molles animos, & amantes ocia vexat:
Sed quos Phœbeæ ſuccendit gloria lauri,
Ut primos Muſis annos, floremque ſacrarent,
Hos illa, hos Stygio invadit lymphata furore.
Quid tantum, ò Superi, meruerunt Palladis artes
Ingenuæ, ut tanta illuvies erumperet Orco,
Qua juvenes ipſo correpti in flore juventæ,
Aut cum Pieriis facerent divortia Muſis,
Aut dulcem lacrymanda darent per funera vitam!
Credo equidem, maleſana luem Phlegetontis ab imo
Invidiæ nuper ſtimulis agitata malignis
Tyſiphone immiſit terris: quia ſcilicet illa
Undique Apollineis florentes artibus urbes
Viderat, atque necem vitiis inſtare ſupremam;
At vos Cœlicolæ purum quicumque tenetis
Æthera, & innubi fulgentes lumine Soles,
Infandam, precor, hanc terris arcete benigni
Illuviem, Stygiasque iterum detrudite in umbras,
Si vobis ſtudia, & virtus pulcherrima cordi eſt.
At tu Phœbe Pater, tuque ò Tritonia Pallas;
Quandoquidem res veſtra agitur; nam numine veſtro
Monſtratæ primùm doctæ mortalibus artes,
Ferte pii dextram, & communem extinguite peſtem.
Nec ſinite, ut veſtros inter graſſetur alumnos:
Et ſtudia ingenti tandem collapſa ruina
Dira lues impunè trahat: deſertaque paſſim
Flumina Permeſſi jaceant, Pindique beatum,
Argutumque nemus. Verum ſi Fata Deorum
Obſiſtunt immota, neque eſt revocabilis unquam
E terris immiſſa lues, oſtendite ſi quid
Reſtat opis, vel quæ morbo medicina, trucem quæ
Pellere ſi nequeat, poſſit lenire dolorem.
Verùm ſi nec opis quidquam, nec cura relicta eſt
Perniciem adverſus tantam; concedite id unum:
Tarda per ingenia, & quæ non ſolertia corda,
Atque per ignavum ſerpant contagia vulgus.

Sed

Sed jam ventus agit felici flamine vela,
Quo me nunc vocat Electrum, & ſpes certa ſalutis.
Oceani quondam ad litus, qua præpete curſu
Succini procreatio fabula adumbrata. Miſcet Hyperboreis ſe fluctibus unda Viadri
Venatu è multo defeſſæ, æſtuque puellæ
Naiades venere, dies dum flagrat hiulco
Sydere ſub Cancri, & medio Sol altus Olympo eſt.
Hic illæ, quoniam verſantes lumina circùm
Litora ſola vident, lenique ſilentia fluctu
Æquora, confeſtim tutæ formidine nulla,
Muſcoſa ex humeris ponunt velamina, ſaltuque
In mare proſiliunt alacres, tenerisque lacertis
Per vitreas undas, circùmque Electrida nabant.
Fortè ex adverſo ſcopuli ſub rupe cavata
Cærulei ſtabant Glauci, Phorcique petulci:
Qui placidis innare vadis ut candida ſpectant
Agmina, & hàc illac niveis per cærula palmis
Ire, redire vias, atque interdum prona ſub undis
Occultare caput, rurſumqe attollere in auras:
Et ſimul æquoreo conſperſos rore capillos
Excutere: actutum mediis in fluctibns ignes
Proh quantos hauſere Dii: creſcitque repente
Ingens flamma: velut cecidit ſi forte favilla
Arentes inter ſtipulas, volat ilicet orta
Immenſa in Cœlum correpto è fomite flamma.
Et jam pectus edax pervaſerat æſtus, & imis
Haud concluſa fibris ſeſe maleſana tenet vis.
Ergo avidi bifida ſcindentes marmora cauda
Inſiliunt: verum pulchræ cum Naiades illos
Aſpexere, metu perculſæ protinus acri,
In mediis hæſere vadis: nec quid ſibi agendum
Proſpiciunt: celeri curſu ne fida requirant
Litora, virgineus prohibet pudor; omnia quando
Nuda patent, tutum ſed nec conſiſtere in unda eſt.
Cum lacrymis ergo rorantibus, & prece multa
Nereidas, Tethynque vocant: clamoribus omnes
Excitæ venere Deæ: ſed dura propinqui
Bracchia tendebant Dii, nec ſpes jam amplius ulla
Libertatis erat: quin & contraria Fata
Obſtabant: lacrymis ergo permota decoris
Nereidum mater, caſumque miſerta Dearum,
Non ultra vitam, ſed ſervatura pudorem
(Nam gratus Superis pudor eſt, & pulchrior omnem
Ipſe unus vitæ ſuperat mortalis honorem)
Protinus in rigidas juſſit dureſcere cautes.

Quæ,

Quæ, ſenſus quoniam ſupereſt hic unus, acerbos
Dum caſus miſeræ deflent, atque aſpera Fata,
Muſcoſis ſtillant flaventia Succina ſaxis.
Frigore quæ multo concreta, æſtuque marino
Sithonii vicina ferunt ad litora venti.

Hic tu Naiadum lacrymas, quas Succina noſtri,
Electrum Graii quondam dixere vocantes,
E nitidis dextra carpes, piſcator, arenis:
Cæſareis ſicco Phœbus dum ſydere menſes
Permeat, obſtrictiſque ſilent ſtrata æquora ventis:
At priùs auratas innantes Doride guttas,
Nudus aquam puer ingreſſus ſub litora coget.
Flava ubi dona legant ſocii, ferventque quaſillis,
Ingentem domino quæſtum latura ſuperbo.

Succina ut è mari legantur.

Verùm, majori turgent quæ corpore guttæ,
Et pura, rutilaque nitent flavedine ſucci,
Illas, ſi tantum meruit, ſeponite Vati,
Piſcantes: meliore vices ſic Numina vobis
Piſcatu reddant, Cœlumque innube ſerenent.
Et vobis pars laudis erit, pars muneris: illas,
Si valet ingenium Vati, ſi dextera pollet,
Numinis in Paſſi tentabo effingere vultus.
Illos & quatuor Chryſæo è gurgite lectis
Stellarum in formam nitar contexere gemmis:
Quæ totidem referant Medicæja (1) ſydera gemmæ.
At Crucis extrema ſub parte exculpere Magni
Signa Ducis conabor: erunt radiante ſub auro
Purpurei circum intertexti quinque Pyropi,
Inque globi effigiem facti, ſextuſque Smaragdus
Major erit, ſuper impoſitus; cui lilia flore
Aurato tria ſculpta: tui monumenta decoris,
O Princeps Medicæe, Sacro quem Purpura fuco,
Tot Patrum titulis, & tot virtutibus, ipſe
Inſigni quibus effulges ſplendore per Orbem,
Promerita exornat, ſummiſque Heroibus æquat.
Hoc tibi, ſi noſtrum non didignabere munus,
Stabit opus, operique addam memorabile carmen,
Cùm non inſueta regnabis ſede Quirini:
Numinis inque vicem venies: vertique videbis
Omnia ſub pedibus: votiſque vocaberis: & cùm

Ad Cardinalem MEDICÆUM apoſtrophe.

De ſummo Pontificatu auſpicium.

(1) Alluſum ad Jovis Satellites à Galilæo detectos, & à Magni Ducis Hetruriæ cognomine nuncupatos.

(2) Alluſum item ad inſignia ejuſdem Principis.

Idem hominum Pater, & Rex idem, idemque Sacerdos
Summus eris, ſacra qui reddas oracula Mundo.
Spes animi nec vana: futuri præſcia quando
Mens Vatum, totoque calent præcordia Phœbo.
O utinam properent felicia ſecula! Vos ò
Feſtinate, Deæ, pernicibus aurea fuſis
Vellera Divorum Fatis explere ſecundis.
Et citò Pontificem Medicæo è ſanguine Mundo
Reddite, qui Patrum mores inſtauret avitos,
Qui ſanctas renovet leges, ac fœdera firmet
Chriſtiadum, & Scythicos qui prælia vertat in hoſtes.
Aſt opere è tanto quotquot ramenta ſuperſunt,
Ipſe mihi tenuem nativi roris in undam
Phyllirides ſolvat Chiron, & plurimus igni

Ut è ſuccino tenuiſſimæ partes educantur; quibus lui conſulitur.

Ignea paulatim deducat ſemina ab illis,
Queis medicina malo non eſt præſtantior ulla,
Namque ſub Auroram ter quinis pota diebus,
Materiem ſenſim attenuant, mucumque reſolvunt:
Humoremque coquunt crudum, & frigentia corda,
Languentemque ſuo refovent thoraca calore:
Dira venenati namque hæc ſunt ſemina morbi.
Nuper ego patriæ vidi Sirenis alumnum
Majorum inſignem titulis, opibusque potentem,

Ingenui adoleſcentis indoles.

Qui quanquam forma egregius, vultuque decorus,
Atque oculis formoſus: erat ſed major in illo
Dos animi: nivei mores, mens candida, & acre
Ingenium, doctusque animos vincire merendo,
Pronus in officia, & leni blandiſſimus ore.
Hic puer egregiæ correptus laudis amore,
Se totum dulci Phœbo, Muſisque ſacrarat.
Et jam Parnaſſi per culmina, perque beatos
Permeſſi fontes, & apricæ flumina Cyrrhæ,
Veloci invectus biga, luſtraverat omnes
Muſarum ſedes, diumque exhauſerat œſtrum.
Quin etiam arguti ſuperaverat alta Lycæi
Victor, & aſtrigero curſum affectabat Olympo.
Cum juvenem improviſa (Deûm proh Numina) peſtis

Et tabes miſeranda.

Invaſit, totumque effudit pectore virus.
Côntinuo ver purpureum, lumenque juventæ
Diſperiit, roſeusque color defluxit ab ore:
Et ferrugineus languet puer, aureus olim
Qui fuerat, ſordentque remiſſo lumine vultus.
Ceu roſa, nativo quæ nuper caudice ſecta,
Pallentes ſenſim demittit languida crines.
Et tandem, bacchante lue, duro puer effet

Ex-

Extinctus Fato, miſero ni dona dediſſet
Electri Chiron calidis rorantia guttis.
Succina ter quinis vix hauſerat ille diebus, E ſuccino reſtitutus.
Cum nitidus, mirum! confeſtim effulgere viſus
Oris honos, roſeæque iterum floreſcere malæ,
Et ſua temperies animo, & vis reddita membris.
Langueſcunt veluti ſicco cum flumine flores
Æſtivo ſub Sole, Polo ſi plenus ab alto
Decidat imber, aquis ſitientia gramina potis,
Nativum accipiunt redivivo flore colorem.
Sed fatis è clivo divertimus, & furor ater,
Et longè inviſæ rapuerunt flatibus auræ:
Jamque referre pedem tempus monet: æquora gemmis
Nunc me læta vocant; plauduntque à gurgite Nymphæ
Chryſæo, & totus plauſu reſponſat Eous.

HALIEUTICORUM
LIBER DECIMUS.

SEd jam me Zephyri vectant pernicibus alis
Auroræ in ſedem, Rubrique ad litora ponti,
Et quà gemmiferę rutilant vada Perſidos, & quà
Innutrit gremio nitidas Thetis Indica Conchas.
Magnum iter aggredior: ſed ſi pulcherrima Virgo
Aſpiret cœptis, veniam ſecurus ad oras
Purpureas, Aurora, tuas: & primus opimam
Hactenus intacto furabor ab æquore prædam.
O adſis, bona Diva, levi da currere cymba
Felices Orientis aquas, ubi gemmea texam
Serta tibi, & præda faciam de divite torquem.
Quæ, cum ſolemnes materno in litore pompas
Ducemus, ſacri celebrantes annua partus,
In delubra feram voti reus: ò age, Virgo,
Sterne rati pontum, & ventis da vela ſecundis.
Tu vero extremi partem ne ſperne laboris,
CARDENIDE, noſtris ſemper memorande Camœnis:
Nec Margaritas pigeat procul ire legendas
Per molles Arabum tractus, Carmanaque propter
Litora, & oſtrifero ſub gurgite Tethyos Indæ.
Non labor incaſſum: quas legeris æquore, gemmæ
Munera grata tuæ ſint Phyllidi, ſe quibus ornet
Plurima, colla novis diſtinguens candida baccis,
Atque novum articulis addat decus. Ergo age mecum
Carpe iter Oceano: jam te (1) Chryſeides, & te
Do-

(1) Vide VIII. Nauticorum.

Doris Erythræo compellat ab uſque rubenti.

Concharum Margaritiferarum ſpecies diverſæ.

Principio (1) Matrum varia eſt natura: neque omnes
Sunt formam ſimiles, & corpora; non & eodem
Grandeſcunt utero, vel fœtus ubere lactant.
Indica, quæ patrio cognomine Berberos olim
Appellata, Indis verſa quam voce Cheripon
Jam dicunt: Grajo Romani nomine Concham:
Pulchrior, & pulchris (2) Unionibus apta creandis.
Eſt autem duplex harum genus: una nitenti
Argento inſignis multo, & fulgore coruſca:
Altera flava rubet, rutilæque ſimillima flammæ:
Utraque ſed lævis: nec non & Pectinis inſtar
Aurita, & ſparſim ſignis ſubtermicat aureis.

Et corporis moles.

Non moles cunctis ſtellati corporis una
Matribus: Eoi repunt quæ gurgite Nerei
Taprobanen juxtà, & Coryn, diteſque potentum
Sindarum ſcopulos, Erythræque, & Perſidis oram
Prægrandi rutilant ſub corpore: capta ſub undis
Hic olim, ut memorant, à piſcatoribus ingens
Concha fuit, qua major aquis non crevit Eois:
Quinquaginta caro pendebat gemmea pondo.
Tantum in divitias verſat ſe læta marinas
Natura, & gemmis gaudet Thetin ire ſuperbam.
Inſignes etiam Conchas progignit in antro
Doris, Atlanteo quæ gurgite perluit Indos
Heſperios, latèque novum complectitur Orbem.
Sed concluſa ſinu quas educat Amphitrite,
Quas & Hyperborei fluctus fovere ſub Arcto,
Exiguo teſtæ rutilant ſub tegmine Matres.

Ad litora parvæ ſunt.

Prætcrea quæcumque colunt vicinia terræ,
Per ſcopulos parvæ repunt, & ſaxea Conchæ.
At quæ litoribus gaudent procul ire ſonoris,
Majores utero turgeſcunt cœlite partu.

In alto grandiores

Verum quæ magno præcellunt corpore, vaſti
Longiùs alta ſecant pelagi freta: Namque repoſta
In penitis pretioſa latent: nec pervia cunctis
Ditia Naturæ ſunt munera. Verum age Conchas
Nunc alias, divina ferunt quæ pignora Cæli,

Dica-

(1) Sic vocamus Conchas Margaritiferas; quas noſtri *Madreperle*, Galli verò, & Germani *Nacre de Perles*.

(2) Noſtri *Perla*, & *Perna*, Galli, aliæque gentes *Perle*. Indi, ut refert Arrianus, Cinædum vocant, Americani, in Pariæ, Curianæque regionibus *Tenoras*.

Dicamus. Niveas producunt ſaxea gemmas
Oſtrea, & è Pinna baccas decerpit Acarnan.
Ex quibus aliis teſtis producuntur. At quæ Chryſæo ſylveſcunt æquore Pernæ,
Subnigram ex utero baccam, ruſamque dedere.
Hanc nitidis vafer immiſcet piſcator: iniquum
Ceù lolium meſſor flaventes inter ariſtas.
Sæpè etiam unigenas utero fudere ſorores
Muſculus (1), & multo reſplendens (2) Mytilus oſtro,
Tympanaque, & Cochleæ, ſpiniſque armatus Echinus,
Dives Erythræa ſerpit qui plurimus unda.
Hinc & digreſſus, jubeo, piſcator Eoi,
Te variam quoque progeniem cognoſcere Matrum:
Nam cunctis nivei moles non corporis una eſt.
Quam varii uniones ſint. Turturis hic ovo par gignitur: anſeris alter
Unio grandeſcit, viſu pulcherrimus ipſo:
Qualis in Europam nunquam devectus ab Indis.
His tamen inſignes auro, bacciſque coruſcis,
Inſignis unio. Sindæos (3) perhibent Reges ornare coronas:
Et Reges, (4) Cubagua, tuos, Atlante repoſta
Ammerices qui regna tenent ditiſſima gemmis,
Alter avellanæ par corpore, & alter ocello
Auratæ ſimilis candeſcit: cœtera turba,
Ceù granum flavæ Cereris, denſatur in orbem;
Hos inter reliqui qui ſe inſervere minores,
Cryſtalli ramenta velut: ſervire fugandis
Quos Chiron docuit morbis, diuſque Melampus.
Nunc Margaritis, qui ſit ſpectandus Eois
Varius color, & qui præcipuus. Præcipuus color, expediam. Quæ lucida Matris
Ex alvo venit, & nitidis fulgentior aſtris,
Cenſetur reliquas inter præſtantior, & quæ
Purpureum velut aurum ardeſcit, & ignea flammam
Multa refert: verum ruſo quæ tota colore,
Et fuſco, nigroque micat, quam procreat altus
Boſphorus, immiteſque legunt per litora Thraces,
Haud pretioſa: velut niveum nitet altera marmor
Nobilis, & multo radiat lævore polita.
Quæ maculis lita cœruleis, variataque punctis
Provenit, haud equidem multum laudanda magiſtro eſt;
Quique (5) Caledonius venit Unio axe ſub alto
Decolor, & gelidis livorem ducit ab undis.

Sed

---

(1), (2) Noſtri uno vocabulo appellant à ſimilitudine *Dente di cane*. (3) *Bornei* Dynaſtæ. (4) Inſula Ammerices. (5) Qui ad Scotiæ litora capitur.

Sed diverſa modis quot ſit nunc Conchea miris
Bacca, canam: lato ſenſim de caudice ſurgit
Hæc cuneata, pyrum veluti, cui nomen Elencho
Græcum eſt: Romani oblongam vertere vocantes.
Hæc ovo ſimilis concreſcit, & illa rotunda,
Ceù globus egregiè tornata, & lævior ipſo
Aſpicienda Elephanto, aut Oricia Terebintho.
Hæc potior cunctis gemma eſt; pellucidus olim
Unio ab oſtrifera ſublectus Doridos aluo:
Quem Natura parens exactum ſedula in orbem
Artifici digito tornaverat: undique circum
Æquus erat globus, & lævore notabilis ipſo.
Qui lævi, ut perhibent, in ſaxo immobilis unquam
Momento haud uno viſus conſiſtere: verum
Hàc, illàc multis trepido pede curſibus ibat.
Non ſecus argenti cum vivi lucida gutta
Decidit in marmor: vel qualis in æthere ſtella
Volvitur, & trepidans vaga per veſtigia fertur.
Longior hæc gemma eſt, viridemque imitata (1) Triorchin:
Illas Concha, ſuos veluti labruſca racemos,
Protulit: hanc verò Graii dixere (2) Botryten,
Hæc ſocios nectit partus, & corpore in uno
Punica grana refert: cognomine dicitur illa
Saurites, fœtu ſimilis viſenda lacerti.
Hæc ſed multiplici bacca, ſquammisque renidet
Plurima: ſquammoſo rutilat ceù piſcis ab auro;
Atque aliæ: neque enim numeris comprendere refert,
Quot variis gemmam formis Natura creavit.

Unionum variæ formæ.

Mirus unio in orbem lactus.

Nunc age, quæ vada progignant felicia Conchas,
Dicamus: quà Doris Arabs flaventibus undis
Purpurat, & rutilæ ſpuma lætantur arenæ,
Mille per undoſos repunt Conchylia campos.
Verum quà pictis ſecat hinc ſua Perſa phaſelis
Æquora, & hinc mollis, nimioque ab Sole peruſtus
Curſat Arabs, teſtis gravidæ majoribus undæ
Luxuriant, majorque ſinu nitidiſſimus humor
Inſigni candore tumet concretus in orbem.
Tales dives alit vicino (3) Armuſia ponto,
Et ſaxoſa (4) Tyli qui circum ſpumeus æſtu
Regna ſonat Nereus; ditem quæ Perſida gentes,
Quæque Erythræa colunt vicinia, quæque beatos,

Quibus in locis naſcantur Conchæ Marg.

In ſinu Perſico.

Nile

(1) Nota agricolis *Satirione*. (2) In Botri ſimilitudinem facta. (3) *Ormuz*. (4) Inſulæ Perſici maris.

Nile, tuos vertunt ſplendenti vomere campos,
Et nigri Æthiopes, pictique coloribus Indi,
Huc properant alacres, quæſitum ditia Cæli
Munera nec ſegnes terrarum è margine Seres,
Non & Lyſiadæ per Eoi cærula currunt
Ad lacrymas, formoſa, tuas, Aurora, legendas.
Præterea Conchas gremio Thetis Inda beato,
Per gemmata creat paſſim æquora: non tamen una
In Oceano Indico. Ætheriæ cunctis generandæ gloria gemmæ
Fluctibus eſt; ponto quà ſe ſpatioſa per ora
Decurrens pleno (1) Solen torrente refundit,
Et quà flaventes findit (2) Mæſolus arenas,
Non magno veniunt viſendæ corpore Conchæ.
Majores (3) Elyræ circum puriſſima Teſtas
Marmora Doris habet: fœcundaque Martibus alta
Stoidis (4). Una tamen reliquas ditiſſima terras
Ad Taprobanem. Taprobane longè ſuperat, quæ litora paſſim
Eois ſua læta videt candeſcere baccis.
Non ſecus ac primo cum labi ſydera motu
Incipiunt, radiis latè ſplendere coruſcis
Aſtrorum ſuperi ſpectantur concava Cœli.
Nec minus ipſa ſuas (5) Halieutis proxima Conchas
Ad oram Pandionum, ubi optimæ. Cujus ſitus deſcribitur. Ora ſinu jactat grandeſcere. Quà Tethis Inda
Tapobranen, Corynque ſuprà Pandionas undis
Alluit (6) Agaricis, tractu jacet arida longo
Planities extenſa, recurrit & uſque ſonantes
In ſcopulos, Commorine, tuos, qui vertice ab alto
Felices contrà ſpectas ſylveſcere montes.
Non cultu parens, nec fertilis ubere glebæ:
Nulla Ceres campis flaveſcit: nullus apricos
Bacchus alit colles: nec per campeſtria currunt
E ſummis rigui delapſis rupibus amnes.
Nec lætam ſylvæ præbent paſtoribus umbram:
Atque aër gravis eſt, & non tolerabilis æſtus.
Verum tot Cœli, ſterilisque incommoda terræ
Æqua parens rerum compenſat divitis undæ

Mu-

---

(1), (2) Indiæ fluvii prope Cattigaram, *Calecut*.

(3), (4) Inſulæ Perſici maris. (5) Ora Orientalis peninſulæ intra Gangem, ubi olim Pandiones habitabant, quam nunc ab inſigni Margaritarum piſcatione, Piſcariam vocant.

(6) Sinus Agaricus, qui Gangetici pars eſt, inter Indicam peninſulam, Ceilanum, & Coryn, quæ *Manaria* barbaris indigitatur.

Muneribus Natura: imo ſub gurgite mille
Agmina Concharum vada per Cryſtallina ludunt.
Non alibi tantæ felici è Tethyos alveo
Proveniunt Orientis opes: captatur opum vis
Plurima, & ingentes gazæ: cognomine terram
Piſcatu è multo appellant Halieutida Graii,
Quà nulla eſt gemmæ fœcundior. O! ubi qui me
Doris Eoa, tuas delatum ſiſtat ad undas,
Taprobanes inter gemmantia litora, & oram
Undique baccatam nitidis Halieutida gemmis.
Hic ego Conchifero ſcrutarer in æquore, dives
Doris ubi pleno lactantes ubere Matres
Educat, atque citus raperem Cœleſtia dona:
Dona quibus (ſint illa ſuo donata nitore)
O noſtræ Telluris amor, pulcherrima Virgo,
Et clarum Cœli decus, & ſpes uuica Divûm
Divino ſertum capiti, colloque monile
Candenti facerem tibi plurimus: ò age, vota,
Si quicquam mea dona placent, Regina, ſecunda.
Verùm age, non reliqui lateant qui divite gaza
Gemmaſcunt ſplendente ſinus: Conchylia jactat
Doris Eoa, (1) Ophyren quæ perluit, atque (2) Cyamben,
Et Corym, & (3) Chryſen, & fluctifragam (4) Perimunden.
Luciferos etiam carpunt (5) Solenas ab alto
Velligeri Seres, & qui tenuere beati
Dites Eoo ſepoſtas æquore Sindas.
Nec concluſa Thetis divino munere Cœli
Noſtra vacat: patrio naſcuntur gurgite gemmæ.
Carpit Iber nitido ſub marmore: carpit & Afer
Quique levi vectus cymba tua litora, Thrace,
Luſtrat, & oſtriferi fauces prætentat Abydi.
Et Germanus habet Conchas, & durus Acarnan,
Et reguata tenent qui mollia rura Phalantho.
Sed quà perpetuis denſatur nubibus aër
Axe ſub Arctoo, plures nant Doride Teſtæ,
Quæ lætas pariunt baccas: glacialis Hiberne
Plurima diteſcit gemmis, niveique Britanni,
Qui ſuperum tenuere latus, candentque pruinis.
Sed jam me maria alterius ditiſſima Mundi,
Gemmiferique vocant amnes, atque oſtrea verſant

Alii ſinus in quibus uniones.

Qui etiam in Mediterraneo.

Et Arctoo Mari procreantur.

In America ingens unionum copia.

(1), (2), (3) Vide VIII. Nauticorum.
(4) Inſula Eoi maris.
(5) Sic etiam appellantur Conchæ Margaritiferæ.

Divitias mihi læta ſuas: Curiana coruſcis
Ditia ſunt gemmis, Pariæque uberrima regna.
Quà paſſim molles pueri, teneræque puellæ,
Atque viri, atque ſenes, matrumque ignobile vulgus
Gemmatos per colla ferunt nigrantia torques.
Non illis pretioſa tamen ſunt ditia Cœli
Munera: ſed vili gemmas pro merce volentes
Permutant, parvoque æquant Conchylia vitro.
Ipſa nocet, quanquam pretioſis, copia rebus:
Laudantur quæ rara, alioque ex Orbe petuntur.

Qui fluvii, & lacus conchas habeant.

Flumina quin etiam Conchas, & ſtagna, lacusque
Producunt: non tantum auro generoſa ſuperbit
Unda Tagi, niveos pariter devoluit Elenchos:
Et Ganges gemmis ditiſſimus, & vagus Indus,
Atq; (1) Adamas, & (2) Tindus, (3) Amazoniumq; fluentum.
Nec tantum nitido argento pellucidus (4) ille eſt,
Occiduo per vaſta mari qui labitur ora,
Dives alit Conchas. Scythicæ Telluris ad Ortum
Et ſacer Auroræ lacus ingens, latè ubi fundo
Candida luciferæ progignunt pignora Matres.
Tales Indus habet ſtagnanti flumine Lama,
Atque Manus, Lotharique legunt per ſtagna ſecundùm
Sylviferi montes (5) Vogeſi: Boiique nivoſi,
Quos nigris latè perplexa Hercinia ſylvis
Ambit, & Arctoæ circumſtant frigora Brumæ.
Atque alii: nec fas percurrere ſingula verſu,
Æquoraque, fluviosque, & ſtagna ſonantia rivis,
Divitias quibus ipſa ſuas Natura locavit.

Quo tempore Unionum piſcatio.

Poſt hinc digreſſus, Cœli quo ſydere lætas
Piſcari liceat per Eoi cærula Matres,
Expediam. Clarum ſtellis, & vellere fulvo
Cum vectorem Helles Cœlo fulgere ſereno
Aſpicies, pluvioque Hyades abſcondier aſtro,
Incipe Neptuni regnum luſtrare profundum,
Et legere Auroræ lacrymas, cœleſtia dona.
Nec mora ſpumoſæ perquirere Dorilos antra,
Læta ubi gemmiferæ condunt ſua pignora Teſtæ:
Quandoquidem Conchis aptiſſimus ille legendis
Menſis erit, ſequiturque retrò qui proximus illum;
Donec ab Oceano ſurgat Jovis armiger ales,

Nam

(1), (2), Fluvii Indiæ vide VIII. Nauticorum.
(3) Americæ fluvius *Rio dell' Amazoni*. (4) *La Plata*.
(5) *Monti di Vauge*.

Digitized by Google

Atque rudes puer in (1) præſepia ducat Aſellos;
Nam tunc cœleſti libato nectare Matres,
Majori turgent utero, & majoribus aſtris.
Taprobanen juxta, ditemque Halientidos actam,
Cum nivei cernunt aſſurgere ſydus Oloris
E pelago, & nitidis per Cœlum incedere pennis,
Seſe aliò gemmata ferunt examina Matrum,
Sylva ubi cœruleis floreſcit lætior umbris,
Plurima muſcoſis ſurgit quæ conſita ſaxis.
Tu quo mota ferunt ſeſe agmina, cum citus aſtro
Arcturus claro conſurget, & aurea vectat
Plauſtra ſequens, Helicenque, Lycaoniosque Triones,
Corripies, piſcator, iter: te plurima quando
Expectat captura, ſed ut vindemia prælis
Jam ſilet, Octobre exacto, tua tecta reviſes
Cum præda, atque focis Hyemes durabis aquoſas.

Quando ad Taprobanen piſcatio.

His animadverſis, inſtat jam tempus ab alto
Convectare mari prædas, artemque, modumque
Præcipio. Noto primum de litore in æquor,
Quà Matres ſpumoſa ſecant freta, retia ſolve:
Illa autem medias pelagi mittantur in undas,
Ut multam ex alto referant tibi gurgite gazam.
Nam protenſa brevi ſi retia rara rudente
Des pelago, vicina tenent quæ litora Conchæ
Exiguæ in prædam venient: quæ cærula longè
Alta ſecant, fugient tua retia: ſæpè profundum
De cymba ſua lina jacit piſcator in æquor.

Prima piſcatio retibus fit.

Sed prius oſtrifero cingas quam ditia Nerei
Marmora, nudus aquas ſubterlabare natatu:
Hic ubi gemmati ſubeant tentoria Reges,
Et quà compellant (plendentibus agmina ſignis
Per liquidos Glauci campos, & regna, notato.
Namque apibus veluti Regem natura creavit,
Qui rutilis ardens ſquamis, & pulchrior alis
Emicat, & turmas inter ſupereminet omnes:
Illum aliæ venerantur apes, ſtipantque frequentes
Turmatim, & circum feſtivo murmure plaudunt.
Non aliter Regem gemmatis provida Conchis
Conſtituit, cui turba minor per cærula regna,
Serviat, & longo tractu comitetur euntem.
Ille colorati dux agminis: ille gubernat

Concharum Reges primum inquirendi

 Gem-

(1) Stella nebuloſa, quam propè duæ Stellæ dictæ Aſelli, ſeu Oniſci.

Gemmiferas per læta acies vada: perque patentes
Oceani tractus: examina ponè ſequuntur
Mille ducem: pictiſque nitent lita tergora guttis.
Sed queis tu regem valeas cognoſcere ſignis,

Qua pacto dignoſcatur.

Accipe: quæ reliquis major ſe corpore pulchro
Effert Concha, notis variata, oſtroque rubeſcit
Plurima, quam circum Titanidas ire ſorores
Stipatas acie ſpectas, regit illa phalanges
Luciferas: illam famulantibus agmina ſignis
Per vitreos læto comitantur murmure campos.

Regibus captis facilè reliqua capientur.

Ergo ubi Neptuni per regna errare videbis
Concharum Reges, illos indagine cinge
Solicitus; nam turba mari numeroſa profundo
Captiva in litus veniet: gens tota tyrannos
Inſequitur vinctos, ultroque in vincula Regum
Prona ruit ſtellata cohors, gaudetque ligari:
Nec juga, quæ Reges ſubiere, ſubire recuſat.
Uſque adeò magnum eſt, & perquam nobile Regum
Fortunas, & fata ſequi; cum piſcibus ipſis
Hunc ſtimulum dederit Natura, hunc laudis amorem,
Ut ſibi turpè putent capto ſine Rege vagari.

Hactenus expoſita piſcatio non multum laudanda.

Aſt hæc piſcandi ratio per cærula jactis
Retibus, ingentes quanquam de gurgite prædas
Devehat, & facili conſtet captura labore,
Haud multum, cupido quamvis, laudanda magiſtro eſt.
Namque ubi Ver geminum plures in retia Conchas
Immiſit nodoſa, famemque explevit avari;
Vix tenuem poſthac prædam concedet habendam;
Sive quod exhauſta piſcatu Doride multo,
Infœcunda maris reddantur cærula: ſeù quod
Semper avaritiem Natura, & damnat, & odit.
Ergo tibi (potior ſit & hæc captura) ſub undas
Inſiliat citus Urinator, & æquora ſubter

Alter piſcandi modus urinando.

Perluſtrans pretioſa legat de gurgite dona.
Sed quibus inſtructus campo ſe credat aquoſo,
Præcipiam. Duplex ſpumantibus anchora cymbam
Inſtabilem tibi fundet aquis: ſed decolor Indus
Piſcator geminum demittit in æquora ſaxum
Hinc, inde, è prora, puppique, ligatque rudente.
Mox cymba è media ſubter longiſſimus æquor
Funis eat, clavoque trabi firmetur acuto:
Et funem lapis in pontum trahat, aut grave plumbum.
His actis, cui ſorte datum perquirere Nerei
Undoſi regnum, ſaxum ſic ſubliget imo
Grande pedi, facilè poſſit quò tollier uno

Im-

Impulſu cruris, cum tempus, & ipſa petit res.
Et qua arte peragatur.
Atque olli latum ſuccingat mantica pectus
Linea, qua prædam condat furatus opimam.
Demittunt alii contextos vimine qualos
E cymba: quos inde graves de marmore Conchis
Divitibus ſocii educunt. Sed tempus Eoa
Ire peregrinas captare è Doride gazas.
Ergo nudus aquas ſeſe Urinator in altas
Vibret, & Oceanum ſe mittat ad uſque profundum.
Extremo ſubnexa pedi quò ſaxea ducunt
Pondera: felices & quà candeſcere Matres
Aſpectat, celeri contendat adire natatu,
Sublectamque manu Nereo de divite prædam
Litorea citus in perâ, qualove recondat.
At Conchis ubi jam multis onerata fatiſcit
Mantica, projiciet ſaxum de crure, rudentique
Adnixus, cymba pendet qui tenſus ab ipſa,
Ac fluctus pedibus preſſans, ſe lætus in auras
Mittat, & ætherei verſet ſua pręmia roris.

Sed quæ Conchytis vitanda pericula cautis,
Quæ pericula inter urinandum evitanda ſint.
Quoque modo, paucis, animos adverte, docebo:
Innumeri circum Conchas ſpumoſa per alta
Turmatim Vituli curſant, turpesque nefando
Ore canes, latè horrendo qui cæca latratu
Antra replent, bifidaque ſecant freta cærula cauda.
Hos Tuberones Indi cognomine dicunt,
Qui vitreos ſervant ſaltus, opibusque ſuperbis
Invigilant, fureſque procul latratibus arcent.
Nam velut extremo ſylvæ ſub Atlante repoſtæ
Heſperidum, rutilis ſemper nemora aurea pomis,
Servantur longo ſaltu, & cuſtode Dracone,
Qui rictu, & ſquamis, immanique horridus ore
Excubat, & longè lucos formidine replet.
Sic diris pariter canibus, monſtrisque marinis
Divitias pelagi ſervat Neptunus avarus.

Hos Indi ſuevere (canunt ſi vera) rapaces
Indi canes excantant.
Theſſalico de more feras vincire canendo.
Neſcio quæ preſſa decantant carmina voce,
Cum matutino Cœlum rubet igne: repentè
Attoniti fugiunt, Vitulique, Canesque nefandi.
Sed cum Bepyrri juga deſerit Heſperus, & cum
Membra fatigati curant per litora nautæ,
Carminibus revocant multis, & vincula ſolvunt;
Ne clam nocturni irrumpant freta ditia fures,
Ac lætas populentur aquas: tu ne pius artes

Theſ-

Theſſalicas, magicosque modos, nec carmina cura,
Carmina Tartareo quæ ſunt devota tyranno.
Auxilium ſed poſce Deos: feliciùs illi
Divitibus procul è Conchis fera monſtra fugabunt.
Sed qui ſupplicibus votis, precibusque vocandi,
Accipe. Cœlicolûm primum regina, marisque
VIRGO parens, uno, quæ temperat æquora nutu,
Atque Canes ditione premit, furibundaque Cete.
Cui tu gemmiferæ ſervatus pignora Matris
Dona feres, dignam capiti factura coronam.
Hinc tibi SABERIDES magno clamore vocetur;
Nam regit Oceani fluctus, regit & fera monſtra;
Et quem præſentem toties in vota, precesque,
Ac facilem ſenſere, cavà trabe qui mare currunt
Eoum, Perſæque, Arabesque, & Japones, & qui
Taprobanen, Sindasque colunt, ditesque Baruſſas.

At piis precibus ad Divos fuſis arcendi.

Inſuper, ut Phocas celeri adventare natatu
Aſpectat Conchyta, vado ſe protinus imo
Emittat, ſociosque iterum, cymbamque reviſat.
Præterea egregio quoniam ſunt prædita ſenſu
Oſtrea, non multus fiat fragor æquore ſummo,
Ne celeri dilapſa fuga ſe cæca recondant
Antra per, & ſcopulos, vel murice ſubter opaco,
Aut condenſa inter virgulta, nemusque profundum.
Quin etiam magnæ gravidis quia matribus iræ,
Cum dulce ex utero pignus ſenſere revelli
Neu dextram, dum venter hiat, feſtinus acuto
Admoveas ori, namque acri protinus ira
Præcident rabidæ digitos, fundentque venenum.
Tantus amor prolis ſervandæ, & gloria gemmæ.
Sæpè manus miſeri præfecti dentibus Indi
Effudere rubro permixtam flumine vitam:
At pretium gemmis fecere: nitentior illa
Et pretioſa magis viſa eſt, quæ ſanguine multo
Piſcantis ſtetit: Heroum ceù nobilis illa
Cenſetur, duro quæ venit adorea Marte
Cædibus è multis, exantlatisque periclis.

Fragor vitandus.

Nec hæ antea capiendæ, nam ſecus manus præcident.

Nec minor ille labor fluctus penetrare profundos,
Major ubi ſtat præda, ſinu quam Doris avaro
Occulit ima ſuo, atque immenſis ſubmovet undis.
Ergo colorati ſubeunt qui cærula nautæ,
Viribus egregiis, & forti corpore præſtent,
Ut multum Nereo valeant durare ſub alto:
Velocique agiles vada ſalſa ſecare natatu.
At quia difficile eſt vitales ætheris hauſtus

In

Digitized by Google

In longum cohibere, undiſque arcere fluentes;
Idcirco durâ concludit forcipe nares,
Atque aures Indus patrio perfundit olivo,
Quò, mirùm, prohibetur aquæ via; ſive bitumen
Auribus inſpergit: ſunt qui non dente tenaci
Volſellæ nares ſtringunt: ſed cornea figunt
Buccina, quæque cavis exactè naribus inſint.
Ipſi etiam è cymba, ut motum videre rudentem,
Piſcantem ſocii, deducto func, reducant.

Qua ſe arte Urinator muniat, ut longum in mari duret.

Quin & piſcanti ſemper ſit maxima cura;
In primis regem comprendere, nam duce capto,
Totum gemmiferæ gentis captabitur agmen.
Ceù qui dura gerunt Mavortis in æquore bella,
Ipſum denſa ducem medii per tela, per hoſtes
Aggrediuntur equis velocibus, & cita vibrant
Spicula, candentesque globos ex ære tonanti.
Namque illo, facilè eſt acies diſpergere, cæſo,
Ille dolos ſentit venantis, & ille cohortes
In ſecura maris loca ducit, & horrida ſubter
Denſorum nemorum, aut rupe in pendente recondit;
Illo ſed capto, ſubita formidine Matres
Correptæ, quo caſtra loco metare repoſto
Conveniat, trepidis vel quà ſe vertere ſignis,
Ignorant, metuuntque ſibi ſine rege: ſub altis
Non ſecus ac fido ſylvis, cuſtode perempto,
Attonitæ fugiunt pecudes, nec certa ſequentes
Signa ducis, mediis diſperſæ ſaltibus errant.

Rex primò comprendendus.

Hic neque tranſierim tacitus, quod ſedulus ipſe
Non cura leviore nota; cum Conchea carpis
Munera, captarum palmis arctiſſimus ora
Contineas Matrum extemplo; nam protinus illæ,
Ni facias, baccam demittent: ſcilicet ipſam
Ne captæ pereant juvat uſque amittere gemmam.
Non ſecus ac alacer cùm per ſylvoſa fugacem
Caſtora veloci curſu, jaculisque fatigat
Venator, rabidaque ſequuntur fauce Moloſſi.
Ille ubi ſpes prærepta fugæ, ſe fervidus ira
Appetit, atque ſuis ſibi dentibus inguina mordet:
Quaque petebatur curſu venantis anhelo,
Fundit odoratam præciſa per inguina gazam.

Cum primum Conchæ capiuntur, occludendę, ſecus unionem ejicient.

At nunc Arctois quà fluctibus arte Britanni
Turmatim extremi capiant Nereida Concham,
Dicamus. Juvat ætherei de ſemine roris
Lucida, Valliadum Princeps, tibi plectere ſerta,
Serta, quibus niteant regalia tempora: nam te

Quo pacto apud Britannos unionum piſcatio inſtituatur.

Non

(Non ſunt magnorum, nec fient irrita Divum
Promiſſa (1), & Phœbi non me cortina fefellit)
Accipiet rurſus cum Patre Britannia Regem:
Externos domini mores pertæſa ſuperbi.
Et reduces tecum Superos, rectumque, piumque
Amplectetur ovans, & avita in ſede locabit.
Ad Valliæ Principem apoſtrophe. Editus in lucem ſi vix, puer auree, ſedes
Regnatas tot avis, tot & annis deſeris, inter
Plebejos latitans cultus; pelagoque remenſo,
Externas chara profugus genitrice ſub oras
Deſcendis, ludiſque alienâ parvulus aulâ:
Triſtia cœpta quidem; ſed quæ Fortuna ſequatur
Ingens, ſucceſſuſque habeant per maxima rerum.
Tu, puer, ut matura virûm te reddidit ætas,
Perque hoſtes fuſos certamine, perque rebelles
Inſternes iter ad palmas, victorque tenebis
Regna tibi patrum titulis debenda, vel armis.
At, generoſe puer, nitidis Victoria pennis
Ut venit, belloque omnem tremefeceris Arcton,
Cura tibi ſit prima, Deos in templa Latinos,
Et cultus revocare pios; ductoribus iſtis,
Victor Hyperboreo ſemper dominaberis Axe.
Interea ſertum ſtat circumtexere baccis,
Et niveo torquem collo, memorabile textum.
Litoreas propter ripas vada læta quaterni,
Aut quini ſubeunt humero tenus, inque rotundum
Diſpoſiti orbem circumſtant: manus altera contum
Suſtinet infixum fundo, quò firmiùs ipſo
Vortice conſiſtunt: hinc quà ſe lumine produnt
Candenti Matres, & verſicoloribus aſtris,
Veſtigant oculis: nactique ſub æquore, mira
Arte pedum digitis comprendunt molliter uncis,
Cæruleis qua crebra plicis flexura coruſcat.
At ſocii vacui dextram de gurgite prædam
Sublectam ſubiti accipiunt, conduntque caniſtris.
Sed pars extremi ſupereſt properanda laboris
Nimirum rutilas quà Matrum educere baccas
Arte queas utero, & pulchra diteſcere gaza.
Vicino primum niveas in litore Conchas
Expandes, rapido ſiccandas lumine Solis.
Quâ arte è Conchis uniones educendi. Nam ſic læta aperit cum fauces arida Mater,

Spontè

(1) Vaticinia ſcilicet Davidis Epiſcopi Angloſaxonum, quæ ad Jacobum Regem, & ejus filium ſpectare ferunt.

Digitized by Google

Spontè ſua gemmas diffundet ab ore nitentes.
Qui ſemota colunt Perimundæ litora, multo
Aſperſos ſale doliolis ſine Najade dulci
Candentes ponunt Solenas: & inde ubi longo
Tempore defluxit ſenſim caro tabida Conchæ,
Unio in ætherias mittit ſe candidus auras.
Aſt Indi, alterius freta qui ditiſſima Mundi
Percurrunt, vaſto quæ gurgite ſubmovet Atlas,
Igne coquunt Conchas, cùm primum è fluctibus illas
Eduxere: ſuus ſed non color optimus inde
Provenit, aut lævor baccis, nec tempore longo
Fulgeſcent; quia ſponte ſua cùm decidit humor
Gemmeus, egregio præſtans candore coruſcat
Lævior, & longo nunquam conſumitur ævo.
Non ſecus ac dulci veniunt dotata ſapore,
Quæ non invita carpuntur ab arbore poma.
Nunc age, qui primus Titanidis aurea nobis
Auroræ oſtendit divino numine dona,
Atque artes tulit egregias, inventaque mira,
Expediam. Vati vos, ò Chryſeides, & vos,
Agarides, monſtrate viam per cærula Divæ,
Vos adyta, & pelagi ſacros recludite fontes;
Namque Deæ vos eſtis, & alti Numina ponti,
Numina, queis humili curvantur vertice fluctus,
Et poſito clangore Noti famulantur, & Euri.
Fas mihi divitias Nerei, monſtrataque Divùm
Munera, & ignotas ab origine pandere cauſas.
Extremo quondam, ut perhibent, piſcator Eoo
Agaridum de gente fuit, cui nomen Iantho,
Chryſirhoë flava genitus Gangetide Nympha.
Ore puer formoſus erat: duo ſydera fronti,
Et pulchra totidem fulgebant Iride gemmæ:
Plurima purpureis vernabat gratia labris,
Admixtoque genæ ſparſim candore rubebant:
Et dulcem ex oculis, tenerumque afflabat amorem;
Sed pietatis amans, illibatique pudoris
Acer erat cuſtos, & ſervantiſſimus æqui.
Illum autem Drymo Agaridum pulcherrima Nympha
Ardebat: thalamoque ſibi ſociare jugali
Optarat precibus multis, & mollia ſæpè
Verba dabat, ſi fortè animum ſubmittere amori,
Conjugiique ſacras poſſet ſuccendere tædas.
Ille preces Nymphæ averſatus, & aurea verba,
Non thalamos quidquam curat, nec munera Sancti
Conjugii: fixum eſt animo ſervare pudorem.

Inſignis Fabula, qua Margaritarum piſcatio primum inventa eſt.

Ergò ubi Nympha preces, & verba effundere ventis
Cognovit, nec poſſe animum mollire querelis,
Extremum miſeris reſtat quod rebus in arctis,
Supplicibus tandem aggreditur pia Numina votis.
Trans magnum Oceanum, & fines Telluris Eoæ,
Exoriens quà prima dies mortalibus ægris
Affulget, radiiſque beat fulgentibus Orbem,
Stat niveis latè centum ſuffulta columnis
Auroræ domus deſcribitur.
Auroræ domus alta, Poloque æquata ſupremo
Aſſurgit, multa Superum ſpectabilis arte,
Atque opibus dives multis. Stat deſuper ingens
Argento è nitido tectum: ſed concava ſubter
Intermixta vago ſcintillant lumine mille
Sydera, flammantes radiis imitata Pyropos,
Ex adamante, & fulva aſſurgit Iaſpide murus,
Cæruleis ſparſim punctis diſtinctus, & oſtro.
Cælatis intexta roſis, multoque rubeſcunt
Flore pavimenta: at flavo ſplendeſcit ab auro
Latè cardo, foreſque auro radiante renident.
In medio delubra Deæ fulgentia gemmis
Bis ſenis Cœlo ſurgunt ſubnixa columnis:
Perpetuis ubi mille ardent laquearia flammis
Balſamino liquore, ſacræ quæ pignora ſylvæ
Dant Arabum, ſemperque altaria thure vaporant.
Huc ſe cæruleis invecta per æquora bigis
Fert Drymo, precibusque Deam compellat amicam.
Mater Eos, quæ prima diem, lucemque reducis,
Lætitiamque ſimul paris, & nova gaudia Mundo,
Affer opem miſeræ, & noſtro ſuccurre dolori.
Tu Dea, præduram pueri da flectere mentem,
Qui dulces ſpernit thalamos, & fœdera ſancti
Conjugii, faſtuque preces, & dona ſuperbo
Contemnit Nymphæ, magno quæ ſanguine Divûm
Creta eſt, & Divos inter, Nymphaſque ſorores
Agaricis latè dives dominatur in undis.
Nè ſine mortales tantùm ſe tollere faſtus,
Connubia ut Divûm contemnant. O age, Mater,
Tende manus, Drymusque tuæ miſerere precantis.
Non votis injuſta peto, aut inhoneſta: neque unquam
Furtivum, vos, Dii, teſtor, meditata furorem,
Legitimum peto conjugium, & Sanctos Hymenæos.
Talibus orantem dictis Aurora repoſtis
Audiit ex adytis, Drymoque affata precantem eſt.
Ne dubita, Drymo, ſanguis meus: ipſa ego pacem,
Auxiliumque feram certum, De gurgite gemmas,

Pigno-

Digitized by Google

Pignora quæ lætæ pariunt cœleſtia Matres,
Et noſtras olim lacrymas, nunc munera Solis,
Accipe, & aurati transfer te Gangis ad ora.
Hic tibi nativam divini roris in undam *Unio aceto diſſolvitur.*
Acre coruſcantes gemmas diſſolvat acetum.
Amplaque gemmato replebis pocula ſucco.
Non procul è fluvio, ſuavi quà gutture Cycni *Vitruvius.*
Sæpè volant, replentque ſuo latè aëra cantu,
Saxo in pendenti jacet antrum, & deſuper ingens
Sylva viret, rauco Zephyri quæ pulſa ſuſurro
Optatos revocat vocali murmure ſomnos:
Hùc puer Oceano ſe ſe deducit ab alto,
Et dulces ſomnos, frigusque inquirit opacum,
Cum Sol incandet, medioque altiſſimus Axe eſt.
Hic gemmata ſuper muſco carcheſia pones
Veſtibulum ante ipſum, textumque è divite baccâ
Conſtitues juxtà torquem: quibus ilicet actis,
Antra pete, & penitus te averſam à lumine conde.
Namque ubi piſcatu è multo defeſſus Ianthus
Adveniet, diique bibit nova pocula roris,
Duritiem ex animo ponet, faſtumque ſuperbum.
Quin etiam miro baccarum lumine captus,
Noſcere quæ ſint, & Superum quo numine miſſæ,
Optabit. Tunc ipſa adytis egreſſa repoſtis,
Erudies puerum, & noſtros dic, Nympha, dolores.
Adde & divinas artes, quibus æquora ab imo
Cœleſti educat prægnantes ubere Conchas.
Ipſa adero, & teneros afflabo numine ſenſus.
    Hæc dedit: & dium Nymphæ inſpiravit odorem,
Atque novam fronti lucem, & decus addidit ori.
Illa avibus levior, volucrique ſimillima vento
(Et volucrem faciebat amor) ſpumantis apertum,
Haud mora, corripuit maris æquor, & humida ſubter
Cærula devenit, niveasque in gurgite teſtas
Legit, & actutum ſiſtit ſe Gangis ad ora.
Diluit hic gemmas, & dio pocula ſucco
Ante fores repleta locat, juxtaque ſub antro
Intextum ponit torquem Oceanitide bacca.
Hinc antro in medio ſe averſam à luce recondit.
    Fortè, & jam conſueta petens loca pulcher Ianthus
Tendebat, Charites puerum comitantur euntem,
Utque antro propius ſucceſſerat, aſpicit antro
In medio gemmata ſacri carcheſia roris:
Ignarusque doli, ſitienti protinus ore
Nectaris exhaurit cratera, bibitque venenum.

 Hinc

Hinc & mirari candentes lumine gemmas
Incipit attonitus, nimioque ardeſcit amore
Noſcere quæ ſint, qui tulerit nova munera Cœli,
Sive aliquis noſtro de ſemine, ſivè Deorum.
Tunc Dea ſpeluncæ ex adytis egreſſa repoſtis,
Matutina velut cæcis Aurora tenebris:
Aut ubi cum denſa latuit ſub nube, coruſcat
Extemplò Sol, & terram ſplendentibus ambit,
Ibat odoriferis conſperſa liquoribus, ibat
Mæandro undantem multo diffuſa capillum
Per nive candentes humeros, & lactea colla.
Ora rubeſcebant minio depicta decenti,
Perfuſus ſed candor erat mundiſſimus oſtro.
Lilia purpureis veluti permixta roſetis.
Conchea quin etiam candebat plurima bacca,
Marmoreo adjunctum collo decus, atque lacertis:
Ut Divam aſpexit venientem pulcher Ianthus,
Reſtitit, heu! victusque animi mutatus ab illo eſt.
Quem non magnanimum devicit forma pudorem,
Si ſemel illa oculos tenuit conſpecta morantes?
Obtutu è primo fugiat, quicumque pudicus
Eſſe velit, levis ipſa nocet mora. Dia maritum
His tunc alloquitur dictis, & munera Cœli
Quæ ſint, quoque modo carpenda è gurgite dicit.
Filius Auroræ fuerat cognomine Memnon,
Ora niger: ſed pulcher erat, nam plurimus olli
Ardebat fronti fulgor ſplendentior igne:
Qualis gemma nitet Carbunculus, & face multa
Irradians, noctem terris depellit opacam,
Egregiæ qui laudis amans, Trojana ſequutus
Arma, pharetratas Indorum in prælia gentes
Ilion ad magnum, Phrygiæque ad litora vexit;
Auxilium Priamo laturus. Ovantia ſæpè
Hic puer in bellum victricibus agmina ſignis
Egit, & edomitis retulit ſpolia ampla Pelaſgis;
Sed cum divinum tandem tentaſſet Achillem,
Ah puer infelix! ferro transfixus acuto
Occidit, incaſſum contrà conantibus Indis,
Ut puerum Fato eximerent, manibusque ferocis
Pelidæ: ſua quemque dies manet, & ſua fata:
Nec virtus, neque vis duris obſiſtere Parcis
Ulla poteſt, rerum non & revocabilis ordo eſt;
Et jam Tithoni linquens Aurora cubile,
Non pexis de more comis, nec concolor oſtro,
Sed ferrugineis ſurgebat lutea bigis,

Auroræ Filius Memnon.

Ven-

Digitized by Google

Venturi ceù gnara mali, cum Veſpere ab atro
Flebilis Idææ referens inſigne cupreſſi,
Conſpectus lentis properare Favonius alis.
Ilicet inſpecta ferali Aurora cupreſſo,
Palluit & reliquum defluxit ab ore decoris;
Objectusque ſuus triſti ſub imagine Memnon:
Quem poſtquam telis cecidiſſe immitis Achillei;
Audivit, confeſtim acri exanimata dolore eſt:
Et poterat periiſſe, citæ ni protinus Horæ
Conatæ dominam manibus fulcire labantem,
Et circumſtantes foviſſent flatibus Auræ.
Extemplo amiſſum Cœli jubar, atraque retro
Nox iterum profugas vertiſſet ab æquore bigas:
Ni tempeſtivè poſcens ad fræna jugales,
Jamque fatiſcentem reparaſſet lumine Mundum
Phœbus, & obducto pepulit ab æthere nubes.
Verum ubi cæruleis emerſit currus ab undis,
Ut Sol Auroram lacrymarum ex imbre madentem
Vidit, & è Zephyro fatum cognovit iniquum,
Conſtitit in medio curſu, frænoque jugales
Præcipites tenuit, radiiſque effulſit opacis.
Aſpectu quo ſummus apex concuſſus Olympi
Intremuit, totusque timens expalluit æther.
Hinc caſus cupiens ſolari Matris acerbos,
Rorantes reduci perfundens lumine guttas,
Protinus in niveas juſſit concreſcere Gemmas:
Sic lacrymis, Aurora, tuis, pretiumque, decuſque
Multum Memnonio venit de funere: rores
Deciduos avido ceperunt gutture Conchæ,
Miratæ inſolitas utero candeſcere baccas.

Lacrymę Auroręin uniones mutantur.

Hinc Dea multa ſuper gemmis, & Martibus addit;
Dum captus ſermone ſuas puer applicat aures.
Ut matutino rorantes tempore guttas
Ore bibant, potoque tumeſcant nectare Conchæ.
Mox niveam pariant ſobolem; nam Veſpere rorem
Si libant, ruſam gignunt, maculiſque nigrantem.
Utque coruſcantis concuſſæ fulminis ictu,
Sæpè repentino, fœtu reddantur inanes.
Præterea purus Cœlo ſi defluat humor,
Unio candeſcat; verùm ſi turbida rorem
Stillet Eos, ſparſim maculoſo palleat ore.
Inſuper ut calidi metuentes lumina Solis,
Subſidant imis in fluctibus, igneus Orbem
Dum Sol incendit radiis, atque altior hora eſt.
Nam nimius gemmas calor inficit. Utque profundas

Conchæ rore epoto uniones concipiſſe. *Plinius, & Solinus.*

Quæ

Quæ gaudent pelagi Matres errare per undas,
Concipiant multo ſobolem candore coruſcam.
Difficiles docet hinc artes, quibus aurea carpat
Dona manu, ditemque ferat de gurgite prædam.
Unio ſic primum de Doride venit avara,
Atque amor inventi primus fuit author, & artem
Egregiam è Nympha pro dote accepit Ianthus.
Sed jam, CARDENIDE, explevi tua maxima juſſa,
Difficileſque artes Piſcandi, & Retia, & Hamos,
Et varios etiam Piſces, Teſtasque canebam;
Auſus & Eoo decerpere ab æquore Gemmas,
Exili, duce te, vectus ſuper alta phaſelo:
Nunc materna redux advertam ad litora proram:
Actiacæque levi cum cymba proximus (1) oræ
(Nam ſuprà in ſacras vetitum ſe tollere (2) laurus)
Succedam, longo ſed proximus intervallo:
Quà me Nereides, bona Neſis, & omnis ovantum
Cœtus Olympiadum virides invitat ab umbras:
Emeritaque ardet mihi tempora cingere myrto.
Ipſe & cærulea ponti ſpatiatus in unda,
Sirenes, niveosque inter Delphinas Apollo,
Jam nemus argutum Cyrrhæ, ſylvasque relictas
Purpureo dives ramo, gemmiſque reviſit.

FINIS.

(1) Nimirum ubi Mergillina Synceri villa.

(2) Ad extremum Olympiæ oræ (*Chiaja*) ſuprà cryptam, quæ Puteolos ducit, eſt Virgilii tumulus, quem juxtà ſpontè natam olim laurum, & per multos annos floruiſſe memoriæ proditum eſt.

?01464930

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

F 11